

ESHATOLOJİK KUR'AN ÇEVİRİSİ

Dijital Kopya – Tüm Hakları Saklıdır. Öğrenim, referans verme ve araştırma maksadıyla çeviri ve dip notlar kullanılabilir, referans verilerek sosyal medyada çoğaltıp dağıtılabilir.

Çeviren: Taner Demirci Lopez
Editör: Mihriban İnan Karapete
Eshatolojik Kur'an Çevirisi
Güncellenmiş 10 Eylül 2023 Dijital Kopyası

Sureler ve Konu Başlıkları

ÖNSÖZ.....	25
1. SURE.....	31
2. SURE.....	32
Hayatın amacı ve kurtuluşun gerçek yolu.....	32
Kâfirler.....	33
Bütün insanlığa çağrı	35
Allah müminler ile kâfirleri ayırıyor.....	35
Ademoğluna bilginin ihsan edilişi	35
Kötülük dürtüsü tesirindeki Ademoğullarının cennetten kovulması.....	37
Allah'ın Gerçek İsrail'e verdiği söz.....	37
İsrailoğullarının Mısır'dan Kurtuluşu	38
Musa Yazılı Levhalar'ı Rabbinden aldığı sırada, halkı sapkınlığa devam ediyor.....	38
Dini kimliği fark etmeksizin Allah tarafından bağışlanmanın şartı	40
İsrailoğullarının diğer isyanları.....	40
Kitap nedir bilmeyen ümmiler	42
Kutsal Antlaşma'nın Kanunları	42
Kibirlerinden ötürü bildikleri halde peygamberleri yalanlayanlar	42
Müminlere öğretti	45
Allah Ahiret'te kimlerin kurtuluşa ve mutluluğa ereceklerini açıklıyor	46
Allah'ın İbrahim'e vermiş olduğu söz	46
Allah'a adanan İlk Mabed'in inşası	47
Kur'an'daki Din'de herhangi bir ibadet ritüeli yerine "Allah'a teslim olma" vardır	47
Allah, Tevhit'in İbrahimvari olması gerektiğini vurguluyor	48
Allah'a inananların, yüzlerini Mescid-i Harem Çadırı'na çevirmeleri emrediliyor.....	49
Allah, gerçeği örteneri azapla, pişman olanları da rahmetle müjdeliyor.....	50
Bilinç sahibi olanları düşünmeye davet	51
Allah adına din üretenlerin akibetleri.....	51
Helâl ve haram yiyecekler	52
Gerçek erdemlilik	52
Kıyas (duruma göre değerlendirme).....	53
Bilinçli olan müminlere ölmeden önce miras vasiyeti yapmaları tavsiye ediliyor.....	54
Ramazan siyamu.....	54
Siyamın uygulanışı	55
Konferans hilâlleri ve Konferans'a gitmek için verilmek istenen rüşvetler.....	55
Savaş hukuku	55
Dini Konferans ve Şehir Ziyareti.....	56
Dalalette olan insan ile bilinçli olan insan arasındaki farklar	57

İsa Mesih'in dünyaya tekrar gelişinin müjdesi	57
Kimlere infak edilir?	58
Savaş hakkında	58
Kumarın yasaklanması	58
Evlilik hayatı hakkında	59
İnsanların ettikleri yeminler hakkında	59
Boşanma hakkında	60
Bebeklerin emzirilmesi hakkında.....	61
Dul kalmış veya evliliğe fiilen iştirak etmemiş kadınların evliliği	61
Allah yolunda savaşa ve savaşa maddî destek sağlama hakkında.....	62
Peygamberlerin dereceleri	63
Müminlere öğüt.....	64
Allah'ın sıfatları	64
Doğruluk ve sapmışlık	64
Allah için ölümden sonra dirilişi başlatmanın kolaylığı hakkında.....	64
Allah yolunda infak etmek ve iyiliği başa kakmamak	65
Kendilerini tamamen dine adanmış rehberlerin yaşantı tarzı	66
Helâl ticaret kuralları	66
Müminlerin borçlanma şartları	67
Allah'ın sıfatları, müminlerin imanı ve duası	68
3. SURE.....	69
Allah, kim olduğunu hatırlatıyor.....	69
Allah inananlara önemli bir dua öğretiyor	70
Küfürde direnenler	70
Süslenmiş dünya hayatı ve bilinçliler	70
Allah'ın birliğinin kabulü ve Teslimiyet Dini'ne giriş.....	71
Kâfirlerin akibeti.....	72
Allah kendisini tanıtmaya devam ediyor	72
Müminler kendilerine düşmanlık yapanları dost ve yönetici kabul etmemeli.....	72
İnsanlar arasından seçilmiş kişi ve aileler	72
Meryem'in doğumu	73
Vaftizci Yahya peygamberin doğumu	73
Meryem'in dünya üzerinde gelmiş geçmiş bütün kadınların üstünde tutulması	73
Meryem'e İsa'nın annesi olacağına müjdesi veriliyor	74
İsa'nın sözleri, Kur'an hakkındaki misyonu	74
Allah, İsa Mesih takipçilerine Kıyametten önce kâfirler üzerine elde edecekleri büyük zaferi müjdeliyor	75
İsa'nın Adem gibi bir insan olması	76
Allah, Ehli Kitab'ı Kur'an'a iman edenlerle birlikte İsa Mesih etrafında birleşmeye davet ediyor.....	77
İbrahim'in inancı.....	77

Ehli Kitap'tan herkes aynı değildir	77
Tanrı, toplum önderlerine İsa'ya kul olunmayacağını ve Kelime olarak geldiğinde ona iman etmeleri gerektiğini emrediyor	78
Allah'ın gönderdiği resullerin müminler nazarındaki eşitliği	79
Kâfirlerin Ahiret'te kazandıkları.....	79
Gerçek erdemlilik	79
Allah'ın insanlara bütün temiz yiyecekleri helâl kılması	79
Allah'a adanmış İlk Mabet ve Ehli Kitap içinden bir grubun küfrü	80
Allah iman edenlerin birlik olmalarını istiyor.....	80
Allah, müminler içinden, insanları hayra davet etmeye adanmış bir topluluk oluşmasını istiyor.....	81
Ehli Kitap'tan iman edenler ve kâfir olanlar	81
Müminler için Bedr Savaşı'ndan çıkartılacak dersler	82
Peygamberin Ahiret'te kimseyi kurtaramayacağına dair	82
Allah'ın müminlerden yapmalarını istediği şeyler.....	82
Müminlere, girmek üzere oldukları savaşta uymaları gereken emirler telkin ediliyor.....	83
Tanrı müminlere girdikleri savaşı niçin kaybettiklerini açıklıyor.....	84
Allah yolunda ölmenin ödülü.....	84
Kâfirler Allah'a zarar veremez	86
Dünya hayatı ve müminlerin karşılaştığı imtihanlar	87
Allah müminlere kendi büyüklüğünü ve kudretinin örneklerini ve kendisine duanın nasıl yapılacağını öğretiyor	88
Kâfirlerin bu dünyada üstün gibi gözükmeleri sadece dünya hayatı ile sınırlıdır	88
4. SURE	89
Yetimlerin evlendirilmesi	89
Vasiyet edilmemiş miras paylaşımı	90
Zina eden evlilere uygulanacak ceza	91
Kadınları zorlayarak veya onlara fuhuş iftirası atarak mallarını almaya çalışmak	92
Helâl olan evlilikler	92
Eşlerinde davranış bozukluğu olan erkeklere ilişkilerini düzeltmeleri için önerilen yöntem	94
Allah'ın Ahiret'teki adaleti	94
Müminlerin bir araya geldiklerinde uymaları gereken kurallar	94
Allah'ın ayetlerini değiştirerek Allah'a ortak olunmak	96
Emanete sadakat	97
Yetki sahiplerinin kararlarına itaat.....	97
Münafıkların kendi kendilerine yaptıkları kötülükler	98
Allah'ın resullerine itaat	98
Allah yolunda şehitlik.....	98
Savaş halinde iken münafıklara karşı alınacak önlemler	100
Bir müminin başka bir mümini istemeden veya kasten zapt etmesi	101
Allah yolunda hicret ederek mücadelede bulunmanın fazileti	101

Tehlike durumunda salât nasıl uygulanmalı	102
İhanet edenlere destek olmanın yanlışlığı hakkında	102
Allah'ın bağışlayacağı ve bağışlamayacağı günahlar	103
Yetimlere kalan miras	104
Eşler arasındaki bazı anlaşmazlıkların çözümü	104
Allah için adaletli şahitlik	105
Münafıklar ve kâfirler hakkında müminlere tembihler	105
Ehli Kitap'tan bir kısım Yahudiler üzerine inen lanetin sebepleri	106
Kur'an ayetleri, geçmiş peygambere gönderilen hakikatler gibi gerçek vahiylerdir.....	108
Kur'an, Mesih'in dünyaya gelip ete kemiğe bürünmüş Allah olduğu inancını reddediyor	109
Miras paylaşımı hakkında	109
5. SURE.....	110
Hayvan yeme konusunda yasaklı olunmasına rağmen bazı şartlarda verilen avlanma izni	110
Ehli Kitap ile dostluk kurma ve onların kadınları ile nikah izni	111
Dayanışma toplantılarından önce temizlenme emri ve toplantıdan muaf olma durumları	111
Adaletli olma	112
Ehli Kitap'tan sözlerini bozan ve unutan topluluklar hakkında ayetler	112
Ehli Kitap'a Kur'an'ı kabul etmeleri için davet.....	112
Musa kavminin kırk yıl cezalandırılışı.....	113
Ademoğullarının ilk defa cinayete yanaşmayışı	113
İsrailoğullarının cezada aşırıya kaçması	114
Halkın malını hırsızlık ve sahtekârlıkla ele geçirenlerin mal varlıklarına el konulması	114
Ehli Kitap içindeki bazı münafıkların bozguncu kişilikleri	115
Hükmedici olarak Tevrat, İncil ve Kur'an	115
Ehli Kitap'tan kendi kitaplarındaki hükümleri bile kabul etmeyen topluluklar hakkında	115
Ehli Kitap arasında lanetlenenler	117
Erdemli bir hayat sürenler Ahiret'te üzülmeyeceklerdir	117
Ehli Kitap'ın hata ettiği hususlar	117
Hristiyanların müminlere olan yakınlığı	118
İman edenlerin dikkat etmeleri gereken bazı hususlar	119
Allah'ın dinine dahil olup iyi davranışlarda bulunanların bütün geçmiş günahları bağışlanacaktır	119
İhramda iken avlanma yasağı.....	119
İnsanlar için pis olan gıdaların etrafta yaygın olarak tüketilmesi onların iyi olduğu anlamına gelmez	120
Vasiyet şahitliği hakkında.....	121
Ahiret'te Allah'ın İsa Mesih ve diğer resullerle yapacağı diyalogdan bir kesit.....	121
6. SURE.....	124
Kur'an'ı yalanlayanlar	124
Muhammed'den Kur'an yerine dinî konularda kendisine başka veliler edinmesi isteniyor	125
Ahiret'i yalanlayanlar	126

Kâfirlerin yalanlaması üzerine peygamberin üzüntüsü ve Allah'ın tesellisi	126
Musibetleri Allah'a yaklaşma fırsatı olarak değerlendiremeyenlerin durumu	127
Peygamberlerin gönderiliş amacı	127
Maneviyatta derinleşenlerin hor görülmemesi	127
Ehli Kitab'ın Kur'an'a inanmak için Muhammed peygamberden beklediği mucize	128
Dua yalnız Allah'a edilir	129
Peygamberlerin babası İbrahim'e Allah'ın Dini'nin akıl dini olduğu öğretilmiştir	129
Allah'ın nebilere İbrahim'in çizdiği yola tabi olmuşlardır	130
Kur'an bütün peygamberlerin yoluna davet eder	130
Allah'a yalan ile iftira atanların akıbeti	131
Mikro ve makro alemler Allah'ın varlığına delildir	131
Allah hakkında öne sürülen asılsız iddialar	131
Kur'an'a inanmak için Allah katından bir ayet/delil/mucize istenmesi	132
Helâl rızıklar hakkında	133
Beslenilip büyütülen hayvanların öldürülme yasağı	134
Haram gıdalar	136
Hayvanlardan faydalanmayı sadece kendilerine has kılanların ifşası	137
7. SURE	139
Bütün insanlığın sorguya çekilmesi	139
İblis'in Ademoğlunu düşman edinmesi	139
İnsanlar arasında dayanışma kültürünün tesisi	141
Allah'ın delillerini yalanlayanların durumu	142
Doğruluk üzerinde yaşayanların cennete kabulü	143
Ahret için dünyada ne ekilirse o biçilir	144
Nuh kavminin akıbeti	144
Ad kavminin akıbeti	145
Semud kavminin akıbeti	145
Lut kavminin akıbeti	146
Medyen kavminin akıbeti	146
Kur'an'ın muhatabı olan toplumları ibret almaya davet	147
Firavun ve yandaşlarının akıbeti	148
İsrailoğullarının Firavun sonrası işledikleri	149
İsrailoğullarından iyiliği veya bozgunculuğu seçen topluluklar	151
İnsanlığın ezeli iyilik ve kötülük mücadelesi	153
İnsanı ve evlatlarını yaratan Allah'tır	154
Dua yalnız Allah'a edilir	154
8. SURE	156
Savaşa maddi-manevi hazırlık	156
Müminlerin savaştan korkarak Allah'a ihanet etmemesi	157

Kâfirlerin Allah tarafından helakı	157
Allah'ın müminlere yardımı	158
Savaşta müminlerin sahip olması gereken psikolojik ve ruhsal yapı	158
Allah'ın, kâfirlerin karşısında olması.....	159
Savaş hazırlığı.....	159
Barişe yanaşanlar	160
Barişin mümkün olmadığı ve savaşın kaçınılmaz olduğu durumlarda... ..	160
Savaş esirleri ve ganimetleri hakkında.....	160
Savaş sonrası yapılan antlaşmalara riayet, müminlerin dayanışması ve hicret hakkında.....	160
9. SURE.....	162
Savaş sonrası yapılan bir antlaşmayı bozan müşriklere uyarı	162
Müşriklerin bozguncu olmaları	162
Antlaşmayı bozan müşriklerle yeniden savaşılması.....	163
Müşriklerin hürmet mabetlerini ziyaret edememesi.....	163
İnsanı Allah yolunda mücadeleden alıkoyan şeyler	164
Segar, “cizye” denilen alışlagelmiş vergiyi yürürlükten kaldırmaktadır	164
Ehli Kitap içinde Allah'tan başka ilahlar uyduranlar ve insanları sömürenler.....	165
Harem aylarda müminlerin kendilerine savaş açan müşriklerle savaşması	166
İhtiyaç üzere çağrıldıklarında savaşa katılmayan münafıklar	166
Müminlerin diğer müminlere, kendilerini açıkça belli etmiş münafıklara ve kâfirlere karşı tavırları	168
Savaşa katılmama özürleri kabul edilenler ve edilmeyenler	169
Suçunu itiraf edenlerin affı	171
Af dilemeyip müminler topluluğundan çıkanların oluşturduğu yeni oluşum.....	171
Allah için mücadele edenlere cennet, etmeyenlere cehennem garantisi	171
Dokuzuncu surenin 19 kodlama sistemine işareti.....	172
Aşağıdaki iki cümlenin Kur'an ayetleri olup olmadığı hakkında tarih boyunca tartışılmıştır:	173
10. SURE.....	174
Kur'an Muhammed'in sözü değildir.....	175
İnsanı gerek bu dünyada gerekse Ahiret'te kurtaracak olan yalnız Allah'tır	175
Allah'ın ortağı yoktur	176
Kur'an'ın nüzulünden yüzyıllar sonra ortaya çıkan matematiksel harikuladeliğe işaret	177
Zalimlerin “Büyük duruşma ne zaman olacak?” sorusuna cevap	178
Allah'a ortak olanların uydurmaları.....	178
Allah'ın gücü her şeye yeter; O her şeyi bilir, sözünden dönmez.....	179
İlk Hristiyan teologların Allah hakkında varsaydıkları hüküm.....	179
Zulümlerinden ötürü helak olmuş kavimlerden örnekler: Nuh kavmi	179
Musa kavmi ve Firavun'un son anda iman etmesi.....	180
Azabın gözle görülür bir şekilde gelmiş olduğu fark edildiğinde iman fayda etmez.....	181
Allah'a, araçılar ile kul olunmaz.....	181

11. SURE.....	183
Dünyanın yaratılma nedeni	183
Nuh'un, kavmine uyarıcı olarak gönderilmesi	185
Hud'un Ad kavmine uyarıcı olarak gönderilmesi	186
Salih'in, kavmine uyarıcı olarak gönderilmesi	187
İbrahim'e gelen elçiler	188
Şuayb'ın Medyen halkına uyarıcı olarak gönderilmesi.....	189
Musa'nın, kavmine uyarıcı olarak gönderilmesi.....	190
Kur'an'da zalim kavimlerden bahsedilmesi, inananların ders çıkarmaları içindir.....	190
Ölüm ötesi hayatta iyiler ve kötüler.....	190
Peygambere ve inananlara öğütler	191
İnsanlığın tek bir ümmet olması için gayret gösterenler	191
12. SURE.....	192
Yusuf'un rüyası.....	192
Kardeşlerinin Yusuf için kurdukları tuzak	192
Kader planında Yusuf'un Mısır'a götürülmesi ve orada bir meliğin onu himayesine alması	193
Meliğin karısının Yusuf'u arzulaması ve Yusuf'un karşı gelişi.....	193
Yusuf'un zindana atılması ve zindan arkadaşlarının rüyalarına tabir getirmesi	195
Meliğin rüyası ve Yusuf'un zindandan çıkarılması	196
Yusuf'un Mısır'da makam sahibi olması	196
Yusuf'un kardeşlerinin Mısır' gelmesi	197
Yusuf'un, küçük kardeşini tutuklaması	197
Kardeşlerinin Yusuf'u tanınması ve ilk görülen rüyanın gerçekleşmesi.....	198
Kur'an'ın ümmi olan Muhammed'e ibretlik peygamber kıssalarını öğretmesi	199
13. SURE.....	201
Tabiatı ilk başta yaratıp düzenleyen Allah'tır	201
Her şeye gücü yeten Allah, insan için ölüm ötesini de yaratacaktır.....	201
İnsana, amellerinin karşılığını karma yoluyla veren Allah'tır	201
Yağmuru insanlara rahmet olarak yaratan Allah'tır.....	202
Duanın yalnız Allah'a edilmesi	202
Allah'ın, hizmet edenlerle, o hizmete engel olanlara hak ettiklerini vermesi	202
Allah'ın, resulleri yoluyla insanları hidayete davet etmesi	203
Allah'ın dinde tek hüküm koyucu olması	204
14. SURE.....	205
İnsanları Allah hidayete erdirir, gerçeği örtenler de saptırır	205
Musa, kavmini sahip oldukları nimetlerden dolayı Allah'a şükretmeye çağırıyor . Error! Bookmark not defined.	
Allah'ın mesajı tarih boyunca engellenmeye çalışılmıştır	205
Zalimler için cehennem, iman edip iyilik yapanlar için cennet müjdesi	206
Allah'ın iman edenlerden verdiği nimetlere karşılık istediği şey.....	207

İbrahimî dinin temeli dayanışma ve infak.....	207
Emrin gerçekleşmesi.....	208
15. SURE.....	209
Kâfirler Ahiret'te pişman olacaklar	209
Göklerin ve yerin donanımı	210
İnsanın yaratılışı ve İblis'in isyanı	210
Cennet ve cehennem	211
İbrahim'e gelen elçiler ve İshak'ın müjdesi.....	211
Lut halkının helakı	211
Eyke ve Hicr halklarının helakları	212
Kâinatı yaratan, Kur'an'ı göndermiştir ve Kıyamet'i de yaratacaktır.....	213
16. SURE.....	214
Yaratan Allah, kullarını Kutsal Ruh ile görevlendirir.....	214
Hayvanlarla insanlar birbirleriyle ruhsal bağlantı içindedir.....	214
Göklerde ve yerde olanlar Allah'ın emrine amadedir.....	215
Kendi gücüyle yaratmaya gücü yetmeyen, ilah olarak kabul edilemez	215
Allah'ın nimetlerini ve ayetlerini hiçe sayıp büyüklenenlerin akıbeti	215
Allah'tan geleni kabul edenlerin akıbeti	216
Sahte ilahlar ve inançlar üretenler.....	216
Zulüm altında kalmamak için Allah yolunda hicret edenler	217
Geride kalan zalimler helak edilir.....	217
Allah'tan başka, her şeyin kendisine kulluk ettiği herhangi bir ilah yoktur.....	217
Allah'ın nimetlerini hatırlamayanlar, hoşlanmadıkları bir şeyle karşılaştıklarında bu konuda Allah'ı suçlamaktan geri kalmazlar	217
Allah'ın muhtelif nimetleri	218
İnsana faydası olmayanlara kulluk edilmez	219
İnsanı yoktan var eden Allah, onu tekrar diriltecektir.....	219
İnsanların hayvanlardan elde ettikleri helâl nimetler	219
Ortak tutulanlar, Ahiret'te kendilerini Allah'a ortak tutanları terkedecekler	220
Kur'an'ın gönderilme amacı	220
Müminler, yaptıkları antlaşmalara riayet etmelidir.....	220
Şeytanın iman edenler üzerinde bir yetkisi yoktur.....	220
Allah, ayetlerinin gerçek manalarını defaatle halis kullarına vahyeder	221
İman ettikten sonra kâfir olanlar	222
Zulümden kurtulmak için Allah yolunda hicret edenler	222
Ölü hayvan yemek haramdır	222
Tebliğ'in nasıl yapılması gerektiği hakkında	223
17. SURE.....	224
İsrailoğullarının Musa ve sonrasında yaşadıkları.....	224

Ahret hakkında.....	225
Müminler için örnek davranışlar.....	226
Allah, kendisine atfedilen şeylerden münezzehtir	227
Ahret'te dirilişe inanmayanlar	228
Müminler için örnek davranışlar.....	228
Allah'ın dışında inanılan varlıkların gücü yoktur	228
İman etmeyenlerin bahaneleri.....	229
İblis'in Adem'e düşman oluşu	229
Zorda kalındığında yönelinen mercinin Allah olması.....	229
Ölümden sonraki dirilişte kitapların açılması	230
Peygamber bile yolunu şaşırabilir.....	230
Peygambere emredilen salât hakkında.....	230
Ruh hakkında	231
Peygambere inanmak istemeyenlerin bahaneleri	231
Ahret'e inanmayanların akıbeti.....	231
Firavun, Musa'ya, apaçık delillere rağmen iman etmemiştir	232
Gerçek ilim sahipleri Kur'an'a saygı gösterir	Error! Bookmark not defined.
Allah'ın sıfatlarının anıldığı salâtin adabı.....	233
18. SURE.....	234
İlk Hristiyanların bilgisizce İsa'yı Allah'ın oğlu ilan etmeleri	234
Putperest Roma zulmünden kaçan muvahhit Hristiyan gençlerin haberi.....	235
Mağaraya sığınan gençlerin hikayesi.....	235
İman edenlere Ahret'te ödül, zalimlere ise ceza vardır.....	237
İnsan Allah'ı unutup kendini hayatının gerçek sahibi olarak görmemelidir	237
Allah'a ortaklar icat edenler.....	238
Musa'nın seyahati	239
Zülkarneyn'in, imparatorluğuna çeşitli kavimleri dahil etmesi ve onları adaletle yönetmesi.....	241
Kâfirlerin amelleri heba olmuştur	242
Rabbe kavuşmak için O'na kimseyi eş tutmayıp iyi insan olunmalıdır	243
19. SURE.....	244
Allah'ın Zekeriya peygambere Yahya adında bir oğul müjdelemesi.....	244
Yahya'ya daha çocukken verilen hikmet	245
İsa'ya anne olan Meryem'in anılması	245
İsa'nın Meryem'in rahmindeki konsepsiyonu	245
İsa'nın konsepsiyonundan sonra Meryem'in insanlardan uzak bir yere çekilmesi	246
İsa çocuk yaşta Yahudi alimlerine Kitap'tan dersler veriyor	247
İsa'nın Allah'ın öz oğlu olduğu inancı hakkında Kur'an'ın sözü	248
İbrahim'in, babasını uyarması	248
Kitap'ta çeşitli peygamberlerin anılması	249

Hidayete erenler, doğru yoldan sapanlar.....	249
Hâlihazırdaki Hristiyanlık'ta mevcut inançların geçersizliği.....	250
20. SURE.....	252
Musa'nın Allah tarafından seçilmesi	252
Musa ve Harun'un, Firavun'a gitmek için görevlendirilmeleri	253
Firavun'un, Musa'ya sihirbazlarıyla meydan okuması	254
Sihirbazların, Musa'nın Rabbine iman etmesi	254
Allah'ın Musa aracılığı ile İsrailoğullarını Mısır'dan çıkarması.....	255
İsrailoğullarının buzağıya tapınması karşısında Musa'nın tepkisi	255
Allah'ın öğütlerine yüz çevirenlerin Kıyamet Günü'nde çekeceği sıkıntılar.....	257
Yeryüzündeki iyilik-kötülük mücadelesinin başlangıcı ve akıbeti	257
Peygambere ve onun şahsında tüm inananlara yönelik öğütler	258
21. SURE.....	259
Gerçeği örtme çabasıyla kendine yazık edenler	259
Peygamberlere iman etmek için onların insanüstü varlıklar olması gerekmez	259
İsa ve Üzeyir'i Allah'ın dışında ilahmış gibi görme hakkında	260
Allah kâinatı yaratandır.....	260
Kâfirlerin akıbeti.....	260
Ders çıkarılması gereken bazı peygamber kıssaları	261
İnananlar tek bir ümmettir	264
Kıyamet'e yakın vuku bulacak Yecüc ve Mecüc istilasası	264
Allah'ın birliğine davet, alemlerin de birleşmesine vesiledir, alemlere rahmettir	264
22. SURE.....	266
Ölümden sonraki diriliş	266
İnsanların çoğu Allah hakkında mücadele edip, O'nu hakkıyla tanımazlar	266
Allah Kıyamet Günü'nde insanlar arasında hüküm verecektir	267
Allah, dinini İbrahim ile yeryüzüne oturtmuştur.....	267
Kur'an'daki Din'de birtakım ibadet ritüelleri yerine "Allah'a teslim olma" vardır.....	268
Allah adına kurban edildikleri sanılan hayvanların etleri ve kanları asla Allah'a ulaşmaz.....	269
Müminler, kendileriyle savaşımlarla savaşabilirler	270
Peygamberlerin yalanlanması	270
Peygamberlerin basireti	270
Kıyamet Saati gelince	270
Göklerdeki ve yerdeki düzeni kuran Allah'tır	271
Başka toplumların ibadet usulleri hakkında tartışmama	271
Allah'tan başka ilahlar edinenlerle müminlere öğüt	271
23. SURE.....	273
Müminlerin özellikleri	273
Allah'ın insanı ve yeryüzündeki hayatı yaratması	273

Nuh Tufanı ve sapmış insanların tamamen yeryüzünden silinmesi	274
Nuh peygamberden sonra insanlara sonsuz hayatı müjdeleyen elçiler gönderilmesi	274
Musa ve Harun'un gönderilmesi.....	275
Meryem ve İsa'nın birer 'delil' kılınması 50) Meryem'in oğlunu ve annesini de bir delil kıldık. O ikisini yerleşime elverişli ve akarsuyu olan bir tepede barındırmıştık.	275
İnananların tek bir din altında yeniden birleşmesi	275
İsa'nın ikinci kez gelişinden önceki Ehli Kitab'a Kur'an hakkında yapılan gönderme	276
İsa 'Allah'ın Oğlu' değildir, Allah evlat edinmemiştir ve O'ndan başka ilah yoktur	277
24. SURE.....	279
Zina edenlere uygulanacak ceza	279
Kişiyi zina ile suçlayabilmek kolay değildir	279
Peygambere atılan bir zina ithamı karşısına müminlerin nasıl davranmaları gerektiğine dair açıklama	280
Müminler zinanın kendi aralarında yayılmasını önlemeye çalışmalıdır	281
İspatlanamayacak bir zina ithamı kişiye dünyayı ve Ahiret'i kaybettirir.....	281
Zina ithamına uğramamak için alınacak tedbirler.....	281
Zinanın önüne geçmek için evliliği kolaylaştırmak müminlerin görevidir	282
Ne doğuya ne de batıya ait bir zeytin ağacından Allah'ın nurunun yayılması.....	283
Kâfirlerin amelleri boşa gidecektir	284
Göklerin ve yerin hakimiyeti Allah'ındır.....	284
Allah'ın yeryüzündeki hayatı evrim ile başlatması.....	284
Bir resul geldiğinde ona nasıl tabi olunması gerektiği hakkında	284
Evlerde uygulanması istenen ahlak kuralları	285
Müminlerden peygambere göstermeleri beklenen saygı.....	286
25. SURE.....	287
Peygambere dinini gönderen Allah'ın sıfatları	287
Kâfirlerin Muhammed'i yalanlaması	287
Kur'an'ın müslümanlar tarafından unutulması	287
Kur'an tüm sorulara cevap vermiştir	289
Resullerine düşman olan önceki toplumların helakı	289
İnsanlar için zamanın tayin edilmesi.....	289
Hayatın devamı için gökten su indirilmesi.....	290
Açıklanmış olmasına rağmen Kur'an'ı örtmede direnenler	290
Hayatı var etmesine karşın kâfirlerin Allah'tan başkalarına da kulluk etmesi.....	290
Gerçek müminlerin özellikleri	291
26. SURE.....	292
Bütün peygamberler insanları her şeyi yaratan Allah'a davet etmişlerdir	292
Musa ve Harun'un Firavun'a daveti	292
İbrahim'in kavmine yapmış olduğu davet.....	294
Nuh'un kavmine yapmış olduğu davet	295

Hud'un Ad kavmine daveti	296
Salih'in Semud kavmine daveti	296
Lut'un müteceviz bir topluma yapmış olduğu davet.....	297
Şuayb'ın Eyke halkına daveti	298
Kur'an'ın, muhataplarını daveti.....	298
27. SURE.....	300
Kur'an'ın insanlara hidayet olması	300
Bir zamanlar Musa da seçilmişti.....	300
Süleyman'ın Saltanatı	300
Salih'in seçilmesi.....	303
Lut'un seçilmesi.....	304
Göklerin ve yerine yönetiminin sadece Allah'a ait olması	304
Allah'ın sözüne inanmamakta direnenler	305
Allah'ın sözü gerçekleşecektir	305
28. SURE.....	307
Firavun Hanedanlığı'nın sıradan bir insanla yok edilişi	307
Musa'ya verilen Kitap	309
Kötülük eden karşılığını bulacaktır.....	309
Ehli Kitab'ın bir gün Kur'an'ı kabul edeceği bilgisi.....	310
Zalimliğin sonu helak olmaktır	311
Ahiret'te günahkârların hiçbir yardımcısı yoktur	311
Allah'tan başka ilah yoktur	311
Kibirlenen Karun'un helakı	312
Kibirlenmeyen Muhammed'e Kur'an nazil olmuştur	312
29. SURE.....	313
Allah iman edenleri münafıklardan ayırır	313
Allah'ın zalim kavimlere elçiler yollaması	313
Kur'an, insanları Ehli Kitab'ın Rabbine davet etmektedir.....	315
Ehli Kitab, bir gün Kur'an'ı kabul edecek.....	315
Ehli Kitab'ın Kur'an'a inanmak için bekledikleri mucize	316
30. SURE.....	318
Yenilgiden sonra Bizan'ın Pers İmparatorluğuna karşı zaferinin haberi	318
İnsanların çoğu hakikatten gafildir	318
Allah'ın varlığının delilleri	318
Allah'ın ortağı yoktur	319
Allah'ın varlığına başka deliller.....	320
31. SURE.....	322
Her şeyi yaratan Allah'ın gönderdiği Kitap yerine boş hadisleri tercih edenler	322
Dinde hüküm veren sadece Yaratıcı Allah'tır.....	322

Lokman, oğluna dinde Allah'ın hükümlerine ortak olmamasını emrediyor	322
Allah'ın ayetlerine karşı hadislerle mücadele edenler	323
Anne ve babalar Ahiret'te kendi evladını bile kurtaramaz	324
32. SURE	325
Kur'an, alemlerin Rabbi Allah tarafından indirilmiştir	325
Ölümden sonra diriliş	325
Müminlerin günahkârlardan farkları	325
Muhammed'in Musa'dan farkı yoktur	326
İbretlik örnekler	326
33. SURE	327
Evlatlıklar ve boşanılmak istenen kadınlar hakkında	327
Müminlerin hayatındaki insanların öncelik sırası	327
Her türlü zorluğa rağmen Allah yolunda mücadeleden kaçmama	327
Münafıkların müminlere karşı tavırları	328
Gerçek müminlerin savaş anındaki hisleri	328
Ehli Kitap'tan olup kâfirleri destekleyenler	329
Din hizmetine benliklerini adanmış kadınlar	329
Ahiret'te büyük mükâfat sahibi olacak müminler	330
Peygamberin birisine verdiği görev tartışmaya kapalıdır	330
Mümin erkekten boşanıp kendisini dine hizmete adayan kadın	330
Allah'ın çokça anılması	331
Peygamber, müminleri Allah'tan bir lütuf ile müjdeler	331
Kendini peygamberin hizmetine adayan kadınlar	331
Peygamberin evine girerken gözetilmesi gereken kurallar	332
Risalete hizmet eden kadınların dikkat etmeleri gereken kurallar	332
Müminler arasına fitne sokanların etkisiz hale getirilmesi	333
Müminlerin peygamber hakkında ileri-geri konuşmaması	333
34. SURE	335
Kıyamet mutlaka gelecektir	335
Küfründen ötürü helak olan Saba halkının örneği	335
Allah dışında kulluk edilenler hiçbir şeye kadir değildir	336
Kıyamet geldiğinde kâfirlerin hali	337
Peygamberlerin inkâr edilişi	337
Peygamber sadece bir uyarıcıdır	338
35. SURE	339
Yaratan ve idare eden Allah'tır	339
Peygamber ancak bir uyarıcıdır	340
Allah'ın yaratması	340
Her şeyi yaratan Allah'ın davetine uyanlar ve onu görmezlikten gelenler	341

Tefekküre çağrı	341
36. SURE	343
Çağrılmalarına rağmen iman etmeyenler	343
Peygamber olmadığı halde tebliğ misyonunu sırtına yüklenmiş bir kişi	344
Allah ölümden sonra dirilme hakkında örnek veriyor	344
Kıyamette dirilişi görmezlikten gelenlerin Kıyamet'teki halleri	344
İman edenler cennete kabul olunurlar	345
Allah insanoğlunu mesajlarıyla ezelden beridir uyarmaktadır	345
Kur'an, insanoğlu için apaçık bir davettir	346
37. SURE	347
Allah, halis kullarına selam gönderiyor	347
Gaybdan bilgi çalmak isteyen büyücüler	347
Suçluların Ahiret'teki hâlleri	347
Allah'ın samimi kullarının Ahiret'teki hâli	348
Cehennemdeki bereketsizlik	349
Atalarının yaptıklarını sorgulamayıp onların peşinden körü körüne gidenler	349
Nuh'a uyanların kurtarılması	349
İbrahim de halkını uyarmıştı	349
İsmail'le müjdelenen İbrahim ve onu Allah yoluna feda etmesi	350
İbrahim'e İshak'ın başışlanması	352
Musa ve Harun da Allah'ın elçilerindendi	352
İlyas'ın Baal adında bir puta tapan halkı uyarışı	352
Lut'a tabi olanlar da kurtarıldı	353
Yunus'un peygamberliği	353
Muhammed peygamberin büyücüleri uyarışı	353
Melekler ancak Allah'ın hizmetçileridir	354
Muhammed'e büyücülere tebliğden vazgeçmesi emrediliyor	354
38. SURE	355
Müşriklerin Kur'an'ı kabul etmeme bahaneleri	355
Allah önceden de peygamberlerin yalanlandığını hatırlatıyor	356
Allah, Davut peygambere hakimiyet bahşetmişti	356
Süleyman'a da saltanat bahşedilmişti	357
Eyüp peygamber hastalıkla sınanmıştı	357
Kur'an müminleri cennete davet eden bir hatırlatmadır	358
Azgınlar için ölüm ötesi hayatta cehennem azabı vardır	358
Peygamber sadece bir uyarıcıdır	359
İblis kibrinden dolayı bile bile kâfirlere olmuştu	359
Peygamber, misyonu adına hiçbir ücret istemediğini ilan ediyor	359
39. SURE	360

Allah'tan başka kulluk edilecek hiçbir güç yoktur.....	360
Dinde halis olarak Allah'a yönelme.....	361
Bilinç sahibi kullar Allah'ın eserlerini görerek hidayete ererler	361
Allah'ın ortağı yoktur	362
Allah ile yetinmeyip dinde O'na ortak arayışında olanlar	362
Allah'la yetinmeyip O'na ortak koşanlar hüsrandadır	363
İnsan nankördür	363
Allah, pişman olanların bütün günahlarını bağışlar	364
Allah'a karşı yalanla ortaklar uyduranlar.....	364
40. SURE.....	366
Allah, kendisini dinin sahibi olarak tanıtıyor	366
Kâfirler ve Allah'a ortaklar icat edenler	366
Firavun'un Allah'a karşı büyüklemeşi	367
Firavun ahalisinden Allah'a iman eden kişinin örneği.....	367
Firavun gibi büyükleyip Allah ile mücadele edenlerin akıbeti	369
Büyüklemler Allah ile bir değildir	369
Allah'ın kitaplarını ve peygamberlerini bile bile yalanlayanların akıbeti.....	370
Allah yine delil vermektedir	370
41. SURE.....	372
Kur'an'ın Allah tarafından indirilmiş olması.....	372
Kur'an, her şeyi yaratan Allah'ı insanlara tanıtan kitaptır	372
Kur'an'ın hakikatini örtmeye çalışanlara uyarı.....	372
Kur'an'a uyup Rabbine kavuşanların durumu	373
Allah'ı tanıtan Kitap O'nu tanıtmaya devam ediyor	374
Kur'an'ı örtmeye çalışanlar	374
Kur'an, insanın nankör yanını anlatıyor	375
Kur'an'ın Allah'ın kelamı olduğu gelecekte apaçık belli olacaktır	375
42. SURE.....	376
Allah'ın büyüklüğü	376
Muhammed'e düşen vazife	376
Allah'ın büyüklüğü	377
Müminler Allah'ın büyüklüğüne göre davranırlar	378
İnsanların inkârı, Allah'ın büyüklüğüne zarar vermez.....	379
Allah, istediği kulu ile irtibata geçer.....	379
Muhammed, kendisine Kur'an vahyedilmeden önce imandan habersizdi	379
43. SURE.....	380
Allah, her şeyin yaratıcısı olarak bilinendir	380
Allah'a bir takım evlatlar yakıştıranlar	380
İbrahim'in öğretisi yegâne örnektir.....	381

Muhammed'e, herkesçe bilinen bir insan olmadığı için iman etmiyorlar	381
İnsanlar tek bir dinde birleşecekler	381
Allah'ın öğütlerini tanımazdan gelen kişi şeytanın arkadaşı olur	381
Musa'nın örneği	382
İsa'nın Allah'a evlat olarak yakıştırılması	382
Allah'ın kulları cennetle müjdelenmiştir	383
Suçlular cehennemde ebedî kalıcıdırlar	383
Allah'ın çocuğu yoktur	384
44. SURE	385
Allah katından indirilen apaçık kitap	385
Yüz çevirenler	385
Firavun'un örneği	385
Kur'an'ın muhatapları	386
Bilinç sahipleri ve suçluların Kıyamet Günü'ndeki halleri	386
45. SURE	388
Allah'ın varlığının delilleri	388
Allah'ın ayetleri dışında hadisleri dinde kaynak yapanlar	388
Yaratan ve dine hüküm koyan Allah'tır, hadisleri dine sokanlar hiçbir şeye malik değildir	388
Allah, hadisleri dine katanlara İsrailoğulları'ndan örnek veriyor	389
Kur'an boş konular içermez, amacı Allah'ın varlığını ispat ve Ahiret'in nasıl kazanılacağıdır	389
Allah'ın ayetlerine alternatif hadisleri dine katanların hüsranı	390
46. SURE	391
Allah'ın dışında ibadet edilenler hiçbir şeye güç yetiremezler	391
Yahudilerin iman etmediği İncil	391
Anne-babaya güzel davranma	392
Allah'ın düşmanları hep hüsranda olmuşlardır	393
Musevi cinlerin Kur'an'a imanı	393
47. SURE	395
Savaşta uygulanacak strateji	395
Allah, kendisine yardım edenlere yardımla karşılık verir	395
Kalplerinde hastalık olanların savaşma emri karşısında verdikleri reaksiyonlar	396
Savaş konusunda müminlere sırtlarını dönenler	396
Savaş müminlere uygulanan bir sınavdır	397
Barışın savaşı	397
Allah yolunda cimrilik etmemek	397
48. SURE	398
Allah, ilk inananlara kovuldukları şehre geri döneceklerini haber veriyor	398
Allah'ın resulüne biat edenler	398
Savaşta geri kalanlar	398

Allah, resule bağılılık sözü verenleri fetihle müjdeliyor	399
49. SURE	401
Peygamberin huzurunda bulunma adabı	401
Müminlerin arasını düzeltme	401
Müminler birbirlerini çekiştirmez	401
İman ve teslimiyetin farkı	402
Hakiki imanın şartları	402
İmanı vermek Allah'ın lütfudur	402
50. SURE	403
Kur'an'daki matematiksel sistem karşısında şaşırılmamak mümkün değildir	403
Yeniden dirilişe inanmayıp Kur'an'ı yalanlayanlar	403
Önceden de birçok toplum, peygamberlerini yalanlamıştı	403
İnsanın hayattayken yaptıkları Ahiret için kaydedilmektedir	404
Cennet-cehennem	404
Peygamber ancak gerçeği tebliğ eder ve Rabbine şükreder	404
51. SURE	406
Allah, Yargı Günü'nün gerçekleştireceğine dair yemin ediyor	406
Cenneti kazanan müminler	406
Sınırı aşan toplumlar tarih boyunca helak edilmişlerdir	406
Bozguncuları cezalandıran Allah, gökleri ve yeri yaratan ve ortağı olmayan ilahtır	407
52. SURE	409
Allah, zalimleri cezalandıracağı hakkında yemin ediyor	409
Bilinçliler cennetle müjdeleniyor	409
Kur'an, Muhammed'in sözü değildir	410
İman etmeyenler niçin iftira atarlar?	410
Muhammed'in görevi sadece bildirmektir	410
53. SURE	411
Kur'an Muhammed'in sözü değildir	411
İnsanı Allah'tan uzaklaştıran şeyler	412
Erkekleri kendisine, kızları Allah'a isnat etmek	412
Her şey Allah'ın kudretindedir	412
Muhammed, bir uyarıcıdır	413
54. SURE	414
Geleneksel İslam'ın Kıyamet'e yakın çöküşü	414
Önceki peygamberlerin uyarıları da yalanlanmıştı	414
Kur'an artık kolaylaştırılmıştır	415
Segar'ın inkârı azaba neden olacak	416
55. SURE	418
Allah, kullarına verdiği nimetleri hatırlatıyor	418

56. SURE.....	421
Cennetliklerin Ahiret'teki durumu.....	421
Cehennemliklerin Ahiret'teki durumları.....	422
Allah insanları tefekküre davet ediyor.....	423
Allah, Kur'an'ın kendi sözü olduğuna yemin ediyor.....	423
57. SURE.....	425
Tüm işler Allah'a bağlıdır.....	425
Allah, müminleri infak etmeye çağırıyor.....	425
İstenildiği halde infak etmeyenler münafıklarla örneklendiriliyor.....	425
İnsanoğlunun başına gelen kıtlık, ölüm veya başka musibetler, infaktan ötürü değil, kaderinde olduğu içindir..	426
Allah'ın rızasını kazanma Allah'ın emirlerini tastamam yerine getirmekle olur.....	426
58. SURE.....	428
Zihar hakkında.....	428
Kendilerine emredilenlere uymayıp gizlice isyan çıkarma amacıyla olanlar.....	428
59. SURE.....	431
Ehli Kitap'tan kâfir olanlar yurtlarını terk ediyor.....	431
Savaş olmaksızın elde edilmiş ganimetin taksimi.....	431
Hicret edenler ve onları ağırlayan yardımcıları.....	432
Müminlerden korkan münafıklar ve kâfirlerin durumu.....	432
Müminler, kâfirler gibi olmasınlar.....	432
Allah'ın güzel isim ve sıfatları.....	432
60. SURE.....	434
İman edenler, azılı düşmanlarını dost edinmesinler.....	434
İbrahim'in örneği.....	434
Düşmanlar arasında müminlere kötülük etmeyenler.....	434
Kâfirler arasından iman edip müminlere sığınan kadınlar, müminler arasından kâfir olup düşmana sığınan kadınlar.....	435
61. SURE.....	436
İman edenler Allah'ın yolunda İsa Mesih'in havarileri gibi olmaya davet ediliyor.....	436
62. SURE.....	438
Kitapbilmezler arasından gelen peygamber.....	438
Kitap'ta emredildiği halde hayata geçirilmeyen din.....	438
Müminler toplantıya çağrıldıklarında iştirak etmelidirler.....	438
63. SURE.....	440
Münafıkların şehadeti.....	440
İman edip infak etmeyenler münafıklarla aynı kefededir.....	440
64. SURE.....	441
Her şeyi yaratan Allah'tır.....	441
Kâfirler ancak yaptıklarının cezasını çekerler.....	441

Ahret'te hesaplaşma olacaktır.....	441
Müminler kendilerine Allah tarafından emredilene yapmalıdır	441
65. SURE.....	443
Boşanmada uygulanması gerekenler.....	443
66. SURE.....	445
Allah, peygamberine, kendisine ihanet eden eşlerini boşamasını tavsiye ediyor.....	445
67. SURE.....	447
Kâinatın yönetimi tamamen Allah'ın elindedir.....	447
68. SURE.....	449
Allah, Muhammed'i teselli ediyor	449
Allah isterse akıllanmaları için insanlara bazı musibetler gönderir	449
Allah'ın gönderdiğinden başka hüküm kaynağı bir kitap yoktur	450
Muhammed'den inatçı kâfirlere karşı Allah'a tevekkül etmesi isteniyor	450
69. SURE.....	452
Kıyamet'in geleceği kesindir	452
Ahret'i yalanlamış zalim kavimlerin akıbeti.....	452
Kur'an, ölüm ötesi hayat hakkında insanları uymaktadır	452
Kur'an, ancak Allah'ın vahyidir	453
70. SURE.....	454
Azabın ne olduğu hakkında	454
Azap ile Allah'ın katı arasında elli bin sene mesafe vardır.....	454
Azap cimrilikte inat eden kâfirlere yakındır	454
Salâtında daim olup iyilik yapmaktan usanmayanlar cennete koyulacaklardır.....	454
Kâfirler ancak kendi kendilerini kandırırlar.....	455
71. SURE.....	456
Allah, Nuh'u, halkını uyarması için gönderiyor	456
Halkı, Nuh'a isyan ediyor ve Allah tarafından cezaya çarptırılıyorlar	456
72. SURE.....	458
Cinlerden bir topluluk Kur'an'a iman edip Allah'ın teklifini kabul ediyor	458
Herkes imana gelse Allah herkesi yine sınava tabi tutardı.....	458
Mabetlerde yalnızca Allah anılmalı	458
Muhammed peygamber, Allah'ın özel olarak seçtiği bir resulden haber veriyor	459
73. SURE.....	460
Allah, peygamberden ve beraberindeki müminlerden geceleyin kalkıp Kur'an okumalarını istiyor.....	460
74. SURE.....	462
Zamanı geldiğinde açığa çıkacak olan Kur'an'ın gerçek ruhu.....	462
Gerçeği örtmek isteyenler 19 sistemini hesap etmiş olmalarına rağmen inatla iman etmeyecekler	462
Allah bir gün kâfirlere Kur'an'ın gerçek manasının ne olduğunu Segar ile gösterecektir	463
Segar, geleneksel din anlayışını ortadan kaldıracaktır	464

İman etmeyenlerin Ahiret'te Kur'an'ın hakikî manasıyla tanıştırmaları	464
Kâfirler 19 mucizeli Segar'dan zebraların aslanlardan kaçtığı gibi kaçarlardı.	464
75. SURE	466
İnsan Kıyamet günü diriltilemeyeceğini zanneder	466
Kur'an pekiştire pekiştire okunmalı	466
Ölüm herkese gelecektir	466
Allah insanı tekrardan yaratmaya güç yetirendir	467
76. SURE	468
İnsanın maymundan evrimi, devam eden üretimi, bu dünyada sorumlu tutulması ve yaptıklarından ötürü Ahiret'te alacağı karşılık	468
Cenneti kazanmanın yolu	468
Kur'an'ın pekiştire pekiştire indirilmesi, gecenin bir kısmında veya sabahın erken vaktinde sakın kafayla okunması	469
77. SURE	470
Allah, Kıyamet'in gerçekleşeceğine dair peygamberler üzerine yemin ediyor	470
78. SURE	472
Allah, kâfirlerin şüphe duyduğu Ahiret'i yaratmaya güç yetirendir	472
Dünyada azgınlık yapanlar cezaya çarptırılacaklar	472
Bilinç sahipleri cennete girecek	472
Şefaahat olmayacak	473
79. SURE	474
Allah, Kıyamet'in gerçekleşeceğine dair peygamberler üzerine yemin ediyor	474
Kıyamet Günü'nün gerçekleşmesi	474
Musa da Firavun'u uyarmıştı	474
Allah Kıyamet Günü'nü gerçekleştirmeye güç yetirendir	474
Saat ne zaman gelecek?	475
80. SURE	476
Allah, Muhammed'i bir köre ilgi göstermediği için uyarıyor	476
Yaradan, insana sınırsız nimetler vermiştir	476
Kıyamet'in gelişi ve parlayan yüzler	477
81. SURE	478
Kıyamet'in gelişi	478
Kur'an, peygamber tarafından insanlara iletilen Allah sözüdür	478
82. SURE	480
Kıyamet'in gelişi	480
Din Günü'nde kayıtlar ortaya çıkacak	480
83. SURE	481
İnsanları aldatanlar	481
Aldatanlara, Kıyamet'te hesap sorulacak	481

Erdemliler cennete alınacaklar	481
“Son gülen iyi güler”	482
84. SURE	483
Kıyamet ve sonrası	483
85. SURE	484
Kâfirler müminlerin evlerini ve mallarını ateşe vermek suretiyle onlara işkence etmişlerdir	484
Müminler cennete girecekler	484
Kâfir olanlar Kur’an’ın Allah sözü olduğunu yalanlayanlardır	484
86. SURE	485
İşaret Yıldızı	485
İnsanın nasıl yaratıldığı	485
Kur’an Allah kelimidir	485
Kâfirlerin tuzaklarına karşılık Allah’ın planı	485
87. SURE	486
Allah, isminin tanıtılmasını ve insanlara Kitap’la öğüt verilmesini istiyor	486
88. SURE	487
Kur’an’ın manasını örtenlerin Ahiret’teki halleri	487
89. SURE	488
Allah örnek olması için yemin ediyor	488
Allah azgın toplumları yerle bir eder	488
İnsan kendini düşünürken yetimleri ve yoksulları unuttur	488
Ahiret’teki pişmanlık fayda etmez	488
Allah’tan gelenle tatmin olmuş kişi	489
90. SURE	490
Kurtuluş, muhtaç olanlara yardım etmekle mümkündür	490
91. SURE	491
Allah, nefsini arandıranların kurtuluşa ereceğine dair yemin ediyor	491
92. SURE	492
Allah, malından infak ederek arınanların kurtuluşa ereceğine dair yemin ediyor	492
93. SURE	493
Allah, kulunu teselli etmek için Ahiret’in dünyadan daha hayırlı olduğuna yemin ediyor	493
94. SURE	494
Her zorlukta bir kolaylık vardır, boş kalınmamalıdır	494
95. SURE	495
Allah, dinin iyilik yapmaktan ibaret olduğuna dair yemin ediyor	495
96. SURE	496
Allah, insanı yaratan ve ona her şeyi öğretendir	496
Kişiyi sosyal dayanışmadan engelleyenler	496

97. SURE.....	497
İnsanlığın kaderini değiştiren gece	497
98. SURE.....	498
Dosdoğru Din'in tanımı	498
99. SURE.....	499
İnsan, Kıyamet Günü her yaptığıının karşılığını görür	499
100. SURE.....	500
Allah, insanların mal düşkünlüğü yüzünden Rablerine karşı nankörlük ettiklerine dair yemin ediyor	500
101. SURE.....	501
Kıyamet Günü'nde tartısı ağır basan kurtulur, hafif gelen kaybeder	501
102. SURE.....	502
Sadece mal çoğaltmakla meşgul olup dayanışmayı ihmal edenler kaybedecekler	502
103. SURE.....	503
Kurtuluşun reçetesi	503
104. SURE.....	504
Mal biriktirenlerin Ahiret'teki akıbeti.....	504
105. SURE.....	505
Koskoca orduları yıkan Allah'tır	505
106. SURE.....	506
Muhammed peygamber kavmini Kur'an'a davet ediyor	506
107. SURE.....	507
Gerçek Din iyilik yapmaktır	507
108. SURE.....	508
Allah'ın verdiği her türlü nimete karşı şükür; O'na adanma, güvenme ve birbiriyle dayanışma ile olur	508
109. SURE.....	509
Herkesin dini kendinedir	509
110. SURE.....	510
İsa Mesih'in gelişi ve Allah'ın Dini'nin tüm dünyaya yayılışı	510
111. SURE.....	511
Ahiret'te kişiye malı fayda etmez	511
112. SURE.....	512
Allah, eşi benzeri olmayan tek ilahdır	512
113. SURE.....	513
Negatif enerjilerden Allah'a sığınma duası.....	513
114. SURE.....	514
Vesveselerden, şüphelerden Allah'a sığınma duası	514

ÖNSÖZ

Rabbimin adıyla¹,

Kur'an... Bizzat kendi ifadesiyle, gönderilmiş olduğu peygamber tarafından, ona iman ettiğini iddia eden Müslümanların esasında kendisini terk ettiğine şahitlik edilen kitap.² Kendisinin, her şeyi yaratan Rab tarafından³ apaçık bir şekilde⁴ vahyedildiğini haykıran fakat sonradan manasının kasıtlı olarak örtüleceğini daha ilk baştan haber vermiş⁵ olan kitap. Kendisine inanıldığı zaman, insanlar için bir ışık olduğunu⁶ bildiren, manası tam olarak belirlediği zaman da kendisine düşmanlıkla karşı gelecekler için bir azap vesilesi olacağıyla⁷ tehdit eden, rakamlanmış⁸ kitap. Yaratanın, kullarının tüm günahlarını bağışlayabileceğini⁹ bildiren, insanların değişik kültürlerde, renklerde ve ırklarda olmasını Rabbin büyüklüğüne delil¹⁰ olarak sunan, onların birbirlerinden ayrı düşmüş olmalarından hoşnut olmayan¹¹ ve bir kitaba inanan her toplumu bir Kelime etrafında birleşmeye davet eden¹² kitap. Kısacası, içinde bulundurduğu bilgilerin genişliğini: *“Eğer yeryüzündeki ağaçlar kalem, deniz de ardından yedi deniz eklenerek (mürekkep) olsa Allah’ın kelimeleri (yazmakla) tükenmez”*¹³ şeklinde ifade eden ve okudukları halde kendisine inanmayanların onu ancak sihirli bir kitap olarak tanımlayabileceklerini¹⁴ belirten kitap.

Kitab’ın ilk takipçilerini mütakiben başlayıp on dört asırdır günümüze kadar devam edegelmiş halihazırdaki Kur’an anlayışı ise Kur’an’ın yukarıda ifade etmeye çalıştığımız niteliklerine taban tabana zıt geleneksel İslam öğretileri sebebiyle modern dünya, gelişmiş insan etikleri ve demokratik toplum değerleriyle son derece çelişkili bir hâl almıştır. Bu durum tarih boyunca Kur’an’a inanmaları için kendilerine baskı yapılmamış toplumların ona inanmamasının en temel sebebi sayılmıştır. Buna rağmen Kur’an, bir gün kasıtlı olarak örtülmüş manasının tekrar açığa

¹ Varlığını mantıkî delillere oturtup kalben hissettiğim ve kendisine yakinen iman ettiğim Tanrı’nın adıyla bu çalışmayı gerçekleştirirken ilmi etik gereği ‘tarafsızlık’ ilkesinden şaşmamaya özen gösterdim. Bu sebeple dip notları okurken de fark edebileceğiniz gibi, O’ndan bahsederken, O’nu ‘Kur’an’ın kendisi tarafından gönderildiğini iddia ettiği İlah’ olarak tanıttım. Bunu yapmamın sebebi, akademik araştırmalara olan bağlılığım, güvenim ve saygımdır. Buna ilave olarak, bu çalışmayı inceleyecek okurlardan ricam, bu çeviriyi, en az bir kere de olsa sadece tecrübe maksadıyla, kitap içerisinde varlığı iddia edilen yaratıcının var olduğu varsayımıyla okumalarıdır. Bunun sebebi, okurların, kitap içerisinde kendilerine yapılan; ‘Yaratan Rabbinin adıyla oku’ davetine gösterebilecekleri saygıdan ötürüdür (Dayanışma/96:1). Yapılan bir davete icabet, kişisel olgunluğun göstergesidir.

² Terk Edilen Kur’an/25:30

³ Mutlak Gerçek/69:51

⁴ Ritüelsiz Din/22:16

⁵ Hadisçilerin Hüsranı/45:11

⁶ Yetimler/4:174

⁷ Yarılan Ay/54:48

⁸ Rakamlanmış Kitap/83:20

⁹ Halis Din/39:53

¹⁰ Tanrı’nın Delilleri/30:22

¹¹ Tevhit/10:19

¹² Birliğe Davet/3:64

¹³ Hadislerin Geçersizliği/31:27

¹⁴ Saat’in Gelişi/34:43

çıkacağını ve ruhunun tekrar inananlara tesir edeceğini¹⁵ bildirmekte, Ehli Kitap olarak nitelendirdiği bütün toplumların da kendisini kabul edeceğini¹⁶ müjdelemektedir. Bu dinamik paradoksa şahit olan tüm araştırmacı ruhlu insanlar, Kur'an ve içinde bulunduğu bu esrarengiz durum karşısında kayıtsız kalamamakta ve onu daha da ayrıntılı bir şekilde inceleme ihtiyacı hissetmektedirler. Kendisini samimî olarak bu yola sürmüş bütün bireyler, umulur ki kendi potansiyelleriyle doğru orantılı olarak meydana getirdikleri çalışmalarını ortaya sürmeye ve insanlığın hizmetine sunmaya devam edeceklerdir.

Okumaya başlamış olduğunuz bu eser, özellikle bu vazife üzerinde sarf edilmiş beş senelik yoğun bir akademik çalışmayı da içine alan, Türkiye'de başlayıp, İspanya'da şekillenip Amerika Birleşik Devletleri'nde şimdiki kıvamına ermiş kırk bir senelik hayat tecrübemin bir meyvesidir. Bunu özel olarak belirtmemin sebebi, bu çalışmanın, din konusunda yapılan akademik araştırmaların baş şartı olan 'din merkezci olmama' prensibine olan sadakati ve aynı nispette 'kültürel kapsayıcılık' ilkesine olan bağlılığını vurgulamaktır.

Bu eser bir Kur'an meali değil, açıklamalı Kur'an çevirisidir. Bilindiği gibi bu iki terim birbirinden oldukça farklıdır. Mealde, müfessirin yorumu ana metine doğrudan yansırken, çeviride ana metin, mütercim yorumunu içermez. Bunun yerine mütercim, yapmış olduğu çevirinin kendi bilgisi dahilinde ne manaya gelebileceğini metne düştüğü dip notlar vasıtasıyla okurlara aktarır. Çevirideki maksat, okurlara incelemekte oldukları ana metnin yorumlanmamış, doğrudan çevirisini sunmaktır.¹⁷

Bununla birlikte, elinizdeki eserde cümle içerisinde karşılaşılabileceğiniz parantez içleri ise meal değil, ayetlerin konu bağlamlarına henüz tam vakıf olmayan okurlar için eklenmiş, metnin manasını değiştirmeyen yardımcı bağlaçlar ve bağlamlar içermektedir. Unutulmamalıdır ki çeviri ile satır altı tercüme de birbiriyle aynı değildir. Zira ikincisinde, okurların konuşma dilinin dil bilgisi kuralları, satır altı tercüme metoduyla kelime kelime çevrilmiş metne uygulanmaz ve bundan dolayı da çevrilmiş metnin okur tarafından tam anlaşılması oldukça zorlaşır. Dolayısıyla, her tür seviyede araştırmacı okur kitlesine, çevrilen eserin kelime anlamlarını yorumsuz olarak konuştukları dilde kolaylaştırılmış bir şekilde sunabilme, ancak açıklamalı çeviri ile mümkün olabilir.

¹⁵ Ondokuz/74:4-5

¹⁶ Beklenen Mucize/29:47

¹⁷ Vaadin Tekrarı/2:173 ayetindeki "meytetü" kelimesinin elinizdeki eserdeki çevirilmiş şekli yukarıda anlatılan hadisenin bir örneğidir. Geleneksel Kur'an mealleri, bu ayette 'leş' yenilmesinin haram kılındığını öne sürmektedir. Hâlbuki Arapçada bu kelimenin tam karşılığı 'leş' değil, 'ölü' kelimesidir. Bu kelimeye 'leş' anlamı yüklemek, metnin orjinal anlamını değiştiren, okura müfessir tarafından yapılmış ciddi bir teolojik yönlendirmedir. Buna benzer birçok örnekten bir diğeri de Büyük İşaret/9:29 ayetinde yer alan "yu'uğu-ljzyete" ifadesidir. Geleneksel mealler Arapçada 'tam karşılık' anlamına gelen "el jizye" kelimesini, emperyalist İslam teolojisi gereğince 'gayrimüslimlerden alınan vergi cezası' olarak anladığı için, Kur'an'da hep 'vermek' manasına gelen "a'atawa" fiiline bu ayette 'ödemek' anlamı yüklemiştirler. Hâlbuki, sözkonusu ayetin dip notunda da belirtildiği gibi, ayette bahsedilen bu iki ifadenin, şu ana kadar Müslüman devletlerde gayrimüslimlerden toplanan 'cizye' adındaki vergiyle ilgisi yoktur.

Bu çevirinin bir özelliği de onun eshatolojik perspektiften yazılmış olmasıdır. Bilindiği gibi gerek eskiden inanılıp kaybolmuş, gerekse halihazırda var olan din felsefelerinde zaman ya dairesel (örneğin Budizm) ya da doğrusal olarak (Musevilik, Hristiyanlık ve İslam'daki gibi) ilerlemektedir. Zamanı doğrusal çizgide algılayan dinlerin çoğu Kâinatın bir başlangıcının (yaratılış) ve bitişinin (ahir zaman) olduğunu öne sürerler. İşte din araştırmalarında zamanın bitimini önceden haber veren dinlere 'eshatolojik dinler' adı verilmektedir.

Yukarıdaki bilgiye binaen, Kur'an'ı bir miktar okuyan herkesin, onun çok yönlü eshatolojik bir kitap olduğunu hemen tespit edeceği ortadadır. Fakat ne yazık ki, gerek geçmişte ve gerekse -her ne kadar gelenekten uzak olduklarını iddia etseler de- Kur'an üzerinde yapılan güncel çalışmalarda, Kur'an'ın eshatolojik yönü sadece Kıyamet'in kopmasıyla sınırlandırılarak onun derin deryası sığ sulara indirgenmiştir. Bu dar bakış açısı da ne yazık ki Kur'an'ın bu konudaki inanılmaz zenginliğini tutsak etmiştir. Elinizdeki bu çalışmada, Kur'an'ın indirilişinden bu yana zaman akışında var olmuş insan toplumlarına olan mesajının yanı sıra, Kıyamet öncesi 'ahir zaman' halkına yönelik çok önemli mesajlarına da dip notlarda özellikle yer verilmiştir.

Elinizdeki çalışmanın başka bir özelliği ise sürekli bir şekilde kendisiyle Kitab-ı Mukaddes arasında bağ kuran Kur'an'ı tam anlayabilmek amacıyla bir öncekinin bilgilerini referans olarak sunmasıdır. Okurların, bu çalışmayı incelerken, geleneksel İslam anlayışının, şu ana kadar Kitab-ı Mukaddes'e, Musevi ve Hristiyanlık teolojilerine ne ölçüde kapalı kalmış olduğunu fark edecekleri şüphe götürmemektedir.

'Geleneksel İslam anlayışı' demişken, şunu da ifade etmek isterim ki, son zamanlarda yapılan bazı iyi niyetli çalışmalar, yazarları her ne kadar geleneksel Sünnî ve Şîî teolojilerinden etkilenmediklerini öne sürseler de, kanaatimce, Neo-Sünnî veya Neo-Şîî olarak tanımlanabilecek şekilde henüz bu akımların tesirinden çıkamamış hâldedirler. Okuyacağınız bu eserdeki dip notlarda, birçok ayetin manasını, hem geleneksel İslam anlayışındaki, hem de güncel Neo-İslam anlayışındaki manalarıyla kontrast edilmiş bir şekilde bulacaksınız. Elinizdeki bu çevirinin, Kur'an'a bir gölge olduğunu gözlemlediğim hadisçi gelenekten tamamen bağımsız olduğuna inanmaktayım.

Okurların ilkten gözlemleyeceği başka bir husus ise sure isimlerinin geleneksel İslam anlayışındaki gibi olmamasıdır. Bilindiği gibi Kur'an'ın orjinal metninde alışlagelmiş sure isimleri yer almaz. Bunun da ötesinde, sosyal medyada da birçok kere paylaştığım gibi, Kur'an surelerine verilen isimlerin o surelerde yer alan bilgileri yansıtmayan, onları değersizleştiren uydurma isimler olduğunu düşünmekteyim. Bu yüzden dolayı, çevirideki ana metinde sadece surelerin orijinal metindeki sıralanış sırasını göreceksiniz. Surelerin dip notlarında yer alan isimler ise, o surelerde işlenen genel konu veya surelerin bazılarında yer alan birçok konudan en çarpıcı olanını yansıtan alternatif önerilerdir. Bu alternatif isimleri ana metne almamamın sebebi

ise, Sünni veya Şii de olsalar, şu ana kadar inanılmış Geleneksel Kur'an anlayışına duyduğum saygımdan kaynaklanmaktadır.

Bilindiği gibi Kur'an sureleri, bünyesinde birbirleriyle bağlantısız gibi görünebilen çok çeşitli konulardan bahsediyor olabilir. Bu çalışmanın bir özelliği de sure içlerindeki ayetlerin ayet sıralamaları değiştirilmeden, bağlamlarına göre çeşitli konu başlıkları altında toplanmış olmasıdır. Bunun yanında, birçok ayetin başka surelerdeki iz düşümü okurlara kolaylıkla referans sağlamak için ayet dip notlarına eklenmiştir.

Okurlar, çalışma boyunca üç değişik renkte yazılmış metinle karşılaşacaklar. Siyah karakterlerle yazılmış olan metinler şu ana kadar yapılmış çevirilerle örtüşmekte ve onlarla arasında önemli farklılıklar içermemektedir. Kırmızı renkte yazılmış kelime ve metinler ise bu çalışmanın Kur'an'î araştırmalara kazandırdığı önemli bulgular ile geleneksel İslam teolojisi ile kökten farklılaştığı yönlerini belirtmektedir. Gri renkte yazılmış olanlar ise, bu çalışmanın düzenlenmesinde aktif olarak iştirak etmiş araştırmacı-yazar arkadaşım Mihriban İnan Karatepe'nin çalışmaya kattığı bilgilerdir. Ayrıca, çevirinin bazı dip notlarında başka müfessirlerin isimleri ve görüşleri de akademik çalışmanın etik kuralları gereği zikredilmiştir.

Okurlar, tüm bunlara ek olarak 9. surenin son iki cümlesini, her ne kadar onların Kur'an'ın gerçek metnine ait olmadıklarına inansam da, ana metinde bulacaklar. Konu hakkındaki tarihsel, matematiksel ve mantıki delilleri incelemek amacıyla o cümlelerin dip notlarına başvurmanızı rica ederim.

Bu çalışmanın bir özelliği de, onda, Kur'an meallerinde şu ana kadar hiç bulunmamış illüstrasyonların yer almasıdır. Görsel sunumlar bir konunun hafızada canlandırılmasını sağlarlar ve bu şekilde öğretisinin kalıcı olması kolaylaştırılır. Bunun, bir gün Kur'an hakikatlerinin görsel temsillerinin yetenekli ressamlar tarafından çizime geçmesinin önünü açacağını temenni etmekteyim.

Önsözüm biterken, bu çalışmanın düzenlenmesinde, kontrolünde ve edisyonunda kelimelerle ifade edemeyeceğim ölçüde üç buçuk sene boyunca hiç usanmadan gayretle emeği geçen ve benden manevî desteğini hiç esirgemeyen Mihriban İnan Karatepe Hanım'a ve onu bu vazifesinde sabırla desteklemiş eşi İsmail Serkan Karatepe Bey ve oğullarına gönülden teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Bilhassa ortanca oğulları M. Hakyar'a çeviriye kattığı illüstrasyonlarından ötürü teşekkür ediyorum.

Bunun yanında, bu çalışmanın gerçekleşmesi adına benden maddî ve manevî desteklerini hiç esirgememiş annem ile ağabeylerime de minnettarlığımı sunmak istiyorum.

Son olarak, beni değişik kùltùrlerin birleştiği bir ailede ve ùlkede dũnyaya gönderen, karşıma sürekli hayırlı insanlar çıkartan, bana devamlı geniş imkânlar bahşeden, hayatın zorluklarına göğüs gerip gereken yolda devam edebilmem için bana güç veren ve gönderdiğine inandığım Kitab'ında yarattığı kullarından ne istediğini anlayıp bunu insanlara aktarma hayalimin gerçekleşmesini sağlayan Rabbime sonsuz şükürlerimi sunuyorum.

Arapça Karakterlerin Bu Eserdeki Ortografik Karşılıkları

ا	a, e, i, u, ü
ب	b
ت	t
ث	ṭ
ج	j
ح	ħ
خ	ħ
د	d
ذ	ḍ
ر	r
ز	z
س	s
ش	š
ص	ṣ
ض	ḍ
ط	ṭ
ظ	ẓ
ع	‘a
غ	ġ
ف	f
ق	q
ك	k
ل	l
م	m
ن	n
ه	h
و	u,w
ي	y

1. SURE¹

- 1)² Karşılıksız Gözetin³, Merhamet Eden⁴ Allah'ın⁵ adıyla.⁶
- 2) Hamd⁷ alemlerin Rabbi⁸ Allah'adır.
- 3) Karşılıksız Gözetin, Merhamet Eden,
- 4) Din Günü'nün hükümdarı.
- 5) Yalnız sana kulluk eder ve yalnız senden yardım isteriz.⁹
- 6) Bizi dosdoğru yola ilet.
- 7) Kendilerine nimet verdiklerinin yoluna; gazaba uğramışların ve sapmışlarınkine değil.

¹ AÇILIŞ SURESİ

² “Bismillâhırrahmanırrahim” ifadesi, Allah'ın merhametiyle bütün kâinatı sonsuzluk için yarattığı bilgisini kapsar ve adeta Kur'an'ın birkaç kelimeye sıkıştırılmış özetidir. Bir madalyonun iki yüzü gibi, bir yüzü dünyaya, bir yüzü de ölüm ötesi sonsuz hayata bakar. Kur'an'da 114 (19×6) kez tekrarlanır. 9. sure hariç Kur'an'ın bütün surelerinin başında yer alır. Bismelenin Kur'an'da tekrarlanma sayısını 114'e çıkaran sure 27. surenin 30. ayetidir. Arapça karakterlerle 19 harften oluşur. Besmele, gerek Kur'an'daki tekrar sayısı, gerek harf sayısı, gerekse de bir çok ebced hesapları itibariyle araştıranları hayrete düşürecek matematiksel özelliklere sahiptir. Bu konu hakkında detaylı bilgi için ilgili kitap, makale, video, vb. yayınlara başvurunuz.

³ “Raḥman” Kur'an'da hem Allah'ın ismi, hem de bir sıfatıdır. Genel olarak, Allah'ın, kâinat yaratılmamışken her şeyi yoktan varetmesini, yarattığı her canlıya ayırım yapmaksızın rızkını vermesini, insan-hayvan, mümin-kâfir demeden herkesi bu dünyada şefkatle kucaklamasını, bir karşılık beklemeden gözetmesini temsil eder. Kur'an'da Allah isminin yanına ilk konulan sıfat olması itibariyle Allah'ın en önemli ismi olarak kabul edilir. Besmele'de yer alması itibariyle Allah'ın diğer sıfatlarından farklı olarak, Allah'ın ‘isimleşmiş sıfatı’ olmuştur. Kur'an'da 57 (19×3) kez tekrar edilir.

⁴ “Raḥman” isminin tam yansıması bu dünyadaysa, “Raḥim” isminin yansıması da Ahiret'e yöneliktir. “Raḥim,” genel olarak, Allah'ın, dünya sınavını kazanan kullarını ölüm ötesinde tam tamına bağışlaması, onları özel olarak ağırlaması ve onları sonsuza dek sınırsız rızıklandırmasını temsil eder. Besmele'de yer aldığı için Raḥman gibi Allah'ın ‘isimleşmiş sıfatı’ olmuştur. Allah'ın bir ismi olarak Kur'an'da 114 (19×6) kez tekrar edilir.

⁵ “Allah” Arapçada “el” determinantı ile ‘ilah’ kelimesinin birleşmesi sonucu (El-İlah) oluşan ve yaratıcıyı temsil eden bir isimdir. Allah isminin de doğrulanmış Kur'an metnindeki tekrar sayısı yine 19'un katı olan 2698 sayıdır (19×142). “Allah,” sanıldığı gibi bütün kâinatı yarattığına inanılan yaratıcının özel ismi değil, ‘ilahlığın’ sadece ve mutlak manada O'na ait olduğunu yansıtan bir cins isimdir. Her ne kadar Türk Dili'nde yer alan ‘Tanrı’ kelimesi, eski Türk medeniyetlerinde gökteki ilaha verilen ‘Tengri’ isminden türemiş olsa bile, ‘Allah’ ismini günümüz Türkçesine çevirecek olursak karşılığı ‘Mutlak Tanrı’ olmaktadır. “Allah” kelimesi, Türkçeye bazı Türk boylarının 751 yılında müslümanlığı kabul etmesiyle geçmiş ve ‘ilahın özel ismi’ olarak dilde kabul görmüştür. Günümüzde yaratıcıyı ‘Allah’ veya ‘Tanrı’ olarak çağırmak tamamen subjektif olmakla birlikte, elinizdeki bu çevirimizde ‘Allah’ kelimesini ayetlerde alışıl gelmiş şekliyle bırakmayı uygun gördük. Bunun nedeni, çevirinin hitap ettiği kesimin konuyla ilgili araştırmacılar ve akademisyenler olmasıdır ve bu kitlenin Kur'an'ı araştırmalarda yaratıcı için kullandıkları isim ezici oranda ‘Allah’tır.

⁶ “bism” kelimesi (bi-ism) Bismelenin son bileşenidir ve ‘adıyla’ manasına gelir. Bismelenin ve diğer bileşenlerinin (Allah, Raḥman, Raḥim) Kur'an'daki tekrar sayısı gibi bu kelimenin sayısı da 19'un tam katıdır. (19×1).

⁷ “ḥamd” kelimesi Kur'an'da, kâinattaki tüm varlıkların yaratıcıya seve seve kendilerini sunup, O'na aşk ve şevkle hizmet etmek kaydıyla O'nu yüceltmesidir. Hamd, en başta, kişinin Allah'ın kendisine bahsettiği küçük-büyük bütün nimetlerden dolayı O'na minnettarlık hislerini gönülden sunmasıyla olur. Kişi, elinde olmayan şeylere üzülme yerine, elinde olan şeyler için hamdeder ve bu pozitif enerjisi günlük hayatına yansır.

⁸ ‘Rab,’ ‘kuvvetinde olanı tertip eden’ manasındadır. Kur'an, kâinatı yaratan Allah'ın, bu ilk yaratıştan sonra onu kurup otomatığe bağlamadığını, bilakis, her an her köşesini kontrolünde tuttuğunu ve idare ettiğini bildirir. Buna göre Allah, eterden atomlara, atomlardan cisimlere, cisimlerden bitkilere ve canlılara, canlılardan denizlere, kıtalara, aya, güneşe, yıldızlara; yani mikro alemlerden makro alemlere kadar her şeyi idare etmektedir.

⁹ Ayette “du'a” kelimesi geçmese de, yaratıcıdan yardım istemek O'na dua ile gerçekleşir. Kişi, Allah'a minnettarlık duyarak edindiği pozitif enerjisi kendisi için gerekli şeyleri Allah'tan istemeye kanalize eder ve arzularını adeta kendine ‘çağırır.’ Zaten “du'a” kelimesinin Arapçada sözlük anlamı da tam tamına ‘çağırmak’tır.

2. SURE¹

Karşılıksız Gözetin, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Hayatın amacı ve kurtuluşun gerçek yolu

1) Elif, Lâm, Mim.²

2) İçinde tutarsızlık olmayan bu Kitap, bilinç sahipleri için bir hidayettir.³

3) Onlar öyle kimselerdir ki gaybe⁴ iman eder, salâti ayakta tutar⁵ ve kendilerine rızık olarak verdiklerimizden infak ederler.

¹ **VAADİN TEKRARI SURESİ:** Sure isimleri Kur'an'daki vahyin bir parçası değildir ve sonradan üretilmiştir. Geleneksel literatürde bu sureye verilen "Baqara" yani 'İnek' ismi, surenin genel temasını yansıtmamaktadır. Oysa sureler isimlerini bünyesinde barındırdığı konulara göre almalıdır. Bünyesinde 286 ayet barındıran bu surede yaratılış, savaş, siyam, boşanma, İbrahim'in peygamberliği ve daha birçok konuya değinilmektedir. Bu konuların yanında ağırlıklı olarak işlenen konu; etrafını çevreleyen bütün milletler putperestlik dininde iken, Allah'ı tek ilah kabul eden İsrailoğullarının Kur'an'ın kabulüne davet edilmesi ve bu davete icabet ederlerse dünyada artık Allah'tan başka hiç kimseden korkmayacaklarının kendilerine taahhüt edilmesidir (40. ayet). Tanah'ın birçok ayetinde yer alan bu taahhütün öneminden dolayı bu surenin 'Vaadin Tekrarı Suresi' ismiyle anılması mümkündür.

² Bazı Kur'an surelerinin başında yer alan *huruf-u mukatta* denilen Arap alfabesi karakterleri, Tevhit/10:1 ayetinde yer alan bilgiye göre Kur'an'ın yaratıcı tarafından vahyedildiğine dair bir delildir. Günümüzde, bu harflerin sure içerisindeki sayıları hakkında inceleme yapanların kayıtsız kalamadıkları birçok akademik çalışma bulunmaktadır. Çeviri boyunca bu çalışmalardan elde edilen bazı bulguları okurlarımızla paylaşacağız.

³ Kur'an ayetleri, mümin olsun olmasın her okuyucunun zihninde bazı soru işaretlerine sebep olabilir. Kur'an'ı okuma sürecinde bazı meseleler hakkında kuşku duymanın bir mahzuru yoktur. Çünkü düşünme eylemi soru sormakla başlar. Kur'an, kendisini bütün sorulara cevap verecek nitelikte birbiriyle bağlantılı, uzun uzadıya açıklanmış, içinde her türlü örneğin yer aldığı, apaçık bir okuma metni olarak tanımlar. İçinde hiçbir tutarsızlığın bulunmadığını ifade eder. Bunu gözlemlemek ise arınmayı dileyerek, ağır ağır, düşünme düşünme ve ayetler arasındaki ilişkiyi gözeterek gerçekleştirilebilir. Ancak Kur'an, herkes için bir hidayet kaynağı olmayabilir. Birçok ayette, Kur'an'ın ancak bilinç sahipleri için bir şifa ve rahmet olacağı, zalimlerin ise ancak zararını arttıracacağı belirtilmiştir (Bknz. İsrail/17:82, vs.).

⁴ "Gayb," Kur'an'a göre bu dünyada insanlar tarafından mahiyetinin ne olduğu henüz tam tamına bilinmeyen gerçeklerdir. Birliğe Davet/3:44, Zalimlerin Akıbeti/7:7, Süleyman'ın Saltanatı/27:75 ayetlerinden de anlaşılabilceği gibi, müminler kendileri için gayb olan Allah'ın ilmine ve kudretine iman ederler.

⁵ Kur'an'da yer alan "şalât" kavramı, geleneksel İslam anlayışına, İslam Dini'nden çok daha uzun süre önce var olan Zerdüşçülük Dini'nde ateşe karşı yapılan namaz ritüeli şeklinde geçmiştir. Etimolojik kökeni Sanskritçeden gelen "namaz," Hinduizm Dini'nde ilahları temsil eden yapıtların önünde yapılan "namaste" ritüelindeki 'ayakta durarak kutsallığına inanılan kelimeler okuma, eğilme ve yere kapanma' hareketlerinin tamamına verilen isimdir. Salâtin, Zerdüşçülük Dini'ndeki namaz ibadetiyle aynı olduğu bilgisi, Muhammed peygamberin vefatından 230 ile 500 sene sonra yazılan hadis kitaplarında yer almaktadır.

"Şalât" kelimesinin Arapçadaki sözlük anlamı ise 'dayanışma, destek olma'dır. Kanaatimizce, Kur'an'da inananlardan 'salât etmeleri,' yani Arapçadaki anlamıyla 'birbirleriyle yardımlaşma, dayanışma' içinde olmaları istenmektedir. "Aqimu" kelimesi de 'bir icraati ayakta tutma, onu tam anlamıyla yerine getirme' demektir. Bu şekilde anlaşıldığında "aqimu-şsalât" kavramı da, Türkçede 'namaz kılma' değil, tam tamına 'dayanışmayı ayakta tutma' fiiline karşılık gelmektedir. Dine Adanmışlık/33:56'da salât kelimesi fiil çekiminde 'Allah ve meleklere peygambere destek olmaktadır. Ey iman edenler, siz de onu destekleyin ve ona tam bir teslimiyetle teslim olun' şeklinde geçmektedir. Tanrı'nın Büyüklüğü/42:13 ayetinde de "aqimu-ddin" kavramı geçmektedir ve müfessirlerin neredeyse tamamı bunu 'dini ayakta tutun' şeklinde çevirmişlerdir. Buna benzer bir ifade de 1 İnfak/57:25 ayetinde "liyuqamu-nnasa bil qist," yani 'insanlar adaleti ayakta tutsunlar diye' şeklinde çevirilere yansımıştır. Boşanma/65:2 suresinde de "aqimu-şşahadeti lillah," yani 'şahitliği Allah için yerine getirin' denmektedir. Sonuç olarak Kur'an'da müminlerden istenen birbirleri ile dayanışma içerisinde olmalarıdır. Kur'an'ın tamamı okunduğunda, Kur'an'daki Din'in özünün ve bu dindeki tek kurtuluş yolunun Allah'a ve Ahiret'e akıl yoluyla yakinen iman etme ve mümkün olduğunca iyilik yapma olduğu anlaşılmaktadır. Kur'an'a göre, belirtilen bu üç fiili gerçekleştirilmeyen

4) Ve onlar sana indirilene ve senden önce indirilene iman ederler. Ahiret'e de yakînen iman ederler.

5) İşte onlar Rablerinden bir hidayet üzeredirler; işte onlar kurtuluşa eren kimselerdir.

Kâfirler

6) Küfürde direnenleri⁶ uyarsan da uyarmasan da birdir; onlar mümin⁷ olmazlar.

7) Allah onların kalplerini ve kulaklarını mühürledi, gözleri üzerinde de perdeler vardır. Onlar için büyük bir azap vardır.

8) İnsanlardan: “Biz Allah'a ve Ahiret'e inanıyoruz!” diyenler vardır; onlar iman etmiş değillerdir.

bir kişi, her ne kadar hadisler olmadan Kur'an'da varlığı ispatlanamayan beş vakit namazı kılsa, oruç tutsa veya kendisine dini bir vazife şeklinde öğretilen başka ritüelleri yerine getirmiş olsa dahi yine de kurtuluşa eremez.

Bu Kur'an çevirimizde, “salât” kelimelerini Türkçeye çevirmeden bırakmaya karar verdik. Bunun amacı, çevirimizi dikkatle inceleyen okurlarımızın, bu kavramın ne anlama geldiğine, bulunduğu ayetlerin bağlamını hesaba katarak kendilerinin karar vermesi arzumuzdur.

⁶ “Kâfir” kelimesi, Arapçada “kafara” fiilinden türemedir ve temel anlamı ‘örtmek’tir. Bu kelimenin bir türevi, Ehli Kitap/5:12 ayetinde, Allah’ın Ahiret’te müminlerin günahlarını örteceğinden bahsedilirken “leukeffiranne ‘ankum seyyiatikum” şeklinde kullanılmıştır. Müminler için kullanıldığında Yetimler/4:60 ayetinde olduğu gibi ‘reddetmek’ manasına gelir. “Kafara” fiilinden türeyen “küffar” kelimesi, bir de 1 İnfak/57:20 ayetinde ‘tohumun üzerini toprakla örten kişiler,’ yani ‘çiftçiler’ olarak mana kazanmıştır. Fakat bu kök ve türevlerinin, Kur’an’da en çok tekrarlı manaları ise, ‘imanın karşısında olma’ fiili ile doğrudan bağlantılı olan ‘imanı saldırganlıkla reddetme, onu küçük görerek tanımazdan gelme, onun hakikatini bile bile örtme’ eylemleridir. ‘Allah’a nankörlük etme, isyan etme, engel olma’ gibi fiiller de bu listeye dahildir. Bu eylemleri yapan insanlar bir nevi ‘gerçeği örten’ kişilerdir. Dolayısıyla, bu kelimeyi Kur’an’da bir standarta oturtmak mümkün değildir ve bulunduğu her ayetin bağlamına göre ele alınmalıdır. Buna ek olarak, “kafara” fiilini gerçekleştirenler, Kur’an boyunca “kâfir/kâfirun” ve “elleğine keferu” olarak ayrı ayrı belirtilmiştir. Biz bu çevirimizde bunlardan ilkini, doğrudan ‘kâfir/kafirler’ olarak çevireceğiz.

Burada dikkat edilmesi gereken en önemli bir husus, geleneksel meallerde olduğu gibi ‘kâfir’ kelimesinin ‘inkâr eden’ manasında anlaşılmasıdır. Zira ‘inkâr etmek,’ Arapçada “nakara” fiilinden türemiş bir kelimedir ve içinde saldırganlık yoktur. Düşmanlık göstermeden bir şeye inanmayarak onu inkâr etmek ve onun varlığını kabul etmemek başkadır, iman etmeyi aşağılayarak tanımazdan gelmek, kendisine sunulan bütün delilleri hiç umursamadan inatla, şiddetle ve saldırganlıkla reddetmek başkadır. İşte Kur’an’a göre kâfirler, inanmamayı şiddet ve saldırganlıkla reddetmeyi, imanı aşağılayarak tanımazdan gelmeyi tam tamına karakterine işlemiş kişilerdir.

“Elleğine keferu” kelimesine gelince; bu tanımlamayı Türkçeye çevirmek “kâfir” kelimesini çevirmek kadar kolay değildir. Şöyle ki; “elleğine keferu” tanımı, içinde aksiyon bulundurur; ‘küfür’ fiilini işlemeyi sürekli gerçekleştirmekte olan kişileri temsil eder. Normalde “elleğine amenu,” ‘iman edenler’ olarak çevrilince, aynı dil bilgisi kuralına göre “elleğine keferu” da ‘küfür edenler/küfredenler’ olarak çevrilmelidir. Fakat ne yazık ki ‘küfretmek’ kelimesi günümüz Türkçesinde ‘argo kelimeyle hakaret etmek’ manasında kullanılmaktadır ve bu mana son derece baskındır. Dolayısıyla “elleğine keferu” tanımlamasını, birebir çevirisine riayet ederek ‘küfür edenler/küfredenler’ şeklinde çevirmek, okuyucuların yanlış yönlendirilmesine sebep olur. “Elleğine keferu”nun geçtiği ayetler dikkate alındığında, bu tanımlamaya “küfredenler” ifadesine alternatif olarak kullanılabilir kelimenin ‘küfürde direnenler’ ifadesi olduğu gözlemlenmektedir. Ek olarak şu da belirtilmelidir ki, “elleğine keferu” ifadesini her seferinde ‘küfürde direnenler’ olarak sınırlamak da Arap dili gramatiğine aykırıdır. Zira “elleğine” ifadesi Arapçada ismi mevsuldür ve manası kendisinden önce gelen veya kendisi izleyen kelimelere, kalıplara göre şekillenmektedir. Mesela “elleğine keferu wa keğdebu bi ayatına” ifadesinde “elleğine”nin muhatabı sadece “keferu” fiili değil, bununla birlikte “keğdebu,” yani ‘yalanlamak’ fiili ve “ayatına” ismidir. Dolayısıyla bu istisnadaki ifadenin çevirisi “Ayetlerimizi/delillerimizi örten ve yalanlayanlar” olarak şekillenmektedir. Elinizde bulunan çeviri boyunca bütün bu farklı özelliklere riayet edilmiştir.

⁷ Kur’an’a göre bir müminin inancı, bir bilgiyi araştırması, enine boyuna sorgulaması ve sonrasında aklen ve kalben o bilgiyi tasdik etmesi ile oluşur. Aksi takdirde, iman hakikî değil, taklidî olur. Kur’an’da bu terim “elleğine amenu” olarak kullanıldığında iman etme fiilini sürekli gerçekleştiren kişiler, “mümin” şeklinde kullanıldığında ise iman etmeyi karakterine yazmış kişiler kastedilir.

- 9) Allah'ı ve iman edenleri kandırmaya çalışırlar, (oysa) onlar ancak kendilerini kandırırlar (da bunun) farkında değildirler.
- 10) Kalplerinde hastalık vardır. Allah da hastalığı onlara arttırmıştır. Yalanlarından dolayı onlar için acılı bir azap vardır.
- 11) Kendilerine: “Yeryüzünde bozgunculuk yapmayın!” denildiğinde, onlar: “Bizler sadece ıslah edicileriz” derler.
- 12) İyi bilin ki onlar bozguncuların ta kendileridir de (bunun) farkında değildirler.
- 13) Kendilerine “Şu insanların iman ettiği gibi iman edin!” denilse onlar: “Yani bizler **sefahat içinde olanlar** gibi mi inanacağız?” derler. İyi bilin ki **sefahat içinde olanlar** onların ta kendileridir fakat (bunu) bilmiyorlar.⁸
- 14) Onlar iman edenlerle karşılaştıklarında: “Bizler iman ettik!” derler; şeytanlarıyla başbaşa kaldıklarında ise: “Muhakkak ki biz sizinle beraberiz; sadece alay edenleriz” derler.
- 15) (Gerçekte) Allah onlarla alay etmektedir ve azgınlıkları içinde onları bocalamaya bırakmaktadır.⁹
- 16) Onlar, kurtuluşa karşılık sapmışlığı¹⁰ satın almışlardır. Fakat onların bu alış-verişleri onlara kâr sağlamamış, hidayete de erememişlerdir.
- 17) Onların örneği ateş yakmış kimsenin örneği gibidir. Çevresini aydınlattığı zaman Allah onların ışığını giderip karanlığa terkeder. (Artık) göremezler.
- 18) Onlar sağır, dilsiz ve kördürler. (Artık) dönemezler.
- 19) Veya (onların örneği) gökten karanlıklar içinde (gelen) şimşek ve gökgürültülü bir sağanağa (tutulmuşun örneğine) benzer. Parmakları, kendilerine ölüm korkusu veren yıldırımlardan ötürü kulaklarındadır. Allah kâfirleri kuşatmıştır.
- 20) O şimşek neredeyse gözlerini kapıverir¹¹. Onları her aydınlattığında ışığında yürürler ve üzerlerine karanlık çöktüğünde de dururlar. Eğer Allah isteseydi onların duyuş ve görüşlerini (tamamen) giderirdi. Allah her şeye güç yetirendir.

⁸ Geleneksel meallerde “süfeha” kelimesi ‘beyinsizler’ olarak tercüme edilmektedir. Hâlbuki bu kelime, “sefehe” kökünden türemiştir ve ‘sefahat içinde yaşayanlar’ demektir. Alışlagelmiş dini anlayışa göre, İlahın hoşnutluğunu kazanma ancak bazı ritüellerin yapılmasıyla mümkündür. Bunun geleneksel İslam Dini’ne yansması da hadis kitaplarıyla mümkün olmuştur. Ritüellere dayalı bir din anlayışıyla ölüm ötesinde kurtuluşa ereceğine inananlar, dayanışma yörengeli bir dine inanmış insanlara rastladıklarında, bu insanları bir takım dinî ritüelleri yerine getirmediklerinden dolayı keyiflerine düşkün olmakla suçlayabilirler. Allah’a ve Ahiret’e inanma ve iyilik yapma yörengeli dine inananlar ise, Allah rızasını kazanmanın insan nefesine daha zor gelen, inananlar arasında dayanışmada bulunmayla, ihtiyaçtan fazla kazandıklarını muhtaç insanlara vermekle veya maddi güçleri yoksa, ihtiyaç sahiplerine başka türlü destek olmakla mümkün olacağını düşünürler. Bu bahsedilen konu hakkında Sarp Yokuş/90 Suresi dikkatle okunmalıdır. Bu tür düşünen insanlar, geleneksel hadis ilminden bağımsız olarak Kur’an teolojisinin özünün, Allah’a ve Ahiret’e hakıyla inanmak ve insanlara/insanlığa faydalı işler yapmak olduğunu savunurlar. Dolayısıyla gerek sözlük anlamı gerekse yapılan açıklama sonrası “sufeha” kelimesinin ‘sefahatte olanlar’ anlamı taşıdığı netleşmektedir.

⁹ ‘Asıl Allah azgınlıkları içinde onları bocalamaya bırakma (suretiyle) onlarla alay etmektedir.’

¹⁰ Türkçede ‘sapıklık’ kelimesi üzerine yüklenen anlam daha çok ‘cinsi sapıklığı’ çağrıştırdığı için metindeki “dalâlâh” kelimesini çeviri boyunca ‘doğru yoldan çıkma, yanlış yola girme hali’ anlamına gelen ‘sapmışlık’ kelimesiyle tercüme edeceğiz.

¹¹ ‘kamaştırır’

Bütün insanlığa çağrı

21) Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize kulluk edin. Umulur ki bilinç sahibi olursunuz.

22) O ki yeryüzünü size bir beşik ve göğü ise bir bina kıldı, gökten su indirdi ve onunla size rızık olarak ürünlerden çıkardı. Artık bunu bile bile Allah’a ortak koşmayın.

23) Eğer kulumuza¹² indirdiğimizden şüphedeyseniz, ona benzer bir sure getirin. Eğer doğru sözlülerseniz¹³ Allah’tan başka şahitçilerinizi de çağırın.

24) Eğer (bunu) yapamazsanız -ki asla yapamayacaksınız-, o halde kâfirler için hazırlanmış, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateş hakkında bilinçlenin.

25) İman eden ve salih işler yapanları kendileri için hazırlanmış, altlarından ırmaklar akan cennetlerle müjdele. Oranın ürünlerinden her rızıklandıklarında: “Bu rızıklandıklarımız daha önceden verilenlere benziyor” derler. Onlar için orada temiz **birliktelikler**¹⁴ vardır ve orada kalıcıdırlar.

Allah müminler ile kâfirleri ayırıyor

26) Allah bir sivrisineği, hatta onun da üstünde olanı örnek vermektan çekinmez. İman edenler bunun Rablerinden bir gerçek olduğunu bilirler. Küfürde direnenler ise: “Allah bu örnek ile neyi kastetti?” derler. O, bununla onlardan birçoğunu saptırır ve birçoğunu da hidayete erdirir. Bununla fasıklardan başkasını saptırmaz.¹⁵

27) Onlar, Allah’ın ahbine bağlılık sözü verdikten sonra onu bozarlar ve Allah’ın birleştirilmesini emrettiği şeyi keserler¹⁶ ve yeryüzünde bozgunculuk yaparlar. Onlar, hüsrana uğrayanların ta kendileridir.

28) Nasıl olur da Allah’ı tanımazdan gelirsiniz? Ölüler idiniz size hayat verdi, sonra sizi öldürecek, sonra size hayat verecek ve sonra da O’na döndürüleceksiniz.¹⁷

29) O, yeryüzünde olanların tümünü sizin için yarattı. Sonra göğe yönelip onları yedi kat olarak düzenledi. O, her şeyi bilendir.

Ademoğluna bilginin ihsan edilişi

30) Böylece Rabbin meleklerle¹⁸: “Ben yeryüzünde bir halife kılacağım” dedi¹⁹. (Melekleri O’na): “Biz seni devamlı olarak hamd²⁰ ile tesbih ederken²¹ orada bozgunculuk yapıp kan

¹² “‘Abd’ kelimesi Arapçada ‘hizmetçi’ demektir. Kur’an’a göre peygamberler ancak Allah’ın hizmetçileridir.

¹³ ‘doğruyu söylüyorsanız’

¹⁴ “Azvaj” kelimesi “zawj” yani Türkçede ‘eş, beraber olunan kişi’ kelimesinin çoğuludur ve hem erkek hem de dişi için kullanılır. Geleneksel literatürdeki gibi sadece ‘birbirine evlilik bağıyla bağlı kişiler’ anlamına gelmez. Bu kelime Kur’an’da, cennetteki hayat söz konusu olduğunda ‘bir arada olunan arkadaşlar’ anlamı taşır.

¹⁵ Görüldüğü gibi Kur’an’a göre doğrudan sapan insanların sapma nedeni Allah değil, bizzat onların bozguncu tutumlarıdır.

¹⁶ ‘Allah’ın birleştirilmesini emrettiği şey’ hakkında Birliğe Davet Suresi’nin ilk dip notunu okuyunuz.

¹⁷ Kanaatimizce burada bahsedilen hadise reenkarnasyondur. Bu konuda Kutsal Ruh/16:70, Tebliğ Misyonu/36:68 gibi ayetler ve dip notlarına başvurunuz. Kur’an’a inananlar bu tip ayetleri incelemeye almalı ve geleneksel İslam inancındaki ‘dünyaya sadece bir kere gelme’ inancını sorgulamalıdır.

¹⁸ “Melek” kelimesi Arapçada güç ve mülk sahibi anlamına gelen “malik” kelimesiyle aynı köktendir ve ‘maliğin güçleri’ anlamındadır. Günümüzde ise çeşitli mitolojik inançların tesiriyle bu varlıkların saydam, kanatlı ve uçan varlıklar olduklarına inanılır. Hâlbuki güneş, yıldızlar, bulutlar, rüzgâr ve Allah’a hiç itiraz etmeden devamlı hizmet eden her şey, Allah’ın melekeleri yani melekleridir.

¹⁹ Halife terimi “halefe” fiilinden türemiştir. Hem ‘sonradan gelen,’ hem de ‘muhalafet edebilen’ anlamına gelir. Bu yönüyle insanın meşru hakimiyetinin ‘yeryüzünde’ olacağı baştan bellidir. Sonradan gelen bu tür, yeryüzündeki

dökecek²² olanı mı (halife) kılacaksın?” dediler. (Allah ise onlara): “Ben sizin bilmediklerinizi bilirim” dedi.

31) Ve Adem’e isimleri öğretti ve onu meleklerle arz edip: “Doğru sözlülerseniz²³ haydi bunları isimleriyle bana haber verin” dedi.²⁴

32) Onlar ise “Sen münezzehsin! Senin bize öğrettiklerinden başka bir şey bilemeyiz. Sen bilensin, hikmet ve hüküm sahibisin²⁵” dediler.

33) (Allah da): “Ey Adem! Bunların isimlerini onlara haber ver” dedi ve Adem onlara bunların isimlerini haber verince: “Ben size göklerin ve yerin gaybını bilirim demedim mi? Açığa vurduğunuzu ve gizlediklerinizi de bilirim” dedi.

varlıkların halefi/sonrasıdır, Allah’ın değil... Bilişsel yetenekleri itibariyle irade sahibi, muhalefet edebilen bir tür olması evrimsel süreçte ileri basamakta olduğunu göstermektedir.

²⁰ ‘tam tamına, gönülden Allah için çabalamak’

²¹ Allah’ı tesbih etmek, O’nun koyduğu düzende, O’nun emir ve yasakları doğrultusunda yaşamak suretiyle O’nun zikretmektir. Tıpkı kuşların Allah’ın yarattığı gökte akıp gitmesi, göklerde ve yerde olanların O’nun yarattığı düzende yaşayıp gitmesi gibi... (Bknz. Ahlakî Kurallar/24:41).

²² İnsan ya da hayvan kanı gibi bir ayırım yapılmadığına dikkat ediniz.

²³ ‘Doğruyu söylüyorsanız’

²⁴ Kanaatimizce bu ve bundan önceki ayet, açık bir şekilde insanın *homo ancestor* denen hominid türünden, evrim yoluyla *homo sapiens* türüne dönüşmesine işaret etmektedir. Zira Charles Darwin, Evrim Teorisi’nde, *homo ascestor*ların (hominidlerin atası) zaman içerisinde bilgi sahibi olup *homo sapiens*, yani ‘bilen hominidler’e dönüştüğünü ileri sürmüştür. Latince “*homo sapiens*” ifadesinin sözlük anlamı ‘bilen adam’dır. İşte Kur’an, Adem’in, yani, ilk insan türünün, bilgisizlikten bilen konumuna geçtiğini vurgulamaktadır.

Ayetler içerisinde bunun diğer ispatı da meleklerin Allah’a ‘*Biz seni devamlı olarak hamd ile tesbih ederken orada bozgunculuk yapıp kan dökecek olanı mı (halife) kılacaksın?*’ diye sormalarıdır. Burada akıllara takılması gereken soru: ‘Melekler Adem’in, yani *homo sapiens*lerin, kan döken bir varlık olacağını’ nereden bildikleridir. Buradan anlaşılan, meleklerin *homo ancestor* soyunu iyice bilmekte olduklarıdır. Zira Evrim Teorisi bilimcilerinin argümanlarında *homo ancestor*lar, aralarında birbirleriyle çok kavga eden, birbirlerini öldüren bir toplum olarak zikredilmektedir. Allah’ın *homo ancestor* gibi kan döken bir ırkı, yeryüzünün halifesi yapacağı kararı, haliyle melekleri şaşkına çevirmiştir.

Kur’an’da Evrim Teorisine işaret olan birçok ayet mevcuttur. Allah’ın insanı çamurdan yaratması gibi... Bilindiği gibi Evrim Teorisine göre, yeryüzünde meydana gelen ilk aminoasitler ve sonrasında ilk hücreler, toprak ve suyun birbirine karışmasıyla meydana gelmiştir. Bu hücrelerden ilk canlıların türemesi ise milyonlarca yıl almıştır. Zira Evrim/76:1’de, insanın yani *homo sapiens*in tarih içerisinde kaale alınabilir bir canlı türüne dönüşmesinin çok uzun bir dönem aldığı vurgulanmaktadır. Nuh/71:14 ayetinde de Allah’ın insanı ‘evrimlerle’ yarattığı, Tanrı’nın Delilleri/30:20 de ise insanın en başta topraktan yaratıldıktan sonra insana dönüşüp yeryüzüne yayıldığı belirtilir. Kanaatimizce bütün bu bilgiler, geleneksel algıya göre çamurdan yapılmış bir heykele ruh üflenmesiyle insanın bir anda canlanıp ortaya çıktığı inancını etkisiz hale getirmekte ve Darwinizmi Ateizme değil, Kur’an’da bulunan dine hizmet ettirmektedir.

Burada karıştırılmaması gereken bir başka husus da Kur’an’a göre Allah’ın bir şeyi irade buyurduğunda, onun olması için sadece ‘Ol!’ deyip, o şeyin oluvermesi meselesidir (Bknz. 2:217). Bu ayetten dolayı geleneksel anlayış, insanın yüzyıllar boyu süren bir evrimle değil de bir anda yaratıldığını iddia etmektedir. Hâlbuki, Ritüelsiz Din/22:47 ve Diriliş/32:5 ayetlerinde Allah katında bir günün, insanlığın bin yılına denk geldiği bilgisi mevcuttur. Azap/70:4 ayetinde de meleklerin ve Ruh’un, Allah katına ‘içinde elli bin sene olan bir günde’ yükseleceği belirtilmektedir. Dolayısıyla zaman dediğimiz olgu sadece yaratılmışlar için işler. Bizim için yüzyıllar boyu süren bir evrim, Allah için bir andır.

²⁵ Kur’an’da “hakîm” kelimesi gerek ‘bilge’ gerekse de ‘hüküm verici’ anlamına gelir. Her ikisi de Allah’ın sıfatlarından ve Kur’an’ın belagatinin bir yansımasıdır. Allah, bilgeliğiyle bir konuyu enine boyuna ve daha başka yönleriyle bilir ve sonrasında da bu bilgisine dayanarak o konu hakkında hüküm verir. Bu sebeple çevirimizde ayetlerdeki “hakîm” kelimelerini ‘hikmet ve hüküm sahibi’ şeklinde kaleme alacağız.

Kötülük dürtüsü tesirindeki Ademoğullarının cennetten kovulması

34) Meleklerle: “Adem’e secde edin!” dediğimizde İblis dışında hepsi hürmet ettiler.²⁶ O, büyüklendi ve kâfirlerden oldu.

35) Ve: “Ey Adem! Sen ve eşin cennete yerleşin ve istediğiniz yerde, ondan bolca yiyin. (Fakat) sakın bu ağaca yaklaşmayın. Öyle yaparsanız zalimlerden olursunuz” dedik.

36) Ama şeytan²⁷ her ikisinin de oradan ayağını kaydırıldı ve her ikisini buldukları yerden çıkardı. Biz de “Birbirinize düşman olarak inin! Sizin için yeryüzünde bir yerleşme yeri ve bir süreye kadar geçinme vardır” dedik.

37) Derken Adem Rabbinden kelimeler aldı ve (Rabbi) pişmanlığını kabul etti. Muhakkak ki O, pişmanlıkları kabul edendir, Merhamet Eden’dir.

38) Ve: “Hepiniz inin oradan! Size tarafımdan bir hidayet geldiğinde kim hidayetime uyarsa onlar için korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir” dedik.

39) Delillerimizi örten ve yalanlayanlara (gelince), işte onlar ateş halkıdır ve orada kalıcıdır.

Allah’ın Gerçek İsrail’e verdiği söz²⁸

40) Ey İsrailoğulları! Size bağışladığım nimetleri hatırlayın ve bana verdiğiniz sözü tutun, ta ki ben de sözümü tutayım ve (bundan sonra) artık (yalnız) benden korkun.

41) Ve sizde olanı doğrulayıcı olarak indirdiğim (Kitab’a) iman edin²⁹, onu reddedenlerin ilki olmayın ve ayetlerimi az bir karşılığa satmayın. Hakkımda bilinç sahibi olun.

42) Hakkı batılla karıştırmayın ve bile bile hakkı gizlemeyin.

43) Salâti ayakta tutun ve zekâtı³⁰ verin. (Allah’ın emirlerine) boyun eğenlerle beraber boyun eğin³¹.

44) Kitab’ı okuduğunuz halde insanlara erdemliliği tavsiye ederken kendinizi unutuyor musunuz? Hâlâ akletmeyecek misiniz?

45) Sabır ve salât ile yardım isteyin. Muhakkak ki bu, tevazu sahipleri dışındakilere ağır gelir.

46) Onlar Rablerine kavuşacaklarını ve O’na döneceklerini düşünürler.

²⁶ Görüldüğü gibi burada bahsedilen hadise, bir vücut hareketiyle bir varlığın başka bir varlık önünde yere kapanması değildir. Arapçada “sajda,” ‘hürmet etme, saygı duyma, kabullenme’ demektir.

²⁷ Şeytan, geleneksel İslam anlayışında insan vücudu gibi bir vücut şekline sahip, toprak yerine yanan ateşten yaratılan bir varlık olarak hayal edilir. Bunun sebebi ise geleneksel İslam anlayışının melekleri kanatlı birer varlık gibi gösteren mitolojinin tesirinde olmasıdır. Kur’an’da “şeytan” kelimesi özel isim olarak değil, determinantlı bir cins isim olarak “eş-şeytan” şeklinde kullanılır. Kur’an’ın birçok ayeti ve Arapça gramatiğinin bu özelliği dikkate alındığında, “eş-şeytan” kelimesinin ‘insanlar ve cinlerin içindeki kötülük dürtüsü’ olduğu anlaşılmaktadır. Kur’an’daki ayetlere göre, insanlarda ve cinlerde bulunan kötülük dürtüsünün ana kaynağı, kendilerine verilen özgür iradededir. Bu kötülük dürtüsü, irade sahibi her varlıkta mevcuttur. İnsan ve cinler varoldukça, ‘şeytan’ da onlarla birlikte varolacaktır. İblis ise içindeki şeytana uyup ‘şeytanlaşmış’ bir cin olduğundan, insanda bulunan bu kötülük yapma kapasitesini vesveselerle tetikleyecek bir özelliğe sahiptir. İnsanlar da irade güçlerini kullanarak kötülük dürtülerinin önüne geçip iyiliği seçebilirler. Özgür iradesiyle devamlı ‘şeytani’ dinleyen insanlar ve cinler ise artık adeta birer ‘şeytan’ olmuşlardır. Bu tip yaratıklar Kur’an/6:112 ayetinde peygamberlerin düşmanı olarak anılırlar: *‘Böylelikle her nebîye insî ve cinnî şeytanları düşman kıldık.’*

²⁸ Burada kastedilen, günümüz İsrail Devleti değildir.

²⁹ İman etmek, ‘bilmeden, sınımadan, kafa yormadan inanmak’ anlamında olmayıp “emin” kelimesiyle aynı köktendir ve ‘araştırdıktan sonra iyice emin olma’ anlamına gelmektedir.

³⁰ “Zekât” Arapçada ‘artan’ demektir. Kur’an, zekâtın miktarını belirlemez. Buradan anlaşılan, kişinin kendisi için tüm ihtiyaçlarını hesapladıktan sonra arta kalan malını Kur’an’da belirtildiği şekliyle ihtiyacı olanlara vermesidir.

³¹ Rükû

47) Ey İsrailoğulları! Size bağışladığım nimetleri ve sizi halklardan üstün tuttuğumu hatırlayın.³²

48) Ve öyle bir gün hakkında bilinç sahibi olun ki (o günde) bir nefis bir nefis adına bir şey ödeyemez, kimseden şefaahat kabul edilmez, kimseden karşılık alınmaz ve onlara yardım da edilmez.

İsrailoğullarının Mısır'dan Kurtuluşu

49) **Kadınlarınızı hayatta bırakıp çocuklarınızı harcayarak sizi azabın en kötüsüne maruz bırakan Firavun'un yandaşlarından sizi nasıl kurtardığımızı hatırlayın. Bu, size rabbiniz (Firavun'dan)³³ gelen büyük bir bela idi.**³⁴

50) Hani denizi yararak sizi kurtarmış, Firavun'un yandaşlarını boğmuştuk. Siz de bunu görüyordunuz.³⁵

Musa Yazılı Levhalar'ı Rabbinden aldığı sırada, halkı sapkınlığa devam ediyor

51) Musa'ya kırk geceyi vadetmiştik.³⁶ Ondan sonra buzağıyı kendinize (rab) edinerek kendinize zulmetmişiniz.

52) Sonrasında ise şükredesiniz diye sizi affetmiştik.

³² İsrailoğullarının 'halklara üstün tutulması' kan bağı sebebiyle değil, Allah'a imanlarından ötürüdür. Zira Birliğe Davet/3.139 ayetinde iman edenlerin, Allah katında iman etmeyenlere nazaran üstün olduğu belirtilmektedir.

³³ Kanaatimizce 'rabbiniz' kelimesiyle kastedilen Firavun'dur. Çünkü İsrailoğullarının başına gelen bela, Allah'a iman ettikten sonra Firavun'u kendilerine Rab edinmeleri sebebiyledir. Nitekim Musa'nın kavminin büyük bir kısmı, onunla kaçmak yerine hayatlarını riske atmamak için Firavun'un emrinde kalmayı tercih etmişlerdir. Hatta Musa ile göç edenlerin dahi ilerleyen günlerde kendilerine altından buzağı heykeli üretip Allah yerine ona tapındıkları vakidir. Buradan anlaşılan şudur ki, Musa zamanındaki İsrailoğulları saf tevhit inancında değillerdi. Bunun yanı sıra Kur'an'da "rab" terimi Yusuf'un Kıssası/12:23, 41 ve 42. ayetlerde de 'efendi' anlamında kullanılmaktadır. Eğer Kur'an, bu ayetlerdeki "rab" kelimesine 'efendi' anlamı yüklemişse, yukarıdaki ayette kastedilen yine Firavun olmalıdır. Zira Mısır'da İsrailoğullarını köleleştirip, onları kendine kul eden Firavun, İsrailoğullarını çok ağır şartlarda, Mısır piramitlerinin inşaatında çalıştırmıştı. Bu konu hakkında birçok arkeolojik delil mevcuttur. Son olarak da belirtmeliyiz ki Kur'an, Allah'ı, 'kullarına imtihan amaçlı çok şiddetli, üzerinden kaldırılamaz azaplar veren bir ilah' olarak da tanıtmaz.

³⁴ Geleneksel İslam teolojisi, bu ayeti anlamlandırırken Firavun'un Musa peygamberin doğumundan önce, İsrailoğullarından doğan bütün bebekleri öldürttüğü inancını baz almaktadır. Bu inancın nedeni ise İsrail mitolojisinde anlatılanlara göre Firavun'un, İsrailoğullarından doğacak çocukları doğar doğmaz öldürme emrini vermiş olmasıdır. Bu bilgi ise inanılması son derece zor bir hadisedir. Zira mantıken düşünüldüğünde hiçbir devlet yöneticisi, kendisine hizmet eden kâhinlerin, gelecekte verdikleri muhtemel haberleri dikkate alarak halkın yeni doğan bebeklerini öldürme emri veremez. Böyle bir hadise söz konusu olsa, halklar ve o halkların temel unsurları olan anne-babalar, isyan etmek için bir lider beklemeyiz, aksine hemen canlarını kaybetme pahasına ayaklanırlar.

Peki, nedir Kur'an'ın bu konudaki söylediği? Hemen inceleyelim:

Dikkat edildiğinde ayetin orijinal metninde, Büyücüler/37:102 ayetinin dip notlarında da açıklandığı gibi kökü 'feda etme, harcama' anlamına gelen "yuḍebbihune" kelimesi kullanılmıştır. Zira tarihî kaynaklara göre Firavun, İsrailoğullarının erkek çocuklarını hayatları boyunca piramitlerin inşaatı için köleleştirmiştir. Bu ise onların hayatlarını, Kur'an'ın ifadesiyle 'harcamak' demektir. Dolayısıyla burada Kur'an, mantık ve tarihle çelişebilecek bir inanışa yer vermeyecek bir ifade kullanmıştır. Zalimlerin Akıbeti/7:127 ve Büyüklenenlerin Akıbeti/40:25 ayetlerinde bir çok anlamının yanı sıra bir de 'öldürülme' anlamına gelebilecek "qatele" kelimesinin kullanımı ise, bu ayetlerin bağlamının farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Bu ayetler incelendiğinde, Firavun'un İsrailoğullarının 'erkeklerini' öldürme emri, Musa ve Harun peygamberlerin Firavun hükümetine başkaldırmasından sonra gerçekleşmektedir. Bu, mitolojik inanışta olduğu gibi Firavun hükümetinin İsrailoğullarının erkek bebeklerini öldürdüğü anlamına gelmemektedir.

³⁵ Bunun hakkında Devrim/26:64'un dip notunu okuyunuz.

³⁶ "Wa'ad" kelimesi Kur'an'da 'haber vermek, müjdesini vermek, vaad etmek' veya 2:268 deki gibi 'tehdit etmek, korkutmak' anlamlarında kullanılmaktadır. Burada bahsedilen hadise, Allah'ın Musa'ya, kavminin buzağıyı rab edinmesinden ötürü kırk sene çölde ceza çekeceklerini öncesinden haber vermesidir.

- 53) Ve hidayete ermeniz için Musa'ya Kitab'ı ve (hak ile batılı) ayırt etme kabiliyetini verdik.
- 54) Çünkü Musa, halkına: “Ey halkım! Buzağıyı kendinize (rab) edinmekle (kendi) nefsinize zulmettiniz. Şimdi, **bencilliğinizi terk etmek**³⁷ suretiyle yaratıcınıza pişmanlığınızı arz edin. Bu, yaratıcınız katında sizin için daha hayırlıdır; ta ki pişmanlığınızı kabul etsin. O, pişmanlıkları kabul edendir, Merhamet Eden'dir” demişti.
- 55) Hani: “Ey Musa! Allah'ı apaçık görmedikçe sana iman etmeyeceğiz” dediğinizde (Allah'ı görmeyi) beklediğiniz bir anda sizi yıldırım yakalayivermişti.
- 56) Sonrasında belki şükredersiniz diye ölümünüzün ardından sizi tekrar dirilttik.³⁸
- 57) Ve üzerinize bulutları göndererek sizi gölgelendirdik. (Ayrıca) size **lütuf ve afiyet** indirdik³⁹ ve “Sizi rızıklandırdığımız temiz şeylerden yiyin” dedik. Onlar bize zulmetmediler, fakat onlar kendi nefislerine zulmediyorlardı.
- 58) Ve size: “Bu beldeye girin ve oradan istediğiniz yerde bol bol yiyin⁴⁰, **kapısından saygı ile geçin**⁴¹ ve ‘Dileğimiz bağışlanmadır’ deyin, ta ki hatalarınızı bağışlayalım ve iyilik yapanları yüceltelim” demiştik.
- 59) Zalimler kendilerine söylenen sözü bir başkasıyla değiştirdiler. Biz de o zalimlere fasıklık etmelerinden ötürü gökten bir azap indirdik.
- 60) Ve Musa, halkı için su istediğinde ona: “Asanı taşa vur” demiştik. Böylelikle oradan on iki pınar fişkırmıştı ve her insan topluluğu içecekleri yeri bilmişti. “Allah'ın rızıklarından yiyin, için ve yeryüzünde bozguncular olarak karışıklık çıkarmayın!”
- 61) Hani: “Ey Musa! Sadece bir çeşit yemeğe artık sabredemiyoruz. Bizim için Rabbine dua et de bizim için yerden biten baklagillerden, salatalıktan, sarımsaktan, mercimekten ve soğandan çıkarsın” demiştiniz. (Bunun üzerine Musa): “Sizin için hayırlı olanı daha aşağılık olanla değiştirmek mi istiyorsunuz?⁴² İnin Mısır'a; zira (orada) sizin için istediğiniz var!” dedi.

³⁷ Bu ayette “qatele” fiilinden türeyen “uqtulu” kelimesi kullanılmıştır. Bu kelime gelenekte ‘öldürün’ şeklinde tercüme edilir ve anlaşılır. Fakat hiçbir mütercim bu ayeti tercüme ederken ‘kendi kendinizi öldürün, intihar edin’ şeklinde çevirmezler. Çünkü ayetin bağlamından açıkça anlaşılır; insana kötülük emreden nefsin insan üzerindeki etkisinin giderilmesidir. Bu ise “qatele” fiilinin anlam yelpazesinin sadece ‘öldürme’ ile sınırlı olmadığı, bilakis, ‘etkisiz hale getirme, terketme, bastırma, kontrol altına alma, zapt etme’ olduğunun ispatıdır. Bu kelime, ele aldığımız ayetin bağlamında kullanıldığında ise ‘nefsi etkisiz hale getirme’ yani ‘bencilliği terketme’ anlamına gelmektedir. Bütün bu söylenenlerin yanında “qatele,” bir de Kur'an'ın bazı ayetlerinde ‘çarpmak, savaşmak’ anlamında da kullanılır.

³⁸ Reenkarnasyon ile ilgili bir ayet daha...

³⁹ Geleneksel meallerde “menna ve selwa” kelimelerine ‘ekmek arası bildircin kebabı’ olarak mana verilmektedir. Hâlbuki “mim-nun-nun” kökünden türeyen “menna” kelimesinin türevleri Kur'an'ın birçok ayetinde ‘lütuf’ manasında kullanılmıştır (Bknz. Birliğe Davet/3:164, Yetimler/4:94, Kur'an/6:53, Yusuf'un Kıssası/12:90, Hatırlatma/14:11, Tevazudaki Başarı/28:5, vs.). “Selwa” kelimesinin ise Arapçadaki anlamı ‘afiyet’tir (Bknz. <https://www.almaany.com/en/dict/ar-en/السَّلْوُ/?c=General>). Dolayısıyla “manna ve selwa”nın ‘lütuf ve afiyet’ anlamına geldiği ortadadır.

⁴⁰ ‘ondan/oradan yiyin’: Oraya yerleşip ziraat, hayvancılık, ticaret, zanaat vs. gibi yollarla geçiminizi sağlayın, anlamında... Bu ifade hayvanlarla ilgili olarak da geçer. (Bknz. Ritüelsiz Din/22:28). Hayvanlar-dan yemek, hayvan-ı yemek değil, hayvanlardan elde edilebilecek ürünlerle geçimini sağlamak anlamındadır.

⁴¹ Şehri yağmalama amacıyla, kapısından haydutların girdiği gibi değil...

⁴² Bu ayetten, Musa'nın halkının, kendilerine vaadedilmiş topraklara ulaşmak yerine buldukları yerde kalmayı tercih ettiği anlaşılmaktadır. Yoksa bir insanın, yerden çeşitli bitkiler çıkarması için Allah'a dua etmesi kadar doğal bir şey yoktur.

Böylelikle onlar zillet ve yoksulluğa vuruldular⁴³ ve Allah'ın gazabına uğradılar. Bunun sebebi Allah'ın ayetlerini yok saymaları, nebilerini⁴⁴ haksız yere zapt etmeleri, böylece isyan etmeleri ve haddi aşmalarıdır.

Dini kimliği fark etmeksizin Allah tarafından bağışlanmanın şartı

62) İman edenler, Yahudiler, Hristiyanlar ve Sabîîlerden her kim Allah'a ve Ahiret'e inanır ve salih işler yaparsa⁴⁵ onların ödülleri Rableri katındadır. Onlar için korku yoktur ve onlar üzülmeyecektir.

İsrailoğullarının diğer isyanları

63) Hani sizden söz alınca o dağı üstünüze yükseltmiştik.⁴⁶ “Size verdiğimiz sınımsız sarılın ve onda olanı anın. Umulur ki bilinç sahibi olursunuz” (demiştik).⁴⁷

64) Sonra bunun ardından dönmüştünüz. Eğer üzerinizde Allah'ın lütfu ve merhameti olmasaydı muhakkak ki hüsrana uğrayanlardan olurdu.

65) Sizden Cumartesi yasağını çiğneyenleri elbette biliyorsunuz. Onlara: “İlkel maymunlar olun!” demiştik.⁴⁸

66) Bunu kendi öncesi ve sonrası için bir örnek, bilinç sahipleri için de bir ibret kıldık.⁴⁹

67) Hani Musa, halkına: “Allah size bir inek feda etmenizi emrediyor” demişti. Onlar: “Sen bizimle alay mı ediyorsun?” dediler. (Musa ise): “Cahillerden olmaktan Allah'a sığınırım!” dedi.

68) (Onlar): “Rabbine bizim için dua et de bize onun nasıl olacağını belirtsin” dediler. (Musa): “(Rabbim) onun ne yaşlı ne genç, tam ortası bir inek olduğunu söylüyor, haydi size emredileni yapın” dedi.

⁴³ ‘mahkum edildiler’

⁴⁴ Kur'an'da ‘nebi’ ve ‘resul’ kelimeleri farklıdır. Bir peygamberin nebi olması, onun ayrıca resul olması gerektirmez. Kur'an'da resul olup nebi ünvanı alamamış üç peygamber vardır. Bunlar Hud, Salih ve Şuayb'dır.

⁴⁵ “‘Amilu-şsalihât’ kalıbındaki ‘şsalihât’ kelimesinin Türkçedeki karşılığı ‘iyilikler, düzeltici (işler),’ ‘‘amilu’’ kelimesinin karşılığı ise ‘amel etme, yapma’ dir. Bu iki kelime Türkçede bir kalıba sokulduğunda ise ‘salih işler yapma’ şekline dönüşmektedir. Salih iş, gerek küçük, gerek büyük her türlü iyilik yapmayı, insanlık adına, doğal yaşam ve çevre yararına düzeltici ve onarıcı işler gerçekleştirmeyi kapsar. Dolayısıyla bu kalıbı sadece ‘iyilik yapmak’ veya sadece ‘düzeltici işler yapmak’ şeklinde ifade etmek yerine orijinal ifadeye sadık kalarak ‘salih işler yapmak’ şeklinde kullandık.

⁴⁶ ‘Ve sizden söz alınca (Sina) Dağı(’nı) üstünüze baş tacı kıldık,’ anlamında. Bu ayet, bazı müfessirler tarafından, Allah'ın Sina Dağı'nı fiziksel olarak köklerinden kaldırıp İsrailoğullarının üstüne kaldırdığı şeklinde tefsir edilmektedir. Hâlbuki kastedilen; Allah tarafından Musa peygamber aracılığıyla İsrailoğullarına Sina Dağı'ndan vahiy gönderilmesidir. Bu şekilde, Sina Dağı, İsrailoğulları için kendilerinin Allah tarafından desteklendiklerini hatırlatan bir sembol haline gelmiştir. Zira Sina Dağı'nda gerçekleşen hadise, İsrailoğullarının ilk defa ‘Halkların üstünde tutulması’ yani dünyada Allah tarafından sözü geçen bir toplum haline getirilmeleridir.

⁴⁷ Zikretmek, bazı kelimeleri ‘tekrar etmek’ değil, ‘anmak, anlamak ve öğüt almak’ anlamına gelir.

⁴⁸ Bu ayet 31. ayette anlatılan ‘insanın biyolojik evrimi’ni desteklemektedir. ‘İlkel, aşağı’ anlamına gelen ‘‘Hasiîn’’ kelimesi, bazı çevrelerce bir hakaret olarak algılanmaktadır. Oysa evrimsel süreçte, maymunların, zaman içerisinde ayrıldığımız kardeşlerimiz olduğunu unutmamak gerekir. Bu tanımlama bir hakaret olmayıp maymunların biyolojik olarak insanların daha aşağı basamakta olduğuna işaret eden bir delil olarak anlaşılmalıdır. Zira *homo sapiens* olan insanın atası, evrimleşmemiş, ilkel bir *hominid*, yani *homo ancestor* adında bir maymun türüdür.

⁴⁹ Az önceki ayette insanların ilkel maymunlarla ilişkilendirilmesinin bu ayette bilinçli insanlar için ‘ibretlik bir hadise’ olarak zikredilmesi ‘Evrin Teorisi’ hakkında belirttiğimiz tezi desteklemektedir. Zira 1500 sene önce indirilen Kur'an'ın, insanın maymunlarla olan biyolojik ilişkisini bu şekilde ifade etmesi, günümüz bilimi tarafından şaşkınlıkla karşılanması gereken bir hadisedir. Ayette de ifade edildiği gibi, bu, insanın ‘kendi öncesi ve sonrası için’ ibretlik bir örnektir.

- 69) (Onlar): “Rabbine dua et de bize onun ne renk olduğunu açıklasın” dediler. (Musa): “(Rabbim) onun renginin bakanlara zevk veren parlak sarı olduğunu söylüyor” dedi.⁵⁰
- 70) (Onlar): “Rabbine bütün bunların anlamı nedir diye dua et. **Muhakkak ki bu inek aslında bizim için bir benzetme.** İnşAllah hidayeti bulanlardan oluruz” dediler.⁵¹
- 71) (Musa): “O, onun toprağı sürme veya ekin sulama gibi zelil işlerde çalışmamış, renk alacası olmayan bir inek olduğunu söylüyor” dedi. (Onlar): “İşte şimdi tamamen gerçeğı getirdin”⁵² dediler. Sonrasında ise onu feda ettiler, fakat neredeyse yapmayacaklardı.
- 72) Ve sizler bir kişiyi zapt etmiş ve bundan dolayı kovmuşunuz⁵³.⁵⁴ Oysa Allah gizlediklerinizi açığa çıkaracaktı.
- 73) Derken: “Ondan bir kısmıyla ona vurun, (ta ki) Allah o ölmüş insana hayat versin⁵⁵” dedik. Allah size ayetlerini bu şekilde öğretir. Umulur ki akledersiniz.⁵⁶
- 74) Sonrasında ise kalpleriniz taş gibi katılaştı ve hatta daha da sert oldu, çünkü öyle taşlar vardır ki onlardan ırmaklar fışkırır. Öylesi vardır ki çatlayıverir de ondan su çıkar. Yine onlardan Allah’a olan saygısından (aşağıya) inenleri vardır⁵⁷. Allah yaptıklarınızdan habersiz değildir.
- 75) Onların size iman edeceğini mi umuyorsunuz? Onlardan bir grup Allah’ın sözünü iştirler, sonra akıl (erdirdikleri) halde bile bile onu tahrif ederler.
- 76) Onlar, iman edenler ile karşılaştıklarında “İnandık!” derler, fakat yalnız kaldıklarında bazıları bazılarına: “Allah’ın size açtığına karşılık, Rabbinizin katında aleyhinize delil getirmeleri için onlara hadis mi söylüyorsunuz? Hâlâ akıllanmaz mısınız?” derler.
- 77) Onlar bilmiyorlar mı ki Allah, onların gizlediklerini de açığa vurduklarını da bilir?

⁵⁰ Kanaatimizce burada anlatılmak istenen kısır geleneksel yaklaşımdan tamamen farklı olarak Allah’ın Musa kavminden altından yapmış oldukları büyük inek heykellerinden birisini feda etmelerini istemesidir. Dolayısıyla ‘bakışlara zevk veren parlak sarı inek’ten anlaşılan Musa kavminin tapınageldikleri buzağı ve altından yapılmış inek putu heykelleridir.

⁵¹ Görüldüğü gibi kavmi, Musa’nın örneklerini henüz anlayamamıştır, fakat onu anlama gayreti içerisinde.

⁵² ‘İşte şimdi (bizden istenileni) hakkıyla bildirdin!’

⁵³ ‘daraa’ kökü ve türevleri Hakimiyet/13:22, Tevazudaki Başarı/28:54 ayetlerindeki gibi ‘savmak’ manasına gelmektedir.

⁵⁴ Dikkat edilirse ayette “qateltum” fiili kullanılmıştır. Fakat burada ilginç olan; bir insanın öldürüldükten sonra kovulamayacak olmasıdır. Dolayısıyla bu fiilin anlamının bu bağlamda ‘öldürdünüz’ şeklinde anlaşılması 2:54 ayetinde olduğu gibi yine mümkün değildir. Bu şekilde “qatele” fiilinin anlamının bazı ayetlerde ‘etkisiz hale getirme, zapt etme, vb.’ olduğu da doğrulanmaktadır. Ayrıca yukarıdaki ayet, Yahudi hahamlarının zamanla tahrif ettiği recm cezasının aslı hakkında da bilgi vermektedir. Recm, suç işlemiş insanların ıslahı için onların toplumdan uzaklaştırılması biçiminde uygulanmış bir cezanın ismidir. Anlaşıldığı kadarıyla Tanah’ı tahrif edenler zamanla bunu ‘taşlama’ya dönüştürmüşlerdir. Yukarıda Yahudilerin bir kişiye uyguladığı bu uzaklaştırma cezası konu edilmektedir.

⁵⁵ ‘O (altın ineğin) bir kısmını ona verin (ki) Allah o hırpalanmış insanı kendine getirsin.’

⁵⁶ Önceki ayetlerde bahsedilen ineğin, gerçek inek olduğunu savunan geleneksel mealciler, bu ayetleri yukarıdaki anlamdan farklı çevirmektedirler. Geleneksel mealciler Allah’ın buradaki muradının, İsrailoğullarının, öldürdükleri bir insana, kurban ettikleri ineğin bir budu ile vurulması olduğunu öngermektedirler. Bu inanışa göre ineğin kesilmiş bir parçası öldürülen bir insana vurulur ve bu insan canlanır. Kanaatimizce bu yorum mantığa aykırı ve aklın kullanılmasına ters düşmektedir. Bu ayetlerdeki genel kontekst anlaşıldığında, Allah’ın muradının yukarıda açıklandığı gibi olması gerektiği nettir.

⁵⁷ ‘yuvarlananları’

Kitap nedir bilmeyen ümmiler

78) Ve onlar arasında emaniyelerin⁵⁸ dışında Kitap nedir bilmeyen ümmiler vardır. Onlar sadece zanda bulunurlar.⁵⁹

79) Yazıklar olsun kitabı kendi elleriyle yazıp sonra onu az bir bedel karşılığında satmak için onun Allah katından olduğunu söyleyenlere! Yazıklar olsun elleriyle yazdıklarından ötürü onlara! Yazıklar olsun kazandıklarından ötürü onlara!⁶⁰

80) Onlar: “Bizlere ancak sayılı günler dışında ateş dokunmayacaktır!” dediler. De ki: “Allah katında bir söz mü aldınız? Eğer öyleyse Allah’ın vaadi değişmez. Yoksa sizler Allah hakkında bilmediğiniz şeyleri mi söylüyorsunuz?”

81) Hayır! Kim kötülük yapmışsa ve günahı onu çevrelemişse, işte onlar ateş halkıdır ve orada kalıcıdırlar.

82) İman edenler ve ıslah edici işler yapanlara (gelince); işte onlar da cennet halkı olacaklardır ve orada kalıcıdırlar.

Kutsal Antlaşma’nın Kanunları

83) Hani İsrailoğullarından: “Allah’tan başkasına kulluk etmeyeceksiniz⁶¹, anne-babaya, yakınlara, yetimlere ve yoksullara ihsan edeceksiniz, insanlara güzel söz söyleyeceksiniz, salâti ayakta tutacak ve zekâtı vereceksiniz” diye bir söz almıştık. Sonra pek azınız hariç yüz çevirdiniz ve (hâlâ) dönmektesiniz.

84) Hani kanlarınızı dökmeyeceğinize ve birbirinizi yurtlarınızdan çıkarmayacağınıza dair sözünüzü almıştık. Siz bunu kabul etmiş ve şahit olmuştunuz.

85) Sonrasında ise sizler birbirinizi öldürüyor ve aranızdan bir topluluğu yurtlarından çıkarıyor, onlara karşı kötülük ve düşmanlıkta birleşiyordunuz. Size esir olarak geldiklerinde onların (yurtlarından) çıkarılması size haramken (bir de onlardan) fidye alıyordunuz. Yoksa sizler Kitab’ın bir kısmına iman edip diğer kısmını tanımazdan mı geliyorsunuz? Sizden bunu yapanların cezası dünya hayatında zilletten başkası değildir. Kıyamet Günü’nde ise azabın en şiddetlisine uğratılacaklardır. Allah yaptıklarınızdan habersiz değildir.

86) Onlar Ahiret karşılığında dünya hayatını satın alanlardır. Bundan dolayı onların azabı hafifletilmez; onlara yardım da edilmez.

Kibirlerinden ötürü bildikleri halde peygamberleri yalanlayanlar

87) Andolsun ki Musa’ya Kitab’ı verdik ve onun arkasından birbiri ardınca nice resuller gönderdik. Meryemoğlu İsa’ya da açık deliller verdik ve onu Kutsal Ruh ile destekledik. Ne zaman bir resul size nefsinizin hoşuna gitmeyen bir şey getirirse, sizler büyüklenip onlardan bir kısmını yalanlayacak, bir kısmını da öldüreceksiniz, öyle mi?

⁵⁸ Emaniye: Atalardan miras kalan, uydurulmuş çoğaltılan ve Allah’tan gönderildiği varsayılan yazıtlar.

⁵⁹ Geleneksel anlayışın aksine, Kur’an, Allah’ın kitapları olan Kur’an veya Tanah yerine uydurulmuş menkıbeler, peygamberlere ait olup olmadığı bilinmeyen sözler, davranışlar, çeşitli hikayeler ve mitolojik bilgilere inananlara ‘ümmi’ ismini vermektedir. Bu konu hakkında ayrıca Birliğe Davet/3:20 ayetinin dip notunu da okuyabilirsiniz.

⁶⁰ Bu ayet açıkça Allah tarafından bir Kitap gönderilmiş olmasına rağmen onu yeterli bulmayıp krallara, emirlere ve büyük iş adamlarına hizmet etme uğruna din adına sahte sözler, hikâyeler, menkıbeler ve peygamberlere ait olup olmadığı kesin olarak bilinmeyen hadisler uyduran kişilerden söz etmektedir.

⁶¹ Allah’a kulluk etmek, O’na hizmet etmekle olur.

- 88) “Bizim kalplerimiz kapalıdır” dediler.⁶² Aksine, Allah onları reddetmeleri sebebiyle lanetlemiştir. Bu yüzden pek azı iman eder.
- 89) Bundan önce küfürde direnenlere karşı bir fetih isterken, Allah katından beraberlerinde olanı doğrulayan bir Kitap gelince, bilip-tanıdıkları halde, kendilerine geleni örttüler. Allah’ın laneti kâfirlerin üzerine olsun!
- 90) Allah’ın, lütfunu kullarından **istediğine ve dileyene**⁶³ indirmesini çekemeyip Allah’ın indirdiğini örtmek için, karşılığında kendilerini sattıkları şey ne kötüdür! Bu yüzden gazap üstüne gazaba uğradılar. Kâfirler için alçaltıcı bir azap vardır.
- 91) Ve onlara: “Allah’ın indirdiğine iman edin!” denildiğinde onlar: “Biz, bize indirilene iman ederiz” derler ve ondan sonrakini tanımazdan gelirler. (Oysa) o, beraberlerinde bulunana doğrulayan gerçektir. De ki: “Eğer mümin idiyerseniz niçin öncesinde Allah’ın nebilerini öldürüyordunuz?”
- 92) Andolsun ki Musa size apaçık delillerle gelmişti de sizler onun ardından buzağıyı (rab) edinmiş ve zalimlerden olmuştunuz.
- 93) Hani bağlılık sözünüzü alınca üstünüze o dağı yükseltmiştik.⁶⁴ (Ve size): “Size verdiğimizizi sınıksız tutun ve dinleyin” (demiştik). Onlar: “İştittik ve isyan ettik” dediler. İsyanlarından⁶⁵ dolayı kalplerine buzağı (tutkusu)⁶⁶ içirildi. De ki: “Eğer müminseniz imanınız size onunla ne kötü şeyleri emrediyor!”
- 94) De ki: “Eğer Allah katında Ahiret yurdu başka insanlara değil de (sadece) size hassa, doğru sözlülerseniz⁶⁷ ölümü temenni edin!”
- 95) Ama elleriyle sunduklarından ötürü bunu asla temenni etmezler. Allah zalimleri bilendir.
- 96) Sen onları dünya hayatı adına insanların en hırslısı bulacaksın; hatta şirk koşanlardan bile... Her biri bin sene ömür verilmesini ister. (Oysa) bu ömür, onu azaptan uzaklaştırmayacak. Allah yaptıklarını görmektedir.

⁶² “Gulf” sözü mahfazalı, kapalı anlamına gelmektedir. Yahudiler sahip oldukları dinsel bilginin kendilerine yettiğine inandıkları için yeni bir öğretiye ihtiyaç duymadıklarını ‘Kalplerimiz bilgi ile doludur’ anlamında ‘kapalıdır’ şeklinde ifade etmişlerdir.

⁶³ Geleneksel çeviriler bu ayeti: ‘Allah istediği kişiyi doğru yola iletir’ şeklinde anlamaktadır. Hâlbuki kritik düşünüldüğünde bu olay; ‘Demek ki Allah herkesi hidayete erdirmek istemiyor’ şeklinde bir düşüncüyü akıllara getirmektedir. Bu ise Allah’ın adaletsiz olduğu fikrini doğrulamaktadır. Ayrıca bu olay Kur’an’da belirtilen ‘Allah’ın kimseye haksızlık yapmayacağı’ sözüyle de tamamen çelişir. ‘Bu ayet acaba yanlış mı anlaşılıyor?’ diye enine boyuna incelendiğinde görülecektir ki Arapça gramatiği, “yaşau” kelimesinin bu tip ayetlerde gerek ‘Allah, istediğini doğru yola iletir’ gerekse ‘Allah, dileyeni doğru yola iletir’ şeklinde çevrilmesine müsaittir. Bu ise Kur’an’ın bazı kelimeleri özel olarak seçtiğinin başka bir göstergesidir (Örneğin Büyük İşaret/9:17, Yusuf’un Kıssası/12:31, vb. ayetler). Kur’an’daki bazı kelimelerin çift anlamlı olduğu da unutulmamalıdır (Ötelerden Müdahale/15:87). Zira Allah, yarattıkları arasında istediği kişiyi doğru yola iletir ve bunun yanında, kendisinden hidayeti kalpten arzulayan kişiye de hidayeti mutlaka verir. Çünkü Allah, kimseye zulmetmez. Bu sebepten dolayı, okurlarımız, ellerinde bulunan bu çevirideki “yaşau” ifadelerini, içinde buldukları ayetlerin bağlamına göre tercüme edilmiş olarak bulacaklardır.

⁶⁴ ‘Hani sizden söz alınca (Sina) Dağı(’nı) size baş tacı kılmıştık.’

⁶⁵ Burada “kâfir” kelimesi ‘inkâr’ anlamında değildir. Zira ayetin bağlamı ‘isyan’dır. Kur’an’da bu kelime üzerine yüklenmiş birçok anlamlar vardır.

⁶⁶ ‘servet düşkünlüğü’

⁶⁷ ‘doğruyu söylüyorsunuz’

- 97) Cebrail'e⁶⁸ düşman olanlara, kendinden öncekini doğrulaması ve müminlere hidayet ve müjde olması için Allah'ın izniyle kalbine indirdiğinin bu (Kur'an) olduğunu söyle.
- 98) Kim Allah'a, melekelerine, resullerine, Cebrail ve Mikail'e düşman olduysa, (bilsin ki) Allah da kâfirlerin düşmanıdır.⁶⁹
- 99) Andolsun ki sana açıklayıcı ayetler indirdik. Onları örten fasıklardan başkası değildir.
- 100) Onlar ne zaman bir antlaşma yaptılarsa, onlardan bir topluluk onu bozmadı mı? Bilakis, onların çoğu iman etmez.
- 101) Kendilerine Kitap verilenlerden bir topluluk, onlara ne zaman Allah katından yanlarındakini doğrulayan bir resul geldiye, sanki bilmiyorlarmış gibi Allah'ın Kitab'ını arkalarına attılar.
- 102) Ve onlar Süleyman'ın hakimiyeti hakkında şeytanların okuduklarına uyarlar.⁷⁰ Hâlbuki Süleyman küfre girmedi, fakat insanlara sihir yapmayı ve Babil'de Allah'ın iki melekesi⁷¹ Harut ve Marut'a indirileni öğreten şeytanlar küfre girdiler. Hâlbuki o ikisi: "Bizler bir fitne sebebiyiz, o halde sakın küfre girmeyin" demeden, kimseye bir şey öğretmiyorlardı. Bu şekilde o ikisinden erkek ile kadının arasını açan şeyleri öğrendiler.⁷² Oysa onlar Allah'ın izni olmadan kimseye zarar veremezlerdi. Onların öğrendikleri kendilerine zarar veren şeylerdi, faydalı da değildi. Andolsun ki onlar o (bilgiyi) satın alanın kesinlikle Ahiret'te bir nasibi olmadığını biliyorlardı. Karşılığında kişiliklerini sattıkları şey ne kötüdür! Bir bilselerdi...
- 103) Eğer onlar iman edip bilinç sahibi olsalardı muhakkak ki Allah katındaki ödül (onlar için) daha hayırlı olurdu. Bir bilselerdi...

⁶⁸ İlk olarak görsel medya üzerinden belirttiğimiz gibi Cebrail, Allah'ın vahyinde kullandığı matematiksel ölçüdür. Nitekim Arapçada, Aramicede, İbranicede ve her birinin bir dalı olduğu, dil ağacı olan Sami dillerinde "jebr," matematik demektir. 'Cebrail' isminin İbranicedeki telaffuzu da Cebrî-El'dir ve anlamı da 'Allah'ın kuvveti'dir; zira Sami dillerinde "El" Allah'ın bir ismidir. Bu kelimenin kökü olan "jebr" ifadesine "El" ismi eklendiğinde oluşan kelime, "Jebra-Il," yani 'Allah'ın matematiği'dir. Bunun yanında daha önce belirtildiği gibi 'melek' kelimesinin anlamı 'Malik'in hükümrانlığında, emrinde, yönetmesinde olan' her şeydir. Dolayısıyla Allah'a hizmet eden matematik ilmi de Allah'ın bir meleğidir. Nitekim Kur'an, kendisinin Allah kelamı olduğuna inanan birçok kişi tarafından, Allah'ın matematiksel bir mucizesi olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda 'Cebrail' isminin Kur'an'a göre 'Allah'ın matematik meleği/ melekesi' olarak değerlendirilebilir.

⁶⁹ Bazı Hristiyanlık mezhepleri Tanah ve Yeni Ahit ayetlerinden yola çıkarak, meleklerin önderi olduğunu kabul ettikleri Mikail'in aslında bizzat İsa Mesih olduğuna inanmaktadır. Bilindiği gibi Kur'an'daki eshatolojik araştırmalardan çıkan sonuç, İsa Mesih'in, Ahir Zaman'da dünyaya ikinci kez gelecek ve 19 matematiksel sistemini kullanarak Ehli Kitab'a Kur'an'ı kabul ettirecek olmasıdır. Yukarıdaki ayette de Mikail'in Cebrail ile, yani Matematik Meleği ile beraber zikredilmesi bu konu ile paralellikler arz etmektedir. Zira Mikail'e ve Cebrail'e düşman olmanın hakikatte ne anlama gelebileceği ancak Kur'anî eshatolojik bakış açısıyla mümkündür. İsa Mesih'in matematik bilimini kullanarak Ehli Kitab'ı ikna edeceği hesaba katıldığında, Kur'an'da Mikail'in İsa Mesih olduğu bilgisi netleşmektedir. Zira Mikail'in dört büyük melekten biri olduğu inancı sadece hadisler kanalıyla şekillenen geleneksel İslam teolojisinde mevcuttur. Kur'an'da ise Mikail ismi, bu ayetten başka hiçbir yerde zikredilmez.

⁷⁰ Günümüzdeki Tevrat'ın bazı bölümlerinde Süleyman hakkında akla gelmez ithamlar mevcuttur. Burada belirtilen, büyük bir ihtimalle Kitap üzerinde yapılan buna benzer tahrifatlardır.

⁷¹ Allah'ın hizmetinde olan iki kişi.

⁷² Kanaatimizce bu ayetleri anlamak için geleneksel yaklaşımdan ziyade olayın geçtiği zamandaki uluslararası politikayı göz önünde bulundurmak gereklidir. Burada bahsedilmek istenen büyük bir ihtimalle Süleyman'ın Muvahhit Devleti'ni tehdit eden Babil Meliki ile Güney Arabistan'da bulunan Saba Melikesi Belkis'in arasını açmak için gönderilen Harut ve Marut adlı iki elçinin, sözü edilen bu iki kişi arasında oluşturdukları entrikalardır. Nitekim Süleyman'ın Saltanatı/27:24-48. ayetlerinden anlaşılan, sonunda Saba Devleti'nin Babil'e değil, İsrail'e dahil olduğudur. Çünkü Belkis, evlenmek için Babil hükümdarını değil, Süleyman'ı seçmiştir.

Müminlere öğreti

104) Ey iman edenler! “Bizi güf” demeyin, “Bizi gözet⁷³” deyin ve dinleyin. Kâfirler için acılı bir azap vardır.

105) Ehli Kitap’tan küfürde direnenler ve müşrikler, Rabbinizden size bir hayır indirilmesini istemezler. Allah, rahmetini istediğine ve dileyene verir. Allah, büyük lütuf sahibidir.

106) Daha iyisini veya benzerini getirmedikçe bir ayeti yürürlükten kaldırmayız veya unutturmayız. Allah’ın her şeye güç yetiren olduğunu bilmez misin?⁷⁴

107) Bilmez misin ki göklerin ve yerin hakimiyeti Allah’a aittir. Sizin Allah’tan başka veliniz ve yardımcınız yoktur.

108) Yoksa daha önce Musa’nın sorguya çekildiği gibi, siz de mi resulünüzü sorguya çekmek istiyorsunuz? Kim imanı küfürle değiştirirse, artık muhakkak ki o, yoldan sapmış olur.

109) Ehli Kitap’tan çoğu⁷⁵ kendilerine gerçek apaçık belli olduktan sonra nefislerinin kıskançlığından ötürü imanınızdan sonra sizi küfre döndürmek istediler.⁷⁶ Allah’ın emri gelinceye kadar siz onları affedin ve onları görmezden gelin.⁷⁷ Muhakkak ki Allah her şeye güç yetirendir.

110) Ve salâti ayakta tutun ve zekâtı verin. Kendi nefsinizin iyiliği için ne sunduysanız, onu Allah katında bulursunuz. Muhakkak ki Allah yaptıklarınızı görmektedir.

⁷³ ‘Bize nazar et, bizi kontrol et, bizi kolla’

⁷⁴ Öncelikle belirtmelidir ki bu ayette ifade edilen ‘bir ayetin neshi’ yani ‘ayetin hükmünün kaldırılması,’ Kur’an’la indirilmiş bir ayetin hükmünün kaldırılması değildir. Böyle bir iddiayı ortaya atmak, Allah’a kendi yazdığını beğenmeyip daha sonra tashih eden bir yazar statüsü vermek gibidir. Dikkat edildiğinde görülecektir ki, yukarıdaki ayetin bağlamı, Ehli Kitap’tan olan bazı kâfirlerin, Muhammed peygambere indirilen vahyi sindirememesidir. Bilindiği gibi gerek Tanah, gerek Kuran’da belirtilenlere göre, Allah, ‘Cumartesi Yasağı’ gibi sadece İsrailoğullarına has, çokça değişik uygulamalar emretmiştir. Bu uygulamaların nedeni, onların bazı yanlışlardan dönmeleri içindir. Fakat bu ve buna benzer emir ve yasakların, başka kavimlere nedensiz bir şekilde uygulanması, Allah tarafından onlara yapılmış bir zulüm olarak karşılanır. Dolayısıyla özel şartlarda bazı kavimlere has emir ve yasaklar zaman içerisinde yürürlükten kaldırılır. Kur’an’da müminlere uygulanan hükümlerin ise değişmeyeceği Kutsal Ruh/16:101 ayetinde özellikle vurgulanmıştır. Çünkü Kur’an bütün insanlığa gönderilmiş bir kitaptır (Hatırlatma/14:52).

Ayette geçen önemli bir husus da, ‘bazı kavimlere has emir veya yasakların hükmünün kaldırılıp onlar yerine başka kavimlere zaman ve şartlara göre daha hayırlı emirler veya yasaklar getirilmesi’ ile ‘unutulmuş olan emir ve yasakların aynısının tekrar gönderilmesi’ arasında yapılan ayırmadır. Görüldüğü gibi ikisi birbirinden farklı şeylerdir. İkincisinde söz konusu olan; kendileri için hayırlı olduğu takdirde, bazı kavimlere, hükmü kaldırılmamış olup zamanla unutulmuş emir ve yasaklarla aynı seviyede ayetlerin gönderilmesidir. Zaman içinde ‘unutulmuş’ olan geçmiş ilahî kitaplarda yer alan bazı hükümler, Kur’an’ın bir zikir/hatırlatma olduğu gerçeğiyle koşut olarak Kur’an’la tekrar hatırlatılmıştır. Kur’an ayetlerinin Muhammed peygamber tarafından unutulmayacağı ise ‘Sana okutacağız, böylece unutmayacaksın’ (Rabbin Tanıtımı/87:6) hükmüyle sabittir.

⁷⁵ Günümüzde ‘Ehli Kitap’ kavramına Hristiyanlık ve Musevilğin yanında Muhammed peygamberin vefatından sonra Kur’an’ı tek başına dinde otorite kabul etmeyip ondan başka yardımcı kitaplar edinen İslami mezhepler de dahil edilebilir.

⁷⁶ Çeşitli mezhep imamlarına ait kitapların, Kur’an’ın yanında dinin kaynağı olduğu inancının inananlara empoze edilmesi gibi...

⁷⁷ Kur’an, inananlara, Ehli Kitap’ın kendilerini küfre davet edişlerini şiddetle değil, affedici bir biçimde karşılamalarını tavsiye etmektedir.

Allah Ahiret'te kimlerin kurtuluşa ve mutluluğa ereceklerini açıklıyor

111) Diyorlar ki: “Yahudi veya Hristiyan olmayan asla cennete giremeyecektir.” Bu (sadece) onların temennisidir. De ki: “Eğer doğru sözlülerseniz⁷⁸ delilinizi getirin!”

112) Hayır, kim iyilik yapan biri olarak kendisini Allah'a teslim ederse, işte onun ödülü Rabbinin katındadır. Onlar için korku yoktur ve onlar üzülmeyecektir.

113) Yahudiler: “Hristiyanların (inancı) bir temel üzerinde değildir” dediler. Hristiyanlar ise: “Yahudiler Kitab'ı okumalarına rağmen bir temel üzerinde değiller” dediler. Bilgisi olmayanlar da onların söylediklerini söylemekte. Allah, Kıyamet Günü'nde anlaşmazlığa düştükleri şey hakkında aralarında hüküm verecektir.

114) Allah'ın meşitlerini⁷⁹ ve orada O'nun isminin anılmasını engelleyen ve bunların harap olmasına çalışandan daha zalim kim olabilir? Bunların oralara ancak saygı içinde girmeleri gerekir. Onlar için dünyada bir aşağılanma, Ahiret'te de büyük bir azap vardır.

115) Doğu da Batı da Allah'ındır. Öyleyse hangi tarafa dönerseniz dönün Allah'ın rızası oradadır. Allah lütfu geniş olandır, bilendir.

116) Ve “Allah bir evlat edindi” dediler; O, münezzehtir! Göklerde ve yerde ne varsa O'nundur ve hepsi O'na adanmıştır.

117) Gökleri ve yeri örneksiz yaratan, bir işin olmasına karar verince ona yalnızca “Ol!” der, (o da) olur.⁸⁰

118) Bilgisizler: “Allah bizimle konuşmalı veya bize bir ayet gelmeli değil miydi?” dediler. Onlardan öncekiler de bunların sözlerinin benzerini söylemişlerdi. Kalpleri de birbirine benziyor. Biz, ayetlerimizi yakînen iman eden bir toplum için açıkladık.

119) Biz seni, mutlak bir gaye için bir müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik. Cehennem halkından sorulacak değilsin.⁸¹

120) Yahudiler ve Hristiyanlar, onların inanç ve hayat tarzlarına⁸² uymadıkça asla senden razı olmayacaklardır. De ki: “Allah'ın hidayeti gerçek hidayettir.” Sana gelen bilgiden sonra eğer onların arzularına uyarsan senin için Allah'tan bir veli ve yardımcı olmayacaktır.

121) Kendilerine verdiğimiz Kitab'ı hakkıyla okuyanlar, işte onlar, ona iman ederler. Onu örtenler ise; işte onlar hüsrana uğrayanlardır.

Allah'ın İbrahim'e vermiş olduğu söz

122) Ey İsrailoğulları! Size bağışladığım nimetleri hatırlayın. Ben sizi halkların üzerinde tutmuştum.⁸³

⁷⁸ ‘doğruyu söylüyorsanız’

⁷⁹ Mescid, Arapçadaki “sejde” yani ‘saygı duymak, hürmet etmek, kabullenmek’ kelimesinden türemiştir. Türkçedeki en yakın karşılığı ‘hürmet mabedi’dir.

⁸⁰ Bu ayet Allah'ın her şeyi bir anda hikmetsiz bir şekilde yarattığı fikrini akıllara getirmemelidir. Allah, bu dünyada kurduğu sistemde her şeyi hikmetle, bir amaç için, çeşitli aşamalardan geçirerek yaratır. Allah'ın yaratması bazen bizim içinde olduğumuz zaman biriminde çok hızlı olabilir, bazen çok yavaş. Dolayısıyla ayette söz konusu olan zaman kavramına bağlı kalmadan, Allah'ın istediği her şeyi yaratmasıdır.

⁸¹ Bu ayet, bu surenin 48. ayetinde de açıkça belirtildiği gibi Sünnilik ve Şiiilik dinlerinde; ‘Muhammed’in cehenneme gidecek insanlardan bazılarını şefaet edip onları kurtaracak olması’ inancını tümüyle ortadan kaldırmaktadır.

⁸² Kur'an'daki “millet” kelimesinin karşılığı ‘inanç ve hayat tarzı’ olarak anlaşılmaktadır.

123) Ve öyle bir gün hakkında bilinç sahibi olun ki (o günde) bir nefis bir nefis (adına) bir şey ödeyemez, ondan karşılık kabul edilmez, ona şefaet fayda etmez ve onlara yardım da edilmez.

124) Hani Rabbi İbrahim'i bir takım kelimelerle⁸⁴ imtihan etmişti. O da (kendisinden istenilenleri) tam olarak yerine getirdi. (Bunun üzerine Allah İbrahim'e): "Ben seni insanlığa önder kılacağım" dedi. (İbrahim): "Ya soyumdan olanlar?" dedi. (Rabbi ise): "Zalimler ahdime nail olamaz" dedi.

Allah'a adanan İlk Mabet'in inşası

125) Ve Beyt'i insanlar için iyilik ve güvence yeri kıldık. O halde siz İbrahim'in makamını salât yeri edinin. Ve İbrahim ve İsmail'e Beyt'imi, ziyaretçiler, adananlar, (Allah'ın buyruklarına) boyun eğenler ve (onları) kabullenenler için temiz tutmaları hususunda ahdettik.⁸⁵

126) Hani İbrahim: "Rabbim, bu beldeyi güvenli bir yer kıl ve halkından kim Allah'a ve Ahiret Günü'ne iman ederse onları ürünlerden rızıklandır" demişti. (Allah İbrahim'e): "Kim küfre girerse, onu az bir süre geçindirir, sonra onu ateş azabına maruz bırakırım. Ne kötü bir varış yeridir!" dedi.

127) Ve İbrahim ve İsmail, Beyt'in temellerini yükseltirken: "Rabbimiz, tarafımızdan (bunu) kabul buyur. Sen iştensin, bilensin" (diye dua ettiler).⁸⁶

Kur'an'daki Din'de herhangi bir ibadet ritüeli yerine "Allah'a teslim olma" vardır

128) "Rabbimiz, ikimizi sana teslim olmuş kıl, soyumuzdan da sana teslim olmuş bir topluluk (çıkar). Bize ibadetin usüllerini göster⁸⁷ ve pişmanlıklarımızı kabul buyur. Sen pişmanlıkları kabul edensin, Merhamet Eden'sin.

⁸³ Birliğe Davet/3:139 ayetinde inananların diğer insanlardan üstün oldukları belirtilmektedir. Kur'an'a göre İsrailoğullarının bir dönem Allah tarafından diğer insanlardan üstün tutulması da bu nedenden olmuştur. Fakat dinlerindeki hakikatları örtmeye başladıklarında ise zillete batmışlardır. 40. ayete göre ise Allah'a verdikleri sözü yani Kur'an'ı kabul ettikleri vakit tekrar halkların üstüne yükseltilecek ve artık Allah'tan başka hiçkimseden korkmayacaklardır. Kur'an'a göre bu hadise daha önce de belirttiğimiz gibi Mesih'in dünyaya ikinci gelişiyle vuku bulacaktır. Şunu da belirtmek gereklidir ki "İsrailoğulları" ifadesi aslında bir kan bağıni değil, tek Allah inancını yaşama ve bunu dünyaya yayma idealini ifade etmektedir. Bunun aksine, eski tarihte Yahuda bölgesine yerleşen bir kısım İsrailoğulları, bu 'İsrailoğulları' inanç birliğini siyasi nedenlerden ötürü aşırı ırkçı-milliyetçi, temelinde inanç yerine kan bağı olan bir ideolojiye dönüştürmüşlerdir. Bu ise Kur'an'a göre küfür, yani Allah'ın gerçeklerini örtmektir ve bu küfürlerinden dolayı bu yeni Yahudi Kavmi yine Kur'an'ın ifadesiyle tarihte birçok defa zillete düşmüştür.

⁸⁴ 'emir ve yasaklarla'

⁸⁵ 'emrettik'

⁸⁶ Geleneksel İslam teolojisi, İbrahim ve oğlu İsmail'in bu ayetlerde bahsedilen "Beyt'i, yani Allah'ın Evi'ni, günümüz Mekke şehrine bina ettiklerini öne sürmektedir. Bu geleneğe göre İbrahim, Mekke'ye terk etmiş olduğu İsmail'i ziyarete gelir ve orada Kabe'yi beraber inşa ederler. Şimdi bizler onların, bu yapıyı nereye inşa etmiş olabilecekleri hakkındaki ihtimale dogmatik kabullenimler yerine Kur'an'daki ipuçlarını araştırarak varmaya çalışalım: Öncelikle belirtilmelidir ki Tanah'ta, İbrahim'in, oğlu İsmail ile bir mabet inşa etmiş olduğu hakkında hiçbir bilgi yoktur. Kanaatimizce bunun en muhtemel sebebi, İshak'ın soyundan gelen İsrailoğulları ile, kardeşleri olan İsmailoğulları arasında tarih boyunca süregelen rekabettir. Kur'an'da ise İbrahim'in, yukarıdaki ayette bahsedilen mabedi bugünkü Mekke şehrinde inşa ettiğine dair de bir bilgi mevcut değildir. Bunun yerine, Birliğe Davet/3:96 ayetinde, yeryüzünde Allah'a adanmış ilk mabedin Bekke'de inşa edilmiş olduğu vurgulanır. Buna göre İbrahim, daha doğmamış oğlu İshak'ın ağabeyi olan İsmail ile Mekke'de değil, bugünkü Kudüs şehri sınırlarında olan Bekke'de Allah'ın İlk Evi'ni inşa etmişlerdir.

⁸⁷ Ayette geçen 'Bize hizmetin usüllerini göster' talebine Allah tarafından verilen karşılık; 'Teslim ol' şeklindedir. Devamındaki ayetlerde İbrahim'in Rabbine teslim olduğu, hem İbrahim hem de Yakup'un bunu evlatlarına vasiyet ettiği belirtilir. Daha da çarpıcı olan ise: 'Evlatlarım. Muhakkak ki Allah sizin için bu dini seçti, o takdirde siz de

129) Rabbimiz, aralarından (senin) ayetlerini onlara okuyacak, Kitap ve hikmeti öğretecek ve onları arındıracak bir resul gönder. Sen azizsin, hikmet ve hüküm sahibisin.”

130) Nefsini sefahate salanlardan başka kim İbrahim’in inanç ve hayat tarzından vazgeçer?⁸⁸ Şüphesiz biz onu dünyaya (örnek olması) için seçtik ve muhakkak ki o Ahiret’te de salihlerdendir.

131) Rabbi ona “Teslim ol!” dediğinde o: “Alemlerin Rabbine teslim oldum” demişti.

Allah, Tevhit’in İbrahimvari olması gerektiğini vurguluyor

132) İbrahim ve Yakup bunu evlatlarına; “Evlatlarım, muhakkak ki Allah sizin için bu dini seçti, o takdirde siz de kendinizi teslim etmeden ölmeyin” diye vasiyet etti.

133) Yoksa siz Yakup öleceği zaman, ona şahit mi oldunuz? O, evlatlarına: “Benden sonra hangi ilaha kulluk edeceksiniz?” demişti. (Onlar da): “Senin Rabbine ve senin ecdatların olan İbrahim, İsmail ve İshak’ın ilahına: Tek bir ilah. Biz O’na teslim olanlarızdır” dediler.

134) Onlar bir topluluktu, gelip geçti. Onların kazandıkları kendilerine, sizin kazandıklarınız da sizedir. Siz, onların yaptıklarından sorulacak değilsiniz.

135) “Yahudi olun, Hristiyan olun ki hidayete eresiniz” dediler. De ki: “Hayır, Muvahhit⁸⁹ olan İbrahim’in inanç ve hayat tarzıdır. O, müşriklerden olmadı.”

136) (Siz): “Biz, Allah’a, bize indirilene ve İbrahim, İsmail, İshak, Yakup ve soyuna indirilene; Musa ve İsa’ya verilene ve Rableri tarafından nebilere verilene iman ediyoruz. O (indirilenler) arasında ayırım yapmıyoruz ve bizler O’na teslim olanlarız” deyin.⁹⁰

137) Eğer onlar sizin iman ettiğiniz gibi ona iman ettiyse o zaman hidayete ermişlerdir. Yüz çevirirlerse ayrılık içinde kalırlar. Onlara karşı Allah sana kâfidir. Allah iştir, bilendir.

138) Allah’ın katığı. Katığı Allah’ınkinden daha güzel olan kim vardır? Bizler O’na kulluk edenleriz.

139) De ki: “Allah hakkında bizimle tartışıyor musunuz? O, bizim de Rabbimiz, sizin de Rabbinizdir. Bizim yaptıklarımız bize, sizin yaptıklarınız da sizedir. Ve biz O’na (karşı) samimiyiz.

kendinizi teslim etmeden ölmeyin’ (2:132) şeklinde vasiyet etmiş olmalarıdır. Yakup öleceği sırada dahi bu teslimiyeti evlatlarına öğretme telaşı içindedir. Tüm bunlar ‘ibadetin usülleri’ olarak çevirdiğimiz “menasik”ın Kur’an’a göre yalnızca ‘Allah’a teslim olma’ fiili ile uygulanması gerektiğini göstermektedir. “Nüsub” kökünden gelen bu kelime ve türevleri Kur’an’da toplam yedi kez geçmekte ve ‘ibadet yolu/şekli, uymak/izlemek, bağış’ anlamının yanı sıra, geleneksel meallerde ‘kurban kesme yeri’ olarak da çevrilmektedir. Oysa Allah katındaki dinde belirlenmiş bir ibadet ritüeli yoktur. Aslolan Allah’a tam bir teslimiyet göstermektir. Zira Allah, İbrahim’in ‘Bize ibadetin usüllerini göster’ duasına ritüellere dayalı bir ibadet tarzı göstermek yerine sadece kendisine teslim olunmasını emrederek karşılık vermiştir.

⁸⁸ Kur’an’da İbrahim’in inancı olan saf muvahhitlik, onun hayat tarzı olan aklını kullanma, her şeyi sorup soruşturma, inceleme ve araştırma sonunda elde edilir. Bu ayet ayrıca 2:13 ayetiyle bağlantıdır ve Kur’an’a göre dini ritüellerle doldurmanın kişiye fayda vermeyeceğini pekiştirmektedir.

⁸⁹ Kur’an boyunca İbrahim peygamberin dini için kullanılan “hanif” kelimesinin manası, sadece bir tek ilahın varlığına inanan kişidir. Bu kelime Kur’an boyunca gerek ‘Hanif Dini’ için, gerekse ‘Hanif Dini’ne inanan kişi’ için kullanılır. Çevirimizde, bu ikisi arasındaki farkın belli olması için ‘Hanif Dini’ne inanan kişi’ için ‘muvahhit,’ inandığı din içinse ‘Hanif’ terimini kullanmayı uygun görüyoruz.

⁹⁰ Kitaplar arasında ayırım yapmamak ve hepsine teslim olmaktan söz eden bu ayet; ‘Bunun bir metodu olmalı!’ diye düşünmemize neden olmaktadır. Kur’an’ın kendinden önceki kitapları ‘doğruladığı’ düşünülürse, bunun için karşılaştırmalı bir okuma yapma, akıl yürütme ve hepsinden de önce iyi bir niyet gereklidir.

140) Yoksa sizler İbrahim, İsmail, İshak, Yakup ve onların soylarının Yahudi veya Hristiyan olduklarını mı söylüyorsunuz? De ki: “Siz mi daha iyi biliyorsunuz yoksa Allah mı? Allah’tan (gelip) yanında bulunan bir şahitliği gizleyenden daha zalim kim vardır? Allah yaptıklarınızdan habersiz değildir.

141) Onlar bir topluluktu, gelip geçti. Onların kazandıkları kendilerine, sizin kazandıklarınız da sizedir. Siz, onların yaptıklarından sorumlu değilsiniz.

Allah’a inananların, yüzlerini Mescid-i Harem Çadırı’na çevirmeleri emrediliyor

142) İnsanlar arasında sefahatte olanlar: “Onları, üzerinde oldukları kibleden döndüren nedir?” diyecekler. De ki “Doğu da, Batı da Allah’ındır. O, istediğini ve dileyeni doğru yola iletir.

143) Sizi dengeli bir topluluk kıldık; ta ki insanlar için şahitler olasınız. Resulü de sizin için şahit kıldık. Senin üzerinde olduğunu kible yapmamız, resule uyanları, topukları üzerinde gerisin geriye dönenlerden ayırt etmek içindi. Muhakkak ki bu, Allah’ın hidayet ettiği kimseler dışındakilere büyüktür. Allah imanınızı boşa çıkarmayacaktır. Allah insanlara kolaylık sağlayandır ve Merhamet Eden’dir.

144) **Yüzünü semaya nasıl çevirdiğini gördük. Seni razı olduğun kibleye yöneltiyoruz. Bundan sonra yüzünü Mescid-i Harem Çadırı’na çevir. Nerede olursanız olun yüzlerinizi Çadır’a çevirin. Kendilerine Kitap verilenler, bunun Rablerinden gelen mutlak gerçek olduğunu bilirler. Allah, onların yaptıklarından habersiz değildir.⁹¹**

145) Andolsun ki kendilerine Kitap verdiklerimiz, sen onlara bütün delilleri getirsen de senin kiblene uymazlar. Sen de onların kiblesine uymazsın. Onların bir kısmı da diğerinin kiblesine uymazlar. Ve muhakkak ki sen, sana verilen bu ilimden sonra onların arzularına uyacak olursan hiç şüphesiz zalimlerden olursun.

146) Kendilerine Kitap verdiklerimiz, onu⁹² kendi oğullarını tanır gibi tanır. Onlardan bir topluluk hiç şüphesiz bildikleri gerçeği gizlemektedirler.

147) Mutlak gerçek, senin Rabbindendir. Öyleyse sakın kuşkulananlardan olma.

148) Herkesin yüzünü çevirdiği bir yön vardır. O zaman sizler (birbirinizle) hayırlarda yarışın. Nerede olursanız olun Allah hepinizi bir araya getirecektir.⁹³ Allah her şeye güç yetirendir.

149) Ve nereden çıkarsan (çık) yüzünü **Mescid-i Harem Çadırı’na** çevir. Bu, muhakkak ki Rabbinden gelen bir gerçektir. Allah, yaptıklarınızdan habersiz değildir.

⁹¹ İsrail/17:1’in dip notlarında detaylarıyla açıklandığı gibi, ayette ‘Mescid-i Harem’ şeklinde tabir edilen mabet, peygamberlerin Allah’a adadıkları, bir yere sabitlenmemiş portatif bir yapıdır ve bunun Tanah’taki karşılığı ‘Buluşma Çadırı’dır. Kur’an ayetlerinden anlaşılanlara göre, Petra şehrinde yaşayıp misyonunu eda ettiği düşünülen Muhammed peygamber, aynı Musa peygamber gibi inananları biraraya toplayacak bir mabet inşa etmiştir. Ayette belirtilen hadise bu uygulamayı gören Musevilerin, bunun Allah’tan geldiğini anlamış olmalarıdır.

Yukarıda belirtilen açıklamalara ek olarak, ayette geçen “şatıra” kelimesine dikkat edilmelidir. Zira bu kelime ‘Mescid-i Harem’ ifadesinin hemen öncesinde kullanılmaktadır. Arapçadaki “şatıra” (Türkçe karakterlerle ‘şatra’), Sanskritçede “शत्रु” şeklinde yazılan ve Türkçe karakterlerle ‘çatra’ olarak telaffuz edilen ve dilimize de ‘çadır’ olarak geçmiş kelimedir. Arapçada ‘ç’ harfi bulunmadığından çadır, yani “çatıra” kelimesi Kur’an’da “şatıra” (yani Türkçe ‘şatra’) olarak yazılmıştır. Bu kelime Türkçeye Arapçadan değil, telaffuzu ‘çadır’ olan ve “چادر” şeklinde yazılan Farsçadan geçmiştir. Buradan yola çıkılarak, “şatıra-l-mesjidi-l-ħarām” kelimesinin tam karşılığı ‘Harem Mescid Çadırı’dır (‘Çadır’ kelimesinin etimolojik kökeni için lütfen her hangi bir Türkçe etimoloji ansiklopedisi veya çevrimiçi <https://www.etimolojiturkce.com/kelime/çadır> adresine başvurunuz).

⁹² Muhammed’i

⁹³ İbrahim’î dinlerin birleşmesi

150) Ve nereden çıkarsan (çık) yüzünü **Mescid-i Harem Çadırı'na** çevir. O zaman siz de nereden çıkarsanız çıkın yüzlerinizi **Çadır'a** çevirin ki zalimlerden başkalarının elinde size karşı bir koz bulunmasın.⁹⁴ Artık siz onlardan çekinmeyin, benden çekinin ki ben de size olan nimetimi tamamlayayım. Umulur ki hidayete erersiniz.⁹⁵

151) Nitekim size içinizde ayetlerimizi okuyarak sizi arındıracak, Kitap ve hikmeti öğretecek sizden bir resul göndedik. O, size bilmediklerinizi öğretiyor.⁹⁶

152) O halde beni anın ki ben de sizi anayım, şükredin ve küfre girmeyin.

153) Ey iman edenler! Sabır ve salât ile yardım bekleyin. Allah sabredenlerle beraberdir.

154) Allah yolunda öldürülenlere “ölüler” demeyin, aksine, onlar diridir fakat sizler farkında değilsiniz.

155) Ve muhakkak ki sizleri korku, açlık, ve mallardan, canlardan ve ürünlerden eksiltmekle imtihan edeceğiz. Sabredenleri müjdele.

156) Onlar, kendilerine bir musibet dokunduğunda: “Biz Allah içiniz ve O'na dönücüleriz” derler.

157) İşte bunlara Rablerinden bir salâvât⁹⁷ ve rahmet vardır. İşte bunlar hidayete erenlerdir.

158) Muhakkak ki **meditasyon** ve **yardımseverlik**⁹⁸ Allah'ın işaretlerindedir. O halde Beyt'e hac veya ziyaret amacıyla gelenlerin bu ikisi arasında gidip gelmelerinde mahzur yoktur. Ve kim kendiliğinden bir hayır işlerse, o halde Allah şükredenleri bilendir.

Allah, gerçeği örtenleri azapla, pişman olanları da rahmetle müjdeliyor

159) Muhakkak ki, açık delillerden indirdiğimizi ve Kitap'ta insanların hidayeti için açıkladığımızı gizleyenler var ya, işte bunlara Allah lanet eder ve tüm lanetçiler de lanet eder.

160) Pişman olanlar, durumlarını düzeltenler ve (gerçeği) beyan edenler hariç. Onların pişmanlıklarını kabul ederim. Ben pişmanlıkları kabul ederim, Merhamet Eden'im.

161) Küfürde direnip kâfir olarak ölenlere gelince; Allah'ın, meleklerin ve tüm insanların laneti onların üzerinedir.

162) Orada kalıcıdırlar, azapları hafifletilmeyecektir ve kendilerine bakılmayacaktır.

⁹⁴ Bu ayet, Muhammed peygamber ve inananlara atılan: ‘Sizin dininiz uydurma bir din’ şeklinde gelebilecek itirazların önüne geçme vazifesi görmektedir. Zira önceki ayetlerde de anlatıldığı gibi, Muhammed peygamber, tıpkı Musa peygamber gibi İbrahim'in Rabbine bir mabet adamıştır ve bu şekilde kendisine gelen mesajın İsrail'in Rabbi tarafından indirildiğini ispatlamak istemiştir. Fakat buradan, günümüzde Suudi Arabistan'daki Mekke şehrinde bulunan mabet anlaşılmamalıdır. Zira az önce de ifade edildiği gibi, Kur'an'da Muhammed peygamberin yaşadığı yerlerin tanımları eski Petra şehriyle örtüşmektedir. Buradan anlaşılan, Abbasi ve Emevi Devletleri'nin, Muhammed peygamberin vefatından sonra dinin merkezini bugünkü Mekke şehrine taşımış olmalarıdır.

⁹⁵ Allah burada Kur'an'a inananlara artık İsriloğullarıymış gibi hitap etmektedir.

⁹⁶ Kur'an, bu ayeti 129. ayete bağlıyor ve 129. ayette İbrahim'in Rabbinden göndermesini istediği peygamberin artık geldiğini söylüyor.

⁹⁷ “Şalâvât” teriminin ‘yardım ve destek’ anlamına geldiğine güzel bir örnek.

⁹⁸ Geleneksel İslam algısında, “şafa” ve “marwa” isimleri, bugünkü Mekke şehrinde bulunan iki tepe olarak anlaşılmaktadırlar. Bu konuda Edip Yüksel'in açıklaması ikna edici niteliktedir. Buna göre “Şafa” kelimesi, ‘saflaşmak, arınmak’ demektir. Bu ise, bu surenin 196 ve sonraki ayetlerinde belirtilen Konferansa katılanların, toplantı sonrası odalarına çekilip meditasyonda bulunmalarına işarettir. “Marwa” kelimesi, Konferans veya ziyaret esnasında, yine aynı ayetlerde belirtilen ‘yardımlaşma’ eylemini gösterir. Dolayısıyla yukarıdaki ayette ifade edilen; Konferans'a katılanların meditasyon yapma ile katılımcılara veya Konferans'ın yapıldığı şehir halkına yardımda bulunma arasında gidip gelmesinde bir sakınca olmadığıdır.

163) Sizin ilahınız tek bir ilahdır. Ondan başka ilah yoktur. Karşılıksız Gözeten'dir, Merhamet Eden'dir.

Bilinç sahibi olanları düşünmeye davet

164) Muhakkak ki göklerin ve yerin yaratılışında, gecenin ve gündüzün art arda gelmesinde, insanlara yararlı şeyler için denizde yüzen gemide, Allah'ın gökten su indirmesinde, onunla ölümünden sonra yeryüzünü diriltmesinde, o (yeryüzünde) tüm hareket edenlerin yayılmasında, rüzgârın yönlendirilmesinde ve yerle gök arasındaki bulutların emre âmade kılınmasında akledenler için deliller vardır.

Allah adına din üretenlerin akibetleri

165) İnsanlar arasında Allah'ın dışında eşler edinerek onları Allah'ı sevdikleri gibi sevenler vardır. Fakat iman edenler Allah'ı daha kuvvetli severler. Zulmedenler, azabı gördüklerinde kuvvetin bütünüyle Allah'a ait olduğunu ve Allah'ın azabının çok şiddetli olduğunu anlayacaklarını keşke görselerdi.

166) O vakit tabi olunanlar takipçilerinden uzaklaşacaklar. (Onlar) azabı görmüşler ve aralarındaki bağlar kesilmiştir.

167) Ve o uyanlar⁹⁹: “Keşke bizim için (dünyaya) bir kere daha dönüş olsaydı da biz onlardan, onların bizden uzaklaştığı gibi uzaklaşsaydık” derler. **Allah o (tabi olunanların) amellerinin hüsrana uğradığını o (uyanlara) böyle gösterir. Onlar¹⁰⁰ ateşten çıkacak değildirler.**¹⁰¹

⁹⁹ Bu ve bundan önceki ayetlerde “ta-ba-‘ayın” harflerinden oluşan kelime kullanılmıştır. Bilindiği gibi Kur'an'ın orjinal nüshasında ünlü harfler yoktur. Günümüzdeki Kur'an baskılarındaki ünlü harfler, tamamen basımı gerçekleştiren basımevleri tarafından ayarlanır. Bu kelime, ünlüleri “elledfine-tteba'u” olarak yazıldığında ‘takip edenler,’ “elledfine-ttebi'u” olarak yazıldığında ise ‘takip olunanlar’ anlamı taşımaktadır. Burada ise bahsi geçen kimseler ‘takip edenlerdir.’ Bu ‘takip edenler,’ taştan ve tahtadan putları kendilerine ilah olarak kabul edenler olarak algılanmamalıdır. Kur'an'ın birçok ayetinde Muhammed'in muhataplarının putlara tapan putperestler değil, Allah'a inanan ve kendilerini Allah'ın yanında dinde hüküm verme yetkisine sahip başka ilahlarmış gibi gösteren müşrikler olduğu belirtilir. Kur'an'ın ilk nazil olduğu zamanki muhatapları; iman edenler, Ehli Kitap, Petra ve Kudüs müşrikleridir; sanemlere yani putlara tapanlar değil.

¹⁰⁰ ‘Tabi olunanlar’

¹⁰¹ Kur'an'ın bu ayetinde ‘onlar’ ile ifade edilen grubun ‘tabi olunanlar’ mı yoksa ‘tabi olanlar’ mı olduğu ne yazık ki günümüzde kolaylıkla belli olmamaktadır. Geleneksel mealciler, ayetteki ‘onlar’ ile belirtilen insanların, putlara tapan veya Allah'tan başka kendilerinde hüküm yetkisi olan müşriklere uyan insanlar olduklarını savunmaktadırlar. Fakat kanaatimce ayetin bu şekilde anlaşılması Kur'an'ın başka ayetleriyle çelişmektedir. Zira Büyüklenenlerin Akıbeti/40:11 vb. ayetlerde Allah'a şirk koşarak inananlara, hatalarını düzeltmeleri amacıyla dünyaya birkaç defa daha geri gelme şansı verildiği görülür. Bu ayette de ‘tabi olanlar’ bizzat kendilerine bir şans daha verilmesi için dua etmektedirler. Dolayısıyla bir yandan bir ayette bu insanlara bir şans daha verileceği savunulurken, diğer yandan onlara şans verilmeden ateş azabının tattırılması mümkün değildir. Bundan dolayı kanaatimce ayetin ikinci kısmında kendisine şans verilmeyecek olanlar ‘tabi olunanlar’dır. Dolayısıyla Kur'an'a göre müşrikler kendilerini ilah yerine koyup dinde yeni ilahlar, ritüeller ve emirler icad edenler, yani ‘tabi olunan müşrikler’dir ve bunlar kelimenin tam anlamıyla ‘müşrik’tirler. Bu tanımlamanın açık bir göstergesi Kur'an/6:148 ayetidir. Bunu yanında Zalimlerin Akıbeti/7:33, Büyük İşaret/9:17 ve Tevhit/10:59 gibi ayetler de örnek gösterilebilir. Kur'an'a göre bu tip insanlara Ahiret'te kesinlikle hatalarını telafi etmeleri için şans verilmeyecektir. Diğer bir kısım ise onlara inanan insanlar, yani Allah'tan başka hüküm verici müşriklere tabi olanlardır. Bunlar Allah'a şirkle inananlardır ve Kur'an'ın ifadesiyle insanların çoğu Allah'a şirk koşmadan inanmaz (Yusuf'un Kısası/12:106). Bu ikinci kısım insanlara ise az önce de belirttiğimiz gibi durumlarına göre ya dünyaya bir veya birkaç defa daha reenkarnasyon ile geri gelmek suretiyle affolunmaları için şans verilecek, ya da Ehli Kitap/5:118'de belirtildiği gibi doğrudan Allah tarafından affedileceklerdir. Nitekim 2:62'de Allah'a ve Ahiret'e inanan ve iyilik dolu bir hayat süren Hristiyanlar, Yahudiler ve Sabiiler, doğrudan cennetle müjdelenebilmiştir. Ehli Kitap/5:118 ayetinin sadece Hristiyanları kapsadığı iddia edilse bile kanaatimce hiçbir art niyeti olmayan masum insanlar da bu müjdeye mazhar olabilirler.

Helâl ve haram yiyecekler

168) Ey insanlar! Yerden helâl ve temiz olandan yiyin ve şeytanın adımlarına uymayın. Muhakkak ki o, sizin için apaçık bir düşmandır.¹⁰²

169) O, size sadece kötülüğü, hayasızlığı ve Allah’a karşı bilmediğiniz şeyleri söylemeyi emreder.

170) Ve onlara “Allah’ın indirdiğine uyun!” denilse, onlar: “Hayır, biz atalarımızı üzerinde bulduğumuza uyarız” derler. Peki ya onların ataları bir şey akledememiş ve hidayete erememiş idiyseleler?

171) Küfürde direnenlerin örneği, bağırıp çağırmadan başka bir şey işitmeyip, (bu bağırmaya karşı) haykıranın durumu gibidir. Onlar sağır, dilsiz ve kördürler. Bu yüzden onlar akıl etmezler.

172) Ey iman edenler! Size verdiğimiz rızıkların temiz olanlarını yiyin ve kendisine kulluk ediyorsanız Allah’a şükredin.

173) Sizlere muhakkak ki ölü, kan¹⁰³ ve domuz eti¹⁰⁴ haram kılındı. Allah’tan başkası adına sunulan (yemek) de helâl kılınmadı. Fakat kim, zaruret halinde suistimal etmemek ve sınırı aşmamak koşuluyla (o Allah’tan başkasına sunulan yiyeceği yerse) ona günah yoktur.¹⁰⁵ Allah bağışlayandır, Merhamet Eden’dir.

174) Allah’ın Kitap’tan indirdiğini gizleyen ve onu az bir bedele satanlar (var ya), işte onlar karınlarına ateşten başka bir şey yemiyorlar¹⁰⁶. Allah onlarla Kıyamet Günü’nde konuşmaz ve onları arındırmaz. Onlar için acılı bir azap vardır.

175) Onlar hidayet karşılığında sapmışlığı, bağışlanma karşılığında da azabı satın alanlardır. Ateşe karşı ne kadar da sabırlılar!

176) Bu böyledir, çünkü Allah Kitab’ı mutlak bir gaye için indirdi. Kitap’ta anlaşmazlığa düşenler mutlaka uzak¹⁰⁷ bir ayrılık içindedirler.

Gerçek erdemlilik

177) Erdemlilik, yüzünüzü doğuya veya batıya dönmenizde değildir. Erdemlilik, kişinin Allah’a, Ahiret Günü’ne, meleklere¹⁰⁸, Kitab’a, nebilere inanması ve sevdiği mallardan yakınlarla, yetimlere, yoksullara, ihtiyacı olanlara, yolda kalmışlara, isteyenlere ve boyunduruk altındakilere

Zira birçok insan bağınaz olmadan, masumca, kendilerine küçüklükten beri öğretilen dine bağlanır ve bunda hiçbir suçları yoktur. Kur’an’a göre Allah, özellikle zalim değilse kimseye zulmetmez; bilakis, kendi yarattığı kullarına onları bağışlamak için birçok şans verir. En iyisini Allah bilir.

¹⁰² Ayette açıkça yeryüzünde biten uygun ve temiz olan yiyeceklerden, yani bitkilerin yenmesinden bahsedilmektedir. Şeytan ise 2:30’da belirtildiği gibi meleklerin karşı çıktığı kan dökümünü arzular.

¹⁰³ Geleneksel çevirilerin aksine “meytete” kelimesi ‘leş’ anlamına gelmemektedir. Zira ‘leş’ kelimesinin Arapçadaki karşılığı (جيفة) “jife” kelimesidir. “Meyte” kelimesinin tam olarak sözlük anlamı ise ‘ölü’dür ve ‘kan’ ile beraber zikredildiğinde ‘kanlar içindeki ölü hayvan’ anlaşılmaktadır. Ayette “jife” kelimesinin kullanımı yerine “meyte” kullanılması manidardır. Görülen odur ki bilinç sahiplerine, nasıl ölmüş veya öldürülmüş olduğuna bakmadan hiçbir zaman hayvan yememeleri hakkında öğüt verilmektedir.

¹⁰⁴ Domuz etinin özellikle zikredilmesi Ehli Kitap/5:1 ve 3. ayetlerinde belirtildiği gibi bu etin avlanmayı gerektirecek zarurî hallerde bile yenmesinin yasak olmasındandır.

¹⁰⁵ Bu ayetin ilk kısmında inananlara tamamen haram kılınan şeylerden, ikinci kısmında da onlar için yenmesi uygun olmayan yiyeceklerden bahsedilmektedir. Zorda kaldığında Allah’tan başkasına adanmış yemeklerden yenmesine müsaade verilmiştir.

¹⁰⁶ ‘doldurmuyorlar’

¹⁰⁷ ‘derin’

¹⁰⁸ ‘(Allah’a hizmet eden) güçlere’

vermesi, salâti ayakta tutması, zekâtı vermesi, yaptığı antlaşmada sözünü yerine getirmesi ve kızgınlık, zaruret ve stresli anlarda sabır göstermesiyle olur. İşte onlar doğru olanlardır. Bilinç sahibi olanlar da onlardır.

Kıyas (duruma göre değerlendirme)

178) **Ey iman edenler! Zapt etme¹⁰⁹ hakkında size kıyas öngörüldü¹¹⁰. Hür ise hür, köleyse köle, kadınsa kadın (farketmez). O halde, (din) kardeşi tarafından affolunan kişi sağduyulu şekilde¹¹¹ o (din kardeşine) ihsanda bulunsun. Bu, Rabbinizden bir hafifletme ve rahmettir.¹¹² Bundan sonra kim haddi aşarsa o zaman onun için acılı bir azap vardır.^{113 114}**

179) Böylelikle sizin için kıyasta hayat vardır ey akıl sahipleri! Umulur ki bilinç sahibi olursunuz.¹¹⁵

¹⁰⁹ Bu ayette kullanılan “el qatla” kelimesi, 54. ayetin dip notunda da açıklandığı gibi sadece ‘öldürme’ anlamıyla sınırlı değildir. Zira zapt etme fiili, ‘sakat bırakma, etkisiz hale getirme, engel olma, hapsedme, sürgüne gönderme, vb.’ durumları da temsil etmektedir.

¹¹⁰ “Kutibe ‘aleykum”

¹¹¹ ‘örf’ kelimesi ile kastedilen cahiliye adetleri olmayıp çeşitli zamanlarda ihtiyaç üzere devreye giren ortak akıl ve ortak iyidir. Burada hata eden kişiye ceza olarak, ödemesi mümkün olmayan bir tazminat belirlemek yerine, onurlu bir insan olarak çalışıp-çabalayarak karşılayabileceği bir miktar belirlenmesi istenmektedir.

¹¹² Bugüne kadar bu ayet hakkında yapılmış yorumların tam aksine bu şekilde çevirmemin sebebi, söz konusu ayetin kesinlikle idam cezasını emretmek değil, bilakis, suç işlemiş bir kişinin etkisiz hale getirdiği ve/veya öldürdüğü şahsın ailesine bir fidye verme karşılığında, cezasını azaltmak için verilmiş bir öğüt olduğuna tam kanaat etmemdir. Ayette açıkça kıyasın bir hafifletme olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca ayeti bu şekilde tercüme etmek ile geleneksel olarak anlaşılan ‘hür bir insana karşılık başka bir hür insan, köleye karşılık köle ve kadına karşılık kadın’ yorumu da farklı bir anlam kazanmaktadır. Zira geleneksel yorumda, bir şahsın işlediği bir suç nedeniyle hiç suçu olmayan bir insanın cezalandırılması gerekliliği gibi anlaşılmaktadır. Hâlbuki “el hurri bil hurri wel ‘abdu bil ‘abdi wel unsa bil unsa” ifadeleri, geleneksel anlamından farklı olarak, ayette belirtildiği gibi öğütlenen kıyasın; hür ise hür, köleyse köle, kadınsa kadın hiç farketmeden herkese eşitlik içerisinde uygulanabilirliği anlamına gelmelidir. Kur’an’ın adaletsiz bir kitap olduğunu savunan zihniyetin, geleneksel çeviri sonucu elinde bulunan büyük bir arguman da böylelikle geçersiz hale gelmektedir.

¹¹³ Kur’an, bir kişiyi zapt etme (yani sakat bırakma, engelli kişi haline getirme) ve/veya öldürme suçunun hafifletilmesinin son sınırını belirlemiştir. Bunun cezası, zapt edilen kişinin ailesine makul bir fidye vermedikten sonra hafifletilemez. Ayrıca bu hafifletme, suçlunun fidye ödedikten sonra hapis vb. cezalara maruz kalmadan tamamen serbest bırakılacağı anlamına da gelmez. Bu fidyenin ödenmesi, suçlunun, yaşıyorsa etkisiz hale getirdiği kişiye, ölmüşse de ailesine gerekli miktar tazminatı birden vermesi veya hapis cezası müddetince ve/veya sonrasında çalışması karşılığında kazandığı ücreti aylık ödemelerle ulaştırması şeklinde olabilir. Ayette, bu fidye karşılığı ceza hafifletme işleminin sağduyuya uygun yapılması önerilmektedir.

¹¹⁴ ‘Kıyas’ terimi, esasen; ‘anlatmak’ ve ‘yaşananları kıssalaştırmak’ anlamına gelen “qasasa” kökünden, fi’al vezninde bir çoğuldur; ‘kıssalar, anlatılar, örneklemeler’ anlamına gelmektedir. Söz konusu ayete gelince; bu kelimenin geleneksel teolojide ‘ceza verme’ hatta ‘öç alma, karşılık verme’ anlamları yüklenmiş olması şaşırtıcıdır. Bir öldürme/sakatlama vakasında, çabucak hüküm vermememiz için olayın araştırılması ve bizim olabildiğince esnek davranarak konuya geniş bir çerçeveden bakmamız öngörülmektedir. Çünkü her vakanın gerçekleşme biçiminin bir hikâyesi vardır. Olay yeri incelemesi, şahitlerin ve olaya karışanların dinlenmesi, hatta olayın zanlılar tarafından canlandırılması, vakanın benzer vakalarla karşılaştırılması, doğru bir karar vermede olmazsa olmaz kriterlerdir. Öldürme/sakatlama olayları bu bağlamda ‘kıssalaştırılırsa’ yani olayın 5N1K prensibiyle; ‘kim tarafından, nerede, ne zaman, ne şekilde, niçin ve ne yaparken’ gerçekleştiği tespit edilirse daha doğru bir hüküm verilebilir. Olayın kazana mi yoksa kasten mi gerçekleştiği göz önünde bulundurulduğunda, kanunlar çerçevesinde benzer vakalarla kıyas edilmek suretiyle gereken esneklik gösterildiğinde, kıyas, geride kalanlar ve bütün bir toplum için ‘hayat’ olacaktır. Aksi takdirde kendisine tecavüz etmeye kalkışan bir erkeği kendini savunmaya çalışırken öldüren bir kadının ya da kazaen birinin ölümüne sebep olmuş bir kişinin sorgusuz sualsiz öldürülmesi veya büyük bir ceza alması hakkaniyetli olmayacaktır.

¹¹⁵ Bu ayetteki ‘kıyasta hayat vardır’ sözü az önceki ayet yorumunda belirtilen bilgileri onaylamaktadır. Bir kişiyi idam etme ile hayatı sona erer. Fakat kıyas, bu cezayı durdurabilir ve ölümü hayata çevirebilir.

Bilinçli olan müminlere ölmeden önce miras vasiyeti yapmaları tavsiye ediliyor

180) Sizden birine ölüm yaklaştığında (eğer geriye) miras bırakacaksa, anne-babaya ve yakınlarla sağduyuya uygun şekilde vasiyet etmesi, bilinç sahipleri üzerine bir hak olarak öngörüldü.

181) O halde artık kim o (vasiyeti) işittikten sonra değiştirse, günahı değiştirenlerin üzerindedir. Muhakkak ki Allah işitendir, bilendir.

182) Bir kişi vasiyet edenin (haksızlığa) meyletmesi ve günaha girmesinden korkarsa, o halde (vasiyet eden ile mirasçılarının) aralarını düzeltmesinde kendisine bir günah yoktur. Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

Ramazan siyami

183) **Ey iman edenler! Siyam¹¹⁶ sizden öncekilere öngörüldüğü gibi size de öngörüldü. Umulur ki bilinç sahibi olursunuz.**

184) **Sayılı günler.¹¹⁷ Fakat içinizde kim hasta veya yolculukta ise bu sayılı günler sonra tamamlanır. (Bu insanlar arasından) güç yetirenler (yapamadıkları siyamın) fidyesi olarak bir yoksula yiyecek yardımı yapsın.¹¹⁸ Artık kim kendi isteğiyle bir iyilikte bulunursa, o (yaptığı iyilik) onun için daha hayırlıdır. Eğer bilseniz, siyam etmeniz sizin için daha hayırlıdır.¹¹⁹**

185) **Ramazan ayı, insanlara hidayet, Hüda tarafından açık deliller ve (hak ile batılı) ayırmak üzere içinde Kur'an indirilen (aydır). O halde, sizden kim bu aya şahit olursa siyam etsin.¹²⁰ Ve kim hasta veya yolculukta ise, o zaman sayılı günler sonra tamamlanır. Allah sizler için kolaylık ister, zorluk istemez ve (bu şekilde) sayıyı tamamlamanızı ve sizi hidayete erdiren Allah'ın büyüklüğünü kavramanızı ister¹²¹. Umulur ki şükredersiniz.**

¹¹⁶ Siyamın, geleneksel dinî öğretilerdeki gibi gün boyu yememek ve içmemekten ibaret bir 'oruç' olmadığı aşikârdır. İsa/19:26 ayetinde belirtildiği gibi, Meryem "sawm" ettiğinde hem yemiş hem de içmiştir. Siyamın Kur'an'daki anlamı Allah'ı Kur'an okuyarak yoğun bir şekilde diğer inananlarla birlikte anmak ve O'nun dinini itikafa bulunarak anlamaya çalışmaktır.

¹¹⁷ "Eyyâmen m'adûdât" ifadesi geleneksel öğretilerde 30 gün olarak değerlendirilir. Oysa Kur'an'ın birçok ayetinde 'sayılı günler' ifadesinin karşılığı 3 ile 10 gün arası olarak belirlenmiştir ve kaç gün olacağı müminlerin şahsî tercihlerine bırakılmıştır.

¹¹⁸ "Ta'amu" kelimesi geleneksel meallerde 'bir öğün yemekle doyurmak' şeklinde çevrilmektedir. Hâlbuki Kur'an, siyama herhangi bir nedenle katılmayan müminlerin, yoksulları 'taamlandırmasını,' yani ihtiyaçlarını karşılayacak kadar onların 'yedirilmesini, rızıklandırılmasını' emretmektedir. Bu rızıklandırma, ayetin içerisinde belirtildiği gibi müminlerin kendi cömertliğine havale edilmiş ve sadece bir öğün yemekle sınırlandırılmamıştır.

¹¹⁹ Kur'an'ı hadis vb. kitaplar aracılığıyla anlamaya çalışmayı kabul etmeyen inananların görüşüne göre Kur'an'da yer alan din, Allah'a inanıp iyilik yapma dinidir. Bu görüşe göre Kur'an'ı dikkatle okuyan bir kişi, Allah'ın Dini'nin, pagan dinlerinden esinlenmiş, hiç kimseye faydası olmayan bir ritüeller dini olmadığını, bilakis, insanların birbirleriyle dayanışmasını tavsiye eden mükemmel bir sosyal yaşam sistemi olduğunun farkına varır. Allah, bu dini insanlara anlatmak amacıyla Kur'an'ı nazil etmiş ve onu hergün okumaya fırsat bulamayanlara, en azından senenin birkaç gününde onu yoğun bir şekilde araştırmasını, doktorun hastaya reçete yazması gibi tavsiye etmiştir. İnsanlar isterlerse bu tavsiyeye uyarlar. Kur'an, bu çalışmayı yapamayanlara ise kendi insiyatiflerini kullanarak ihtiyaç sahiplerine cömertlikleri nispetinde yardımda bulunmalarını tavsiye eder. Fakat yine de Kur'an'ın okunması bundan daha hayırlıdır, zira Kur'an'ı okuyarak onu tam idrak eden bir mümin, ihtiyaç sahiplerine yardımın ve inananlarla dayanışma içinde olmanın aslında dinin temeli olduğunu iyice benimser ve hayatındaki önceliklerini hep buna göre tanzim eder.

¹²⁰ Bu ayetlerde siyam kelimesinin anlamı iyice belirginleşmektedir. Kur'an Ramazan ayında nazil olmuştur ve bu aya erişenler Allah'ı tanıyabilmek ve bu nimetin şükürünü eda edebilmek için itikafa çekilerek Kur'an okurlar. Oysa geleneksel anlayıştaki gibi siyamı oruç olarak değiştirip, sabahtan akşama kadar aç ve susuz kalma ritüeli ile bir kitabın içeriğinin anlaşılması mümkün değildir.

¹²¹ Tekbir etmek

186) Kullarım sana benden sorduklarında (bilsinler ki) ben (onlara) yakınım. Dua edenin duasına icabet ederim. O halde onlar (da) bana icabet etsinler ve benden emin olsunlar.¹²² Umulur ki olgunlaşsınlar.

Siyamın uygulanışı

187) **Siyam gecelerinde hanımlarınızla haşır neşir olmanız size helâl kılındı. Onlar sizin için bir elbise, siz de onlar için bir elbisesiniz. Allah sizin kendi nefsinize ihanet ettiğinizi bilir. Artık pişmanlıklarınızı kabul ederek sizi affetti. O halde onlarla beşerî münasebetlerde bulunun, Allah'ın size öngördüğü şeyi isteyin ve sabahın (gökyüzündeki) karanlık ve aydınlık çizgisi belli olana kadar (beraberce) yiyin ve için. Sonrasında eğer mescidlerde itikafta iseniz geceye kadar siyami tamamlayın ve onlarla mubaşeretle bulunmayın. Bu, Allah'ın sınırlarıdır, o halde (bu sınırlara) yaklaşmayın. Allah, ayetlerini insanlara açıklamaktadır. Umulur ki bilinçlenirler.**¹²³

Konferans hilâlleri ve Konferans'a gitmek için verilmek istenen rüşvetler

188) Aranızda birbirinizin mallarını hile ile yemeyin ve bile bile günaha girerek o malların bir kısmını elde etmek amacıyla onlardan hakimlere aktarmayın.

189) Sana hilâllerden soruyorlar. De ki: "O(nlar), insanlar ve Konferans için vakit ölçüleridir." Erdemlilik evlere arkalarından gelmeniz değildir. Fakat erdemlilik bilinçli olmaktır. Evlere kapılarından girin.¹²⁴ Allah hakkında bilinç sahibi olun. Umulur ki kurtuluşa erersiniz.

Savaş hukuku

190) Size savaş açanlarla Allah yolunda savaşın ve haddi aşmayın. Allah haddi aşanları sevmez.

191) **Onları bulduğunuz yerde onlarla savaşın ve sizi çıkardıkları yerden siz de onları çıkarın.** Fitne savaşmaktan daha şiddetlidir. Ve onlar sizinle savaşmadığı sürece siz de onlarla Mescid-i Harem'de savaşmayın. Onlar sizinle savaşarlarsa siz de onlarla savaşın. Bu, kâfirlerin cezasıdır.

192) Bundan sonra eğer vazgeçerlerse, Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

193) Fitne bitinceye ve din Allah için oluncaya kadar onlarla savaşın. Eğer vazgeçerlerse, zalimlerden başkasına düşmanlık yoktur.

194) Harem Ay ise Harem Ay (farketmez), haramlar (gerektiğinde) kısas edilebilir¹²⁵. O halde kim size saldırdıysa siz de ona onun size saldırdığı gibi saldırın. Allah hakkında bilinçli olun ve Allah'ın bilinç sahipleriyle beraber olduğunu bilin.

195) Allah yolunda infak edin ve kendi elinizle (kendinizi) tehlikeye atmayın. Güzel davranın. Allah iyilik yapanları sever.

¹²² Allah'tan emin olmak O'nu çok iyi tanımayı gerektirir. Bunun için inananların, Allah'ın davetine icabet ederek Kur'an okuması önceliklidir. Böylelikle O'na tam tamına iman edip irşat olmaları umulur.

¹²³ Bu ayet, Ramazan ayında itikafa çekilerek siyam eden insanların, gün boyu yeme ve içme ihtiyacını yasaklamamaktadır. Ayette söz konusu olan yasak, gün boyu itikafa çekilen insanların eşleriyle beraber olmak suretiyle dünyevi işlerle meşgul olmaları ve yaptıkları işe konsantre olamamalarıdır. İtikaf esnasında kişinin yeme-içme ihtiyacını karşılaması yasak değildir. İtikaf bittikten sonra kişi, eşiyile beraber evde dilediği gibi beşerî münasebetlerine zaman ayırır, onunla beraber yer, içer.

¹²⁴ Ayetin 'Erdemlilik evlere arkalarından gelmeniz değildir. Fakat erdemlilik bilinçli olmaktır. Evlere kapılarından girin' kısmı bir deyim şeklinde anlaşılmalıdır. Kanaatimize göre burada anlatılan hadise bir önceki ayette belirtilen rüşvet ile doğrudan alakalıdır. Şu halde anlatılmak istenen, yapılan her şeyin meşru bir biçimde yapılması ve hiçbir konuda bozgunculuk, rüşvet gibi ahlaksızlıklarla başvurulmamasıdır.

¹²⁵ 'ihtiyaca binaen tekrar değerlendirilebilir' manasında... 178. ayette 'kısas' hakkındaki dip notu okuyunuz.

Dini Konferans ve Şehir Ziyareti

196) Konferans ve (şehir) ziyaretini Allah için tamamlayın. Eğer bir engeliniz varsa kolayınıza gelenden hediyeye¹²⁶ gönderin. Hediyeiniz yerine ulaşınca kadar başlarınızı tıraş etmeyin.¹²⁷ Hasta olan veya başında bir sıkıntı bulunanlar siyamın fidyesini ya sadaka¹²⁸ ya da başka bir biçimde versinler. Eğer Konferans'a kadar (şehir) ziyaretinden faydalanabiliyorsanız, kolayınıza gelenden hediyeye edin; fakat buna müsait olmayanlar Konferans'ın üç gününde ve (evine) döndükten sonra da yedi gün olmak üzere tam on gün siyam etsin. Bu (kurallar) Mescid-i Harem'de aileleri olmayanlar için geçerlidir. Allah hakkında bilinçli olun ve bilin ki Allah, cezası şiddetli olandır.

197) Konferans malum aylar (boyuncadır). Konferansa gitmeyi kim kendine farz ederse o zaman cinsel ilişki, fasıklık ve kavgada bulunmasın. Hayır için yaptıklarınızı Allah bilir. Hiç şüphesiz en iyi hazırlık olan bilinç hazırlığı ile kendinizi hazırlayın. Hakkımda bilinç sahibi olun ey akıl sahipleri.

198) Rabbinizden bir lütuf aramanızda bir mahzur yoktur. Bilgilenmiş olarak¹²⁹ dağıldığınızda Harem Meşari'nde¹³⁰ Allah'ı anın ve size nasıl hidayet ettiğini anın. Siz daha önce sapmışlıkta olanlardandınız.

199) Sonra insanların topluca yayıldığı yerden siz de yayılın ve Allah'tan bağışlanma dileyin. Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

200) Kendi ibadet usüllerinizi bitirdiğinizde Allah'ı kendi atalarınızı andığınız gibi ve hatta çok daha kuvvetli anın. İnsanlardan kimi: "Rabbimiz, bize bu dünyada ver!" der. Onun Ahiret'ten bir nasibi yoktur.

201) Onlardan kim "Rabbimiz, bize bu dünyada güzellik ve Ahiret'te de güzellik ver ve bizi ateş azabından koru!" derse,

202) işte onlara kazandıkları şeyden nasip vardır. Allah hesabı çabuk görendir.

203) Allah'ı sayılı günlerde anın.¹³¹ Fakat kim iki gün(e indirip) acele ederse ona günah yoktur. Kim ertelerse ona da günah yoktur. Bu, bilinç sahipleri içindir. Allah hakkında bilinçli olun ve bilin ki O'na döndürülüp toplanacaksınız.

¹²⁶ Geleneksel İslam algısı, Arapçada "hediye" kelimesinin sözlük anlamı 'hediyeye' olmasına rağmen bu kelimeyi 'kurbanlık hayvan' olarak tanımlayagelmiştir. Bunun sebebi, tarih boyunca geleneksel İslam Dini'nin pagan dinlerindeki 'ilahlara hayvan kurban etme' ritüelini kendi bünyesine almış olmasıdır. Hâlbuki Kur'an, Ritüelsiz Din/22:37 ayetinde bu pagan uygulamasını '*onların etleri ve kanları asla Allah'a ulaşmaz*' ifadesiyle açıkça reddetmektedir.

¹²⁷ 'Hediyeiniz ulaşınca kadar başlarınızı tıraş etmeyin' sözü bir ritüelden bahsetmemektedir. Bu deyim 'Kişinin başından yapması gereken bir sorumluluğun kaldırılması' anlamına gelmektedir. Bununla her sene düzenlenen Konferansa gidemeyip oradaki inananlar için bir hediyeye gönderenlerin, gönderdikleri hediyelerin yerlerine ulaştığından emin olmadan rahat etmemeleri istemidir. Gönderdikleri hediyeler yerine ulaşınca artık rahat edebilirler.

¹²⁸ Kur'an'da sadaka, düşük bir miktar yardım anlamına gelmez.

¹²⁹ Muhammed peygamberin vefatından sonra yüzyıllar boyunca şekillenen İslam Dini, Kur'an'da geçen mekan isimlerini günümüz Suudi Arabistan'ındaki bölgelere taşımıştır. "Arafat" kelimesi bu surenin 98. ayetinde olduğu gibi 'bilgi' ile ilgilidir ve kişinin 'bilgiye ulaşmışlık' halidir. Nitekim bu surenin 98. ayetinde "arafu" kelimesi doğrudan 'bilmek' demektir. Dolayısıyla ayette geçen "Arafat," günümüz Mekke şehri yakınlarında bulunan ve sonradan aynı isimle adlandırılan tepe olarak düşünülmemelidir.

¹³⁰ Mescid-i Harem'den ayrılış bölgesi

¹³¹ Konferans'taki sayılı günlerden bahsediliyor.

Dalalette olan insan ile bilinçli olan insan arasındaki farklar

204) İnsanlardan öylesi vardır ki, onun dünya hayatındaki sözleri senin hoşuna gider ve kalbindeki¹³² şeye de Allah'ı şahit tutar. Hâlbuki o, düşmanların en yamanıdır.

205) Dönüp (gidince de) yeryüzünde bozgunculuk yapmak, ekini ve nesli yok etmek için uğraşır. Allah, bozgunculuğu sevmez.

206) Ve ona “Allah hakkında bilinçli ol!” dendiğinde, günahının izzeti¹³³ onu tutar. Artık ona cehennem yeter. Ne kötü bir beşiktir!

207) Ve insanlar arasında öylesi vardır ki Allah rızasını kazanma dileğiyle benliğini satar.¹³⁴ Allah, (kendisine) kulluk edenlere kolaylık sağlayandır.

İsa Mesih'in dünyaya tekrar gelişinin müjdesi

208) Ey iman edenler, hep birlikte barış içine girin¹³⁵ ve şeytanın adımlarına uymayın! O, sizin için apaçık düşmandır.

209) Size gelen delillerden sonra (doğru yolda) kayarsanız, bilin ki Allah azizdir, hikmet ve hüküm sahibidir.

210) Onlar bulut gölgeleri içinde Allah'ın ve meleklerin gelmesi ve emrin gerçekleşmesini mi gözetliyorlar?¹³⁶ Tüm işler Allah'a döndürülür.

211) (Kendilerine) nice açık ayetler verdiğimizizi İsrailoğullarına sor. Kim kendisine geldikten sonra Allah'ın nimetini değiştirirse, muhakkak ki Allah cezası şiddetli olandır.

212) Dünya hayatı küfürde direnenlere süslendi. (Bu yüzden) iman edenlerin bir kısmıyla alay ediyorlar. (Hâlbuki) bilinç sahipleri Kıyamet Günü'nde onların üstündedir. Allah istediğini ve dileyeni hesapsız rızıklandırır.

213) **İnsanlar tek bir topluluk olmalıydı.** Allah, nebileri müjdeleyici ve uyarıcılar olarak gönderdi ve onlarla birlikte Kitab'ı gerçekte indirdi ki onun içinde anlaşmazlığa düştükleri konular hakkında, insanlar arasında hükmetsinler. Kendilerine apaçık deliller geldikten sonra aralarındaki kıskançlıktan dolayı onda anlaşmazlığa düşenler, kendilerine Kitap verilmiş olanlardan başkası değildir. Bu yüzden Allah, kendi izniyle, iman edenleri, hakkında anlaşmazlığa düştükleri konular hakkında gerçeğe eriştirdi. Allah, istediğini ve dileyeni doğru yola iletir.

214) Yoksa siz, sizden öncekilerin (başına) isabet edenlerin benzeri size gelmeden cennete gireceğinizi mi sandınız? Resul ve onunla beraber iman edenler: “Nasrullah ne zaman!” diyecek kadar sıkıntı, zaruret ve sarsıntı (içindeydiler).¹³⁷ Nasrullah yakın değil mi?¹³⁸

¹³² 'gönlündeki'

¹³³ 'gururu'

¹³⁴ Büyük İşaret/9:111'e bakınız.

¹³⁵ Birliğe Davet Suresinin ilk dip notunu okuyunuz.

¹³⁶ Hristiyanların, Kıyamet öncesi Allah'ın ve meleklerinin ufuktan gelmesini beklemeleri. Hâlbuki bu olay gerçekleştiğinde artık Kıyamet gelmiş demektir.

¹³⁷ Tanah ve Kur'an'ın birçok ayetine göre, Nasrullah yani İsa Mesih'in Allah'ın izniyle gelip tüm dünyaya Allah'ın Dini'nin yayılmasını sağlayacağı Allah tarafından tüm elçiler vasıtasıyla duyurulan bir müjdedir.

¹³⁸ Nasrullah/110

Kimlere infak¹³⁹ edilir?

215) Sana **neye** infak edeceklerini soruyorlar. ¹⁴⁰ De ki: “Hayır olarak infak edeceğiniz ne varsa, anne-baba, yakınlar, yetimler, fakirler ve yolda kalmışlar içindir. Hayır için ne yaparsanız muhakkak ki Allah onu bilir.

Savaş hakkında

216) Hoşunuza gitmese de savaşmak size öngörüldü. Hoşlanmadığınız bir şey sizin için hayır, hoşlandığınız bir şey de sizin için şer olabilir. Allah bilir, siz bilmezsiniz.

217) Sana harem ayda savaşma (hakkında) soruyorlar. De ki: “Onda savaşmak büyük (günahtır), (fakat) Allah’ın yolundan alıkoymak, O’nu ve Mescid-i Harem’i tanımazdan gelmek ve halkını oradan çıkarmak Allah katında daha büyük günahtır. Fitne, savaştan daha büyük (günahtır). Sizi dininizden çevirinceye kadar sizinle savaşmaktan vazgeçmezler. Sizden kim dininden döner ve kâfir olarak ölürse dünyada ve Ahiret’te bütün amelleri boşa gider. Onlar ateş halkıdır ve orada kalıcıdırlar.

218) İman edenler, Allah yolunda hicret eden ve cihat edenler; işte onlar Allah’ın rahmetini arzulayanlardır. Allah bağışlayandır, Merhamet Eden’dir.

Kumarın yasaklanması

219) Sana ‘Şarap ve Kumar’dan sorarlar. İkisinde¹⁴¹ büyük bir zarar ve insanlar için yararlar vardır. Zararı yararından daha büyüktür. Sana neyi infak edeceklerini soruyorlar. De ki: “İhtiyaçtan fazla olanı.” Allah ayetlerini işte böyle açıklıyor.¹⁴² Umulur ki düşünürsünüz.

¹³⁹ “İnfaq”: Başkaları için harcamak

¹⁴⁰ Ayetteki “yeselûne ke mâ dâ yunfiqun?” kalıbının aynısı 219. ayette de geçmektedir. Bu ikincisinde, soruya verilen cevaptan yola çıkılarak bu kalıp ‘Sana neyi infak edeceklerini soruyorlar’ şeklinde tercüme edilmektedir. Fakat yukarıdaki ayette aynı kalıpta sorulan soruya verilen cevap, bu kalıbın ‘Sana neye infak edeceklerini soruyorlar’ şeklinde tercüme edilmesini mecbur kılmaktadır. Buradan anlaşılan, bu soru kalıbının, kullanıldığı bağlama göre gösterilen iki şekilde de yorumlanmasının mümkün olduğudur.

¹⁴¹ İkisi birarada olunca

¹⁴² Geleneksel İslam öğretilerinden tamamen bağımsız olarak, bu ayette şarap veya buna benzer alkollü içeceklerin yasaklanmadığı kanaatindeyim. Bunun nedeni, günah olarak açıklanan şeyin sadece ‘şarap’ olarak açıkça belirtilmediğidir. Eğer bu ayette ‘şarap’ yasaklansaydı, bu kelimenin yanına ‘kumar’ eklenmezdi. Bu söylediğime bir başka delil olarak ‘şarap’ kelimesinin bulunduğu bağlamın ‘günah’ olarak zikredildiği Ehli Kitap/5:90 ve 91 ayetlerini de ekleyebiliriz. Burada ‘şarap’ tek başına değil, yine aynı formülde; yani ‘Şarap ve Kumar’ olarak zikredilmektedir ve bunun yanında uzak durulması gereken bütün diğer şeylerin de kumar ile alakalı oyunlar olduğu gözlemlenmektedir. Hatta o ayette ‘bundan uzak durun’ denilir, ilgili zamir tekildir. Şimdi akla takılan soru şudur: ‘Nasıl olur da Kur’an’da sadece üç yerde ‘günah’ olarak nitelendirilen bir şey, tek başına değil, hemen yanında başka bir terim ile zikredilmektedir?’ Bunu anlamak için ayetlerin geçtiği bağlamlar incelenmelidir. Görülecektir ki gerek 2:219 ayeti, gerekse Ehli Kitap/5:90 ve 91 ayetlerinde müminlerin mallarını nereye infak edeceklerinden bahsedilmektedir. Şimdi düşünelim: Demek ki bu ‘Şarap ve Kumar’ öyle bir şey olmalı ki müminler buna mallarını yatırım yapmayıp onları infak etmeliler. Peki bu ne olabilir? Cevabı açık: Kumar. Peki neden ‘şarap’ ile zikrediliyor? Bunun nedeni, kanaaatimce, Muhammed peygamber zamanındaki toplumdaki bazı kitlelerin bazı günlerde ‘içkili kumar partileri’ne katılmasıdır. Buna göre “hamru wel meysir” herkes tarafından bilinen bir kumar alemiydi ve buraya gelip içkinin etkisinde olan insanlar yanlarında götürdükleri mal varlıklarını orada harcıyorlardı. Yukarıda belirtilene ek olarak Ehli Kitap/5:92 ayetinde ‘Şarap ve Kumar’ın insanlar arasında düşmanlığa neden olduğu da vurgulanmaktadır; zira kumar oynayıp malını kaybeden insanlar, karşılarında kazanan insanlara düşman olurlar ve yine bu ayette kaleme alındığı gibi bu olay onları salât, yani inananlarla dayanışmadan alıkoyma.

Peki şarap Kur’an’ın başka ayetlerinde geçmez mi? Evet geçer, fakat büyük günah olan bir şey olarak değil. Örneğin Yusuf’un Kıssası/12:41 ayetine göre, Yusuf peygamber, hapisane arkadaşının rüyasını yorumlarken, ona zindandan kurtulacağını ve efendisine kadehte şarap ikram edeceğinin müjdesini verir. Burada herhangi bir günahtan

220) Dünya ve Ahiret'i (kazanma adına) sana yetimler hakkında soru soruyorlar. De ki: "Onların ıslahı hayırdır. Eğer onları aranıza katarsanız artık onlar sizin kardeşlerinizdir." Allah bozguncu olanı da ıslah edeni de bilir. Eğer Allah isteseydi elbette sizi sıkıntıya uğrattırdı. Allah azizdir, hikmet ve hüküm sahibidir.

Evlilik hayatı hakkında

221) Müşrik kadınları iman edinceye kadar kendinizle nikahlamayın. Hizmetçi olan mümin bir kadın, hoşunuza gitse bile müşrik bir kadından daha hayırlıdır. Mümin oluncaya kadar müşrik erkeklerle evlenmeyin. Hizmetçi mümin bir erkek, hoşunuza gitse bile müşrik bir erkekten daha hayırlıdır. Onlar sizi ateşe davet ederler. Allah ise izniyle sizi cennete ve bağışlanmaya davet ediyor ve insanlara ayetlerini açıklıyor. Umulur ki öğüt alırlar.

222) Sana hayızdan soruyorlar. De ki: "O bir ezadır.¹⁴³ O halde hayızlı iken kadınlardan çekilin ve temizleninceye kadar onlara yaklaşmayın. Temizlendikleri zaman Allah'ın size emrettiği yerden onlara varın. Allah, pişman olanları ve temizlenenleri sever.

223) Kadınlarınız sizin için bir tarladır. O halde tarlanıza istediğiniz gibi varın ve nefisleriniz için bir hazırlık yapın. Allah hakkında bilinç sahibi olun ve bilin ki şüphesiz O'na kavuşacaksınız. Müminleri müjdele.

İnsanların ettikleri yeminler hakkında

224) İnsanlar arasında erdemli, bilinçli ve ıslah edici gözükme için Allah'ı yeminlerinize alet etmeyin. Allah işitendir, bilendir.¹⁴⁴

bahsedilmez. Savaş Emri/47:15 ayetinde ise cennetteki ırmakların süt ve şaraptan ibaret olacağı vurgulanır. Dolayısıyla 'şarap' vb. içeceklerin insanlara keyif verici etkisi olduğu tartışılmaz.

Bütün bu zikredilenler insanlara içki içmelerini tavsiye etmek içindir midir? Kesinlikle hayır. İçki bilinçsiz insanlar tarafından dengeli içilmediğinde alkol komalarına girmeye, trafik kazalarına yol açmaya ve daha nice kötü sonuçlara sebep olmaktadır. Dengesiz kullanım, her zaman az önce bahsedilen sonuçları doğurmasa da yine de baş ağrısı ve kısa süreli bilinç kaybına da neden olabilmektedir. Yine bu şekilde kullanım, uzun vadede çok miktarda beyin hücrelerinin ölümü, karaciğer kanseri ve başka hastalıklara da sebep olabilmektedir. Fakat, bilinçli kullanıldığı takdirde, örneğin araba sürülmeyecekse, dozaj az tutulacaksa veya bilinç kaybedilmeyecek kadar kullanılacaksa, kullanan insanları rahatlatma ve keyif verme etkisi vardır. Bunun yanında, dengeli kullanım, örneğin günde belli miktar fermentasyonlu üzüm suyu (şarap) kullanımı, birçok doktor tarafından sağlığa yararlarından dolayı tavsiye edilmektedir. Okuyucular şunu sorabilir? 'Bunun üzerinde bu kadar durulmasının sebebi nedir?'. Bunun cevabı şudur: Kur'an'da Allah tarafından açıkça haram ilan edilmeyen bir şeyi insanlara 'bu haramdır!' şeklinde sunmamak. 'Peki alkol içip insanın bilincini kaybetmesi iyi midir?' Cevabı: 'Değildir,' fakat bilincin kaybedilmediği bilinçli kullanımlarda insanlar arada sırada keyiflenme amaçlı bunu yapabilirler; ki zaten yapmaktadırlar. Fakat bunu yapanların Allah inancından Kur'an'dan ötürü uzaklaşması mümkün değildir. Günümüz İslam Dünyası'ndaki ülkelerde belli bir aile düzeni olan, aklı başında on milyonlarca kişi Allah'a inandığı halde bazı zamanlarda alkollü içkiler tüketmektedirler ve bu insanlar bağnaz dini yorumlar nedeniyle dinden uzaklaşmaktadırlar. Hâlbuki az önce de belirtildiği gibi bu uzaklaşmada Kur'an'ın suçu yoktur. Kur'an'da içki kullanıp biraz ayarını kaçıranlara tek yasak Yetimler/4:43 ayetinde belirtilmiştir. Bu ayette istenen, sarhoş olacak kadar içki tüketmiş bir kişinin, salât, yani dayanışma toplantılarına bilinci yerine gelene kadar katılmamasıdır. Çünkü burada bilinçsizce sözler söyleyebilir. Fakat ayetin sonunda Allah'ın bağışlayıcı olduğu vurgulanmaktadır. Zira mümin olan bir insan kendisi salâte davet edildiğinde oraya icabet etmelidir. Fakat müsait olmadığına Allah onu bağışlar, çünkü Kur'an'da belirtilen Rab, kişinin hatasını bir sonraki seferde telafi etmesine fırsat verir.

¹⁴³ 'Eza' yük demektir. Yaratıcı, kadınları özel olarak insanlığın çoğalıp devam etmesi için, kendilerine has, ruh haletiyle yaratmıştır. İnsanlığın devam etmesi için yaratılan rahimlerinin aylık temizliği için onlara bir eza, bir sorumluluk verilmiştir.

¹⁴⁴ Kur'an, bir insanın bir şeyi yapacağına dair yemin ettikten sonra dilediği şeyin gerçekleşmemesi halinde bundan Allah'ı sorumlu tutması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu, On Emir'den biri olan 'Allah'ın adını boş yere anmamak' ilkesiyle de uyumaktadır.

225) Allah sizi gelişigüzel yaptığınız yeminlerden sorgulamaz; kalplerinizin kazandıklarından¹⁴⁵ sorgular. Allah, bağışlayan, yumuşak muamele edendir.

Boşanma hakkında

226) Kadınlarından boşanmaya (karar) verenler dört ay boyunca beklesinler. Eğer (fikirlerinden) dönerlerse Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

227) Eğer boşanmada ısrar ederlerse, o halde Allah işitendir, bilendir.

228) Boşanmış kadınlar üç hayız süresi beklerler. Eğer Allah'a ve Ahiret Günü'ne inanıyorlarsa, Allah'ın rahimlerinde yarattığını gizlemeleri helâl olmaz. Bu halde iken¹⁴⁶, eğer kocaları onlarla barışmayı isterlerse, onları geri almaya tam hak sahibidirlere. Erkeklerin kadınlar üzerinde nasıl hakları varsa, kadınların da erkekler üzerinde sağduyuya uygun olarak aynı hakları vardır. Allah azizdir, hikmet ve hüküm sahibidir.

229) Boşanma iki şekildedir.¹⁴⁷ (Kadınlar) ya sağduyuya göre tutulurlar, ya da iyilikle serbest bırakılırlar. O (kadınlara) verdiğiniz şeylerden (kendinize) almanız da size helal olmaz. Fakat ikisinin Allah'ın sınırlarını ayakta tutamayacaklarından korkmuş olmaları durumu müstesna.¹⁴⁸ Eğer o ikisinin, Allah'ın sınırlarını ayakta tutamayacaklarından korkarsanız, (kadınların) ödeme almaktan vazgeçmesinde ikisinin üzerine bir günah yoktur. Bunlar Allah'ın sınırlarıdır. O halde sınırı aşmayın! Kim Allah'ın sınırlarını aşarsa onlar zalimlerdir.

230) Eğer, erkek karısını boşarsa, (boşadığı) kadın başka bir erkeğe zevce olup o erkek tarafından da boşanmadıkça o (ilk kocaya) helal olmaz. Allah'ın sınırlarına uymayı umuyorlarsa, bu şekilde onların tekrar dönmelerinde¹⁴⁹ mahzur yoktur. Bunlar Allah'ın sınırlarıdır. (O), bilen toplumlara açıklamaktadır.¹⁵⁰

231) Kadınları boşadığınızda, bekleme süresine ulaştıklarında ya onları sağduyuya uygun olarak tutun ya da sağduyuya uygun olarak bırakın¹⁵¹ ve sakın haklarını çığneyerek onları tutmayın. Kim bunu yaparsa kendi nefesine zulmetmiş olur. Allah'ın ayetlerini alay konusu edinmeyin ve Allah'ın üzerinizdeki nimetini, size Kitap'tan indirdiğini ve onunla size öğüt veren bilgeliği anın. Allah hakkında bilinç sahibi olun ve bilin ki Allah her şeyi bilendir.

¹⁴⁵ Kalben tasdik edilen yeminler

¹⁴⁶ Yani gebe iseler

¹⁴⁷ Bu ayet geleneksel İslam öğretlerinde 'boşanma iki keredir' olarak anlaşılmakta ve çevrilmektedir. Hâlbuki kanaaatimce, ayetin bağlamından ve buna bağlı olarak Kur'an'da "ma meleket eymanukum" ifadeleri geçen diğer ayetlerden anlaşılan, boşanmanın iki türlü olduğudur. Dikkat edilirse ayet ilk başta erkeklere hitap etmektedir. Ayette de belirtildiği gibi, erkeğin istemiyle yapılacak boşanma şekillerinden birincisi, boşanmanın, çocuk sahibi olsun-olmasın, boşanılan kadınların eski kocalarıyla aralarında yapacakları bir antlaşmanın gölgesinde sağduyuya göre tutulmasıdır. Boşanmanın bir diğer şekli de erkeklerin boşanacakları kadınlara güzelliikle davranıp onlara mallarını ve mehirlerini tam vererek günümüzde de kanunen uygulanan şekliyle onlardan tamamen ayrılmasıdır.

¹⁴⁸ Örneğin kadının boşanacağı kocasından olan evlatlarının bakımını üstlenmesi

¹⁴⁹ Biraraya gelmelerinde

¹⁵⁰ Geleneksel İslam öğretlerinde çevirmenler boşanmanın iki kere olacağını ve ancak üçüncü seferde kadının başka erkekle evlenip ondan da boşanmadıkça ilk kocasıyla evlenemeyeceğini savunmaktadırlar. Hâlbuki orijinal metinde, çevirmenlerin sonradan ekledikleri, ayetin bağlamını değiştiren eklenmiş parantez içi bilgiler bulunmamaktadır. Kur'an ayetleri, boşanan erkek ve kadının boşandıktan sonra biraraya gelmesi için kadının başka bir erkekle evlenmesi gerektiğini ve bir gün eğer ondan da boşanırsa ancak o zaman eski kocasına varabileceğini söylemektedir. Burada açıkça boşanma işinin çok ciddi bir karar olduğu, dönuşü imkânsız bir yol olduğu ve eşlerin bunu yapmadan önce çok iyi düşünüp, uzmanlara danışıp ancak o zaman karar vermeleri gerektiği anlaşılmaktadır.

¹⁵¹ 2:229

232) Kadınları boşadığınızda, bekleme süresine ulaştıklarında onların razı oldukları (yeni) eşleri ile kendi aralarında sağduyuya uygun olarak nikahlanmalarına engel olmayın.¹⁵² Aranızdan Allah'a ve Ahiret Günü'ne iman edenlere işte bu şekilde öğüt verilmektedir. Bu sizin için daha arınmış ve daha temizdir. Allah bilir, siz bilmezsiniz.

Bebeklerin emzirilmesi hakkında

233) Süt emzirmeyi tamamlamak isteyen anneler, çocuklarını iki tam sene emzirsinler. O (annelerin) yiyecek ve giyecekleri(nin temini) sağduyuya uygun olarak çocuk sahibi (babaya) aittir.¹⁵³ Hiçbir nefis gücünün yettiğinin dışında yükümlü tutulamaz. Ne anne, çocuğu yüzünden, ne de baba, çocuğu yüzünden zarara uğratılsın. Mirasçı üzerindeki sorumluluk da bunun gibidir. (Anne ve baba arasında) karşılıklı rızayla (çocuğun) süttten kesilmesine karar verilmesinde mahzur yoktur. Ücretini sağduyuya uygun vermek kaydıyla (o çocuğu) başkasının emzirmesinde de mahzur yoktur. Allah hakkında bilinçli olun ve bilin ki Allah yaptıklarınızı görür.

Dul kalmış veya evliliğe fiilen iştirak etmemiş kadınların evliliği

234) İçinizden vefat edenlerden geriye kalan kadınlar dört veya on (ay) beklerler.¹⁵⁴ Bu süre tamamlandığında kendi haklarında sağduyuya uygun olarak yaptıklarında sizin üzerinize sorumluluk yoktur. Allah, yaptıklarınızdan haberdardır.

235) (Bu süre boyunca) evlenme isteğinizi kadınlara açmanızda veya içinizde saklamanızda mahzur yoktur. Allah onları hatırlayıp (duracağınızı) bildi. Fakat sakın onlarla sağduyulu bir söz dışında sözleşmeyin. Bekleme süresi tamamlanmaya kadar da nikah bağına kurmaya kalkışmayın. Bilin ki Allah, gönüllerinizde olanı bilir. O halde Allah'a (karşı gelmekten) sakının ve bilin ki Allah bağışlayandır, yumuşak muamele edendir.

236) Kendilerine dokunmadığınız veya mehir miktarını kendilerine belirtmediğiniz kadınlarla boşanmanızda bir günah yoktur. Genişlikte olanın¹⁵⁵ gücü yettiği yere kadar ve darıda olanın da sağduyuya uygun bir şekilde, (bıraktıkları kadınlara) geçimini temin etme ücretini (tazminat olarak) vermesi iyilik yapanların üzerine bir vazifedir.

¹⁵² Burada anlatılmak istenen, geleneksel meallerdeki gibi kadınların eski kocalarına dönmeleri değildir. Zira boşanılmak istenen kadınların eski kocalarına dönmeleri veya onlardan ayrılmaları önceki ayetlerde belirlenmiştir. Burada bahsedilen, o kadınların razı oldukları başka erkeklerle evlenmeleridir. Ayette geçen 'sayduyuya uygun olarak' ifadesi ise kadınların yapacakları bu yeni evlilikte, eski kocalarına, kendilerinden olan çocukları konusunda hiçbir şekilde zorluk çıkarmamalarıdır. Buna göre kadınlar, yapacakları yeni evlilikte, eski kocalarından olan çocukları hakkında onlara veya onların ailelerine zorluk çıkaracaksa, bu tür yeni evliliğin önüne geçilmelidir.

¹⁵³ Biyolojik baba

¹⁵⁴ Geleneksel çevirmenler bu ayeti eşi ölen kadınların yeniden evlenmesi için dört ay on gün beklemesi gerektiği şeklinde çevirmektedirler. Oysa 2:226'da boşanmaya karar vermiş insanların dört ay beklemesi gerektiğinden bahsedilir. Bu ise arada on günlük bir fark oluşturmaktadır. Dikkat edildiğinde ayetin orjinal metni "erba'ate 'aşhurin we 'aşran" yani 'dört ay ve on' olarak geçmektedir ve ayeti yorumlayanlar da zaten aradaki fark olan on 'günü' parantez içinde belirtmektedirler. Kanaatimizce bu 10 gün değil, 10 ay olarak çevrilmelidir. Yani bekleme süresi 4 ay ile 10 ay olarak anlaşılmalıdır. Bunun açıklaması ise doğum süresinin en fazla 10 ay olmasından dolaydır. Ayette belirtmek istenen, kadının gebe olmadığı gözle görünür fiziksel kanıtı olan dört aylık sürenin beklenmesi, gebe ise de maksimum doğum süresi olan on ayı evlenmeden geçirmesidir. Kadın, çocuğu doğurduktan sonra evlenmek isterse, 2:232'nin dip notunda belirtildiği gibi 'sayduyuya uygun' bir şekilde evlenmelidir. Bu şekilde ölen kocadan doğacak çocuğun, ölenin yakınlarından mahrum edilmesinin ve diğer haklarının çiğnenmesinin önüne geçilmiş olur.

¹⁵⁵ Ekonomik gücü iyi durumda olan

237) Eğer onlara dokunmadıysanız ve mehir miktarını onlar için takdir ettiyseniz, onlara mehrin yarısını verin. (Kadının) bunu affetmesi veya nikâh akdi elinde bulunanın bunu affetmesi müstesna.¹⁵⁶ Sizin affetmeniz bilinçli olmaya daha yakındır. Aranızdaki lütfkârlığı unutmayın. Muhakkak ki Allah yaptıklarınızı görür.

238) Salâtleri muhafaza edin. Salât bir vasıtaadır.¹⁵⁷ Allah için adanmışlığı ayakta tutun.¹⁵⁸

239) Gerek korktuğunuzda, gerekse de yürürken veya binekte iken, gerekse güvende olduğunuzda Allah'ı anın. Siz bilmiyorken size öğrettiği gibi Allah'ı anın.

240) Sizden vefat eden ve geriye eşler bırakanların vasiyeti, (en az) o eşleri için (evlerinden) çıkarılmaksızın bir senelik geçim ihtiyacının karşılanmasıdır. Onlar çıkarılarsa, o halde kendi istekleriyle sağduyuya uygun olarak yaptıkları şeylerde sizin için bir günah yoktur. Allah azizdir, hikmet ve hüküm sahibidir.

241) Ve boşanmış kadınların geçimini sağduyuya uygun biçimde karşılamak da bilinç sahipleri üzerine bir görevdir.¹⁵⁹

242) Allah, ayetlerini sizin için işte böyle açıklıyor. Umulur ki akledersiniz.

Allah yolunda savaşma ve savaşa maddî destek sağlama hakkında

243) Binlerce kişi oldukları halde ölüm korkusundan yurtlarından çıkan o kimseleri görmedin mi? Hâlbuki Allah onlara “Ölün!” dedi. Sonra onları diriltti.¹⁶⁰ Muhakkak ki Allah insanlar üzerine lütuf sahibidir, fakat insanların çoğu şükretmezler.

244) Allah yolunda savaşın ve bilin ki Allah işitendir, bilendir.

245) Kim Allah'a güzel bir borç verirse¹⁶¹ Allah onun için bunu kat kat arttırır. Allah kısar da açar da. O'na döndürüleceksiniz.

246) Musa'dan sonra İsrailoğullarının önde gelenleri nebilerine: “Bize bir hükümdar çıkar da Allah yolunda savaşalım” dediklerini görmedin mi? (Nebi onlara): “Ya size savaş öngörülür de savaşmazsanız?” demişti. (Onlar da): “Allah yolunda savaşmamamız mümkün değil! Bizler ve oğullarımız yurtlarımızdan çıkarıldık” dediler. Savaşmaları öngörülünce onlardan pek azı hariç yüz çevirdiler. Allah zalimleri bilir.

247) Nebileri onlara: “Allah sizin için hükümdar olarak Saûl'ü¹⁶² gönderdi” dedi. (Onlar): “Biz hükümdar olmaya ondan daha çok hak sahibiyiz, o bizim üzerimize nasıl hükümdar olur? Ona

¹⁵⁶ Ayetin muhatabı ‘siz erkekler’ olmasına rağmen, ‘nikah akdi elinde bulunan’ kişi üçüncü tekil şahıs olarak anılmaktadır. Dolayısıyla burada ‘nikah akdi elinde bulunan’ kişi kadının nikahlısı değil, olayı çözmeye görevlendirilmiş, iki tarafın da kabul ettiği bir arabulucu, yani hâkimdir. Zira kadının maddi durumu çok iyi ise, hâkim, erkeğin, hiç dokunmadığı hanımına mehrin yarısını vermesinin gerekli olmadığı hükmüne varabilir.

¹⁵⁷ Salâtin tam da kocaları tarafından boşanmış kadınların zikredildiği bağlamda anılması tesadüf değil, bizzat salâtin müminler arasındaki dayanışmadan ibaret olduğunun bir kanıtıdır.

¹⁵⁸ Bu ayetin bağlamı bir kadının boşanmasıdır. Boşanan bir kadının kendisini dinin hizmetine adanması hususunda Dine Adanmışlık/33:37 ayetini ve dip notunu okuyunuz.

¹⁵⁹ 238. ayette müminlere emredilen salât hakkında bir açıklama daha. Burada kullanılan ‘sağduyu’ kelimesi önemlidir. Zira boşanmış kadının maddî imkânları kendi kendine yaşamaya yetiyorsa, o halde kendisi de müminlere karşı sağduyulu davranıp onların yardımseverliklerini suistimal etmemelidir.

¹⁶⁰ Kanaatimizce bu ayet de ölümden sonra reenkarnasyona bir delil teşkil etmektedir.

¹⁶¹ Allah'a güzel bir borç vermek, O'nun yolunda seve seve, gönülden infak etmeyle olur.

¹⁶² Saûl, Kur'an'da ismi geçen ve Davut zamanında İsrail Devleti'nin hükümdarı “Talut”un Türkçesidir ve Tanah'ın birçok ayetinde ismi zikredilmektedir. Ayrıca 1 Samuel 10:17-21 ayetlerinde Samuel peygamber tarafından hükümdar ilan edildiği belirtilmektedir.

mal bolluğu da verilmedi” dediler. “Allah sizin üzerinize onu seçti ve onun bilgi ve beden gücünü arttırdı. Allah mülkünü istediğine ve dileyene verir. Allah lütfü geniş olandır, bilendir.”

248) Nebileri onlara: “Onun hükümdarlığının işareti, meleklerin taşıdığı¹⁶³, içinde Rabbinizden gelen bir huzur ve Musa ve Harun’un ailesinin bıraktığı bir kalıntının bulunduğu sandığın¹⁶⁴ size gelmesi olacaktır” dedi. Eğer siz müminseniz bunda sizin için mutlaka bir delil vardır” dedi.

249) Böylelikle Saül askerleriyle harekete geçince onlara: “Muhakkak ki Allah sizi bir nehirle imtihan edecek; kim ondan içerse benden değildir **ve kim ondan sadece bir avuç bile avuçlayıp tatmazsa, işte o, bendendir**” dedi. Böylelikle onlardan azı hariç ondan içtiler. Derken o ve beraberinde iman edenler o (ırmağı) geçtiklerinde¹⁶⁵, (iman edenler): “Bugün bizde Golyat¹⁶⁶ ve askerlerine yetirecek gücümüz yok!” dediler. (Bunun üzerine Saül onlara): “**Az sayıda olmalarına rağmen Allah’a kavuşacaklarını uman¹⁶⁷ nice topluluklar büyük orduları Allah’ın izniyle yenmişlerdir.**¹⁶⁸ Allah, sabredenlerle beraberdir” dedi.

250) (Saül’ün askerleri) Golyat ve askerleri ile karşı karşıya geldiklerinde: “Rabbimiz, üzerimize sabır yağdır ve ayaklarımızı sabit kıl. Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et” dediler.

251) Böylece Allah’ın izniyle onları yendiler. Davut Golyat’ı öldürdü ve Allah Davut’a mülkü ve bilgeliği verdi,¹⁶⁹ ona ne arzu ettiyse öğretti. Eğer Allah’ın, insanlardan bazılarını bazılarıyla defetmesi olmasaydı muhakkak ki yeryüzünde fitne çıkardı. Fakat Allah insanlar üzerine lütf sahibidir.

252) İşte bunlar Allah’ın ayetleridir. Mutlak bir gaye için sana okuyoruz. Muhakkak ki sen gönderilenlerdensin.

Peygamberlerin dereceleri

253) İşte biz resullerden bazılarını bazılarına üstün kıldık. Allah onların bir kısmıyla konuşmuş ve bir kısmının da derecesini yükseltmiştir.¹⁷⁰ Meryemoğlu İsa’ya deliller verdik ve onu Kutsal

¹⁶³ Ayette bahsedilen sandığın üzerinde altından yapılmış iki melek figürü vardır.

¹⁶⁴ Tanah’ın birçok ayetinde bahsedilen Antlaşma Sandığı

¹⁶⁵ Büyük bir ihtimalle bu ayette anlatılmak istenen, Allah yolunda savaşa gitmek için uzun bir yolculuğa çıkan Saül ve beraberindeki askerlerin düşman tarafından zehirlenmiş bir nehir ile karşılaşmalarıdır. Anlaşılan, nehrin zehirlenmiş olabileceğine ihtimal veren Saül, askerlerine: ‘Bu ırmaktan içen benden değildir’ diyerek muhtemel bir zehirlenmenin ve hatta bunun sonucunda gerçekleşebilecek ölümlerin önüne geçmek istemiştir. Fakat yine ayetten anlaşılan, orduda bulunan askerlerin çoğunluğunun bu nehirden içtikleri ve sonrasında zehirlenip öldükleridir.

¹⁶⁶ Tanah’ta da birçok kez zikredilip Arapçası “Jâlut” olan Saül’ün düşmanının Türkçedeki ismi Golyat’tır.

¹⁶⁷ Şavaş meydanında korkusuzca savaşıp zafere kilitlendiği halde şehit olmayı dileyenler.

¹⁶⁸ Ayetin bu kısmı, az önceki dip notta belirtilen bilgiyi doğrulamaktadır. Zira Saül’e askerlerinin az sayıda olmaları nedeniyle Golyat’ı yenmeye güçleri olmadığını, nehri geçtikten sonra belirtmeleri anlamsızdır. Çünkü düşman askerinin sayısı daha sefere çıkılmadan önce bilinebilecek bir bilgidir. Dolayısıyla Saül’ün askerleri, Golyat’ın ordusu karşısında çok az sayıda olduklarını ve onu yenemeyeceklerini daha baştan bilip kendisine bu konu hakkındaki korkularını iletebilirlerdi.

¹⁶⁹ Tanah’ta 1 Samuel 31’de yer alan ayetlere göre Filistinliler’e karşı yapılan bir savaşta Melik Saül ve oğulları Yonatan, Avinadavve Malkişua savaş meydanında şehit edilmişlerdir. Bundan dolayı onların yerine Davut, öncesinde Yahuda’ya sonrasında ise tüm İsrail’e hükümdar olmuştur.

¹⁷⁰ Kur’an’a göre Allah, göndermiş olduğu elçileri kapasitelerine göre çeşitli vazifelerle görevlendirmiştir. Örneğin onlardan bazıları sadece resul veya sadece nebidirler; Salih ve Harun peygamber gibi. Bazıları ise hem resul hem de nebidirler; Musa, İsmail, Lut ve Muhammed peygamber gibi. Öte yandan hem resul hem de nebi olup bunun yanında imam yani peygamberlerin babası hükmünde olanlar da vardır ve bunlar sadece iki tanedir: Nuh ve İbrahim peygamberler. Ayrıca, sadece nebi olmasına rağmen büyük bir mülke hükümdar olmuş peygamberler de vardır; Davut ve Süleyman gibi.

Ruh ile destekledik.¹⁷¹ Eğer Allah isteseydi onlardan sonrakiler kendilerine deliller geldikten sonra birbirleriyle tartışmazlardı¹⁷². Fakat, aralarında anlaşmazlığa düştüler ve onlardan bazıları iman etti, bazıları da küfre girdi. Eğer Allah isteseydi tartışmazlardı, fakat Allah istediğini yapar.

Müminlere öğüt

254) Ey iman edenler! İçinde alış-verişin ve şefaatin olmadığı gün gelmeden önce size (verdiğimiz) rızıklardan infak edin. Kâfirler ise zalimlerin ta kendileridir.

Allah'ın sıfatları

255) Allah, O'ndan başka ilah yoktur. O, yaşayandır, ezeli ve ebedidir. O'nu uyuklama ve uyku tutmaz. Göklerde ve yerde ne varsa O'nundur. O'nun izni olmadan, O'nun katında kim şefaate edebilir? (O), onların şimdiki halini ve geçmişini bilir.¹⁷³ (Onlar, O'nun) izni dışında ilmini kavrayamaz. Kürsüsü gökleri ve yeri kuşatır. O ikisini korumak O'na ağır gelmez. O, yücedir, uludur.

Doğruluk ve sapmışlık

256) Dinde zorlama yoktur. Olgunluk, taşkınlıktan ayırt olmuştur. O halde kim sahte ilah ve inanç sistemlerini¹⁷⁴ reddeder ve Allah'a iman ederse kopmaz ve sapasağlam bir kulpa yapmıştır. Allah işitendir, bilendir.¹⁷⁵

257) Allah iman edenlerin velisidir ve onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır. Küfürde direnenlerin velisi de onları aydınlıktan karanlıklara sokan sahte ilah ve inanç sistemleridir. İşte onlar ateş halkıdır ve orada kalıcıdır.

Allah için ölümden sonra dirilişi başlatmanın kolaylığı hakkında

258) Allah kendisine hükümdarlık verdi diye İbrahim ile Rabbi hakkında tartışanı görmedin mi? İbrahim (ona): “Benim Rabbim hayat verir ve öldürür” dediğinde, (o): “Ben de hayat verir ve öldürürüm” demişti. (İbrahim ona): “Allah, güneşi doğudan getirir, öyleyse sen de onu batıdan getir” dedi. Bunun üzerine o küfürde direnen şaşırıp kaldı. Allah zalimler topluluğunu hidayete erdirmez.

259) Veya çatıları üzerine yığılmış bir beldeye uğrayıp: “Allah bunu ölümünden sonra nasıl diriltir?” diyen kimse gibisini (görmedin mi)? Allah onu öldürüp yüz sene sonra diriltti. (Sonrasında Allah ona): “Ne kadar (ölü) kaldın?” dedi. (O, Allah'a): “Bir gün veya günün bir kısmı kadar” dedi. (Allah ona): “Hayır, yüz sene kaldın. Bak, yemeğin ve içeceğin bozulmadı.

¹⁷¹ Meryemoğlu İsa'nın peygamberler arası derecelerden bahsedildiği bağlamda özellikle bahsedilmesi manidardır; zira kendisi hem nebi, hem resul ve bütün peygamberlerden farklı olarak mesihiyete sahiptir. Bu ise Allah'ın bütün kavimler arasında özel olarak seçtiği İsrail'in hükümdarı Davut'un zemin hazırlamaya çalıştığı bir derecedir. Bunun nedeni gerek Tanah ve gerekse de Kur'an'da belirtildiği gibi beklenen Mesih'in insanlık tarihinde şu ana kadar hiç görülmemiş bir şekilde Allah'ın Dini'ni bütün dünyaya yaymayı Allah'ın izniyle başaracak olmasıdır.

¹⁷² Kur'an'da “qatele” kelimesinin diğer bir anlamı da ‘kavga etmek, döğüşmek veya şiddetli tartışmak’tır.

¹⁷³ Reenkarnasyona bir örnek daha.

¹⁷⁴ “Tağut” kelimesinin anlamı “sahte ilah ve bu ilah adına uydurulmuş inanç sistemi”dir.

¹⁷⁵ Sahte ilah ve inanç sistemlerini reddetmek, insanlara onların sahte olduklarını ispatlayıp onların delillerini çürütmekle olur. Buna rağmen, insanlar, başkalarına zarar vermedikleri ve toplumda fitne çıkarmadıkları sürece istedikleri batıl ilah veya inançlara inanma hürriyetine sahiptirler. İnananlar ise, bu sapkın inanç sistemlerini akıl ve mantık ile çürütmek için çaba gösterirler fakat kesinlikle doğru bildikleri değerleri başkalarına öğretmek için zor kullanamazlar. Bütün açıklanmış delillere rağmen insanlar hâlâ hiç düşünmeden ve sınımadan ilahlaştırmış oldukları geleneklerine, atalarına ve doktrinlerine körü körüne bağlanmakta ısrar ederlerse, o halde inananlara düşen bu insanlara saygı duymaktır.

Merkebine de bak. Bu, seni insanlara bir delil kılmamız içindir. Bak o kemikleri nasıl da birleştiriyoruz ve sonra onlara et bürüyoruz¹⁷⁶” dedi. Derken kendisine apaçık belli olduktan sonra “Ben (artık) biliyorum ki Allah her şeye güç yetirendir” dedi.¹⁷⁷

260) Ve İbrahim: “Rabbim! Ölümlere nasıl hayat veriyorsun?” dedi. (Allah ona): “İnanmıyor musun?” dedi. (İbrahim): “Evet, fakat kalbimin tatmin olması için” dedi. (Allah ona): “O halde kuşlardan dört (tanisini) tut ve onları (kendine) alıştır. Sonra da her dağın üzerine onlardan bir cüz yerleştir.”¹⁷⁸ Sonra onları çağır; yanına hızlıca gelecekler. Bil ki Allah azizdir, hikmet ve hüküm sahibidir” dedi.

Allah yolunda infak etmek ve iyiliği başa kakmamak

261) Allah yolunda mallarını harcayanların örneği, yedi başak bitiren bir tohum gibidir. Her başağında yüz tohum vardır. Allah, istediğine ve dileyene kat kat arttırır. Allah lütfu geniş olandır, bilendir.

262) Allah yolunda mallarını harcayan sonra harcadığını başa kakmayan ve eza vermeyenlerin ödülleri Rableri katındadır. Onlar için korku yoktur ve onlar üzülmecektir.

263) Sağduyulu bir söz ve bağışlama, ardında eza bulunan bir sadakadan daha hayırlıdır. Allah, bir şeye ihtiyacı olmayandır, yumuşak muamele edendir.

264) Ey iman edenler! Allah’a ve Ahiret Günü’ne iman etmediği halde insanlara gösteriş olsun diye mallarını harcayanlar gibi siz de sadakalarınızı başa kakarak ve eza vererek boşa çıkarmayın. Onların örneği kayanın üzerindeki toprak gibidir; sağanak yağmur isabet ettiğinde o (kayayı) çıplak bırakır. Kazandıkları şeylerden dolayı bir şeye güç yetiremezler. Allah, kâfirler topluluğunu hidayete erdirmez.

265) Allah rızasını arzulayarak mallarını infak edenlerin ve bunu nefislerinde sabitleyenlerin örneği, sağnak yağmur isabet edince ürünleri ikiye katlanan yükseklerde bir bahçeye benzer. Eğer ona sağnak yağmur yerine çisenti bile isabet etse (durumu aynıdır). Allah yaptıklarınızı görendir.

266) Sizden biriniz ister mi ki içinde hurmalık ve üzümlükler olan, altından ırmaklar akan, her türlü meyveye sahip bir bahçesi olsun da ona yaşlılık isabet etsin ve soyu da aciz olsun, sonra da (o bahçeye) ateşli bir kasırga isabet edip onu yaksın? Allah ayetlerini bu şekilde açıklıyor. Umulur ki düşünürsünüz.

267) Ey iman edenler, kazandıklarınızın ve yerden sizin için çıkardıklarımızın temiz olanından infak edin ve onun pis olanından başkaları için harcamayın. Kendinizin göz yummadan

¹⁷⁶ Buradaki ‘kemiklere et giydirme’ ifadesi Müminler/23:14’te mudganın anne rahmindeki oluşum safhalarındaki ‘kemiklere et giydirilme’ safhasıyla aynıdır. Dolayısıyla bu ayette, merkebin reenkarnasyonla diğer dişi bir merkepten tekrar dünyaya gelmiş olması ihtimal dahilindedir.

¹⁷⁷ Kanaatimizce bu ayet tekrar reenkarsanyona işaret etmektedir. Zira burada ölümden sonra yeniden doğumdan bahsedilmektedir.

¹⁷⁸ Geleneksel mealler bu ayete ‘kuşları kesme, parçalama ve o parçalanan etleri dağlara dağıtma’ anlamı yüklemektedir. Hâlbuki ayette ‘kesme,’ ‘parçalama’ veya ‘katletme’ kelimeleri geçmemektedir. Bu şekilde anlaşılmasının nedeni Kanaatimizce ayette bulunan ‘cüz’ kelimesi olabilir. ‘Cüz’ teriminin muhatabı sadece bir kuş olsaydı, o zaman ‘o kuştan bir parça’ anlamı elbette çıkarılabilirdi. Hâlbuki ‘cüz’ kelimesinin muhatabı “hünne” yani ‘onlardan’ kelimesidir ki ayette bahsedilen dört tane kuşu işaret eder. Bu ifade ile son fragmanda anlaşılan, İbrahim’in o dört kuştan bir üniteyi dağlara yerleştirmesi olayıdır. Kanaatimizce bunun anlamı büyük bir ihtimalle ayette de belirtildiği üzere İbrahim’e alışmış o kuşların teker teker veya ikişer ikişer dağlara yerleştirilmesidir.

alamayacağı bayağı şeyleri vermeye kalkışmayın. Bilin ki Allah, bir şeye ihtiyacı olmayandır, hamd edilendir.

268) Şeytan size, fakirliği vaadede¹⁷⁹ ve aşırılığı emreder.¹⁸⁰ Allah (ise) bağışlamayı ve lütfunu vaadede. Allah lütfu geniş olandır, bilendir.

269) İstedığı ve dileyen kişiye bilgeliği verir. Kendisine bilgelik verilenlere çokça hayır verilmiştir. Akıl sahiplerinden başkası öğüt almaz.¹⁸¹

270) Nafaka olarak ne infak ettiyseniz veya adak olarak ne adadıysanız Allah onu bilir. Zalimlerin yardımcıları yoktur.

271) Sadakaları açığa vurmanız ne güzeldir! Yoksullara gizlice vermeniz ise sizin için daha da hayırlıdır. Böylece Allah kötülüklerinizden (bir kısmını) örter. Allah yaptıklarınızdan haberdardır.

272) Onları hidayete erdirmek senin üzerine değildir. Allah istediğini ve dileyeni hidayete erdirir. Hayır olarak ne harcarsanız kendiniz içindir. Siz, ancak Allah'ın rızasından başka bir şey için infak etmezsiniz. Hayır (adına) ne infak ederseniz, haksızlığa uğratılmaksızın karşılığı size tastamam verilecektir.

Kendilerini tamamen dine adanmış rehberlerin yaşantı tarzı

273) (Sadakalarınız) kendilerini Allah yoluna adayıp yeryüzünde (maddî) güçleri yetmediğinden dolaşamayan fakirler içindir. Cahil insanlar onları iffetlerinden dolayı bir şeye ihtiyaçları yok sanırlar. Sen onları simalarından tanırsın. İnsanlardan ısrarla istemezler. Hayırdan yana ne harcarsanız, Allah onu bilir.¹⁸²

274) Mallarını gece-gündüz, gizliden-açıktan infak edenlerin ödülleri Rableri katındadır. Onlar için korku yoktur ve onlar üzülmecektir.

Helâl ticaret kuralları

275) Faiz yiyenlerin kalkışı ancak şeytana çarpılan kişilerin kalkışı gibidir. Bunun sebebi “Alışveriş de faiz gibidir” demelerindedir. Allah alışverişini helâl, faizi de haram kılmıştır. Artık kendisine Allah'ın tavsiyesi ulaşıp bunu terk edenin geçmişte (kazandıkları) kendininindir ve işi de Allah'a (kalmıştır). Kim dönerse, işte onlar ateş halkıdır ve orada kalıcıdır.¹⁸³

¹⁷⁹ ‘fakirlikle korkutur’

¹⁸⁰ Kötülük dürtüsü inananları, mallarını muhtaç olanlara verdikleri takdirde fakir kalacakları endişesiyle korkutur ve onlara cimri olmalarını öğütler.

¹⁸¹ Geleneksel çeviriler bu ayeti: ‘Allah istediği kişiye hikmeti verir’ şeklinde yorumlamaktadırlar. Hâlbuki 2:213 ayetinde de görüldüğü gibi bu olay Kur'an'ın genel mantığına aykırıdır; zira kendisine ‘Oku!’ emri verilen insana, ‘okuduğu’ yani araştırdığı takdirde hikmet yani bilgelik vermek Allah'ın adaletinin eseridir. Bunun tersi, yani hikmet elde etme arzusuyla çaba gösteren kişiye Allah tarafından bilgeliğin yani hikmetin verilmemesi, Allah'ın ‘Adil’ ismine aykırıdır. Bu nedenden dolayı bu ayet yukarıdaki şekliyle çevrilmelidir.

¹⁸² Bu ayette bahsi geçen fakirler, Kur'an Dini'ne kendilerini adanmış kişilerdir. Ayete göre Kur'an'daki dine, maaşa bağlanmış, dinden para kazanan din adamları yerine, hiçbir dünyevi mülkleri olmadığı halde iffet ve namuslarından dolayı bunu insanlara sezdirmeyen adanmışlar, sabah-akşam hizmet etmekteledir.

¹⁸³ “Riba” kelimesinin sadece ‘tefecilik’ veya ‘faiz verme/alma’ olmadığı kanaatindeyim. Bunun nedeni hem bu kelimenin kökeni ve Kur'an'daki başka ayetlerde kullanımı, hem de günümüzde dünya üzerinde yapılan ticaretteki adaletsizliktir. İlk olarak, 2:276 veya Tanrı'nın Delilleri/30:39 ayetlerini ele alalım. Bu iki ayette de görülecektir ki “riba” gibi “rabata” fiilinden türeyen “yerbuwe” ve “yerbu” kelimeleri ‘artış’ anlamında da kullanılmıştır. Fakat her nedense bu kelime “riba” olarak kullanıldığında sadece “verilen borç parayı arttırmış olarak geri alma” şeklinde anlaşılmıştır. Hâlbuki bu ayetlerde böyle bir anlam sınırlaması mevcut değildir. Kritik düşünce ile asıl fiyatının üzerinde haksız ‘artış’ olan ürünleri ve sektörleri bir düşünelim. Görülecektir ki dünya üzerindeki devletlerin ve bu

276) Allah faizi yok eder, sadakaları ise arttırır.¹⁸⁴ Allah günahkâr kâfirleri sevmez.

277) İman eden, salih işler yapan, salâti ayakta tutan ve zekâtı verenlerin ödülleri Rableri katındadır. Onlar için korku yoktur ve onlar üzölmeyecektir.

278) Ey iman edenler! Allah hakkında bilinç sahibi olun ve eğer müminseniz faizden artakalanı bırakın.

279) Böyle yapmazsanız, Allah ve resulüne savaş ilan ettiğinizi bilin. Pişman olursanız, sermayeniz yine sizindir. Ne zulmedin ne de zulme uğrayın.

280) (Borçlu) darlık içindeyse bir kolaylık çıkana kadar beklenilir. Bu, sizin için daha hayırlıdır. Bir bilseniz...

281) Allah'a döndüröleceğiniz, herkesin kazandığının tastamam verileceği ve kimseye haksızlık edilmeyeceği gün hakkında bilinç sahibi olun.

Müminlerin borçlanma şartları

282) Ey iman edenler! Belirlenmiş bir vadeye kadar yapmış olduğunuz borçlanmaları yazıya dökün. Ve bunu sizden bir kâtip adaletle yazsın ve bu kâtip Allah'ın ona öğrettiği gibi yazmaktan çekinmesin.¹⁸⁵ Üzerinde hak olan (borçlu) da yazdırsın. Allah hakkında bilinç sahibi olsun ve o (borçlanmadan) hiçbir şeyi eksiltmesin. Fakat, hak sahibi dikkatsiz, güçsüz veya yazdırmaya gücü yetmiyorsa, o halde onun velisi adaletle yazdırsın. Ve erkeklerinizden iki şahit tutun. İki erkek yoksa, (şahitliğinden) razı olacağınız bir erkek ve iki kadın olsun. (Bu), kadın şahitlerden birisi unutursa diğerinin ona hatırlatması (içindir).¹⁸⁶ Şahitler davet edildikleri (borçlanmanın

devletlerde yaşayan insanların en temel ekonomik problemlerinin nedeni enflasyon ve buna benzer gerek gıda, gerekse taşınır veya taşınmaz mallarda bazı çevrelerin ürettikleri spekülâtif fiyatlardır. Örneğin bugün üretimi ve pazara sürölme masrafları 75 kuruşa mal olup markette 1 liraya satılan bir ürün düşünelim. Serbest piyasada bu ürünün popülerliği, ürünü pazara süren yatırımcı şirketin maddi gücüyle doğru orantılı olarak yapay bir şekilde yapacağı reklamlar ve/veya etrafa pazarlama amaçlı yayacağı spekülasyonlarla arttırılır. Ürünün popülerliği artınca otomatik olarak fiyatlar da artar. Ayrıca bir ürünün popülerliği sadece yapay olarak da artmaz; nitekim belli bir bölgede yaşayan insanlar ihtiyaca binaen bir ürüne kısa bir dönem için yoğun talep gösterebilirler. Her iki durumda da ürünün üretim fiyatı, kalitesi ve pazara sürölme masrafı artmamasına karşılık yatırımcı, yani aracı şirket, ürünün satım fiyatını arttırıp insanlara olması gerekenden daha pahalıya satarlar. Fiyatı 1 lira olması gereken ürün 2, 3 ve hatta 10 liraya kadar bile çıkar. Sonuç olarak serbest piyasanın avantajlarından istifade edip ticaret ahlâkında sınır tanımayan bu zihniyet nedeniyle insanlar devamlı olarak sömürölmektedir ve bu sömürü, ticaretin emlak, gıda, temel ihtiyaçlar, giyim, beyaz eşya gibi her biriminde mevcuttur. Bu, bir şirketin belli bir ürünü üreticisinden tedarik edip başka bir yere satamayacağı anlamına gelmemektedir. Ticaretin bileşenlerinden bir tanesi elbetteki pazarlamadır. Burada belirtilmek istenen olay, pazarlama şirketinin temsil ettiği üründen elde ettiği kârın yapay ve spekülâtif yollardan kazanılan oransız arttırılmış emeksiz bir kazanç değil, haklı, dürüst ve verilen emeğin tam karşılığıyla orantılı bir kâr olması gerektiğidir. Dolayısıyla gerek Kur'an'daki kelime anlamı gerekse de açıklamaya çalıştığım diğer sebeplerden dolayı, her ne kadar hali hazırdaki dünya ekonomisine tamamen zıt olsa da Kur'an'ın faizle birlikte haksız fiyat artışı da haram kıldığına ve bu yasağın dünya üzerinde uygulandığı takdirde ölkelerdeki mevcut fakirliği neredeyse tamamen yok edebilme kapasitesine sahip olduğuna tam kanaat etmekteyim.

¹⁸⁴ 'Allah faizi yok sayar ve sadakaları ise kabul eder' anlamında (Bknz. Tanrı'nın Delilleri/30:39).

¹⁸⁵ Belirli şartlarda borç veren veya alanın kâtip üzerinde yapabileceği baskıların tamamen kaldırılması amacıyla Allah, kâtiplere, onların adaletle uygun şekilde kendi bildikleri gibi yazmalarını önermektedir.

¹⁸⁶ Bu ayet kesinlikle kadınların şahitliğinin veya düşünme kapasitelerinin erkeklerinkinden eksik olduğu anlamına gelmemektedir. Ayetin bağlamından kolayca anlaşılabilceği gibi burada ticarî bir antlaşma söz konusudur. Muhammed peygamber dönemindeki kadınların içtimai hayatta edindiği yer, göz önünde bulundurulduğunda anlaşılacaktır ki bu ticari antlaşmalar genellikle ailelerin ekonomik sorumluluğu üzerinde olan erkekler arasında geçmektedir. Bu, tabii ki Muhammed peygamber döneminde kadınların hiç ticaretle uğraşmadıkları anlamına gelmez. Fakat gerek Muhammed peygamber döneminde gerekse de günümüzde gebelik, doğum ve doğan çocukların ilk senelerdeki yoğun bakımı görevini üstlenen kadınların ticarî piyasadaki sayılarının erkekler kadar yoğun

şahitliğine) gelmekten kaçınmasınlar. İster büyük ister küçük olsun vadesiyle onu yazmaktan usanmayın. Bu, Allah katında daha adaletli, şahitlik için daha güvenilir, tereddüt etmemeniz için de en uygun olanıdır. Eğer yaptığınız alış-veriş, hali hazırda aranızda çözümlenecekse, o zaman bunu yazmamanızda bir mahzur yoktur. Alış-veriş yaptığınızda da şahit tutun. Ne kâtip ne de şahitler zarar görsün. Eğer aksini yaparsanız bu, sizin için bir fasıklıktır. Allah hakkında bilinç sahibi olun. Allah size öğretiyor. Allah her şeyi bilendir.

283) Eğer yolculukta iseniz ve bir kâtip bulamadıysanız o zaman bir kefil ediniz. Birbirinizden emin olduğunuz takdirde güvenilen kişi emaneti ödesin ve Rabbi Allah hakkında bilinçli olsun. Şahitliği de gizlemeyin. Kim gizlerse muhakkak ki kalbi günahkârdır. Allah yaptıklarınızı bilir.

Allah'ın sıfatları, müminlerin imanı ve duası

284) Göklerde ve yerde olanlar Allah'ındır. İçinindekileri açığa vursanız da gizleseniz de Allah onunla sizi sorguya çeker. Allah istediğini ve dileyeni bağışlar, istediğine ve dileyene de azap eder. Allah her şeye güç yetirendir.

285) Resul Rabbinden kendisine indirilene iman etti, müminler de. Tümü Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve resullerine iman ettiler. (Onlar): “Biz O'nun resullerinin hiçbirinde ayırım yapmayız. İştittik ve itaat ettik. Rabbimiz bizleri bağışla, varış sanadır” dediler.

286) Allah kimseye kapasitesinin dışında bir yük yüklemez. **Kazandığı da, kazandırdıkları da kendinedir.**¹⁸⁷ “Rabbimiz, unuttuğumuz veya hata yaptığımızda bizi yakalama! Rabbimiz, bizden öncekilere yüklediğin kısıtlamaları bize yüklemeyin! Rabbimiz, güç yetiremeyeceğimiz şeyi bize taşıma!”¹⁸⁸ Bizi affet, bizi bağışla, bize rahmet et. Sen bizim mevlamızsın; kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et!”

olmaması son derece doğaldır. Kanaatimizce evrensel bir kitap olan Kur'an'ın şahitlik için bir erkek bulunamıyorsa onun yerine iki kadın şahit getirilmesini tavsiye etmesinin sebebi, söz konusu kadınların günlük hayattaki alış-veriş antlaşmalarıyla ilgili erkekler kadar tecrübeye sahip olmayan sıradan kadınlardan müteşekkil olmasıdır. Erkek olsun, kadın olsun, günlük işlerinde alışık olmadığı veya ticari pratiği bulunmadığı için bir insanın iki kişi arasında yapacağı bir antlaşmanın şartlarını unutması son derece normaldir ve bu, böyle kişilerin günlük hayatta güvenilmez veya aklının eksik olduğu anlamına gelmez.

¹⁸⁷ Geleneksel çeviriler “aleyha” kelimesini Türkçedeki ‘aleyhte olmak’ tabiriyle özdeşleştirmişlerdir. Bu yüzden ayete, orjinalde olmayan ‘hayır’ ve ‘şer’ kelimeleri eklenmiştir ki ‘Herkesin kazandığı hayırlar lehine, şerler de aleyhinedir’ şeklinde çevirilebilsin. Hâlbuki ayette “kesebet” ve bu kelimedenden türeyen “iktesebet” kelimeleri kullanılmaktadır. Bu iki kelime cümle içerisinde beraber kullanıldığında birincisinin anlamı ‘kazanmak’ ikincisinin de ‘kazandırmak’ şekline dönüşmektedir. Bunun farkına varan müfessirler ayette bulunmayan ‘hayır’ ve ‘şer’ kelimelerini kendi meallerine almamışlardır. O zaman da ‘Kazandığı lehine, kazandırdıkları da aleyhinedir,’ şeklinde ne demek istediği tam anlaşılabilen bir cümle oluşmuştur. Bunun nedeni “aleyh” kelimesini ‘aleyhte olmak’ şeklinde kabul etmekten kaynaklanmaktadır. Hâlbuki bu kelime, Arapçada “huwe” gibi ‘o’ veya ‘o şey’ anlamına da gelmektedir. Bu durum, göz önünde bulundurduğunda tercüme: ‘Herkesin kazandığı ve başka insanlara kazandırdıkları kendinedir’ şeklinde anlam bulmaktadır. Yani insanlar, hayır da olsa, şer de olsa ne yaparlarsa ve başka insanların da hayır veya şer ne yapmasına vesile olurlarsa hepsinin bir misli de kendi hesaplarına işlenecektir. Bu şekilde, kişi bir hayır işlese ve bu hayır başkalarının da hayır işlemesine yol açsa, bu durum kişinin hesap defterine hayırlar devam ettiği sürece sevap olarak işlenir.

¹⁸⁸ Ayetin başında belirtildiği üzere; ‘Allah kimseye gücünün yetmediğini yüklemeyen’ insan bazen güç yetiremeyeceği şeylere kendisi talip olur. Bu örnek duada geçen ‘taşıma’ temennisiyle insana doğru kararlar alma noktasında Rabbine yönelmesi öğretilmektedir.

3. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Allah, kim olduğunu hatırlatıyor

1) Elif, Lâm, Mim.

2) Allah, O'ndan başka ilah yoktur. O yaşayandır, ezeli ve ebedîdir.

3) Sana Kitab'ı kendisinden öncekileri doğrulayıcı olarak mutlak bir gaye için indirdi.² Tevrat ve İncil'i³ de indirmişti.

4) Bundan önce insanları hidayete erdirmek için (hakkı batıldan) ayırma da indirdi. Muhakkak ki Allah'ın ayetlerini örtenler⁴ için şiddetli bir azap vardır. Allah azizdir, intikam alıcıdır.

5) Muhakkak ki, yerde ve göklerde hiçbir şey Allah'a gizli kalmaz.

6) Rahimlerde sizi istediği gibi şekillendiren O'dur. O'ndan başka ilah yoktur. O azizdir, hikmet ve hüküm sahibidir.

7) O, sana içinde Kitab'ın kaynağından, anlamı kesinleşmiş⁵ ayetler bulunan Kitab'ı indirdi. Diğerlerinin (anlamı insanlar için) teşbihe açıktır.⁶ Kalplerinde eğrilik olanlar, fitne çıkarmak

¹ **BİRLİĞE DAVET SURESİ:** Kur'an mushafında Açılış ve Vaadin Tekrarı surelerinden hemen sonra gelen; İmran Ailesi'nin anlatıldığı bu sureyi, 'Birliğe Davet Suresi' olarak adlandırmayı uygun gördük. Çünkü bu surenin altmış dördüncü ayeti, insanlık tarihinin en büyük ve en önemli hadisesi olan; bütün insanlığın Mesih önderliğinde, tek bir din altında toplanma amaçlı davetini içermektedir. Bu hadise gerçekleştiğinde, ikinci surede yer alan; dünyada, Allah'a Kur'an ile inanan insanların, birlikte oluşturacağı birleşim de gerçekleşmiş olacaktır.

² "Ma beyne yedeyhi" ifadesi geleneksel meallerde 'elleri arasındaki' olarak çevrilmektedir. Oysa burada geçen "hi" zamiri Kur'an'ı temsil etmektedir. Zaman olarak Kur'an'dan önce olanların tümünün tasdiki değil, Kur'an ile beraber yaşayan hakikatların tasdiki söz konusudur. Malum olduğu üzere Kur'an'da öngörülen kanunların çoğu Kitab-ı Mukaddes'in kanunlarından farklıdır. Kur'an'ın nazil olduğu dönemde Tevrat ve İncil'den hâlâ geçerliliğini sürdüren temel hakikatlar; "ma beyne yedeyhi" ifadesiyle; 'Kur'an'la yaşayan, onun önünde/elinde olan' şeklinde ortaya konmuştur.

³ Kur'an'da İsa Mesih'e 'indirilen' kitaba verilen isim 'İncil'dir. Fakat Hristiyanlık dünyasının elinde bulunan Evanjeller, Kur'an'ın bahsettiği 'İncil' değildir. İsa Mesih'le ilgili elde bulunan teolojik kitaplar, İsa Mesih tarafından kaleme alınmamış veya yazdırılmamış 'İsa'nın hadis kitapları'dır ve bu kitaplarda yer alan bilgilerin doğruluğu tartışmaya açıktır. Bunun yanında, Evanjellerde yer alan hiç bir pasajın, Kur'an'da bahsedilen 'İncil'in ayetlerinin bir yansıması olmadığı da söylenemez. Fakat böyle olması, Kur'an'da bahsedilen İncil'in, Müslüman din adamlarının iddiaları gibi günümüzdeki Evanjellerin 'değiştirilmemiş hali' olduğunu kanıtlamaz. Sonuç itibariyle, yapılan arkeolojik kazılarda bulunmadığı sürece, Kur'an'da bahsedilen İncil'in an itibariyle yeryüzünde mevcut olmadığı söylenebilir.

Peki nedir İncil?

Kanaatimizce İncil, Tevrat ve Tanah'ın İsa tarafından Kutsal Ruh ile yeniden yorumlanmış şeklidir. Tanrı'nın Yardımcıları/61:6 ayeti de bu söylenilene desteklemektedir: '*Hani Meryemoğlu İsa: "Ey İsrailoğulları, ben, Tevrat'tan önümde olanı doğrulayan Allah'ın resulüyüm ve benden sonra gelecek, ismi Ahmet olan bir resulün müjdecisiyim" demişti.*' Buna göre Tanah'taki hakikatler, Yahudi din adamları tarafından tahrif edilince ve zaman içerisinde insanlar tarafından değişik yorumlar kazanınca, Allah, İsa'ya aynı kitabı tekrar derletmiş, yorumlatmış, dolayısıyla kendisine bu şekilde İncil'i 'vahyetmiş'tir. Allah tarafından Mesih olarak seçilen ve diğer peygamberlerden ayrı olarak Kutsal Ruh'la desteklenmiş İsa'nın en büyük misyonu, Allah'ın göndermiş olduğu kitapların hakikatlerini kendi zamanında yaşayan insanlara, anlayabilecekleri bir dille tekrar öğretmektir.

⁴ Bir sonraki ayette Allah'ın 'gizli olanı' açığa çıkardığı belirtildiği için yukarıdaki ayette geçen "elleğine keferu bi ayatillah" ifadesindeki "kafara" kökünden gelen "keferu" fiili; 'tanımamazlıktan gelme' yerine 'örtme' manası kazanmıştır.

⁵ Hem Tevrat'ta hem de İncil'de bulunan, varlığı tasdiklenmiş ayetler.

için anlamı teşbihe dayalı olan ayetleri yorumlama amacıyla onların peşine düşerler. Fakat onların yorumunu ancak Allah bilir ve ilimde kök salanlar: “Ona inanıyoruz, onun tamamı Rabbimizdir” derler. Akıl sahibi olanlardan başkası öğüt almaz.

Allah inananlara önemli bir dua öğretiyor

8) “Rabbimiz, bizi hidayete erdirdikten sonra kalplerimizi saptırma. Katından bize rahmet armağan et. Sen armağan edensin.

9) Rabbimiz, insanları şüphe götürmeyen bir günde toplayacak olan sensin.” Muhakkak ki Allah sözünde değişiklik yapmaz.

Küfürde direnenler

10) Küfürde direnenlerin malları ve evlatları Allah’a karşı kendilerine bir fayda sağlamaz. Onlar ateşin yakıtıdır.

11) Aynı Firavun’un yandaşları ve ondan öncekiler gibi... Ayetlerimizi yalanlamışlardı. Derken Allah onları günahlarıyla⁷ yakaladı. Allah, azabı şiddetli olandır.

12) Küfürde direnenlere: “Sizler yenilecek ve cehenneme doğru toplanacaksınız!” de. Ne kötü bir beşiktir!

13) Karşı karşıya gelen iki toplulukta sizin için bir ibret vardır. Birisi Allah yolunda savaşıyordu diğeri de küfür (yolunda) ki göz göre göre onları kendilerinin (iki) misli⁸ görüyorlardı. Allah istediğini ve dileyeni yardımıyla destekler. Basiret sahipleri için bunda bir ibret vardır.

Süslenmiş dünya hayatı ve bilinçliler

14) Yenilikler⁹, çocuklar, kantarda birikmiş altın ve gümüşler, işaretli atlar, mahsuller ve hayvanlar için gösterilen tutkulu şehvet, insanlara süslü gösterildi. Bunlar, dünya hayatının zevkleridir. Varılacak yerin en güzeli ise Allah katındadır.

15) De ki: “Size bunlardan daha iyisini haber vereyim mi? Bilinç sahipleri için Rablerinin yanında, altından ırmaklar akan, içinde kalıcı olacakları cennetler, tertemiz birliktelikler¹⁰ ve Allah’ın rızası vardır.” Allah kullarını görendir.

⁶ Az önceki açıklamaya paralel olarak, Kanaatimizce ayetin bu kısmından anlaşılan; Kur’an’da, kendisinden önce gönderilen kitaplarda bulunmadığı için anlamı tartışmaya ve yoruma açık bilgilerin bulunmasıdır. Ayrıca ‘müteşabih’ ifadesinin Türkçeye de geçmiş olan ‘teşbih’ kökünden türeme bir sözcük olduğu hatırlanmalıdır. Benzetme unsurlarına dayalı hatta alegorik anlatımlar bu gruba girer. Kur’an’da yer alan kıssaların müteşabih unsurlar içermesi buralarda anlatılanların sadece birer mecaz olduğu anlamına da gelmez. Çünkü Allah bu kıssaları ‘hakla’ yani gerçeğe dayalı ve bir gaye için anlattığını söylemektedir. Şu durumda ilim sahipleri teşbihe dayalı ifadelerdeki kinayeyi ve bunların hikmetini görebilen ve ‘Bu, Rabbimizdir’ diyebilen kişilerdir.

⁷ ‘suçüstü’

⁸ Ayetin bağlamı ‘misli’ kelimesinin ‘iki misli’ olduğu yönündedir.

⁹ ‘İnsanlara’ hoş gösterilenlerin bir bir sayıldığı bu ayet, klasik çevirilerde; ‘kadınlara, oğullara... gösterdikleri sevgi hoş gösterildi’ şeklinde ifade edilmektedir. ‘İnsanlar’ ifadesi içine kadınlar da girdiğine göre bu durum, ayet içinde bir çelişki meydana getirmektedir. Ayette ne erkeklerin kadınlarla olan şehvetinden, ne de kadınların kadınlara olan şehvetinden bahsedilir. Zira konu cinsiyet olsaydı kadınların erkeklerle ve hatta bazı erkeklerin de erkeklerle olan şehvetinden bahsedilirdi. ‘Nisai’ kelimesinin ‘sonradan gelme, geç gelme, erteleme’ anlamına gelen “nesîe” kökünün çoğulu olduğu dikkate alınır, bu kelimenin ‘sonradan ortaya çıkan şeyler/güncellenen/yeni olan her şey’ anlamına geldiği de anlaşılmış olur. “Nesîu” kelimesinin Büyük İşaret/9:37’de ‘erteleme’ anlamında kullanıldığı da unutulmamalıdır.

¹⁰ “Azvaj” kelimesi, daha önce de belirtildiği gibi ‘beraberlik’ demektir. Yukarıdaki konu bağlamında ‘arkadaşlık’ manası içermektedir. Zira bu kelime bulunduğu bağlama göre anlam kazanır.

16) O (bilinç sahipleri): “Rabbimiz, muhakkak ki iman ediyoruz. Günahlarımızı bağışla ve bizi ateş azabından kuru!” derler.

17) (Onlar) sabırlı, güvenilir, adanmış, infak eden ve **içten içe**¹¹ bağışlanma dileyenlerdir.

Allah’ın birliğinin kabulü ve Teslimiyet Dini’ne giriş

18) Allah, O’ndan başka ilah olmadığına şahadet eder; O’nun melekleri ve adaleti gözetilen ilim sahipleri de. O’ndan başka ilah yoktur, (O), azizdir, hikmet ve hüküm sahibidir.¹²

19) Muhakkak ki Allah nezdinde din teslimiyet.¹³ Ehli Kitab’ın kendilerine gelen ilimden sonra anlaşmazlığa düşmeleri, aralarında bulunan aşırılık sebebiyledir. Kim Allah’ın ayetlerini örterse, (bilsin ki) Allah hesabı çabuk görendir.

20) Artık seninle tartışılarsa (onlara) de ki: “Ben, benliğimi Allah’a teslim ettim, bana uyanlar da.” Ve Ehli Kitab’a ve ümmîlere¹⁴: “Teslim oldunuz mu?”¹⁵ de. Eğer teslim olurlarsa hidayete ermişlerdir. Eğer yüz çevirirlerse, sana düşen ancak bildirmektir. Allah kulları görmektedir.

¹¹ Burada “eşar”ın geleneksel meallerde ki gibi ‘seher vakti’ şeklinde çevrilmemesinin sebebi, ‘sihir’ kelimesinin de “eşar” kelimesinden türemiş bir kelime olmasıdır. Sihir ise insanların metafizik gerilimleriyle meydana gelen ve doğa kanunlarıyla açıklanamayan enerji yoğunlaşmalarıdır. Bir insanın sabah erkenden kalkıp dua etmesi ile akşam üstü dua etmesi arasında fark yoktur. Dua ve pişmanlıkta önemli olan, bu arzuların kalbin tam içinden metafizik bir gerilimle dışa vurulmasıdır.

¹² Bu ayette Kur’an’a göre şahadetin ne olduğu net bir dille belirtilmektedir: “Lâ ilâhe illAllâh’ yani, ‘Allah’tan başka ilah yoktur.’ Kur’an’ın ifadesiyle bu tevhid şahadeti, gerek Allah, gerek Allah’ın hizmetindeki melekler, gerekse ilim sahipleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Bunun tam zıddı olarak, Kur’an’ın Halis Din/39:45 ayetinde de belirtildiği gibi Muhammed peygamber zamanında yaşamış Ahiret’e inanmayan müşrikler, şahadetlerinde Allah’ın isminden başka isimler de eklerlerdi. Günümüzde Sünnilik veya Şiiilik dinlerinin etkisinde olunmadan kelime-i şahadet üzerinde bir analiz yapılacak olursa, geleneksel İslam Dini’nin kelime-i şahadeti olan “La ilahe illAllâh, Muhammeden resulullah” formülü 39:45’in bağlamında değerlendirilebilir. Zira Kur’an’ın hiçbir ayetinde tesniye, yani Edip Yüksel’in ifadesiyle ‘ikileme’ formülü bulunmamaktadır. Bilakis, Münafıklar/63:1 ayetinde Muhammed peygamberin Allah’ın resulu olduğuna şahadet getirenlerin bizzat münafıklar olduğu belirtilmektedir. Kanaatimizce ele aldığımız bu ayette çok önemli bir detay daha vardır: Ayetin ilk kısmında var olan tek ilahın Allah olması bilgisiyyle birlikte, son kısmında hüküm verenin yine Allah olduğu gerçeği vurgulanmaktadır. Bilindiği gibi geleneksel İslam Dini öğretileri, dinde hüküm verme yetkisinin sadece Allah’da değil, O’nunla birlikte ayrıca Muhammed peygamberde olduğunu iddia eder. İslam Dini’nin kelime-i şahadetinin tesniye, yani ikileme olarak üretilmesi de bu kabulden kaynaklanır. Geleneksel İslam dini, Kur’an’ın hüküm vermede yeterli olmadığına inandığından, ona ek olarak Muhammed peygamberin vefatından en az 230 sene sonra kaleme alınan hadis kitaplarını dinde hüküm verici olarak kabul eder. İşte bu ikili kaynağın dinî otorite kabul edilmesi Geleneksel İslam’daki Sünnilik mezhebine kelime-i şahadet olarak yansımıştır. Şiiilik’teki kelime-i şahadet ise Ali’nin de dahil edildiği tam bir kelime-i teslis oluşturmaktadır. Zira Şiiilik’te Ali’nin sözde hadisleri Şiiilik mezhebinin şekillendirir. İşte bundan dolayı Sünniliğin kelime-i şahadetiyle Şiiiliğin kelime-i şahadeti birbirinden farklıdır. Kur’an’da yer alan ise sadece kelime-i tevhiddir.

¹³ Geleneksel İslam Dini müfessirleri bu ayeti: ‘Allah katındaki din İslam’dır’ şeklinde çevirmektedirler. Hâlbuki ayetin bağlamında açıkça görüleceği gibi “İslam” kelimesi bir özel isim değil, determinantlı kullanılan ve Arapçada gerek “teslim olmak” gerekse ‘karşı gelme’ fiilinin karşıtı olan ‘selim bir halde olma, barışıklık halinde olma’ anlamına gelen soyut bir cins isimdir. Kur’an’ın çeşitli ayetlerinde farklı olmasına rağmen birbirine benzer iki anlamda konunun bağlamına göre anlam kazanır.

¹⁴ “ümmî” kelimesi geleneksel İslam anlayışında olduğu gibi okuma-yazma bilmeyen anlamına gelmemektedir. Bu kelime Kur’an’da Ehl-i Kitap olmayan ve iman nedir, Allah’tan gelmiş kitap nedir bilmeyen ‘halk insanları’ için kullanılır. Muhammed peygamber, İbrahim’in hanif inancını bilmeyen, Allah’ın Dini’nde olmayan bir halk arasından gelen bir elçidir. Ayrıca Vaadin Tekrarı/2:78, Zalimlerin Akıbeti/7:157,158 gibi ayetler, Muhammed peygamberin okuma-yazma bildiğine açıkça işaret etmektedir.

¹⁵ ‘(Siz de benim gibi Allah’a) teslim oldunuz mu?...’

Kâfirlerin akibeti¹⁶

21) Allah'ın ayetlerini örtenleri, haksız yere nebileri zapt edenleri ve insanlardan adalet ile emredenleri zapt edenleri acıklı bir azapla müjdele.¹⁷

22) İşte onlar, dünya ve Ahiret'te yaptıkları boşa gidenlerdir. Onların yardımcıları yoktur.

23) Kendilerine Kitap'tan bir pay verilenleri görmedin mi? Aralarında hükümsin diye Allah'ın Kitabı'na çağırıldıkları halde onlardan bir kısmı yüz çevirip geri dönüyorlar.

24) Bu, "Bize sayılı günler dışında asla ateş dokunamaz" demelerinden dolayıdır.¹⁸ Onları, dinleri hakkında uydurup durmaları aldattı.

25) Peki, onları şüphe götürmeyen ve her bir nefse kazandığının karşılığı verildiği ve kimsenin haksızlığa uğratılmadığı bir günde topladığımızda ne olacak?

Allah kendisini tanıtmaya devam ediyor

26) De ki: "Ey yönetimin hükümdarı Allah! İsteddiğine yönetimi verirsin ve istediğinden yönetimi alırsın. İsteddiğini aziz eder, istediğini zelil kılarırsın. Hayır senin elindedir. Sen her şeye güç yetirensin.

27) Geceyi gündüze, gündüzü de geceye katarsın, ölüden diriye çıkartırsın, diriden de ölüyü çıkartırsın. İsteddiğini hesapsız rızıklandırırırsın."

Müminler kendilerine düşmanlık yapanları dost ve yönetici kabul etmemeli

28) Müminler, müminler dışında kâfirleri kendilerine dost edinmesinler.¹⁹ Kim bunu yaparsa, Allah ile bir ilişkisi kalmamış olur. Ancak onlar hakkında bilinç sahibi olma gayeniz başka. Allah kendisi hakkında sizi uyarıyor. Dönüş Allah'adır.

29) De ki: "Allah, sinelerinizde olanı gizleseniz de, açığa vursanız da bilir. Göklerde olanı da yerde olanı da bilir. Allah, her şeye güç yetirendir."

30) O günde her bir nefis, huzurunda yaptığı hayırları hazır bulur ve ister ki kendisi ile kötülükleri arasında uzak bir mesafe olsun. Allah kendisi hakkında sizi uyarıyor. Allah kullarına karşı şefkatlidir.

31) De ki: "Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun, ta ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir."

32) De ki: "Allah'a ve resule itaat edin."²⁰ Bundan sonra yüz çevirirlerse, muhakkak ki Allah kâfirleri²¹ sevmez.

İnsanlar arasından seçilmiş kişi ve aileler

33) Allah Adem'i, Nuh'u, İbrahim ailesi ve İmran ailesini halklar üzerine seçti.

34) Onlar birbirlerinin soyundandır. Allah işitendir, bilendir.

¹⁶ Şimdi hemen 'barışıklık halinde olma' halinin tam karşıtı olan kâfirliğin, yani düşmanca inananlara saldırmanın akibeti hakkında bilgi verilecek.

¹⁷ "qatala" fiilinin Kur'an'daki çeşitli anlamları için Vaadin Tekrarı/2:54 ve 178. ayetlerinin dip notlarını okuyunuz.

¹⁸ 'Bu (cesaretlerinin sebebi): "Bize sayılı günler dışında ateş dokunmaz" demelerinden dolayıdır.'

¹⁹ Kur'an bu ayette müminlere, kendilerine her fırsatta düşmanlık yapan kâfirler ile dostluk kurmamalarını emretmektedir.

²⁰ Kur'an'a göre Allah, elçisine risalet yani elçilik görevi vermiştir ve o elçi de risalet görevinde Allah'ın gönderdiği Kitap ile amel eder. Elçiye, elçilik görevi esnasında itaat etmek, kendisine bu görevi vahyeden Allah'a itaat etmek demektir. Elçiler, asla kendi kendilerine dinde hüküm koyamazlar. Ancak Allah'ın Kitab'ında bulunan hükümlerini hakkıyla uygulamaya gayret gösterirler.

²¹ Bundan önceki ayetlerin bağlamından açıkça görülüyor ki bu ayette kullanılan "kâfir" kelimesi 'inkârcı' değil, 'isyankâr' anlamındadır.

Meryem'in doğumu

35) İmran (soyundan) bir kadın: “Rabbim, ben özgür bir şekilde karnımdakini sana adadım, benden kabul buyur. Sen işitensin, bilensin” dedi.

36) Onu doğurunca: “Rabbim, onu kız doğurdum!” -Allah onun ne doğurduğunu biliyordu!-²² “Erkek, kız gibi değildir. Onun adını Meryem koydum ve onu ve soyunu kovulmuş şeytandan sana sığındırdım” dedi.

37) Rabbi onu güzel bir kabulle kabul etti ve onu güzel bir bitki²³ (gibi) yetiştirdi ve Zekeriya'yı ona (bakmakla) sorumlu kıldı. Zekeriya onu (ziyaret amaçlı) mihraba her girişinde, yanında bir rızık bulurdu ve “Ey Meryem! Bu sana nereden (geliyor)?” derdi.²⁴ (Meryem): “Bu, Allah katından (geliyor). Allah istediğini ve dileyeni hesapsız rızıklandırır” derdi.²⁵

Vaftizci Yahya peygamberin doğumu

38) Orada Zekeriya Rabbine dua etti: “Rabbim! Bana katından tertemiz bir soy bağışla. Muhakkak ki sen duayı işitensin.”

39) Bunun üzerine, mihrapta salâti ayakta tutarken melekler ona: “Muhakkak ki Allah, seni, Allah'tan olan Kelime'yi²⁶ doğrulayan, onurlu, kendine hakim ve salihlerden bir nebi olan Yahya ile müjdeliyor” diye seslendiler.

40) (Zekeriya): “Rabbim; bana ihtiyarlık erişmişken ve kadını da kısır iken, benim nasıl oğlum olur?” dedi. (Allah ona): “Böyledir!” dedi. Allah istediğini yapar.

41) (Zekeriya): “Rabbim, bana bir alamet ver” dedi. (Allah ona): “Senin alametin, insanlarla üç gün işaretler haricinde konuşamayacak olmandır. Rabbini çokça an, sabah akşam (O'nu) tesbih et” dedi.

Meryem'in dünya üzerinde gelmiş geçmiş bütün kadınların üstünde tutulması

42) Hani melekler (Meryem'e): “Ey Meryem! Allah seni seçip arındırdı ve seni halkların kadınlarının üzerine seçti” demişlerdi:

²² İsrailoğullarındaki kendini dine adanmış kadınlar, bütün peygamberler tarafından gelişi haberi verilen Mesih'e gebe kalmayı arzu ediyorlardı. Kur'an'da anlatılanlara göre Meryem'in annesi Hanna, Rabbine de aynı duayı kalpten etmiş ve ayetten de anlaşıldığı gibi bu duasının Rabbi tarafından kabul edildiğine tam olarak inanmıştır. Fakat Rabbine adadığı çocuğu dünyaya getirip onun bir kız olduğunu görünce şaşkınlığını gizleyememiş ve bu şaşkınlığını Rabbine arz etmiştir. Hanna'nın duasında ifade ettiği gibi duaları işiten ve her şeyi hakkıyla bilen Allah, esasında Hanna'nın kendisine özel hizmeti için adadığı bebeği kabul etmiştir. Fakat O, her şeyin hayırlısını bildiği için Hanna'nın, Mesih'in annesi değil, Mesih'i ileride mucizevi bir şekilde dünyaya getirecek Meryem'in annesi olmasını takdir etmiştir.

²³ 'çiçek'

²⁴ Bazı çevreler bu ayetten yola çıkarak, Zekeriya peygamberin Meryem ile evlilik dışı ahlaksız bir ilişkide bulunduğunu iddia etmektedirler. Gerek Zekeriya peygamber gerekse Meryem'e akıllara durgunluk veren bu iftirayı ortaya atanlar bu kesim, ayette Zekeriya'nın, bakımını üstlendiği küçük Meryem'i herhangi bir evin odasında baş başa olacak şekilde değil, belirtildiği gibi mabette ziyaret ettiğini göz ardı etmişlerdir. Ayrıca 43. ayette de belirtildiği gibi, Meryem mabette tek başına değil, Rabbini sürekli anan bir toplulukla birlikte. Bütün bu bilgiler dikkate alındığında, alemlerdeki tüm kadınlara örnek kılınmış Meryem'in (3:42), evli bir erkek olan dedesi yaşındaki Zekeriya ile (İsa/19:8) Allah'a adanmış bir mabette zina ettiğini iddia etmek, altından kalkınması zor bir iftiradır. Umarız bu çevreler girdikleri bu büyük hatadan dönme olgunluğu gösterebilirler.

²⁵ Mabette Meryem'in yanında bulunan rızığın ekmek, peynir, patates, domates vb. yiyecekler değil, ruhanî, metafizik, sekine gibi ruhun gıdalandığı bir rızık olduğu açıktır. Zekeriya aura okuması yapmaktadır.

²⁶ İsa Mesih

43) “Ey Meryem! Kendini Rabbine ada, (O’nu) kabullen ve (Rabbinin emir ve yasaklarına) boyun eğenlerle beraber boyun eğ.”

44) İşte sana bu vahyettiğimiz, gayb olan²⁷ haberlerdendir. Meryem’e kimin kefil olacağını belirlemek için kalem çektiklerinde sen yanlarında değildin. Aralarında tartıştıklarında da yanlarında değildin.²⁸

Meryem’e İsa’nın annesi olacağını müjdesi veriliyor

45) Melekler: “Ey Meryem! Allah seni adı Meryemoğlu İsa Mesih olan, kendisinden bir Kelime ile müjdeliyor. (O), dünya ve Ahiret’te yüzü ak ve (Allah’a) yakın olanlardandır.

46) Beşikte ve yetişkin olarak insanlarla konuşacaktır ve salihlerden olacaktır.²⁹

47) (Meryem): “Rabbim! Bana bir beşer dokunmadığı halde benim nasıl çocuğum olur?” dedi. Melekler: “Böyledir! Allah ne isterse yaratır. Bir işe karar verdiğinde ona sadece ‘Ol!’ der ve olur” dediler.

İsa’nın sözleri, Kur’an hakkındaki misyonu

48) Ve ona³⁰ Kitap ve hikmeti,³¹ Tevrat ve İncil’i öğretecek.

49) Ve İsrailoğullarına resul olacak (ve onlara şunları diyecek): “Muhakkak ki ben size Rabbinizden bir delil ile geldim. Sizin için çamurdan bir kuş³² taslağı yapıyorum ve ona üflediğimde Allah’ın izniyle o bir kuş oluyor. Körleri ve cüzzamlıları iyileştiriyorum ve Allah’ın

²⁷ İnsanlar tarafından bilinmesi mümkün olmayan.

²⁸ Kur’an’ın bu ayeti, ‘apokrif’ yani saklanmış Evanjellerde yer alan o dönem hahamlarının ‘Meryem’in mabetteki bakımından kim sorumlu tutulacak?’ tartışmasını onaylamaktadır. Bu Evanjellerde yer alan bilgilere göre, kendisini mabede adayın Meryem’in bakımından sorumlu tutulması için hahamlar aralarında kura çekmişlerdir. Ancak onun bakımını üstlenmemek için kuranın sonucunu kabullenmemişler ve sonunda mabede ilk girecek kişiye bu yükün yüklenmesi gerektiği kararı üzerinde ittifak etmişlerdir. Uzun bir bekleyiş sonunda mabede ilk giren ise Zekeriya peygamber olmuştur.

²⁹ Geleneksel İslam teolojisi, yukarıdaki ayette geçen ‘beşikte’ ifadesinin, İsa Mesih’in yeni doğmuş bir bebekten insanlarla konuştuğu anlamına geldiğini savunmaktadır. Hâlbuki burada bahsedilen hadise, İsa’nın İsrailoğullarının din alimlerine daha çocuk yaşta din konular hakkında ders vereceğidir. Bu konu hakkında İsa/19:29 ayetinin dip notuna başvurunuz. Ayette bu kelimedden sonra kullanılan “kehl” terimi de oldukça dikkat çekicidir. Kehl; Arapçada 40 ile 65 yaş arası insanları temsil eder. Hâlbuki İsa Mesih, tarihi kayıtlara göre 39 yaşında vefat etmiştir. Bu, Kur’an’ın İsa Mesih’in dünyaya ikinci kez gelip 40 yaşlarında misyonuna başlayacağına dair eshatolojik bir işaretidir. Sonuç itibarıyla görüldüğü gibi bu ayet, içinde iki farklı bilgi bulunduran gizemli bir yapıya sahiptir.

³⁰ ‘İsa’ya’

³¹ ‘Kitap ve hikmet’ birçok ayette Kur’an anlamında kullanılır (Bknz. Vaadin Tekrarı/2:151, Yetimler/4:113, Toplantı Günü/62:2, vb.). Bu ikili kullanım sadece tek bir unsuru ‘hikmet/hüküm/bilgelik’ içeren Kitab’ı simgeler. Arapçada “we” bağlacının ‘yani’ anlamına da geldiği hatırlanmalıdır. Bu ayette dikkat çeken başka bir durum da söz dizimidir. Hikmetin Kitap’tan ayrı bir şey olmadığı, Kitap ve hikmetin Tevratı, Tevrat’ın da İncili içerdiği görülmektedir. ‘Kitap ve hikmet’ yani Kur’an ise en başta zikredilmek suretiyle hepsini içerir. Kur’an’ın kendisini “muşaddiq” yani ‘doğrulamayı’ olarak ifade ettiği unutulmamalıdır. Allah, İsa Mesih’e yeniden dünyaya gelişinde Tevrat ve İncil’i doğrulayan Kitab’ın hikmetini bahşedecektir. Meryem’e muştulanan bu haberde adı geçen İncil, halihazırda Meryem’in de ismen bilmediği bir kitaptır. Meryem, sadece Tevrat’ı bilebilir. Fakat bu ayet, ‘Kitap ve hikmeti’ en başta zikredip her bir unsuru da birbirine “we” bağlacıyla bağlayarak dikkatimizi söz dizimine çekmiş görünmektedir. Ayrıca İsa Mesih’e tüm bunları Allah’ın ‘öğreteceği’ haber verilmektedir. “‘Alleme” kalıbı, tedrici bir öğrenmeye işaret eder. Dolayısıyla bu ayetin kehanetine göre İsa Mesih, dünyaya ikinci gelişinde, bir süreç halinde, basamak basamak hem Tevrat’ı, hem İncil’i ve hem de her ikisini içeren ‘Kitap ve hikmeti’ yani Kur’an’ı öğrenecektir.

³² Kuş:“Tayr” kelimesi “fair”in çoğuludur. Uçan mâhluk veya uçan kuş anlamına gelir. Kur’an’daki kullanımlarına baktığımızda ‘kader, talih’ anlamına geldiği görülmektedir. (Bknz. Zalimlerin Akıbeti/7:131, İsrail/17:30, Süleyman’ın Saltanatı/27:47, Tebliğ Misyonu/36:19) İsa Mesih’in ‘bir kuş gövdesi benzeri’ bir şey yaratacağını söylerken, Allah’ın izniyle ‘adeta kaderin bir sureti’ni yapacağını söylediği düşünülebilir.

izniyle ölüleri diriltiyorum.³³ Size ne yiyeceğinizi ve evlerinizde ne biriktireceğinizi haber veriyorum. Eğer siz müminseniz muhakkak ki bunlarda sizin için bir delil vardır.

50) Tevrat'ın hakikatlerinden gelen **önümdeki (Kitab'ı)**³⁴ doğrulayacağım ve size (Allah'tan izinsiz olarak) haram kılınmış şeyleri helal edeceğim. Muhakkak ki size Rabbinizden gelen bir kanıtla geldim, o halde Allah hakkında bilinç sahibi olun ve bana itaat edin.

51) Muhakkak ki Allah benim Rabim ve sizin Rabbinizdir. O halde O'na kulluk edin! Dosdoğru yol işte budur.”

52) İsa onlardan (bir kısmında) küfrü³⁵ hissedince: “Allah (yolunda) benim ensarım kimlerdir?” dedi. Havariler ona: “Bizler Ensarullahız! Biz Allah'a iman ettik. Bizim teslim olduğumuza şahit ol” dediler:³⁶

53) “Rabbimiz, indirdiğine iman ettik ve resule uyduk, artık bizi şahitlerle beraber yaz.”

Allah, İsa Mesih takipçilerine Kıyametten önce kâfirler üzerine elde edecekleri büyük zaferi müjdeliyor

54) Onlar tuzak kurdu, Allah da tuzak kurdu. Allah, tuzak kuranların en hayırlısıdır.

55) Allah: “Ey İsa! Ben seni vefat ettireceğim³⁷ ve kendime yükselteceğim. Seni küfürde direnenlerden temizleyeceğim ve sana uyanları Kıyamet Günü'ne kadar küfürde direnenlere

³³ İsa'nın kuş taslağı yapıp Allah'ın onu canlandırması, körleri ve cüzzamlıları iyileştirip ölüleri diriltmesi... Bütün bunların mecazî anlamları mevcuttur: ‘Kuş taslağı üretip ona üflediğinde onun canlandırılması’; onun ortaya attığı insanları ilgilendiren bir kader planının, Allah'ın izniyle insanlar arasında kabul görmesi; ‘körleri, cüzzamlıları iyileştirmesi,’ Allah'ın ayetleri apaçık olmasına rağmen gerçeği bir türlü göremeyenlere gerçeği göstermesi ve günahkâr insanları arındırması; ‘ölüleri diriltmesi’ ise Allah'ın rahmetinden ümidi kesmiş, O'na imandan vazgeçmiş insanları tekrar imana getirmesi şeklinde anlaşılabilir. Nitekim Kur'an, kalpleri bozulmuş, Allah'tan ümidini kesmiş kişileri, görmeyen, duymayan, konuşamayan ölülere benzetir. (Vaadin Tekrarı/2:18,71).

³⁴ Bu ayete göre İsa Mesih kendisinden sonra Muhammed peygambere indirilmiş Kur'an'ı ikinci kez dünyaya geldiğinde doğrulayacak ve bütün dünyaya onun Allah kelamı olduğunu Allah'ın izniyle kabul ettirecektir.

³⁵ ‘inkârı’

³⁶ İsa Mesih'in arkadaşları olarak bilinen bu grup, İsa'nın hakikatlarına henüz inanmamışken de Havari olarak adlandırılmıştır. Buradan Havari'nin bir topluluk adı ya da o topluluğun öne çıkan bir niteliği olduğu düşünülebilir. İsa, davasını Havarilere sunmakta ve sadece Havariler; ‘İman ettik ve teslim olduk...’ demektedirler. Havari kelimesinin ‘hür’ kökünden geldiği ve Kur'an boyunca ‘sohbet arkadaşı’ ve ‘karşılıklı konuşma’ anlamına geldiği görülmektedir. Tüm bunlara ek olarak İsa Mesih'in yeniden dünyaya gelişi tezini doğrular biçimde, ‘hür’ kökü Hesap/84:14 ayetinde ‘dönüş’ anlamında kullanılmıştır.

³⁷ İsa Mesih'in ikinci gelişine itiraz edenlerin ilk olarak öne sürdükleri bu ayet, İsa Mesih'in vefat ettiğinin açıkça söylendiği; ‘Seni vefat ettireceğim’ ifadesiyle dikkat çeker. Arapçada ‘vefat ve mevt’ sözcükleri Türkçede kullandığımız gibi anlamdaş değildir. Türkçeye de geçmiş olan ‘ahde vefa’ tabirindeki ‘vefa’ ifadesiyle Arapçadaki ‘vefat’ sözcüğü aynıdır. ‘Karşılmak, yerine getirmek, ödemek’ anlamına gelen ‘vefat/vefa’ sözcüğü aynı surenin 57. ayetinde ‘karşılığını vermek/eksiksiz ödemek’ anlamında zaten kullanılmıştır. Bir önceki ayette İsa Mesih'e tuzak kuranlara karşılık, Allah tuzak kuranların en hayırlısı olduğunu beyan etmekte ve hemen ardından ‘Seni ben yerine getireceğim/seni ben karşılayacağım’ şeklinde ahid vererek ‘plan yapanların en hayırlısı’ olacağını da ipuçlarını vermektedir. Bu bağlamda Arapçada vefat ve mevt sözcükleri anlamdaş olmadığı için birçok ayette ‘ölümün yerine getirilmesi’ şeklinde ya terkip halinde ya da aynı cümle içinde kullanılabilmiştir. Her iki sözcük de ölüm anlamında kullanılırsa ortaya ‘ölümün öldürülmesi’ gibi garip bir anlam çıkmaktadır. Ölüm anında kişiye hayatının bütün verilerinin yüklenmesi işi ‘vefat’ terimiyle; bedenin artık tümüyle etkisiz hale gelerek canlılığını yitirmesi de ‘ölüm’ terimiyle anlatılmaktadır (Yetimler/4:15, 97, Kur'an/6:61, Halis Din/39:42).

Ayrıca İsa Mesih'e tabi olanların Kıyamet Günü'ne kadar kâfirlere üstün tutulacak olması geleceğe dönük bir vaaddir. Bilindiği gibi kısa ömründe İsa Mesih ve ona inanan bir avuç Havari, böylesi büyük bir galibiyete mazhar olamamışlardır. Ayetin sonunda ‘dönüşünüz banadır’ şeklinde buyrulurken, İsa Mesih de dahil hepimizin Rabimize döneceğimiz vurgulanmaktadır. İsa Mesih, dünya vazifesini tamamlamadığı için, bu ifadenin de ‘dönüşleri banadır’ şeklinde olmadığı dikkatleri çekmektedir.

üstün kılacağım.³⁸ Sonrasında da dönüşünüz bana olacak. Anlaşmazlığa düştüğünüz şeyler hakkında da aranızda ben hüküm vereceğim” dedi.

56) Böylelikle küfürde direnenleri hem dünyada hem de Ahirette şiddetli azaba uğratacağım.³⁹ Onların yardımcıları yoktur.

57) (Allah) iman eden ve salih işler yapanlara da ödülleri eksiksiz verir. Allah zalimleri sevmez.

58) Sana bu okuduklarımız, ayetlerden ve hikmet ve hüküm yüklü Zikir’endir.

İsa’nın Adem gibi bir insan olması

59) Muhakkak ki Allah nezdinde İsa’nın örneği Adem’in örneği gibidir. Onu topraktan yarattı ve sonrasında ona: “Ol!” dedi ve oldu.⁴⁰

60) (Bu), Rabbinden gelen mutlak gerçektir. Öyle ise tereddüde düşenlerden olma.

61) Onun hakkında sana gelen ilimden sonra kim seninle tartışacak olursa de ki: “Gelin sizler ve bizler (de dahil olacak şekilde) bizim çocuklarımızı, sizin çocuklarınızı, bizim kadınlarımızı ve sizin kadınlarınızı çağıralım sonra dua edelim. Böylece Allah’ın lanetini, yalancılar üzerine kılalım.”⁴¹

³⁸ Ayetin bu kısmında İsa’nın dünyadaki iki farklı hayatından söz edilir. Zira ‘Ey İsa: Muhakkak ki Ben seni vefat ettireceğim ve seni kendime yükselteceğim’ kısmı İsa’nın ilk hayatına işaret eder. Bundan sonraki ayırım olan: ‘Ve seni kâfirlerden temizleyeceğim ve sana uyanları Kıyamet Günü’ne kadar kâfirlerden üstün kılacağım’ kısmı Mesih’in dünyaya ikinci gelişine işaret eder, zira ayetin ilk kısmında belirtildiği gibi İsa’nın ölümünden sonra Ahiret yurdunda ‘kâfirlerden temizlenmesi’ söz konusu olamaz. Kur’an’a göre ölmüş insanlara kâfirler, Ahiret yurdunda musallat olamazlar. Burada anlatılmak istenen, Meryemoğlu’na, dünyaya ikinci gelişinde bu sefer kendisinin Allah tarafından korunacağı garantisini verilmesidir, zira yine Kur’an’ın birçok ayetine göre bu gelişinde misyonunu zaferle tamamlayacaktır. ‘Sana uyanları Kıyamet Günü’ne kadar kâfirlerden üstün kılacağım’ kısmı az önce vurguladığımız kehaneti tasdik etmektedir. Burada ele alınabilecek bir çok detay vardır. Bunlardan birincisi ‘sana uyanlar’ kısmıdır. Burada ‘senin mesajına uyanlar’ veya ‘senin mesajına inananlar’ değil, özellikle ‘sana uyanlar’ ifadesi kullanılmıştır. Bunun anlamı ise İsa Mesih’in bizzat geleceğidir. Ayetin bundan sonraki kısmı da bu vaadedilen zaferi tasdiklemektedir, zira İsa Mesih’e uyanların Kıyamet Günü’ne kadar kâfirlerden üstün tutulacağı vaadi zikredilmektedir. Ayet açıkça gelecekte bahsetmektedir, çünkü İsa Mesih’e uyanlar tarihin hiçbir kesitinde kâfirlerden Kıyamet’e kadar üstün tutulmamıştır. Eğer İsa Mesih’in ikinci gelişi kabul edilmeyecekse, o takdirde İsa’ya uyanların Teslis inancına inanmış günümüz Pavlusçu Hristiyanları olduğunu kabul etmemiz gerekecektir, çünkü İsa’ya zamanında hakiki manada uyan Yakup Kilisesi imanlıları 70 yılında Roma İmparatorluğu’nun Kudüs’ü işgali sırasında şehit edilmişlerdir. Eğer Kur’an ayetinde belirtilen ‘Kıyamete kadar galip olanlar,’ günümüz Pavlus Hristiyanlığına uyanlar ise ancak bu şekilde ayet açıklanmış olur ki bu da Kur’an’ın temel inançlarına tamamen aykırı teolojik bir hata ifade eder. Dolayısıyla ayeti az önce belirtildiği şekilde anladığımızda, Kıyamet’ten önce gelecek olan İsa Mesih ve ona uyacak kişilerin vaadedilen ‘Rabbin Saltanatı’nı kuracakları açıktır. Kâfirlere üstünlük sağlanacaktır.

³⁹ Tanah ve Evanjellerdeki bilgiye göre İsa Mesih’in dünyaya ikinci gelişinde oluşturacağı hareket ve takipçilerinin kazanağı güç ile dünyayı yer altından yöneterek bozgunculuk yapanlar yenilgiye uğrattılacak ve sonrasında da bütün yaptıklarından dolayı hem dünyada hem de Ahiret’te cezaya çarptırılacaklardır.

⁴⁰ ‘İsa’ ve ‘Adem’ isimlerinin Kur’an’da 25’er kez geçmesinin rastgele olmadığı bu ayetten anlaşılmaktadır.

⁴¹ Geleneksel İslam anlayışına göre bu ayet; ‘Allah’ın, müminleri Ehli Kitab’a beddua ile meydan okumaya teşvik ettiği’ şeklinde yorumlanmaktadır. Bu anlayışa göre, kendi dinlerine bağlı olan Ehli Kitap ve iman edenler, kendi gözleriyle şahit olmadıkları dinî bir konu hakkında masum da olsalar kendi çocuklarına beddua edecekler, ta ki tartışılan konu hakkındaki gerçek Allah tarafından ortaya çıkarılsın. Hâlbuki bu inanç mantıken Allah’ın rahmetine, izzetine, bilgeliğine, kullarına her şeyi hikmetle açıklamasına ve daha birçok kutsal sıfatına aykırıdır. Rahman ve Rahim olan Allah, hiçbir zaman masum insanlara, bilakis günahsız çocuklara babalarının bilgisizlikleri yüzünden zulmetmez. Ayette anlatılan konu, gerek Kur’an’a inananlar, gerekse Ehli Kitap’tan olanlar, çocuk-çocuk toplanıp birlikte barış içerisinde birleşip gerçeğin açığa çıkması için Allah’a dua etmeleri ve zamanında dini konuları saptırarak bugün yaşanan ayrılıklara sebep olanlara hep beraber lanet etmeleridir.

62) Muhakkak ki (İsa hakkında bu anlatılan) gerçek kıssadır. Allah'tan başka ilah yoktur. Muhakkak ki Allah, şüphesiz O, azizdir, hikmet ve hüküm sahibidir.

63) Buna rağmen eğer yüz çevirirlerse, muhakkak ki Allah bozguncuları bilir.

Allah, Ehli Kitap'ı Kur'an'a iman edenlerle birlikte İsa Mesih etrafında birleşmeye davet ediyor

64) De ki: “Ey Ehli Kitap, sizinle bizim aramızdaki ortak Kelime'ye gelin! Allah'tan başkasına kulluk etmeyelim ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayalım. Bazımız bazımızı Allah'ın dışında rabler edinmesinler.” Buna rağmen eğer yüz çevirirlerse: “Bizim (Allah'a) teslim olduğumuza şahit olun” deyin.⁴²

İbrahim'in inancı

65) Ey Ehli Kitap, Tevrat ve İncil ondan önce indirilmemesine rağmen niçin İbrahim hakkında tartışıyorsunuz? Akletmez misiniz?

66) Sizler (şimdiye kadar) bildiğiniz şeyler hakkında tartıştınız. Öyle ise şimdi neden hiç bilginiz olmayan bir konuda tartışıyorsunuz? Muhakkak ki Allah bilir, siz bilmezsiniz.

67) İbrahim Yahudi veya Hristiyan değildi. Fakat o (Allah'a) teslim olmuş bir Muvahhit idi ve müşriklerden de olmadı.⁴³

68) İnsanların İbrahim'e en yakın olanı, (kendi zamanında) ona uyanlar, bu nebi ve (Allah'a) iman edenlerdir.⁴⁴ Muhakkak ki Allah müminlerin velisidir.

Ehli Kitap'tan herkes aynı değildir

69) Ehli Kitap'tan bir grup sizi saptırmayı istedi. Muhakkak ki kendilerinden başkasını saptıramazlar da bunun farkında değiller.

70) Ey Ehli Kitap! Sizler şahit olduğunuz halde Allah'ın delillerini niçin örtüyorsunuz?

71) Ey Ehli Kitap! Niçin hakka batılı katıyorsunuz. Niçin bile bile gerçeği gizliyorsunuz?

72) Ehli Kitap'tan bir grup (diğerine): “Gündüzün başlangıcında, iman etmiş olanlara indirilene iman edin, sonrasında ise onu yalanlayın⁴⁵, belki dönerler” dedi:

⁴² Bu ayet Kur'an'ın, İbrahimî dinler arasında ileride vuku bulacağına inanılan büyük birleşmeye davetidir. Geçen ayetlerin dip notlarında da belirtildiği gibi, Kur'an'a göre İsa Mesih'in dünyaya ikinci gelişiyile beraber Musevilik, Hristiyanlık ve İslam dünyaları bir araya gelecektir. Ayette özel olarak tüm inananların 'Kelime' etrafında toplanmasına davet vardır. Bilindiği gibi Kur'an'da 'Allah'ın Kelimesi' ünvanına sahip tek kişi İsa Mesih'tir. Ayrıca bu ayet İsa Mesih'in ikinci gelişine de işaret eder. Zira Kur'an'da tekil olarak 'Allah'ın kelimesi' tamlaması geçen ayetlerde kastedilen hep 'Allah'ın verdiği söz, ettiği vaad' olmuştur. (Zalimlerin Akıbeti/7:137, Büyük İşaret/9:40, Tevhit/10:19, 33, 96, Tanrı'ya Hizmet/11:110, 119, Musa/20:129, Büyücüler/37:171, Büyüklenenlerin Akıbeti/40:6, Tanrı'nın Büyüklüğü/42:14,15, vb.). Dolayısıyla 'Allah'ın kelimesi' olarak İsa Mesih, kendi kendinin tercümanı olan Kur'an terminolojisinde yine 'Allah'ın vermiş olduğu bir söz'dür. Bir başka ifadeyle, İsa'nın tekrar geri gelmesi, Kur'an'da Allah'ın vermiş olduğu bir sözdür. Mesih ikinci gelişinde Kur'an'ı tüm Ehli Kitap'a kabul ettirecek, onun nasıl okunması gerektiğini onlara öğretecek ve Allah'ın Dini'ni tüm dünyada kıyamete dek tesis edecektir (Bu konu hakkında 81. ayeti ve dip notunu da okuyunuz).

⁴³ Sosyal antropoloji biliminin araştırmalarına göre, dinler insanlar tarafından zaman içerisinde şekillenmiştir. Tıpkı günümüz Musevilik, Hristiyanlık ve İslam dinlerinin orijinal mesajlarından uzaklaşarak o dine mensup din adamları ve zamanın kültürü etkisiyle yeniden şekillenmiş olmaları gibi. Bu ayette anlatılmak istenen hadise de bu mesele ile bağlantılıdır. İbrahim peygamberin dini, şirke sırtını dönerek akıl, araştırma ile Tek Allah inancına ulaşmış Hanif inancıdır.

⁴⁴ 2. surenin 41. ayetinin dip notunda da belirtildiği gibi Kur'an'a göre iman etmek; akli kullanarak delilleriyle yaratıcıya tam tamına inanmak demektir.

⁴⁵ Bu ayette “küfür” kelimesi, önceki ayetlerle beraber değerlendirildiğinde ‘yalanlama’ manası içermektedir.

73) “Sizin dininize uyanlardan başkasına inanmayın!” De ki: “Muhakkak ki hidayet Allah’ın hidayetidir. Size verilenin bir benzeri, birine veriliyor diye veya size karşı (müminler) Rabbinizin katında delil getiriyorlar diye mi (böyle yapıyorsunuz)?” De ki: “Lütuf Allah’ın elindedir; onu istediğine ve dileyene verir. Allah lütfu geniş olandır, bilendir.

74) İstediyine ve dileyene rahmetini verir. Allah büyük lütuf sahibidir.”

75) Ehli Kitap’tan öylesi vardır ki kendisine yığınla emanet bıraksan onu iade eder ve onlardan öylesi vardır ki kendisine bir dinar emanet etsen başına dikilmedikçe onu iade etmez. Bunun nedeni onların: “Ümmîler⁴⁶ hakkında bizim üzerimizde sorumluluk yoktur” demelerinden dolaydır. Muhakkak ki Allah hakkında bile bile yalan söylüyorlar.

76) Aksine, kim sözünü yerine getirirse ve bilinçli olursa, muhakkak ki Allah bilinçli olanları sever.

77) Allah ile yaptıkları antlaşmayı ve yeminlerini az bir bedele satanlara⁴⁷ (gelince), işte onlara Ahiret’te bir pay yoktur. Allah, Kıyamet Günü onlarla konuşmaz, onlara bakmaz ve onları temize çıkarmaz. Onlar için acılı bir azap vardır.

78) Onlardan bir grup, Kitap’tan sanasınız diye Kitap’la dillerini eğip бүkerler. Oysa o Kitap’tan değildir. Onlar “Bu, Allah katındandır” derler. Oysa o, Allah katından değildir. Onlar bile bile Allah hakkında yalan söylerler.

Tanrı, toplum önderlerine İsa’ya kul olunmayacağını ve Kelime olarak geldiğinde ona iman etmeleri gerektiğini emrediyor

79) Allah’ın kendisine Kitab’ı, hikmeti ve nübüvveti verdiği bir insanın: “Allah dışında bana (da) kulluk edin!” demesi mümkün değildir. (O size) ancak: “Öğrettiğiniz ve ders verdiğiniz Kitab’a göre rabbiyyun olun!” der.⁴⁸

80) Ve size: “Melekleri ve nebileri kendinize rabler edinin!” diye de emretmez. Siz (Allah’a) teslim olduktan sonra o size hiç küfrü emreder mi?

81) Hani Allah, nebilerden: “Ben size Kitap ve hikmetten verip sonra yanınızda olanı doğrulayıcı bir resul geldiğinde ona mutlaka iman edecek ve ona yardım edeceksiniz!” diye bir söz almıştı. (Onlara): “Kabul ettiniz mi? Bu kısıtlamaları üzerinize aldınız mı?” dedi. (Onlar): “Kabul ettik!” dediler. (Allah): “Öyleyse şahit olun ve Ben de sizinle beraber şahit olanlardanım” dedi.⁴⁹

⁴⁶ “ümî” kelimesi hakkında bu surenin 20 ayetinin ve Vaadin Tekrarı/2:78 ayetinin dip notlarını okuyunuz.

⁴⁷ ‘bozanlara’

⁴⁸ Bu ayette İsa Mesih’ten bahsedilmektedir. Nitekim Ehli Kitap/5:116-118 ayetlerinde Allah’ın İsa Mesih’e: ‘Sen mi onlara seni rab edinmelerini söyledin?’ mealindeki sorusuna ‘Ben ancak ve ancak benim ve onların Rabbi olan sana kulluk etmeleri gerektiğinden başka birşey söylemedim’ mealindeki cevabı akla gelmektedir. Elçinin burada çevresindekilere ancak; ‘Rabbiyyun olun!’ diyeceğinden söz edilmektedir. Kur’an’da Yahudi geleneğine atıfla üç yerde geçen “Rabbiyyun” kelimesi; ‘Tevrat’ı bilen ve onun hükümleri gereğince hareket eden alim kişi’ anlamına gelmektedir (3:79, Ehli Kitap/5:44-63).

⁴⁹ Bu ayet, 64. ayette geçen ‘Kelime’nin İsa Mesih olduğuna dair başka bir kanıttır ve, 39. ayet ve sonrasındaki bütün ayetlerin bağlamında değerlendirilmelidir. Ayete bu açıdan bakıldığında, burada İsa Mesih’in ikinci gelişine işaret edildiği apaçık gözlemlenebilmektedir. Şöyle ki; ayette geçen ‘nebler’e, yani halk arasında tanınmış ve kabul görmüş, dinî veya siyasî otoritesi olan kişilere, geldiğinde ellerinde olanı tasdik edecek bir kişiye iman etmeleri emredilmektedir. Böyle yapacakları konusunda da Allah onlardan söz almıştır. Gramatiksel olarak burada, değişik zaman birimleri boyunca gönderilecek toplum önderlerinden değil, aynı zaman biriminde yer alacak fakat çeşitli kesimlere hitap edecek liderlere işaret edilmektedir. Buna göre Allah, gelecekte seçip göndereceği toplum önderlerinden, kendilerini doğrulayıcı bir kişiye iman edeceklerine dair söz almıştır. 64. ayetin dip notunda da

82) Bundan sonra artık kim yüz çevirirse, işte onlar fasıkların ta kendileridir.

Allah'ın gönderdiği resullerin müminler nazarındaki eşitliği

83) Göklerde ve yerde kim varsa ister istemez O'na teslim olmuş olup, O'na döndürülecekken hâlâ Allah'ın Dini'nden başkasını mı arıyorlar?

84) De ki: “Biz Allah'a, bize indirilene, İbrahim, İsmail, İshak, Yakup ve onun soyuna indirilene, Musa'ya, İsa'ya ve nebilere Rablerinden verilene iman ettik. Onların hiçbiri arasında ayırım yapmayız ve biz O'na teslim olanlarız.”⁵⁰

85) Ve kim (Allah'a) teslimiyetten başka bir din ararsa, bu, kendisinden kabul edilmeyecek ve o, Ahiret'te hüsrana uğrayanlardan olacaktır.

Kâfirlerin Ahiret'te kazandıkları

86) İman ettikten, resulün hak olduğuna tanık olduktan ve kendilerine açık deliller geldikten sonra küfre giren bir toplumu, Allah nasıl hidayete eriştirir? Allah zalimler topluluğunu hidayete eriştirmez.

87) Onların cezası, Allah'ın, meleklerin ve insanların toplu lanetinin üzerlerine olmasıdır.

88) Orada kalıcıdır; azapları hafifletilmez ve kendilerine bakılmaz.

89) Pişman olanlar ve durumlarını düzeltenler hariç. Muhakkak ki Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

90) Muhakkak ki iman ettikten sonra küfre giren⁵¹ ve sonrasında da küfürlerini arttıranların pişmanlıkları kabul edilmeyecektir. İşte onlar sapmışların ta kendileridir.

91) Muhakkak ki küfre girip bu şekilde ölenler (affedilmeleri için) dünya dolusu altını fidye olarak sunsalar bile hiçbirinden kabul edilmez. Onlar için acılı bir azap vardır. Onların yardımcıları da yoktur.

Gerçek erdemlilik

92) Sevdiğiniz şeylerden infak edinceye kadar gerçek erdemliliğe erişemezsiniz. Her ne infak ederseniz Allah onu bilir.

Allah'ın insanlara bütün temiz yiyecekleri helâl kılması

93) Tevrat indirilmeden önce, İsrail'in⁵² kendisine haram kıldığı dışında, tüm yiyecekler İsrailoğullarına helâldi. De ki: “Eğer doğru sözlülerseniz⁵³ Tevrat'ı getirip okuyun.”⁵⁴

belirtildiği gibi, İbrahimî bir dine mensup olan dünya liderlerinin ve toplum önderlerinin, İsa Mesih'e iman etmeleri amacıyla düzenlenmiş böyle müthiş bir davet ise insanlık tarihi boyunca daha henüz gerçekleşmemiştir.

Bu ayetten çıkarılacak başka bir sonuç da nebilerin, kendi zamanlarına gönderilen resullere itaat etme mecburiyetidir. Bu hususta bu surenin 152, 161 ve 164. ayetleri örnek gösterilebilir.

⁵⁰ Ayette bahsedilen peygamberlerin hepsi Kur'an'da “resul” vasfı verilen nebilerdir. Vaadin Tekrarı/2:285 ayetinde inanan insanların Allah'ın gönderdiği resuller arasında ayrımcılık yapmadığı vurgulanmaktadır. Bunun nedeni bizzat onların risalet görevidir; zira Allah'ın elçileri risalet cihetinde, yani kendilerine gönderilen ilahi vahyi yayma görevinde birbirleriyle aynıdırlar. Burada Allah için önemli olan kullarına gönderdiği mesajın kendisidir. İnanan bir insanın Allah'ın mesajını kendisine iletenin zatı hakkında beslediği muhabbet o kişiye has bir hadisedir ve kişiyi ilahî nazarda sorumlu tutmaz. Zira beşerî sevgi ve muhabbet istem dışı kontrol altına alınamayacak ruhî bir halettir. Burada sadece dikkat edilmesi gereken hadise, bu beşerî muhabbetin ilahî aşk ve sevgi mertebesine çıkarılmamasıdır. Bu ise ilahî vahye kulak verip ondan gereken ilmi ve ölçüyü edinmekle mümkün olur. Ayrıca sevgi ve muhabbet duyulan kişiyi ve onun bütün güzel hasletlerini de yaratanın bizzat Allah olduğunu hatırlamak da, aklî yoldan bu ilahi sınırı korumak için yeterlidir.

⁵¹ Buradaki “elleğine” ifadesi sadece “keferu” ile değil, bununla birlikte “b'ade imanihim” ifadesi ile değerlendirilmektedir.

94) Artık bundan sonra kim Allah'a yalanla iftira ederse, işte onlar zalimlerin ta kendileridir.

95) De ki: "Allah doğru söyledi! Öyleyse siz Muvahhit olan İbrahim'in Dini'ne uyun. O, müşriklerden değildi."

Allah'a adanmış İlk Mabet ve Ehli Kitap içinden bir grubun küfrü

96) Muhakkak ki kutlu ve halklara hidayet vesilesi olan, insanlar için kurulmuş ilk ev Bekke'deki (mabet)tir.⁵⁵

97) İbrahim'in makamı delilleriyle oradadır ve kim oraya girerse güvende olur.⁵⁶ Güç yetirip bir yolunu bulan insanlar, Allah için o eve konferansa gitmeli. Kim bunu tanımazdan gelirse (bilsin ki) Allah kimseye muhtaç değildir.

98) De ki: "Ey Ehli Kitap! Niçin Allah'ın delillerini örtüyorsunuz? Allah yapmakta olduklarınız üzerine şahittir."

99) De ki: "Ey Ehli Kitap! Tanıklar olduğunuz halde, niçin iman edenleri Allah yolundan, onu eğri göstererek men etmeye çabalıyorsunuz? Allah yaptıklarınızdan habersiz değildir.

100) Ey iman edenler! Kendilerine Kitap verilenlerden (böyle) bir gruba itaat ederseniz, sizi imanınızdan sonra kâfirlere döndürürler.

101) Size Allah'ın ayetleri okunuyorken ve O'nun resulü aranızdayken, nasıl olur da küfre girersiniz? Kim Allah'a sarılırsa dosdoğru bir yola iletilmiş olur.

Allah iman edenlerin birlik olmalarını istiyor

102) Ey iman edenler! Allah hakkında, hakkıyla bilinç sahibi olun. (O'na) teslim olmadan ölmeyin.

103) Topluca Allah'ın ipine sarılın ve ayrılığa düşmeyin. Allah'ın üzerinizdeki nimetini hatırlayın; hani sizler düşmanken, kalplerinizin arasını birleştirdi de O'nun nimetiyle kardeşler oldunuz. Siz, ateşten bir çukurun kenarındayken, oradan sizi kurtardı. Allah ayetlerini işte böyle açıklıyor. Umulur ki hidayete erersiniz.

⁵² "İsrail" ile belirtilmek istenen Yakup peygamberdir. Kitab-ı Mukaddes'te Yaratılış Kitabı 3. Bab'tan da görülebileceği gibi Yakup peygamberin ismi Allah'ın istemesiyle İsrail olmuştur.

⁵³ 'doğruyu söylüyorsunuz'

⁵⁴ Kitabı Mukaddes: Yaratılış Kitabı 25. Bab 35. ayetinde Yakup peygamberin öncesinde tüketmiş olmasına rağmen yiyecek olarak kendisine hayvansal yiyecekler yerine bol proteinli bitkisel yiyecekleri seçtiği anlaşılmaktadır. Kur'an'da 'Yakup'un kendisine haram ettiği yemekler' kısmı az önceki Tevrat ayeti bağlamında incelendiğinde Yakup'un bir dönemden sonra vejetaryan ve doğal beslenmeyi seçtiği kolaylıkla anlaşılabilir. Bu ayete bağlı olarak Kur'an'ın Vaadin Tekrarı/2:168. ayetinde insanlara 'yerden biten temiz yiyecekleri tüketmeleri' tavsiye edilmektedir. Aynı şekilde Allah'ın, vahyi başlatmasıyla birlikte insanlar için uygun gördüğü ilk yiyecek çeşidinin yeryüzündeki bütün bitkisel yiyecekler olduğu gözlenmektedir: Yaratılış 1:29 'İşte yeryüzünde tohum veren her otu, tohumu meyvesinde bulunan her meyve ağacını size veriyorum. Bunlar size yiyecek olacak.'

⁵⁵ Kur'an'a göre Allah'ın Dini'nin yegâne merkezi Kudüs'te, Mescid-i Aksa'nın bulunduğu Bekke mekânıdır. Yukarıdaki ayette bu mabedin Mekke'de değil, Bekke'de olduğu vurgulanmaktadır. Bekke, Tevrat'ta da yüzyıllar önce yazılmış olduğu gibi Kudüs şehrindeydi. Burası Tanah'ın Mezmurlar Kitabının 84. Bab'ının 4-5 ayetlerinde de görüldüğü gibi Konferans'a gelen insanların toplandığı mekânıdır: '4. Ne mutlu gücünü senden alan insana! Akli hep Siyon'u ziyaret etmekte. 6. Baka Vadisi'nden geçerken pınar başına çevirirler orayı, ilk yağmurlar orayı berekete boğar.'

⁵⁶ Ayetin bu kısmı Bekke'de kurulan ilk mabedin ve İbrahim'in makamının Kur'an'a göre bugünkü Mescid-i Aksa'nın kubbесinin tam altında olduğunun göstergesidir. Çünkü ayette 'oraya giren güvendedir' denmektedir ve bu çok önemli bir ipucudur. Zira arkeologların son yaptığı araştırmalarda, zamanında Kudüs'ün en güvenli yeri olan Roma İmparatorluğunun Kudüs'te inşa ettiği Antonia Kalesi'nin tam tamına Mescid-i Aksa'nın ve harem-i şerifin mekanını kapsadığı ortaya çıkmıştır (<http://templmountlocation.com/fortAntonia.html>)

Allah, müminler içinden, insanları hayra davet etmeye adanmış bir topluluk oluşmasını istiyor

104) Ve sizden hayra davet eden, sağduyuyu emreden ve sınır tanımazlıktan⁵⁷ men eden bir topluluk oluşsun. İşte onlar mutluluğa erenlerdir.

105) Kendilerine açıklamalar geldikten sonra ayrılığa ve anlaşmazlığa düşenler gibi olmayın. İşte onlar için büyük bir azap vardır.⁵⁸

106) O gün bazı yüzler ağarır, bazıları ise kararır. Yüzleri kararanlara: “İman ettikten sonra küfre girdiniz, öyle mi? O halde küfrünüzden ötürü tadın azabı!” (denir).

107) Fakat yüzleri ağaranlar Allah’ın rahmetindedirler. Onlar orada kalıcıdırlar.

108) İşte bunlar Allah’ın ayetleridir. Mutlak bir gaye için onu sana okuyoruz. Allah insanlara haksızlık etmek istemez.

109) Göklerde ve yerde ne varsa Allah’ındır. Tüm işler Allah’a döndürülür.

Ehli Kitap’tan iman edenler ve kâfir olanlar

110) Siz, insanlar için çıkarılmış hayırlı bir topluluk oldunuz. Sağduyuyu emreder, sınır tanımazlıktan men eder ve Allah’a iman edersiniz. Ehli Kitap da (sizin gibi) iman etseydi onlar için daha hayırlı olurdu. Onlardan iman edenler vardır fakat çoğu fasıktırlar.

111) Onlar size eziyetten başka zarar veremezler. Sizinle savaşırlarsa size arkalarını dönüp kaçarlar. Sonra yardım da görmezler.

112) Allah’ın ipine ve insanların ipine⁵⁹ sarılanlar hariç nerede olurlarsa olsunlar onlara aşağılık damgası vuruldu.⁶⁰ Onlar Allah’ın gazabına uğradılar ve yoksulluğa mahkum edildiler. Bu, Allah’ın delillerini örtmelerinden ve haksız yere nebileri zapt etmelerindedir. İşte bu, onların isyankâr ve haddi aşmış olmalarındandır.

113) Hepsi bir değildir. Ehli Kitap’tan bir topluluk geceleri kalkıp Allah’ın ayetlerini okurlar ve itaat ederler⁶¹.

114) Allah’a ve Ahiret’e iman ederler, sağduyuyu emreder, sınır tanımazlıktan men eder ve hayırlı (işlerde) koşuşurlar. İşte onlar salihlerdendir.

115) Hayır olarak ne yaptılarsa asla örtülmeyecektir⁶². Allah bilinç sahiplerini bilir.

116) Küfürde direnenlere malları veya evlatları Allah’a karşı hiç bir fayda sağlamaz. İşte onlar ateş halkıdır ve orada kalıcıdırlar.

117) Onların bu dünya hayatı adına yaptıkları infakın örneği, kendi kendilerine zulmeden bir halkın ekinlerine dondurucu bir rüzgârın isabet edip onu helak etmesi gibidir. Allah onlara zulmetmedi, fakat onlar kendi kendilerine zulmediyorlardı.

⁵⁷ “münker,” ‘inkâr’ kelimesinin bir türevidir. ‘İnkâr’ kelimesinin Kur’an’daki anlamı ise ‘düzeni, kanunları, doğru olanı hiçe saymak, reddetmek ve sınır tanımazlık’tır.

⁵⁸ Bir önceki ayette oluşması istenilen topluluğun, müminlerden ayrı düşmemesi gerektiği özellikle tembih ediliyor.

⁵⁹ Çeşitli devletlerin kanunlarına

⁶⁰ Bu ayetlerde bahsedilen Ehli Kitap’ın, Yahudilerin bir kısmı olduğu anlaşılmaktadır. Zira tarih boyunca buldukları tüm coğrafyalarda halklar tarafından onlar kadar horgörölmüş başka bir kavim mevcut değildir.

⁶¹ “sajda” kelimesi Kur’an’ın birçok ayetinde ‘itaat etme, kabullenme’ manasında kullanılmıştır.

⁶² Ayette kullanılan “yükferu,” “kafara” fiilinin türevidir. Allah Ahiret’te müminlerin işlediği hayırları örtmez ama günahlarını örter (Ehli Kitap/5:12).

118) Ey iman edenler! Sizden olmayanları sırdaş edinmeyin. Size zarar vermektten geri durmazlar. Sizin için sıkıntı temenni ettiler. Kinleri ağızlarından taşmaktadır. Sinelerinde gizledikleri (kin ve öfke) ise daha büyüktür. Eğer aklediyorsanız, size ayetleri açıkladık.

119) İşte siz böylesiniz; onları seversiniz fakat onlar sizi sevmezler. Siz Kitab'ın tamamına iman edersiniz. Onlar sizinle karşılaştıklarında: "İman ettik" derler, fakat kendi başlarına kaldıklarında kinlerinden parmaklarını ısırırlar. De ki: "Ölün kininizden!" Muhakkak ki Allah sinelerde olanı bilir.

120) Size bir iyilik dokunsa tasalanırlar, bir kötülük isabet etse buna rahatlarlar. Eğer sabırlı ve bilinçli olursanız onların hileleri size zarar veremez. Allah onların yaptıklarını kuşatır.

Müminler için Bedr Savaşı'ndan çıkartılacak dersler

121) Hani bir sabah aileden ayrılıp müminleri savaş için mevzilere yerleştirmiştin. Allah işitendir, bilendir.

122) Hani sizden iki grup bozulmaya yüz tutmuştu. (Hâlbuki) Allah, o ikisinin de velisiydi. Müminler Allah'a tevekkül etsinler!

123) Andolsun ki Allah size Bedir'de en güçsüz anınızda yardım etti. Öyleyse Allah hakkında bilinç sahibi olun. Umulur ki şükredenlerden olursunuz.

124) Hani sen müminlere: "Rabbinizin, indirilen meleklerden üç bin tanesi ile yardım etmesi size kafi gelmiyor mu?" diyordun.

125) Bilakis! Eğer sabreder ve bilinçli olursanız, size ansızın gelseler bile⁶³ Rabbiniz size nişanlı meleklerden beş bini ile yardım eder.

126) Allah bunu sizin için bir müjde ve kalplerinizin tatmin olmasından başka (bir sebepten ötürü) kılmadı⁶⁴. Yardım sadece aziz, hikmet ve hüküm sahibi Allah katındandır.

127) (O yardım), küfürde direnenlerden bir tarafı kesmek veya onları perişan ederek umutsuzca geri dönmelerini sağlamak içindir.

Peygamberin Ahiret'te kimseyi kurtaramayacağına dair

128) Emir hakkında sana (düşen) bir şey yoktur. (Allah isterse) pişmanlıklarını kabul eder, (isterse de) zalim olmalarından dolayı onlara azap eder.

129) Göklerde ve yerde ne varsa Allah'ındır. (O), istediğini ve dileyeni affeder, dileyene de azap eder. Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

Allah'ın müminlerden yapmalarını istediği şeyler

130) Ey iman edenler, kat kat arttırılmış faizi yemeyin.⁶⁵ Allah hakkında bilinç sahibi olun. Umulur ki kurtuluşa erersiniz.

131) Kâfirler için hazırlanmış ateş hakkında da bilinç sahibi olun.

132) Allah'a ve resule itaat edin. Umulur ki rahmete erişirsiniz.

133) Rabbinizden (gelen) bir bağışlanmaya ve genişliği gökler ve yer kadar olan, bilinç sahipleri için hazırlanmış cennete koşuşun.

134) Onlar bollukta ve darlıkta infak ederler, öfkelerini yutarlar ve insanları affederler. Allah iyilik yapanları sever.

⁶³ 'Aniden saldırsalar bile'

⁶⁴ 'yapmadı'

⁶⁵ "Riba" hakkında Vaadin Tekrarı/2:275 ayetinin dip notunu okuyunuz.

135) Onlar ki aşırıya kaçtıklarında veya kendilerine zulmettiklerinde Allah'ı anarlar ve böylece günahlarının bağışlanmasını dilerler. Allah'tan başka günahları kim bağışlar? Ve onlar yaptıkları şeylerde bile bile ısrar etmezler.

136) Onların ödülleri Rablerinden bir bağışlanma ve altlarından ırmaklar akan, içlerinde kalıcı olacakları cennetlerdir. (Böyle) yapanların ödülü ne de güzeldir!

137) Sizden önce nice sünnetler gelip geçmiştir.⁶⁶ Yeryüzünde dolaşın da yalancılara akibetinin nasıl olduğunu görün.

138) Bu, insanlar için bir bildiri, bir hidayet ve bilinç sahipleri için bir öğüttür.

139) Gevşemeyin ve üzülmeyin. Müminseniz sizler üstünsünüz.

140) Eğer size bir sıkıntı dokunduysa o topluluğa da benzer bir sıkıntı dokunmuştur. Biz o günleri insanlar arasında döndürür dolaştırırız, ta ki Allah iman edenleri belli etsin ve böylece sizden şahitler edinsin.⁶⁷ Allah zalimleri sevmez.

141) (Bu), iman edenleri arındırır, kâfirleri ise mahveder.

142) Yoksa siz Allah içinizden cihad edenleri belli etmeden ve sabredenleri belli etmeden cennete gireceğinizi mi sandınız?

143) Siz, ölümle karşılaşmadan önce onu temenni ediyordunuz. İşte onu gördünüz (ama gene de ona atılmak için) bekleyip duruyordunuz.⁶⁸

Müminlere, girmek üzere oldukları savaşta uymaları gereken emirler telkin ediliyor

144) Muhammed sadece bir resuldür. Ondan önce de resuller gelip geçmiştir. Eğer ölür veya öldürülürse⁶⁹ siz, topuklarınız üzerinden gerisin geriye mi döneceksiniz? Kim gerisin geriye dönerse Allah'a asla zarar veremez. Allah yakında şükredenlerin karşılığını verecektir.

145) Kimse Allah'ın izni olmadan ölemez. Belirlenmiş bir süresi vardır. Kim dünya nimetini isterse ona, ondan veririz ve kim Ahiret nimetini isterse ona, ondan veririz. Yakında şükredenlerin karşılığını vereceğiz.

146) Nice nebiler vardır ki onlarla birlikte birçok rabbiyyun⁷⁰ Allah yolunda kendilerine isabet eden (elemlere) rağmen gevşemeden ve boyun eğmeden savaştilar. Allah sabredenleri sever.

147) Onların sözleri: “Rabbimiz, günahlarımızı ve işimizdeki aşırılıklarımızı bağışla. Ayaklarımızı sabit kıl ve kâfirler toplumuna karşı bize yardım et!” demekten başka birşey olmadı.

148) Böylece Allah onlara hem dünya nimetini ve hem de Ahiret'in güzel nimetini verdi. Allah iyilik yapanları sever.

149) Ey iman edenler, eğer küfürde direnenlere itaat ederseniz, sizi topuklarınız üzerinde çeviririler ve böylece hüsrana uğrayanlara dönersiniz.

150) Bilakis! Sizin mevlanız Allah'tır. O, yardım edenlerin en hayırlısıdır.

⁶⁶ Nice kavimler atalarından gördükleri ve din saydıkları sünneti, yani kültürel mirasları yanlış da olsa benimsemişler ve Kur'an'a göre bu yüzden dolayı helak olmuşlardır.

⁶⁷ Dünyada mümin olsun, kâfir olsun herkesin başına musibet gelir. Müminler Ahiret'te dünyadayken kendilerinin de başına musibetler geldiğine, yani şartların herkes için eşit olduğuna şahitlik edeceklerdir. Bu konu hakkında Ahiret'teki Pişmanlık/89:15 ve 16. ayetlerini ve Hayırlısı Ahiret/93 suresini okuyunuz.

⁶⁸ Bedr Savaşı hakkında

⁶⁹ Bu ayette kullanılan “qatalu” fiilinin ‘öldürülme’ anlamıyla sınırlı olduğu anlaşılmaktadır.

⁷⁰ “rabbiyyun” kelimesi ile anlatılmak istenen, kendilerini Allah hizmetine adanmış kişilerdir.

151) O’ndan gelen bir yetki olmadan Allah’a ortak koşmalarından dolayı küfürde direnenlerin kalplerine bir korku salacağız. Varacakları yer ateştir. Zalimlerin kalacağı yer ne kötüdür!

Tanrı müminlere girdikleri savaşı niçin kaybettiklerini açıklıyor

152) Andolsun ki Allah size olan vaadine sadık kaldı. O’nun izniyle onları kırıp geçiyordunuz. Fakat sevdiğiniz şeyi⁷¹ size gösterdikten sonra isyan ettiniz, (size verilen) emir hakkında tartıştınız ve bozuldunuz. Sizden kiminiz dünyayı, kiminiz ise Ahiret’i arzuluyordu. Sonra sizi sınamak için onları (elde etmekten) sizi geri çevirdi. Ve andolsun ki sizi affetti. Allah müminlere karşı lütuf sahibidir.

153) Hani siz uzaklaşıyor ve dönüp kimseye bakmıyordunuz. Resul arkanızdan sizi çağırıyordu. Böylece size keder üstüne keder⁷² isabet etti, ta ki kaybettiğiniz şeyler ve size isabet eden (musibetler) için üzölmeyesiniz. Allah yaptıklarınızdan haberdardır.

154) Bu kederden sonra üzerinize güvenlik hissi veren bir huzur indirdi ki içinizden bir grubu sarsın. Diğer grup ise kendi canının derdine düştü. Allah hakkında cahilce zanda bulunuyorlar; “Bu olayda bizim bir yetkimiz var mı?” diyorlar. De ki: “Yetkinin tamamı Allah’a aittir.” Sana söylemedikleri şeyi içlerinde gizliyorlar; diyorlar ki: “Bu konuda bizim bir yetkimiz olsaydı burada öldürölmezdik.” De ki: “Evinizde dahi olsaydınız, öldürölmesi⁷³ yazılmış olanlar kalkıp düşecekleri yere giderlerdi.” Bu, Allah’ın içinizde olanı sınaması ve kalplerinizde olanı temize çıkarması içindir. Allah sinelerde olanı bilir.

155) şeytan, iki topluluğun **anlaşmazlık**⁷⁴ gününde sizden geri dönenleri kazandıkları şeyler yüzünden kaydırmak istedi. (Fakat) andolsun ki Allah onları affetti. Allah bağışlayandır, yumuşak muamele edendir.

156) Ey iman edenler, küfre girip yeryüzünde yolculuğa çıkan veya savaşa katılanlara: “Onlar bizimle kalsalardı ölmezler, öldürölmezlerdi” diyenler gibi olmayın. Allah bu (düşünceyi) onların kalplerine bir hasret olarak yerleştirdi. Allah diriltir ve öldürür. Allah yaptıklarınızı görendir.

Allah yolunda ölmenin ödölü

157) Muhakkak ki Allah yolunda öldürölür veya ölürseniz, Allah’dan, onların topladıklarından daha hayırlı bir bağışlanma ve rahmet vardır.

158) Ve muhakkak ki ölürseniz veya öldürölürseniz Allah’ın (huzurunda) toplanacaksınız.

⁷¹ ‘ganimeti’

⁷² Anlaşılan odur ki bazı müminlerin, savaştan kendi canlarını kurtarmak için kaçarken yaralanan ve şehit düşen diğer mümin kardeşlerine bakmamaları ve peygamberin sesine kulak vermemeleri, sonradan onlarda derin bir pişmanlık ve kedere sebep olmuştur.

⁷³ Bu ayette kullanılan “qatala” fiilinden türeyen kelimelerin bağlamalarına bakıldığında, açıkça ‘öldürölme’ olduğu anlaşılmaktadır.

⁷⁴ Geleneksel İslam düşüncesine göre, ayette geçen “taqa” ifadesi ‘karşı karşıya gelme’ olarak algılanmaktadır ve buradan yola çıkılarak yukarıdaki ayette geçen iki topluluğun “müminler ve düşman kuvvetleri’ olduğu varsayılır. Hâlbuki ayette bahsedilen iki grup 152 ve 154. ayetlerde bahsedilen, öncesinde beraber olup, sonrasında düşman karşısında anlaşmazlığa düşen, birisi tam imanlı, diğer i imanda zaafa düşmüş iki mümin gruptur. Dolayısıyla bu ayette ifade edilen “taqa” kelimesine tam tamına ‘karşısında olma, karşısındakiyle savaşma’ anlamı değil, bunun yerine ‘anlaşmazlığa düşme’ manası yüklenmelidir. Ayet bu şekilde ele alındığında, geleneksel algıda mevcut olan mantıkî uyuşmazlık giderilmiş olur.

159) Allah'tan sana bir rahmet olarak onlara yumuşak davrandın. Eğer kaba ve katı kalpli olsaydın mutlaka senin etrafından dağılırlardı. O halde onları affet, bağışlanmalarını dile ve işler(inde) onlara danış. Karar verince de Allah'a tevekkül et. Allah kendisine tevekkül edenleri sever.

160) Eğer Allah size yardım ederse artık size galip gelecek yoktur. Eğer sizi terk ederse, artık ondan sonra kim size yardım edebilir? Öyleyse müminler Allah'a tevekkül etsinler.

161) Bir nebinin ihanet⁷⁵ etmesi (söz konusu) olamaz. Kim ihanet ederse Kıyamet Günü ihanet ettiğiyle gelir. Sonrasında ise herkese ne kazandıysa verilir. Onlara haksızlık yapılmaz.

162) Allah'ın rızasını gözetenler Allah'tan (gelen) bir gazaba uğramış ve barınağı cehennem olan kimse gibi midir? Ne kötü bir varış yeridir!

163) Allah nezdinde onlar derece derecedir. Allah onların yaptıklarını görendir.

164) Andolsun ki Allah müminleri kendi aralarından onlara O'nun ayetlerini okuyup, onları arındıran ve onlara Kitab'ı ve hikmeti öğreten bir resul göndermekle lütufta bulundu. Onlar öncesinde apaçık bir sapmışlık içindeydiler.

165) Onların başına getirdiğiniz musibetin bir misli sizin başınıza geldiğinde: "Bunun nedeni nedir?" mi dediniz? De ki: "Bu, kendinizdendir!" Muhakkak ki Allah her şeye güç yetirendir.

166) İki topluluğun **anlaşmazlık** günü, size gelen musibet Allah'ın izniyleydi ve müminlerin belli olması

167) ve münafıklık yapanların belli olması içindi. O (**sizinle anlaşamayan gruba**): "Gelin ve Allah yolunda savaşın veya savunmada bulunun!" denildiğinde onlar: "Eğer savaşmayı bilseydik muhakkak ki size uyardık" demişlerdi. O gün onlar küfre imandan daha yakındılar. Kalplerinde olmayanı ağızlarıyla söylüyorlardı. Allah onların gizlediklerini bilir.

168) Onlar oturdukları (yerden) kardeşleri hakkında: "Bize itaat etselerdi öldürülmezlerdi" diyenlerdir. De ki: "Eğer doğru sözlülerseniz⁷⁶ o halde ölümü kendinizden savın!"

169) Allah yolunda öldürülenleri sakın ölü zannetmeyin. Bilakis! Onlar Rableri katında diri olup rızıklandırılmaktadırlar.

170) Allah'ın onlara kendi lütfundan verdiğiyle mutludurlar ve onlara (henüz) gerilerinden (ulaşamamış) olanları, kendileri için bir korku ve üzüntü olmadığı hakkında müjdelemek (isterler).

171) (Onlar) Allah'tan (gelecek) bir nimeti, bir lütfu ve Allah'ın muhakkak ki müminlerin ödülünü boşa çıkarmayacağını müjdelemektedirler.

172) (Onlar) kendilerine bir yara isabet ettikten sonra (bile) Allah ve resulüne icabet eden kimselerdir. Onlar içinden güzel davrananlar⁷⁷ ve bilinç sahibi olanlara büyük bir ödül vardır.

173) (Onlar) kendilerine: "İnsanlar size (karşı) toplandı, onlardan çekinin!" denildiğinde imanı artan ve: "Allah bize yeter, O ne güzel vekildir!" diyenlerdir.

⁷⁵ Metnin orijinalinde geleneksel meallerde bulunan 'gizlice ganimet alma' kelimesi geçmemektedir. Ayette bahsedilen 'nebinin ihanet etmesi,' 164. ayetle bağlantılıdır. Zira 81. dip notundan da anlaşılacağı gibi nebiler, kendi zamanlarında gönderilen resullere itaat etme mecburiyetindedirler.

⁷⁶ 'doğruyu söylüyorsanız'

⁷⁷ Her ne kadar "hasan" kelimesinin anlamı 'güzellik' de olsa, Kur'an'da 'Allah'a hizmet' bağlamında kullanıldığında 'işini, görevini dosdoğru yapmak' manasına gelmektedir.

174) Böylece kendilerine bir kötülük dokunmadan Allah'tan bir nimet ve bir lütufla döndüler. Allah'ın rızasını gözetmişlerdi. Allah büyük lütuf sahibidir.

175) Şeytan ise ancak kendisini veli edinenleri korkutur. Şu halde eğer müminseniz onlardan korkmayın, benden korkun.

Kâfirler Allah'a zarar veremez

176) Küfürde koşanlar seni üzmesinler. Onlar Allah'a asla bir şeyle zarar veremezler. Allah onları Ahiret'te bir pay sahibi kılmamayı istiyor. Onlar için büyük bir azap vardır.

177) Onlar imana karşılık küfrü satın alanlardır. Allah'a bir zarar veremezler. Onlar için acılı bir azap vardır.

178) Küfürde direnenler sanmasınlar ki onlara mühlet vermemiz kendileri için bir hayırdır. Onlara ancak günahlarını arttırmaları için mühlet veriyoruz. Onlar için alçaltıcı bir azap vardır.

179) Allah, müminleri, pisi temizden ayırıcaya kadar içinde bulunduğunuz bu durumda terkedecek değildir. Allah size gaybı⁷⁸ bildirecek de değildir, fakat Allah, resullerinden istediğini (bu iş için) seçer.⁷⁹ O halde Allah'a ve resullerine iman edin. İman ettiğiniz ve bilinç sahibi olduğunuz takdirde sizin için büyük bir ödül vardır.

180) Ve Allah'ın kendi lütfundan verdiği şeylerde cimrilik edenler hesap etmesinler ki (o verilenler) onlar için bir hayırdır. Aksine, o (verilenler) onlar için bir şerdir. Cimrilik ettikleri şeyler Kıyamet Günü'nde onların boyunlarına dolanacak. Göklerin ve yerin mirası Allah'ındır. Allah yaptıklarınızdan haberdardır.

181) Andolsun ki Allah: "Allah fakirdir, biz ise zenginiz" diyenlerin sözlerini işitti. Onların söylediklerini ve nebileri haksız yere zaptetmelerini yazacağız ve onlara "Yakıcı azabı tadın!" diyeceğiz.

182) "İşte bu, kendi ellerinizle sunduğunuz şeyler (sebebiyle)dir." Allah kullara haksızlık edici değildir.

183) Onlar: "Muhakkak ki Allah bize ateşin yiyeceği bir kurban getirmediği takdirde hiçbir resule iman etmememiz hususunda emretti" dediler. **De ki: "(Mademki sizin iddia ettiğiniz gibi) benden önce gelen resuller açık deliller ve o söylediğiniz şeyle geldiler ve sizler de doğru sözlülerseniz⁸⁰, o halde niçin onları zapt ettiniz?"⁸¹**

⁷⁸ 'geleceği'

⁷⁹ Her ne kadar "yaşa'u" kelimesi Arapçada ve Kur'anda hem Allah'ın istemesi, hem de kulların istemesi anlamına gelse de, gaybın bilinmesi söz konusu olduğunda bu sadece Allah'ın istemesine bağlıdır. Zira bu, Cinlerin İmanı/72:25-27 ayetlerinde özellikle sınırlandırılmıştır. Buna göre Allah, resullerinden istediğini gaybı bildirmek için seçer.

⁸⁰ 'doğruyu söylüyorsunuz'

⁸¹ Bu ayet ne yazık ki Muhammed peygamberin vefatından çok kısa bir süre sonra anlaşılma hale gelmiş ve bu yanlış algı günümüzdeki meallerde de gözlemlenebileceği gibi zihinlerde geçmiş peygamberler hakkında çarpık izlenimlerin doğmasına sebep olmuştur. Günümüzdeki İslam alimlerinin bu ayete yükledikleri anlam, Muhammed peygamberden önce gelen peygamberlerin Allah'a kurban, yani yaklaşma vesilesi olarak çeşitli hayvanlar adadıkları ve bu adakların etlerini de yakarak O'na dumanlarını sunmuş olmalarıdır. Bir benzeri de günümüz İslam Dini'nde 'Kurban Bayramı' olarak adlandırılan bu ritüel, ilahî rahmet ve ahlâka ve bunun yanında da insanî akıl ve vicdana büsbütün aykırıdır. Zira yaşamayı arzulayan, hiç suçu olmayan masum bir hayvanın, günahkar insan eliyle katledilmesi nasıl olur da kişiyi günahlarından arındırır veya onun Allah'a yaklaşmasına vesile olur? Bu, görüldüğü gibi hem akla ve mantığa, hem de hiçbir nefsin başkasının günahını yüklenemeyeceğini veya ona hiçbir yardımda bulunamayacağını defaatle vurgulayan Kur'an'a büsbütün aykırıdır.

184) Fakat seni yalanlarsa (bil ki) senden önce de açık deliller, bilgelik dolu sayfeler ve aydınlatıcı Kitab'ı getiren nice resulleri de yalanlamışlardı.

Dünya hayatı ve müminlerin karşılaşacağı imtihanlar

185) Her nefis ölümü tadacaktır. Kıyamet Günü ecirleriniz⁸² size tastamam verilir. (O vakit) kim ateşten uzaklaştırılır ve cennete girilirse artık kurtulmuştur. Dünya hayatı aldatici bir zevkten başka bir şey değildir.

186) Muhakkak ki mallarınız ve canlarınızla imtihan olunacaksınız. Sizden önce kendilerine Kitap verilenler ve müşriklerden birçok zarar verici söz işiteceksiniz. Sabretmek ve bilinçli olmak elbette ki gayret gerektiren işlerdendir.

187) Hani Allah kendilerine Kitap verilenlerden: “Onu mutlaka insanlara açıklayacaksınız ve gizlemeyeceksiniz” diye söz almıştı. Onlar onu arkalarına attılar ve az bir fiyata sattılar. Satın aldıkları şey ne kötüdür!

188) Getirdikleri şey ile sevinen ve yapmadıklarıyla övülmekten hoşlananları hesaba katma, onların azaptan kurtulacaklarını da sanma. Onlar için acıklı bir azap vardır.

189) Gökerin ve yerin hakimiyeti Allah'ındır. Allah her şeye güç yetirendir.

Bu ayetin özüne uygun anlaşılabilmesi için ayette bahsedilen mevzunun metindeki bağlamı ve günümüz Kitab-ı Mukaddes ile olan ilişkisi göz önünde bulundurulmalıdır. Görülecektir ki bu ayet Tevrat metninin bir parçası olarak kabul bulmuş bazı kısımlarına atıfta bulunmaktadır. Nitekim Kitab-ı Mukaddes'in ilk beş kısmından biri olan Levililer Kitabı 4:35, 5:10, 16:1-34 gibi ayetlerinde bazı peygamberlerin, halkların kültür haline getirdikleri helenistik bir pagan adeti olan 'ilaha kurban sunma ve onu yakma' ritüelini günahlarından kurtulmak için insanlara emrettiklerinden bahsedilmektedir. Fakat yine Tanah'ın birçok ayetinde Allah'ın bu kurbanlardan hoşlanmadığı, onları istemediği ve onlar yerine Kendisinin kulları tarafından tanınmasını arzuladığı vurgulanmaktadır: '*Çünkü ben kurbandan değil, bağlılıktan hoşlanırım, yakmalık sunular değil, beni tanımanızı isterim.*' (Hoşca 6:6); '*Ben boğa eti yer miyim veya keçi kanı içer miyim? Allah'a şükran kurbanı sun, Yüceler Yücesi'ne sunduğun adakları yerine getir.*' (Mezmurlar 50:13-15). Bu ise Tanah'ın çelişkili olduğu sonucunu doğurur.

Az önce bahsedilen bilgiler bir yana, aynı şekilde 3:183 ayeti geleneksel İslam alimlerinin öngördüğü gibi anlaşıldığında Kur'an'ın da kendi içinde çelişkili olduğu sonucunu doğurmaktadır. Çünkü Allah, Kur'an'da insanların kurban etmek için hayvan kesmeleri adetinden kesinlikle hoşlanmadığını belirtmektedir: '*Onların etleri ve kanları asla Allah'a ulaşmaz, fakat sizden O'na ancak bilinçliliğiniz ulaşır*' (Ritüelsiz Din/22:37). Eğer 3:183 ayeti geleneksel anlamda anlaşılacaksa, nasıl olur da Allah Muhammed peygamberden önce gelen diğer peygamberlere kendisi için havyanlar kurban etmeleri ve onların etlerini yakıp dumanlarını O'na sunmalarını 22:37'ye rağmen emretmiştir? Bu da Tanah'ta olduğu gibi bir ikilem teşkil etmektedir ve kendisinin semavi olduğunu iddia eden bir kitap için böyle bir çelişkinin mevcudiyeti mümkün değildir (Vaadin Tekrarı/2:2, Yetimler/4:82, vs.). Bunun yanında, Kur'an ve Kitab-ı Mukaddes'in değiştirilmemiş semavi kısmı ne ilahî rahmet ve ahlâk, ne de insanî akıl ve vicdan ile çelişebilir.

Bütün bu yukarıda bahsettiğimiz sebeplerden dolayı ele aldığımız ayetin anlamı yukarıda sunulan çeviriden de açıkça anlaşılabilir gibi: '*De ki: “(Madem ki sizin iddia ettiğiniz gibi) benden önce gelen resuller açık deliller ve o söylediğiniz şeyle geldiler ve sizler de sözünüzde doğruysanız, o halde niçin onları zapt ettiniz?”*’ olmalıdır. Burada belirtilen hadise, Allah'ın Muhammed peygamberden önce gönderdiği peygamberlere isnad edilen ritüellerin gerçek dışı olmasıdır. Nitekim 184. ayet de bunu desteklemektedir: '*...senden önceki resullere de yalan isnad ettiler.*'

Bu çevirimiz, günümüz Tevrat metninde yer almış olmasına rağmen semavi olmayan, yani insan eliyle sonradan eklenmiş olabilecek bilgileri ifşa etmiştir. Bunun yanında günümüz İslam Dinin'nde 'Kurban Bayramı' olarak kutlanan (!) ritüelin de Kur'an'da aslının olmadığı yine bu şekilde açıkça ortaya çıkarılmıştır.

⁸² 'yaptıklarınızın karşılığı'

Allah müminlere kendi büyüklüğünü ve kudretinin örneklerini ve kendisine duanın nasıl yapılacağını öğretiyor

190) Muhakkak ki göklerin ve yerin yaratılışında ve geceyle gündüzün art arda gelişinde akıl sahipleri için deliller vardır.

191) Onlar ayaktayken, otururken ve yanları üzere (yatarken) Allah'ı anarlar ve göklerin ve yerin yaratılışı hakkında düşünürler: “Rabbimiz, sen bunu boş yere yaratmadın. Sen münezzehsin, bizi ateş azabından koru.

192) Rabbimiz, sen kimi ateşe sokarsan elbette ki onu rezil etmişsindir. Zalimlerin yardımcısı yoktur.

193) Rabbimiz, muhakkak ki biz ‘Rabbimize iman edin!’ diye, imana davet eden davetçiyi işittik ve iman ettik. Rabbimiz, günahlarımızı bağışla, kötülüklerimizi ört ve bizi erdemli kişilerle beraber vefat ettir.

194) Rabbimiz, resullerin (üzerinden) bize vadettiklerini ver ve bizi Kıyamet Günü’nde rezil etme! Muhakkak ki Sen vaadinden dönmezsin!”

195) Rableri (onların dualarına) icabet etti: “Muhakkak ki ben, ister erkek olsun ister kadın, sizden çalışanın amelini boşa çıkarmam, hepiniz eşitsiniz. Benim yolumda hicret edenlerin, yurtlarından kovulanların, eziyete uğrayanların, mücadele edenlerin ve zapt edilenlerin günahlarını örteceğim ve onları altlarından ırmaklar akan cennetlere girdireceğim.” Bu, Allah katından bir karşılıktır. Karşılığın en güzeli Allah katındandır.

Kâfirlerin bu dünyada üstün gibi gözükmeleri sadece dünya hayatı ile sınırlıdır

196) Küfürde direnenlerin ülkelerde (özgürce) dolaşmaları seni aldatmasın.

197) (Bu), az bir yararlanmadır. Sonrasında varacakları yer cehennemdir. O, ne kötü bir beşiktir.

198) Fakat Rableri hakkında bilinç sahibi olanlar için Allah tarafından içinde kalıcı olacakları altlarından ırmaklar akan cennetler vardır. Erdemliler için Allah katındaki şeyler daha hayırlıdır.

199) Ve muhakkak ki Ehli Kitap arasından öyle kimseler vardır ki Allah’a, size indirilene ve kendilerine indirilene iman ederler. Allah’a (karşı) tevazu sahibidirler ve Allah’ın ayetlerini az bir karşılığa satmazlar. Onların ödülü Rableri katındadır. Muhakkak ki Allah, hesabı çabuk görür.

200) Ey iman edenler, sabredin, karşılıklı sabır gösterin, iletişim halinde olun ve Allah hakkında bilinç sahibi olun.⁸³ Umulur ki kurtuluşa erersiniz.

⁸³ “şabiru” fiili “fa‘ale” vezninden olup işteşlik bildirir. Sabır eyleminin tek tek yerine getirilmesi bir öncesinde “işbiru” emriyle ortaya konmuşken hemen peşinden bu sabrın; hem beraberce hem de karşılıklı olarak da yerine getirilmesi gerektiği “şabiru” emriyle ifade edilir. Bu tıpkı ‘Salâtlarımızı koruyun’ (Vaadin Tekrarı/2:238) emrinde geçen “hafızu” gibidir. Dayanışmayı beraberce ve karşılıklı olarak korumak yani bir eylemi topluluk olarak yapmaktır.

4. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Yetimlerin evlendirilmesi

1) Ey insanlar, sizi bir nefisten² yaratan, ondan da eşini yaratan ve bu ikisinden de birçok erkekler ve kadınlar türeten Rabbiniz hakkında bilinç sahibi olun. Kendisi adına birbirinizden isteklerde bulunduğunuz Allah ve akrabalar hakkında bilinç sahibi olun. Allah, üzerinizde gözetleyicidir.

2) Yetimlere mallarını verin. Temiz olanı pis olanla değiştirmeyin. Onların mallarını kendi mallarınız üzerine (katarak) yemeyin. Muhakkak ki o, büyük bir suçtur.

3) Eğer yetimlere adaletle davranamayacağınızdan korkarsanız, o halde onların kadın olanlarından size göre (evlenmesi) uygun olanları ikişer, üçer ve dörder (dörder) evlendirin. Eğer eşit olamamaktan korkarsanız, o halde onlardan bir tanesini veya antlaşmalarınızın hükmü altında olanı³ evlendirin.⁴ Bu, sizin aile bütçe ve sosyal konumunuz için daha uygundur.⁵

¹ YETİMLER SURESİ

² Nefs terimi; 'canlılık özü/kimlik' anlamındadır. Zevce ise; 'her bir çift' ya da 'çiftten biri' anlamına gelmektedir. İnsanlar söz konusu olduğunda hem kadının eşini (kocasını), hem de erkeğin eşini (karısını), hem de kişinin beraberinde olan diğer insanları ifade eder. Ayette "minha" olarak geçen 'ondan' ibaresindeki 'o' zamiri ise nefsi temsil etmektedir. Kadının ve erkeğin birbirlerinden değil, her iki cinsin aynı özden, tek bir nefisten yaratıldığını ifade etmektedir.

³ "Eyman" kelimesi; 'yeminler, anlaşmalar' anlamına gelmektedir. "meleket" kelimesi ise "mülk" kökünden türemiş olup 'hüküm, emir altında olma' anlamına gelir. "ma meleket eymanüküm" terkibi ise 'anlaşmalarınızın hükmü altında olanlar' anlamındadır. Hem evdeki hizmetçileri hem savaş esirlerini hem de bakmakla yükümlü olduğumuz yetimleri ve boşanan eşleri kapsar.

⁴ Müslüman din alimleri bu ayeti, erkeklere verilen aynı anda dört kadınla evlenebilme ruhsatına ispat olarak kullanmaktadır. Bunun nedeni, cinsellik ile ilgili konularda geleneksel kanaldan gelen din algısının, insan fitratına aykırı öğelerle dolu olmasıdır. Ne yazık ki İslam öncesi cahiliye kültürünün İslam'daki büyük etkisi nedeniyle, din adamları bu bozuk yaşantı şeklini, dinin helâl saydığı bir davranış biçimi olarak göstermişlerdir. Fakat bizler, cahiliye Arap kültürünün öğretilerinden etkilenmeden hazırlamaya çalıştığımız bu çeviride, bu ayeti tercüme ederken diğer ayetlerde olduğu gibi üstün insanlık adabını gözeterek, akıl, mantık, ilim, bilim ve Arapça dilbilgisi kriterleri uyarınca bir çeviri yapmaktayız. Şöyle ki, ilk önce ayette geçen "enkîhu" kelimesini 'onları kendinizle evlendirin' olarak değil, Ahlakî Kurallar/24:32. ayetinde de geçtiği üzere 'onları evlendirin' olarak çevirmekteyiz. Ayet açıkça evlenme yaşı gelmiş yetim kızların, kendilerine sahip çıkmış hayırseverler tarafından ikişer, üçer ve dörder dörder evlendirilmelerini tavsiye etmektedir. Ne yazık ki geleneksel zihniyet bu 'nikâhlayın, nikahlandırın' anlamına gelen "enkîhu" kelimesine, ayetin Arapça metninde olmadığı halde 'kendinizle' kelimesini ekleyerek ayete 'yetim kızları kendinizle nikahlayın, kendinizle nikahlandırın' anlamı yüklemektedir. Yani bunun anlamı, sözde bu 'hayırsever' müminler, yetim kızları besleyip büyütecekler ve zamanı gelince de onları bizzat kendi zimmetlerine geçirecekler! Bu zihniyet ise mantıklı bir insanın çok çabuk kavrayacağı gibi başlı başına çocukların cinsel istismarı kategorisinde yer almaktadır. Muhammed peygamberi, elli yaşını aşmışken sözde altı yaşında olan Ebubekir kızı Ayşe ile evlendirip dokuz yaşında onunla gerdeğe sokan geleneksel İslam anlayışı, ne yazık ki burada da aynı bakış açısını Kur'an ayetine yansıtmıştır.

Yukarıda anlattığımız geleneksel teolojideki cinsel istismarcılığın farkına varmış bazı alimler, bu 'kendinizle nikahlayın' olarak çevirdikleri "enkîhu" kelimesiyle, aslında kastedilmek istenen olayın, erkeklerin yetim kızlar ile değil, o yetim kızlara bakıcılık yapacak başka kadınlar ile evlenebileceği yönünde olduğunu öne sürmüşlerdir. Bu düşünceye göre erkekler, nefislerinin arzu ettikleri kadınlar ile ikişer, üçer ve hatta dörder dörder evlenebilirler. Fakat ne yazık ki bu düşünceyi ifade ederken yine kadını satılık bir malmış gibi gören Kur'an öncesi Arap toplumunun adet ve geleneklerden kurtulamamış oldukları açıktır.

Sonuç olarak bu ayette belirtilen olay, yetimlere bakan hayırsever kişilerin bakımlarını üstlendikleri yetim kızları evlenme yaşı veya olgunluğuna eriştiklerinde mümkünse ikişer, üçer, dörder dörder evlendirmeleridir. Eğer onların evlenme masraflarını karşılama hususunda aralarında eşit davranılamayacağından korkulursa, o takdirde ayette

4) **Ve (o) kadınlara emanetlerini tam tamına verin.**⁶ Eğer (o emanetten) bir kısmını sizlere kendi rızalarıyla verirlerse onu afiyetle yiyin.

5) Allah'ın size geçim vesilesi olarak verdiği mallarınızı sefahatte⁷ olanlara vermeyin. Onlarla (yetimleri) rızıklandırın, giydirin ve onlara güzel sözler söyleyin.

6) **Evlilik (çağına) erişinceye kadar yetimleri sınavın. Eğer onların olgunlaştıklarına kanaat getirirseniz hemen onlara mallarını verin. Onları büyütme amacıyla o (malları) israf ederek aceleyle yemeyin.** Zengin olanlar bundan kaçınınsınlar. Fakir olanlar ise sağduyulu olarak (ondan) yiyebilir.⁸ Onlara mallarını vereceğinizde şahit tutun. Hesap görücü olarak Allah kafidir.

Vasiyet edilmemiş miras paylaşımı

7) Ana, baba ve akrabaların geriye bıraktığından erkekler için bir pay vardır. Kadınlar için de ana, baba ve akrabaların geriye bıraktığından bir pay vardır. (Bu), az olsun çok olsun (hak sahiplerine iade edilmesi) farz kılınmış bir hissedir.

8) Paylaştırma anında (diğer) yakınlar, yetimler ve yoksullar hazır bulunursa o (maldan) onları da rızıklandırın ve onlara sağduyulu sözler söyleyin.⁹

9) Arkalarında bıraktıkları zayıf çocuklardan dolayı endişe duyanlar dikkat etsinler! Böylece Allah hakkında bilinç sahibi olsunlar ve doğru söz söylesinler.¹⁰

tavsiye edilen, en azından onlardan bir tanesini evlendirmek veya o da mümkün değilse ev işlerinde ihtiyaçtan dolayı anlaşmalı çalışan bir kadın hizmet görevlisini evlendirmektir.

⁵ Yukarıdaki ayetin çok evlilik ile ilgili olmadığı ve bu ayette yetimlerden bahsedildiğini, Fas asıllı İspanyol vatandaşı Arap Dili uzmanı ve Kur'an araştırmacısı Houssain Labrass ile ilk paylaştığımda, bu anlayışın doğruluğunu ve ayetin yukarıdaki kısmının da bu takdirde yukarıda belirtilen şekilde düzenlenebileceğini belirtmiştir. Buna göre, ayette geçen "tau'lu" kelimesi, gerek "ayın-ya-lam," gerekse "ayın-waw-lam" kökünden türeyebilir ve ikisi de beraber anlaşıldığında Arapçada 'aile bütçe ve sosyal konumu' anlamına gelmektedir. Haliyle reşit olmuş yetimler evlendirildiğinde ailenin ekonomik yükü hafifletilecek ve aile içi sosyal bir problem de çözülmüş olacaktır. (<https://www.almaany.com/en/dict/ar-en/تَعُولُوا/>). Buna ilave olarak, 19 Ocak 2016'da "(TR) Kuran'da çok evlilik YOKTUR!" başlığı altında sosyal medyadan ilk defa duyurduğumuz bu tercümeden sonra (<https://www.youtube.com/watch?v=yvFansI0ihw>), araştırmacı-yazar Sonia Cihangir de, görüşümüzü kendisine ilettikten bir süre sonra bunu benimseyerek eski bakış açısından uzaklaştı ve 2017'de yayınladığı Kur'an çevirisinde bu ayette 'çok evlilikten' bahsedilmediğini duyurdu. Bu çevirimizin Arapçaya çok iyi hakim olmuş kişiler tarafından tasdik edilmesinden dolayı onur duymaktayız ve bundan sonra yapılacak çevirilere de yansımaları umut etmekteyiz.

⁶ Bir önceki ayette bir erkeğe dört kadınla evlenme yetkisi veren mütercimler bu ayette geçen "şadaqati" kelimesini evlenme esnasında kadına sunulan mehir şeklinde çevirmektedirler. Hâlbuki Kur'an'da "şad-dal-kaf" kökünden türeyen 155 adet kelimeden hiçbir tanesi 'sadık kalma' ve 'muhtaca verilen sadaka' anlamından başka bir anlamda kullanılmamıştır. Ayette geçen "şadaqati" kelimesi hem sözlük anlamı, hem de ilgili ayetlerin bağlamı itibarıyla 'sadakatlar' yani 'tam tamına yetimlerin hakkı olan ve sadık kalınması gereken emanetler' olarak açığa çıkmaktadır.

⁷ Muhakemesi zayıf olup henüz üzerine sorumluluk alamayacak durumdakiler.

⁸ Yetimlere bakan hayırseverler eğer ekonomik açıdan güçlük çeken kişilerse, o halde yetimlerin mallarını yine o yetimlerin geçimini karşılama amacıyla israf etmeden, sosyal standartlar seviyesinde tasarruf ile dikkatle harcaabilirler.

⁹ Kavga güürültü yapmadan, iyimserlikle.

¹⁰ 'doğru karar versinler' anlamında. Her ne kadar bu ayetlerin bağlamı vasiyet edilmemiş miraslar olsa da yine de Kur'an, Vaadin Tekrarı/2:180'de olduğu gibi müminlere miras vasiyetini ölmeden önce yapmalarını tavsiye etmektedir. Bilinçli bir mümin, bir gün öleceğini düşünerek geriye bırakacağı çocuklarının muhtemel durumlarını hesaba katmalıdır ve onların gelecekleri hakkında kuşulanmalıdır. Eğer etrafında onlara hakkıyla bakabilecek bir kişi bulamıyorsa o zaman miras konusunda aldığı kararlara çok dikkat etmelidir. Ayette geçen 'güçsüz çocuklar' terimiyle bu anlatılmak istenmektedir. Ayrıca ileride kendi kendine yeterli olmakta güçlük çekeceğine inanılan çocuklar da 'güçsüz çocuk' kategorisinde değerlendirilmelidir. Dolayısıyla bırakılacak mirastan bu çocukların payına düşen miktar -verilecekse- diğer yakınlarla düşen miktardan çok daha yüksek olmalıdır.

10) Muhakkak ki yetimlerin mallarını haksızlıkla yiyenler karınlarına ateş yemiş olurlar¹¹. Onlar ateşe gireceklerdir.

11) Allah çocuklarınız hakkında size şöyle tavsiye eder: Erkeklerin payı iki kız çocuğu kadardır. Eğer kızlar ikiden fazla ise o halde onlara düşen üçte ikidir. Bıraktığı sadece tek kız çocuğu ise o halde (mirasın) yarısı onundur. Çocukları olanların anne ve babasına (düşen pay) her biri için mirasın altıda biridir. Çocukları olmayan ve mirasçıları anne ve babası olanlardan (kalan mirasın) üçte biri anneye aittir. Fakat kardeşleri varsa, anneye yine altıda bir düşer. (Bu taksim) belirlenmiş miras vasiyeti ve borçların ödenmesinden (geriye kalan miktar) sonrası içindir. Anneleriniz, babalarınız ve çocuklarınızdan hangilerinin size (Ahiret'te) fayda bakımından daha yakın olacağını bilemezsiniz. (Bunlar) Allah'ın farzlarıdır. Muhakkak ki Allah bilendir, hikmet ve hüküm sahibidir.

12) Ve eşlerinizin bıraktıklarının yarısı size aittir. Ama kadınlarınızın çocukları varsa, bıraktıkları (mirasın) dörtte biri sizindir. (Bu taksim) belirlenmiş miras vasiyeti ve borçların ödenmesinden (geriye kalan miktar) sonrası içindir. Eğer çocuğunuz yoksa sizin geriye bıraktığınız (mirasın) dörtte biri kadınlarınızındır.¹² Eğer çocuğunuz varsa bıraktığınız (mirasın) sekizde biri onlarındır. (Bu taksim) belirlenmiş miras vasiyeti ve borçların ödenmesinden (geriye kalan miktar) sonrası içindir. Eğer miras bırakan erkek veya kadının anne-babası ve çocuğu olmayıp erkek veya kız kardeşi varsa, herbiri için altıda bir (pay) vardır. Ama (kardeş sayısı) fazla ise o zaman üçte biri (aralarında) paylaşırlar. (Bu taksim) belirlenmiş miras vasiyeti ve borçların ödenmesinden (geriye kalan miktar) sonrası içindir ki kimseye zarar verilmesin. (Bu taksimler) Allah tarafından vasiyettir. Allah bilendir, yumuşak muamele edendir.

13) Bunlar Allah'ın sınırlarıdır. Kim Allah'a ve resulüne itaat ederse, onu altlarından ırmaklar akan cennetlere girdirir. İşte bu büyük bir kurtuluştur.

14) Ve kim Allah'a ve resulüne isyan eder ve O'nun sınırlarını aşarsa, onu, içinde kalıcı olacağı ateşe girdirir. Alçaltıcı hesap onun içindir.

Zina eden evlilere uygulanacak ceza

15) Kadınlarınızdan fuhuş yapanlara karşı içinizden dört şahit getirin. Eğer şahitlik ederlerse, onlara ölüm gelinceye kadar veya Allah (onlara) bir (çıkış) yolu kılincaya kadar onları evlerde tutun.¹³

16) İçinizden o (fuhuş) yapan her iki tarafa da bu ceza verilsin.¹⁴ Eğer pişman ve ıslah olurlarsa bundan vazgeçin. Muhakkak ki Allah pişmanlıkları kabul edendir, Merhamet Eden'dir.

¹¹ 'karınlarını ateşle doldurmuş olurlar.'

¹² Bu ayetteki miras paylaşımında, erkeklerin eşlerine bıraktıkları mirasta 'sahip olduğu eş sayısına göre' paylaşım yapılmamış olması, Kur'an'da çok eşliliğin bulunmadığının bir diğer ispatıdır.

¹³ Ayette 'onları evlerde tutun' tabiriyle belirtilmek istenen; geleneksel İslam Dini öğretilerindeki gibi insanları işledikleri zina suçundan ötürü dört duvar arasına, hayatlarının sonuna kadar hapsetmek değildir. 'Evde kalmak, evde tutulmak' tabirleri 'onların başka birisiyle evlenmelerine izin vermeyin' demektir. Ayrıca ayet, böyle ceza için bile Allah tarafından bir çıkış yolu olabileceğini belirtmektedir. Zira Ahlakî Kurallar/24:3 ayetinde 'zina etmişlerin ancak zina etmişlerle evlenebileceğine' dair bir hüküm geçmektedir. Bunun daha da ötesi, yuvaların yıkılmaması için zina edenlerin hakîki pişmanlığı sonrası eşlerinin onları bağışlayabilmesidir.

¹⁴ Bu ayet zina yapanlara verilen cezanın her iki cinsi de kapsadığını belirtmektedir.

17) Allah'ın kabul ettiği pişmanlık, cahillikle kötülük yapıp ardından pişman olanların pişmanlığıdır. Onların pişmanlıklarının kabulü Allah'a aittir. Allah bilendir, hikmet ve hüküm sahibidir.

18) Sürekli kötülük işleyip ölüm vakti kendilerinde gelince: “Şimdi pişman oldum” diyenlerin pişmanlığı da, kâfir olarak ölenlerin pişmanlığı da geçerli değildir. Onlar için acılı bir azap hazırladık.

Kadınları zorlayarak veya onlara fuhuş iftirası atarak mallarını almaya çalışmak

19) Ey iman edenler, kadınların onayı olmadan onların mirasçısı olmanız helâl değildir. Açık bir fuhuş ile gelmedikleri sürece kendilerine verdiğiniz mihirden bir pay almak için de onları sıkıştırmayın. Onlara sağduyulu davranın. Onlardan hoşlanmıyorsanız, belki hoşlanmadığınız şeyde Allah çok hayır kılmıştır.

20) Eğer bir eşin yerine başka bir eş almak istiyorsanız, değerine (kantar) kantar mal vermiş olsanız bile ondan bir şeyi geri almayın. O (malları) iftira atarak ve (bu şekilde) açıkça günah işleyerek mi geri alacaksınız?

21) Birbirinizle kaynaşmışken ve onlar sizden kesin bir söz almışken o (malları) nasıl geri alırsınız?

22) Ve babalarınızın evlenmiş olduğu kadınlarla evlenmeyin.¹⁵ Geçmişte olanlar hariç. Muhakkak ki o bir fuhuştur ve gazaba uğrattıran, kötü bir yoldur.

Helâl olan evlilikler

23) Size şunlar haram kılınmıştır: Anneleriniz, kızlarınız, halalarınız, teyzeleriniz, erkek kardeşlerinizin kızları, kız kardeşlerinizin kızları, süt anneleriniz, süt kız kardeşleriniz, eşlerinizin anneleri, himayenizde olan kadınlardan olan gözettiğiniz kızlar - eğer (annelerini nüfusunuza) dahil etmediyseniz o halde (kızlarını kendinize nikahlamanızda) sizin için bir sakınca yoktur-, (öz) oğullarınızın eşleri ve iki kız kardeşle ardınca toplanmanız.¹⁶ Geçmişte olanlar müstesna. Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

¹⁵ Bu ayette geçen ‘evlenmeyin’ kelimesi orijinal metinde 3. ayette geçen “enkihu” yani ‘evlendirin’ kelimesinin aksine ‘siz kendinizle evlenmeyin’ yani “la tenkihu” olarak metinde yer almaktadır. “enkihu” kelimesinin başındaki “P” harfi evlenme fiilini üstlenen öznenin ikinci çoğul kişi olduğunu belirtmek için kullanılmıştır. Bu bir rastlantı değil, bilakis 3. ayetin dip notunda açıklamaya çalıştığımız hikmete binaen gerçekleştirilmiştir. Bunun bir diğer örneği de yine bu surenin 127. ayetinde mevcuttur ve burada da evlenme fiilini üstlenen özne ‘siz’ yani ikinci çoğul kişidir ve fiili de yine “tenkihu”dur: ‘Senden kadınlar hakkında fetva istiyorlar. De ki: “Fetvayı Allah verir. Kitapta onları kendinize nikâhlamak istediğiniz halde kendilerine farz olanı vermediğiniz kadınlarınızın yetimleri ile aciz çocukları (hakkında yapmanız gerekenler) ve yetimlere adaletle davranışı ikame etmeniz size okunuyor. Yaptığınız her iyiliği Allah bilir.’’ Bu örnekler yaptığımız 3. ayetin çevirisinin doğruluğunu gramatiksel olarak da ispatlamaktadır.

¹⁶ Geleneksel İslam Dini müfessirleri, 3. ayetin mealinden ötürü oluşan ‘birden çok kadınla evlenebilme’ inancından dolayı bu ayetin son kısmında geçen ‘iki kız kardeşle evlenememe’ yasağını ‘iki kız kardeşle aynı anda evlenememe’ olarak kaleme almaktadırlar. Hâlbuki “tejme’u beyne” kelimesi ‘aynı anda’ değil, ‘aralarında ardi ardına birleşme, toplanma’ demektir. Bu bir deyimdir. Sonuç itibarıyla bu ayetten anlaşılan, erkeklerin ayette belirtilen kadınların yanında, biri ölse de, boşansa da aynı aileden iki kız kardeşi ardi ardına kendilerine nikâhlayamayacakları hususudur. Bir kız kardeşten boşanan veya dul kalan erkek, o kız kardeşin üzerine diğer kız kardeşle evlenemez. Diğer kız kardeşle evlenmeden önce başka bir kadınla evlilik gerçekleştirip ondan da boşanması veya dul kalması gerekmektedir. Yani ayet, bir erkeğin aynı aileden iki kız kardeşle evlenmesini zorlaştırmaktadır.

24) Antlaşma ile hükmettiklerinizin dışındaki kadınlardan özgür olanları¹⁷ bayağılık etmeden, Allah'ın size önerdiği şekilde iyilikle mallarınız ile kendinize istemeniz size helâl kılındı. O halde onlara belirlenen miktarda mehirlerini verin. Belirlenen miktar hususunda sonrasında bir antlaşmaya (varmanız) üstünüze bir sorumluluk yüklemeyin. Allah bilendir, hikmet ve hüküm sahibidir.

25) Kimin mümin özgür kadınlarla evlenmeye uzun süre gücü yetmezse, o halde (kendi) antlaşma üzerine hükmettikleri mümin genç (kadınlardan birisiyle) evlensin. Allah imanınızı en iyi bilendir. Birbirinizle eşitsiniz. O halde, bağlı oldukları kişinin iznini alın¹⁸ ve sağduyulu (bir şekilde) bayağılık etmeden ve gizli dostluk yapmadan, özgür kadınlara verdiğiniz gibi mehirlerini verin. (Hüküm anlaşmasından kurtulup) özgürlüklerine kavuştuktan sonra fuhuş yapacak olurlarsa, onlara özgür kadınlara verilen cezanın yarısını uygulayın.¹⁹ Bu²⁰, günaha girmekten çekinenleriniz içindir. (Fakat) sabretmeniz sizin için daha hayırlıdır. Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

26) Allah size bunları açıklamak, sizi sizden öncekilerin yoluna iletmek ve pişmanlıklarınızı kabul etmek ister. Allah bilendir, hikmet ve hüküm sahibidir.

27) Allah pişmanlıklarınızı kabul etmek ister, şehvetlerine uyanlar ise büyük bir sapmışlığa yönelmenizi isterler.

28) Allah (yükünüzü) hafifletmek istiyor. İnsan zayıf yaratılmıştır.

29) Ey iman edenler, karşılıklı rızaya dayanan ticaret dışında haksızlıkla birbirinizin mallarını yemeyin. Birbirinizi zapt etmeyin²¹. Muhakkak ki Allah size Merhamet Eden'dir.

30) Kim bunu düşmanlık ve haksızlıkla yaparsa, onu ateşe sokacağız. Bu, Allah için kolaydır.

31) Eğer büyük yasaklardan sakınırsanız günahlarınızı örteriz ve sizi onurlu bir girişle kabul ederiz.

32) Allah'ın bazınızı bazınıza üstün kıldığı şeyleri temenni etmeyin. Erkeklerle kazandıklarından bir pay, kadınlara kazandıklarından bir pay vardır. Lütfundan (bahşetmesini) Allah'tan isteyin. Allah her şeyi bilendir.

¹⁷ Geleneksel İslam teolojisine göre bu ayetin meali: '(Harp esiri olarak) sahip olduğunuz cariyeler müstesna, evli kadınlar da size haram kılındı.' şeklindedir. Bu anlayışa göre müminler, helâliyle bir kişiyle evli olan bir kadını, çocuk sahibi olsun-olmasın, evliliğini bozsun-bozmasın, yeniden evlenmek istesin-istemesin farketmez, kendileriyle nikâhlayabilirler! Bu ise akıllara durgunluk veren bir zulümdür. Hâlbuki "muhsinat" kelimesi Arapçada hem başkalarına ihsanda bulunan cömert kadınlara atfedilen sıfattır hem de 'kimseye bağlı olarak yaşamak zorunda olmayan, özgür kadın' anlamına gelir. Bu ve bir sonraki ayetin bağlamlarına göre bu kelimenin anlamı, geleneksel meallerde ki gibi 'evli kadın' değil, 'özgürlüğüne ermiş kadın'dır.

¹⁸ "Ma meleket aymanikum" ifadesinin bağlama göre anlamı; bir kişiye karşılıklı antlaşma hükümleri altında hizmet veren kadınlar demektir. Emri altında oldukları işverenleri ile bir antlaşmaya varmadan ayette bahsedilen 'bağlı kadınları' nikâhlamak Kur'an'da yasaklanmıştır.

¹⁹ 19. ayette belirtildiği gibi fuhuş yapmış özgür kadınlara verilen ceza, kendilerine verilen mehrin bir kısmının geri alınmasıdır. 25. ayette anlatılmak istenen olay ise antlaşmalı hizmetçilikten kurtulup evlilik yaptıktan sonra zina eden kadınlarla ilgilidir. Buna göre bu kadınların mehirlerine uygulanan ceza, zina etmiş özgür kadınların mehirlerine uygulanan kesintinin yarısı kadardır.

²⁰ Size sunulan bu evlilik izni...

²¹ Buradaki "qatele" fiili de 'zapt etmek' anlamında kullanılmıştır. Ayetin bağlamı açıkça bunun 'öldürmek' anlamı taşıyamayacağını bir göstergesidir. Lütfen Vaadin Tekrarı/2:54 ün dip notuna tekrar başvurunuz.

33) Ana-baba ve akrabaların bıraktıklarının hepsi için mirasçı kıldık. Kendi ellerinizle antlaşma yaptığımız kimselere de paylarını verin. Allah her şeye şahittir.

Eşlerinde davranış bozukluğu olan erkeklere ilişkilerini düzeltmeleri için önerilen yöntem

34) Erkekler, Allah'ın bazılarına bazısına göre daha fazla (sorumluluk yüklemesi) ve mallarından onlar için harcadıklarından ötürü kadınların koruyucusudurlar. O halde salih ve (Allah'ın yasasına) boyun eğen kadınlar da Allah'ın koruduğu gizlilikleri korusunlar. Onların yapmış oldukları hatalı davranışların (neticelerinden) korkacak olursanız, (ilk önce) onlara öğüt verin, (sonra) onlardan yataklarda ayrılın ve (en sonunda da) onlardan uzaklaşın. (Tembih ettiğiniz hususlarda) size itaat ederlerse onlara karşı başka bir yol aramayın. Allah yücedir, büyüktür.

35) Eğer eşlerin birbirlerinden ayrılacaklarından korkarsanız o halde erkeğin ailesinden bir hakem, kadının ailesinden de bir hakem gönderin²². Bu ikisi arayı düzeltmek isterlerse Allah onu muvaffak kılar. Allah bilendir, haberdar olandır.

36) Allah'a kulluk edin ve hiçbir şeyi O'na ortak koşmayın. Anne-babaya, yakınlara, yetimlere, yoksullara, **yerli komşuya, yabancı komşuya, yabancı arkadaşına** ve anlaşmayla hükmettiklerinize karşı güzel davranın. Allah, büyülenen ve kendisiyle övünenleri sevmez.

37) Onlar cimridirler, insanlara cimriliği tavsiye ederler ve Allah'ın lütfundan kendilerine verdiğini gizlerler. Kâfirler için alçaltıcı bir azap hazırladık.

38) Onlar mallarını insanlara gösteriş için harcarlar, Allah'a ve Ahiret Günü'ne de iman etmezler. Şeytan kime yakınsa, (o) ne kötü bir yakınlıktır!

39) Allah'a ve Ahiret Günü'ne iman etselerdi ve Allah'ın onlara verdiği rızıktan infak etselerdi ne olurdu? Allah onları bilendir.

Allah'ın Ahiret'teki adaleti

40) Muhakkak ki Allah zerre ağırlığınca bile haksızlık etmez. Yapılan iyiliği kat kat artırır ve (karşılığında) kendi katından büyük bir ödül verir.

41) Her ümmete bir şahit getirdiğimizde, seni de bunların üzerine şahit olarak getirdiğimizde halleri nice olur.

42) O gün, küfürde direnmiş ve resule isyan etmiş olanlar toprağın kendilerini yutmasını isterler. Allah'tan hiçbir hadis gizleyemezler.²³

Müminlerin bir araya geldiklerinde uymaları gereken kurallar

43) **Ey iman edenler! Sarhoşken ne dediğinizi bilinceye kadar salâte yaklaşmayın. Yolculuktan yeni gelmiş iseniz²⁴ de yıkanana kadar (salâte yaklaşmayın) -transit geçenler müstesna²⁵-. Hasta**

²² 'görevlendirin'

²³ Bu ayetteki "hadi" kelimesini olduğu gibi bırakmamızın sebebi 41. ayette Muhammed peygamberin ümmetine şahitlik yapacağı vurgusudur. Bilindiği gibi Muhammed peygamber zamanında Allah'ın Dini'ne inandıklarını savunan çeşitli topluluklar, onun ölümünden hemen sonra, onun adına birçok hadisler ve doğruluğuna inandıkları hayat kesintilerini aktaran belgeler neşretmişlerdir. Bu hadislerin birçoğu da Kur'an'da öğretilen dinî yapı ile kökten farklılıklar gösteren günümüz İslam Dini'ni şekillendirmiştir. İşte 42. ayette gerçeği örtenlerin ve bu şekilde resule, yani risalete isyan edenlerin, Kıyamet Günü'nde uydurdukları hiçbir hadisi Allah'tan gizleyemeyecekleri haber verilmektedir.

²⁴ Bu ayetin geleneksel anlamı ve çevirisi, günümüz İslam dini doktrinlerinin en önemli ritüellerinden olan 'cinsel ilişki sonrası boy abdesti alma' şartının temelini teşkil etmektedir. Hâlbuki bizim bu çalışmamızda önerdiğimiz ayet tercümesi, geleneksel anlayış ile temelden farklıdır. Bu farklılığın ise mantık, etik, bağlam birliği ve linguistik (dil bilimi) perspektiflerden kaynaklanan birçok delilleri mevcuttur. İlk olarak belirtmeliyiz ki geleneksel anlayış ayetin

bağlamı ile tutarsızdır. Ayetin ana konusu daha ilk cümleden de anlaşıldığı gibi cinsel ilişki sonrası yıkanma emri değil, inananların biraraya gelmeden önce hangi zihinsel ve fiziksel şartlarda olmaları gerektiğidir. Ayette öncelikle, salâti ikame etme, yani inananların dayanışma ve toplantı amaçlı biraraya gelmeleri öncesinde, herkesin ne dediğini bilecek kadar zihninin yerinde olması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu vurgunun daha ilk cümlede olması, ayetin ana temasının herhangi bir yıkanma ritüelinin ne durumlarda yapılması gerektiği değil, onun yerine, inananlarla toplanmaya katılma kurallarının belirtilmesi olduğunu ispatlamak için yeterlidir. İkinci cümlede geçen ‘cünüp’ kelimesi ve bağlamı da yine ‘cünüplük hali’nin ne olduğundan veya ‘cünüplük halinden kurtulmak için yapılması gerekenler’den değil, bilakis ‘cünüplük halinde iken müminlerle nasıl biraraya gelinebileceği’nden bahsetmektedir. Bu detay bizce çok önemlidir. Zira bütün Kur’an’da geleneksel İslam nazarı ile yapılması bu kadar önemli görülen ‘cinsel ilişki sonrası boy abdesti alma’ ritüeli için doğrudan emir veren hiçbir ayet yoktur.

Söz konusu ayette geçen ‘cünüp olanların yıkanması gerektiği’ emri, ilk başta bizim çalışmamızdaki bakış açısı ile çelişiyor gibi gözükebilir. Fakat bizim için bu ayette önemli olan nokta cünüp olanların hangi amaçla yıkanması gerektiği bilgisidir. Yanlış anlaşılmalara neden olunmamak için tekrar belirtmeliyiz ki bizim çalışmamız insanların inananlarla biraraya gelmeleri için cünüp iseler yıkanmaları gerektiğini savunmaktadır. Yani bize göre bu ayet inananlarla biraraya gelmeyecek iseler, insanların cünüplük hallerinden mutlaka çıkmaları gerektiği sonucunu doğurmamaktadır. Tekrar belirtelim ki, bize göre eğer -anlamı ne olursa olsun- bu ‘cünüplük halinden çıkmak,’ geleneksel İslam’ın öğrettiği gibi uzun müddet yapılmadığı takdirde kişiyi cehenneme sokmaya yetecek kadar bir önemde olsa idi bu konuda Kur’an’da doğrudan doğruya bir ayet bulunması gerekirdi.

Ele aldığımız ayetin ana konusu ‘cünüplükten çıkmak’ değil, ‘dayanışmaya iştirak etme şartları’dır. Burada akıllara takılabilecek soru ‘O halde cünüplük ne demektir?’ sorusudur. Bu sorunun sorulmasının nedeni ise ayette ‘cünüp’ olarak nitelendirilen kişilerin bireysel olduklarında değil bir toplantıya katılacaklarında yıkanmaları gerektiğidir. Dolayısıyla ‘cünüplük hali’nin anlamı ne olacaksa olsun, bu, ayetin başında ‘ne dediğini bilmezken bireylerin toplantıya katılmamaları’nda olduğu gibi bir topluluğu yakından ilgilendiren bir durum olma mecburiyetindedir. Yani geleneksel öğretilerin ‘cünüp’ kelimesine verdiği anlam olan ‘cinsel ilişki sonrası yıkanma gerekliliği’ mantiken ayetin konu bağlamından çok uzaktır.

Az önce yaptığımız açıklamalar ‘cünüp’ kelimesinin ne anlama geldiği hakkında araştırılma yapılmasını zorunlu hale getirmiştir. Bizler bir Kur’an çevirisi olarak bu çalışmamızda elbette bu konu hakkında fikrimizi beyan edeceğiz ve bu ayetin tercümesinin yukarıdaki metinde kaleme aldığımız şekliyle olması gerektiğinin nedenlerini açıklayacağız. Fakat ona geçmeden önce, bir de ayette geçen ‘cünüp’ kelimesinin geleneksel anlamını ilahî etik perspektifinden ele alalım. Geleneksel anlamda ‘cünüplük hali’ erkek olsun kadın olsun ‘cinsel ilişkiye girdikten sonra yıkanmamışlık hali’dir. Yani başka bir ifadeyle ‘cünüp insan’ denildiğinde akla gelen şey bir bireyin cinsel ilişkide bulunmuş olma ve sonrasında da daha yıkanmamış olma halidir. Zannımca insanları bu şekilde bir kategoriye sokmak, ayetin bağlamı da nazara alınacak olduğunda gerek insanî gerek ilahî etik perspektifi açısından ahlakî değerlere büsbütün zıttır.

Şimdi ‘cünüp’ kelimesinin ne anlama gelebileceği üzerinde duralım. Bu kelimenin geçtiği bağlam ayetin ikinci cümlesinde de görüleceği gibi yolculuk haliyle bağlantılıdır, zira yıkanma emrinden “‘abiri seb’i” yani ‘transit geçenler’ muaf tutulmaktadır. ‘Cünüp’ kelimesinin yolculuk haliyle bağlantılı olması ve ‘cünüp’ olanların müminlerle toplanmadan önce yıkanmalarının istenmesi olayı aklımıza eski şehir yapılanmalarında şehirlerin giriş kapılarının hemen yakınlarına kurulan hamamları getirmektedir. Bunun en kalıcı örnekleri İspanya’da bulunan eski Endülüs şehirlerinin ve saraylarının giriş kapılarının hemen bitişiğinde bulunan hamamdır ve bunlar günümüzde de tarihe ilgi duyan turistler tarafından halen ziyaret edilmektedir. Bilindiği gibi bu hamamların temel amacı at, merkep veya yaya olarak uzun yolculuklardan gelen insanların şehirlere girmeden önce yıkanmaları ve bu şekilde bu yolcuların rahat ve temiz olarak toplum içerisine dahil olmalarını sağlamak olmuştur. Dolayısıyla hem ayet içerisindeki bağlam hem de arkeolojik ve tarihî deliller ‘cünüp’ kelimesinin aslında ‘şehrin yanında olan, şehre girmek üzere olan yolcu’ anlamına gelebileceğini akla getirmektedir. Bunun yanında linguistik, yani dil bilgisi perspektifinden de bakılacak olursa görülecektir ki ‘cünüp’ kelimesinin bileşenleri Arapçada cim, nun ve be harfleridir ve ‘cenap’ yani ‘yanda olmak’ anlamına gelmektedir. Buna ek olarak bir de “‘ajnabî” yani ‘yabancı’ manasına gelen kelime de Arapça bir kelime olup yine aynı bileşenlerden müteşekkildir. Bilindiği gibi bu kelimelerin Arapça yazılımda ünlü harf bulunmamaktadır ve söylemesi ‘cünüp’ olarak alışılabilir Kur’an’ın orjinal metninde bu ayette yer alan kelime de ünlü harfler bulunmamaktadır. Dolayısıyla Arapçada neredeyse tüm kelimelerin yapılanma sistemi türeme üzerine olduğu düşünüldüğünce ‘cünüp’ diye telaffuz ettiğimiz bu kelimenin ‘cenap’ veya ‘ecnebi’ kelimelerinin birinden veya her ikisinden türemiş olması neredeyse kaçınılmazdır.

Sonuç olarak, ele aldığımız bütün bu ihtimalleri ve arkeolojik delilleri göz önünde bulundurduğumuzda, ‘cünüp’ diye telaffuz ettiğimiz bu kelimenin, metinde tercüme ettiğimiz şekilde ‘uzun yolculuktan bir beldeye henüz ulaşmış kişi’ anlamına sahip olduğuna kanaat etmekteyim. Bu şekilde tercüme etmekle de ayetin temel amacı, yani inananlar

veya yolculuk üzere iseniz (de salâte gitmeyin). Sizden biriniz heladan geldiğinde ve insanlar ile temasa geçmiş olacaksa²⁶ (temizlenene kadar salâte gitmesin). Eğer su bulamazsanız, o halde temiz toprağa yönelin ve yüzünüzü ve ellerinizi (güzel koku ile) meshedin.²⁷ Muhakkak ki Allah affedicidir, bağışlayıcıdır.

Allah'ın ayetlerini değiştirerek Allah'a ortak olunmak

44) Kendilerine Kitap'tan nasip verilenlerin sapmışlığı satın aldıklarını ve sizi yoldan çıkarmak istediklerini görmedin mi?

45) Allah düşmanlarınızı en iyi bilendir. Allah veli olarak kâfidir, Allah yardımcı olarak kâfidir.

46) Yahudilerin bir kısmı sözleri bağlamından tahrif ederler²⁸ ve dillerini eğip bükerek dinle alay etmek için: “İştittik ve isyan ettik,”²⁹ “İşit, sağır adam,” “Bize çobanlık et” derler. Eğer onlar

topluluğunun dış etkenlerce herhangi bir şekilde zarar görmemesi olayı da tam tamına sağlanmaktadır. Zira sarhoşken ne dediğini bilmeyen bir birey veya bulaşıcı bir hastalığa yakalanmış bir kişi veya üstü başı uzun ve yorucu bir yolculukta kirlenmiş bir yolcu, Allah rızası için biraraya gelmiş bir topluluğu hem zihinsel, hem fiziksel hem de sağlıksal açıdan olumsuz etkiler. Ayet bütün bu olumsuz etkenlerin önüne geçmektedir.

²⁵ Transit yolcuların ikamet etmedikleri şehirlerde yapılan dayanışma ve toplantı faaliyetlerine katılmamaları anlamında.

²⁶ Geleneksel çeviriler ayetin bu kısmını ‘kadınlara temas ettiğinizde’ şeklinde çevirmektedirler. Bunun nedeni nun ve sin harflerinden oluşan ve ‘nisa’ şeklinde telaffüz edilen kelimedir. Zira bu sebepten dolayıdır ki ayetin ikinci cümlesinde ‘cünüp’ şeklinde seslendirilen kelime tarih boyunca ‘erkek kadın arasındaki cinsel ilişki’ ile ilgilendirilmiştir. Öncelikle belirtmelidir ki burada kullanılan kelimenin ‘kadınlar’ anlamına gelmesi ayetin öznesi ile tam çelişmektedir. Zira ayet ‘Ey erkekler!’ değil, ‘Ey iman edenler’ şeklinde başlamaktadır ve bunun anlamı ayetin kadın ve erkek herkese hitap ettiği. Eğer günümüz çevirilerindeki gibi ayetin bu kısmı ‘Sizden biriniz tuvaletten gelse veya kadınlara dokunsa’ şeklinde tercüme edilse o halde ayette az önce de belirttiğimiz gibi özne uyumsuzluğu meydana gelmekte ve bu olay ayetin gramatiksel olarak hatalı olduğu sonucunu doğurmaktadır. Diğer bir deyişle, eğer ayetin ana öznesi ‘iman edenler’ yani hem kadın hem erkek herkes ise, o halde ayetin bu kısmı da yine herkesi kapsamalıdır. Bu ise ayetin ‘kadınların kadınlar ile karşılıklı dokunuşması veya ilişkiye girmesi’ şeklinde bir açıklamaya da yer vermiş olması anlamına gelmektedir. Eğer böyle birşey söz konusu ise o halde niçin erkeğin de erkeklerle dokunuşmasından bahsedilmemiştir? Dolayısıyla bütün bunlar, ayette ne eşcinsel ne de karşı cinsle bir ilişkiden bahsedilmediği anlamına gelmektedir. Bu kelimeyi ‘kadınlar’ olarak çevirmek bir de ilahi etik prensibine de aykırıdır. Zira ‘tuvalete gidip orada pislenmek’ ve ‘kadına dokunmak’ aynı kefeve konulmakta ve kadının şahsiyetine hakaret edilmektedir. Kadını ve erkeği eşit yaratan ve bütün mevcudatın üstünde tutan Kur’an’ın böyle bir benzetme veya kıyaslama yapması mümkün değildir. Bütün bunlardan dolayı karşımıza çıkan bu kelimeyi Kur’an’ın Yargı Günü/51:56. ayetinde de olduğu gibi ‘insanlar’ olarak çevirme zorunlu hale gelmektedir. Zira ‘kadınlar’ manasına gelen ‘nisa’ kelimesini oluşturan ünsüzler ile ‘insanlar’ manasına gelen “ins” kelimesini oluşturan ünsüzler aynıdır. Diğer bir ifade ile ayetin bu kısmında belirtilmek istenen hadise, insanların ihtiyaç gidermelerinden sonra inananlarla toplanmaya niyetleri varsa mutlaka temizlenmeleri gerektiği vurgusudur. Bu şekilde çevrildiğinde ayetteki konu bütünlüğü de tamamen sağlanmış olmaktadır.

²⁷ Bilindiği gibi aslı İbranice olan ‘meshetmek’ kelimesinin anlamı bir cismi, vücudun bir bölgesini veya bir kişiyi kutsal yağ veya güzel koku ile sıvazlamaktır. Diğer inananlar ile beraber olduğunda ellere, kollara, başa ve ayaklara güzel kokular ile meshedildiği bilgisi sadece Kur’an’da değil, gerek Eski Ahit gerek ise Evanjellerde mevcuttur: Markos 14:3: ‘İsa Beytanya’da cüzamlı Simun’un evinde sofrada otururken yanına bir kadın geldi. Kadın kaymaktaşıdan bir kap içinde çok değerli, saf hintsümbülü yağı getirmişti. Kabı kırarak yağı O’nun başına döktü.’ Yuhanna 12:3: ‘(Mecdelli) Meryem, çok değerli saf hintsümbülü yağından yarım litre kadar getirerek İsa’nın ayaklarına sürdü ve saçlarıyla ayaklarını sildi. Ev yağın güzel kokusuyla doldu.’

²⁸ ‘(Kitap’taki) ayetleri bağlamından koparıp çarpıttılar’

²⁹ “‘Aşayna” ifadesi hem ‘isyan ettik’, hem de “‘aş” ile aynı kökten gelmesi itibarıyla ‘sarıldık/bağlandıktutunduk’ anlamında sesteş bir sözcüktür. Kelimelerin anlamını çarpıttılar, muhtemelen ses tonu ve mimiklerle, yanlarında bulunan kişiye göre iki anlamdan birini ima ederek dinle alay etmekte idiler. Allah-u Teala bunun yerine tek bir anlama gelen “‘ağna” (itaat ettik) sözünü önermektedir. Aynı şekilde “‘raina” (bize çobanlık et) sözünü de reddetmekte bunun yerine tüm bireylerin duygu ve düşüncelerinin tek tek değerli olduğunu ortaya koyan ve özgür iradenin altını çizen; “‘unzurna” (bizi gözet/bize nazar et) ifadesini tavsiye etmektedir.

“İşittik ve itaat ettik!” ve “Bizi dinle ve bizi gözet!” deselerdi onlar için hayırlı ve doğru olurdu. Fakat Allah, küfürlerinden ötürü onları lanetledi. Artık pek azı hariç iman etmezler.

47) Ey kendilerine Kitap verilenler! Birtakım yüzleri düzleyip böylelikle onları arkalarına çevirmeden veya Cumartesi Ashabını³⁰ lanetlediğimiz gibi (sizi de) lanetlemeden önce sizdeki (Kitab’ı) tasdik edici olarak indirdiğimize iman edin. Allah’ın emri yerine gelecektir.³¹

48) **Muhakkak ki Allah kendisine ortak olunmasını affetmez³². Bunun dışında olanlardan kimi isterse onu affeder.³³ Kim Allah’a ortak olursa (O’na) büyük bir günahla iftira etmiş demektir.**

49) Kendini temize çıkaranları görmüyor musun? Bilakis, Allah istediğini ve dileyeni temize çıkarır ve kıl kadar haksızlık etmez.

50) Bak, Allah’a yalan yere nasıl iftira ediyorlar!³⁴ Bu, apaçık bir günah olarak ona yeterlidir.

51) Kendisine Kitap’tan bir nasip verilenleri görmedin mi? Onlar batıla ve sahte ilah ve inançlara inanırlar. Küfürde direnenler için de “Bunlar iman edenlerden daha doğru yoldadırlar” derler.

52) İşte bunlar Allah’ın lanet ettikleridir. Allah kimi lanetlerse artık asla onun için bir yardımcı bulamazsın.

53) Yoksa onların yönetimden bir hisseleri mi var? Öyle olsaydı insanlara bir çekirdek bile vermezlerdi.

54) Yoksa Allah’ın insanlara lütfundan verdiğini mi kıskanıyorlar? Oysa biz, İbrahim soyuna Kitap ve hikmet vermiştik. Onlara büyük bir yönetim de verdik.

55) Böylece onlardan kimi ona iman etti kimi de ondan alıkoydu. Cehennem alevi kâfidir.

56) Muhakkak ki ayetlerimizi örtenleri yakında ateşe atacağız. Derileri her yandığında ateş azabını tatmaları için onları başka derilerle değiştireceğiz. Allah azizdir, hikmet ve hüküm sahibidir.

57) İman eden ve salih işler yapanları ise içinde ebedîyen kalıcı oldukları, altlarından ırmaklar akan cennetlere girdireceğiz. Onlar için orada tertemiz **birliktelikler³⁵** vardır. Onları tam kararında gölgelere koyacağız.

Emanete sadakat

58) Muhakkak ki Allah, emanetleri sahiplerine geri vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğinizde adaletle hüküm vermenizi emrediyor. Allah bununla size ne de güzel öğüt veriyor! Muhakkak ki Allah işitendir, görendir.

Yetki sahiplerinin kararlarına itaat

59) Ey iman edenler, Allah’a itaat edin, resule ve sizden olan yetki sahiplerine³⁶ de itaat edin. Bir şey hakkında tartıştığınızda Allah’a ve Ahiret Günü’ne iman ediyorsanız onu Allah’a ve resule götürün. Bunu yapmanız daha iyidir ve sonuç bakımından daha güzeldir.

³⁰ Cumartesi gününde çalışmama kuralına itaat etmeyen lanetlenmiş bir Yahudi cemaati (Vaadin Tekrarı/2:65).

³¹ Bu ayet, eshatolojik perspektiften ele alınmalıdır. Ehli Kitab’a, Allah tarafından Kur’an’a iman etmeleri hususunda verilen emir ve bunun gerçekleşmesi hakkında yine bu surenin 159. ayetini ve dip notunu okuyunuz.

³² Lütfen 2:167’nin dip notlarına başvurunuz. Kur’an’a göre Allah’ın affetmeyeceği insanlar, geleneksel manada Allah’a şirk ile inananlar değil, bilakis o insanları Allah adına, Allah’tan geliyormuş gibi yalanlar ile kandıran ve bu şekilde Allah’a ortak olanlardır.

³³ “Şirk/ortak koşma günahının berisinde olanlardan kim ıslah olmayı dilerse” anlamında.

³⁴ Bu ayet, iki ayet öncesi için yaptığımız açıklamayı doğrulamaktadır.

³⁵ “Azwaj” kelimesinin anlamı için Vaadin Tekrarı/2:25 ayetini ve dip notunu okuyunuz.

Münafıkların kendi kendilerine yaptıkları kötülükler

60) Sana indirilene ve senden önce indirilene inandığımı zanneden kimseleri görmedin mi? Sahte ilah ve inançları reddetmekle emroldukları halde onunla hükmedilmek istiyorlar. Şeytan onları uzak³⁷ bir sapmışlığa saptırmak istiyor.

61) Ve kendilerine “Allah’ın indirdiğine ve resule gelin!” denildiğinde münafıkların sed çekerek engellediklerini görürsün.

62) Elleriyle işlediklerinden dolayı başlarına bir musibet geldikten sonra nasıl oluyor da sana gelip: “Biz sadece iyilik yapmak ve uzlaşmak istemiştik!” diye Allah’a yemin ediyorlar?

63) Allah onların kalplerindeki bilir. O halde onlara aldırma, onlara öğüt ver ve benliklerine tesir edecek sözler söyle.

Allah’ın resullerine itaat

64) Biz hiçbir resulü Allah’ın izniyle kendisine itaat edilmesi dışında bir sebeple göndermedik. Onlar kendilerine haksızlık ettiklerinde sana gelip Allah’tan bağışlanma dileselerdi ve resul de onlar için mağfiret dileseydi muhakkak ki Allah’ı pişmanlıkları kabul edici, Merhamet Eden olarak bulacaklardı.

65) O halde hayır! Rabbine andolsun ki aralarındaki sınırlarda seni hakem kabul etmedikçe ve senin hükmüne içlerinde bir sıkıntı olmadan tam teslim olmadıkça iman etmiş olmazlar.

66) Eğer onlara “Bencilliğinizi yok edin!”³⁸ veya “Yurtlarınızdan çıkın!”³⁹ diye emretseydik, onlardan pek azı hariç bunu yapmazlardı. Eğer kendilerine verilen öğütleri yerine getirseslerdi, bu, onlar için daha hayırlı ve çok daha sağlam olurdu.

67) O zaman kendilerine katımızdan büyük bir ödül verirdik

68) ve onları dosdoğru yola ilettirdik.

69) Kim Allah’a ve resule itaat ederse, işte onlar Allah’ın kendilerine nimet bahşettiği nebiler, doğruyu tasdik edenler, şehitler ve salihlerle birlikte olur. Onlar ne güzel dostturlar!

70) Bu, Allah katından bir lütuftur. Bilen olarak Allah kâfidir.

Allah yolunda şehitlik

71) Ey iman edenler! Tedbirlerinizi alın ve bölük bölük veya topluca harekete geçin.

72) Muhakkak ki içinizde ağır davrananlar vardır. Size bir musibet isabet etse: “Allah beni nimetlendirdi de böylece ben de onlarla şehit olmadım” der.

73) Eğer size Allah’tan bir lütuf isabet etse, sizinle kendisi arasında hiçbir bağ yokmuş gibi: “Keşke onlarla birlikte olsaydım ve böylelikle büyük bir başarı elde etseydim” der.

74) Öyleyse dünya hayatını Ahiret karşılığında satanlar⁴⁰ Allah yolunda savaşsın. Kim Allah yolunda savaşır da öldürülür veya galip gelirse ona büyük bir ödül vereceğiz.

75) Size ne oluyor ki Allah yolunda ve “Ey Rabbimiz, bizi halkı zalim olan bu beldeden çıkar ve katından bize bir veli gönder ve katından bize bir yardımcı gönder!” diyen zayıf düşürülmüş erkekler, kadınlar ve çocuklar adına savaşmıyorsunuz?

³⁶ Nebi

³⁷ ‘derin’

³⁸ ‘Bencilliğinizi terkedin!’ manasında. Lütfen Vaadin Tekrarı/2:54’ün dip notuna danışınız.

³⁹ ‘Allah rızası için hicret edin!’ anlamında.

⁴⁰ ‘değişenler’

76) İman edenler Allah yolunda savaşır, küfürde direnenler ise sahte ilah ve inançlar yolunda savaşır. Öyleyse şeytanın dostlarına karşı savaşın. Şeytanın tuzağı zayıftır.

77) Kendilerine “Ellerinizi (savaşta) çekin (ve sadece) salâti ayakta tutmak ve zekâtı vermek (ile yetinin)” denilenleri görmedin mi? Kendilerine savaşmaları öngörülünce içlerinden bir topluluk sanki Allah’tan korkar gibi ve hatta daha da fazla insanlardan korktular ve “Rabbimiz, niçin bize savaşı öngördün, bize (onu) yakın bir süreye kadar erteleydin olmaz mıydı?” dediler. De ki: “Dünya menfaati kısıdır, Ahiret ise bilinç sahipleri için daha hayırlıdır. Ve size, hurma çekirdeğinin lifi kadar bile haksızlık yapılmayacak.”

78) Nerde olursanız olun ve (isterseniz) yüksek burçlarda olun, ölüm size ulaşacaktır. Kendilerine bir iyilik dokunsa “Bu, Allah katındandır” derler. Kendilerine bir kötülük dokunsa “Bu senin katındandır⁴¹” derler. De ki: “Hepsi Allah katındandır.” Bu insanlara ne oluyor ki neredeyse hiç sözden anlamıyorlar.

79) Sana iyilikten ne isabet ederse o, Allah’tandır. Kötülükten ne isabet ederse de o, kendindedir. Seni insanlara bir resul olarak gönderdik. Şahit olarak Allah yeter.⁴²

80) Kim resule itaat ederse Allah’a itaat etmiş olur.⁴³ Kim yüz çevirirse, biz seni onlara koruyucu olarak göndermedik.

81) Ve “İtaat ediyoruz!” derler. Sonrasında senin yanından ayrıldıklarında onlardan bir grup geceleyin senin söylediğinden başka bir şey tasarlarlar. Allah onların geceleyin tasarladıklarını yazıyor. O halde onlara aldırma ve Allah’a güven. Vekil olarak Allah kâfidir.

82) Kur’an’ı hâlâ incelemiyorlar mı? Eğer Allah’tan başkasının katından olsaydı, onun içinde birçok çelişki bulurlardı.

83) Kendilerine bir emniyet veya korku haberi gelse onu yayarlar. Eğer onu resule veya kendilerinden olan yetki sahiplerine letselerdi, onun iç yüzünü araştıranlar onu bilirlerdi. Eğer Allah’ın lütfu ve rahmeti üzerinize olmasaydı, mutlaka pek azınız hariç şeytana uyardınız.

⁴¹ ‘Bu senin yüzündendir’

⁴² Gerek bu ayet, gerekse Petra’nın Fethi/48:28-29 ayetleri Muhammed peygamberin risaletine Allah tarafından şahitlik edildiğini ve bu şahadetin kâfi olduğunu vurgulamaktadır. Bunun anlamı başka kimselerin şahadetlerinin gereksiz olduğudur. Dolayısıyla Kur’an’a inanan kişilerin şahadetleri Birliğe Davet/3:18’de belirtildiği gibi sadece Allah’ın birliğini ilan etmektir.

⁴³ Dikkat edildiğinde savaşma kararı verildiğinde savaşılması gerektiğinden bahseden bu ayetler 64. ayetten itibaren resule itaat etme mecburiyeti ile başlamaktadır. Bu ayete göre müminlerin başı olarak bir resulün verdiği kararlara uymak Allah tarafından inananlara emredilmektedir. Daha önce de vurgulandığı gibi resuller, dini konularda Kur’an’da bulunmayan hükümler veremezler. Onlar sadece kendilerine Allah tarafından vahyedilen dini, insanlara bizzat kendileri yaşamlarında örnek olarak öğretirler. Ancak dini konular haricinde, inananların başı olmaları sebebiyle misyon stratejisi, içtimai hayat ve eğer bir devletin lideri konumunda iseler iç ve dış politika hakkında kararlar verebilir ve herhangi bir tehlike karşısında başka çare kalmamışsa düşman kuvvetlere karşı savunma amaçlı savaş ilan edebilirler. Bu durumda onların kararlarına itaat edilir ve herhangi bir galibiyet veya yenilgi durumunda 78. ayette de belirtildiği gibi sonucun Allah’tan geldiği kabul edilir. Bilinmelidir ki resuller Kur’an’a göre geçmişte ve gelecekte ne olacağını bilen Allah tarafından adanmışlıkları, iç dünyalarının enginliği, basiretleri, dürüstlükleri, hakperestlikleri vb. özellikleri dolayısıyla özellikle seçilmiş kişilerdir. Bir topluluğun galibiyete veya yenilgiye uğraması resullerin elinde olan birşey değildir. Onlar bütün kabiliyetlerini son haddine kadar ortaya koyar ve savaşı önlemek için ellerinde olan bütün imkânları kullanırlar. Fakat barış mümkün olmuyorsa, Kur’an’ın kendilerine emrettiği şekilde inananlarla istişare eder ve zulmü bitirme amaçlı savaş kararı alabilirler. Bu takdirde onlara itaat etme mecburidir. Yani sonuç olarak bu ayetten anlaşılan, seçilmiş kişilerin Allah tarafından kendilerine verilmiş risalet makamında verdikleri kararlara itaat, onları özel olarak bir toplumun başına koyan Allah’a itaat etme ile aynı anlama gelmektedir.

84) O halde Allah yolunda savaş. Kendi nefsinden başkası ile sorumlu tutulmazsın. Müminleri teşvik et. Umulur ki Allah küfürde direnenlerin gücünü giderir⁴⁴. Allah'ın gücü daha şiddetli, cezası daha şiddetlidir⁴⁵.

85) Kim bir iyiliğe aracılık ederse o (iyilikten) payı vardır ve kim bir günaha aracılık ederse o (günahta) sorumluluğu vardır.⁴⁶ Allah her şeyi kontrolünde tutandır.

86) Ve bir selam ile selamlandığınız takdirde siz ondan daha güzeli ile selamlayın veya onu (aynıyla) iade edin. Allah her şeyi hesaba katandır.

87) Allah, O'ndan başka ilah yoktur. Sizi muhakkak ki içinde şüphe kalmayacak Kıyamet Günü'nde toplayacaktır. Kimdir sözü Allah'ınkinden daha doğru olan?

Savaş halinde iken münafıklara karşı alınacak önlemler

88) Size ne oluyor ki münafıklar hakkında iki grup oldunuz? Yaptıklarından ötürü Allah onları baş aşağı etti. **Allah'tan sapanları** hidayete erdirmek mi istiyorsunuz? Kim **Allah'tan saparsa** artık onun için bir yol bulamazsın.⁴⁷

89) Dilerler ki kendileri gibi siz de küfre girin, ta ki (onlarla) aynı olasınız. O halde Allah yolunda hicret edinceye kadar onları veli edinmeyin. Yüz çevirirlerse, onları nerede bulursanız yakalayın, zapt edin ve onları veli veya yardımcı edinmeyin.⁴⁸

90) Kendinizle aralarında sözleşme bulunan bir topluma sığınmış olanlar veya sizinle savaşmaktan ve kendi toplumları ile savaşmaktan göğüsleri daralmış olarak size gelenler müstesna. Allah isteseydi elbette ki onları size musallat ederdi ve size karşı savaşlırdı. O halde eğer sizden uzak durur, sizinle savaşmaz ve sizinle barış isterlerse, Allah size onlar üzerine (gitmeniz) için bir yol kılmamıştır⁴⁹.

91) Sizden veya kendi toplumlarından (kendilerine gelebilecek bir zarardan) emin olmak isteyen başkalarını da bulacaksınız. Fitneye her çağrıldıklarında ona dalarlar. Eğer sizden uzak durmaz,

⁴⁴ 'kırar'

⁴⁵ 'çetindir'

⁴⁶ Vaadin Tekrarı/2:286

⁴⁷ Geleneksel çeviriler ayetin 'Allah'tan sapanları hidayete erdirmek mi istiyorsunuz? Kim Allah'tan saparsa artık onun için bir yol bulamazsın' kısmını 'Allah'ın saptırdıklarını hidayete erdirmek mi istiyorsunuz? Allah kimi saptırırsa artık onun için bir yol bulamazsın' şeklinde çevirmektedirler. Hâlbuki bu Allah'ın sıfatlarına aykırıdır; zira Allah hiçkimseyi doğru yoldan saptırmaz.

⁴⁸ Bu ayette münafıkların etkisiz hale getirilmesi emri, önce ve sonraki ayetlerden de anlaşılabilen gibi Muhammed peygamber dönemindeki ilk inananların kendilerine düşman olan kâfirler ile savaş halinde olması sebebiyledir. Zira münafıklar, inananlar ile birlikte Allah yolunda yurtlarından çıkıp hicret etmeyeceklerse, o halde onların geride kalıp kâfirlere inananlar hakkındaki tüm bildiklerini aktarmaları muhtemeldir. Kur'an'ın bu ayeti bu ihtimalin önüne geçmeleri için o zamanki inananlara münafıkların zapt edilmesini emretmektedir.

Burada dikkat edilmesi gereken çok önemli bir husus da kökü "qatele" olan "uqtulu" filidir. Geleneksel çeviriler bu ayetin 'Yüz çevirirlerse o halde onları yakalayın ve zapt edin' kısmını, 'Yüz çevirirlerse o halde onları yakalayın ve onları öldürün' olarak çevirmektedirler. Hâlbuki bir insanın dünya hayatında inananlara yüz çevirmesinden veya onlara ihanet etmesi ihtimalinden dolayı öldürülmesi, insanların seçim yapmada özgür yaratılmış olması prensibine ve Allah'ın adaletine aykırıdır. Bu fiilin tercümesi bu ayette de yine Vaadin Tekrarı/2:54 ve 2:72 ayetlerinin dip notlarında da açıklanıp ispatlandığı gibi 'öldürme' değil, 'etkisiz hale getirme, zapt etme'dir. Ayrıca ayetin son kısmı da inananlara bu ikiyüzlü insanlardan kendilerine yönetici veya yardımcı yapmalarını emretmektedir. Öldürülmüş insandan yönetici veya yardımcı olamayacağına göre burada emredilen, kâfirlerle savaş bitene kadar inananlara yüz çevirmiş münafıkların hapsedilmesi hadisesidir. (Bkn. Büyük İşaret/9:1-7)

⁴⁹ 'izin vermemiştir.'

size barışla gelmez ve sizden ellerini çekmezlerse, artık onları nerede bulursanız yakalayın ve zapt edin. İşte böylelerine karşı size apaçık bir yetki verdik.

Bir müminin başka bir mümini istemeden veya kasten zapt etmesi

92) Bir mümin, diğer bir mümini –yanlışlık eseri dışında- zapt edemez⁵⁰. Bir mümini yanlışlıkla zapt eden, boyunduruk altında olan bir kişiyi serbest bıraksın ve bağışlamadıkları takdirde ailesine diyetini versin. Eğer (zapt edilen) o mümin size düşman bir toplumdansa, boyunduruk halde olan bir kişiyi serbest bıraksın. Eğer sizinle anlaşmalı bir toplumdansa, o halde (zapt ettiği kişinin) ailesine diyetini versin ve boyunduruk halde olan bir kişiyi serbest bıraksın. Her kim bunu bulamazsa, Allah tarafından bağışlanmak için birbirini takip eden iki ay boyunca siyam etsin⁵¹. Allah bilendir, hikmet ve hüküm sahibidir.

93) Ve kim bir mümini kasden zapt ederse, o halde kazancı cehennemde kalıcı olmaktır.⁵² Allah ona gazap etmiş, lanet etmiş ve onun için büyük bir azap hazırlamıştır.

Allah yolunda hicret ederek mücadelede bulunmanın fazileti

94) Ey iman edenler, Allah yolunda sefere çıktığınızda iyice araştırın ve sizlere barış teklif edene dünya menfaatini arzularak “Sen mümin değilsin” demeyin.⁵³ Allah katında ganimet çoktur. Daha öncesinde siz de öyleydiniz ve Allah size lutfetti. O halde iyice araştırın. Muhakkak ki Allah yaptıklarınızdan haberdardır.

95) -Bir zorluk durumu hariç- müminlerden oturanlar, Allah yolunda canlarıyla ve mallarıyla cihad edenlerle⁵⁴ aynı seviyede değildir. Allah, canlarıyla ve mallarıyla cihad edenleri oturanlardan üstün kılmıştır. (Bununla birlikte) Allah hepsine iyilikler vadetmiştir (fakat) Allah mücadele edenleri büyük bir ödül ile oturanlara üstün kılmıştır,

96) (ve onlara) kendi katından dereceler, bir bağışlanma ve bir rahmet (vadetmiştir). Muhakkak ki Allah bağışlayandır, Merhamet Eden’dir.

97) Muhakkak ki melekler kendi nefislerine zulmedenleri vefat ettirirken: “Siz ne haldeydiniz?” derler. (Onlar): “Biz yeryüzünde güçsüz kimselerdik” derler. (Melekler): “Allah’ın arzı⁵⁵ hicret etmeniz için yeterince geniş değil miydi?” derler. İşte bunların varış yeri cehennemdir. (Orası) ne kötü bir varış yeridir!

⁵⁰ ‘öldüremez, sakat bırakamaz, kör edemez, vs.’ anlamında. Geleneksel çeviriler ayette kullanılan “qatele” kelimesini sadece ‘öldürmek’ anlamında kullanırlar. Fakat bir insanı bir daha yürüyemeyecek şekilde sakat bırakmak, kör etmek, yani onu hayat boyu etkisiz hale getirmek de ‘qatele’ kelimesinin anlam sınırları içindedir.

⁵¹ “Şiyam”ın anlamı için Vaadin Tekrarı/2:183 ayetinin dip notuna bakınız. Geleneksel meallerde ve fıkıh kitaplarında sabahtan akşama kadar aç-susuz kalarak tutulan orucu bilerek bozmanın cezası olarak iki ay oruçtan söz edilmektedir. Görüldüğü üzere iki aylık siyam, adam öldürmenin/sakatlamamanın kefareti ödüyemeyenler içindir. İki ay boyunca bu kişilerin yoğun bir şekilde Kur’an okumaları ve bu vesileyle Allah’ı hatırlama, pişman olma ve hakikati kavramaları istenmiştir.

⁵² Bir mümini bilerek öldürmek, ırzına geçmek, hayat boyu sakat bırakmak vs. bunların hepsi zapt edilen kişi tarafından affedilmediği sürece kişiye sonsuza dek suçun derecesine göre cehennem azabı tattırır.

⁵³ Görüldüğü gibi ganimet elde etme amacıyla barış teklif eden bir grubu haksızca düşmanmış gibi ilan etmek ve onlarla savaşmak Kur’an’da yasaklanmıştır.

⁵⁴ “Müjahid” kelimesi, cehd/cahede kökünden olup çalışan, mücadele eden anlamındadır. Bu çalışmayı savaşmak, vuruşmak anlamına indirgemek, manasını daraltmak olur. Fikrederek bir çalışma ortaya koyanlara müçtehid, yaptıkları işe içtihad denilmesini hatırlayınız.

⁵⁵ ‘mülkiyeti’

98) Ancak erkeklerden, kadınlardan ve çocuklardan hiçbir çareye güç yetiremeyenler ve bir (çıkış) yolu bulamayanlar müstesna.

99) İşte onları Allah'ın affetmesi umulur. Allah affedicidir, bağışlayandır.

100) Kim Allah yolunda hicret ederse yeryüzünde sığınılacak çok yer ve bolluk bulur. Ve kim Allah ve resulüne hicret etme amacıyla evinden çıkar⁵⁶ ve kendisine ölüm yetişirse onun ödülü Allah'a aittir. Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

Tehlike durumunda salât nasıl uygulanmalı

101) Yeryüzünde sefere çıktığınızda kâfirlerin size zarar vermesinden korkarsanız salâtlerinizden **vazgeçmenizde**⁵⁷ bir mahzur yoktur. Küfürde direnenler sizin için apaçık bir düşmandır.

102) Salâti ayakta tutmak için onların içinde olduğunda, onlardan bir grup tetikte kalsınlar ve silahlarını alsınlar⁵⁸. Onlar kabullendikten sonra arkanızda olsunlar.⁵⁹ Sonra salâtte bulunmamış diğer grup gelsin ve seninle salât etsin. Korunma tedbirlerini ve silahlarını da alsınlar. Küfürde direnenler, silahlarınızdan ve mühimmatınızdan gafil olmanızı isterler ki tek bir hamlede size saldırınsınlar. Yağmur sebebiyle size bir zorluk geldiyse veya hasta olduysanız silahlarınızı bırakmanızda sizin için bir mahzur yoktur. Muhakkak ki Allah, kâfirler için alçaltıcı bir azap hazırladı.

103) Salâtinizi gerçekleştirirken Allah'ı gerek ayakta, gerek oturarak, gerekse yan yatarak anın.⁶⁰ Güvende olduğunuzda da salâti ayakta tutun. Muhakkak ki salât belirli vakitlerde⁶¹ müminlere öngörülmüştür.

104) Ve o (düşman) topluluğunu takipte gevşeklik göstermeyin. Siz acı çekiyorsanız onlar da acı çekiyorlar. Fakat siz onların Allah'tan ümit etmedikleri şeyleri ümit ediyorsunuz. Allah bilendir, hikmet ve hüküm sahibidir.

İhanet edenlere destek olmanın yanlışlığı hakkında

105) Muhakkak ki biz sana Kitab'ı insanlar arasında Allah'ın gösterdiği şekilde hükmedesin diye mutlak bir gaye ile indirdik. İhanet edenlere taraftar olma.

106) Ve Allah'tan bağışlanma dile. Muhakkak ki Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

107) Ve kendi nefislerine ihanet edenleri savunma. Muhakkak ki Allah ihanette ısrar eden günahkâr kimseyi sevmez.

108) (Onlar) insanlardan gizlerler ama Allah'tan gizleyemezler. O'nun razı olmadığı sözleri yapılandırırken⁶² O onlarla beraberdir. Allah onların yaptıklarını kuşatır.

⁵⁶ 'Allah ve resulüne hicret etme' ifadesiyle, iki ayrı yönden söz edilmemiştir. Resule doğru hicret edenler, Allah'tan gelen risalete doğru hicret etmiş olurlar ve bunun anlamı da Allah'a doğru hicret etmektir.

⁵⁷ Geleneksel İslam dininde 'namaz' olarak anılandırılan "şalat," yolculuk esnasında yarıya indirilir. Bunun sebebi hadisler ve yukarıdaki ayettir. Hâlbuki "qaşara" kelimesi Arapçada, Zalimlerin Akıbeti/7:202 ayetinde de açıkça görüleceği gibi 'yarılmak' değil, 'vazgeçmek' demektir. Dolayısıyla ayette anlatılmak istenen hadise, tehlike durumlarında müminlerin dayanışma toplantılarından vazgeçmelerinde bir günah olmadığıdır.

⁵⁸ 'silahlarına sarılsınlar'

⁵⁹ 'Kendilerine (verilen direktifleri) aldıktan sonra (toplantı ortamını koruma amaçlı) arkanızda hazır bulunsunlar'

⁶⁰ Bu ayet "şalat"ın dayanışma toplantısı manasına geldiğini ve geleneksel İslam inancındaki namaz ritüeli olmadığını başka bir ispatıdır. Zira 'namaz' ritüelinde yan yatma pozisyonu yoktur.

⁶¹ 'belirli durumlar'

⁶² 'kurarlarken'

109) Hadi siz dünya hayatında onları savundunuz; öyleyse Kıyamet Günü Allah'a karşı onları kim savunacak veya kim onlara vekil olacak?

Allah'ın bağışlayacağı ve bağışlamayacağı günahlar

110) Kim bir kötülük işler veya kendi nefesine zulmeder ve sonrasında Allah'tan bağışlanma dilerse, Allah bağışlayıcı ve Merhamet Eden'dir.

111) Ve kim günah kazanırsa, onu ancak kendisine kazanmış olur. Allah bilendir, hikmet ve hüküm sahibidir.

112) Ve kim bir hata işler veya günah kazanır ve sonra onu bir suçsuzun üzerine atarsa, muhakkak ki apaçık bir iftira ve günah yüklenmiş olur.

113) Eğer senin üzerinde Allah'ın lütfu ve rahmeti olmasaydı onlardan bir grup mutlaka seni saptırmaya yelteneceklerdi. Onlar, kendilerinden başkasını saptıramaz ve sana da hiçbir şeyle zarar veremezler. Allah sana Kitab'ı ve hikmeti indirdi ve sana bilmediğin şeyleri öğretti. Allah'ın senin üzerindeki lütfu çok büyüktür.

114) Onların gizli toplantılarının çoğunda hayır yoktur. Ancak sadakayı veya sağduyuyu veya insanlar arasında uzlaştırıcı olmayı emredenleri müstesna. Kim Allah rızasını arayarak bunları yaparsa yakında ona büyük bir ödül vereceğiz.

115) Ve kim kendisine hidayet apaçık belli olduktan sonra resule karşı gelir ve müminlerin yolundan farklı bir yola uyarsa onu döndüğü yola çeviririz ve cehenneme sokarız. (Orası) ne kötü bir varış yeridir!

116) **Muhakkak ki Allah kendisine ortak olunmasını affetmez.⁶³ İsteddiği ve dileyen kimse için bunun dışındaki şeyleri bağışlar. Kim Allah'a ortak olmuşsa, muhakkak ki o, uzak⁶⁴ bir sapmışlıktadır.**

117) Onlar O'ndan başka sadece **dişileri** arzularlar ve sadece inatçı şeytanı arzularlar.⁶⁵

118) Allah ona lanet etti. O: "Mutlaka senin kullarından bir pay edineceğim" dedi:

119) "Onları saptıracağım, onları ümitlendireceğim ve onlara emredeceğim. Böylece hayvanların kulaklarını yaracaklar⁶⁶ ve bu şekilde Allah'ın yarattığını değiştirecekler." Allah dışında şeytanı kendine dost edinen, apaçık bir hüsrana uğramıştır.

120) Onlara vaadeder ve onlara ümit verir. Fakat şeytanın verdiği ümit, bir aldanıştan başkası değildir.

121) Onların barınacakları yer cehennemdir. Oradan kaçacak bir yer bulamazlar.

⁶³ Vaadin Tekrarı/2:167, 4:48

⁶⁴ 'derin'

⁶⁵ Bazı çevirmenler bu ayeti 'Onlar, Allah'ı bırakıp ancak tanrıçalara taparlar ve ancak inatçı şeytana taparlar,' şeklinde çevirmektedirler. Hâlbuki "du'a" kelimesi Kur'an'ın hiçbir ayetinde 'tapmak' manasında kullanılmamıştır. Bu kelimenin anlamı 'davet etme, çağırma, yönelme'dir. Bu kelimeyi 'tapmak' olarak ele alan müfessirler, "inate" kelimesini de haliyle 'tanrıça' olarak çevirme mecburiyetine girmişlerdir. Hâlbuki bu ise tarih bilimi açısından bir yanlış da beraberinde getirmektedir. Zira Vaadin Tekrarı/2:167 ayetinin dip notunda da belirttiğimiz gibi, Muhammed döneminde putlara tapılmazdı. Muhammed peygamberin muhatapları, Allah adına kanunlar icad eden Allah'ın şerikleri idi. Linguistik açıdan ele alındığında da "inate" kelimesini tanrıçalar olarak çevirmek mümkün değildir. Dolayısıyla burada 'tanrıça veya bir dişi puta tapmak' değil, genel anlamda 'dişilere yönelme, onları arzu etme' fiilinden bahsedilmektedir. **Burada ayrıca 3. ayette açıkladığımız çok eşlilik meselesi hakkında Kur'an'ın bir kehanetinden de söz ediliyor olabilir. Zira tercümemiz, pedofil ve kadınperest zihniyeti ifşa etmiştir.**

⁶⁶ Günümüzdeki endüstriyel hayvancılığın hayvanların kulaklarını yarma suretiyle onları numaralandırmaları gibi.

122) İman eden ve salih işler yapanları ebediyyen kalacakları altlarından ırmaklar akan cennetlere girdireceğiz. Allah'ın vaadi gerçektir. Allah'tan daha doğru sözlü kim olabilir?

123) Bu ne sizin umduklarınıza ne de Ehli Kitab'ın umduklarına göredir. Kim bir kötülük işlerse onunla cezalandırılır ve kendisine Allah'ın dışında ne bir veli ve ne de yardımcı bulabilir.

124) İman etmiş bir kimse olarak erkeklerden veya kadınlardan kim salih işler yaparsa, işte bunlar cennetlere girecekler ve tomurcuk kadar haksızlığa uğratılmayacaklardır.⁶⁷

125) Dinen benliğini Allah'a teslim etmiş, iyilik yapanlardan olmuş, Muvahhit olan İbrahim'in inanç ve hayat tarzına uymuş kimselerden daha iyisi kimdir? Allah İbrahim'i dost edinmişti.

126) Göklerde ve yerde ne varsa Allah'ındır. Allah her şeyi kuşatandır.

Yetimlere kalan miras

127) Senden kadınlar hakkında fetva istiyorlar. De ki: “Fetvayı Allah verir!” Kitap'ta onları kendinize nikâhlamak istediğiniz halde kendilerine öngörüleni vermediğiniz⁶⁸ kadınlarınızın yetimleri ile aciz çocukları (hakkında yapmanız gerekenler) ve yetimlere adaletle davranışı ayakta tutmanız size okunuyor. Yaptığınız her iyiliği Allah bilir.⁶⁹

Eşler arasındaki bazı anlaşmazlıkların çözümü

128) Eğer bir kadın kocasının⁷⁰ huysuzluğundan veya kendisinden yüz çevirmesinden korkarsa aralarında düzeltme amaçlı uzlaşma yapılmasında bir mahzur yoktur. Uzlaşma daha hayırlıdır. Nefisler bencillığe eğilimlidir. Eğer güzel davranır ve bilinçli olursanız muhakkak ki Allah yaptıklarınızdan haberdardır.

129) Ne kadar isterseniz isteyin kadınlar arasında adaletli olmaya güç yetiremezsiniz. **O halde ne büsbütün meyledin ne de boşluktaymış gibi bırakın. Eğer arayı düzeltir ve bilinçli olursanız, o takdirde mutlaka Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.**⁷¹

130) Eğer ayrılırlarsa Allah bol (nimetiyle) her birisini zengin kılar. Allah lütfu geniş olandır, hikmet ve hüküm sahibidir.⁷²

⁶⁷ Bu ayetler açık bir şekilde Ehli Kitab/5:69'da da belirtildiği gibi hangi dine mensup olursa olsun Allah'a ve Ahiret'e inanıp salih işler yapan herkesin Ahiret'te kurtulacağını belirtmektedir. Kur'an'a göre bazı din mensuplarının sadece kendilerinin kurtulacağına dair hayalleri ve söylentileri bir önceki ayette de vurgulandığı gibi asılsızdır.

⁶⁸ 'miras'

⁶⁹ Bu ayetten açıkça anlaşılacak olan bazı insanların Muhammed peygamberden evlenmek istedikleri kadınların mallarını kendi zimmetlerine geçirmek için onlar ve yetimleri hakkında fetva istemesi hususudur. Ayette fetva yetkisinin Muhammed'e değil, bizzat Allah'a ait olduğu ve yetimler hakkındaki hususların Kur'an'da açıkça belirtildiği hatırlatılmaktadır.

⁷⁰ “be'al,” iddet döneminde boşanmak üzere olunan koca anlamındadır.

⁷¹ Ne yazık ki bu ayet de geleneksel İslam Dini zihniyetinin etkisi sebebiyle orjinal metnin aslına parantezler eklenerek: ‘Ne kadar uğraşırsanız uğraşın, kadınlar arasında adaleti yerine getiremezsiniz. Öyle ise (birine) büsbütün gönül verip (ötekini de) askıda kalmış gibi bırakmayın...’ şeklinde çevrilmektedir. Bunun sebebi Sünni ve Şii teolojisinde mevcut bulunan ‘erkeğin çok evlilik hakkı’ inancından kaynaklanmaktadır. Hâlbuki Kur'an'da daha önce de ispatlandığı gibi çok eşliliğe yer olmadığı gibi ele aldığımız bu ayette de sanki birden çok kadınla evlenilmiş gibi ‘birine, ötekisine’ ifadeleri bulunmamaktadır. Bütün bunların yanında, ayetin konu bağlamı da muhtemel bir ‘çok evlilik tartışmalarında kadınlara nasıl davranılmalı?’ konusu da değildir. 128. ayetlerde anlatılan mesele ‘Bir erkek ve hanımı arasındaki muhtemel problemler nasıl önlenir?’ sorusunun çözüm önerileridir. 129. ayet ise erkeklere, kadınlara karşı dengeli davranmalarını ve eski sıkıntıları tatlıya bağlamalarını önermektedir. Çok evlilikle bağlantısı yoktur.

⁷² Bu ayet geleneksel İslam öğretilerindeki gibi ‘bir erkek ve onun eşleri ayrılırlarsa’ anlamında değildir. ‘Eğer ayrılırlarsa’ ifadesi bir erkek ve hanımının ayrılması anlamındadır.

Allah için adaletli şahitlik

131) Göklerde ve yerde olanlar Allah'ındır. Andolsun ki size ve sizden önce Kitap verilenlere Allah hakkında bilinçli olmalarını tavsiye ettik. Küfre girseniz bile göklerde ve yerde olanlar Allah'ındır. Allah, bir şeye ihtiyacı olmayandır, hamde layık olandır.

132) Göklerde ve yerde olanlar Allah'ındır. Vekil olarak Allah yeter.

133) Ey insanlar! Eğer (Allah) isterse sizi giderir⁷³ ve (yerinize) başkalarını getirir. Allah buna güç yetirendir.

134) Kim dünya nimetini isterse (bilsin ki) dünya ve Ahiret nimeti Allah katındadır. Allah iştir, görendir.

135) Ey iman edenler! Kendiniz, anne-babanız ve yakınlarınız aleyhine bile olsa Allah için şahitlik ederek adaleti koruyun. İster zengin olsun ister fakir olsun Allah o ikisine (sizden) daha yakındır. O halde adaletli olmak için arzularınıza uymayın. Eğer (gerçeği) saptırırsanız veya yüz çevirirseniz, muhakkak ki Allah yaptıklarınızdan haberdardır.

136) Ey iman edenler. Allah'a, resulüne, resulüne indirdiği Kitab'a ve daha önceden indirilen Kitab'a iman edin. Kim Allah'ı, resullerini, meleklerini, kitaplarını ve Ahiret Günü'nü tanımazdan gelirse uzak⁷⁴ bir sapmışlığa sapmıştır.

Münafıklar ve kâfirler hakkında müminlere tembihler

137) Muhakkak ki iman ettikten sonra küfre giren, sonra (yine) iman eden ve küfre girip küfürlerini arttıranlar var ya, Allah onları ne bağışlar ne de doğru yola iletir.

138) Münafıklara, kendileri için acılı bir azap olduğunu müjdele.

139) Müminler dışında kâfirleri⁷⁵ veli edinenler, onların yanında izzet mi arıyorlar? Hâlbuki izzet tümüyle Allah'a aittir.

140) Size Kitap'ta, onların Allah'ın ayetlerini tanımazdan gelmeleri ve onlarla alay etmeleri halinde⁷⁶ sözü⁷⁷ değiştirenceye kadar onlarla beraber oturmamanız⁷⁸ indirilmiştir⁷⁹. Yoksa onlar gibi olursunuz. Muhakkak ki Allah, münafıkların ve kâfirlerin hepsini cehennemde toplayacaktır.

141) Gözleri üstünüzde olanlar⁸⁰ Allah katından bir açılış⁸¹ gerçekleştiğinde: "Biz sizinle beraber değil miydik?" derler. O (galibiyetten) kâfirlerin bir nasibi olsa⁸²: "Size üstünlük sağlayıp sizi müminlerden korumadık mı?" derler. Artık Allah Kıyamet Günü aranızda hükmedecektir. Allah, kâfirlere, müminlere karşı asla yol açacak değildir.

⁷³ 'Helak eder'

⁷⁴ 'derin'

⁷⁵ 'Müminler yerine kâfirleri'

⁷⁶ Sözlü, yazılı ya da görsel yolla gerçeği örtme ve alay etme şeklinde bir muameleye maruz kalan inananlar, (Kur'an ayetleri ve Muhammed peygamberle ilgili yaşanan karikatür krizini hatırlayınız) saldıranlar konuyu değiştirenceye kadar sadece ortamı terk etme, onlarla beraber oturmama şeklinde bir tavır içine girebilirler. Yapılan alaycı tavırlara karşı savunmaya geçmenin dahi olmadığı bir yerde şiddete başvurmak asla düşünülemez. Aynı buyruk Kur'an/6:68'de de tekrar edilecektir.

⁷⁷ 'tavırlarını'

⁷⁸ 'birlikte olmamanız'

⁷⁹ 'emredilmişti'

⁸⁰ 'Sizi gözetleyip duranlar'

⁸¹ 'galibiyet'

⁸² 'Eğer kâfirler galip gelse'

142) Muhakkak ki münafıklar Allah'a hile yaparlar. (Hâlbuki) O, onlara hile yapandır. Onlar salâti ayakta tutmaya üşenerek kalkarlar. İnsanlara gösteriş yaparlar ve Allah'ı pek az anarlar.

143) Arada bocalayıp dururlar; ne bunlarla ne de onlarla olurlar. Kim Allah'tan sapsa, onun için bir yol bulamazsın.

144) Ey iman edenler, müminler dışında kâfirleri veli edinmeyin. Kendi (aleyhinize) Allah'a açık bir delil mi vermek istiyorsunuz?

145) Muhakkak ki münafıklar ateşin en aşağı katındadır. Onlar için asla bir yardımcı bulamazsın.

146) Pişman olanlar, düzelenler, Allah'a sarılanlar ve dinlerini Allah için halis kılanlar müstesna. İşte bunlar müminlerle beraberdirler. Allah yakında müminlere büyük bir ödül verecektir.

147) Eğer şükreder ve iman ederseniz⁸³ Allah size azap etmez. Allah şükürlere karşılık verendir, bilendir.

148) Allah, haksızlığa uğrayanın (duyurması) haricinde kötü bir sözün yayılmasını sevmez. Allah işitendir, bilendir.

149) Hayrı açığa vurur veya gizlerseniz veya kötülüğü affederseniz, Allah affedicidir, güç yetirendir.

150) Allah'ı ve resullerini tanımazdan gelenler, Allah ile resullerinin arasını ayırmak isteyenler, "Bazısına iman ederiz, bazısını tanımayız" diyenler ve bunların arasında bir yol tutmak isteyenler var ya,

151) işte kâfir olanlar tam tamına onlardır. Kâfirlere alçaltıcı bir azap hazırladık.

152) Allah'a ve resullerine iman edenler ve onlardan hiçbiri arasında ayırım yapmayanlara (gelince); işte onlara yakında ödülleri verilecektir. Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

Ehli Kitap'tan bir kısım Yahudiler üzerine inen lanetin sebepleri

153) Ehli Kitap senden kendileri için gökten bir kitap indirmeni istiyor. Musa'dan daha büyüğünü istemişler ve "Bize Allah'ı açıkça göster!" demişlerdi. Bunun üzerine zulümlerinden ötürü onları yıldırım çarptı.⁸⁴ Sonrasında kendilerine apaçık deliller gelmesinin ardından buzağıyı (rab) edindiler. Buna rağmen affettik ve Musa'ya apaçık bir yetki verdik.

154) Ve verdikleri söz sebebiyle onlar için Tur'u yükselttik ve onlara "Kapıdan hürmet göstererek girin!" dedik. Ve onlara: "Cumartesi (yasağını) çiğnemeyin" dedik ve onlardan sağlam bir söz aldık.

155) Bu (lanet), onların sözlerini bozdukları, Allah'ın ayetlerini örttükleri, haksız yere resulleri zapt ettikleri ve "Kalplerimiz kılıflıdır" demelerinden ötürüdür. Bilakis! Küfürlerinden ötürü Allah onların kalplerini mühürlemiştir. Artık pek azı hariç iman etmezler.

156) Ve (bu lanet) küfre sapmaları ve Meryem'e attıkları büyük iftiradan dolayıdır.

157) **Ve (bu lanet) "Muhakkak ki Allah'ın resulü Meryemoğlu İsa Mesih'i biz öldürdük"⁸⁵ demelerinden ötürüdür. Hâlbuki onu öldürmediler de asmadılar da. Fakat onlar öyle teşbih**

⁸³ Şükür, imandan önce zikredilmiştir. İnsanoğlunun genel anlamda varoluş üzerine düşünme ve yaratılışı idrak etme süreci şükür olabilir mi, değerlendiriniz.

⁸⁴ Vaadin Tekrarı/2:55'i ve dip notunu inceleyiniz. Bu, zulmedenler üzerine Allah tarafından gönderilmiş bir lanettir.

⁸⁵ Daha önce de belirttiğimiz gibi "qatele" kelimesinin en geniş manası 'zapt etmek,' en dar manası da 'öldürmek'tir. Ele aldığımız ayetin bağlamındaki manası tartışmasız 'öldürmek' fiilidir; zira 5. yüzyıl Yahudileri İsa

ettiler.⁸⁶ Muhakkak ki onun hakkında ayrılığa düşenler kesinlikle onda⁸⁷ tereddüt içindedirler. Onun⁸⁸ hakkında kendi zanlarından öte bir bilgi sahibi değildirler. Onu kesin olarak öldürmediler.⁸⁹

158) Bilakis! Allah onu⁹⁰ kendisine yükseltti. Allah azizdir, hikmet ve hüküm sahibidir.⁹¹

159) Ehli Kitap'tan hiç kimse yoktur ki ona⁹² ölümünden önce iman etmiş olmasın.⁹³ Kıyamet Günü, o⁹⁴ onlar için şehit olacaktır.⁹⁵

Mesih'in kendileri tarafından öldürüldüğünü öne sürmek kaydıyla böbürlenmiş ve bu yüzden dolayı da Allah tarafından lanetlenmiştir.

⁸⁶ Geleneksel çevirmenlerin bu kelimeyi 'benzerini göstermek' şeklinde çevirmelerinin sebebi klasik din anlayışında inanılan İsa Mesih yerine sözde çarşıya başka bir insanın gerilmesi inancı ve o gerilen insanın yüzünün bir mucize eseri Allah tarafından değiştirilerek sözde İsa'ya benzetilmesidir. Bu ise tarihi dayanağa sahip olmayan ve tarihi verilerle tam tamına çelişen bir inançtır. "Şubbiha" kelimesi Arapçada "şebehe" kökünden gelir ve bu kök ve türevleri Kur'an'da toplam on iki kez geçer. Türkçeye 'teşbih' olarak geçen bu sözcük 'benzetme' demektir. Fakat bu benzetme İsa yerine çarşıya yüzü ona benzeyen birinin öldürülmesi anlamında olmayıp, ayetin başında ifade edilen iddiayla ilgilidir. İddia; Yahudilerin İsa'yı 'biz' öldürdük demeleridir. Ayetin devamında, Yahudilerin söyledikleri sözden 'şüphe içinde' olmaları ve esasen 'zanna tabi olmaları' bu durumun yani 'İsa'yı biz öldürdük' demelerinin sadece onların bir 'yakıştırması' olduğu, gerçeği yansıtmadığı anlamındadır.

⁸⁷ 'bu konuda'

⁸⁸ 'İsa'nın'

⁸⁹ Bu ayet şu ana kadar bütün İslam tarihinde hep 'İsa'nın hiçbir zaman çarşıya gerilerek şehit edilmediği' anlamında dile getirilmiştir. Hâlbuki bu inanış, gerek resmi Roma tarihi gerekse bütün ilk çağ Hristiyanlık belgelerindeki verilerle çelişmektedir. Bilinen gerçek, İsa Mesih'in Roma Hükümeti tarafından yönetime karşı oluşturabileceği tehlike endişesinden dolayı çarşıya gerilerek şehit edildiğidir. Ne yazık ki ele aldığımız ayette bulunan 'Onu öldürmediler' kısmı, şu ana kadar Sünni ve Şii teolojilerinin etkisindeki müfessirler tarafından 'Onu hiç kimse öldürmedi' manasında değerlendirilmiş ve bu şekilde büyük bir tarihî hataya girilmiştir. Dikkat edildiğinde gerek 157 gerekse ondan önceki ayetlerdeki konu 'Niçin bazı Yahudilerin Allah tarafından lanetlendiği' bilgisidir. 157. ayette bu lanetlenmenin bir gerekçesi olarak da onların Mesih hakkında 'Onu biz öldürdük!' demeleri vurgulanmıştır. Yani burada Kur'an'ın reddettiği mesele, İsa Mesih'in tarihî verilerde sabit olduğu gibi Romalılar tarafından öldürülmüş olması değil, onun Yahudiler tarafından öldürülmüş olması söylentisidir. Zira sözde Yahudi tarihini anlatan M.S. 500 yazım tarihli Sanhedrin 43A-43B belgelerindeki bilgiye göre, Yahudiler '*kendini Mesih zanneden Nasıralı İsa'yı*' taşıyıp tahtaya asarak öldürdüklerini ve bununla gurur duyduklarını dile getirmektedir. Hatta bu kitabın 106A kısmında da 156. ayette de belirtildiği gibi İsa'nın annesi Meryem'den 'birçok erkekle yatıp kalkan hayat kadını' şeklinde bahsedilerek ona büyük bir iftira da atılmaktadır. Dolayısıyla Sanhedrin kitabı tam tamına Yetimler/4:155, 156, 157. ayetlerinde Kur'an'ın niçin bu tip Yahudileri lanetlediğini ortaya koyan, Kur'an'dan evvel yazılmış sözde bir tarih kitabıdır.

Sonuç olarak Yetimler/4:155-157 ayetleri, Kur'an'ın kesinlikle Sanhedrin kitabını yalanladığını belirten ayetlerdir. Yani bu ayetlerde günümüz İslam Dini'nde inanıldığı gibi İsa Mesih'in Romalılar tarafından çarşıya gerilerek şehit edildiği inkâr edilmemektedir. Kısaca ayetlerdeki konu "İsa'nın Sanhedrin kitabında belirtildiği gibi Yahudiler tarafından asılmaması olması ve annesinin de onların öne sürdüğü gibi hayat kadını olmaması" hadisesidir.

⁹⁰ 'İsa'yı'

⁹¹ Bu ayet az önceki ayete düştüğümüz dip notu ispatlamaktadır. Zira İsa Mesih Ehli Kitap/5:117 ayetinde "Ve kuntu 'aleyhim şehide" tabirinden de anlaşıldığı gibi halkı için şehit olmuştur. Bu tabirin tam çevirisi 'Ben onlar için şehit oldum'dur. Bütün ilk çağ Hristiyanlık teolojik tarihi de tam tamına bunu ifade etmektedir: Kendisine inananları Roma zulmünden kurtarmak isteyen İsa, bu misyonu esnasında halkı için şehit düşmüştür. Bu şekilde de Birliğe Davet/3:158'in dip notunda belirtildiği üzere İsa Mesih, Allah yolunda öldürülen bir peygamber olarak O'nun katında hususi bir dereceye yükseltilmiştir. Allah yolunda öldürüldüğü için de Allah katında rızıklandırılmaktadır (Birliğe Davet/3:169).

⁹² 'İsa'ya'

⁹³ Bu ayet, bu surenin 47. ayetini tamamlamakta ve İsa Mesih'in dünyaya Kıyamet'ten önce tekrar geleceğini müjdelemektedir. Ayetteki kelime sırası tamamen yukarıda belirtildiği gibidir. 2000 sene önce İsa Mesih'e Ehli Kitap iman etmemiştir. Bu konuda Kur'an, İsa'nın deliller göstermesine karşılık Yahudilerin ona inanmadığını belirtir. Fakat ne yazık ki bu ayet İsa Mesih'in ikinci gelişini gözlemleyememiş müfessirler tarafından şu şekilde

160) Böylelikle Yahudilerin yaptıkları zulümler ve birçok kişiyi Allah yolundan ayırmaları sebebiyle, kendilerine daha önceden helâl olan temiz şeyleri onlara haram kıldık.

161) Ve (bu lanet, bir de) yasaklanmış oldukları halde faiz almaları ve insanların mallarını hile ile yemeleri sebebiyledir. Onlardan kâfir olanlar için acıklı bir azap hazırladık.

162) Fakat onlardan ilimde derinleşmiş olanlara, müminlere, sana ve senden önce indirilene iman edenlere, salâti ayakta tutup zekâtı verenlere, Allah'a ve Ahiret Günü'ne iman edenlere büyük bir ödül vereceğiz.

Kur'an ayetleri, geçmiş peygambere gönderilen hakikatler gibi gerçek vahiylerdir

163) Muhakkak ki Biz sana, Nuh'a ve ondan sonraki nebilere vahyettiğimiz gibi vahyettik. İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a ve torunlarına, İsa'ya, Yunus'a, Harun'a ve Süleyman'a da vahyettik. Ve Davut'a Zebur⁹⁶'u verdik.

164) Ve daha önce sana bahsettiğimiz resullere ve bahsetmediğimiz resullere de (vahyettik). Ve Allah, Musa ile kelimelerle konuştu.⁹⁷

açıklanmaya çalışılmaktadır: *'Ehli Kitap'tan herkesin ölümlerinden önce ona (İsa'ya) iman etmesi gerekirdi.'* Burada birinci olarak belirtmeliyiz ki, bu müfessirler ayetteki kelime sıralarını inançları doğrultusunda değiştirmişlerdir. İkinci olarak, ayette çoğul olarak *'ölümlerinden önce'* değil, tekil olarak, yani *'ölümünden önce'* ifadesi yer almaktadır. Ayete bu şekilde anlam vermenin bir diğer sıkıntısı ise mantuki problemdir, zira *'O'na iman etmesi gerekirdi'* ifadesinin Allah tarafından kastedilmiş olması neredeyse imkânsızdır. Boşu boşuna kullanılmış bir ifadeye benzemektedir, çünkü peygamberler geldiğinde zaten onlara iman etmek şarttır. Burada yeni hiçbir bir bilgi verilmemektedir. Ayrıca özellikle *'ölümünden önce'* ifadesi kullanılması, yine mantiki bir problemdir. Zira hiç kimse *'ölümünden sonra'* iman edemez. Bu da fazladan kullanılmış bir kelimedir. Dolayısıyla bu ayette geçen *'ölümünden önce'*yi zorla Ehli Kitap'a bağlamak, Kur'an'ı başka hiçbir yerde göstermediği cümle ve mantık bozukluğuyla itham etmek demektir.

Az önceki ayetin Kur'an eshatolojisinde bulunmasının bir diğer açık göstergesi ise ayette belirtilen İsa Mesih'e iman edeceklerin 'Ehli Kitap' şeklinde adlandırılmasıdır. Kur'an, Muhammed peygamber öncesi Allah'a inanan topluluklar için hiçbir ayette "Ehli Kitap" ifadesini kullanmamıştır. 'Ehli Kitap' tabiri, Kur'an'da 31 adet zikredilmekte olup tamamı sadece Kur'an nazil olunduktan sonraki inanan topluluklar için zikredilmektedir. (Vaadin Tekrarı/2:105, 109; Birliğe Davet/3:64, 65, 69, 70, 71, 72, 75, 98, 99, 110, 113, 199; Yetimler/4:123, 153, 159, 171; Ehli Kitap/5:15, 19, 59, 65, 68, 77; Beklenen Mucize/29:46; Dine Adanmışlık/33:26; 1 İnfak/57:29; Örnek Müminler/59:2, 11; Dosdoğru Din/98:1, 6). Yani 4:159 ayetindeki *'Ehli Kitap'tan hiç kimse yoktur ki O'na (İsa'ya) ölümünden önce iman etmiş olmasın'* ifadesinde yer alan 'Ehli Kitap' kısmının İsa Mesih zamanındaki Yahudiler için kullanılmış olmasını düşünmek, özellikle bu konuda Kur'an'a tam tamına vakıf olamamaktan ileri gelmektedir. Kur'an'ın Muhammed peygamberden önceki zamanda Allah'a iman etmiş topluları 'Yahudiler, Beni İsrail'den olanlar, Musa Kavmi, Lut Kavmi' şeklinde adlandırdığını bilenler, ayetteki bu detayı göz ardı etmemektedirler. Sonuç olarak, kesin bir şekilde görülmektedir ki *'Ehli Kitap'tan hiç kimse yoktur ki O'na (İsa'ya) ölümünden önce iman etmiş olmasın'* kısmı, 2000 sene öncesinden değil, gelecekte vuku bulacak büyük bir hadiseden haber vermektedir.

Son bir bilgi olarak, ayette yine İsa ile Kıyamet kelimesinin bir arada kullanılmasının da altı çizilebilir. Bütün bunlar göz önüne alındığında Kur'an'ın *İsa Mesih'in İkinci Gelişi* hakkındaki eshatolojik haberi bu ayette çok net gözükmektedir.

⁹⁴ 'İsa'

⁹⁵ Kanaatimizce Ehli Kitap/5:117 ayetindeki manaya paralel olarak, "Yewmel kıyameti yekunu 'alehyim şehide" ifadesi İsa Mesih'in mesihiyetini ilan edip tüm insanlığı Allah'ın Dini'nde birleştirmesinden sonra ilk geldiğinde olduğu gibi şehit olacağı ve gerek Tanah gerekse Evanjellerde belirtildiği üzere bu hadisenin Kıyamet Saati'ni başlatacağı kehanetine işaret etmektedir. Samî dinleri eshatolojisinde ise Kıyamet saati başladığında dünya hayatı, şu ana kadar gelinmiş insanlık tarihine kıyasla çok az bir zaman aralığına karşılık gelecektir.

⁹⁶ 'bilgelik dolu sahifeler' anlamındadır.

⁹⁷ Burada anlatılmak istenen, Allah'ın Musa'ya vahiy aracılığı olmadan, doğrudan beşeri konuşma şeklinde sesli olarak hitap etmiş olma olasılığıdır. Bu bilginin birçok izdüşümü Tevrat'ta bulunmaktadır.

165) Müjdeciler ve uyarıcılar olarak gönderilmiş resuller ki onlardan sonra insanların Allah'a karşı bahaneleri kalmasın... Allah azizdir, hikmet ve hüküm sahibidir.

166) Fakat Allah, sana indirdiğini kendi ilmiyle indirdiğine şahitlik eder. Melekleri de (buna) şahitlik ederler. Şahit olarak Allah yeterlidir.

167) Küfürde direnenler ve Allah'ın yolundan alıkoyanlar, uzak⁹⁸ bir sapmışlığa sapmışlardır.

168) Muhakkak ki Allah, küfürde direnenleri ve zulmedenleri ne bağışlar ne de bir yola iletir

169) cehennem yolu dışında. Orada ebediyen kalıcıdırlar. Bu, Allah için kolaydır.

170) Ey insanlar! Resul size Rabbinizden mutlak bir gaye için geldi. Öyleyse kendi iyiliğiniz için iman edin. Eğer tanımazdan gelerseniz, (bilin ki) göklerde ve yerde ne varsa Allah'ındır. Allah bilendir, hikmet ve hüküm sahibidir.

Kur'an, Mesih'in dünyaya gelip ete kemiğe bürünmüş Allah olduğu inancını reddediyor

171) Ey Ehli Kitap! Dininizde sınırı aşmayın ve Allah hakkında doğru olandan başkasını söylemeyin. Meryem oğlu İsa Mesih ancak Allah'ın resulü, O'nun Meryem'e bıraktığı Kelimesi ve O'ndan bir ruhtur. O halde "Üçtür" demeyin. Bu, sizin için daha iyidir. Allah sadece tek bir ilahdır. **O, kendisinin bir çocuk olmasından münezzehtir.**⁹⁹ Göklerde ve yerde ne varsa O'nundur. Vekil olarak Allah yeter.

172) Mesih, Allah'a kul olmaktan çekinmez, Allah'a yakın olan melekler de. Kim Allah'a kul olmaktan çekinir ve büyüklenirse, (bilsin ki) Allah hepsini huzurunda toplayacak.

173) İman edenler ve salih işler yapanlara da ödülleri verecek ve onlara lütfundan daha da fazla verecektir. (Kulluktan) çekinen ve büyüklenen kimselere (gelince); onlar için acılı bir azap vardır ve onlar Allah'ın dışında ne bir veli, ne de yardımcı bulabilirler.

174) Ey insanlar, Rabbinizden size bir delil gelmiştir. Size apaçık bir ışık indirdik.

175) Böylece Allah'a iman edenleri ve O'na sarılanları, (Allah) kendinden bir rahmetin ve lütfun içine koyacak ve onları kendisine ulaştıran dosdoğru yola iletacaktır.

Miras paylaşımı hakkında¹⁰⁰

176) Senden fetva istiyorlar. De ki: "Allah size eşsiz ve çocuksuz olan kişilerin (mirası) hakkında fetva veriyor. Ölenin çocuğu yoksa ve bir kız kardeşi varsa, o takdirde kalan malın yarısı onundur. Eğer ölen (aynı durumdaki) kız kardeşse ve çocuğu yoksa, erkek kardeş ona varis olur. Eğer (ölen erkeğin) iki kız kardeşi varsa mirasın üçte ikisi onlarındır. Eğer (ölenin) hem erkek hem kız kardeşleri varsa, o halde erkeğe düşen iki kız kardeşe düşen pay kadardır. Allah açıklıyor ki sapmayasınız. Muhakkak ki Allah her şeyi bilendir.

⁹⁸ 'derin'

⁹⁹ Çoğu İslam Dini alim ve müfessirleri, Hristiyanlık teolojisinin Allah tanımına vakıf olmadıklarından ötürü, söz konusu ayeti çevirirken; 'Allah çocuk sahibi olmaktan münezzehtir' şeklinde anlam verme eğilimi göstermişlerdir. Hâlbuki Hristiyanlık teolojisinde Allah, çocuk sahibi olmaz, bizzat kendisi çocuk olarak Bakire Meryem'den dünyaya gelir. Dolayısıyla onlara göre Bakire Meryem'den dünyaya gelen İsa, Meryem'in gebeliğine kudretiyle sebep olan Kutsal Ruh ve Kutsal Ruh'un da bizzat kendisi olan Baba, üçü birden bir tek olan Allah'ı oluşturmaktadırlar. Kur'an'ın itiraz ettiği mesele, işte tam tamına budur. Sonuç olarak bu ayette bahsedilmek istenen hadise, tam tamına Arapça metinden de kolaylıkla anlaşılabilceği gibi, Allah'ın bir çocuk sahibi olmaktan münezzehtir değil, bizzat kendisinin bir çocuğa dönüşmekten münezzehtir olmasıdır.

¹⁰⁰ Bu son ayet, bu surenin geleneksel İslam Dini'nde adlandırıldığı gibi "Kadınlar Suresi" olmadığını, surenin ana konusunun bizzat surenin en başında bahsedilen yetimler hakkında olduğunu bir kez daha ispatmalaktadır.

5. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Hayvan yeme konusunda yasaklı olunmasına rağmen bazı şartlarda verilen avlanma izni

1) **Ey iman edenler! Antlaşmaları yerine getirin. İhramda iken² avlanmayı helâl saymaksızın, size okunacaklar dışındaki bilinmeyen nimetler³ size helâl kılındı. Allah ne isterse ona hükmeder.**

2) Ey iman edenler! Allah'ın sembollerine, Harem Şehir'e, hediyelere, **kilitlere⁴** ve Rablerinin lutuf ve rızasını isteyerek Beyt-ül Harem'e⁵ gelenlere saygısızlık etmeyin. **Sizin için helâl olduğunda avlanabilirsiniz.**⁶ Sizi Mescid-i Harem'den alıkoyduklarından ötürü bir kavme beslediğiniz kin, sizi saptırmasın.⁷ Erdemlilik ve bilinç sahipliği üzerine yardımlaşın. Günah ve düşmanlık üzerine yardımlaşmayın. Allah'a karşı bilinç sahibi olun. Muhakkak ki Allah azabı şiddetli olandır.

3) **Ölü**, kan, domuz eti⁸ ve Allah'tan başkasına sunulmuş olan (yiyecek), boğulmuş olarak, dövülmüş olarak, yüksek yerden düşmüş olarak, boynuzlanmış olarak bulduğunuz hayvanlar ve yırtıcı hayvanlar tarafından yenmiş -yetişip sizin canını aldıklarınız hariç-, sunaklara bağışlanıp kumar okları ile dağıtılan (yiyecekler) size haram kılınmıştır. İşte bunlar fasıklıktır. Bugün küfürde direnenler sizin dininizden umut kesmişlerdir. Artık onlardan çekinmeyin, benden

¹ EHLİ KİTAP SURESİ

² İhram sözcüğü “haram” kökünden türemiştir ve ‘ihramlı olmak’ tabiri sözlük anlamı itibariyle ‘yasaklı olmak’ demektir. Bunun yanısıra, bir sonraki ayette bu tanımlama, Harem Şehir olan Kudüs’ü ziyarete gidenlerin durumu için kullanılmıştır. İhramlı olma hâli; Kudüs Şehri sınırları içerisinde bulunan inananların üzerindeki avlanma yaşağıyla ilgilidir. Bu surenin 94 ve 95. ayetleri de bu konudan bahsetmektedir.

³ “Behime” kelimesi ‘müphem’ yani bilinmeyen kelimesiyle aynı köktendir. Kur’an’da belirtildiği gibi yeryüzünden elde edilen yiyecekler besbelli helâldir. Bunun yanında, bir sonraki ayette belirtilecek şeyler de besbelli haram edilmiştir. Bu helâl ve haram olan şeyler dışında bir de müphem, yani insanlar tarafından helâl veya haram olduğu bilinmeyen yiyecekler vardır. İşte bu ayet sayesinde Kur’an’da ne olduğu belirtilmemiş yiyeceklerin hepsi, insan sağlığına zarar teşkil etmiyorsa helâl kılınmıştır. Mesela beyni ve merkezi sinir sistemi olmadığı için bitkisel hayatta yaşayan midye ve istiridye gibi besin kategorisine girebilecek canlılar helâllere dahil edilebilir. Buradaki kriter, bunların ‘hayvan’ olmaması gerektiğidir.

⁴ Gerek Halis Din/39:63 gerekse Tanrı'nın Büyüklüğü/42:12’de İslam alimleri tarafından ‘hazine’ veya ‘anahtar’ olarak çevrilen “qalaid” kelimesi bu ayette ne yazık ki ‘hayvanların boyunlarındaki gerdanlıklar’ olarak çevrilmektedir. Bunun sebebi baştan “En’am” kelimesine nimetler yerine hayvan anlamı verilmesidir. Burada “en’am” kelimesi geçmediği gibi sadece “hedy” denmekte yani ‘hediyeler’den söz edilmektedir. Sonrasında “qalaid” denilmesi bu hediyeler üzerindeki işaretlere atıftır. İnsanların kullanımı için gönderilen hediyelerin üzerinde bulunan arma, logo, amblem türünden her türlü işaret bir kilit hükmündedir ve bu işaretlere bakılarak gönderilen malzemelerin ne olduğu ve kime gönderildiği anlaşılır. Kur’an, hayvanların boğazlarındaki gerdanlıklara ilkel kavimlerin yaptıkları gibi saygıda bulunmayı emretmemektedir.

⁵ Mescid-i Aksa.

⁶ Kudüs Şehri sınırları içerisinde çıkıldığında ihramdan, yani yasaklılık halinden çıkmış demektir. Zorda kaldığından dolayı yaşam mücadelesi adına avlanma helâl kılınmıştır.

⁷ Burada bahsedilmek istenen kavim, geleneksel İslam öğretilerindeki gibi Suudi Arabistan’ın başkenti olarak kabul edilen Mekke şehrindeki müşrikler ve onlara tabi olanlar değil, Kudüs Şehrinde yerleşik olarak yaşayan Ehli Kitap’tır. Allah’ın Dini’nin merkezi Kudüs’ü ziyarete gelmiş inananlara, o zamanki iktidar yönetimi izin vermemiştir. Buna rağmen Allah, inananlara o kavme karşı kin ve nefret duymamalarını emretmektedir. Zira 5. ayette de görülebileceği gibi oradaki halkın davetlerine icabet etmenin ve onlardan kız almanın helâl kılındığına vurgu yapılmaktadır.

⁸ Görüldüğü gibi avlanma sonucuyla bile olsa domuz eti tamamen yasaktır.

çekinin. Bugün dininizi kemale erdirdim⁹ ve üzerinizdeki nimetimi tamamladım. Sizin için teslimiyet¹⁰ dininden razı oldum. Böylelikle kim, günaha meyiletmeden açlık hususunda zorda kalırsa, o halde Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

4) Sana kendilerine neyin helâl kılındığını soruyorlar? De ki: “Temiz olan şeyler ve Allah'ın size öğrettiğiyle yetiştirdiğiniz avcı köpeklerin tuttukları size helâl kılındı.” O halde onların sizin için tuttuklarından yiyeceğin ve üzerine de Allah'ın ismini anın.¹¹ Allah'a karşı bilinç sahibi olun. Muhakkak ki Allah hesabı çabuk görendir.

Ehli Kitap ile dostluk kurma ve onların kadınları ile nikah izni

5)¹² Bugün size temiz şeyler helâl kılındı. **Ehli Kitab'ın yemekleri size, sizin yemekleriniz de onlara helâl kılındı.**¹³ Müminlerden özgür olan kadınlar ve sizden önce kendilerine Kitap verilenlerden özgür olan kadınlar, bayağılık etmeden, gizli dostluk yapmadan mehirlerini verdiğiniz takdirde sizlere helâldir. Kim imanı örterse, yaptıkları boşa gitmiştir. O, Ahiret'te hüsrana uğrayanlardandır.

Dayanışma toplantılarından önce temizlenme emri ve toplantıdan muaf olma durumları

6) Ey iman edenler! Salâte kalktığınızda yüzünüzü ve dirseklere kadar ellerinizi yıkayın ve (güzel koku ile) meshedin. Başlarınızı ve topuklara kadar ayaklarınızı da. Yolculuktan yeni gelmiş iseniz (salâte katılmak için) yıkanın. Hasta veya yolculuk üzere iseniz veya biriniz heladan geldiğinde ve insanlar ile temasa geçmiş olursa ve bu haldeyken su bulamamışsa temiz toprağa yönelin ve yüzünüzü ve ellerinizi (temiz koku ile) mehsedin. Allah size güçlük çıkartmak istemez fakat sizi temizlemek¹⁴ ve üzerinizdeki nimetini tamamlamak ister. Umulur ki şükredersiniz.

⁹ Bu ayetler açıkça müminlere hayvanları ölüm kalım mücadelesi dışında öldürüp yememelerini öğütlemektedir. Son anda ölmeden yetişilip boğazlanabilen hayvanların inananlara helâl kılınması ise yine ihramlı olmakla ilgilidir. Birinci ayette 'ihramlı iken okunacaklar dışındakilerin haram olduğu' belirtilmiş, ikinci ayette konunun Beyti Harem ziyareti olduğu tekrar vurgulanmış, üçüncü ayette ise artık bu nimetlerin neler olduğu 'okunmaya' başlanmıştır. Bu ayetin çok önemli, kâfirlerden ayırıcı bir hadise olduğunu da yine ayetteki 'Bugün kâfirler sizin dininizden umut kesmişlerdir' kısmından anlıyoruz. Ayrıca doğada ölüm kalım meselesi hariç hiçbir canlıyı öldürmeyerek kemalde zirveye ulaşıldığı bilgisi de 'Bugün dininizi kemale erdirdim' kısmıyla müminlere ifade edilmektedir.

¹⁰ "İslam" kelimesi hakkında Birliğe Davet/3:19 ayetinin dip notunu okuyunuz.

¹¹ Allah'a şükredin manasında.

¹² 5. ayet artık yemekler hususunda değil, ayetin içinden de anlaşılacağı gibi müminlerin Ehli Kitap ile dostluk kurmak ve onlarla evlilik yapmanın helâl kılınması hakkındadır.

¹³ Bu ayet şu ana kadar Ehli Kitap'ın bütün yemeklerinin müminlere helâl kılınması yönünde anlaşılmıştır. Fakat böyle birşey söz konusu değildir, zira Ehli Kitab'ın bir kısmı Kur'an'da açıkça yasaklanan yemeklerden yemektirler. "Ta'am" kelimesi Kur'an'da 'yiyecek' anlamına geldiği gibi, Vaadin Tekrarı/2:184, 5:89, 5:95, Kabul-İtiraz/58:4, Mutlak Gerçek/69:34, Sarp Yokuş/90:14 vb. ayetlerde 'yedirmek, doyurmak, yemeğe davet etmek' anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, yukarıdaki ayet Ehli Kitap'ın bütün yemeklerinin inananlara helâl olmasından ziyade, onların yemek davetlerine icabetin inananlara helâl olduğundan bahsetmektedir. Bu davetlere icabet edildiğinde ise müminler kendilerine sadece Kur'an'da helâl ve temiz olarak tanımlanan yiyecekler ile beslenirler. Ayrıca unutulmamalıdır ki günümüzde Ehli Kitap olarak adlandırılan gruba İslamiyetin çeşitli mezhepleri de dahil edilebilir.

¹⁴ Bu ayette anlatılmak istenen Yetimler/4:43 ayetindekiyle aynı hadisedir. Dikkat edildiğinde 'Allah size güçlük çıkarmak istemez' kısmı, ondan bir önceki 'Hasta veya yolculuk üzere iseniz' cümlesine paralelken, 'fakat sizi temizlemek ister' kısmı da ayette belirtilen necaset üzere olma durumlarına denk etmektedir. Kur'an bu ayette herhangi bir ritüelden bahsetmemekte, bilakis halkın ortak gereksinimlerinin karşılanması için toplu olarak yerine getirilen faaliyetlere katılmadan önce inananlara temizlenmelerini emretmektedir.

Adaletli olma

7) Allah'ın üzerinizdeki nimetini ve "İşittik ve itaat ettik" dediğinizde onunla sizi kendisine bağladığı sözleşmenizi hatırlayın. Allah hakkında bilinç sahibi olun. O, göğüslerde olanı bilir.

8) Ey iman edenler, Allah için adaleti ayakta tutan şahitler olun. Bir topluluğa karşı hissettiğiniz kin sizi adaletsizliğe sevk etmesin. Adaletli olun! Bu, bilinçliliğe en yakın olandır. Allah hakkında bilinç sahibi olun. Muhakkak ki Allah, yaptıklarınızdan haberdardır.

9) Allah, iman eden ve salih işler yapanlara, kendileri için bir bağışlanma ve büyük bir ödül vaad etmiştir.

10) Ayetlerimizi örten ve yalanlayanlara (gelince); işte onlar cehennem halkıdır.

11) Ey iman edenler, Allah'ın üzerinizdeki nimetini hatırlayın.¹⁵ Hani bir topluluk size el uzatmaya kalkmıştı da onların ellerini sizden çekmişti. Allah hakkında bilinç sahibi olun. Müminler sadece Allah'a tevekkül etsinler.

Ehli Kitap'tan sözlerini bozan ve unutan topluluklar hakkında ayetler

12) Andolsun ki Allah İsrailoğullarından kesin söz almıştı. Onlardan on iki başkan görevlendirmişti. Ve Allah (onlara): "Salâti ayakta tutarsanız, zekâtı verirsiniz, resullerime iman eder ve onlara saygı gösterirseniz, Allah'a güzel bir borç verirsiniz mutlaka kötülüklerinizi örterim ve sizi altından ırmaklar akan cennetlere koyarım. Artık bundan sonra kim küfre girerse doğru yoldan sapmış olur" dedi.

13) Sözleşmelerini bozmaları sebebiyle onları lanetledik ve kalplerini katılaştırdık. Onlar kelimeyi bağlamından tahrif ederler.¹⁶ Kendilerine hatırlatılan şeyin bir kısmını da unuttular. Pek azı hariç olmak üzere onlardan devamlı hainliğe maruz kalırsın. Onları affet ve aldırma. Muhakkak ki Allah iyilik yapanları sever.

14) "Biz Hristiyanız" diyenlerden de söz almıştık. (Onlar da) kendilerine hatırlatılan şeyden nasiplenmeyi unuttular. Bu sebeple aralarına Kıyamet Günü'ne kadar düşmanlık ve kin saldık. Allah yakında onlara yaptıklarını haber verecek.

Ehli Kitap'a Kur'an'ı kabul etmeleri için davet

15) Ey Ehli Kitap! Kitap'tan gizlemiş olduğunuz şeylerin çoğunu size açıklamak ve bir çoğunu da affetmek (amacıyla) resulümüz size gelmiştir. Size Allah'tan bir nur ve apaçık bir Kitap gelmiştir.

16) Allah, o (Kitap) ile rızasını gözeteni selamet yollarına hidayet eder, onları kendi izniyle karanlıklardan aydınlığa çıkarır ve onları doğru yola iletir.

17) Andolsun ki "Muhakkak ki Allah, Meryemoğlu Mesih'tir" diyenler kâfir olmuşlardır.¹⁷ De ki: "Şayet (O), Meryemoğlu Mesih'i, annesini ve yeryüzünde bulunanların hepsini helak etmek istese Allah'a karşı kimin hükümrânlığı yeter?" Göklerin, yerin ve bu ikisi arasında bulunanların hükümrânlığı Allah'a aittir. İstedliğini yaratır. Allah her şeye güç yetirendir.

18) Yahudiler ve Hristiyanlar "Biz Allah'ın oğullarıyız ve O'nun sevdikleriyiz" dediler. De ki: "O halde günahlarınızdan ötürü niçin size azap ediyor?" Bilakis, siz (O'nun) yarattığından bir

¹⁵ Kur'an'da bu ifade çoklukla Allah'a karşı verdikleri sözleri unutan Ehli Kitap için kullanılır.

¹⁶ "Onlar (Kitap'taki) ayetleri bağlamından koparıp çarpıtırlar"

¹⁷ Bu ayet, Hristiyanlıktaki Teslis inancını ilk defa ortaya atanlara yöneliktir. Yetimler/4:171. ayete ve dip notuna bakınız.

beşersiniz. İstedigini ve dileyeni bağışlar, dileyene de azap eder. Göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunanların hükümranlığı Allah'ındır. Varış O'nadır.

19) Ey Ehli Kitap! “Bize müjdeleyici ve hatırlatıcı gelmedi” dersiniz diye resullerin arasının kesildiği bir dönemde size açıklama yapan bir resulümüz geldi. Böylece size müjdeleyici ve hatırlatıcı gelmiş bulunmaktadır. Allah her şeye kadirdir.

Musa kavminin kırk yıl cezalandırılışı

20) Hani Musa, halkına: “Allah'ın üzerinizdeki nimetini, içinizde nebiler kıldığını, sizi hükümdar kıldığını ve alemlerden kimseye verilmeyeni size verdiğini hatırlayın” demişti.

21) “Ey halkım! Allah'ın sizin için takdir ettiği kutsal yere gidin ve geriye dönmeyin. Yoksa hüsrana uğrayanlardan olursunuz!”

22) (Onlar): “Ey Musa! Orada çetin bir topluluk var. Onlar oradan çıkıncaya kadar biz oraya kesinlikle girmeyiz. Şayet oradan çıkarlarsa, o takdirde mutlaka gireriz” dediler.

23) Korkanlar içinden Allah'ın kendilerine nimet verdiği iki adam: “Onların üzerine kapıdan girin. Oradan girerseniz muhakkak ki sizler galipsiniz. Müminseniz Allah'a tevekkül edin” dediler.

24) (Onlar): “Ey Musa! Onlar orada olduğu sürece bizler oraya kesinlikle giremeyiz. Sen ve Rabbin gidin ve savaşın, biz burada oturacağız” dediler.

25) Musa: “Ey Rabbim! Ben kesinlikle kendimden ve kardeşimden başkasına hükmedemiyorum. Artık bu fasıklar topluluğu ile bizim aramızı ayır” dedi.

26) (Allah): “Muhakkak ki orası onlara kırk sene yasaklanmıştır. Yeryüzünde şaşkın şaşkın dolaşacaklar. Artık sen o fasıklar topluluğuna üzülme” dedi.

Ademoğullarının ilk defa cinayete yanaşmayı¹⁸

27) Onlara Adem'in iki oğlunun haberini gerçekle oku.¹⁹ Her ikisi de yakınlaştırmacı birer adak sunmuşlardı. Birinden kabul edilmiş, diğerinden kabul edilmemişti. (Kabul edilmeyen): “Seni öldüreceğim” demişti. (Ötekisi de): “Allah sadece bilinç sahiplerinden kabul eder” demişti:

28) “Sen, beni öldürmek için elini bana uzatacak olsan bile ben seni öldürmek için elimi sana uzatmam. Muhakkak ki ben alemlerin Rabbi Allah'tan korkarım.

29) Ben, benim günahımı ve kendi günahını yüklenip ateş halkından olmanı isterim. Zalimlerin cezası budur.”²⁰

30) Derken nefsi onu kardeşini öldürmeye zorladı. Böylece onu öldürdü ve hüsrana uğrayanlardan oldu.

¹⁸ Vaadin Tekrarı/2:31 ayetinin dip notunda ifade edildiği gibi homosapienslerin bir önceki türü olan homoancestorlar son derece vahşi bir toplum idi. Şimdi okunacak ayetlerde ise Ademoğullarından birinin, diğerinin kanını dökmeme kararı aldığı gözlenmektedir.

¹⁹ Burada sözü edilen hadise, evrim sonrası iki büyük homosapiens gurubu arasında çıkan bir savaş olabilir. Zira Ademoğlunun bir kişi değil, bir tür olarak değerlendirilmesi üzerinde önceden de durulmuştu (Bknz.Vaadin Tekrarı/2:30).

²⁰ Bir kişi, kendi hatasından kaynaklanmayan bir şiddet eylemi vesilesiyle öldürüldüğünde hem yaşam hem tevbe hakkını kaybetmiş olur. Bu kişi geçmiş günahları için tevbeye vakit bulamayacağı için onu öldüren kişi, maktulün geçmişte işlemiş olduğu günahları da yüklenmiş sayılabilir. Nitekim eğer yaşamasına izin verilseydi öldürülen kişi belki de geçmiş günahlarına tevbe edecek, kendini düzeltecekti.

31) Sonra da Allah ona kardeşinin cesedini nasıl gömeceğini göstermek için yeri eşeleyen bir karga gönderdi. “Yazıklar olsun bana! Kardeşimin cesedini gömmekte aciz mi kaldım. Şu karga kadar bile olamadım” diyerek pişman oldu.²¹

İsraioğullarının cezada aşırıya kaçması

32) Bundan dolayı Kitap'ta İsraioğullarına: “Kim cinayet işlememiş veya yeryüzünde bozgunculuk yapmamış bir nefsi öldürürse²² bütün insanlığı öldürmüş gibidir ve kim onu yaşatırsa, bütün insanlığı yaşatmış gibi olur” diye yazdık. Andolsun ki onlara resullerimiz delillerle geldiler. Sonrasında onların çoğu yeryüzünde aşırıya kaçtılar:

33) “Allah ve resulü ile harp edenlerin ve yeryüzünde bozgunculuk etmeye çalışanların cezası, öldürülmeleri veya asılmaları veya ellerinin ve ayaklarının çapraz kesilmesi veya buldukları yerden sürülmeleridir. Bu, onların dünyadaki rezilliğidir ve Ahiret'te de onlar için büyük bir azap vardır.

34) Ancak sizin onlara güç yetirmenizden önce tövbe edenler hariç. Bilin ki Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.”²³

35) Ey iman edenler! Allah hakkında bilinç sahibi olun ve O'na ulaştıracak vesileyi arayın. Onun yolunda cihad edin. Umulur ki mutluluğa erersiniz.

36) Küfürde direnenler yeryüzünde olan her şey ve onunla birlikte bir misli daha onların olsa ve Kıyamet Günü'nün azabına karşılık fidye verecek olsalar, onlardan kabul edilmez. Onlar için acıklı bir azap vardır.

37) Ateşten çıkmak isteseler de ondan çıkacak değillerdir. Onlar için sürekli bir azap vardır.

Halkın malını hırsızlık ve sahtekârlıkla ele geçirenlerin mal varlıklarına el konulması

38) Hırsız erkek ve hırsız kadının yaptıklarına caydırıcı bir örnek olması için Allah'tan bir ceza olarak **yollarını bozun**.²⁴ Allah azizdir, hikmet ve hüküm sahibidir.

39) Artık kim zulmünden sonra pişman olursa ve ıslah olursa, Allah pişmanlığını kabul eder. Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

40) Göklerin ve yerin hükümdarlığının Allah'a ait olduğunu bilmiyor musun? Dileyene azap eder, istediğini ve dileyeni de bağışlar. Allah her şeye güç yetirendir.

²¹ Arkeolojik bulgular sonucu homosapiens türü hakkında ortaya atılmış ve günümüz bilim dünyası tarafından kabul edilmiş teoriler bu ayetin doğruluğunu onaylamaktadır. Zira *bilen insan* (homosapiens) türünün atası homoancestorlar, ölen bireylerini toprağa gömmezdi. Bilgi kendisine ulaşmış dini hayatın ve medeniyetin ilk belirtilerini göstermeye başlayan homosapiensler, ölmüş bireylerini toprağa çeşitli ritüel ve merasimlerle gömmeye başlamışlardır. Onlarca yıl süren arkeolojik ve akademik araştırmalar sonucu elde edilen bu bilginin Kur'an'da yukarıdaki ayetteki yansımaları okurları hayretler içerisinde bırakmaktadır.

²² Buradaki “qatele” kelimesinin anlamı ‘öldürme’ ile sınırlıdır, zira ayet içinde ‘yaşatmak’ fiilinin zıttı olmalıdır.

²³ Geleneksel anlayışın aksine, yukarıdaki ayetler kesinlikle Allah'ın, ayette belirtilen kişilere dünyada müminler tarafından uygulanması gereken cezalar değildir. Yukarıdaki ayetler 32. ayetin devamıdır ve İsraioğullarının yeryüzünde bozgunculuk etmeye çalışanlara uyguladıkları aşırı cezaları konu edinir. Nitekim 33. ayette ifade edilen ceza türünün tıpatıp aynısı Kitab-ı Mukaddes'te 2 Samuel 4:1-12 arası ayetlerde yer almaktadır.

²⁴ Bu ayet geleneksel olarak ‘hırsız erkek ve hırsız kadının ellerini kesin’ şeklinde anlaşılmuştur. Hâlbuki bu ayette el ile çalınabilecek küçük boyuttaki hırsızlıkların aksine, büyük dolandırıcılık veya sahtekârlıkla toplumlara sömüren insanların suçüstü yakalanması ve bütün mallarının kamu hizmetine aktarılması adına el konulmasından bahsedilmektedir. “eyd” kelimesi Kur'an'ın birçok ayetinde fiziksel olarak ‘insan eli’ anlamından ziyade ‘anlaşma, yol’ anlamlarında kullanılmıştır.

Ehli Kitap içindeki bazı münafıkların bozguncu kişilikleri

41) Ey resul! Ağızlarıyla “İman ettik” dedikleri halde kalpleriyle iman etmeyenlerin küfürdeki gayretleri seni üzmesin. Yahudilerden bir kısmı var ki yalana kulak veriyor ve seninle hiç karşılaşmamış bir topluluğu dinliyor. Kelimeyi bağlamından tahrif ediyorlar ve: “Size bu verilirse alın, verilmezse sakının” diyorlar. Allah kimin fitneye düşmesini isterse sen Allah’tan o (isteğe) mani olacak kuvvette değilsin. Onlar Allah’ın kalplerini temizlemeyi istemediği kişilerdir. Onlar için dünyada rezillik ve Ahiret’te de büyük bir azap vardır.

42) Onlar yalana kulak verir, yasa dışı yoldan yerler. Eğer sana gelirlerse ister aralarında hüküm ver ister onlardan yüz çevir. Eğer yüz çevirirsen, (bil ki) sana zarar veremezler. Eğer aralarında hüküm vereceksen adaletle hüküm ver. Muhakkak ki Allah adil olanları sever.

Hükmedici olarak Tevrat, İncil ve Kur’an

43) İçinde Allah’ın hükmü olan Tevrat yanlarında olduğu halde nasıl da sana hüküm verdirtilip sonra da yüz çeviriyorlar? İşte onlar mümin değiller.

44) Muhakkak ki içinde hidayet ve nur olan Tevrat’ı biz indirdik. Teslim olmuş nebiler Yahudilere onunla hükmediyorlardı. Rabbiyyun²⁵ ve hahamlar da Allah’ın Kitabı’ndan muhafaza ettikleri ile (hüküm verirler) ve onun üzerine tanık olurlardı. (Onlara): “Artık insanlardan korkmayın, benden korkun ve ayetlerimi az bir pahaya satmayın! Kim Allah’ın indirdiğiyle hükmetmezse kâfirlerden olmuştur” (demiştik).²⁶

45) O (Tevrat’ta) onlara, cana can, göze göz, buruna burun, kulağa kulak, dişe diş ve yaralamalara kısas öngörüldü.²⁷ O halde kim iyilik olarak bağışlarsa artık o (bağışlama) kendi (günahları) için kefarettir olur. Kim Allah’ın indirdiğiyle hükmetmezse, işte onlar zalimlerdir.

46) O (nebilerin) izleri üzerine Tevrat’tan önlerinde bulunanı²⁸ doğrulayıcı olarak Meryemoğlu İsa’yı gönderdik. Ve ona hidayet ve nur olan, Tevrat’tan önlerinde bulunanı doğrulayıcı, bilinç sahiplerine hidayet ve öğüt olarak İncil’i verdik.

47) İncil halkı Allah’ın onda indirdiği ile hükmetsinler. Kim Allah’ın indirdiği ile hükmetmezse, işte onlar fasıklardır.²⁹

Ehli Kitap’tan kendi kitaplarındaki hükümleri bile kabul etmeyen topluluklar hakkında

48) Kitap’tan önlerinde bulunanı doğrulayıcı ve onu koruyucu olarak sana Kitab’ı bir gaye ile indirdik. Artık onların aralarında Allah’ın indirdiği ile hükmet ve sana gelen gerçeği bırakıp onların arzularına uyma.³⁰ Sizden her biriniz için bir kanun ve yöntem belirledik. Eğer Allah isteseydi sizi (hemen) tek bir ümmet yapardı, fakat bu, verdiklerinde sizi sınaması içindir. O

²⁵ Bknz 3:146

²⁶ Vaadin Tekrarı/2:40,41

²⁷ “qisas” hakkında Vaadin Tekrarı/2:178’in dip notunu okuyunuz.

²⁸ ‘kalani’

²⁹ Bu ayetler bütün insanlığa gönderilen Kur’an’ın ancak 4:159’da belirtildiği gibi Mesih’in gelişiyiyle Ehli Kitap tarafından kabul edileceğinin göstergesidir. Bu ayetlere göre Allah, Muhammed peygamberin muhatapları Ehli Kitap olmasına rağmen onların Kur’an ile değil, kendi kitaplarıyla hüküm vermelerini istemektedir. Eğer Kur’an bütün insanlığa gönderilmişse ve bu ayetlerde Ehli Kitap’tan hükümlerini Kur’an’dan değil de Tevrat ve İncil’den vermeleri isteniyorsa, bunun anlamı Kur’an’ın Muhammed peygamber ve sonrasında değil, daha ileri bir vakitte, yani Mesih’in dünyaya tekrar gelişiyiyle onlar tarafından kabul edileceğinin göstergesidir. Aksi takdirde Kur’an’ın bütün insanlığa gönderilmiş olmasının bir anlamı kalmamaktadır.

³⁰ Allah, Muhammed peygambere, kendisine Allah’ın emrine uymayıp bu şekilde kendi kitaplarından yüz çevirerek gelen Yahudi ve Hristiyanlar arasında hüküm vermesi için yine Allah’ın hükümlerini uygulamasını emretmiştir.

halde hayırlarda yarışın. Hepinizin dönüşü Allah'adır. Hakkında ayrılığa düştüğünüz şeyleri size bildirecektir.

49) Onların aralarında Allah'ın indirdiği ile hükmet ve onların arzularına uyma. Allah'ın sana indirdiğinin bir kısmından sakın seni şaşırmasınlar. Bundan sonra yüz çevirirlerse bil ki Allah, bazı günahlarından dolayı onlara bir musibeti tattırmak istemektedir. Muhakkak ki insanlardan çoğu fasıktır.

50) Onlar cehalet devrinin hükümlerini mi istiyorlar? Kesin inanan bir kavim için hükmü Allah'tan daha güzel olan kimdir?³¹

51) Ey iman edenler! Yahudi ve Hristiyanları veli edinmeyin.³² Onların bazıları bazısının velisidir. Sizden kim onları veli edinirse, o onlardandır. Allah zalim kavmi hidayete erdirmez.³³

52) Kalplerinde hastalık bulunanların: “Bize bir felaket isabet etmesinden korkuyoruz” diyerek onların içinde koştuklarını görürsün. Umulur ki Allah, katından bir açılış veya emir getirir de böylece onlar da içlerinde gizledikleri şeye pişman olurlar.

53) O zaman iman edenler: “Sizinle beraber olduklarına dair, var güçleriyle Allah'a yemin edenler bunlar mı?” diyecekler. Onların amelleri boşa gitmiştir. Böylelikle hüsrana uğrayanlar olmuşlardır.

54) Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse, Allah (onun yerine öyle) bir toplum getirir ki (Allah) onları sever, onlar da O'nu severler. Müminlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı ise izzetlidirler. Allah yolunda cihad ederler ve kınayanın kınamasından çekinmezler. İşte bu, Allah'ın lütfudur. Onu istediğine ve dileyene verir. Allah lütfu geniş olandır, bilendir.

55) Sizin veliniz ancak Allah, resulü ve salâti ayakta tutup zekâtı veren ve (Allah'ın emirlerine) boyun eğen müminlerdir.

56) Kim Allah'ı, resulünü ve müminleri veli edinirse, (bilsin ki) Allah'ın yandaşları galip gelenlerdir.

57) Ey iman edenler, sizden önce kendilerine Kitap verilenlerden dininizi alay ve oyun konusu edinenleri ve kâfirleri kendinize veli edinmeyin. Eğer mümin iseniz Allah hakkında bilinç sahibi olun.

58) Salâte çağrıldığınızda onu alay ve oyun konusu edinirler. Bu onların akletmeyen bir toplum olmaları sebebiyledir.

59) De ki: “Ey Ehli Kitap! Sadece Allah'a, bize indirilene ve daha önce indirilene iman ettiğimiz ve sizin çoğunuzun fasık olması sebebiyle mi bize kin duyuyorsunuz?”

³¹ Bu ayetlerde Allah, özellikle Muhammed peygamberi uyarmakta ve ona bizzat Kur'an'dan hüküm vermesini emretmektedir. Zira Muhammed peygambere gelen Ehli Kitap, kendi kitaplarını bırakıp Muhammed peygamberin kendisinden, yani cehalet devrinde bildiği kurallardan hüküm vermesini istemişlerdir (Bknz. 5:43: *'İçinde Allah'ın hükmü olan Tevrat yanlarında olduğu halde nasıl da sana hükmettirip sonra da yüz çeviriyorlar? İşte onlar mümin değiller'*).

³² Burada söz konusu olan kesinlikle; müminlerin Yahudi ve Hristiyanlarla dost olmaması gerektiği değildir. Türkçeye de birebir geçmiş olan 'veli/velâyet' terimi; 'yetkili olma, sorumluluk yüklenme, otorite kabul etme' demektir. Bu ayet diğer ayetlerin konu bağlamında ele alınmalıdır. Zira burada anlatılmak istenen hadise, müminlerin dini konularda Kur'an ile alay eden Yahudi ve Hristiyanların hükümlerini otorite kabul etmemeleri emridir. (Bknz. 57. ayet)

³³ Kur'an hükümleri inmişken, içinde Allah'ın kanunları yer alan kitaplarını bırakıp arzularına tabi olmuş bazı Yahudi ve Hristiyan teologlardan dini hükümler alanlar, kendi kendilerine büyük bir zulümde bulunmuşlardır.

Ehli Kitap arasında lanetlenenler

60) De ki: “Allah katında kesinleşmiş bir ceza olarak bundan daha kötüsünü size haber vereyim mi? Allah’ın kendisine lanet ettiği, ona karşı öfke duyduğu ve onlardan maymunlar ve domuzlar yaptığı³⁴ ve sahte ilah ve inançların kulu olduğu kimselerdir ki, işte bunlar mekanı en kötü olanlar ve doğru yoldan en çok sapanlardır.

61) Onlar size geldiklerinde “İman ettik!” demişlerdi. Hâlbuki küfürle girip yine onunla çıkmışlardı. Allah, gizledikleri şeyi daha iyi bilmektedir.

62) Onlardan çoğunun günaha, düşmanlıkta ve yasa dışı yoldan yemede yarıştığını görürsün. Yapmakta oldukları ne kötüdür!

63) Rabbiiyyun ve hahamların, onları günah olan sözlerinden ve yasa dışı yoldan yemelerinden men etmeleri gerekmez miydi?³⁵ Yapmakta oldukları ne kötüdür!

64) Yahudiler: “Allah’ın eli bağlıdır” dediler. Söylediklerinden dolayı onların elleri bağlandı ve lanetlendiler. Bilakis, O’nun iki eli de açık olup istediği gibi sarfeder. Rabbinden sana indirilen şey, onlardan çoğunun azgınlığını ve küfrünü arttırır. Aralarına Kıyamet Günü’ne kadar sürekli kin ve düşmanlık saldı.³⁶ Ne zaman savaş için ateş yaksalar³⁷ Allah onu söndürmüştür. Onlar yeryüzünde bozgunculuk yapmak için çaba sarfederler. Allah bozguncuları sevmez.

65) Eğer Ehli Kitap³⁸ iman etseler ve bilinç sahibi olsalardı muhakkak ki onların günahlarını örterdik ve onları nimeti bol cennetlere sokardık.

66) Eğer Ehli Kitap, Tevrat’ı, İncil’i ve Rablerinden kendilerine indirileni ayakta tutsalardı üstlerinden ve ayaklarının altından yerlerdi³⁹. Onlardan bir kısmı aşırıya kaçmayan bir toplumdur. Fakat çoğunun yaptıkları şey kötüdür.

67) Ey Resul! Sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan o (sana indirilenin) elçiliğini yapmamış olursun. Allah seni insanlardan koruyacak. Allah kâfir toplumu hidayete erdirmez.

68) De ki: “Ey Ehli Kitap! Tevrat’ı, İncil’i ve Rabbinizden size indirileni uygulamadıkça (sabit) bir şey üzere değilsiniz.” Sana Rabbinden indirilen onların çoğunun azgınlığını ve küfrünü arttırır. Artık sen kâfir bir kavim için tasalanma.

Erdemli bir hayat sürenler Ahiret’te üzülmeyeceklerdir

69) Muhakkak ki iman edenlerden, Yahudilerden, Sabîilerden ve Hristiyanlardan kim Allah’a ve Ahiret Günü’ne iman eder ve iyi amellerde bulunursa onlar için korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir.

Ehli Kitap’ın hata ettiği hususlar

70) Andolsun ki biz İsrailoğullarından bir misak aldık ve onlara resuller gönderdik. Onlara ne zaman nefislerinin hoşlanmadıkları ile (emreden) bir resul gönderildiyse bir kısmını yalanladılar bir kısmını da zapt ettiler.

³⁴ Vaadin Tekrarı/2:65, Zalimlerin Akıbeti/7:166

³⁵ 32. ayetle bağlantılı.

³⁶ 5:14

³⁷ ‘Ateş yakmak’ tabiri mecâzi bir ifadeye benzemektedir. Muhtemelen bununla anlatılmak istenen, bazı Yahudilerin savaş çıkarmak için insanlar arasında fitne çıkarmaya çalışmalarıdır.

³⁸ Burada bahsedilen Ehli Kitap, önceki ayetlerde Allah’ın kendilerine gönderdiğine inanmayan ve bozgunculuk yapan kimselerdir.

³⁹ ‘(nice nimetlerle) rızıklanırlardı’

71) Ve yaptıklarının bir fitne olmadığını sandılar, kör ve sağır (kesildiler). Sonra Allah onların pişmanlıklarını kabul etti. Sonrasında onlardan birçoğu yine kör ve sağır (kesildi). Allah onların yaptıklarını görmektedir.

72) Andolsun ki “Allah Meryemoğlu Mesih’tir” diyenler kâfir olmuşlardır.⁴⁰ Oysa Mesih: “Ey İsrailoğulları! Benim ve sizin Rabbiniz olan Allah’a kul olun! Kim Allah’a ortak koşarsa Allah ona cenneti haram etmiştir ve varacağı yer ateştir. Zalimlerin yardımcısı yoktur” demişti.

73) Andolsun ki “Allah, için üçüncüsüdür!” diyenler kâfir olmuşlardır.⁴¹ Oysa bir tek ilahtan başka ilah yoktur. Eğer söylediklerinden vazgeçmezlerse, onlardan küfürde direnenlerine acıklı bir azap dokunacaktır.⁴²

74) Hâlâ Allah’a pişmanlıklarını sunup O’ndan bağışlanma dilemiyorlar mı? Allah bağışlayandır, Merhamet Eden’dir.

75) Meryemoğlu Mesih bir resulden başkası değildir. Ondan önce de nice resuller geldi geçti. Ve O’nun annesi dosdoğrudur. İkisi de yemek yerlerdi. Onlara ayetleri nasıl açıkladığımızı gör.

Nasıl da uyduruyorlar!⁴³

76) De ki: “Allah’ın dışında size ne bir zarar ve ne de fayda vermeye gücü yetmeyenlere mi kul oluyorsunuz?” Allah en iyi işitendir, en iyi bilendir.

77) De ki “Ey Ehli Kitap! Dininizde haksız yere haddi aşmayın ve önceden hem sapmış hem de birçoklarını saptırmış ve (böylece) doğru yoldan kaymış bir toplumun arzularına uymayın.”

78) İsrailoğullarından küfürde direnenler, Davut ve Meryemoğlu İsa’nın diliyle lanetlendiler. Bu, onların isyan etmeleri ve haddi aşmalarındandır.

79) Bu yaptıkları sınır tanımazlıktan birbirlerini men etmezlerdi. Yapmakta oldukları ne kötüydü!

80) Onlardan çoğunun, küfürde direnenleri veli edindiklerini görürsün. Nefislerinin onlara önerdiği şey ne kötüdür. Allah onlara öfkelenmiştir. O (kâfirler) azapta kalıcıdırlar.

81) Eğer Allah’a, nebilerine ve kendilerine indirilene iman etselerdi onları kendilerine veli edinmezlerdi. Fakat onların çoğu fasıktır.

Hristiyanların müminlere olan yakınlığı

82) İman edenlere karşı düşmanlıkta insanların en şiddetlisi olarak Yahudileri ve Allah’a ortak olanları bulursun. Ve o (insanlardan) sevgi bakımından iman edenlere en yakın olarak “Biz Hristiyanız!” diyenleri bulursun.⁴⁴ Bu, o (Hristiyanlar) arasında keşişler ve rahiplerin bulunmasından dolayıdır. Onlar büyüklenmezler.

⁴⁰ 5:17

⁴¹ Ayrıntılı bilgi için 4:171’in dip notunu okuyunuz.

⁴² Bu ve bundan önceki ayet, Allah adına İsa’nın kim olduğu hakkında hüküm verenlerden bahsetmektedir. Bunun yanında, günümüzde de gerçeği örtetek kendilerini Allah yerine koyup bu hükmü veren ve insanları buna inandırmaya teşvik eden din adamları da buna dahildir.

⁴³ Bu ayet Muhammed peygamber zamanı ve sonrasında İsa Mesih tekrar gelene kadar Allah’a ‘Üç’tür’ diyenlerin bundan vazgeçmeyeceklerine işaret etmektedir. Kur’anî kehanete göre o, tekrar geldiğinde Allah olmadığını ve sadece Allah’ın kendisini mesihiyetle görevlendirmiş bir resulü olduğunu ispatlayacak, Ehli Kitap’a da Kur’an’ı kabul ettirecektir. Bu, Kur’an’ın bir müjdesidir.

⁴⁴ Bu ayet 5:51’e düşülmüş dip notun doğruluğunu tasdiklemektedir.

83) Resule indirilene işittikleri zaman gerçeği tanımalarından ötürü gözlerinin yaşardığını görürsün. “Rabbimiz, iman ettik, artık bizi şahitlerle beraber yaz” derler:

84) “Rabbimizin bizi salihler arasına katmasını umup dururken niçin Allah’a ve bize gelen gerçeğe iman etmeyelim?”

85) Böylece Allah, söylediklerine karşılık, onlara içlerinde kalıcı olacakları altlarından ırmaklar akan cennetler verdi. İşte bu, iyilik yapanların ödülüdür.

86) Ayetlerimizi örten ve yalanlayanlara gelince, işte onlar cehennem halkıdır.

İman edenlerin dikkat etmeleri gereken bazı hususlar

87) Ey iman edenler! Allah’ın size helâl kıldığı temiz şeyleri haram etmeyin ve haddi aşmayın. Allah haddi aşanları sevmez.

88) Allah’ın size temiz ve helâl kıldığı rızıklardan yiyin ve kendisine iman ettiğiniz Allah hakkında bilinç sahibi olun.

89) Allah yeminlerinizdeki boş sözlerden ötürü sizi sorumlu tutmaz. Fakat anlaşma yaptığınızdaki yeminlerden sizi sorumlu tutar. Onun kefareti kendi ailenize yedirdiklerinizin ortalamasından on yoksulu yedirmek veya onları giydirmek veya boyundurukta olan birini özgürlüğe kavuşturmandır. Kim bu (imkânı) bulamazsa üç gün siyam etsin. İşte bu, yeminlerinizi bozduğunuz zaman onların kefaretidir. Yeminlerinizi koruyun. Allah, ayetlerini işte böyle açıklıyor. Umulur ki şükredersiniz.

90) Ey iman edenler! ‘Şarap ve kumar,’ (oyun) taşları ve okları ancak şeytanın işinden bir pisliktir.⁴⁵ O halde bundan⁴⁶ kaçının. Umulur ki mutluluğa erersiniz.

91) Şeytan, ‘Şarap ve kumar’ ile aranızda düşmanlık ve kin sokmak ve sizi Allah’ı hatırlamaktan ve salâten alıkoymak ister. Artık vazgeçtiniz mi?

92) Allah’a ve resule itaat edin ve sakının. Eğer yüz çevirirseniz bilin ki resulümüze düşen açıkça bildirmektir.

Allah’ın dinine dahil olup iyi davranışlarda bulunanların bütün geçmiş günahları bağışlanacaktır

93) İman eden ve salih işler yapanlara, bilinçli ve imanlı olmayıp salih işler yapmazken tattıkları (lezzetler) için, sonradan bilinçlenip iman etmeleri ve sonradan bilinçlenip iyilik yapmaları sebebiyle sorumluluk yoktur. Allah iyilik yapanları sever.

İhramda iken avlanma yasağı

94) Ey iman edenler! Allah sizi, ellerinizin ve mızraklarınızın erişeceği bir avlanma ile dener ki bu şekilde Allah, hiç beklenmediğinde kimin kendisinden sakındığını belli etsin. O halde kim haddi aşarsa bundan sonra onun için acıklı bir azap vardır.

95) Ey iman edenler! İhramda iken av hayvanı öldürmeyin. Sizden kim onu bilerek öldürürse, cezası, aranızdan iki adil kişinin o hayvanın öldürülmesine bedel olarak hükmedeceği bir hediye Kabe’ye göndermesi veya yoksullara vermesi ya da buna denk bir siyam etmesidir ki işlediğinin vebalini tatsın. Allah geçmiştekileri affetti. Kim tekrarlarsa Allah ondan öç alır. Allah azizdir, öç alıcıdır.

⁴⁵ Bu ayeti Vaadin Tekrarı/2:219 ayeti ve dip notu ile değerlendiriniz.

⁴⁶ Ayette geçen “fe ejtenibu hu” kısmı, yasaklanan hadisenin sadece kumar oynamak olduğunu istaplamağadır. Zira “hu” tekil bir zamirdir. Vaadin Tekrarı/2:219’da da belirtildiği gibi ‘Şarap ve kumar’, ‘İçkili kumar partisi’dir.

96) Deniz avı ve onun yiyeceğinden geçim amaçlı rızıklanmanız⁴⁷ size ve yeryüzünde yolculuk yapanlara helâl kılındı.⁴⁸ Kara avı ihramda olduğunuz sürece size haram kılınmıştır. O'na doğru varıp toplanacağınız Allah hakkında bilinç sahibi olun.

97) Allah, Harem Beyt olan Kabe'yi⁴⁹, Harem Şehri, hediyeleri ve kilitleri, insanlar için ayağa kalkış sebebi kıldı. İşte bu, göklerde ve yerde olan her şeyi bilen Allah'ı bilmeniz içindir. Allah her şeyi bilir.

98) Allah'ın cezasının şiddetli olduğunu ve Allah'ın bağışlayıcı ve Merhamet Eden olduğunu bilin!

99) Resulün üzerine düşen bildirmekten başka bir şey değildir. Allah, açığa vurduklarınızı ve gizlediklerinizi bilir.

İnsanlar için pis olan gıdaların etrafta yaygın olarak tüketilmesi onların iyi olduğu anlamına gelmez

100) De ki: "Pis olan şeylerin bolluğu senin hoşuna gitse bile pis şeyler ve temiz şeyler bir şeydir. Ey akıl sahipleri, Allah hakkında bilinç sahibi olun. Umulur ki kurtuluşa erersiniz.

101) Ey iman edenler, size (sonradan) açıklandığında size **kötülük yaptırarak** şeyler hakkında soruşturmayın.⁵⁰ Kur'an indirilirken ondan sorarsanız size açıklanır.⁵¹ Allah onu affetti. Allah bağışlayıcıdır, yumuşak muamele edendir.

102) Sizden önceki bir toplum da o(nları) sormuştu. Sonrasında onu örttüler.

103) Allah, bahire, saibe, vasile ve ham'dan bir şey belirlememiştir.⁵² Fakat küfürde direnenler yalan yere Allah'a iftira ediyorlar. Onların çoğu akletmezler.

⁴⁷ Denizden çıkarılan inci ve mercanlar (Rabbin Nimetleri/55:22)

⁴⁸ Deniz ortasında avlanmak ile çöl ortasında avlanmak arasında fark yoktur. Her ikisi de hayatta kalabilme mücadelesi sebebiyledir. Dikkat edildiğinde 'avlanma'nın zikredildiği ayet 'ihramlı olma'nın bağlamında zikredilmektedir. Bu avlanma izni bu surenin ilk ayetinde olduğu gibi yolculukla ilgilidir.

⁴⁹ Vaadin Tekrarı/2:125

⁵⁰ Ayetin bu kısmı geleneksel meallerde: 'Size açıklanınca hoşunuza gitmeyecek şeyleri sormayın' şeklinde çevrilmiştir. Hâlbuki "sa-a" kelimesi Kur'an'da 'kötülük' manasına gelmektedir. Burada anlatılmak istenen, ayette de belirtildiği gibi Kur'an'da açıklanmış şeylerin yeterli olduğu ve sonradan Kur'an'da pis veya temiz yiyecekler hakkında daha soru sorulmaması, soruşturma yapılmaması gerektiğidir. Zira Kur'an'da yenmesi helâl ve haram olan şeyler defaatle belirtilmiştir. Buna göre ölü yemek, yani her türlü 'hayvan' kategorisine giren canlıyı yemek haramdır. Fakat Muhammed peygamber sonrası müslümanlar, bu konular hakkında tekrar soru sormuş ve Kur'an'da açıkça yasak edilmesine rağmen hayvanları öldürmeye başlamış ve bunu artık bir kültür haline getirmişlerdir. Bu şekilde, yukarıdaki ayette belirtildiği gibi hayvanları öldürerek, kan dökerek kötülük etmişlerdir.

⁵¹ Bu surenin 3. ayetinde 'Bugün dininizi sizin için kemale erdirdim' buyrulurken, 99. ayetinde elçilerin Kur'an'ı iletmekten başka bir vazifelerinin olmadığı üzerinde durulmaktadır. Yukarıdaki ayette ise müminlere eğer soruları varsa bu sorularını 'Kur'an indirilirlen' sormaları gerektiği söyleniyor. Zira bilindiği gibi, sonradan sorulanlar yüzünden günümüz İslam Dini'nde Kur'an'da olmayan birçok 'ilave' hükümler ortaya çıkmıştır.

⁵² Kur'an'daki orijinal şekliyle yukarıdaki gibi zikredilen 'bahire, saibe, vasile ve ham' kelimelerinin anlamları, önceki ayetlerin bağlamıyla ele alınmalıdır. Zira bu kelimeler bu şekilde ele alındığında, bunların çeşitli hayvan/haşerat ismi olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü 101. ayette müminlerin Kur'an'da açıkça belirtilmiş olmasına rağmen, sonradan yenmesi helâl veya haram olan şeyler hakkında soru sormamaları istenmektedir. Yukarıdaki ayetlerden anlaşılan, ilk müminlerin, çok önceden Vaadin Tekrarı/2:173 ve 5:3 gibi ayetleri iyice anlamalarına rağmen, sonrasında Muhammed peygambere bu konu hakkında tekrar soru sormuş olmalarıdır. Soruya cevap olarak, ayette belirtilen 'bahire, saibe, vasile ve ham' hakkında Allah tarafından hiçbir ayrıcalık yapılmadığı belirtilmektedir. Yani bunların hepsi 'hayvan' olarak değerlendirilmekte ve bunların ölüsünün müminlere haram olduğu anlaşılmaktadır.

104) Onlara “Allah’ın indirdiğine ve resule gelin!” dendiğinde “Atalarımızı üzerinde bulduğumuz yol bize yeter!” derler. Ya onların ataları bir şey bilmeyen ve hidayet üzere olmayan kimseler olsalar da mı?

105) Ey iman edenler, siz kendinizden sorumlusunuz. Siz hidayetseyseniz; sapan kişi size zarar veremez. Hepinizin dönüşü Allah’adır. O, yaptıklarınızı size haber verecektir.

Vasiyet şahitliği hakkında

106) Ey iman edenler! Sizden birinize ölüm hali geldiği zaman aranızdan adalet sahibi iki kişi vasiyete şahitlik etsin. Yeryüzünde yolculuktayken size ölüm musibeti isabet ederse sizden olmayan iki kişiyi şahit tutun. Eğer şüphelenirseniz salâten sonra (herkesin önünde) Allah’ı şahit tutarak: “Akrabamız bile olsa yeminimizi bir ücret karşılığı satmayacağız ve Allah’ın şahitliğini gizlemeyeceğiz. Aksi takdirde biz günahkârlardan oluruz” diye yemin ettirin.

107) Eğer o ikisinin bir günahı gerçekleştirmek istedikleri anlaşılırsa, onlar üzerine daha layık görülen iki kişi onların yerine geçer ve: “Bizim şahitliğimiz onların şahitliğinden daha doğrudur ve biz haddi aşmadık. Aksi takdirde biz mutlaka zalimlerden oluruz” diyerek yemin ederler.

108) Bu, gerektiği gibi şahitlik yapmaları veya yeminlerinden sonra yeminlerin (Ahiret’te) reddedilmesinden⁵³ korkmaları için daha uygundur. Allah hakkında bilinçli olun ve dinleyin. Allah, fasıklar kavmini hidayete erdirmez.

Ahiret’te Allah’ın İsa Mesih ve diğer resullerle yapacağı diyalogdan bir kesit

109) Allah’ın resulleri toplayıp da onlara “Size nasıl icabet edildi?” dediği gün (onlar): “Onun hakkında bilgimiz yok. Sen bilinemeyenleri en iyi bilersin” derler.

110) O zaman Allah şöyle diyecek: “Ey Meryemoğlu İsa! Senin ve annenin üzerindeki nimetimi hatırla. Seni Kutsal Ruh ile destekledim. Beşikte ve yetişkin olarak⁵⁴ insanlarla konuşuyordun. Sana Kitab’ı, hikmeti, Tevrat’ı ve İncil’i öğrettim.⁵⁵ Ve çamurdan bir kuş taslağı yapıyordun⁵⁶ ve ona üflediğinde benim iznimle kuş oluyordu. Benim iznimle körü ve cüzzamlıyı iyileştiriyordun. Benim iznimle ölüleri diriltiyordun. Açık deliller getirdiğinde ise İsrailoğullarını senden savdım.⁵⁷ O zaman onlardan küfürde direnenler ‘Bu apaçık bir sihirdir’ dediler.

111) Ve havarilere⁵⁸: ‘Bana ve resulüme iman edin’ diye vahyettiğim⁵⁹ zaman, onlar: ‘İman ettik, teslim olduğumuza şahit ol’ dediler.”

⁵³ ‘aleyhlerine çevrilmesinden’

⁵⁴ ‘Beşikte ve yetişkin olarak’ ifadesi için Birliğe Davet/3:46 ayetinin dip notuna başvurunuz.

⁵⁵ İsa’ya Kitap ve hikmetin öğretilmesinden bahsedilmesi, Kur’an’a göre onun ikinci kez dünyaya geleceğine işaretir. Zira ‘Kitap ve hikmet,’ Kur’an’ın birçok ayetinde Kur’an’ı ve şahit olunan olayların perde arkasını anlayabilme kapasitesine işaretir. Ayrıca öğretilenlerin sıralanış şekli de ilginçtir. Kitap ve hikmetin Tevrat ve İncil’den önce zikredilmesi, dünyaya ikinci gelişinde İsa’nın ilk önce Kitab’ı öğreneceğini sonrasında ise kendisine verilen hikmet ile Tevrat ve İncil’i anlayacağını göstermektedir.

⁵⁶ İsa Mesih’e uyanların kaderinin nasıl şekilleneceğine dair, ‘kuş taslağı’ ya da ‘adeta bir kuş gövdesi’ tanımlaması için Birliğe Davet/3:49 ayetine ve ilgili dip nota bakınız.

⁵⁷ Bu ayet Birliğe Davet/3:55 ayeti ile olan münasebeti sebebiyle Kur’an’i eshatoloji çerçevesinde değerlendirilmelidir.

⁵⁸ “havarî” kelimesi “havera/hur” kökünden türeme olup, Kur’an’da kök ve türevleri, toplam on üç kez geçmektedir. ‘Karşılıklı konuşma, arkadaş’ anlamında kullanılan kelime, şaşırtıcı biçimde Hesap/84:14 ayetinde ‘dönmek’ anlamında kullanılmaktadır. Havarilerin iki bin sene önce olduğu gibi yine hak davada, yeniden dünyaya gelişinde İsa Mesih’e yoldaşlık edeceği anlaşılmaktadır. (Bknz: “Allah’ın Yardımcıları Olun”, M.İ. Karatepe, Cinius Yayınları, s.28)

112) Havariler: “Ey Meryemoğlu İsa! Rabbin gökten bize bir maide⁶⁰ indirebilir mi?” demişlerdi. (İsa’da): “Eğer müminseniz Allah hakkında bilinç sahibi olun” demişti.

113) (Havariler): “İstiyoruz ki ondan yiyelim, kalplerimiz tatmin olsun.⁶¹ Senin bize doğru söylediğini bilelim ve o (doğrunun) üzerine şahitlerden olalım” dediler.

114) Meryemoğlu İsa: “Rabbimiz Allah, üzerimize gökten bir maide indir ki bizim için, öncemiz ve sonramız⁶² için bir dönüş⁶³ ve katından bir delil olsun. Bizi rızıklandır.⁶⁴ Sen rızık verenlerin en hayırlısı” dedi.

115) Allah da: “Muhakkak ki Ben onu, sizin üzerinize indirmekteyim. Artık sizden kim tanımazdan gelirse ben onu alemlerden kimseyi azaplandırmadığım bir azapla azaplandırırım” dedi.⁶⁵

116) Ve Allah İsa’ya: “Ey Meryemoğlu İsa! İnsanlara sen mi ‘Beni ve annemi Allah’tan başka iki ilah edin’ dedin?” dediğinde (İsa): “Sen münezzehsin! Hakkımda gerçek olmayan bir şeyi söylemem mümkün değildir. Eğer ben bunu söylemiş olsaydım muhakkak ki sen onu bilirdin. Sen benim benliğimde olanı bilirsin, ben senin benliğinde olanı bilemem. Sen, bilinmeyenleri en iyi bilensin” dedi:

117) “Ben onlara bana emrettiğinden başka bir şey söylemedim: ‘Benim Rabbin ve Rabbiniz olan Allah’a kulluk edin!’ **Ve ben aralarında iken onlar için şehit oldum.** Sen beni vefat ettirince de sen onlar üzerine gözetleyici oldun.⁶⁶ Sen her şey şahitsin.

⁵⁹ Havarilere vahyedilmesi, Musa’nın ve İsa’nın annelerine ‘vahyedilmesi’ gibidir. Hatta Kur’an’da Allah’ın bal arısına ve yeryüzüne ‘vahyettiğinden’ söz edilir. Ayrıca Tanrı’nın Büyüklüğü/42:51 ayetinde: ‘*Bir insan için Allah’ın ona konuşması ancak vahiyle veya perde arkasından veya bir resul göndererek kendi izniyle isteyeceğini vahyetmesi suretiyle olur. Muhakkak ki O yücedir, hüküm verendir*’ buyrulmaktadır. Ayette geçen ‘insan’ vurgusu vahyin sadece elçilere yönelik olmadığını göstermektedir. Elçiler de beşerdir ancak her beşer elçi değildir.

⁶⁰ Maide kelimesi, kök ve türevleriyle Kur’an’da sadece 5 kez geçmektedir. ‘Sarsmak, çalkalamak, sendeletmek’ anlamında kullanılan kelime, bu ayete gelindiğinde birden geleneksel çevirmenler tarafından ‘sofra’ olarak tercüme edilmektedir. Maide kelimesinin Kur’anî anlamlarına ve kıssadaki bağlamına baktığımızda bu olgunun, havarilerin algısını kökten değiştiren, onları sarsan, kalplerini tutuşturan ‘bir iman ateşi, göksel bir şölen, bir vahiy’ olduğu anlaşılmaktadır. Zaten ayette bu vahiy sofrasının ‘sürekli indiği ve inmekte’ olduğu, “nezele” kalıbıyla vurgulanmaktadır.

⁶¹ Bu ayet bir önceki ayetin dip notunda belirtilen bilgiyi tasdik etmektedir, zira yemek yeme ile mide tatmin olur, kalp değil.

⁶² ‘Evvelimiz ve ahirimiz için’ ifadesi, Yeni Ahit’in Vahiy kitabında yer alan ve İsa’ya ait olduğu söylenen ‘Ben Alfa ve Omegayım’ ifadesini hatırlatmaktadır. Alfa ve Omega, Yunan alfabesinin ilk ve son harfleridir. Buna göre İsa Mesih, Mesihî davanın ‘ilki ve sonrası’ olduğunu söylemiştir. İşte burada, geçmiş kitapları ‘doğrulayan/musaddik’ olan Kur’an yine İsa’nın ağzından ‘öncemiz ve sonramız için...’ diyor. Mesih’i ilk olarak Tevrat müjdelemiştir. Ayette bahsedilen ‘öncemiz’ ile bu kastediliyorsa, ‘sonramız için bir kanıt’ da Kur’an olmaktadır.

⁶³ ‘Yeniden dönüş’ olarak tercüme ettiğimiz “ıyd” kelimesi yüzyıllar boyunca ‘bayram’ olarak tercüme edilmiştir. Hâlbuki “ıyd” kelimesi “avede” kökünden olup Kur’an’da toplam 63 kez geçmekte ve hiçbirinde ‘bayram’ anlamına gelmemektedir. Geçtiği yerlerde; ‘tekrarlamak, yeniden diriltmek, döndürmek, göndermek, iade etmek, geri çevirmek’ anlamlarında kullanılmıştır. Ayetin devamında İsa Mesih’in ‘öncemiz ve sonramız için senden bir delil olsun’ isteği göz önünde bulundurulduğunda ıyd’in sözlük anlamını doğrular biçimde ‘yeniden dönüş’ anlamına geldiği açıktır. (Maide ve Iyd terimleri ile ilgili ayrıntılı bilgi için Bknz. “Allah’ın Yardımcıları Olun”, M.İ. Karatepe, Cinius Yayınları, s.78)

⁶⁴ ‘Rızık’ hakkında Birliğe Davet/3:37 ayetini ve dip notunu okuyunuz.

⁶⁵ Yeryüzünde İsa Mesih ve havarilerinin Allah’ın Dini’ni bütün dünyaya yayma misyonu kadar büyük bir misyon, şu ana kadar hiçbir dinde gerçekleşmemiştir. Bu misyona ihanette bulunanlara da dünya üzerinde kimseye verilmemiş en şiddetli azap verilecektir.

118) Eğer onlara azap edecek olursan, muhakkak ki onlar senin kullarıdır. Eğer onları bağışlayacak olursan, sen azizsin, hikmet ve hüküm sahibisin.”⁶⁷

119) Allah: “Bu, doğru sözlülere doğruluklarının fayda vereceği gündür. Onlara, altından ırmaklar akan içinde ebedî kalacakları cennetler vardır” diyecektir. Allah onlardan razı olmuş, onlar da O’ndan razı olmuşlardır. İşte bu en büyük başarıdır.

120) Göklerin, yerin ve onlarda bulunanların hükümdarlığı Allah’a aittir. O, her şeye güç yetirendir.

⁶⁶ İsa Mesih’in ulûhiyet mertebesine yükseltilişı, onun şehitliğinden sonra dine ihanet edenler tarafından iddia edilmiştir.

⁶⁷ Bu ayette daha önceki ayetlerde belirtildiği gibi İsa’yı halklara gerçeği örterek Allah kabul ettirenlerden değil, hiçbir suçu olmadan kendilerine söylenenlere inanarak İsa’yı Allah kabul edenlerden bahsedilmektedir. Ayette açık olarak Allah’ın isterse bu insanlara azap edeceği, isterse de onları bağışlayacağı dile getirilmektedir. Fakat bu insanları bağışlamasının Allah’ın aziz ve hüküm sahibi olmasının bir eseri olacağı vurgulanmaktadır. Bunun ise yine bu surenin 69. ayetinde belirtildiği gibi Allah’ın kendisine inanan ve iyilik yapan insanlara yanlış inançlarından ötürü azap etmeyeceğinin ve onları bağışlayacağını haberi kabul edilebilir.

6. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Kur'an'ı yalanlayanlar

- 1) Hamd, gökleri ve yeri yaratan, karanlıkları ve aydınlığı var eden Allah'a aittir. Buna rağmen küfürde direnenler Rablerine denk tutuyorlar.
- 2) Sizi balçıktan yaratan sonra da bir yaşam süresi takdir eden O'dur. Ve belirlenmiş ecel de O'nun katındadır.² Buna rağmen siz kuşkulaniyorsunuz.
- 3) O, göklerde ve yerde olan Allah ki gizlediklerinizi, açığa vurduklarınızı ve kazandıklarınızı bilir.
- 4) Onlara Rablerinin ayetlerinden hiçbir ayet gelmemiştir ki ondan yüz çevirmiş olmasınlar.
- 5) Böylece gerçek kendilerine gelince onu yalanladılar. Alay etmiş oldukları şeyin haberi yakında onlara gelecek.³
- 6) Onlardan önce nice nesilleri yıkıma uğrattığımızı görmüyorlar mı? Onları yeryüzünde yerleştirmiş ve size vermediğimiz imkânları vermiştik. Onlara gökten bol bol (yağmur) göndermiştik ve altlarından nehirler akıtmıştık. Fakat günahları sebebiyle onları helak ettik ve onlardan sonra başka nesiller var ettik.
- 7) Sana, kâğıda yazılı bir kitap indirseydik ve ona elleriyle dokunsalardı gene de küfürde direnenler: “Bu, ancak apaçık bir büyü” derlerdi.
- 8) (Bir de) “Ona bir melek indirilseydi olmaz mıydı?” dediler. Şayet bir melek indirilseydi mutlaka iş bitirilmiş olur, sonra da mühlet verilmezdi.
- 9) Onu bir melek yapsaydık onu bir erkek olarak yapardık⁴ ve kendilerine görünmeyen şeyi yine onlara göstermezdik.
- 10) Andolsun ki senden önceki resullerle de alay edilmişti. Bundan dolayı onlardan alay edenleri alay ettikleri (azap) kuşatıverdi.
- 11) De ki: “Yeryüzünde dolaşın da yalanlayanların sonu nice olmuş görün.”
- 12) De ki: “Göklerde ve yerde olanlar kimindir?” De ki: “Allah'ındır.” Allah, kendi benliğine merhametli olmayı yazdı. Andolsun ki sizi şüphe götürmeyen Kıyamet Günü'nde toplayacak. Kendilerini hüsrana uğratanlar; onlar iman etmeyenlerdir.
- 13) Gece ve gündüzde barınan her şey O'nundur. O işitendir, bilendir.

¹ 1 KUR'AN SURESİ

² Göklerin, yerin ve ikisi arasında olanların takdir edilmiş bir varoluş süresi varken (İncil/46:3), insan için iki ecel vardır. İlki vücudun dayanma süresi olan tabii eceldir. Diğeri insanın yaşayacağı süredir. Buna ecel-i müsemma denir. Kişinin ömrü kendi ya da başkalarının davranışları sebebiyle kısılabılır. Buna en güzel örnek Yunus peygamberdir. Kur'an'a göre eğer balığın karnında tevbe edip durumunu düzeltmeseydi; (*insanların dirilecekleri güne kadar onun içinde kalırdı*) (Büyücüler/37:144). Bunun yanı sıra insan ömrüyle ilgili şöyle de buyrulmuştur: “Ömür sürene ömür verilmesi ve ömründen eksiltilmesi ancak bir kitaptadır” (1 Tefekkür/35:11).

³ Bu ayetlerde sözü edilen yalanlama, Kur'an'ın diğer ayetlerinde belirtildiği gibi gerçeği örtterek, alaya alarak, bile bile yalanlamadır. Yoksa Kur'an'ı, kendilerinin samimâne inandıkları, kendilerine göre akli ve mantikî gelen delillere dayandırdıklarını sanarak yalanlama gayreti içinde olanlar burada eleştirilmemektedir.

⁴ İsa'nın annesi Meryem'e gönderilen meleğin kendisine bir erkek suretinde gönderildiğine dair İsa/19:17 ayetine bakınız.

Muhammed'den Kur'an yerine dinî konularda kendisine başka veliler edinmesi isteniyor

14) De ki: “Gökleri ve yeri düzenleyen, besleyen ve (kendisi) beslenmeyen Allah'tan başkasını mı veli edineyim?” “Bana, teslim olanların ilki olmam emredildi” de ve sakın müşriklerden olma!

15) De ki: “Ben Rabbime isyan edersem büyük bir günün azabından korkarım.

16) Kim o gün (o azaptan) uzaklaştırılırsa, (Allah) ona rahmet etmiştir. İşte bu apaçık bir kurtuluştur.”

17) Eğer Allah sana bir zarar dokundurursa, onu O'ndan başka giderecek yoktur. Sana bir hayır dokundurursa da... O, her şeye güç yetirendir.

18) O, kulları üzerinde egemen olandır. O, hüküm verendir, haberdar olandır.

19) De ki: “Hangi şey, şahitlik bakımından en büyüktür?” De ki: “Benimle sizin aranızda Allah şahittir. Bu okuma metni, sizi ve ulaştığı kimseleri onunla uyarmam için bana vahyolundu.⁵ Siz Allah ile birlikte başka ilahlar olduğuna mı şahitlik ediyorsunuz?”⁶ De ki: “Ben şahitlik etmem”. De ki: “O, sadece tek bir ilahdır ve ben sizin ortak koştuğunuzdan uzağım.”

20) Kendilerine Kitap verdiklerimiz onu kendi oğullarını tanıdıkları gibi tanırlar. Kendilerini hüsrana uğratanlar; onlar iman etmeyenlerdir.

21) Allah'a karşı yalan yere iftira atan veya O'nun ayetlerini yalanlayandan daha zalim kimdir? Muhakkak ki zalimler kurtuluşa eremezler.

22) Hepsini toplayacağımız o gün, ortak koşanlara⁷: “Zanna uyararak ortak saydıklarınız nerede?” diyeceğiz.

23) Sonra onların: “Vallahi Rabbimiz, biz müşriklerden olmadık” demekten başka bir savunması olmayacak.

24) Kendilerine karşı nasıl yalan söylediklerine ve uydurdukları şeylerin kendilerinden nasıl da uzaklaştığına bir bak.

25) Onlardan seni dinleyenler de var. Kulaklarında ağırlıklar olması sebebiyle onu⁸ anlama noktasında kalplerini perdeledik.⁹ Onlar bütün delilleri görseler de ona inanmazlar. Hatta o küfürde direnenler yanına geldiklerinde: “Bu, evvelkilerin masallarından başka birşey değildir!” diyerek seninle çekişirler.

26) Onlar, o (Kur'an'dan) alıkoyarlar ve ondan yüz çevirirler. Ancak kendi kendilerini helak ederler de farkında olmazlar.

⁵ Bu ayet, Muhammed peygamberin misyonunun kendi zamanı ve etrafı ile sınırlı olduğu hakkındaki ayetlerden biridir. Bununla ilgili daha geniş bilgi için Tevhit/10:39 ve Beklenilen Mucize/29:50, 51 ayetlerini ve dip notlarını okuyunuz. Bu surenin 57. ayeti de bu konuyu destekler mahiyettedir.

⁶ Bir önceki ayet, Allah'ın 'hüküm veren' sıfatına bağlanmıştı. Burada da peygamberin insanları ancak Kur'an ile uyardığı vurgusu yapılıyor. Zira dinde Kur'an dışı hükümler vermek ilahlık iddia etmektir. Allah'tan başka, Allah'ın Dini'nde yeni ritüeller, hükümler koyanlar, kendilerine inananların ilahları hükmündedir.

⁷ Burada kastedilen insanlar Allah'a ortak üreten din adamlarıdır.

⁸ Burada 'Kur'an' kastedilmektedir.

⁹ Bazı çevirmenler bu ayeti çevirirken Allah'ın, Kur'an'ı anlayamamaları için müşriklerin kalplerine perdeler çekerken kulaklarına da ağırlıklar yerleştirdiği vurgusunda bulunmuşlardır. Bu ise Kur'an'da Allah'ın sıfatlarına aykırıdır, zira Kur'an'da defaatle belirtildiği gibi Allah kullarına zulmetmez. Ayette 'Kulaklarında ağırlık vardır' denmekte ve asla 'Allah onların kulaklarına ağırlıklar koymuştur' ifadesi geçmemektedir. Allah'a ortaklık iddia edenler kendilerini Allah'ın ortakları zannettikleri için kibirlerinden dolayı kimseyi dinlemezler ve bu kibir onların kulaklarındaki ağırlıktır.

27) Ateşin üzerinde durdurulduklarında “Keşke geri döndürülseydik ve Rabbimizin delillerini yalanlamasaydık ve müminlerden olsaydık” dediklerinde onları bir görseydin.

28) Hayır! Daha önce gizlemiş oldukları şey onlara apaçık belli oldu. Eğer (dünyaya) geri çevrilselerdi, men edildikleri şeye mutlaka geri dönerlerdi. Muhakkak ki onlar yalancılardır.

Ahret’i yalanlayanlar

29) “Bizim için dünya hayatından başka bir şey yoktur, biz diriltilecek değiliz” dediler.

30) Rableri huzurunda durduruldukları zaman bir görseydin. (Rableri onlara): “Bu gerçek değil mi?” dedi. Onlar: “Evet, Rabbimize andolsun” dediler. (Rableri): “Öyleyse tanımazdan gelmenize karşılık tadın azabı!” dedi.

31) Allah’a kavuşmayı yalanlayan kimseler hüsrana uğramışlardır. Nihayet Saat onlara ansızın geldiğinde: “Orada eksik bıraktığımızdan ötürü bize yazıklar olsun” diyecekler ve yüklerini sırtlarında taşıyacaklar. İyi bilin; yüklendikleri şey ne kötüdür!

32) Dünya hayatı bir oyun ve eğlenceden başka bir şey değildir. Ahiret yurdu bilinç sahipleri için daha hayırlıdır. Hâlâ akletmez misiniz?

Kâfirlerin yalanlaması üzerine peygamberin üzüntüsü ve Allah’ın tesellisi

33) Onların söylediklerinin seni üzdüğünü biliyoruz. Onlar gerçekte seni yalanlamıyorlar; fakat o zalimler, Allah’ın delillerini inkâr ediyorlar.

34) Andolsun ki senden önce de resuller yalanlandı. Yalanlanmalarına ve eziyet edilmelerine kendilerine yardımımız gelene kadar sabrettiler. Allah’ın (verdiği) sözleri değiştirecek yoktur. Andolsun ki gönderilmiş resullerin haberlerinden (bir kısmı) sana geldi.

35) Onların yüz çevirmeleri sana büyük geldiyse¹⁰, gücün yetiyorsa yerde bir tünel, gökte de bir merdiven ara; bu şekilde onlara bir delil getirmiş olursun! Allah isteseydi elbette hepsini hidayet üzere toplardı. O halde cahillerden olma!¹¹

36) (Davete) ancak dinleyenler icabet eder.¹² Ölülere Allah diriltir, sonra O’na döndürülürler.

37) Ve “Ona Rabbinden bir ayet¹³ indirilse olmaz mıydı?” derler. De ki: “Muhakkak ki Allah bir ayet indirmeye güç yetirendir.” Fakat onların çoğu bilmezler.

38) Yeryüzündeki her türlü canlıdan ve iki kanadıyla uçan kuştan¹⁴ hiçbiri yoktur ki sizin gibi bir topluluk olmasın.¹⁵ Kitap’ta hiçbir şeyi eksik bırakmadık. Sonra Rablerine varıp toplanacaklar.

39) Ayetlerimizi yalanlayanlar karanlıklarda sağır ve dilsizdirler. Allah dileyeni saptırır, istediğini ve dileyeni de doğru yol üzerinde kılar.

¹⁰ ‘Onların sana yüz çevirmeleri sana ağır geldiyse’

¹¹ Bu ayetlerde Muhammed peygambere kâfirlerin gerçekte Allah’ı değil O’nun delillerini inkâr ettikleri söyleniyor. Muhammed’in tebliğden öte birşey yapmaya gücünün veya yetkisinin olmadığı da kendisine hatırlatılıyor. Ayrıca bu ayet, aslı Zerdüşçülük Dini’nde var olan miraç mucizesinin sonradan İslam alimleri tarafından Muhammed peygamber hakkında uyarlanmış olduğunun da bir kanıtıdır.

¹² Davete icabet edenler 25. ayette açıklandığı gibi kulaklarında ağırlık bulunmayan kimselerdir.

¹³ ‘mucize’

¹⁴ ‘iki kanadıyla uçan kuştan’ ‘Jenah’ kelimesi burada kanat olarak tercüme edilmekle beraber ‘boyut’ anlamına da gelir. Meleklerin (Allah’ın güçlerinin) de ‘ikişer, üçer cenahlı’ olması (1 Tefeffür/35:1) bu bağlamda güçlerinin ve boyutlarının genişliğine ve çeşitliliğine dair bir bilgidir.

¹⁵ Canlıların organize birlikler olması.

Musibetleri Allah'a yakınlaşma fırsatı olarak değerlendiremeyenlerin durumu

40) De ki: “Doğru sözlülerseniz¹⁶ (söyleyin bakalım)! Gördünüz mü?¹⁷ Allah'ın azabı size gelse veya Saat size gelse Allah'tan başkasına mı yalvarırsınız?

41) Hayır! Sadece O'na yalvarırsınız! Artık O isterse, O'na (hakkında) yalvardığınız (azabı) giderir ve ortak koştuğunuzu unutturursunuz.”

42) Andolsun ki Biz senden önce de halklara (resuller) gönderdik. Böylelikle, tevazu göstermeleri için onları sıkıntıyla ve darlıkla yakaladık.

43) Onlara sıkıntımız geldiği zaman tevazu gösterecekler olmaz mıydı? Fakat onların kalpleri katılaştı ve şeytan onlara yaptıkları şeyleri süsledi.¹⁸

44) Derken öğütledikleri şeyi unuttuklarında onlara her şeyin kapılarını açtık. Kendilerine verileden dolayı sevince kapıldıklarında ise onları ansızın yakaladık. Böylece ümitsiz kaldılar.¹⁹

45) Nihayet zulmeden bir topluluğun kökü kesildi. Hamd, alemlerin Rabbi olan Allah'adır.

46) De ki: “Gördünüz mü? Eğer Allah görmenizi, duymanızı elinizden alsa ve kalplerinizin üzerine bir mühür vursa Allah'tan başka hangi ilah onu size (geri) getirebilir?” Ayetlerimizi nasıl açıklayıp duruyoruz da sonra onlar yüz çeviriyorlar bir bak!

47) De ki: “Gördünüz mü? Eğer Allah'ın azabı ansızın veya açıkça gelse zalimler topluluğundan başkası mı helak edilir?”

Peygamberlerin gönderiliş amacı

48) Biz resulleri müjdeleyici ve öğüt verici olmaktan başka (bir amaç) dışında göndermeyiz. Artık kim Allah'a iman eder ve ıslah olursa onlar için korku yoktur ve onlar üzülmecektir.

49) Ayetlerimizi yalanlayanlara ise fasıklık etmelerinden ötürü azap dokunacaktır.

50) De ki: “Ben size ‘Allah'ın hazineleri benim yanımdadır’ demiyorum. Ben gaybı da bilmiyorum. ‘Ben size bir meleşim’ (de) demiyorum. Ben ancak bana vahyedilene uyuyorum.”

De ki: “Kör olanla gören bir olur mu? Hâlâ düşünmeyecek misiniz?”

51) Rablerine (götürülüp) toplanmaktan korkanları onunla²⁰ uyar. Onlar için O'nun²¹ dışında ne bir veli ne de bir şefaatchi vardır. Umulur ki bilinç sahibi olurlar.

Maneviyatta derinleşenlerin hor görülmemesi

52) Sabah akşam O'nun yüzünü dileyerek Rablerine yalvaranları kovma. Onların hesabından senin üzerine, senin hesabından onların üzerine bir şey²² yok ki onları kovup zalimlerden olasın.²³

¹⁶ ‘Doğruyu söylüyorsanız’

¹⁷ ‘Hiç düşündünüz mü’

¹⁸ ‘...şeytan onlara yaptıkları şeyleri güzelmiş gibi gösterdi’

¹⁹ ‘Eblese’ fiili ‘ümitlerini yitirdi’ anlamındadır. Adem'in yaratılışı ve yeryüzüne yerleştirilmesi sırasında adı geçen İblis ile bağlantısı için Zalimlerin Akıbeti/7:11 ayetine bakınız.

²⁰ ‘Kur'an’

²¹ ‘Allah'ın’

²² ‘yükümlülük’

²³ Allah'ın Dini, Allah'a bütün akli delilleri araştırdıktan sonra inanmak ve bunun gerektirdiği ‘ıslah edici işler yapma’ yaşam tarzını hayata geçirmektir. Bunun yanında, bazı kimseler ruhâniliği diğer insanlardan daha yoğun bir şekilde yaşamayı seçebilirler. Bu seçim, onların hor görülmelerini gerektirmez. Bu ayetten anlaşılan, Muhammed peygamberin ruhâniliği insanların ortalamasından daha yoğun olarak yaşayan kimseleri bir nevi eleştirmiş olmasıdır.

53) Böylelikle “Aramızdan Allah’ın lütfettikleri bunlar mı?” desinler diye bazılarını bazılarıyla böyle imtihan ettik. Allah şükredenleri en iyi bilen değil midir?

54) Ayetlerimize iman eden kimseler sana geldiğinde onlara: “Selam üzerinize olsun! Rabbiniz rahmet (sahibi) olmayı kendi benliğine yazdı. Sizden kim bilmeden bir kötülük yapar, ardından pişman olur ve ıslah olursa, (bilsin ki) O, bağışlayandır, Merhamet Eden’dir” de.

55) Suçluların yolu belli olsun diye ayetleri böyle ayrıntılı olarak açıklıyoruz.

Ehli Kitab’ın Kur’an’a inanmak için Muhammed peygamberden beklediği mucize

56) De ki: “Ben Allah’ın dışında yalvardıklarınıza kul olmaktan men edildim.” De ki: “Ben sizin arzularınıza uymam. (Uyduğum) takdirde sapmış olurum ve hidayete erenlerden olmam.”

57) De ki: “Ben Rabbinden (gelen) bir delil üzereyim ve siz onu yalanladınız. Sizin acele ettiğiniz şey benim yanımda değil. Hüküm yalnızca Allah’a aittir. (O), gerçeği anlatır. O, ayırt edenlerin en hayırlısıdır.”

58) De ki: “Eğer acele ettiğiniz şey benim yanımda olsaydı, benimle sizin aranızdaki iş elbette bitirilmiş olurdu.”²⁴ Allah zalimleri en iyi bilendir.

59) “Gaybın anahtarları O’nun yanındadır. Onu, O’ndan başkası bilemez. Karada ve denizde ne varsa bilir. O’nun bilgisi dışında bir yaprak (dahi) düşmez. Yerin karanlıklarındaki bir tane, yağ ve kuru hiçbir şey yok ki hepsi apaçık bir Kitap’ta olmasın.

60) Geceleyin sizi vefat ettiren O’dur. Gündüzün ne işlediğinizi bilir ve belirlenmiş eceliniz gerçekleşsin diye sizi onda diriltir. Sonra dönüşünüz O’nadır. Sonra yapmış olduklarınızı size haber verecek.

61) O, kulları üzerinde egemendir. Size koruyucular gönderir. Nihayet birinize ölüm geldiğinde resullerimiz onu vefat ettirir. Onlar kusur etmezler.

62) Sonra gerçek mevlaları Allah’a döndürülürler. İyi bilin ki hüküm O’nundur. O, hesabı en hızlı görendir.”

63) De ki: “Karanın ve denizin karanlıklarında²⁵ kendisine alçalarak dua ettiğinizde ve içten içe ‘Eğer bizi kurtarırsan biz mutlaka şükredenlerden oluruz’ (dediğinizde) sizi kim kurtarır?”

64) De ki: “Bundan ve bütün sıkıntılardan sizi Allah kurtarır. Sonra siz (yine) ortak koşuyorsunuz.”

65) De ki: “O, size üstünüzden veya ayaklarınızın altından bir azap göndermeye veya sizi gruplara ayırıp bazılarınızın şiddetini bazılarınıza tattırmaya güç yetirendir.” Bak, idrak etsinler diye ayetlerimizi nasıl açıklıyoruz!

66) Toplumun onu yalanladı. Hâlbuki o mutlak gerçektir. De ki: “Ben sizin üzerinize bir vekil değilim.”

67) Her haberin gerçekleşeceği bir zaman vardır. Yakında bileceksiniz.

68) Ayetlerimiz hakkında (alaylı) konuştuklarında ondan başka bir söze geçinceye kadar onlardan yüz çevir.²⁶ Fakat şeytan sana unutturursa, hatırladıktan sonra artık zalimler kavmiyle beraber oturma.

²⁴ 19. ayetin dip notunu okuyunuz

²⁵ ‘tehlikelerinde’

69) Bilinç sahibi olan kimselere onların hesabından bir şey²⁷ yoktur. Bilinçli kalmaları için sadece hatırlatılır.

70) Dinlerini oyun ve eğlence edinenleri ve dünya hayatının kendilerini aldattığı kimseleri bırak. Kazandıklarından ötürü bir nefsin helak olacağı hakkında bununla öğüt ver. O (nefsin) Allah'tan başka velisi ve şefaatchisi yoktur. O, her türlü fidyeyi verse de ondan alınmaz. Onlar kazandıklarından ötürü helak olmuş kimselerdir. Tanımazdan gelmelerinden ötürü onlar için kaynamış bir içecek ve acılı bir azap vardır.

Dua yalnız Allah'a edilir

71) De ki: "Allah'ın dışında bize ne faydası dokunan ne de zarar verebilen şeylere mi yalvaralım? Allah bizi hidayete erdirdikten sonra topuklarımızın üzerinde gerisin geriye mi dönelim? Şeytanların yeryüzünde ayartarak şaşırttığı, arkadaşlarının da kendisine: 'Bize gelen hidayete gel' dediği kimse gibi mi olalım?" De ki: "Gerçek hidayet Allah'ın hidayetidir. Biz, alemlerin Rabbine teslim olmakla emrolunduk.

72) Ve salâti ayakta tutmak ve O'nun hakkında bilinç sahibi olmakla... Huzurunda toplanacağınız O'dur.

73) Gökleri ve yeri bir sebeple yaratan O'dur. Ne zaman ki 'Ol!' der ve olur. O'nun sözü mutlak doğrudur. Suretlere²⁸ üflendiği gün hükümlerle tamamıyla O'nundur. Gaybı da tanık olunanı da bilendir. O, hüküm verendir, haberdar olandır."

Peygamberlerin babası İbrahim'e Allah'ın Dini'nin akıl dini olduğu öğretilmiştir

74) Hani İbrahim, babası Azer'e: "Sen putları ilah mı ediniyorsun?" demişti: "Muhakkak ki ben seni ve toplumunu açık bir sapmışlıkta görüyorum."

75) Vaktince yakîn (bir inanca) sahip olması için İbrahim'e göklerin ve yerin işleyişini göstermiştik.²⁹

76) Gece üzerine basınca bir yıldız gördü: "Bu benim Rabbim!" dedi. Batınca da: "Ben batanları sevmem" dedi.

77) Ayı doğarken görünce: "Bu benim Rabbim!" dedi. Batınca da: "Eğer Rabbim beni hidayete erdirmezse, muhakkak ki ben sapmışlar topluluğundan olurum" dedi.

78) Güneşi doğarken görünce: "Bu benim Rabbim, bu en büyük!" dedi. Batınca: "Ey halkım, ben ortak koştuklarınızdan uzağım" dedi:³⁰

²⁶ Orjinal metinde 'alaylı' kelimesi yer almamaktadır. Fakat bu ayetin konusu, 70. ayet ve Yetimler/4:140 ayeti ile aynı olduğundan yanlış anlaşılmalara neden olmaması için bu kelimenin burada parantez içinde kullanılması tercih edilmelidir.

²⁷ 'yükümlülük'

²⁸ "Şur" kelimesi ve türevleri Kur'an boyunca 19 kez geçer. 'Şekil vermek, suretlendirmek, alıştırmak' anlamına gelir. Türkçeye de geçmiş olan; 'tasvir, tasavvur, suret' kelimeleri ile aynı köktendir. Bu bağlamda Allah'ın sıfatlarından biri de 'biçimlendiren/şekil veren' anlamında Musavvir'dir. Sur kelimesi, "şad-waw-ra" harflerinden meydana gelir ve bazı kıraatlarda "şuwer" şeklinde okunur ki anlamı 'suretler' demektir. Dolayısıyla 'Sura üflenmesi' esasen 'suretlere üflenmesidir.' Kur'an'da 'Sur' adı verilen bir boruya üfleyen ve adı İsrâfil olduğu söylenen bir melek yoktur. Allah'ın 'suretlere üflemesi' Kıyamet'te yeniden yaratılma ile ilgilidir.

²⁹ İbrahim ve kuş anlatısını hatırlayınız. Bkn.Vaadın Tekrarı/2:260. ayet ve ilgili dip not.

³⁰ Bu ayetlerden açıkça anlaşılıyor ki İbrahim, tek olan Allah'ın Dini'ni zihnen benimsemeden önce çok ciddi bir şekilde Rabbi ile irtibata geçme arayışına girmiştir. Bunu yaparken de ilk önce bulunduğu bölgenin din adamlarına müracat etmiştir. Din adına kanunlar koyan din adamları ise Rab olduklarını öne sürdükleri nesnelere ilah edinmesini ona önermiş, o ise yaptığı mantiki izlenimler sonucu onların Rab, yani Kâinatın dizginlerini ellerinde

79) “Ben, yüzümü, gökleri ve yeri düzenleyene bir Muvahhit olarak çevirdim. Ben müşriklerden³¹ değilim.”

80) Ve halkı onunla tartıştı. “(O) beni hidayete erdirmişken Allah hakkında mı benimle tartışıyorsunuz? Ben ortak saydıklarınızdan korkmuyorum, (ancak) Rabbimin bir şey istemiş olması hariç. Rabbim, ilmiyle her şeyi kuşatmıştır. Hâlâ öğüt almayacak mısınız?” dedi:

81) “Siz Allah’ın kendileri hakkında size bir delil indirmedigi şeyleri O’na ortak saymaktan korkmadığınız halde, nasıl olur da ben ortak saydıklarınızdan korkarım? Şu halde, iki taraftan hangisi güvende olmayı hak ediyor? Bir bilseniz!

82) İman edenler ve imanlarını zulümle kapatmayanlar; işte onlar güvendedirler ve onlar hidayete erenlerdir.”³²

83) İşte bunlar İbrahim’e halkı için verdiğimiz delilimizdir. Dilediğimize dereceleri yükseltiriz. Senin Rabbin hüküm verendir, bilendir.

Allah’ın nebileri İbrahim’in çizdiği yola tabi olmuşlardır

84) Ve ona İshak ve Yakup’u armağan ettik. Hepsini hidayete erdirdik. Öncesinde Nuh’u ve onun soyundan Davud’u, Süleyman’ı, Eyüp’ü, Yusuf’u, Musa’yı, ve Harun’u (da) hidayete erdirdik. İyilik yapanları işte böyle ödüllendiririz.

85) Ve Zekeriya’yı, Yahya’yı, İsa’yı ve İlyas’ı (da). Hepsi salihlerdendi.

86) Ve İsmail’i, Elyasa’yı, Yunus’u ve Lut’u. Hepsini alemlere üstün kıldık.

87) Ve atalarından, soylarından ve kardeşlerinden (bir kısmını) seçtik ve doğru yola ilettik.

88) İşte bu, Allah’ın hidayeti’dir. İstedğini ve dileyeni onunla hidayete erdirir. Eğer ortaklık etselerdi, yaptıkları boşa gitmiş olurdu.³³

89) İşte onlar, kendilerine Kitap, hikmet ve nübüvvet verdiğimiz kişilerdi. Şayet (halkın) bunları tanımazdan gelirse (bilsinler ki) biz küfre girmeyecek bir topluluğu onlara vekil kıldık.³⁴

Kur’an bütün peygamberlerin yoluna davet eder

90) İşte onlar Allah’ın hidayete erdirdiği kişilerdir. Öyleyse sen de onların hidayetine uy. De ki: “Ben o (Kur’an) için sizden bir ücret istemiyorum. O, ancak alemler için bir öğüttür.”

91) “Allah insana hiçbir şey indirmede” demekle Allah’ın kadrini hakkıyla takdir edemediler. De ki: “İnsanlara nur ve hidayet olan, kâğıtlara yazıp (bir kısmını) açıkladığınız ve çoğunu da

bulunduran varlıklar olamayacaklarına aklen kanaat getirmiştir. Bu ayetler İbrahim’in seçtiği din olan Allah’ın Dini’nin akıl ve hikmet dini olduğunun apaçık bir göstergesidir.

³¹ Vaadin Tekrarı/2:167 ayetinin iki dip notunda da belirtildiği gibi Allah’ın bir ortağı olduğuna inananlar ile Allah’ın ortakları olduğuna öne sürenler arasında fark vardır. Kur’an’ın mücadele ettiği grup ikinci gruptur. Kur’an ayetlerine göre, din adamları tarafından kandırılarak Allah’ın bir ortağı olduğuna inananlar, ya doğrudan affedilecek Ehli Kitap/5:118), ya da Allah tarafından affedilmeleri için reenkarnasyon ile dünyaya tekrar gönderileceklerdir (Vaadin Tekrarı/2:28, Kutsal Ruh/16:70, Tebliğ Misyonu/36:68). İbrahim’in bu ayetlerde bahsettiği husus Allah’a ortak isnad eden din adamları ve onların uydurduğu ortaklardan korkmamasıdır. Zira bu insanlar İsa/19:46’da ifade edildiği gibi İbrahim’i taşa tutma ile tehdit ederek onu korkutma yoluna gitmişlerdir. En sonunda da Peygamberler/21:69 ayetinden onun ‘ateşe/sıkıntıya atıldığını’ anlıyoruz. Fakat bir sonraki ayette ‘ateşin onu yakmadığı/sıkıntının ona zarar vermediği’ belirtilmektedir.

³² İbrahim peygamber kendisini dinleyenlere kimin güvenilir kimin ise zalim olduğunu göstermektedir. Zira putlar icad ederek Allah’a ortak üretenler, dinlerini hep tehdit ve zorbalıkla yaymışlar, akıl ve mantığın kullanılmasına hep düşman olmuşlardır. Bu ise onların hakikatten ne kadar uzak olduklarının kanıtı olmuştur.

³³ Kur’an’a göre, peygamberlerin kendi kafalarına göre din uyduramayacağı bu ayette ifade edilmektedir.

³⁴ Bu ayet, Muhammed peygamberin peygamberliği esnasında ve hemen sonrasında Kur’an’ın gerçek mesajının hemen tahrif edileceğine dair Kur’an’ın bir haberidir (Terkedilen Kur’an/25:30).

gizlediğiniz kitabı Musa'ya kim indirdi? (Bununla) size, sizin ve babalarınızın bilmediği şeyler öğretildi.” De ki: “Allah!” Sonra onları bırak, daldıklarında oyalansınlar.

92) Bu (Kur'an), önlerindeki (Kitab'ı) doğrulayan, şehirlerin anası, etrafındakileri, Ahiret'e ve ona iman edenleri uyarman için indirdiğimiz mübarek bir Kitap'tır. Onlar salâtlerini koruyanlardır.

Allah'a yalan ile iftira atanların akıbeti

93) Allah'a yalan yere iftira edenden veya kendisine bir şey vahyolunmadan “Bana vahyolundu!” diyenden ve “Ben de Allah'ın indirdiğinin benzerini indireceğim!” diyenden daha zalim kim vardır? Ölüm sancıları içinde, meleklerin ellerini uzatıp kendilerine: “Allah hakkında gerçek olmayan şeyler söylediğiniz ve O'nun ayetlerine karşı büyüklediğiniz için çıkarın canlarınızı, bugün alçaltıcı bir azap göreceksiniz” dediklerinde zalimlerin hallerini bir görsen!

94) Andolsun, sizi ilk defasında yarattığımız gibi teker teker bize geldiniz. Size verdiğimiz lütufları arkanızda bıraktınız. Sizinle ortak olduğunu zannettiğiniz şefaathçilerinizi de beraberinizde görmüyoruz. Aranızdaki bağlar koptu ve haklarında zanda bulduklarınız sizden uzaklaştı.

Mikro ve makro alemler Allah'ın varlığına delildir

95) Taneyi ve çekirdeği çatlatan Allah'tır. Ölüden diriye çıkarandır. Diriden de ölüyü çıkarandır. İşte Allah budur! O halde nasıl da uyduruyorsunuz!

96) Sabahı ortaya çıkaran, geceyi bir sükûnet, güneşi ve ayı bir hesap aracı kılandır. İşte bu, aziz ve bilen düzenlemesidir.

97) Karanın ve denizin karanlıklarında onlarla yolunuzu bulmanız için yıldızları var eden O'dur. Bilen bir topluluk için ayetleri bölüm bölüm açıkladık.

98) **Sizi bir nefisten inşa eden O'dur ve karar kılınan yeri de, varılacak yeri de inşa eden O'dur.**³⁵ İdrak eden topluluk için ayetleri bölüm bölüm açıkladık.

99) Gökten su indiren ve ondan her şeyin bitkisini çıkaran O'dur. Ondandır yeşillik çıkarttık, ondan üst üste taneler, hurmanın tomurcuğundan aşağıya sarkıtılmış salkımlar, birbirine benzeyen veya benzemeyen üzüm, zeytin, nardan bahçeler çıkarttık. Onların ürünlerine meyve verdiği zaman ve olgunlaştığında bir bakıverin. Bunda mutlaka iman eden bir topluluk için deliller vardır.

Allah hakkında öne sürülen asılsız iddialar

100) Cinleri Allah'a ortak saydılar. Oysa onları O yarattı. Bilgisizce Allah'a oğullar ve kızlar yakıştırdılar. O, vasıflandırdıkları şeylerden münezzehtir ve yücedir.

³⁵ “Musteqarr” ifadesi öncelikle; ‘Bir gidişin, yolun sonu/karar kılınan nokta’ anlamına gelmektedir. Tanrı'ya Hizmet/11:6'da Allah'ın her canlının rızkını sağladığı ve onun yeryüzündeki ömrünü bildiğinden hareketle, bir ömrün nihayete erdiği noktaya mustekarr denilir. Yine bu surenin 67. ayetinde: ‘Her haberin gerçekleşeceği bir zaman vardır’ ifadelerinde geçtiği üzere, ‘Allah'ın koyduğu süre’ anlamına geldiği görülmektedir. “Müstewdea” ifadesi ise “wedea” kökünden olup, Kur'an'da ‘terketme, kaçınma’ anlamında kullanılmış (Bkn. Dine Adanmışlık/33:48, Hayırlısı Ahiret/93:3) ve burada ‘terketme/bırakma yeri’ anlamına gelmiştir. Allah, kullarının nerede karar kılacağını/öleceğini bildiği gibi onların reenkarne olarak tekrar bu dünyaya geldiklerinde nerede olacaklarını, vadelerini nerede tamamlayacaklarını ve nereye havale olacaklarını bilir. Bir önceki ayette geçen ‘ölümden hayat çıkarma’ vurgusu boşa değildir.

101) “Gökleri ve yeri örneksiz var edendir. Nasıl O’nun bir çocuğu olur? O’nun eşi yoktur. Her şeyi (O) yaratmıştır. Her şeyi bilen O’dur.

102) Rabbiniz Allah işte budur. O’ndan başka ilah yoktur. Her şeyin yaratıcısıdır. O halde O’na kul olun. O, her şeye vekildir.

103) Gözler O’nu idrak edemez. O, gözleri idrak eder. O, lütuf sahibidir, haberdar olandır.

104) Rabbinizden size basiretler verildi.³⁶ Artık kim görürse kendi lehinedir ve kim körlük ederse kendi aleyhinedir. Ben üzerinize koruyucu değilim.”

105) Ayetleri işte böyle açıklıyoruz ki: “Sen ders almışsın!” desinler ve bilen topluluğa bunu açıklamış olalım.

106) Rabbinden sana vahyolunana uy. O’ndan başka ilah yoktur. Müşriklerden yüz çevir.

107) Şayet Allah isteseydi ortak koşamazlardı. Seni onların üzerine koruyucu kılmadık. Sen onlara vekil de değilsin.

108) Allah’ın dışında yalvardıklarına sövmeyin, onlar da bilgisizce haddi aşarak Allah’a söverler. Böylece her topluluğa amellerini süslü gösterdik. Dönüşleri Rablerinedir. (O), yaptıklarını onlara haber verecek.

Kur’an’a inanmak için Allah katından bir ayet/delil/mucize istenmesi

109) Eğer kendilerine bir ayet³⁷ gelirse ona mutlaka iman edeceklerine dair Allah’a kuvvetli bir yeminle yemin ettiler. De ki: “Ayetler Allah katındadır.” O (ayet) geldiğinde ona iman etmeyeceklerinin farkında değil misiniz?³⁸

110) (O delil geldiğinde) ilk defasında iman etmedikleri gibi kalplerini ve gözlerini³⁹ tersine çeviririz ve onları azgınlıklarında bocalar halde bırakırız.

111) Eğer Biz gerçekten melekleri indirseydik, ölümler de onlarla konuşsaydı ve her şeyi karşılarında toplasaydık yine inanacak değillerdi, ancak Allah’ın istemesi hariç. Fakat onların çoğu cahillik ediyorlar.

112) Böylelikle her nebiye⁴⁰ insî ve cinnî şeytanları düşman kıldık. Onların bazısı bazısına aldatmak için yaldızlı sözler vahyederler. Eğer Rabbin isteseydi bunu yapamazlardı, artık onları uydurduklarıyla baş başa bırak,

³⁶ “Rabbinizden size anlama ve kavrama yetenekleri verildi”

³⁷ ‘delil’

³⁸ Buradaki ‘ayet’ kelimesinden ve konu bağlamından İsa Mesih’in ikinci gelişi kastedilmektedir ve Kur’an’i eshatolojiyi yansıtmaktadır. Bilindiği gibi İsa/19:21 ve Müminler/23:60’te İsa Mesih’in ‘ayet’ yani kendisine inanılması için bir delil olacağı vurgulanmaktadır. Bunun yanında, yukarıda bahsedilen ‘ayetin’ Allah katında olduğu vurgulanmaktadır. Yetimler/4:158 ayetinde İsa’nın Allah tarafından kendi katına yükseltildiği belirtilmektedir. Ayrıca bir sonraki ayette ölümlerin konuşması zikredilmektedir. Bu, bilindiği gibi literal anlamı olsun mecazî anlamı olsun İsa Mesih’le bağlantılıdır. ‘İlk defasında’ ifadeleri de gözden kaçmamalıdır. İsa Mesih’e ilk defasında iman etmeyenler ikinci gelişinde de iman etmeyecektir. Sonuç olarak, Kur’an’a göre, kendilerini Allah’ın ortağı sanıp Allah adına yalanlarla gerçekleri örtenler, Mesih’in ikinci gelişinde ona tekrar iman etmeyecek, onun mesajını örtmek isteyecek, fakat bu seferinde Allah, Birliğe Davet/3:55’te vaad ettiği gibi Mesih’i onlardan koruyacak ve onun eliyle Kur’an’ı tüm dünyaya kabul ettirecektir.

³⁹ ‘kalplerindeki hissetme ve detayları görebilme yeteneklerini’

⁴⁰ Birliğe Davet/3:81’de, ileride geleceği haber verilen resulün (Kelime), nebiler taradından kabul edilme emri. Ayetten anlaşılan bunun onlar için kolay olmayacağıdır, zira bu hadise gerçekleştiğinde kendilerine birçok insî ve cinnî şeytan akıl vermeye çalışacaklardır.

113) ta ki Ahiret'e inanmayanların gönülleri ona meyletsin, ondan hoşlansın ve işlemekte oldukları suçları işleyedursunlar.

114) Artık Allah'tan başka bir hüküm sahibi mi arayayım? O ki size Kitab'ı detaylı olarak indirmiştir. Kendilerine Kitap verdiklerimiz, onun Rabbinden mutlak bir gaye için indirilmiş olduğunu bilirler. Artık sakın şüphe edenlerden olma.

115) Rabbin Kelimesi doğruluk ve adaletle tamamlandı. Onun kelimelerini değiştirecek yoktur. O, işitendir, bilendir.

116) Yeryüzündekilerin çoğuna uyarsan seni Allah yolundan saptırırlar. Onlar ancak zanna uyuyorlar ve ancak yalan uyduruyorlar.

117) Muhakkak ki Rabbin kendi yolundan sapanı en iyi bilendir. O, hidayete erenleri de en iyi bilendir.

Helâl rızıklar hakkında

118) Eğer siz Allah'ın ayetlerine inanıyorsanız, üzerine Allah'ın ismi anılan şeylerden yiyin.

119) Size ne oluyor ki üzerine Allah'ın ismi anılan şeylerden yemiyorsunuz? Allah size darda kalmanız haricinde haram kıldığı şeyleri açıklamıştı. Gerçekten birçokları bilgisizce arzularına uyarak saptırıyorlar. Muhakkak ki Rabbin, haddi aşanları en iyi bilendir.

120) Günahın açığına da gizlisini de terkedin. Muhakkak ki günah kazananlar, kazandıklarının karşılığını göreceklerdir.

121) Üzerine Allah'ın ismi anılmayan şeylerden yemeyin. Muhakkak ki o, fasıklıktır. Şeytanlar, sizinle mücadele etmeleri için dostlarına vahyederler. Onlara itaat ederseniz müşriklerden olursunuz.

122) Ölü iken kendisini dirilttiğimiz ve insanlar içinde onunla yürümesi için kendisine ışık verdiğimiz kimsenin durumu, karanlıklar içinde olup ondan çıkamayan kimse gibi olur mu? İşte kâfirlere, yapmış oldukları şeyler böyle güzel gösterildi.

123) Her beldenin önde gelen suç işleyicilerine orada hile yapmaları adına izin verdik. Kendilerinden başkasını kandırmazlar da farkında değiller.

124) Kendilerine bir ayet geldiği zaman: “Allah'ın, resullerine verdiği benzeri bize verilinceye kadar asla iman etmeyeceğiz” derler. Allah, risaleti nereye vereceğini en iyi bilendir. Yaptıkları hilelerden ötürü suç işleyenlere Allah katında bir aşağılanma ve şiddetli bir azap isabet edecektir.

125) Allah, kimin hidayete ermesini isterse göğsünü teslimiyete⁴¹ açar ve kimin sapmışlıkta kalmasını isterse göğsünü semada yükseliyormuş gibi sıkıntılı kılar. Allah, inanmayanları işte böyle kötü duruma sokar.

126) Bu, Rabbinin doğru yoludur. Öğüt alan bir topluluk için ayetleri ayrı ayrı açıkladık.

127) Rablerinin katında onlar için bir barış yurdu vardır. O, yapmakta olduklarından dolayı onların velisidir.

128) (Allah) onların hepsini bir araya topladığı gün: “Ey cin topluluğu! İnsanlardan bazılarını azdırdınız” diyecektir. Onların insanlardan olan velileri: “Bazımız bazımızdan faydalandı ve senin belirlediğin süremizin sonuna erdik” diyecekler. (Onlara): “Allah'ın istemesi dışında,

⁴¹ “İslam” kelimesi hakkında Birliğe Davet/3:19 ayetinin dip notunu okuyunuz.

içinde kalıcı olarak barınacağınız yer ateştir” denilecektir. Muhakkak ki Rabbin hüküm verendir, bilendir.

129) İşte böylece kazandıklarından ötürü zalimlerin bazısını bazısına veli kılarız.

130) “Ey cin ve insan topluluğu! İçinizden size ayetlerimi anlatan ve bu gününüz hakkında sizi uyaran resuller gelmedi mi?” (Onlar): “Kendi aleyhimize şahitlik ediyoruz” diyecekler. Dünya hayatı onları aldattı ve kâfirlikleri hakkında kendi aleyhlerine şahitlik ettiler.

131) Böyle olması, halkları habersizken, Rabbinin ülkeleri zulüm ile helak etmeyeceğindedir.⁴²

132) Herkes için yaptıklarından dolayı dereceler vardır. Rabbin onların yaptıklarından habersiz değildir.

133) Rabbin rahmet sahibi olmada çok zengindir. İsterse sizi yok eder ve isterse sizi bir başka topluluğun soyundan meydana getirdiği gibi⁴³ yerinize bir başkasını getirir.

134) Muhakkak ki vaadolduğunuz şey mutlaka gelecektir ve kaçamayacaksınız.

135) De ki: “Ey halkım! Gücünüzün elverdiğini yapın; muhakkak ki ben de yapıyorum.⁴⁴ Yakında bu yurdun sonu kimindir bileceksiniz. Muhakkak ki zalimler kurtuluşa eremezler.

Beslenilip büyütülen hayvanların öldürülme yasağı

136) (O’nun) ürettiği ekin ve hayvanlardan⁴⁵ Allah’a bir pay ayırıp kendi zanlarınca: “Bu Allah için, bu da ortak saydıklarımız için” dediler. Ortak saydıklarının payı Allah’a ulaşmıyor ama Allah’ın payı, ortak saydıklarına ulaşıyor... Ne kötü hükmediyorlar!

137) Böylece onların ortak koştukları, onları helaka uğratmak ve dinlerini karıştırmak için, ortak sayanların çoğuna evlatlarını öldürmeyi⁴⁶ bile süsleyip (iyi bir şeymiş) gibi gösterdi. Allah isteseydi bunu yapamazlardı. Artık onları uydurduklarıyla baş başa bırak.

⁴² (Peygamber gönderilmesi) Allah’ın halkları zulüm ile habersizken helak etmeyeceğinden dolayıdır”

⁴³ ‘Suretlere üflendiğinde artık o gün aralarında ne akrabalık ilişkileri ne de birbirlerinin (halini) sorma olacak’ (Müminler/23:101) ayetindeki açıklamadan da anlaşılacağı gibi yeniden bedenlenerek bu dünyaya dönen kişiler başka bir kavmin soyundan geldikleri için gerçekte soy bağlarını bilemezler.

⁴⁴ ‘Elinizden geleni yapın; ben de yapıyorum’

⁴⁵ “en’am” kelimesi Arapçada çok anlamlı bir kelimedir. Kur’an’da hem ‘nimetler’ hem de ‘hayvan’ olarak çevrilebilmektedir.

⁴⁶ ‘besleyip büyüttükleri hayvanlarını öldürmeyi’ anlamında. Geleneksel İslam anlayışı bu ayette geçen ‘evlatların öldürülmesi’ ifadesini önceki ve sonraki ayetlerin konu bağlamından bağımsız olarak değerlendirmektedir. Bu ise Kur’an’daki konu akışkanlığına aykırıdır. 119. ayetten başlayıp 144. ayete kadar süren konu bütünlüğü ele alındığında, bu ifadenin çeviriye de yansıdığı gibi ‘insanlar tarafından beslenilip büyütülen hayvanlar’ olduğu ortaya çıkmaktadır. Zira Arapçada “welede” fiili ‘doğurmak’ anlamına geldiği gibi, ‘besleyip büyütme’ anlamına da gelmektedir. Dolayısıyla bu fiilden türeyen “weled” veya bunun çoğulu olan “ewlad” kelimeleri, ‘geçimi, gelişimi himayesine alınan’ manasındadır. Bu ifadenin mealimizdeki gibi ele alınması ise Kur’an okurlarına İlahi Ahlak’ın bambaşka bir boyutunu tanıtmaktadır. Zira bu ayet, insanlara sütüyle, yünüyle ve bedensel gücüyle yardımda bulunan hayvanlara ‘insanların evlatları’ ünvanını vermektedir. Çünkü insanlar, av hayvanlarının tam aksine bu hayvanları uzun zaman boyunca sevgi ve muhabbetle evladymış gibi besler ve büyütürler. Buradaki bu ifade Kur’an’ı Allah Kelamı olarak kabul edenlerin zihnine şu soruyu sormalarını sağlamaktadır: ‘İnsan hiç evladını öldürür mü?’

Ayrıca beslenip büyütülen evlat mesabesindeki hayvanların öldürülmesi ile öz çocuğunu öldürme günahından söz eden ayetlerde iki farklı ifade dikkat çekmektedir. Aynı surenin 151. ayetinde de geçtiği üzere, öz çocuğunu öldürmek söz konusu olduğunda ‘fakirlik korkusuyla’ denirken, beslenip büyütülen hayvanlar içinse, şeytanın bunu “süslü gösterdiği” ifade edilmektedir. Bu ifade bakış açımızı doğrulamaktadır. Çünkü müşrikler hayvanları ya kurban ediyorlar ya da beslenme amaçlı yiyorlar. Kendilerince mantıklı ve nefislerine hoş gelen bir sebepleri var. Bunu ‘fakirlik korkusuyla’ değil dinî bir ritüel olarak ya da düpedüz damak zevki için yapıyorlar.

138) Ve kendi zanları ile: “Bunlar dokunulmaz hayvanlar ve ekinlerdir. Bizim istediklerimiz hariç bu (ekinleri kimse) yiyemez. Hayvanların sırtı(na binme) de haramdır!” dediler⁴⁷. İftira ederek nimetlerin üzerine Allah’ın ismini anmıyorlar.⁴⁸ Bu iftiraları sebebiyle cezalarını görecekler.

139) Ve: “Bu hayvanların içindeki şeyler erkeklere hastır. Eşlerimize haramdır. Eğer ölüyseler işte o zaman onda ortaklırlar” dediler.⁴⁹ Bu vasıflarından dolayı (Allah) onları cezalandıracak. O hüküm verendir, bilendir.

140) Bir gerekçesi olmaksızın akılsızca evlatlarını⁵⁰ öldürenler hüsrandadırlar.⁵¹ Allah’a iftira ederek, Allah’ın onları rızıklandığı şeyi de haram kılanlar⁵² sapmışlardır ve hidayete erememişlerdir.

⁴⁷ Bu ifadeden anlaşıldığı kadarıyla Muhammed peygamberin muhatapları kendi akıllarınca deve, at veya merkep gibi hayvanları binek olarak kullanmayı kendi belirledikleri bazı kişiler için haram ilan etmişlerdir.

⁴⁸ Burada ‘hayvanların üzerine Allah’ın isminin anılması’ ile ifade edilmek istenen hadise geleneksel İslam Dini müfessirlerinin savdukları gibi ‘hayvanları besleme ile kesme’ değildir. Kur’an, ekinleri ve çeşitli nimetleri, kendi ortakları ve Allah arasında pay etmeye kalkışan zihniyete tüm bu nimetlerin Allah’a ait olduğunu ve bu nimetler üzerine Allah’ın adının anılması suretiyle hepsinin Tanrı malı olduğunu ilan etmektedir. Her ihtiyaç sahibi bunlardan yararlanabilmeli ve birileri bu ürün ve hayvanları kendi zimmetine geçirmemelidir. Çünkü Tanrı malı, kamu malı demektir.

⁴⁹ Ayette geçen ‘hayvanların yaşayanlarının erkeklere, ölülerinin ise kadınlara ait olması’ ifadesi Muhammed peygamberin muhataplarının besledikleri hayvanlar hakkındaki tutumunu ifade etmektedir. Onlar, hayvanlardan istifadeyi tamamen erkeklerin egemenliğine bırakmışlardır. Ölen veya kasıtlı olarak öldürülen hayvanların ‘kadınlara ait olması’ ise metaforik bir ifadedir. Burada işaret edilen konu evlerinde yemek yapma işleriyle meşgul olan kadınlardır. Diğer bir ifadeyle, o halkın hayvanları ne maksatla beslemiş olduğudur. Onlara göre yaşayan hayvanlar onların belirlediği kişiler için çeşitli işlerde çalıştırılır, öldürdükleri ise kadınlara verilir, yani evde pişirilmek üzere ayrılır.

⁵⁰ ‘besleyip büyüttükleri hayvanlarını’

⁵¹ Kur’an, bu ayet aracılığı ile insanlara, kendilerine çeşitli faydalar sağlayan hayvanları kabul edilebilir bir gerekçe olmaksızın öldürmelerinin hidayetten bir kopuş ve hüsranda kalış olduğunu belirtmektedir. Bazı kişiler ‘onları yemek maksadıyla öldürme’ düşüncesini, makul bir gerekçe olarak kabul edebilir. Fakat öyle olsaydı, ayette hiç şüpheye yer vermeyecek şekilde ‘onları yeme istemi hariç’ ifadesi kullanılırdı. Zira bu şekilde düşünenler, hayvanların bizzat Allah tarafından ‘insanların onları yemesi için’ yaratıldığını savunmaktadırlar. Dolayısıyla bu görüşe göre insanların hayvanları yeme istemleri nedeniyle öldürmeleri, ayetteki ifadeden anlaşıldığı gibi ‘kabul edilebilecek bir sebebe dayandırılarak’ değil, bunun çok daha ötesinde olan ‘bariz ve doğal bir hakka’ istinadendir. Diğer bir ifade ile ‘bir gerekçesi olmaksızın’ ifadesinin oluşturduğu mana, hayvanları yeme isteği ile öldüren veya yine aynı sebeple onların öldürülmelerine göz yuman kişilerin benimsedikleri makuliyet seviyesinin çok aşağısındadır. Sonuç olarak, ayette hayvanların öldürülebilmelerini makul sayan gerekçe, onların insanlar tarafından yenmek istenmesi değil, bilakis, beslenilip bakılan hayvanların ölümcül ve kendilerine acı çektiren bir hastalık halinde olmaları veya kuduz hastalığı gibi insan güvenliğine bir tehdit unsuru teşkil etmeleri gibi durumlardır.

Son olarak ayette yer alan bir detaya daha dikkat çekilmelidir. Bu da metinde yer alan ‘akılsızca’ ifadesidir. Kur’an’ın bütün kelimelerinin istisnasız özel bir maksada binaen seçilmiş olduğu düşünülecek olursa, ‘akılsızca’ kelimesinin ‘cahilce/bilmeden’ kelimelerinden çok farklı olduğu görülmektedir. Bu kelimenin de ele aldığımız ayette yer alması çok önemlidir. Zira her insan, atalarından kalan geleneklere körü körüne itiba ederek büyür ve birçok şeyi otomatik olarak düşünmeden ve nedenini bilmeden yapar. Kısmetinde varsa, kendisi için takdir edilen bir süreden sonra da ya kendi kendine ya da kader planındaki başka sebeplerin etkisiyle aklını çalıştırıp geleneklerini sorguya çekmeye başlar. Bu geleneklerden bir tanesi de hiçbir ihtiyacı olmadığı takdirde hayvan yeme istemidir. Ortak akıl, bir evlat gibi beslenen, bakılan ve hayatları boyunca hizmetleri dolayısıyla kendilerinden istifade edilen, akıl ve hisleri olan, acı çekme-mutlu olabilme özelliklerine sahip hayvanların yeme maksadıyla başlarının kesilip hayatlarının sona erdirilmesine karşı çıkar. Bunun yanında insan vicdanı da, barındığı vücudun işkembe kısmının zorla alışaştırılmış zevklerini tatmin etme pahasına bir hayvanın öldürülmesine asla razı olmaz. İşte bu ayet, henüz bilmedikleri için yapanlar hariç, bütün bunları düşündükten sonra, yeme istemleri nedeniyle hayvanları öldüren veya

141) Asmalı ve asmasız bahçeleri, hurmaları ve çeşit çeşit ekinleri, zeytinleri ve narları birbirine benzer ve benzemez yaratan O'dur. Ürün verdiği ürününden yiyin ve hasat gününde O'nun hakkını verin.⁵³ İsrâf etmeyin. Muhakkak ki O, israf edenleri sevmez.

142) O hayvanların bir kısmı yük taşımak, bir kısmı da serilecek şeyler içindir. Allah'ın sizi rızıklandığı şeylerden yiyin ve şeytanın adımlarına tabi olmayın.⁵⁴ Muhakkak ki o, size apaçık bir düşmandır.

143) Sekiz çift: Koyundan iki, keçiden iki... De ki: "İki erkeği mi haram etti, iki dişiyi mi veya o iki dişinin rahimlerindeki mi? Doğru sözlülerseniz⁵⁵, bir bilgiye dayanarak bana haber verin."

144) Deveden iki, sığırdan iki... De ki: "İki erkeği mi haram etti, iki dişiyi mi veya o iki dişinin rahimlerindeki mi? Allah'ın bunları size tavsiye ettiğine şahit mi oldunuz? Bir ilmi olmaksızın Allah'a yalan yere iftira edip insanları saptıranlardan daha zalim kim olabilir? Allah zalim topluluğunu hidayete erdirmez.

Haram gıdalar

145) De ki: "Bana vahyolunanda yiyen bir kimsenin yiyeceği hakkında ölü, akıtılmış kan, domuz eti -ki o muhakkak ki pistir- veya Allah'tan başkasına sunulmuş bir fasıklığın⁵⁶ dışında haram kılınan bir şey bulamıyorum." Kim zorda kalırsa haddi aşmaksızın ve istismar etmeksizin (o yiyecekten yiyebilir). Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

146) Yahudilere tek tırnaklı hayvanları ve sığırlardan ve koyunlardan hepsini haram kıldık. Onlara bu ikisinin sırtlarındaki, bağırsaklarındaki veya kemiğe karışmış olanları hariç iç yağlarını da haram kıldık.⁵⁷ Bu (iç yağların haram edilmesi), isyanları sebebiyle verilmiş cezadır. Doğru sözlüler elbetteki bizleriz.⁵⁸

147) Seni yalanlarsa o zaman de ki: "Rabbiniz geniş rahmet sahibidir ve O'nun azabı suçlular topluluğundan geri çevrilmez."

aynı neden uğrunda bunu destekleyen insanların hatalı bir tercih yapmış olduklarını belirtmektedir. Kur'an, insan aklına hitap eder ve bunun karşılığında da insanoğlundan akıl yoluyla ulaştığı yola tabi olmasını umar.

⁵² 138. ayette belirtilen 'bazı ekinlerin yenmesi ve hayvanların sırtına binilmesi'nin haram kılınması.

⁵³ Bkn. 45. dip not.

⁵⁴ Bu ayette tekrar hayvanlardan hangi amaçlarla istifade edilebileceği vurgulanmakta ve onları öldürmenin de kötü bir iş olduğu 'şeytanın adımlarına tabi olmayın' ifadesiyle hatırlatılmaktadır. Zira birçok ayette kan dökmenin ve bir nefse gereksiz yere kıymanın şeytanî işler olduğu vurgulanmaktadır.

⁵⁵ 'Doğruyu söylüyorsanız'

⁵⁶ Kur'an'a göre Allah'tan başkasına sunulmuş her yemek bir fasıklıktır ve haramdır. Bunun en çarpıcı örneği, Hindistan'da bulunan ve içinde yüzlerce ilah heykelleri (putları) bulunan mabetlerde, oranın ziyaretçilerine sunulan yiyeceklerdir. Bu yiyecekler yapılırken, oradaki putların adıyla yapılır. İçlerinde et olmamasına rağmen bu yiyecekler müminlere haramdır.

⁵⁷ Burada bahsedilen hadise, ölmüş hayvanlardan elde edilen ve besinlerin bozulmamasını sağlayan katkı maddeleridir.

⁵⁸ Bu ayet sanki Tanah'ın bazı ayetleri ile çelişiyormuş gibi gözükmektedir. Zira Yahudiler tırnaklı hayvanlar hariç sığır ve koyunları öldürerek yemektirler. Hâlbuki bu ayetin tarafımızdan yapılmış çevirisi buna itiraz etmektedir ve bir Yahudi kolaylıkla "Yalan söylüyorsunuz, işte ispatı" nevinden itiraz edebilir. Ayetin son kısmında ve bundan bir sonraki ayette ise sanki Kur'an bu çelişkiye açıkça cevap vermektedir: 'Doğru söyleyenler elbette ki bizleriz.' Buradan açıkça anlaşılabilir Tanah'ın beslenme konusundaki ayetlerinin Kur'an'a göre Yahudi alimler tarafından tahrif edilmiş olmasıdır.

Hayvanlardan faydalanmayı sadece kendilerine has kılanların ifşası

148) Müşrikler: “Allah isteseydi büyüklerimiz ve biz ortak **olmazdık** ve hiçbir şeyi haram etmezdik” diyecekler.⁵⁹ Onlardan öncekiler de azabımızı tadıncaya kadar böyle yalanladılar. De ki: “Sizde ilimden bir pay var mı? Öyleyse onu bize çıkarın.⁶⁰ Siz sadece zanna uyuyorsunuz ve sadece varsayıyorsunuz.⁶¹

149) De ki: “En üstün delil Allah’ındır. Eğer isteseydi elbette hepinizi hidayete erdirirdi.”⁶²

150) De ki: “Allah’ın bunları haram kıldığına şahitlik eden şahitlerinizi getirin.” Eğer şahitlik ederlerse sen onlarla beraber şahitlik etme ve ayetlerimizi yalanlayan ve Ahiret’e inanmayan kimselerin arzularına uyma.⁶³ Onlar (müşrik alimlerini) Rablerine eş tutuyorlar.

151) De ki: “Gelin size Rabbinizin neyi haram kıldığını okuyayım: O’na hiçbir şeyi ortak koşmayın, anne-babaya iyi davranın, evlatlarınızı yoksulluk sebebiyle öldürmeyin. Sizi de onları da biz rızıklandırırız. Fuhşiyatın açığına da gizlisine de yaklaşmayın. Haklı olmanız haricinde Allah’ın (öldürülmesini yasak ettiği) bir canı öldürmeyin. İşte (Allah) bunu size böyle tavsiye etti. Umulur ki akledersiniz.

152) Yetimin malına onlar en kuvvetli⁶⁴ çağına erişinceye kadar yaklaşmayın. **(Kendileri için) en güzeli olması müstesna.**⁶⁵ Ölçü ve tartıyı adaletle yerine getirin. Hiçbir kimseyi gücünün dışında olandan sorumlu tutmayız. Söz söylediğinizde yakınınız da olsa adaletli olun. Allah’a verdiğiniz sözü yerine getirin. İşte (Allah) bunu size böyle vasiyet etti. Umulur ki öğüt alırsınız.

153) Muhakkak ki dosdoğru olan yolum budur, öyleyse ona uyun. Başka yollara uymayın, yoksa sizi O’nun yolundan ayırır. İşte (Allah) bunu size böyle tavsiye etti. Umulur ki bilinç sahibi olursunuz.

154) Nitekim güzel davrananlara, tamamlayıcı, her şeyi açıklayıcı bir hidayet ve rahmet olarak Musa’ya Kitab’ı verdik, ta ki Rablerine kavuşacaklarına iman etsinler.

155) Bu indirdiğimiz mübarek bir kitaptır. Öyleyse ona uyun ve bilinç sahibi olun ki rahmet edilesiniz.

156) (Ola ki): “Bizden önce Kitap, yalnızca iki topluluğa indirildi⁶⁶, biz ise onların öğretildiklerinden habersizdik” dersiniz diye;

⁵⁹ Müşriklerin 138. ayette belirtilen şeyleri haram etmeleri...

⁶⁰ ‘Öyleyse onu bize gösterin’

⁶¹ Kur’an’a göre “müşrik” kelimesinin anlamı bu ayette çok açık bir şekilde anlaşılmaktadır. Buna göre kendi kafalarından dinde helâller, haramlar, ritüeller üretenler müşrik, yani Allah’ın ortağı olurlar. Müşriklerin öğretilerinden dolayı, onların Allah’ın ortakları olduğunu kabul edenler ise aynı kategoride değildirlir ve dolayısıyla tam anlamıyla ‘müşrik’ sayılmazlar.

⁶² Bu ayetten ‘Allah istemediği için insanlar dalalette kalırlar’ sonucuna varılmaz. Zira Kur’an’a göre insanlar dilemediği sürece Allah kimseyi hidayete erdirmez.

⁶³ Bu ayetten anlaşılan Allah’ın Muhammed peygambere hiç kimse ile “Ben haklıyım-sen haksızsın” şeklinde geçmişte olan ve ispatlanamayacak bir hadisenin tartışmasına girmemesini tavsiye etmesidir. Kur’an’a inananlar Allah’ın doğru söylediğine inanırlar (6:146).

⁶⁴ ‘ergenlik’

⁶⁵ Kur’an, müminlere, geçimini üstlenmiş oldukları yetimlerin mallarını haram kılmıştır. Bunun yanında, eğer kişinin maddi durumu yetimler için en uygun olan şeylere el vermiyorsa, yine yetimler için kullanılmak kaydıyla onların mallarını değerlendirebilir.

⁶⁶ Kur’an’ın indirildiği dönemde vahyedilmiş metinlere sahip iki topluluk Yahudiler ve Hristiyanlardı. Bu iki topluluk Araplar tarafından Ehl-i Kitap olarak biliniyor fakat kendileri cahillikleri sebebiyle onlara indirilen semavi kitapların genel hükümlerinden habersiz bulunuyorlardı. Kur’an, herkes için bir bereket kaynağı, apaçık bir delil,

157) veya: “Eğer Kitap bize de indirilseydi, elbette onlardan ziyade hidayette olurduk” dersiniz diye. İşte size Rabbinizden bir delil, hidayet ve rahmet gelmiştir. Öyleyse kim Allah’ın ayetlerini yalanlayan ve O’ndan yüz çeviren kimseden daha zalimdir? Ayetlerimizden yüz çevirenleri, yüz çevirmiş olmalarından dolayı azabın en kötüsüyle cezalandıracağız.

158) Onlar kendilerine meleklerin gelmesini veya Rabbinin gelmesini veya Rabbinden bazı ayetlerin⁶⁷ gelmesini mi gözetliyorlar? Rabbinin bazı ayetleri geldiği gün, daha önce iman etmemiş veya imanı ona bir hayır kazandırmamışsa (o andaki) imanı kişiye fayda vermez.⁶⁸ De ki: “Gözetleyin, biz de gözetliyoruz!”⁶⁹

159) Muhakkak ki senin, dinlerini parça parça eden ve gruplaşanlarla ilişkin yoktur.⁷⁰ Onların işi Allah’a aittir. Sonra yapmış oldukları şeyleri onlara haber verecek.

160) Kim bir iyilik ile gelirse kendisine on katı vardır. Kim bir kötülük ile gelirse, onun mislinden başkası ile cezalandırılmaz. Onlara haksızlık edilmez.

161) De ki: “Muhakkak ki Rabbin beni dosdoğru bir yola, Muvahhit olan İbrahim’in inanç ve hayat tarzında hep geçerli olan dine hidayet etti.” O, müşriklerden olmadı.

162) De ki: “Benim salâtim, ibadetlerim⁷¹, yaşantım ve ölümüm alemlerin Rabbi Allah içindir.

163) O’nun ortağı yoktur. İşte ben bununla emrolundum ve teslim olanların ilkiyim⁷².”

164) De ki: “O her şeyin Rabbi iken Allah’tan başka Rab mı arayayım?” Bütün nefisler kendisine ait olandan başkasını kazanmaz. Hiçbir yükümlü başkasının yükünü yüklenmez.⁷³ Sonra dönüşünüz Rabbinizedir. Size hakkında ihtilafa düştüğünüz şeyleri haber verecektir.

165) O, sizi yeryüzünün halifeleri yapan, size verdiği (nimetlerle) sizi sınamak için bazınızı bazınıza derece derece üstün kılandır. Muhakkak ki Rabbin çabuk sonuçlandırır. Muhakkak ki O bağışlayandır, Merhamet Eden’dir.

hidayet ve rahmet olarak inince, herhangi bir bahaneleri kalmamış oldu. Bu durum vahyin doğrudan muhatabı olmadığı için vahye inanmayı reddeden Araplar gibi, Kur’an kendi konuştukları dilde inmediği için Kitab’ın sadece Araplara indiğini, kendilerinin bundan muaf olduğunu zannedenler için de geçerlidir. Bir önceki ayette belirtildiği üzere Musa’ya verilen Kitap gibi Allah’ın indirdiği bütün kitaplar; tamamlayıcı, her şeyi açıklayıcı, hidayet ve rahmet kaynağıdır. Kur’an, her çağda, her dilde eksilmeyen bir feyz kaynağıdır.

⁶⁷ ‘mucizelerin’

⁶⁸ Kur’an’da sadece imanın insanı kurtarmayacağı, gerçek kurtuluşun iman edenler ve yanında iyilik yapanlara mahsus olduğu defaatle dile getirilmektedir.

⁶⁹ ‘Bekleyin, biz de bekliyoruz’

⁷⁰ Bu düstur Kur’an’a hakkıyla inanan müminler için çok önemlidir. Dinde kendi egemenlikleri için bölük bölük cemaatlere ayrılanlar ile vakit geçirilmemelidir. Allah’ın Dini’ni yaymada asıl misyon insanları birleştirici unsurlara ağırlık verilmesidir. Bu unsurlar; Birliğe Davet/3:64 ayetinde belirtildiği üzere Ehl-i Kitabı ‘Ortak Kelime’ye davet ederek, Tevhid hakikatını tanıtmak ve Kur’an’ın temel felsefesi olan ve Vaadin Tekrarı/2:62 ayetinde de veciz bir şekilde özetlenen; ‘Allah’a ve Ahiret’e iman ederek erdemli bir hayat sürmek,’ şeklinde ifade edilebilir.

⁷¹ Bu ayet ‘salatin’ ‘namaz’ olmadığına başka bir kanıttır, zira ‘ibadet şekilleri’ manasına gelen “nüsuk” tan ayrı zikredilmiştir.

⁷² ‘herkesten önce teslim olurum.’

⁷³ ‘Hiçbir günahkâr, başkasının günâhını yüklenmez.’

7. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Bütün insanlığın sorguya çekilmesi

1) Elif, Lâm, Mim, Şad.

2) Bu, sana indirilen bir Kitap'tır. O halde ondan yana, onunla uyarma ve müminlere hatırlatma hususunda göğsünde bir sıkıntı olmasın.²

3) Rabbinizden size indirilene tabi olun. O'nun dışında dostlar edinerek onlara tabi olmayın. Ne kadar az öğüt alıyorsunuz!

4) Ülkelerden nicesini helak ettik. Öyle ki, onlara azabımız geceleyin veya gündüz dinlendikleri (esnada) geldi.

5) Kendilerine azabımız geldiğinde onların haykırıışları "Muhakkak ki biz zalimlerden olduk!" demekten başka bir şey olmadı.

6) Bu yüzden kendilerine (resul) gönderdiklerimizi sorguya çekeceğiz. Gönderilen (resulleri) de sorguya çekeceğiz.

7) Ardından onlara mutlaka bir ilimle anlatacağız. Biz onlardan hiç uzak kalmadık ki...

8) O gün tartı haktır. Kimin tartıları ağır gelirse, kurtuluşa erecekler işte onlardır.

9) Kimin tartıları hafif gelirse, işte onlar ayetlerimize zulmettiklerinden ötürü kendi nefislerini hüsrana uğratanlardır.

İblis'in Ademoğlunu düşman edinmesi

10) Muhakkak ki sizi yeryüzüne yerleştirdik ve orada size geçimlikler kıldık. Ne kadar az şükrediyorsunuz!

11) Ve andolsun sizi yarattık sonra size şekil verdik sonra meleklerle "Adem'e hürmet edin!" dedik. İblis hariç hürmet gösterdiler. O, hürmet edenlerden olmadı.

12) (Allah, İblis'e): "Sana hürmet etmeyi emrettiğimde seni alıkoyan nedir?" dedi. (İblis): "Ben ondan hayırlıyım, beni ateşten yarattın, onu balçıktan yarattın!" dedi.³

13) (Allah): "Öyleyse oradan in! Orada büyükmek sana düşmez, hemen çık! Sen küçüklerdensin"⁴ dedi.

14) (İblis, Allah'a): "Diriltilecekleri güne kadar beni beklet!" dedi.

¹ ZALİMLERİN AKİBETİ SURESİ

² Kur'an mesajına inananların göğsünde bir sıkıntı olmaması iki yönlüdür: İlk olarak mesajın kaynağı ve amacı konusunda bir şüpheye düşmemeleri gerekmektedir. Kitap Allah'tan indirilmedi. İkinci olarak bu kitabın amacı uyarı ve hatırlatmadır. 'Onunla' uyarılmak konusunda da bir sıkıntı duymamalıdır. Bu uyarılar/öğütler ise yine 'onunla/kitapla' ve herkese yönelik yapılmalıdır. Ancak bu uyarılar, sadece müminler için bir zikir/hatırlatma olacaktır.

³ Kur'an'ın çeşitli ayetlerinde Allah ile İblis arasında geçen bu diyalog Tanah ve Evanjellerde yer almamaktadır. Fakat, bu bilgi sadece Eski ve Yeni Ahit dışı Musevi ve Hristiyan literatüründe muhtemelen 1. yüzyılda yazılmış *Adem ve Havva'nın Hayatı* ve 4.yüzyıl Süryani yazıtlarında yer alan *Hazineler Mağarası* adlı eserlerde bulunmaktadır. Bunlardan ilkinde İblis'in Adem'e hürmet göstermemesinin nedeni İblis'in Adem'den önce yaratılmış olması, ikincisinde ise tıpkı Kur'an'da ifade edildiği gibi Adem'in topraktan, İblis'in ise ateşten yaratılmış olmasıdır. Eski ve Yeni Ahit'te yer almayan fakat bunların dışında bulunan kitaplarda yer alan bu bilgiler ise Kur'an'ın kendisinden önceki kitapları doğrulaması kategorisinde değerlendirilebilir.

⁴ 'Aşağılıklardansın'

- 15) (Allah): “Muhakkak ki sen bekletilenlerdensin” dedi.
- 16) (İblis): “Bundan sonra beni saptırman sebebiyle onlara (karşı) mutlaka senin doğru yoluna çökeceğim” dedi:
- 17) “Sonra muhakkak ki onlara önlerinden, arkalarından, sağlarından, sollarından geleceğim. Onların çoğunu şükredici bulmayacaksın.”
- 18) (Allah): “Kınanmış ve kovulmuş olarak oradan çık! Muhakkak ki onlardan sana kim uyarırsa cehennemi sizlerle dolduracağım” dedi.
- 19) (Allah): “Ey Adem! Sen ve eşin cennete yerleşin⁵ ve istediğiniz yerden yiyin. (Fakat) bu ağaca yaklaşmayın.⁶ Yoksa zalimlerden olursunuz” (dedi.)
- 20) Şeytan onlarda gizli olan **kötülüğün⁷** açığa çıkması için o ikisine fısıldadı: “Rabbiniz, sırf iki melik olursunuz veya ebedî kalanlardan olursunuz diye bu ağaçtan sizi men etti” dedi.⁸
- 21) Ve “Gerçekten ben size öğüt verenlerdenim” (diye) o ikisine yemin etti.
- 22) **Böylece aldatarak o ikisine⁹ rehber oldu. O ağaçtan tadınca da kötülük (potansiyelleri) açığa çıktı ve birbirleriyle cennet serveti¹⁰ için kavga etmeye başladılar.¹¹ Rableri ikisine: “Ben size bu**

⁵ Kur’an’ın 2:35 ayetinde de yer alan *Adem ve eşinin cennete yerleşmesi*, üzerinde düşünülmesi gereken bir hadisedir. Vaad’n Tekrari/2:36 ve 38 ayetlerinde ise *yasak ağaca yaklaşan* Adem ve eşinin cennetten *inmesi* emredilmiştir. Bu iki tabirden ise Ademoğlunun cennet dışı bir yerde meydana gelip sonrasında cennete alınması ve cennetteki yaşağı çiğneyip yeniden cennetten çıkarıldığı anlaşılmaktadır. Bunun anlamı ise cennetin başka bir boyutta değil, yine üç boyutlu bir yerde olabileceği olasıdır.

Paylaşılan Kelime adlı eserimin 13.1.2.3 kısmında ve 15:26 ayetinin dip notunda da belirttiğim gibi, kanaatimizce su ve topraktaki elementlerden oluşan aminoasitler ve bunların oluşturduğu ilk basit yapıdaki biyolojik hücreler ve bundan türeyen canlıların milyonlarca yıllık evrimlerinden sonra türeyen *Homo ancestor* türünün yüksek akıl ve şuur sahibi torunu *Homo sapiens* (yani Ademoğulları), ilk başta şu anda bulunduğumuz yeryüzünde şekillenmiştir. Bu yeryüzü ise, şu ana kadar nerede olduğu keşfedilemeyen ve ‘cennet’ olarak nitelendirilen beldenin ‘aşağısında,’ yani coğrafi güneyinde bulunmaktadır. Bu ise birkaç şekilde yorumlanabilir. Bunlardan birisi günümüz düşünürlerinin eski medeniyet dillerindeki yazıtlarda “Edin” isminde nitelendirilmiş bölgenin Fırat ve Dicle arasında kalan çok bereketli toprakları cennet olarak tanımlamalarıdır. Bunun yanında günümüzde doğru olduğu varsayılan dünya haritalarındaki kuzey veya güney kutuplarından birisi de cennet olarak düşünülebilir. Bir diğer düşünce ise günümüzde halen geçerli olan Düz Dünya Teorisi’nde savunulan bilgilerdir. Yapılan araştırmalara göre özellikle Güney Kutbu’nda, yeryüzünden bambaşka, çok verimli ve harika bir doğa yapısına sahip insanları hayrette bırakan muhteşem bir kıta bulunmaktadır. Bu kıtanın varlığı 1928 yılında Kuzey Amerikalı araştırmacı Richard Evelyn Byrd ve yanında bulunan 42 kişilik kadro tarafından dünya kamuoyu ile paylaşılmıştır. Byrd’in 14 aylık çalışmaları sonucu bu kıtanın 1.5 milyon metrekareye yakın kısmı kayda geçmiştir. Ayrıca buranın ışık sisteminin çok farklı olduğu da belirtilmektedir.

Sonuç itibarıyla günümüzde henüz bu cennetin nerede olduğu kesin bir dille ifade edilememektedir. Fakat nerede olursa olsun, Kur’an’da verilen bilgilere göre kendisine yüksek şuur ve akıl bahşedilen Ademoğulları, tekrar çıkartılmadan önce yeryüzünden bu cennet denilen beldeye kabul edilmiştir.

⁶ Kur’an’ın Musa/20:120 ayetinde bu ağacın ‘ebedî hayat ağacı’ olduğu belirtilmekte ve Muhammed/53:1-19 ayetleri bağlamında bu ağacın otorite ve gücü temsil ettiği gözlemlenmektedir. Fakat bu tanımlamalar şeytana aittir. Şeytan insanı ölümsüzlük, yeryüzünde ebedî bir yaşam ve yıkılmaz bir mülkle kandırmaya çalışmaktadır. Kanaatimizce Allah, bu ağaca yaklaşmayın derken insana bir sınır tayin etmekte ve çöküşü olmayan bir egemenliğin insan için mümkün olmadığını ve hayatın gerçek anlamının ancak bu sonsuz otorite ve kalıcılık arzusundan sıyrılmakta ve insanın Allah’tan gelip yine O’na dönecek olmasında bulması gerektiğini hatırlatmaktadır.

⁷ ‘Kötülük potansiyelinin’

⁸ Geleneksel İslami düşünceye sahip müfessirler “Sin-waw-hamze” harflerinden oluşan kelimeyi ‘ayıp olan, avrat yerleri’ veya ‘beden’ olarak çevirmektedirler. Tabii ki bunun sebebi Musevilik ve Hristiyanlığın bu kelimeye yüklediği anlamdan kaynaklanmaktadır. Hâlbuki Kur’an’da bu kelime “süi” yani ‘kötülük’ anlamında onlarca defa kullanılmıştır. Kanaatimizce burada belirtilmek istenen hadise, insanda var olan kötülük dürtüsünün, insanlara verilen kötülük yapma potansiyelini harekete geçirmesi olayıdır. Bunu *iki kişi arasında yasakken gerçekleşen cinsel ilişki* şeklinde değerlendirmek, anlatılmak istenen asıl hadiseden çok farklı yönlere gitmektir.

ağacı yasaklamadım mı? Size ‘Muhakkak ki şeytan sizin apaçık düşmanınızdır!’ demedim mi?” diye seslendi.

23) (Onlar): “Rabbimiz, biz kendimize zulmettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize rahmet etmezsen, muhakkak ki hüsrana uğrayanlardan oluruz” dediler.

24) (Allah onlara): “Birbirinize düşman olarak inin! Sizin için belli bir süreye kadar yeryüzünde kalma ve geçinme vardır” dedi.

25) (Ve): “Orada yaşayacak, orada ölecek ve oradan çıkarılacaksınız” dedi.

26) **Ey Ademoğulları! Size kötülük (potansiyel)erinizi örtecek bir elbise indirdik: Tüy¹²: Bilinçlilik elbisesi; bu daha hayırlıdır. İşte bu Allah’ın ayetlerindedir. Umulur ki öğüt alırlar.**

27) Ey Ademoğulları! Şeytan anne ve babalarınızı, onların örtülerini kaldırarak kötülük (potansiyellerini) ortaya çıkardığı gibi sizleri de fitneye düşürmesin. Muhakkak ki o ve onun topluluğu, sizin onları göremeyeceğiniz yerden sizi görürler. Muhakkak ki şeytanları iman etmeyenlerin dostları kıldık.

28) (Onlar) aşırıya kaçan işler yaptıklarında: “Atalarımızı onun üzerinde bulduk¹³ ve Allah bize onu emretti” dediler. De ki: “Şüphesiz Allah aşırılığı emretmez. Allah hakkında bilmediğiniz bir şeyi mi söylüyorsunuz?”

İnsanlar arasında dayanışma kültürünün tesisi¹⁴

29) De ki: “Rabbim adaleti emretti. Her mescitte benliğinizle¹⁵ salâti ayakta tutun ve dini kendisine has kılarak O’na yalvarın. Sizi ilk yarattığı gibi döneceksiniz.”

⁹ Şeytanın önce kadını kandırıp, kadının da erkeğini ikna ederek yoldan çıkardığı bir senaryonun aksine Kur’an sürekli ‘o ikisi’ şeklinde tesniye/ikili kalıp kullanmaktadır. Kadını şeytanın ortağı gören anlayışa karşılık burada cinsiyet söz konusu bile edilmemektedir. Aslolan yasağın çiğnenmiş olmasıdır.

¹⁰ Bilindiği gibi Kur’an’ın orijinal nüshasında sesli harfler bulunmaz. Kur’an’ı okuyanlar anlayışlarına göre kelimelere sesli harfleri ekleyerek onları telaffuz ederler. “Waw-ra-qaf” kökünden oluşan kelimeler de bunun bir örneğidir. Eğer bu kelime “waraq” diye okunacaksa ‘yaprak,’ “wariq” şeklinde okunacaksa 18:19 ayetindeki gibi ‘gümüş para’ olarak okunabilir. Kanaatimizce bu kelime, ayetteki konunun bağlamında 18:19’a benzer bir mana olan ‘hazine, servet’ şeklinde kullanılmalıdır.

¹¹ Arapça sözlüklere göre “yahşifani” kelimesi ‘birbiriyle tartışma, kavga etme, birbirini tehdit etme’ anlamında kullanılmıştır. (<https://context.reverso.net/translation/arabic-english/يَحْصِفَان>), (<https://www.almaany.com/en/dict/ar-en/يَحْصِفَان>). Dolayısıyla burada anlatılmak istenen hadise geleneksel teolojik inanıştaki gibi Adem ve Havva’nın cinsel ilişki sonrası etrafında yerlere saçılmış olan ‘cennet yapraklarını’ çıplak vücutlarının avret yerlerine *yapıştırarak* kapatmak değil, az önceki dip notta da belirtildiği gibi Ademoğlunun cennet serveti için birbirleriyle tartışmalarıdır. Nitekim bu bakış açısının doğruluğunun Kur’an’daki ispatı da 24. ayette ve yine aynı bağlamda olan Vaadin Tekrarı/2:36 ayetindeki ‘Birbirinize düşman olarak inin!’ hitabıdır. Eğer bu ayet geleneksel manada anlaşılacaksa sözde bir ilişki sonrası Allah’ın onlara ‘Birbirinize düşman olarak inin!’ şeklinde bir veyilde bulunmuş olması mantıkî delillere dayandırılmaz.

¹² Kur’an’da başka örneği olmamasına rağmen geleneksel müfessirler “ريشاً” kelimesini ‘süs, ziynet eşyası’ olarak çevirirlerken Arapça sözlükler bu kelimenin ‘tüy’ anlamına geldiğini de belirtirler. Bakınız: (<https://www.almaany.com/en/dict/ar-en/ريشاً>), (<https://context.reverso.net/translation/arabic-english/ريشاً>). İnsana kalemin, yani yazma fiilinin Allah tarafından öğretildiğini belirten Dayanışma/96:4 ayetini hesaba katacak olursak, burada belirtilen “rişa” kelimesinin tüy, yani bilgiyi ve ilmi temsil eden tüy kalemi olduğu anlaşılmaktadır. Bilindiği gibi kuş tüyünün iç kısmı eski Arapçada “qalem” adıyla anılmıştır.

¹³ ‘Atalarımızı bu işleri yaparken gördük’

¹⁴ 29-35 arasında yer alan ayetler, iyilik ve kötülüğün akıbetini konu alan bu surede, iyiliğin nasıl yaygınlaştırılabileceğine dair sarsılmaz kural olan dayanışmanın tesisini dile getirmektedir.

30) Bir kısmı hidayete erdi, bir kısmına da sapmışlık hak oldu. Onlar şeytanları Allah'ın dışında dostlar edindiler ve kendilerinin doğru yolda olduğunu sandılar.

31) Ey Ademoğulları! Her mescidlerde süslerinizi alın.¹⁶ Yiyin, için ve israf etmeyin. Muhakkak ki O, israf edenleri sevmez.

32) De ki: "Allah'ın kulları için çıkardığı süsü ve rızıktan temiz olanını kim haram kılabilir? O(nlar) dünya hayatında iman edenler içindir, Kıyamet Günü'nde de (yalnız) onlara hastır. Bilen bir toplum için ayetleri işte böyle açıklıyoruz!¹⁷

33) De ki: "Rabbim size aşırılığa gitmenin açığını ve gizlisini, günahı, haksız yere sınırı aşmayı, hakkında yetki olmadan indirmediği bir şeyi O'na atfetmeyi ve bilmediğiniz halde Allah hakkında konuşarak Allah'a ortak olmanızı yasakladı."

34) Ve her bir toplum için bir vade vardır. Onların vadeleri geldiğinde ne bir saat ileri, ne de geri alınır.¹⁸

35) Ey Ademoğulları! İçinizden size ayetlerimi anlatan resuller geldiği zaman kim bilinç sahibi olur ve nefsini ıslah ederse artık onlara korku yoktur ve onlar üzülmazler.

Allah'ın delillerini yalanlayanların durumu

36) Ayetlerimizi yalanlayanlar ve onlara karşı büyüklenele gelince; onlar ateş halkıdır ve onda devamlı kalıcıdır.

37) Allah'a karşı yalan yere iftira eden ve ayetlerini yalanlayanlardan daha zalim kimdir? Kitap'tan kendilerine bir pay erişenler işte bunlardır. Resullerimiz onları vefat ettirirken: "Allah'tan başka yalvardıklarınız nerede?" dediklerinde (onlar): "Bizden saptılar"¹⁹ derler ve kendi aleyhlerine kâfir olduklarına şahitlik ederler.

38) (Allah): "Sizden önce gelen insan ve cin topluluklarıyla ateşe girin!" (der.) Her topluluk oraya girdiğinde bir öncekine lanet eder. Sonunda orada toplandıklarında sonrakiler öncekiler için: "Rabbimiz, bizi saptıranlar işte onlar, artık onlara ateşten iki kat azap ver!" derler. (Allah): "Hepsi için iki kat vardır, fakat siz bilmezsiniz" der.

¹⁵ 'Benliğinizle' olarak çevirdiğimiz kelime, orijinalinde "wajh" yani 'yüz' terimiyle yer almaktadır. Kişinin 'yüzünü' bir davaya adanması; onu ayakta tutmak için bütün benliğiyle ona teslim olması ve bütün enerjisini bu uğurda feda etmesi anlamındadır.

¹⁶ Mabatlere gidildiğinde 'ziynetleri almak' gösteriş yapmak anlamında değildir. Ziynetlerini yanına alan kişiler bunları hem kendileri kullanmak hem ihtiyaç sahiplerine vermek için alırlar. Ziynetler, sahiplerine helâl olmakla birlikte israf edilmesi hoş görülmemiştir. Ziynetler, Allah'ın tüm kulları içindir. Onlara ait olanı vermez isek Allah'ın helâl kıldığından onları mahrum etmiş oluruz. Bu kişiler çalışanlarımız ya da ihtiyaç sahibi herhangi biri olabilir.

¹⁷ Ziynet ve temiz rızkın inananlara helâl olmasının özellikle vurgulanması ise çileciliğin reddidir. Güzel şeyleri kendisine yasak ederek Allah'a yaklaşacağını zannedenler, helâli haram yapmış olurlar. Bunun yerine tüm bu nimetlerden israf etmeden yararlanmaları ve ihtiyaç sahiplerini gözeterek kendilerine bu nimetleri veren Rablerine şükretmeleri daha uygundur. Kendisi zevk ve sefa içindeyken başkalarını fakirliğe mahkum etmek ve bu kişiler durumunu kabullensin diye onlara çileciliği öğütlemek Kur'an'da yasak edilmiştir.

¹⁸ Hatırlandığı gibi surenin başında helak olan milletlerden bahsedilmiş, sonrasında ise hemen insanın yaratılışı ve yeryüzüne, birbirine düşman olarak dönüşü ele alınmıştı. Bunun akabinde de görüldüğü gibi insanların birbirleriyle dayanışma içinde olmaları, haksızlık yapmamaları ve Allah adına çeşitli dinler uydurmamaları öğütlenmişti. Dikkat edilirse 34. ayet, buraya kadar anlatılanlar için bir sonuç niteliğindedir. Burada bahsedilmek istenen sanki 29 ve 33. ayet aralığındaki dayanışma kültürünü ve adaleti tesis edemeyen toplumların ecel süresidir.

¹⁹ 'Bizi terk ettiler'

39) Ve öncekiler sonrakilere: “Sizin bize bir üstünlüğünüz yoktur. Kazandıklarınızdan ötürü tadın azabı!” derler.

40) Ayetlerimizi yalanlayanlar ve onlara karşı büyüklenenlere gelince; Onlara gök kapıları açılmaz ve halat iğne deliğinden geçmedikçe cennete giremezler.²⁰ Suçluları işte böyle cezalandırırız!

41) Onlar için cehennemden bir yatak ve üstlerine örtüler vardır. Zalimleri işte böyle cezalandırırız!

Doğruluk üzerinde yaşayanların cennete kabulü

42) İman edip salih işler yapanlara gelince; kimseye gücünün yettiğinin dışında sorumluluk yüklemeyiz. İşte onlar cennet halkıdır ve onlar orada kalıcıdırlar.

43) Onların göğüslerinde düşmanlık adına ne varsa çekip aldık.²¹ Onların altlarından ırmaklar akar. “Hamd, bizi buna eriştiren Allah’adır. Eğer Allah’ın bizi eriştirmesi olmasaydı, biz hidayete ermiş olamazdık. Andolsun ki Rabbimizin resulleri bize mutlak bir gaye için gelmişler” derler. (Onlara): “İşte bu, yaptıklarınız sayesinde varis kılındığınız cennettir!” diye seslenilir.

44) Ve cennet halkı ateş halkına: “Biz Rabbimizin bize vadettiğini gerçek bulduk. Siz de Rabbinizin size vadettiğini gerçek buldunuz mu?” diye seslenirler. (Diğerleri): “Evet” derler. Böyleyken aralarında bir duyurucu: “Allah’ın laneti zalimlerin üzerine olsun!” diye seslenir.

45) Onlar Allah’ın yolundan alıkoyarlar ve onu eğri göstermek isterler. Onlar Ahiret’i de reddederler.

46) Aralarında orta bir yer ve herkesi simalarından tanıyan irfan üzere kişiler vardır. Cennet halkına: “Selam üzerinize olsun” diye seslenirler. Onlar henüz oraya girmemiştir fakat (girmeyi) arzulamaktadırlar.

47) Onların bakışları ateş halkına çevrilince: “Rabbimiz, bizi zalimler topluluğuyla beraber kılma” derler.

48) (Bu) irfan ehli, simalarından tanıdıklarına: “Biriktirdikleriniz ve büyüklenmeniz size fayda sağlamadı” diye seslenirler:

49) “Allah’ın kendilerine rahmet etmeyeceği hususunda yemin ettikleriniz bunlar mı? Girin cennete, sizin için korku yoktur, üzülmeceksiniz de!”

50) Ve ateş halkı cennet halkına: “Bize biraz sudan veya Allah’ın sizi rızıklandığı şeylerden aktarın” diye seslenirler. (Cennettekiler): “Muhakkak ki Allah kâfirlere o ikisini haram etti” derler.

²⁰ Bir imkânsızlığın dile getirildiği bu ayette “jim-mim-lam” harflerinden meydana gelen kelime ‘deve’ anlamında “jamel” olarak okunagelmıştır. Fakat iğne deliği ile devenin deyimsel bir anlam ilgisi bulunmamaktadır. Bazı kıraatlarda bu kelime “jümmel” olarak okunur. Arapçada “jümmel” ya da “jumul” ‘kalın urgan, halat’ anlamına gelmektedir. Kalın urgan nasıl iğne deliğinden geçemezse, ayette sözü edilenler de hiçbir şekilde cennete giremeyeceklerdir.

²¹ Az önce cennet ile ilgili ayetlerde ve dip notlarında Ademoğlunun yasak ağacın meyvesini yedikten sonra birbirleriyle kavga ettiğini görmüştük. Bu ayette ise cennete tekrar geri dönmeye hak kazanmış insanların kalplerinden kin, düşmanlık, nefret, kıskançlık gibi hasselerin tamamen çıkarılacağından bahsedilmektedir. Ayetler kendi içlerinde yaptığımız yorumları doğrulamaktadır.

Ahret için dünyada ne ekilirse o biçilir

51) Onlar dinlerini oyun ve eğlence edindiler; dünya hayatı onları aldattı.²² O halde onlar bu günlerine kavuşacaklarını nasıl unuttular ve ayetlerimizi nasıl inkâr ettilerse, biz de bugün onları unutturuz.

52) Andolsun ki onlara bir Kitap getirdik ve onu, inanan bir topluma rahmet ve hidayet olması için bir ilim üzere²³ açıkladık.

53) Onlar onun tevilinden²⁴ başkasına mı bakıyorlar? Tevili geldiği gün daha önceden onu unutanlar: “Rabbimizin resulleri mutlak bir gaye için gelmişti. Bizim için şefaatecek şefaateçiler var mıdır?” veya “Geri döndürülelim ki yaptıklarımızdan başkasını yapmış olalım” derler. Kendilerini hüsrana uğratmışlardır ve uydurdukları şeyler de onlardan sapmıştır.²⁵

54) Muhakkak ki Rabbiniz Allah, gökleri ve yeri altı günde yaratan ve sonra yönetime kurulandır. Geceyi devamlı onu kovalayan gündüze bürür. Güneş, ay ve yıldızlar emrine boyun eğmiştir. İyi bilin ki yaratma ve emir O’na aittir. Alemlerin Rabbi Allah ne yücedir!

55) Rabbinize tevazuyla ve içten içe yalvarın.²⁶ O, haddi aşanları sevmez.

56) İslah edildikten sonra yeryüzünde bozgunculuk yapmayın. O’na korku ve umutla dua edin. Muhakkak ki Allah’ın rahmeti iyilik yapanlara yakındır.

57) Rahmetinin önünde müjdeleyici olarak rüzgârları gönderen O’dur. Nihayet rüzgârlar ağır bulutları yüklendiklerinde onları ölü bir beldeye sevk ederiz ve bununla oraya su indiririz. Bu şekilde onunla bütün mahsullerden çıkarırız. İşte ölüleri de böyle çıkarırız. Umulur ki öğüt alırsınız.

58) Temiz belde Rabbinin izniyle bitkisini çıkarır. Pis olanınki ise zararlı bitkiden başkasını çıkarmaz. Şükreden bir topluluğa ayetlerimizi işte böyle açıklıyoruz!²⁷

Nuh kavminin akıbeti

59) Andolsun ki Nuh’u kavmine gönderdik. (O da): “Ey kavmim, Allah’a kulluk edin! Sizin için O’ndan başka ilah yoktur. Muhakkak ki ben sizin için büyük bir günün azabından korkuyorum.” dedi.

60) Kavminin önde gelenleri: “Muhakkak ki biz seni apaçık bir sapmışlık içinde görüyoruz!” dediler.

²² Kur’an/6:32’de dünya hayatının bir oyun ve eğlence olduğu bilgisi yer almaktadır. Bu kişiler dini de dünya hayatının eğlencelerinden saymakla hataya düşmüşlerdir.

²³ ‘ilme dayanarak’

²⁴ ‘haber(ler)inden’

²⁵ ‘onları terk etti’

²⁶ Duanın tesirli olması, istenilen şeyin kalbin derinliklerinden gelmesiyle doğru orantılıdır. Ayrıca “du’a,” yani ‘çağırma,’ istenilen şeyin kendisine Allah tarafından bahşedileceğine tam tamına inanmaya bağlıdır. Kişi, elde etmek istediği hayrı hayâl eder ve onu kendisine Allah’ın izniyle şiddetle çağırır. Bunu yaparken Allah karşısında tevazu içinde olmalıdır. Sonuç olarak Allah ya ona istediğini verir, ya da kendisi için daha hayırlı olanı verir.

²⁷ Gece ve gündüzün sürekli birbirini takip etmesi, toprağa ekilen tohumun tekrar oradan yeşermesi gibi hayat ve ölüm de bir döngü oluşturur. Yine bu surenin 25. ayetinde ‘Orada yaşayacak, orada ölecek ve oradan çıkarılacaksınız’ buyrulmaktadır. Her bir Ademoğlu, yeryüzü sınavını tamamlayana kadar, gece-gündüz döngüsü gibi Allah’ın takdir ettiği bir sayıda, yeryüzünde dirilerek yeniden bedenlenecek ve tıpkı toprağa ekilen bir tohum gibi tekrar ve tekrar yeşerecektir. Temiz ve pis belde ayrımı ise kanaatimizce önceki hayatlarımız hakkında ipuçları içermektedir.

61) (Nuh onlara): “Ey kavmim, ben sapmışlıkta değilim, lakin alemlerin Rabbinden bir resulüm!” dedi:

62) “Size Rabbimin mesajlarını tebliğ ediyorum ve size öğüt veriyorum. Sizin bilmediğiniz şeyleri (de) Allah’tan öğreniyorum.

63) Sizi uyarması, bilinç sahibi olmanız ve bu şekilde merhamet olunmanız için içinizden bir adama Rabbinizden bir öğüt gelmesine mi şaşırdınız?”

64) Fakat onu yalanladılar. Bunun üzerine onu ve gemide onunla beraber olanları kurtardık. Ayetlerimizi yalanlayanları (da) boğduk. Muhakkak ki onlar kör bir kavimdiler.

Ad kavminin akıbeti

65) Ve Ad (kavmine) kardeşleri Hud’u (gönderdik). (O),: “Ey kavmim, Allah’a kulluk edin! Sizin için O’ndan başka bir ilah yoktur. Hâlâ bilinçlenmeyecek misiniz?” dedi.

66) Kavminden önde gelen kâfirler: “Muhakkak ki biz seni sefahat içinde görüyoruz ve mutlaka senin yalancılardan olduğunu zannediyoruz” dedi(ler).

67) (Hud onlara): “Ey kavmim, ben sefahatte değilim! Fakat alemlerin Rabbinden bir resulüm!” dedi:

68) “Size Rabbimin mesajlarını tebliğ ediyorum. Ben sizin için güvenilir bir öğütçüyüm.

69) Sizi uyarması için içinizden bir adama Rabbinizden bir öğüt gelmesine mi şaşırdınız? (Allah’ın) Nuh kavminden sonra sizi halifeler kıldığını ve yaratılışta sizi daha üstün kıldığını hatırlayın. O halde kurtuluşa ermeniz için Allah’ın nimetlerini hatırlayın.

70) (Onlar Hud’a): “Sen bize, tek Allah’a kul olmamız ve atalarımızın kul olduklarını terk etmemiz için mi geldin? Eğer doğru sözlülerdensen²⁸ bize vadettiğin şeyi getir!” dediler.

71) (Hud onlara): “Rabbinizden üzerinize gelecek bir pislik ve gazaba mahkum edilmiş bulunuyorsunuz. Allah’ın, hakkında hiçbir yetki indirmedığı, sizin ve atalarınızın isimlendirdiği²⁹ isimler üzerinde mi benimle mücadele edeceksiniz?³⁰ Öyleyse bekleyin! Muhakkak ki ben de sizinle beraber bekleyenlerdenim” dedi.

72) Böylece onu ve beraberindekileri tarafımızdan bir rahmetle kurtardık. Ayetlerimizi yalanlayan ve mümin olmayan kimselerin ise kökünü kestik.

Semud kavminin akıbeti

73) Ve Semud (kavmine) kardeşleri Salih’i (gönderdik). (O),: “Ey kavmim, Allah’a kulluk edin! Sizin için O’ndan başka bir ilah yoktur. Gerçekten size Rabbinizden bir delil geldi. Allah’ın bu dışı devesi sizin için bir ispattır.³¹ Artık onu bırakın da Allah’ın arzında yesin. Ona kötü niyetle dokunmayın. Yoksa sizi acıklı bir azap yakalar” dedi:

²⁸ ‘doğruyu söylüyorsan’

²⁹ ‘uydurduğu’

³⁰ Burada Ad kavminin, Hud’un Rabbi Allah’ın gazabına karşı gelmeleri için saydıkları putların isimlerinden bahsedilmektedir.

³¹ Kur’an’da Salih peygamberin kavmine dışı deveyi Allah’ın bir delili, mucizesi olarak sunması ilgi çekicidir ve insanların aklına ‘Devenin mucize ile ne ilgisi var?’ şeklinde bir soruyu getirir. Bu konu İslam tarihinde esrarengiz bir vaka olarak bilinir. Fakat günümüzde bu tip konulara merak duyanlar, develerin tarihi hakkında yapılmış akademik çalışmaları incelediklerinde Kur’an’daki verilerin tarihte gerçekleşmiş vakalar ile uyumlu olduğunu ve ayetleri anlamak için herhangi bir esrarengiz açıklamaya gerek olmadığını görebilir. E.J. Brill’in 1982 yılında yayınladığı ve M.Ö. 5 ve 9. yüzyıl Arap toplumlarının tarihini incelediği *The Ancient Arabs* kitabında yer alan bilgiye göre Semud kavmi M.Ö. 8. yüzyılda var olan bir toplumdur. Buna paralel olarak, National Geographic

74) “Ve Ad kavminden sonra sizi halifeler kıldığını ve size nam verdiğini hatırlayın. Onun düzlüklerinde köşkler ediniyor, dağlara evler yontuyorsunuz. O halde Allah’ın nimetlerini hatırlayın ve yeryüzünde bozguncular olarak karışıklık çıkarmayın.”

75) Kavminin büyülenen önde gelenleri iman edenlerden güçsüz olanlara: “Siz Salih’i, Rabbi tarafından gönderilmiş mi biliyorsunuz?³²” dediler. (Onlar da cevaben): “Muhakkak ki biz onunla gönderilen şeye iman edenleriz” dediler.

76) Büyüklelenenler: “Muhakkak ki biz sizin iman ettiğiniz şeyi tanımayanlarız” dedi(ler).

77) Bunun üzerine dişi deveyi kestiler, Rablerinin emrinden dışarı çıktılar ve: “Ey Salih, şayet sen resullerdensen tehdit ettiğin azabı bize getir!” dediler.³³

78) Bunun üzerine onları o sarsıntı yakaladı ve kendi yurtlarında dize geldiler.

79) O zaman (Salih) onlardan yüz çevirdi ve (onlara): “Ey kavmim, andolsun ki Rabbimin mesajını sizlere tebliğ ettim ve size öğüt verdim; fakat siz öğüt verenleri sevmiyorsunuz” dedi.

Lut kavminin akıbeti

80) Ve Lut’u (da gönderdik). (O), kavmine: “Sizden önceki milletlerden hiçbirinin yapmadığı aşırılığı mı getiriyorsunuz³⁴?” dedi:

81) “Siz kadınların aşağısında erkeklere şehvetle varyorsunuz.³⁵ Doğrusu siz haddi aşan bir kavimsiniz.”³⁶

82) Kavminin cevabı: “Çıkarın onları yurdunuzdan! (Güya) onlar kendilerini temiz tutan insanlar!” demekten başka bir şey olmadı.

83) Böylece biz hanımı hariç onu ve ona uyanları kurtardık. O, geride kalanlardan oldu.

84) Ve üzerlerine yağmur yağdırdık! Bak suçluların akıbeti nasıl oldu!

Medyen kavminin akıbeti

85) Ve Medyen (kavmine) kardeşleri Şuayb’ı (gönderdik). (O): “Ey kavmim, Allah’a kulluk edin! Sizin için O’ndan başka bir ilah yoktur. Rabbinizden size açık bir delil gelmiştir. Artık ölçü ve tartıya vefa gösterin. İnsanların mallarını eksiltmeyin. Düzene girmişken yeryüzünde bozgunculuk yapmayın. Eğer müminlerseniz bu sizin için daha hayırlıdır” dedi:

Dergisi’nin internet sitesinde yer alan habere göre *Tel Aviv Üniversitesi Arkeoloji Enstitüsü Dergisi*’nde yayımlanan bir çalışma, develerin Orta Doğu’da ehli hayvan olarak ilk meydana çıkışının yaklaşık M.Ö. 9 ve 10. yüzyıl arasında olduğunu göstermektedir. (Bakınız: <https://news.nationalgeographic.com/news/2014/02/140210-domesticated-camels-israel-bible-archaeology-science/>). Bu iki bulgu birlikte düşünülüp Kur’an ayeti değerlendirildiğinde ise Salih peygamberin, Semud kavmine ilk defa deveyi tanıtmış olma ihtimali oluşmaktadır. Doğrusunu Allah bilir.

³² ‘Siz (gerçekten) Salih’in, Rabbi tarafından gönderilmiş bir resul olduğunuzu mu düşünüyorsunuz?’

³³ Dikkat edildiğinde Semud toplumuna Allah’tan gelen ceza, 73. ayetin dip notunda açıklandığı gibi, Salih peygamberin ilk defa kendilerine tanıttığı deveyi kesmiş olmalarından ötürü verilmiştir. Hâlbuki kardeşleri Salih onlara; ‘Bırakın onu Allah’ın yeryüzünde yesin’ şeklinde ricada bulunmuştu. Sonuç olarak bilinçli insanlar bu ayetten hayvanların öldürülmemesi konusunda kendilerine bir ders çıkarabilirler.

³⁴ ‘yapıyorsunuz’

³⁵ ‘Siz kadınların aşağısında (bir de) erkeklere şehvetle varyorsunuz’

³⁶ Lut kavminin aşırılığı, gerek Musevi, gerek Hristiyan ve gerekse de geleneksel İslamî yorumlarda hep eşcinsellik olarak tanımlanmıştır. Fakat Kur’an ayetlerinden anlaşılan odur ki Lut kavmi, istemedikleri halde insanlara zorla cinsel taciz uygulamaktadır. Dolayısıyla bu kavmin helak olmasının sebebi eşcinsel olmaları değil, müteceviz olmalarıdır.

86) “O’na iman edenleri tehdit ederek Allah’ın yolundan engellemek ve onu eğri göstermek için her yola çöreklenmeyin. Azken sizi çoğalttığımı hatırlayın ve bozguncuların akıbetinin nasıl olduğuna bir bakın!

87) Eğer içinizden bir grup, kendisiyle gönderildiğim şeye inanır ve bir grup da inanmazsa, Allah, aramızda hüküm verinceye kadar sabredin. O, hüküm verenlerin en hayırlısıdır.”

88) Kavminin büyüklenen önde gelenleri: “Ey Şuayb, sen ve seninle birlikte iman edenleri mutlaka yurdumuzdan çıkaracağız ya da siz bizim inanç ve hayat felsefemize dönersiniz” dedi(ler). (Şuayb): “Biz hoşlanmasak da mı?” dedi:

89) “Allah’ın bizi ondan kurtarmasından sonra biz sizin inanç ve hayat tarzınıza dönersek Allah’a yalan yere iftira etmiş oluruz. Rabbimiz Allah’ın istemesi müstesna, bizim ona dönmemiz mümkün değildir. Rabbimiz ilmiyle her şeyi kuşatmıştır. Biz, Allah’a tevekkül ettik. Rabbimiz, bizimle kavmimiz arasında gerçeği açığa çıkar. Sen açığa çıkarılanların en hayırlısısın.”

90) Kavminden kâfirlerin önde gelenleri: “Eğer siz gerçekten Şuayb’a uyarsanız, mutlaka hüsrana uğrayanlardan olursunuz” dedi(ler).

91) Bunun üzerine şiddetli bir sarsıntı onları yakaladı da kendi yurtlarında diz üstü çöküp kaldılar.

92) Şuayb’ı yalanlayanlar sanki orada hiç faydalanmamış gibi oldular. Şuayb’ı yalanlayanlar hüsrana uğradılar.

93) Böylece Şuayb onlardan döndü³⁷ ve: “Andolsun ki Rabbimin mesajlarını size tebliğ ettim ve size öğüt verdim. Artık kâfir bir kavme nasıl üzülürüm?” dedi.

Kur’an’ın muhatabı olan toplulukları ibret almaya davet

94) Biz hiçbir memlekete bir resul göndermedik ki tevazu sahibi olmaları için oranın halkını yoksulluk ve sıkıntıya uğratmış olmayalım.

95) Sonra kötülüğün yerine iyiliği getirdik. Ne zaman ki çoğaldılar (o zaman): “Darlık ve refah atalarımıza da dokunmuştu” dediler. Biz de onları farkında değillerken ansızın yakaladık.

96) Eğer o ülkelerin halkları iman etmiş ve bilinçlenmiş olsalardı elbette onlara göklerden ve yerden bereketler açardık. Fakat onlar yalanladılar, biz de onları kazanmış olduklarından ötürü yakalayiverdik.

97) Yoksa o ülkelerin halkları, geceleyin uyurlarken kendilerine azabımızın gelmeyeceğinden emin mi oldular?

98) Veya o ülkelerin halkları, kuşluk vakti eğlenedururlarken azabımızın kendilerine gelmeyeceğinden emin mi oldular?

99) Yoksa Allah’ın plânından mı emin oldular? Hüsrana uğrayan bir topluluktan başkası Allah’ın plânından emin olmaz.

100) Sahiplerinden sonra yeryüzüne varis olanlara, eğer istesek kendilerini de günahlarından ötürü musibete uğratabileceğimiz gerçeği, hidayet etmedi mi? Kalplerinin üzerini de mühürledik de artık işitemezlerdi.

³⁷ ‘onları terk etti’

101) İşte sana haberlerinden bahsettiğimiz toplumlar! Andolsun resulleri onlara açık delillerle gelmişti. Fakat önceden yalanladıkları şeye iman edecek değillerdi. Allah, kâfirlerin kalplerini işte böyle mühürler.

102) Biz onların çoğunda sözde durma diye bir şey bulmadık. Biz onların çoğunu fasıklar olarak bulduk.

Firavun ve yandaşlarının akıbeti

103) Sonra, onların ardından Firavun'a ve önde gelen (adamlarına) delillerimizle Musa'yı gönderdik. Fakat o (delillerimize karşı) haksızlık ettiler. Bozguncuların akıbeti nasılmış gör!

104) Musa: "Ey Firavun, muhakkak ki ben alemlerin Rabbinin bir resulüyüm" dedi:

105) "Allah hakkında gerçekten başkasını söylememek üzerime borçtur. Size Rabbinden açık bir delille geldim. Artık benimle beraber İsrailoğullarını gönder³⁸."

106) (Firavun): "Eğer bir delille geldiysen ve doğru sözlülersen³⁹ haydi getir onu" dedi.

107) Bunun üzerine asasını atınca, o bir yılan oluverdi.

108) Ve elini çıkardığında o, bakanlar için beyaz oldu.

109) Firavun kavminin önde gelenleri: "Muhakkak ki bu (adam) bilge bir sihirbazdır!" dedi(ler).

110) (Firavun): "Sizi topraklarınızdan çıkarmak istiyor. O halde siz ne buyursunuz?"⁴⁰

111) "Onu ve kardeşini beklet ve şehirlere toplayıcılar yolla" dediler:

112) "Bilge sihirbazların hepsini sana getirsinler."

113) Ve sihirbazlar Firavun'a geldiler: "Eğer galip olursak muhakkak ki bize bir ücret⁴¹ vardır (değil mi?)" dediler.

114) (Firavun): "Evet ve mutlaka (bana) yakın kimse(ler)den olacaksınız" dedi.

115) (Sihirbazlar): "Ey Musa, sen mi atacaksın, yoksa biz mi atalım?" dediler.

116) (Musa): "Atın!" dedi. Bunun üzerine (sihirbazlar) attıkları zaman insanların gözlerini büyülediler ve onları korkuttular. Büyük bir sihir getirdiler.

117) Ve Musa'ya "Asanı at!" diye vahyettik. Bunun üzerine o, (sihirbazların) uydurduklarını yuttu.

118) Böylece hak yerini buldu ve onların yaptıkları batıl oldu.

119) Bu şekilde onlara galip gelindi ve küçük düştüler.

120) Ve sihirbazlar (yere) kapanarak hürmet gösterdiler.

121) "Alemlerin Rabbine iman ettik" dediler:

122) "Musa ve Harun'un Rabbine!"

123) Firavun: "Ben size izin vermeden ona iman ettiniz! Muhakkak ki bu onun halkını çıkarmanız için şehirde kurguladığınız bir plandır. Yakında bileceksiniz!"⁴² dedi:

³⁸ 'serbest bırak'

³⁹ 'doğruyu söylüyorsan'

⁴⁰ Musa ve Harun peygamberin amacı Firavun veya diğer yerli Mısır halkını yurtlarından çıkarmak değil, bilakis kendi halkının serbest bırakılıp ülkeden çıkmalarına izin verilmesiydi. Ayetten anlaşılan o ki, Firavun'un bu olaydaki muhatapları, Firavun'a hizmet eden ve aynı zamanda Musa ve Harun kavmi üzerinde yetki sahibi olan kişilerdir.

⁴¹ 'mükâfat'

⁴² 'göreceksiniz!'

124) “Muhakkak ki ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlama keseceğim, sonra da hepinizi asacağım.”⁴³

125) (Sihirbazlar): “Muhakkak ki biz Rabbimize dönmüş oluruz!” dediler:

126) “Sen Rabbimizin delilleri bize geldiğinde iman etmemizden başka bir nedenle bizden intikam almıyorsun! Rabbimiz, üzerimize sabır yağdır ve bizi teslim olmuş olarak vefat ettir.”

127) Ve Firavun kavminin önde gelenleri: “Musa ve kavmini yeryüzünde bozgunculuk çıkarsınlar, seni ve ilahlarını terk etsinler diye mi salacaksın?” dedi(ler). (Firavun): “O halde onların oğullarını⁴⁴ öldüreceğiz ve kadınlarını sağ bırakacağız. Biz onların üstünde ezici bir güce sahibiz!” dedi.

128) Musa, kavmine: “Allah’tan yardım isteyin ve sabredin. Muhakkak ki yeryüzü Allah’ındır. İsteddiği ve dileyen kullarını ona varis kılar. (Mutlu) son bilinç sahiplerininindir” dedi.

129) (Kavmindekiler, Musa’ya): “Sen bize gelmeden önce de bize eziyet edildi, geldikten sonra da” dediler. (Musa): “Umulur ki, Rabbiniz düşmanınızı helak eder ve sizi yeryüzünde halife kılar. Böylelikle nasıl amel edeceğinize bakar” dedi.

130) Ve andolsun ki Firavun milletini ders alsınlar diye yıllar süren ürün kıtlığına uğrattık.

131) Onlara bir iyilik erişse “Bu bizdendir!” derler ve onlara bir kötülük isabet etse onu Musa ve beraberindekilerin uğursuzluğundan sayarlardı. İyi bilin ki onların uğursuzluğu Allah katındandır, fakat onların çoğu bilmezler.⁴⁵

132) Ve (şöyle) dediler: “Bizi onunla büyülemek için delil(ler)den ne getirirsen getir, biz sana iman edecek değiliz.”

133) Bunun üzerine onlara tufan, çekirge, haşarat, kurbağa, kan gibi ayrı ayrı işaretler gönderdik. Buna rağmen büyüklendiler ve suçlu bir topluluk oldular.

134) Ve üzerlerine azap çökünce: “Ey Musa! Rabbine sana verdiği söz adına bizim için dua et. Eğer azabı bizden kaldırırsan sana mutlaka iman ederiz ve seninle birlikte İsrailoğullarını göndeririz” dediler.

135) Onların ulaşabileceği belirli bir süreye kadar üzerlerinden azabı kaldırıncaya kadar hemen sözlerinden dönüyorlardı.

136) Bundan dolayı onlardan intikam aldık, ayetlerimizi yalanlamaları ve onlardan gafil olmaları sebebiyle onları denizde boğduk.⁴⁶

İsrailoğullarının Firavun sonrası işledikleri

137) Ve o zayıf bırakılmış kavmi, bereketli kıldığımız yerin doğularına ve batılarına varis kıldık. Rabbinin İsrailoğullarına verdiği en güzel söz⁴⁷, onların sabretmelerinden ötürü tamamlandı⁴⁸. Firavun ve halkının yaptıklarını ve yükselttiklerini de yerle bir ettik.

⁴³ Devrim/26:49

⁴⁴ ‘erkeklerini’ manasında; Vaadin Tekrarı/2:49 ayetini ve dip notunu inceleyiniz.

⁴⁵ ‘Uğursuzluklarının Allah katından olması’ Allah’ın toplumlar ile ilgili yasasının bir diğer ifadesidir. Önce bir elçi gelir ve hakkı tüm açıklığıyla ortaya kor. Sonra insanlar gerçeği gördükleri halde direnirler; Allah da onlara mühlet verir. Eğer hem iman etmeyip hem de başkalarına zulmetmeye devam ederlerse, sonunda bu zulümleri sebebiyle helak edilirler.

⁴⁶ Firavun ordusunun denizde boğulması hakkında Devrim/26:64’ün dip notunu okuyunuz.

⁴⁷ Güzel sözün ne olduğu için bkn. Tevazudaki Başarı/28:5-6

⁴⁸ ‘gerçekleşti’

138) Ve İsrailoğullarını denizden geçirdik. Sonra kendilerine ait putlara tapan bir kavimle karşılaştılar (ve): “Ey Musa, onların ilahları gibi bize de ilah yap!” dediler. (Musa): “Muhakkak ki siz cahillik eden bir kavimsiniz!” dedi:

139) “Muhakkak ki bunların içinde buldukları (durum) bir yıkımdır ve yapmakta olduklarının hepsi batıldır.

140) O, sizi alemlere üstün kılmışken, size Allah’tan başka bir ilah mı arayayım?” dedi:

141) “Hani sizi Firavun ailesinden kurtarmıştık. Sizi azabın en kötüsüne maruz bırakıyorlardı. Oğullarınızı⁴⁹ öldürüyor ve kadınlarınızı sağ bırakıyorlardı. Bunda size rabbinizden⁵⁰ büyük bir bela vardı.”

142) Ve Musa’ya otuz gece vadettik ve onu on ile tamamladık. Böylece Rabbinin belirlediği süre kırk geceye tamamlandı. Musa, kardeşi Harun’a: “Kavmimde benim yerime halef ol, ıslah et ve bozguncuların yoluna uyma!” dedi.

143) Musa belirlediğimiz zamanda gelince ve Rabbi onunla konuşunca: “Rabbim, bana görün, sana bakayım!” dedi. (Allah): “Beni asla göremezsin! Fakat dağa bak, o, yerinde kalabilirse, sen de beni görebilirsin.” dedi. Rabbi dağa tecelli edince onu paramparça etti ve Musa baygın düştü. Kendine gelince: “Sen münezzehsin, sana pişmanlığımı arz ediyorum, ben müminlerin ilkiyim!” dedi.

144) (Allah): “Ey Musa, muhakkak ki ben, seni mesajlarımla ve konuşmamla insanlar üzerine seçtim. Artık sana verdiğimi al ve şükredenlerden ol” dedi.

145) Biz ona her şeyden öğüt verilecek ve açıklanacak ne varsa levhalara yazdık. Şimdi onları kuvvetlice tut ve kavmine en güzel şekilde onlara sarılmalarını emret. Fasıkların yurdunu size göstereceğim.

146) Yeryüzünde haksız yere büyülenenleri ayetlerimden çevireceğim. Bütün ayetleri görseler de o(nlar)a iman etmezler. Eğer doğru yolu görseler onu yol edinmezler. Şayet azgınlık yolunu görseler onu yol edinirler. Bu, ayetlerimizi yalanlamaları ve onlardan gafil olmaları sebebiyledir.

147) Ayetlerimizi ve Ahiret’i yalanlayanların amelleri heba olmuştur. Onlar, yaptıklarından başkasıyla mı cezalandırılacaklardı?

148) Musa’nın kavmi ondan sonra takılarından, böğüren bir buzağı cesedi⁵¹ (yapıp) onu (ilah) edindiler. Onun kendileriyle konuşmadığını ve onları hiçbir yola iletmediğini görmediler mi? Onu (ilah) edindiler ve zalim (kimseler) oldular.

149) Elleri dökülünce⁵² ve kendilerinin gerçekten sapmış olduklarını görünce: “Eğer Rabbimiz bize rahmet etmez ve bağışlamazsa, mutlaka hüsrana uğrayanlardan oluruz” dediler.

150) Ve Musa hüsrana içinde öfkeyle kavmine döndüğünde: “Benden sonra arkamdan ne kötülükler ettiniz! Rabbinizin emri için niçin acele ettiniz?” Ve levhaları attı. Kardeşinin başını tuttu. Onu kendine doğru çekiştirirken (kardeşi ona): “Ey anamın oğlu! Muhakkak ki kavmim

⁴⁹ ‘erkeklerinizi’

⁵⁰ Vaadin Tekrarı/2:49 ayetinin dip notunda belirtildiği gibi, buradaki ‘rabbiniz’ kelimesi Firavun’u işaret etmektedir. Nitekim 127. ayette Musa kavminin, Musa’ya inanmadan önce zorla Firavun’a ve onun ilahlarına tapmaları açıkça belirtilmektedir. Musa burada: ‘Sizin o zaman tapmış olduğunuz rabbiniz olan Firavun’dan başınıza getirilen çok büyük bir bela vardı’ demek istemiştir.

⁵¹ ‘heykeli’

⁵² ‘yaptıklarına pişman olunca’ anlamına gelen bir deyim...

beni güçsüz buldu ve neredeyse beni öldürüyorlardı. Üzerime gelerek düşmanı güldürme ve beni bu zalimler topluluğuyla beraber tutma” dedi.⁵³

151) (Musa): “Rabbim, beni ve kardeşimi bağışla. Bizi rahmetine dahil et. Sen merhametlilerin en merhametlisisin!” dedi.

152) Buzağıyı (ilah) edinenlere mutlaka Rablerinden bir gazap ve dünya hayatında bir zillet erişecektir. İşte iftiracıları böyle cezalandırırız.

153) Ve kötülükleri işledikten sonra pişman olanlar ve iman edenlere gelince; muhakkak ki o (pişmanlıktan) sonra Rabbin bağışlayandır, Merhamet Eden’dir.

154) Ve Musa, öfkesi yatışınca levhaları aldı. Onun nüshalarında Rablerinden korkanlar için hidayet ve rahmet vardır.

155) Ve Musa tayin ettiğimiz bir vakit için halkından yetmiş adam seçti. Onları şiddetli sarsıntı yakalayınca: “Ey Rabbim! İsteseydin bundan önce onları da beni de helak ederdin. İçimizden sefahatte olanların yaptıklarından ötürü bizi helak mı edeceksin? Bu, senin sınamandan başka bir şey değildir. Onunla dileyeni dalalette bırakırsın, istediğini ve dileyeni hidayete erdirirsin. Sen bizim dostumuzsun. O halde bizi bağışla ve bize merhamet et. Sen bağışlayanların en hayırlısıdır” dedi:

156) “Bize bu dünyada iyilik yaz, Ahiret’te de. Biz gerçekten sana yöneldik.” Allah: “Azabımı istediğime ulaştırırım,⁵⁴ rahmetim ise her şeyi kuşatmıştır. Onu bilinçli olanlara, zekat verenlere ve ayetlerimize iman edenlere yazacağım” dedi.

İsrailoğullarından iyiliği veya bozgunculuğu seçen topluluklar

157) Nitekim onlar Tevrat ve İncil’de yazılı olan yanlarında (bulacakları) resule uyarlar. O ümmî nebi⁵⁵ onlara sağduyulu olmayı emreder ve onları sınır tanımazlıktan meneder. Onlara temiz şeyleri helâl, pis şeyleri haram kılar. Onların üzerindeki kısıtlamaları ve prangaları kaldırır. Ona iman edenler, ona saygı gösterenler, ona yardım edenler ve onunla birlikte indirilen nura uyanlar kurtuluşa erenlerdir.

158) De ki: “Ey insanlar! Ben hepiniz için göklerin ve yerin egemenliğine sahip olan Allah’ın resulüyüm. Ondan başka ilah yoktur. Diriltir ve öldürür. O halde Allah’a ve resulüne iman edin. O ümmî nebi ki Allah’a ve kelimelerine iman eder. O’na uyun ki hidayete eresiniz.”⁵⁶

159) Musa’nın kavminden hakka yönelten ve onunla adaletli davranan bir topluluk vardı.

160) Ve biz onları oymaklar halinde on iki kabileye ayırdık. Halkı ondan su istediği zaman Biz Musa’ya “Asan ile taş vurun!” diye vahyettik. Böylece ondan on iki pınar fışkırdı. Her topluluk

⁵³ Musa peygamber öfke ve üzüntü içinde üzerinde Allah’ın ayetleri yazılı levhaları atmıştı. Öfkesi yatışınca bunları geri aldı (7:154). Zira kutsallık ne levhada, ne kâğıtta, ne de mürekkeptedir. İlahi kelâmın yazılı olduğu nesnenin baş üstünde tutulmasının bir önemi yoktur. Aslanan içinde yazılı olanların temiz bir niyet, bilgi ve incelikle hayata geçirilmesidir.

⁵⁴ Allah, kullarından kimseye zulmetmez. Allah’ın azabı ‘istediğine’ ulaştırması, azap görececek kişinin azabı hak etmesinden kaynaklanır. Kişi, yaptığı kötülükler ile Allah’ın azabını kendisine çağırır, onu âdeta diler. Allah da ona hak ettiği cezayı verir.

⁵⁵ ‘Ümmî lider’ anlamında. Ayrıca ‘ümmî’ Vaadin Tekrarı/2:78’in dip notunda da belirtildiği gibi ‘Tevrat ve İncil’den habersiz’ demektir. Çünkü Muhammed, peygamberlikten önce Kitap nedir, iman nedir bilmeyen bir insandı (Tanrı’nın Büyüklüğü/42:52).

⁵⁶ Açıkça görüldüğü gibi ümmî lidere uymak ancak risalet sıfatıyla mümkündür. Çünkü ayette de belirtildiği gibi o, Allah’ın sözlerini Kur’an vasıtasıyla dinler.

içeceği yeri bildi. Ve onları bulutlarla gölgeledik ve onlara lütuf ve afiyet⁵⁷ indirdik; “Size rızık olarak verdiğimiz şeylerin temiz olanlardan yiyin” (dedik). (Onlar) bize zulmetmediler, fakat kendi kendilerine zulmediyorlardı.

161) Ve onlara: “Şu şehre yerleşin ve ondan istediğiniz yerden yiyin. Af dilediğinizi söyleyin ve kapısından hürmet göstererek girin ki biz de sizin hatalarınızı bağışlayalım. İyilik yapanlara fazlasını vereceğiz” denildiğinde,

162) onlardan zulmedenler, sözü onlara söylenenden başkasıyla değiştirdiler. Bunun üzerine biz de zulümlerinden ötürü onlara gökten bir azap gönderdik.

163) Onlara deniz kıyısında olan beldeden sor. Cumartesi gününde⁵⁸ balıkları onlara akın akın geldiğinde Cumartesi yasağını çiğniyorlardı. Yasaklama olmadığında da (balıklar) onlara gelmiyorlardı. Fasık olmaları sebebiyle biz onları sınıyorduk.

164) Ve onlardan bir topluluk: “Allah’ın helak edeceği veya şiddetli bir azaba uğratacağı bir kavme ne diye öğüt veriyorsunuz?” demişti. Onlar: “Rabbimize bir mazeret sunmak için ve belki bilinç sahibi olurlar diye” dediler.

165) Hatırlatıldıkları şeyi unuttuklarında, kötülükten alıkoyanları kurtardık ve zulmedenleri fasık olmaları sebebiyle şiddetli bir azap ile yakaladık.

166) Yasaklandıkları şeyden vazgeçmeyince onlara: “İkel maymunlar olun!” dedik.⁵⁹

167) Hani Rabbin Kıyamet Günü’ne kadar onları azabın en kötüsüne maruz bırakacak kimseleri üzerlerine göndereceğini bildirmişti. Muhakkak ki Rabbin cezası çabuk olandır ve elbette ki O, bağışlayandır, Merhamet Eden’dir.

168) Onları yeryüzünde topluluklara ayırdık. Onlardan bir kısmı salihler ve bir kısmı bunlardan aşağı olanlardır. Dönerler diye onları iyilikler ve kötülüklerle sınadık.

169) Ve onlardan sonra, yerlerine Kitab’a varis olan bir nesil geçti ve “(Nasıl olsa) bize mağfiret edilecek” diyerek kendilerine aşağılık menfaatler edindiler. Onlara o menfaatlerin bir mislisi daha gelse yine alırlar. Onlardan, Allah hakkında gerçek dışı bir şey söylemeyeceklerine dair, içinde olanı ders aldıkları Kitap sözü alınmamış mıydı? Ahiret yurdu bilinçli olanlar için daha hayırlıdır. Hâlâ akletmez misiniz?

170) Onlar Kitab’a sarılırlar ve salâti ayakta tutarlar. Muhakkak ki biz salihlerin iyiliklerini zayi etmeyiz.

171) Onlar üzerine dağı bir gölgelik gibi çekmiştik. Onlar üzerlerine düşeceğini zannettiler.⁶⁰ Size verdiğimiz şeyi⁶¹ kuvvetle tutun ve onun içinde olanı hatırlayın. Umulur ki bilinç sahibi olursunuz.

⁵⁷ Bkn. Vaadin Tekrarı/2:57’nin dip notu.

⁵⁸ Sami dillerde “sebt,” ‘yasaklı gün’ demektir ve hafta içinde tek yasaklı gün ise Cumartesi günüdür. Bu kelimenin sözlük anlamı da yine ‘yasak’tır.

⁵⁹ Bilişsel gelişiminin hakkını veremeyen, yasaklandıkları şeyler konusunda direten, iştah ve arzusuna gem vuramayan insanlar ‘ikel/aşağılık maymunlar’ olmakla eşdeğer görülmüştür. Bu tanımlamayla maymun türünün aşağılanması söz konusu değildir. Aksine evrimsel süreçte en tepede olması gereken insanların, taşkınlıkları sebebiyle bir alt basamağa incekleri ya da henüz bir insan olarak evrimlerini tamamlayamadıkları haber verilmektedir. Bu konu hakkında Vaadin Tekrarı/2:65 ayetini ve dip notunu okuyunuz. Bunun yanında, “hasie” kelimesi Kur’an’da ‘ikel/aşağılık’ anlamının yanı sıra, bir de ‘umudunu kesmek, yıkılıp gitmek’ anlamlarında da kullanılmış, Müminler/23:108’de; ‘Sinin orada ve benimle konuşmayın’ cümlesi içinde yer almıştır. Konuşma yasağıyla yan yana kullanılması düşündürücüdür.

İnsanlığın ezeli iyilik ve kötülük mücadelesi⁶²

172) Hani Rabbin, Ademoğullarından kendileri ardından gelen soylarını almış⁶³ ve onları kendi kendilerine şahit tutmuştu: “Ben Rabbiniz değil miyim?” “Bilakis, biz (buna) şahidiz” demişlerdi. Bunu yapmamız, Kıyamet Günü “Biz bundan habersizdik!” dememeniz içindir.

173) Veya “Bizden önceki atalarımız ortak koştu ve biz onlardan sonraki bir nesiliz. O halde bizden önceki batılçıların yaptıklarından ötürü bizleri helak mı edeceksin?” dememeniz için.⁶⁴

174) Ayetlerimizi işte böyle açıklıyoruz. Umulur ki dönerler.

175) Onlara ayetlerimizi verdiğimiz halde onlardan uzaklaşan, şeytanın onu peşine taktığı ve böylece azgınlardan olan kimsenin haberini anlat.

176) İsteseydik o (kimseyi) o (ayetlerle) yükseltirdik. Fakat o, yere saplandı ve hevasına uydu. Onun örneği köpeğin hali gibidir. Üzerine varsan da solur, terk etsen de solur. İşte bu, ayetlerimizi yalanlayan kavmin durumudur. Onlara bu olayı anlat. Umulur ki düşünürler.

177) Ayetlerimizi yalanlayan ve kendilerine zulmedenlerin durumu ne kötüdür.

178) Kim Allah’a yönelirse hidayete ermiş olur ve kim saparsa, onlar hüsrana uğramış olurlar.

179) Ve andolsun ki insanlar ve cinlerden birçoğunu cehennem için ürettik. Onların kalpleri vardır, onunla kavrayamaz; gözleri vardır, onunla göremez; kulakları vardır, onunla işitmezler. Onlar hayvanlar gibidir; hatta, daha da sapmışlardır. İşte onlar gafillerdir.

180) En güzel isimler Allah’ındır, o halde O’na o(nlar)la dua edin. O’nun isimlerini tahrif edenleri terk edin. Onlar, yapmış oldukları şeyden ötürü cezalandırılacaklar.

181) Yarattıklarımızdan bir topluluk (vardır ki) hakka yöneltir ve onunla adilane (hükmederler).

182) Ayetlerimizi yalanlayanlara gelince; onları bilemeyecekleri bir yerden derecelendireceğiz.⁶⁵

183) Ve onlara mühlet veririm. Benim tuzağım çok sağlamdır.

184) Onlar düşünmediler mi ki arkadaşlarında⁶⁶ cinnetten⁶⁷ (yana) bir şey yoktur. O, ancak apaçık bir uyarıcıdır.

185) Onlar göklerin ve yerin hükümranlığına, Allah’ın yarattığı şeylere ve ecellerinin yaklaşmış olması ihtimaline bakmazlar mı? Bundan sonra artık hangi hadise inanırlar?

186) Allah kimi sapmışlıkta bırakırsa artık onu hidayete erdirecek yoktur. Allah, onları azgınlıkları içinde bocalar durur halde bırakır.

⁶⁰ Burada kastedilen tamamen mecazi bir ifadedir. Vaadi Tekrarı/2:63’ün dip notunda da belirtildiği gibi İsrailoğullarına Sina Dağı’ndan vahiy gönderilmiştir. Onlar ise bu emirlerin altında kalıp ezileceklerini, yani Allah’ın isteklerini yerine getiremeyeceklerini zannetmişlerdi.

⁶¹ ‘Size verdiğimiz Kitab’ı’

⁶² Bu bölümdeki ayetler, İblis’in insanoğluna düşmanlığı ile başlayan ve sonrasında şeytanlaşmış İblis’in vesveselerini dinleyerek bozgunculuk yapan kavimlerin akıbetlerini dile getiren bu surenin özeti niteliğindedir. Kötülük dürtüsü, zalim toplumları bu dünya hayatında hüsrana uğratar. Zalim toplulukları oluşturan fertler ise, ölüm ötesinde yine 179. ayette belirtildiği gibi ne olduğu tam idrak edilemeyen cehennem azabıyla perişan olacaklardır.

⁶³ ‘toplamış’

⁶⁴ Akademik araştırmalar monoteizm, yani ‘tek Tanrı’ inancının ilk insanlardan çok sonraki nesillerde ortaya çıktığı yönündedir. Bu çalışmalar yukarıdaki Kur’an ayetini adeta tastiklemektedir.

⁶⁵ ‘onların derecelerini bilemeyecekleri bir yerden (azaltacağız)’ anlamında... Burada kastedilen hadise, 166. ve 179. ayetlerde insanlıktan hayvanlığa ve hatta daha da aşağılık seviyelere düşüştür.

⁶⁶ ‘Sahibihim’ ifadesi ‘onların arkadaşları’ demektir. Elçinin bir insan, bir beşer kimliği 188. ayette en açık şekilde ortaya konacaktır.

⁶⁷ ‘delirmişlikten’

187) Sana Saat'in ne zaman vuku bulacağını sorarlar. De ki: "Onun ilmi ancak Rabbindedir. Onu, vakti geldiğinde ortaya çıkaracak ancak O'dur. Göklere ve yere ağır gelen o şey, size de ancak ansızın gelecektir." Sanki onu iyice biliyormuşsun gibi sana soruyorlar. De ki: "Onun ilmi Allah nezdindedir." Fakat insanların çoğu bilmezler.

188) De ki: "Allah'ın izin vermesi hariç ben kendi nefsimi fayda veya zarar verecek hükümranlığa⁶⁸ sahip değilim. Eğer ben gaybı bilmiş olsaydım elbette ki hayrı çoğaltırdım ve bana bir kötülük dokunmazdı. Ben ancak iman eden bir topluma uyarıcı ve müjdeleyiciyim."

İnsanı ve evlatlarını yaratan Allah'tır

189) Sizi bir nefisten yaratan ve kendisiyle sükûnet bulmanız için ondan da eşini yaratan O'dur. Onu örtüp (bürüyünce) hafif bir yükü yükledi ve onunla gezindi. Ne zaman ki ağırlaştı, ikisi (de) Rableri Allah'a: "Eğer bize salih (bir evlat) verirsen mutlaka sana şükredenlerden oluruz" (diye) dua ettiler.

190) Fakat onlara salih (bir evlat) verince de kendilerine verilen şey hakkında O'na ortak koşular. Allah, onların ortak koşmalarından yücedir.

191) Onlar kendileri yaratılıyorken, bir şeyi yaratamayanı mı ortak koşuyorlar?

192) Hâlbuki ne onlara yardım edebilir, ne de kendilerine yardım edebilirler.

193) Eğer onları hidayete davet etseniz size uymazlar. Onları davet etseniz de sussanız da sizin için birdir.

Dua yalnız Allah'a edilir

194) Allah dışında yalvardıklarınız sizin gibi kullardır. Eğer doğru sözlülerseniz⁶⁹ haydi onları çağırın da hemen size icabet etsinler.

195) Onların yürüyecek ayakları mı var? Veya tutacak elleri mi var? Ya da görececek gözleri mi var, veya işitecek kulakları mı var? De ki: "Haydi, ortak saydıklarınızı çağırın, sonra bana tuzak kurun da bana göz bile açtırmayın!"

196) Muhakkak ki benim dostum Kitab'ı indiren Allah'tır. O, salihlerin dostudur."

197) O'nun dışında yalvardıklarınızın size yardım etmeğe güçleri yetmez. Onlar kendilerine de yardım edemezler.

198) Ve onları hidayete davet etseniz işitmezler. Sana baktıklarını görürsün. Onlar görmezler.

199) Af (yolunu) tut, sağduyulu olmayı emret, cahillerden yüz çevir.

200) Eğer seni şeytandan bir fısıltı dürterse Allah'a sığın. Muhakkak ki O, işitendir, bilendir.

201) Muhakkak ki bilinç sahibi kimselere ne zaman şeytandan bir tufan dokunsa⁷⁰, hatırlarlar (ve) böylece (hakkı) görürler.

202) Kardeşleri ise, onları sapmışlığa sürüklerler, sonra da peşlerini bırakmazlar.

203) Onlara bir ayet getirmediğin zaman: "Onu (bir yerlerden) derleseydin olmaz mıydı?" derler. De ki: "Ben sadece Rabbinden bana vahyedilene uyarım. Bu, Rabbinizden (gelen) aydınlatmalardır. İman eden bir topluluğu hidayet ve rahmete erdirir."

⁶⁸ 'güce-kuvvete'

⁶⁹ 'doğruyu söylüyorsanız'

⁷⁰ Burada 'tufan' kelimesinin kullanılma sebebi, şeytandan kişiye, onu sarsabilecek ve iç dünyasını yerle bir edebilecek kuvvette bir vesvese gelmesidir. Bu 'tufana' gayri ihtiyari maruz kalan kul ise hemen yapması gerekli olan işlere dönmeli ve bu kötü düşünce rüzgârının sadece bir vesveseden ibaret olduğunu hatırlamalıdır.

- 204) Kur'an okunduğu zaman onu dinleyin ve susun.⁷¹ Umulur ki merhamet edilirsiniz.
- 205) Rabbini sabah akşam içten içe tevazu ile, ürpererek, sessizce hatırla ve gafillerden olma.
- 206) Muhakkak ki Rabbinin katındakiler ona hizmet etmekte büyüklenmezler. O'nu tesbih ederler, O'na itaat ederler⁷².

⁷¹ İnsanoğlu Rabbinin kelimelerine kulak verip davranışlarını değiştirdiğinde kendi hayatı hakkında bu dünyada karar vermektedir. Allah'ın ona verdiği 'kalp, kulaklar ve gözler' ile doğruyu yanlıştan ayırt etmeyi başardığı zaman Allah katında nasıl bir 'varlık' olmak istediğine de karar vermiş olmaktadır. Allah'ın insanın kulluğuna ihtiyacı yoktur. Esasen 'O'nun katındakiler' devamlı O'nu yüceltmektedirler. Tüm kâinat ve içindekileri de 'bir oyun ve eğlence olsun diye yaratmadığını' haber vermektedir. İnsan, bu dünyada tekâmülünü tamamlamak için iyilik ve kötülüğü deneyimleyecek ve en son Allah'ın vaadi doğrultusunda, sağduyu yolunu tutarsa 'yakınlaştırılanlardan' olacaktır. Gün gelip de cennet nimetlerini karşısında hazır bulduğunda 'Bütün övgüler sanadır' diyerek, şu an için aklının tam olarak idrak edemediği ancak benzetmeler yoluyla kendisine anlatılan üst yaşam formunu hayranlıkla deneyimleyecek ve bu muhteşem ikramı için Rabbine şükranlarını sunacaktır. Mesele Allah'ın meselesi değil, insanın meselesi; insanın seçimi, sınavı ve tekâmülüdür.

⁷² "sajda" kelimesi Kur'an'ın birçok ayetinde 'itaat etme' manasında kullanılmıştır.

8. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Savaş maddi-manevi hazırlık

- 1) **Sana savaş vergilerinden sorarlar. De ki: “Savaş vergileri Allah ve resul içindir.”**² O halde Allah hakkında bilinç sahibi olun ve aranızı düzeltin. Eğer müminseniz Allah'a ve resulüne itaat edin.
- 2) Müminler öyle kimselerdir ki Allah anıldığında kalpleri ürperir ve O'nun ayetleri kendilerine okunduğunda imanları artar. Onlar Rablerine tevekkül ederler.
- 3) Onlar salâti ayakta tutar ve kendilerini rızıklandırdıklarımızdan (Allah yolunda) harcarlar.
- 4) İşte onlar gerçek müminlerdir. Onlar için Rableri katında mertebeler, bağışlanma ve bolca rızık vardır.
- 5) Rabbin seni hakikat uğruna evinden çıkarmıştı ve müminlerden bir grup (bu konuda) isteksizdi.
- 6) Gerçek ortaya çıktıktan sonra sanki göz göre göre ölüme sürükleniyorlarmış gibi seninle tartışıyorlardı.
- 7) Allah, iki topluluktan birini (yenmeyi) size vadetmişti. Siz de güçsüz olanını temenni ediyordunuz. Allah ise sözleriyle hakkı yerine getirmeyi ve kâfirlerin ardının kesilmesini istiyordu.
- 8) Suçlular istemese de bu, hakkın gerçekleşmesi ve batılın ortadan kalkması içindi.
- 9) Rabbinizden yardım istediğinizde size icabet etmişti: “Ben size art arda gelen meleklerden biniyle yardım ediyorum” (demişti).
- 10) Allah, bunu size bir müjde ve onunla kalplerinizin yatışmasından başka bir şey için yapmadı. Allah'ın katından başkasında yardım yoktur. Muhakkak ki Allah yücedir, hikmet ve hüküm sahibidir.
- 11) Hani, güvende olmanız için sizi O'nun (katından) bir huzur hali bürüyordu. Sizi temizlemek, sizden şeytanın pisliğini gidermek, kalplerinizi pekiştirmek ve ayaklarınızı sağlamlaştırmak için üzerinize gökten su indiriyordu.
- 12) Ve Rabbin meleklerle: “Ben sizinle beraberim. Artık iman edenlere sebat verin. Küfürde direnenlerin kalplerine korku salacağım. O halde vurun boyunlarının üstüne ve bütün parmaklarına!” diye vahyediordu.
- 13) Bu, onların Allah'a ve resulüne başkaldırmalarındandır. Kim Allah'a ve resulüne başkaldırırsa, muhakkak ki Allah'ın azabı şiddetlidir.

¹ SAVAŞ SURESİ

² Geleneksel meallerde “enfal” kelimesine ‘ganimet’ anlamı yüklenmektedir. Hâlbuki Kur'an'da ganimet, “mağanim” olarak birçok yerde geçer. Bunun yanında, savaş sonrası elde edilebilecek ganimetlerin ancak beşte birinin Allah'a ve resulüne ait olduğu 41. ayette belirtilecektir. Burada ise “enfal”ın tamamının Allah ve resulüne ait olduğu anlaşılmaktadır. Bu ise bir çelişkidir. Dolayısıyla “enfal” kelimesi ‘ganimet’ anlamına gelemez. Dikkat edilirse “enfal” ‘ziyade’ manasına gelen “nefl” kelimesinin çoğuludur. ‘Ziyade’ ise bu bağlamda ‘vergi’ demektir. Dolayısıyla buradan anlaşılan, “enfal”ın müminlerden savaşa hazırlık için toplanan savaş vergisi olduğudur. Nitekim 3. ayette Allah yolunda harcayanlardan bahsedilmektedir. Suredeki ayetlerin kronolojik diziliminin de bu yönde olduğu görülmektedir. Surede, ilk önce yapılması gereken savaş hazırlığı, müminlerin savaşa teşviki, savaş sonrası galibiyetin hazmı ve sonrasında da ganimet taksiminden bahsedilmektedir. Ganimetleri surenin en başına koyup sonrasında az önceki sıralamanın izlenmesi Kur'an'daki kronolojik ayet dizilimine aykırıdır.

14) İşte şimdi tadın onu! Kâfirlere muhakkak ki ateş azabı vardır.

Müminlerin savaştan korkarak Allah'a ihanet etmemesi

15) Ey iman edenler! (Size karşı) harekete geçen küfürde direnenlerle karşılaştığınızda onlara arkanızı dönmeyin.³

16) Kim o gün, savaş taktiği veya başka bir birliğe katılma amacı dışında sırtını dönüp kaçarsa, artık Allah'tan bir gazaba uğramıştır ve yeri de cehennemdir. Ne kötü bir varış yeridir!

17) Ve onları siz öldürmediniz, Allah onları öldürdü, attığın zaman sen atmadın, fakat Allah attı. Ve müminleri kendisinden güzel bir bela ile sınar. Muhakkak ki Allah işitendir, bilendir.

18) İşte durum bu. Muhakkak ki Allah kâfirlerin planını bozar.

19) Eğer açılım istiyorsanız işte size fetih geldi ve şayet (tartışmaktan) vazgeçerseniz bu sizin için daha hayırlıdır. Dönerseniz, biz de döneriz. Topluluğunuz çok olsa bile size fayda vermez. Muhakkak ki Allah, müminlerle beraberdir.

20) Ey iman edenler! Allah'a ve resulüne itaat edin. İşittiğiniz halde ondan yüz çevirmeyin.⁴

21) İşitmedikleri halde: "İşittik!" diyenler gibi de olmayın.

22) Muhakkak ki canlıların Allah nezdinde en kötüsü akletmeyen sağır (ve) dilsizlerdir.

23) Eğer Allah onlarda bir hayır olduğunu bilseydi elbette onlara işittirirdi. Ve eğer onlara işittirseydi, elbette onlar yüz çevirerek dönerlerdi.

24) Ey iman edenler! Size hayat verecek şeylere çağırdığı zaman Allah'a ve resulüne icabet edin. Ve bilin ki Allah, kişi ile kalbi arasına girer. Muhakkak ki O'na (götürülüp) toplanacaksınız.

25) Sizden sadece zalim olanlarınıza isabet etmekle kalmayacak bir fitne hakkında bilinçlenin.⁵ Allah'ın azabının şiddetli olduğunu bilin.

26) Yeryüzünde az ve güçsüz olduğunuz zamanları hatırlayın; insanların sizi yok etmesinden korkuyordunuz. (O), sizi barındırdı, yardımını ile destekledi ve sizi temiz şeylerden rızıklandırdı. Umulur ki şükredersiniz.

27) Ey iman edenler! Allah'a ve resulüne ihanet etmeyin. Bile bile emanetlerinize⁶ de ihanet etmeyin.

28) Bilin ki mallarınız ve evlatlarınız ancak bir fitne (unsurudur).⁷ Ve muhakkak ki Allah katında büyük bir ödül vardır.

29) Ey iman edenler! Allah hakkında bilinç sahibi olursanız size ayırt etme kabiliyeti verir. Ve sizden günahlarınızı örter ve sizi bağışlar. Allah, büyük lütuf sahibidir.

Kâfirlerin Allah tarafından helakı

30) Hani küfürde direnenler seni yakalamak veya öldürmek veya sürgün etmek için sana tuzak kuruyorlardı. Onlar tuzak kurarlarken Allah da tuzak kuruyordu. Allah tuzak kuranların en hayırlısıdır.

³ 'onlardan kaçmayın.'

⁴ 'İşittiğiniz halde işittiğinizden yüz çevirmeyin.'

⁵ 17. ayette de belirtildiği gibi Allah müminleri güzel bir bela ile sınar. Bu bela, fitne veya musibetler sadece ve sadece zalimlere has değildir.

⁶ 'sorumluluklarınıza'

⁷ Bu ayet, sadece bağlı olduğu kontekst ile değerlendirilmelidir. Savaş edilmesi gereken zamanda müminlerin dünyevi arzular dolayısıyla geride kalmaları, onların hüsrandır.

- 31) Ve ayetlerimiz onlara okunduğunda: “Duyduk; şayet biz isteseydik elbette onun benzerini söylerdik. Bu, evvelkilerin masallarından başka bir şey değildir!” demişlerdi.
- 32) Ve: “Allah’ım! Eğer bu (kitap) senin katından (gelen) gerçek ise, üzerimize gökten taş yağdır veya acı bir azap getir!” demişlerdi.
- 33) (Oysa) sen onların aralarındayken Allah onlara azap edecek değildir. Ve onlar bağışlanma dilerlerken de Allah onlara azap edici değildir.
- 34) Onlar Mescid-i Harem’den alıkoyarlarken ve onun koruyucuları değillerken Allah niçin onlara azap etmesin? Onun koruyucuları ancak bilinç sahipleridir, fakat onların çoğu bilmezler.
- 35) Onların Beyt’in yanındaki salâtları gürültü ve umursamazlıktan başka bir şey değildir.
- 36) Küfürde direnenler, mallarını Allah yolundan alıkoymak için harcarlar. Bu harcamaları onlar için sonra pişmanlık olacak ve sonrasında yenilecekler. Ve kâfirler cehenneme toplanacaklardır.
- 37) Allah pis olanı temizden ayırmak ve pis olanların bir kısmını diğerinin üzerine yığarak hepsini topluca cehenneme koymak için böyle yapar. İşte onlar hüsrana uğrayanlardır.
- 38) Küfürde direnenlere eğer vazgeçerlerse geçmiş günahlarının bağışlanacağını söyle. Yüz çevirirlerse, daha öncekilerin kanunu uygulanacaktır.
- 39) Bozgunculuk bitinceye ve din tamamen Allah için oluncaya kadar onlarla savaşın. Eğer vazgeçerlerse, muhakkak ki Allah onların yaptıklarını görür.
- 40) Eğer yüz çevirirlerse, bilin ki Allah sizin dostunuzdur. (O) ne güzel dost ve ne güzel yardımcıdır.

Allah’ın müminlere yardımı

- 41) Ayırım gününde, iki topluluğun karşılaştığı gün, Allah’a ve kulumuza indirmiş olduğumuza iman ediyorsanız bilin ki ganimet olarak elde ettiğiniz şeylerin beşte biri Allah’a, resule, yakınlarla, yetimlere, yoksullara ve yolda kalmışa aittir. Allah her şeye güç yetirendir.
- 42) Hani siz, vadinin yakın kenarında, onlar uzak kenarında, kervan ise sizden aşağı taraftaydı. Şayet sözleşmiş olsaydınız, zaman konusunda mutlaka anlaşmazlığa düşerdiniz. Fakat Allah, olacak olan bir işi gerçekleştirmek için böyle yaptı ki, helak olacak kimse açık bir delille helak olsun, yaşayan da açık bir delille yaşasın. Muhakkak ki Allah işitendir, bilendir.
- 43) Hani Allah sana onları hayalinde az gösteriyordu. Eğer onları çok gösterseydi mutlaka çözüldünüz ve o konuda tartışmaya düşerdiniz. Fakat Allah selamete erdirdi. Muhakkak ki O, sinelerde olanı bilir.
- 44) Karşı karşıya geldiğinizde de onları gözlerinize az gösteriyor, sizi de onların gözlerinde azaltıyordu ki Allah, olacak olan işi gerçekleştirsün. Tüm işler Allah’a döndürülür.
- 45) Ey iman edenler! Bir toplulukla karşı karşıya geldiğinizde sebat edin ve Allah’ı çokça hatırlayın ki kurtulasınız.

Savaşta müminlerin sahip olması gereken psikolojik ve ruhsal yapı

- 46) Ve Allah ve resulüne itaat edin ve tartışmayın. Yoksa çözülsünüz ve rüzgârınız⁸ gider. Sabredin. Allah sabredenlerle beraberdir.

⁸ ‘şevkiniz’ anlamında... “Rwh” kökü ve türevleri Kur’an’da 57 kez; ‘ruh, rahmet, rahatlık, rüzgâr’ gibi anlamlarda kullanılmıştır. Burada rüzgâr metaforuyla ‘itici güç’ kastedilmişse benzetilmektedir. İnsana üflenen Ruh ve Ruh’ul-Kudüs’le anlam ilişkisi hatırlanmalıdır (Bknz. Kutsal Ruh/16:2). Allah ve resulüne itaat etmeyip tartışmaya duranlar bilgeliğin güvencinden mahrum kalırlar.

47) Böbürlenmek, insanlara gösteriş yapmak ve Allah yolundan alıkoymak için yurtlarından çıkanlar gibi olmayın. Allah, onların yaptıklarını kuşatandır.

48) Şeytan onlara yaptıklarını süslemişti ve: “Bugün insanlardan size galip gelebilecek kimse yok. Muhakkak ki ben sizin yanınızdayım” demişti. Fakat iki topluluk görüş alanına girince iki topuğu üzerinde dönüp: “Ben sizden uzağım. Muhakkak ki sizin görmediğiniz şeyleri görüyorum. Muhakkak ki ben, Allah’tan korkuyorum. Allah, azabı şiddetli olandır” dedi.

49) Münafıklar ve kalplerinde hastalık bulunanlar: “Bunları dinleri yanıltmış⁹” diyorlardı. Kim Allah’a tevekkül ederse, Allah yücedir, hikmet ve hüküm sahibidir.

Allah’ın, kâfirlerin karşısında olması¹⁰

50) Meleklerin, küfürde direnenlerin yüzlerine ve arkalarına vurarak ve onlara: “Tadın yakıcı azabı!” (diyerek) vefat ettirdiğini bir görseydin!

51) Bu, ellerinizle yaptıklarımız sebebiyledir. Ve muhakkak ki Allah, kullarına zulmedici değildir.

52) Tıpkı Firavun’un yandaşlarının ve ondan öncekilerin durumu gibi... Onlar Allah’ın delillerini tanımazdan gelmişlerdi de Allah bunun üzerine günahlarından dolayı onları yakalamıştı. Allah güçlüdür ve azabı şiddetli olandır.

53) Bunun sebebi, bir toplumun kendinde olanı değiştirmeye kadar Allah’ın onlara nimet olarak verdiğini değiştirmeyeceğidir. Allah işitendir, bilendir.

54) Tıpkı Firavun’un yandaşları ve ondan öncekilerin durumu gibi... Rablerinin ayetlerini yalanladıklarında biz de günahlarından dolayı onları helak etmiştik ve Firavun’un yandaşlarını boğmuştuk. Onların hepsi zalimdir.

55) Allah nezdinde canlıların en kötüsü küfürde direnenlerdir. Artık onlar iman etmezler.

56) Bunlar, içlerinden kendileriyle anlaşma yaptığın kimselerdir ki sonra her defasında antlaşmalarını bozarlar. Onlar bilinçlenmezler.

Savaş hazırlığı

57) Savaşta onları yakalarsan arkalarından gelenlere (örnek olsun diye) onları darmadağın et. Umulur ki öğüt alırlar.

58) Bir topluluğun ihanetinden korktuğun takdirde aynı şekilde onlara davran¹¹. Muhakkak ki Allah hainleri sevmez.

59) Küfürde direnenler öne geçtiklerini sanmasınlar. Onlar kaçamazlar.

60) Onlara karşı gücünüzden ne kadar yeterse kuvvet ve bağlanan atlardan hazırlayın.¹² Böylece o(nlarla) Allah’ın düşmanlarını, sizin düşmanlarınızı ve onlardan başka sizin bilmeyip Allah’ın bildiklerini korkutursunuz. Allah yolunda ne harcarsanız size geri verilir ve haksızlığa uğratılmazsınız.

⁹ Sayıca az ve yetersiz bir donanımına sahip olmalarına rağmen kazanabileceklerini düşünmek konusunda...

¹⁰ Bu bölümdeki ayetler, psikolojik olarak müminlerin gerçeği örten düşmanlardan üstün olduğu konusunda ikna mahiyetindedir.

¹¹ ‘aynı şekilde onlarla yapılan antlaşmayı iptal et’ anlamında...

¹² “Hayl” at anlamına geldiği gibi ‘hayal’ anlamına da gelmektedir. Rabt altına alınabilen tüm hayaller... Bunu her çağa göre zenginleştirebiliriz. Savaş malzemesi bağlamında; top, tüfek, tank, füze, manyetik silahlar vb.

Barışa yanaşanlar

61) Eğer barışa yanaşırlarsa, sen de ona yanaş ve Allah'a tevekkül et. Muhakkak ki O, işitendir, bilendir.

62) Eğer seni kandırmak isterlerse Allah sana yeter. Yardımı ile seni ve müminleri destekleyen O'dur.

63) Ve onların kalplerinin arasını birleştirdi. Eğer yeryüzündeki şeylerin hepsini harcasaydın onların kalplerinin arasını birleştiremezdin. Fakat Allah onların arasını birleştirdi. Muhakkak ki O, yücedir, hikmet ve hüküm sahibidir.

64) Ey nebi! Sana ve müminlerden sana uyanlara Allah yeter.

Barışın mümkün olmadığı ve savaşın kaçınılmaz olduğu durumlarda...

65) Ey nebi! Müminleri savaşa teşvik et.¹³ Eğer sizden sabırlı yirmi kişi olursa, iki yüz kişiye galip gelir. Şayet sizden yüz kişi olursa, idrak edemeyen bir topluluk olduklarından dolayı küfürde direnenlerden bin kişiye galip gelir.

66) An itibariyle Allah sizde zayıflık olduğunu bildi ve sizden (yükü) hafifletti. O halde sizden sabırlı yüz kişi olursa, iki yüz kişiye galip gelir ve şayet sizden bin kişi olursa, Allah'ın izniyle iki bin kişiye galip gelir. Allah, sabredenlerle beraberdir.

Savaş esirleri ve ganimetleri hakkında...

67) Hiçbir nebiye yeryüzünde baskın olmadıkça esir almak (uygun) olmaz.¹⁴ Siz dünya malını istiyorsunuz. Ve Allah Ahiret'i istiyor. Allah yücedir, hikmet ve hüküm sahibidir.

68) Eğer Allah tarafından (hakkınızda) önceden bir yazı olmasaydı, aldıklarınızdan ötürü size büyük bir azap dokunurdu.¹⁵

69) Artık ganimetleri helâl ve temiz olarak yiyin. Allah hakkında bilinç sahibi olun. Muhakkak ki Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

70) Ey nebi! Elinizdeki esirlere: "Eğer Allah kalbinizde hayır olduğunu bilirse, size, sizden alından daha hayırlısını verir ve sizi bağışlar. Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir" de.

71) Şayet sana hainlik etmek isterlerse (bil ki) daha önce Allah'a da ihanet etmişlerdi (de) o zaman (Allah), sana, onlara karşı imkân vermişti. Allah bilendir, hikmet ve hüküm sahibidir.

Savaş sonrası yapılan antlaşmalara riayet, müminlerin dayanışması ve hicret hakkında

72) İman edenler, hicret edenler, mallarıyla ve benlikleriyle Allah yolunda mücadele edenler, barındıranlar ve yardım edenler, işte bunlar birbirinin dostudur. İman edip hicret etmeyenler için ise onlar hicret edinceye kadar üzerinizde onlarla olan dostluğunuzun (gerektirdiği) bir şey yoktur.¹⁶ Ve eğer onlar sizden din konusunda yardım isterlerse, sizinle aralarında antlaşma bulunan bir topluluğun aleyhine olmaksızın, kendilerine yardım etmek sizin üzerinizdir^{17,18}

¹³ Dikkat edildiğinde görülecektir ki bir devlet başkanı olarak savaşa teşvik, risalet sıfatıyla değil, nübüvvet sıfatıyla gerçekleşmektedir.

¹⁴ Bu ayet her türlü mahalle terörünün önünü kesmektedir.

¹⁵ Kur'an'a göre iman edip affedilecekleri Allah tarafından bilinmiş olmasaydı müminlere yeryüzünde kabul edilmiş bir güç olmadıkları halde esir almalarından ötürü büyük bir azap dokunacaktı.

¹⁶ 'üzerinizde onlarla olan dostluğunuzun (gerektirdiği) bir vazife yoktur.'

¹⁷ 'üzerinize vazifedir'

¹⁸ Kur'an'da müminlere emredilen hukuk anlayışı, adaletin ufuk seviyede temsil edildiğinin bir göstergesidir. Başka bir mümin topluluğunun isteği bile olsa, mümin olmayan topluluklarla yapılan antlaşmaların hükümlerine riayet edilmesi, Kur'an'ın adalet anlayışının enginliğinin ispatıdır.

73) Küfürde direnenler de birbirlerinin dostudur. Eğer siz böyle yapmazsanız yeryüzünde kargaşa ve büyük bir bozgunculuk olur.¹⁹

74) İman edenler, hicret edenler, Allah yolunda mücadele edenler, barındıranlar ve yardım edenler, işte onlar gerçek müminlerdir. Onlar için bağışlanma ve bol rızık vardır.

75) Sonradan iman eden ve sizinle birlikte mücadele edenlere gelince; işte onlar sizdendir. Kan akrabaları (ise) Allah'ın Kitabı'na göre birbirlerine önceliklidir. Allah her Şeyi bilendir.²⁰

¹⁹ Eğer müminler mümin olmayan topluluklarla yaptıkları antlaşmayı bozarlarsa yeryüzünde düzen adına hiçbir Şey kalmaz.

²⁰ Birçok dini firkanın, mensuplarını tamamen kardeş ilan edip onlar gibi inanmayan akrabalarını akraba kabul etmediği göz önünde bulundurulacak olursa, Kur'an'ın bu konudaki hükmünün ne kadar isabetli olduğu anlaşılacaktır. Kur'an, dini görüşleri ne olursa olsun, kişinin, yakın akrabalarını kollamasını ve onlara öncelik tanınmasını tavsiye etmektedir.

9. SURE¹

Savaş sonrası yapılan bir antlaşmayı bozan müşriklere uyarı

- 1) Bu, Allah ve resulünden, müşriklerden antlaşma yaptıklarınıza bir uyarıdır.
- 2) Artık yeryüzünde dört ay (daha) dolaşın ve bilin ki siz Allah'tan kaçacak değilsiniz. Allah kâfirleri rezil eder.
- 3) Büyük Konferans Günü'nde² Allah ve resulünden bütün insanlara bir bildiri: Allah ve resulü, müşriklerden uzaktır. Artık pişman olursanız, o pişmanlık sizin için daha hayırlıdır. Eğer yüz çevirirseniz, bilin ki Allah'tan kaçacak değilsiniz. Küfürde direnenleri acıklı bir azap ile müjdele.
- 4) (Ancak) müşriklerden kendileriyle antlaşma yapmış olduğunuz, sonrasında size karşı bir şeyi eksiltmemiş³ ve size karşı kimseye yardım etmemiş olanlar müstesna.⁴ Onların antlaşmalarını, süreleri bitinceye kadar tamamlayın. Muhakkak ki Allah, bilinç sahiplerini sever.
- 5) **Harem aylar çıkınca müşriklere nerede rastlarsanız onları zapt edin:⁵ onları tutuklayın, kuşatın ve onları bütün gözetleme yerlerinde bekleyip gözetleyin⁶.** Bundan sonra pişman olurlar ve salâti ayakta tutup zekâtı verirlerse artık yollarını serbest bırakın. Muhakkak ki Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.
- 6) Eğer müşriklerden birisi senden sığınma isterse ona karşılığını ver,⁸ olur ki Allah'ın kelamını işitir. Sonra da onu güvenli olacağı yere ulaştır. Bu, onların bilmeyen bir topluluk olmaları sebebiyledir.⁹
- 7) Mescid-i Harem'in yanında kendileriyle antlaşma yaptıklarınızın dışında, müşriklerin Allah ve resulü nezdinde nasıl (hakkanî) bir antlaşması olabilir? Onlar sizin için (antlaşmayı) ayakta tutarlarsa siz de onlar için (antlaşmayı) ayakta tutun. Muhakkak ki Allah, bilinç sahiplerini sever.

Müşriklerin bozguncu olmaları

- 8) Nasıl (anlaşma olabilir ki)? Eğer onlar size üstün gelselerdi hakkınızda ne aile bağlarını ve ne de korunma (hakkını) gözetirlerdi. Ağzlarıyla sizi razı ederler, kalpleri ise direnir. Onların çoğu fasıktır.

¹ **BÜYÜK İŞARET SURESİ:** Bu sure, kritik ve skeptik düşünenler açısından, Kur'an'ın Allah kelamı olabileceğine dair önemli bir delil içermektedir. Zira bu surede Kur'an'ın matematiksel sistemi olan 19 kodlamasının bir sağlaması bulunmaktadır. 124. ayet, ilerisi için bir işaret olduğu izlenimini vermektedir. Ayrıca bu sure Besmele ile başlamayan tek suredir.

² Vaadin Tekrarı/2:196'da bahsedilen Konferans.

³ 'kusur etmemiş'

⁴ 'Allah bunları rezil etmez' manasında...

⁵ "uqtulu" kelimesinin Vaaddin Tekrarı/2:54 ve 72 ayetlerinde nasıl tercüme edildiğine bakınız.

⁶ 'onlar için bütün hapislerde bekçilik yapın'

⁷ "Uqtulu" kelimesini geleneksel çevirilerin aksine 'öldürün' yerine söz dizimi açısından 'zapt edin' şeklinde çevirmeyi uygun bulduk. Eğer bu ayette "uqtulu" 'öldürün' olsaydı, müminler Harem Ay sonrasında savaş antlaşmalarını bozan müşriklere ne yapacakları hususunda şaşkın olacaktı. Zira "uqtulu" 'öldürün' olarak anlaşıldığında ayette hem müşriklerin öldürülmesi, hem onların tutuklanması ve hem de pişman olurlarsa onların serbest bırakılmasından bahsedilmektedir. Eğer bir müşrik öldürülecekse, aynı zamanda o nasıl tutuklanır veya nasıl pişman olmasına fırsat verilir? Bu, mantiken mümkün değildir.

⁸ 'Eğer müşriklerden birisi sana sığınma talep ederse ona bu hakkı tanı,'

⁹ Müminlerin dünyadaki gerçek adalet, hak ve hukukun tam temsilcisi olduğunu bilmeyenler, bu ayetin müminlere öğrettiği düsturlar sayesinde belki yumuşar ve umulur ki hidayet bulurlar.

9) Allah'ın ayetlerini az bir kazanç karşılığında sattılar ve O'nun yolundan alıkoydular. Yapmakta oldukları şey ne kötüdür!

10) Bir mümin hakkında ne aile bağlarını ve ne de korunma (hakkını) gözetirler. İşte onlar haddi aşanlardır.

11) Eğer onlar pişman olur, salâti ayakta tutar ve zekâtı verirlerse, artık onlar dinde sizin kardeşlerinizdir. Bilen bir topluluğa ayetlerimizi açıklıyoruz.¹⁰

Antlaşmayı bozan müşriklerle yeniden savaşılması

12) Eğer sözleştikten sonra sözleşmelerini bozarlar ve dininizle alay ederlerse, önderlerini zapt edin, çünkü onların antlaşmaları yoktur¹¹. Umulur ki vazgeçerler.

13) Yeminlerini bozan, resulü (yurdundan) çıkarmaya yeltenen, size karşı ilk harekete geçenler ile savaşmayacak mısınız? Onlardan çekiniyor musunuz? Eğer müminseniz, kendisinden çekilmeye layık olan Allah'tır.

14) Onlarla savaşın ki Allah sizin ellerinizle onlara azap etsin, onları rezil etsin, size onlara karşı yardım etsin ve müminler topluluğunun göğsünü şifaya kavuştursun

15) ve kalplerindeki öfkeyi gidersin. Allah, dileyenin pişmanlığını kabul eder. Allah bilendir, hikmet ve hüküm sahibidir.

16) Yoksa siz, Allah'ın, sizden mücadele edenleri ve Allah'tan, resulünden ve müminlerden başkalarını dost edinmeyenleri bilmeden¹² bırakılacağınızı mı hesap ettiniz¹³? Allah, yaptıklarınızdan haberdardır.

Müşriklerin hürmet mabetlerini ziyaret edememesi

17) **Müşrikler, kendi kâfirliklerine bizzat şahit olup dururken Allah'ın mescidlerini (gerek) imar etmeleri (gerekse) ziyaret etmeleri (söz konusu) olamaz.**¹⁴ Onların amelleri heba olmuştur ve bu yüzden ateşin içinde kalıcıdırlar.

18) Allah'ın saygı mabetlerini Allah'a ve Ahiret Günü'ne iman eden, salâti ayakta tutan, zekâtı veren ve Allah'tan başkasından çekinmeyenler imar eder. İşte bunların hidayete erenlerden olması umulur.

¹⁰ Kur'an'daki dinin özünün iyilik yapmak olduğuna dair bir ayet daha...

¹¹ 'geçersizdir'

¹² Benzer ifade Birliğe Davet/3:142 ayetinde de geçmektedir. Allah'ın bir şeyi bilmemesi mümkün değildir. Sadece henüz gerçekleşmeyen bir durum sebebiyle bu ifade 'ortaya çıkarmak' anlamındadır. İnsanlar, mücadeleciler ruhlarını ortaya koyacak bir eylem ve durum içine henüz girmeden imtihanlarının bittiğine hükmetmemelidirler. Bu durumda akla başka bir soru gelmektedir. Erken yaşta ölenlerin durumu nedir? Reenkarnasyon inancı doğrultusunda rahatlıkla diyebiliriz ki hiç denenmeden erken yaşta ölenler, muhakkak surette başka bir yaşamda denenecekler ve ancak o zaman salıverileceklerdir.

¹³ 'zannettiniz'

¹⁴ "'imar'" kelimesi Arapça da hem 'imar etme' hem de 'ziyaret etme' manasına gelmektedir. Burada her iki anlamının da ayete yüklenmesi en uygun olanıdır. Ayette bahsedilen hadise, müminlerle yapmış oldukları antlaşmaları bozan ve kâfirliklerine ısrarla devam eden müşriklerin, müminlerin hükmettiği topraklarda kendileri için bir mabet inşa edemeyişi ve/veya müminlere ait olan mabetleri de ziyaret edemeyişidir. Bu vesile ile bozguncu müşriklerin mabet içerisinde bir su-i kast gerçekleştirme ihtimalinin önüne geçilmiş olur. Dolayısıyla ayetin ilk kısmı genel manası itibarıyla şöyledir: 'Müşrikler, kendi kâfirliklerine bizzat şahit olup dururken Allah'ın saygı mabetlerini ziyaret edemez, (kendilerine has yeni) mabetler de kuramazlar.'

19) **Siz Mescid-i Harem'e haccı ve ziyareti¹⁵ sulandıranlarla¹⁶, Allah'a ve Ahiret Günü'ne inanan ve Allah yolunda mücadele eden kişiyi (bir mi) tutuyorsunuz?** (Onlar) Allah nezdinde aynı seviyede olamaz. Allah zalim toplumu hidayete erdirmez.

20) İman edenler, hicret edenler ve Allah yolunda malları ve benlikleri ile mücadele edenlerin dereceleri Allah nezdinde pek büyüktür. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir.

21) Rableri onları, kendi katından bir rahmet, bir rıza ve kendilerine içinde tükenmez nimetlerin bulunduğu cennetlerle müjdelemektedir.

22) Onlar orada kalıcıdırlar. Muhakkak ki Allah katında büyük bir ödül vardır.

İnsanı Allah yolunda mücadeleden alıkoyabilecek şeyler

23) Ey iman edenler! Eğer ana-babalarınız ve kardeşleriniz küfrü imana karşı severlerse¹⁷ onları veli edinmeyin. Ve kim onları veli edinirse, işte onlar zalimlerdir.¹⁸

24) De ki: “Eğer ana-babalarınız, evlatlarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, aşiretiniz, biriktirdiğiniz mallar, bozulacağından çekindiğiniz bir alış-veriş, hoşlandığınız meskenler Allah ve resulünden ve O'nun yolunda mücadele etmekten size daha sevimli ise artık Allah emrini getirinceye kadar bekleyin. Allah, fasıklar topluluğunu hidayete erdirmez.

25) Andolsun ki Allah size birçok beldede ve Huneyn Günü'nde yardım etti. Fakat çokluğunuz sizi böbürlendirdiği halde sizden bir şey gideremedi. Yeryüzü genişliğine rağmen size dar geldi. Sonrasında gerisin geri döndünüz.

26) Sonra Allah, resulünün ve müminlerin üzerine bir huzur indirdi. Ve sizin kendisini görmediğiniz ordular indirdi ve küfürde direnenlere azap etti. İşte bu, kâfirlerin cezasıdır.¹⁹

27) Nitekim Allah bunun ardından dileyen kişinin pişmanlığını kabul eder. Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

28) Ey iman edenler! Müşrikler sadece bir pisliktir. Bu yıldan sonra Mescid-i Harem'e yaklaşmasınlar. Eğer yoksulluktan korkarsanız, Allah isterse sizi lütfundan zengin edecektir. Muhakkak ki Allah bilendir, hikmet ve hüküm sahibidir.

Segar, “cizye” denilen alışlagelmış vergiyi yürürlükten kaldırmaktadır

29) **Kitap verilenlerden Allah'a ve Ahiret Günü'ne iman etmeyenler, Allah ve resulünün haram kıldığı şeyleri haram saymayanlar ve Hak Din'i din edinmeyenlerle küçülerek kendi elleriyle cezalarını verene²⁰ kadar savaşın.²¹**

¹⁵ Bknz. Vaadin Tekrarı/2:158, 196

¹⁶ Geleneksel çeviriler ‘sulandırma’ anlamına gelen “siqayete” fiilini ‘su verme’ olarak çevirmekte ve ayete, gerek kendi içinde gerekse bağlamdaki ayetlerle örtüşmeyen bir anlam yüklemektedirler. Hâlbuki gerek Arapçada gerek başka dillerde ‘sulandırmak’ fiilinin ‘su vermek’ten ziyade bir de ‘dalga geçmek, alay etmek, ciddiye almamak’ anlamı vardır. Nitekim 12. ayette Allah’ın Dini ile alay eden müşriklerden bahsedilmektedir.

¹⁷ ‘tercih ederlerse’

¹⁸ Savaş/8:75’te bahsedilen ‘hangi dine mensup olursa olsun akrabalara öncelik verme’ düsturu ile bu ayette bahsedilen mevzu birbiri ile çelişmemektedir. Zira bir dinin mensubu olmak başka, gerçeği yalanlarla örten ve inananlara öfke püsküren zalim bir topluluğa gönül vermek ve onları desteklemek başkadır.

¹⁹ Bu ayet, hak yolda savaşanların korkmaması için Allah’ın kendilerine nasıl yardım ettiğini örneklendirmektedir.

²⁰ ‘cezalarını çekene kadar’ manasında...

²¹ Bu ayet, Muhammed peygamber ve etrafında Kur’an’ı anlamış ilk inananların ölümüyle başlayan İslam tarihi boyunca, tercüme önerimizden çok farklı şekilde anlaşılmıştır. Bu ayette geçen “jizya” kelimesine yüklenen anlam, emperyalist İslam halifeleri tarafından uygulanan ‘Hristiyan veya Yahudi kavimlerinden savaş sonrası alınan vergi’dir. Bu anlayışa göre Kur’an’ı gönderen Yaratıcı, İslam devletlerinin kasasına her sene alın teri dökülmemiş

Ehli Kitap içinde Allah'tan başka ilahlar uyduranlar ve insanları sömürenler

30) Yahudiler “Üzeyir Allah'ın oğludur” dediler ve Hristiyanlar: “Mesih Allah'ın oğludur” dediler. Onların ağızlarıyla söylediği bu sözler, daha önce küfürde direnenler (arasından) Allah'ın kendileri için öldüğünü söyleyenlerin sözlerine benziyor.²² Nasıl da uyduruyorlar²³!

31) Hahamlarını ve ruhbanlarını, Allah'ın dışında rabler edindiler ve Meryemoğlu İsa Mesih'i de... (Hâlbuki) tek bir ilaha kul olmalarından başka bir şeyle emrolunmadılar. O'ndan başka ilah yoktur. O, onların ortak koşmalarından münezzehtir.

32) Allah'ın nurunu ağızlarıyla söndürmek istiyorlar. (Hâlbuki) kâfirler hoşlanmasa da, Allah, nurunu tamamlamaktan başkasını istemez.

33) Müşrikler hoşlanmasa da, resulünü, Hak Din'i bütün dinlere üstün kılmak amacıyla hidayetle gönderen O'dur.

34) Ey iman edenler! Hahamlardan ve ruhbanlardan çoğu, insanların mallarını hile ile yiyorlar ve Allah yolundan alıkoyuyorlar. Altın ve gümüşü hazineleştiren²⁴ ve Allah yolunda harcamayanlar... Artık onları acıklı bir azapla müjdele.

bir para girmesi için onları başka kavimlerle savaş yapmaya teşvik etmiştir. Bu anlayış dolayısıyla da İslam tarihi boyunca birçok gayr-i müslim devlet ve o devletlerin masum halkları zalimane vergiye bağlanmıştır.

Peki nedir ayette anlatılmak istenen?

Bunun için Kur'an'da “jim-ze-ye”nin kök ve türevlerini araştırmak yeterlidir. Görülecektir ki bu kelimenin anlamı Türkçede de aynı anlama gelen ‘ceza’ kelimesidir. Kur'an'da bu kelime birçok ayette ‘Zalimlerin cezası budur! (Ehli Kitap/5:29); İşte bu, iyilik yapanların ödülüdür! (Ehli Kitap/5:85)’ gibi anlamlarda geçmektedir. Dolayısıyla Kur'an'daki kullanımıyla ‘ceza,’ bir iyilik veya kötülük yaptıktan sonra kişiye veya toplumlara hak ettikleri ödülün veya azabın verilmesidir. Görüldüğü gibi ‘ceza,’ Kur'an'da düzinelerce kez hem ‘ödül,’ hem de ‘azap’ şeklinde kullanılmaktadır. İşte bu ayette de bu kelime, ‘cezasını ödeme, yaptıklarından dolayı cezalarını çekme’ anlamı taşımaktadır. Ayette anlatılmak istenen hadise, müminleri, kendileriyle savaşan bu Allah ve Ahiret inancı olmayan, Allah'ın elçisi vasıtasıyla haram saydığını haram saymayan kişilerle, onlara cezalarını çektirip küçük düşürene kadar savaşmaya teşvik etmektir. Yani bunun, savaş sonrası Yahudilerin ve Hristiyanların vermeye zorlandığı sözde ‘cizye’ isimli bir vergi veya maddi bir tazminat ile hiçbir ilgisi yoktur. Ayrıca Müminler/23:72 ayeti de Muhammed'in Ehli Kitap'tan bir vergi istemediğini özellikle vurgulamaktadır. Elinizde bulunan bu çeviri, İslam tarihi boyunca uygulanan ‘cizye’ ismindeki zalimane uygulamayı ifşa etmiştir.

²² Bu ayetin ‘daha önce kâfirlerden Allah'ın kendileri için öldüğünü söyleyenlerin sözlerine benziyor’ kısmı da yine ne yazık ki günümüze kadar Hristiyanlık teolojisinden ve grekoromen mitolojisine yeteri kadar hakim olamayan tefsircilerin yorumu nedeniyle ‘Allah onları öldürsün!’ veya ‘Allah onları kahretsin’ şeklinde anlaşılıp çevirilere bu haliyle yansıtılmıştır. Hâlbuki burada anlatılmak istenen hadise, belirli bir Yahudi cemaati hahamlarının Arapçası Üzeyir olan bir peygamberi* ve Hristiyanlık Dini teologlarının İsa Mesih'i Tanrı'nın öz oğlu sayması ve bu iki inancın grekoromen mitolojisinden esinlenilerek üretildiğidir. Grekogromen mitolojisinde Osiris, Temmuz, Adonis, Attis ve Dionisus gibi tanrı veya tanrıçalar dünyaya inip halkın günahlarına kefaretle olsun diye ölürlere. Bundan esinlenen bazı haham ve Hristiyan teologlar da peygamberlerini Allah seviyesine, onun Allah'ın öz oğlu olduğunu iddia etmekle çıkarmış, sonrasında da onun ölümüyle halkın günahlarının affolunduğunu iddia etmişlerdir. Kur'an ise bu inancın tamamen bir uydurma olduğunu dile getirmektedir. Ne yazık ki Kur'an, çok üstün bir teolojik bilgiye sahip olmasına rağmen yanlış anlaşılmalara ve tercüme hatalarından gölgelenmiştir.

*Akademik araştırmalara göre bir kısım Arap Yahudiler, Arapçası Üzeyir olarak telaffüz edilen Ezra peygamberi tanrısal konumda kabul etmişlerdir (Mun'im Sirry (2014). *Scriptural Polemics: The Qur'an and Other Religions*, Oxford University Press).

²³ “Hemze-fe-kef” kökünden türeyen kelimenin ‘uydurma’ manasına geldiğini görmek için bkn: Ehli Kitap/5:75, Kur'an/6:95, Zalimlerin Akıbeti/7:117, Devrim/26:45, vs.

²⁴ “keneze” kökünden türeyen fiil ‘hazineleştirmek,’ isim ise ‘hazine’dir. Bkn: Tanrı'ya Hizmet/11:12, Hristiyanlar/18:82 Terkedilen Kur'an/25:8, vs.

35) O gün (bunlar) cehennem ateşinde kızdırılacak da onların alınları, yanları ve sırtları bunlarla dağlanacak. İşte bu, kendileriniz için hazineleştirdiğiniz şeylerdir. Artık hazineleştirdiğiniz şeyleri tadın!

Harem aylarda müminlerin kendilerine savaş açan müşriklerle savaşması

36) Muhakkak ki Allah'ın gökleri ve yeri yarattığı gündeki kitabında²⁵ ayların sayısı on ikidir. Bunun dördü Allah nezdinde haramdır.²⁶ İşte geçerli din budur. Artık o (aylarda) nefislerinize zulmetmeyin. (Fakat) sizinle topluca savaşıkları gibi müşriklerle topluca savaşın.²⁷ Muhakkak ki Allah bilinç sahipleriyle beraberdir.

37) (Harem ayları) ertelemek, küfürde ileri gitmektir. Küfürde direnenler onunla saptırılırlar. Adedin uyması için bir yıl haram sayıp bir yıl helâl saymak kaydıyla Allah'ın haram kıldığını helâlleştirirler. Kötü amelleri onlara süslendi. Allah kâfirler topluluğunu hidayete erdirmez.

38) Ey iman edenler! Ne oldu ki size “Allah yolunda ilerleyin!” denildiğinde yere çakılıp kaldınız? Yoksa dünya hayatını Ahiret'e mi tercih ettiniz? (Hâlbuki) Ahiret'e göre dünya hayatının geçimi pek azdır.

39) Harekete geçmezseniz sizi acıklı bir azapla cezalandıracak ve yerinize başka bir toplum geçirecek. Siz O'na zarar veremezsiniz. Allah her şeye güç yetirendir.²⁸

40) Siz ona yardım etmezseniz Allah ona yardım etmiştir. Hani küfürde direnenler onu iki kişiden ikincisi olarak çıkarmıştı. Mağarada arkadaşına: “Üzülme, muhakkak ki Allah bizimledir” demişti. Bunun üzerine Allah ona bir huzur indirmiş ve onu görmediğiniz bir ordu ile desteklemişti. Küfürde direnenlerin sözünü de alçaltmıştı. Allah'ın sözü üstündür. Allah yücedir, hikmet ve hüküm sahibidir.²⁹

41) (Gerek) hafif (gerek) ağır olarak harekete geçin. Mallarınız ve benliklerinizle Allah yolunda cihad edin. Eğer bilerseniz, bu sizin için daha hayırlıdır.

İhtiyaç üzere çağrıldıklarında savaşa katılmayan münafıklar

42) Eğer yakın bir dünya menfaati ve kolay bir yolculuk olsaydı elbette sana tabi olurlardı, fakat meşakkat onlara fazla geldi. “Eğer gücümüz yetseydi muhakkak sizinle beraber çıkardık” diye yemin edecekler. Kendilerini helak ediyorlar. Allah onların gerçekten yalancılar olduğunu biliyor.

43) Allah seni affetsin! Doğru sözlüler sana belirinceye ve yalancıları bilinceye kadar niçin onlara izin verdin?

44) Allah'a ve Ahiret Günü'ne iman edenler malları ve benlikleriyle cihad etme (hususunda) senden izin istemezler. Allah bilinç sahiplerini bilir.

45) Senden ancak Allah'a ve Ahiret Günü'ne iman etmeyen ve kalpleri şüpheye düşüp o şüphelerinin içinde bocalayanlar izin isterler.

²⁵ ‘kader ettiği yazısında’

²⁶ 9:2

²⁷ ‘(Eğer size karşı ilk onlar saldırıya geçerlerse) müşriklerle onların size karşı savaşacağı gibi topluca savaşın.’

²⁸ Burada anlatılmak istenen, göz göre göre kendilerine savaş açmış bir kavimle savaşmadıkları takdirde müminlerin o zalim kavim tarafından yerle bir edileceğidir. Böyle bir durum söz konusu olduğunda müminler, kendilerine savaş açan zalim topluluklardan korunmak için mutlaka savaşmalıdırlar.

²⁹ 26. ayette olduğu gibi, Allah'ın müminlerle birlikte olduğu ve savaş durumunda onlara yardım edeceği ve bu yüzden asla korkmamaları gerektiği örneklerle anlatılıyor.

- 46) Eğer (savaşa) çıkmak isteselerdi onun için bir hazırlık yaparlardı. Fakat Allah onların davranışlarını beğenmedi ve onları geri bıraktı. Onlara: “Oturanlarla beraber oturun” denildi.
- 47) Eğer onlar sizinle birlikte çıksalardı, size ancak zararı arttırlar ve aranızda sokulup sizi fitneye düşürmeye uğraşırlardı. Aranızda onlar için dinleyenler³⁰ vardır. Allah zalimleri bilir.
- 48) Andolsun ki (bunlar) daha önce de kargaşa çıkarma peşine düşmüşler ve sana karşı işler çevirmişlerdi. Sonunda onlar istemese de hak geldi ve Allah’ın emri ortaya çıktı³¹.
- 49) Onlardan “Bana izin ver ve beni kargaşaya (düşürme)” diyen de vardır. İyi bilin ki onlar zaten kargaşaya düşmüşlerdir. Muhakkak ki cehennem, kâfirleri kuşatıcıdır.
- 50) Sana bir iyilik isabet etse, (bu), onları üzer. Eğer sana bir musibet isabet etse: “Biz önceden işimizi³² almıştık” derler ve sevinerek dönüp (giderler).
- 51) De ki: “Allah’ın bizim için yazdığından başkası bize isabet etmez. O, bizim mevlamızdır.” Müminler Allah’a tevekkül etsinler.
- 52) De ki: “Bizim için iki güzelliğin birinden başkasını mı bekliyorsunuz? Biz (de) Allah’ın, kendi katından veya bizim elimizle size bir azap dokundurmasını bekliyoruz. Haydi bekleyedurun. Muhakkak ki biz de sizinle beraber bekleyenleriz.”
- 53) De ki: “İster gönüllü ister gönülsüz infak edin, sizden kesinlikle kabul olunmayacaktır. Muhakkak ki siz fasık bir topluluksunuz.”
- 54) İnfaklarının kabul edilmemesinin sebebi Allah ve resulünü tanımazdan gelmeleri, salâte üşenerek katılmaları ve gönülsüzce infak etmelerinden başka bir şey değildir.
- 55) Onların malları ve evlatları seni etkilemesin. Allah bununla ancak dünya hayatında onlara azap etmeyi ve canlarının kâfir olarak çıkmasını istiyor.
- 56) Sizden olduklarına dair Allah’a yemin ederler. (Hâlbuki) onlar sizden değildir. Onlar bölücü bir topluluktur.
- 57) Eğer onlar bir sığınak, mağaralar veya girilebilecek bir yer bulsalardı mutlaka oraya koşarlardı.
- 58) Onlardan, seni sadakalar konusunda eleştirenler vardır. Kendilerine ondan verilse hoşnut olurlar, verilmese öfkelenirler.
- 59) Eğer onlar Allah ve resulünün kendilerine verdiğiinden hoşnut olsalardı: “Bize Allah yeter. Allah bize lütfundan verecek, resulü de. Biz yalnız Allah’a rağbet edenleriz” derlerdi.
- 60) Sadakalar Allah’tan bir farz olarak ancak fakirlere, yoksullara, bu konu üzerinde çalışanlara, kalpleri birleştirilecek olanlara³³, boyundurukta olanlara, borçlulara, Allah yolunda olanlara ve yolda kalmışlara aittir. Allah bilendir, hikmet ve hüküm sahibidir.
- 61) Nebiye eziyet edenlerden: “O bir kulaktır³⁴” diyen kimseler vardır. De ki: “O, sizin için bir hayır kulağıdır; Allah’a iman eder, müminlere güvenir. Sizden iman edenleriniz için bir rahmettir.” Allah’ın resulüne eza edenlere acıklı bir azap vardır.

³⁰ ‘casuslar’

³¹ ‘üstün geldi’

³² ‘tedbirimizi’

³³ ‘kalpleri (Allah’ın Dini’ne) ısındırılacak olanlara’

³⁴ ‘her yerden haber alan bir kişidir’

62) Sizi hoşnut etmek için Allah'a yemin ederler. Eğer mümin iseler, Allah ve resulünü razı etmeleri daha doğrudur.

63) Bilmiyorlar mı, kim Allah ve resulüne karşı haddi aşarsa onun için muhakkak ki içinde kalıcı olacağı cehennem ateşi vardır. Bu, büyük bir rezilliktir.

64) Münafıklar, kalplerinde olanları kendilerine haber verecek bir surenin indirilmesinden çekiniyorlar. De ki: “Alay ededurun! Allah çekindiğinizi açığa çıkaracak.”

65) Eğer onlara (alaylarının nedenini) sorarsan mutlaka: “Biz dalmıştık ve eğleniyorduk” diyecekler. De ki: “Siz Allah’la, ayetleriyle ve resulüyle mi alay eder oldunuz?”

66) Özür dilemeyin! Siz, iman ettikten sonra kâfir oldunuz. Eğer içinizden bir grubu affetsek bile günahkâr olduklarından ötürü diğer gruba azap edeceğiz.

67) Münafık erkekler ve münafık kadınlar birbirlerindedir. Sınır tanımazlığı emrederler, sağduyuyu yasaklarlar ve ellerini sıkırlar³⁵. Onlar Allah’ı unuttular; (O da) onları unuttu. Muhakkak ki münafıklar fasıktırlar.³⁶

68) Allah, erkek münafıklara, kadın münafıklara ve kâfirlere içinde kalıcı olacakları cehennemi vadetti. O, onlara yeter. Allah onları lanetlemiştir. Onlar için tükenmez bir azap vardır.

69) Sizden öncekiler gibisiniz! (Onlar) sizden kuvvet bakımından daha şiddetli³⁷, mal ve evlat bakımından daha fazlaydılar. Sizden öncekilerin, paylarına düşenden faydalandığı gibi siz de payınıza düşenden öylece faydalandınız. (Kendilerini) kaptıranlar gibi siz de (kendinizi) kaptırdınız. Onların amelleri dünyada ve Ahiret’te boşa gitmiştir. Onlar hüsrana uğrayanlardır.

70) Onlara, kendilerinden öncekilerin, Nuh, Ad, Semud kavim(ler)inin, İbrahim kavminin, Medyen halkının ve alt-üst olmuşların haberi gelmedi mi? Onlara resulleri deliller getirmişti. O halde Allah onlara zulmetmedi. Fakat onlar kendilerine zulmettiler.

Müminlerin diğer müminlere, onlarla yaptıkları antlaşmalarını bozan münafık ve kâfirlere karşı tavırları

71) Mümin erkekler ve mümin kadınlar birbirlerinin dostlarıdır. Sağduyuyu emreder ve sınır tanımazlığı yasaklarlar. Salâti ayakta tutarlar ve zekâtı verirler. Allah ve resulüne itaat ederler. İşte onlara Allah merhamet edecektir. Allah yücedir, hikmet ve hüküm sahibidir.

72) Allah, mümin erkeklere ve mümin kadınlara içinde kalıcı olacakları, altlarından ırmaklar akan cennetler ve Adn cennetlerinde tertemiz meskenler ve bunların en büyüğü; Allah’tan bir rıza vadetti. Büyük kurtuluş işte budur!

73) Ey nebi! Kâfirler ve münafıklarla cihad et ve onlara karşı çetin ol. Onların yeri cehennemdir. Ne kötü bir varış yeridir!

74) Söylemediklerine dair Allah’a yemin ediyorlar. Fakat andolsun ki küfür sözünü söylediler. Teslim olduktan sonra kâfir oldular. Erişemeyecekleri bir şeye yeltendiler. Allah ve resulü, lütfundan onları zenginleştirdi diye intikam almaya kalkıştılar. Pişman olurlarsa onlar için hayırlı

³⁵ ‘cimrilik ederler.’

³⁶ Allah’ı unutanlar bu dünyada bilinçlerini yükseltmek için değil, hayvanî arzularını tatmin etmek için yaşar hale gelirler. Bu hâl üzere ölürlerse kemale erebilmek için bu dünyaya -Allah’ın dilemesiyle- tekrar geldiklerinde, geçmiş yaşantılarına dair izler, bilinçlerinden silinir. Bir bebek olarak her şeye sıfırdan başlarlar (Bkn. Kutsal Ruh/16:70. ayet ve ilgili dip not).

³⁷ ‘üstün’

olur. Şayet yüz çevirirlerse Allah onları dünyada ve Ahiret'te acıklı bir azapla azaplandırır. Onların yeryüzünde bir dostu ve yardımcısı yoktur.

75) Ve içlerinden (bazıları): “Allah bize lütfundan verirse, mutlaka sadaka veririz ve elbette salihlerden oluruz” diye Allah’a söz verdiler.

76) Fakat (Allah) onlara kendi lütfundan verince onunla cimrilik edip döndüler. Onlar yüz çevirenlerdir.

77) O da, Allah’a verdikleri söze muhalefet ettikleri ve yalan söyledikleri için kendisiyle karşılaşacakları güne kadar kalplerine ikiyüzlülüğü yerleşik kıldı.

78) Bilmezler mi ki Allah onların sırlarını ve gizli toplantılarını bilir? Muhakkak ki Allah, bilinmeyenleri bilendir.

79) Sadakalar konusunda müminlerden gönüllüleri ve gayretlerinden başkasını bulamayanları³⁸ çekiştirip onlarla alay edenler var ya; (gerçekte) Allah onları alay konusu etmiştir ve onlar için acıklı bir azap vardır.

80) Onlar için bağışlanma dile veya bağışlanma dileme³⁹. Onlar için yetmiş kez bağışlanma dilesen de artık Allah onları bağışlamayacaktır. Bu, onların Allah ve resulünü tanımazdan gelmelerinden ötürüdür. Allah, fasıklar topluluğunu hidayete erdirmez.

81) Geride kalanlar Allah’ın resulüne karşı gelerek oldukları yerde kalmakla sevindiler. Mallarıyla ve benlikleriyle Allah yolunda cihad etmeyi hoş görmediler ve: “Bu sıcakta harekete geçmeyin!” dediler. De ki: “Cehennem ateşi daha şiddetlidir!” Bir idrak edebilselerdi!

82) O halde kazandıklarına karşılık az gülsünler, çok ağlasınlar.

83) Eğer Allah seni onlardan bir grup ile karşılaştırır da (savaşa) çıkmak için senden izin isterlerse de ki: “Benimle asla çıkamayacaksınız ve benimle beraber düşmanla savaşamayacaksınız. Baştan oturmaya razı olan sizdiniz, o halde geride kalanlarla birlikte oturadurun!”

84) Onlardan ölen birisi için dayanışmada bulunma ve kabrinin başında durma. Çünkü onlar Allah’ı ve resulünü tanımazdan gelmiş ve fasık olarak ölmüşlerdir.

85) Onların malları ve evlatları seni etkilemesin. Muhakkak ki Allah, dünyada onlara bununla azap etmeyi ve canlarının da kâfir olarak çıkmasını istiyor.

86) “Allah’a iman edin ve resulü ile birlikte cihad edin” diye bir sure indirilse, onlardan varlıklı olanlar senden izin ister ve: “Bizi bırak da oturanlarla birlikte kalalım” derler.

87) Geride kalanlarla beraber olmaya razı oldular. Kalpleri üzerine mühür vurulmuştur, artık idrak etmezler.

Savaşa katılmama özürleri kabul edilenler ve edilmeyenler

88) Fakat resul ve onunla birlikte iman edenler malları ve benlikleriyle cihad ettiler. İyilikler onlarıdır ve onlar kurtuluşa erenlerdir.

89) Allah onlara içinde kalıcı olacakları altlarından ırmaklar akan cennetler hazırlamıştır. Büyük kurtuluş işte budur.

³⁸ ‘gayretlerinden başka bulamayanlar’ ifadesinin ‘sadaka vermek için maddi imkânları olmadığından ancak ettikleri hizmet ile yardım eden kimseler’ olarak anlaşılması ayetteki konu bağlamına diğer çevirilere nazaran daha uyumlu gözükmektedir.

³⁹ ‘Onlar için ister bağışlanma dile ister dileme’

90) Araplardan özür beyan edenler kendilerine izin verilsin diye geldiler, fakat Allah ve resulüne yalan söyleyenler oturmakla yetindiler. Onlardan küfürde direnenlere acıklı bir azap isabet edecek.

91) Allah ve resulüne karşı samimi oldukları sürece zayıflara,⁴⁰ hastalara, infak edecek bir şey bulamayanlara güçlük⁴¹ yoktur. İyilik edenlere karşı da bir yol yoktur. Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

92) Bir binek için sana geldiklerinde kendilerine: “Sizi üzerine bindirecek bir şey bulamıyorum” demene karşılık infak edecek bir şeyleri olmadığından ötürü üzüntüden gözlerinden yaşlar akararak dönenlere de (sorumluluk) yoktur.

93) Kendilerine karşı bir yol tutulacak kimseler⁴², zengin oldukları halde senden izin isteyenler ve geride kalanlarla olmaya razı olanlardır. Allah kalplerinin üzerini mühürledi. Artık onlar bilmezler.

94) Yanlarına döndüğünüzde sizden özür dileyenler. De ki: “Özür dilemeyin. Size kesinlikle inanmayacağız. Allah, sizin haberlerinizi bize bildirdi. Allah ve resulü yaptığınızı görecektir. Sonra gaybı da, tanık olunanı da bilene döndürüleceksiniz. (O), ne yaptığınızı size bildirecektir.

95) Yanlarına vardığınızda kendilerine ilişmemeniz için Allah'a yemin edeceklerdir. Artık onlara ilişmeyin. Onlar pisliktir. Kazandıklarının karşılığı olarak varacakları yer cehennemdir.

96) Kendilerinden hoşnut olmanız için yemin edeceklerdir. Siz onlardan hoşnut olsanız da Allah fasıklar topluluğundan hoşnut olmaz.

97) Araplar, kâfirlikte ve münafıklıkta en şiddetlidirler^{43,44}. Allah'ın resulüne indirdiğinin sınırlarını bilmemeye de daha yatkındırlar. Allah bilendir, hikmet ve hüküm sahibidir.

98) Araplardan öyleleri de vardır ki infak ettiğini ziyan sayar ve aksiliklerin size (vurmasını) gözetlerler. (Asıl) kötü aksilikler onlardır! Allah iştir, bilendir.

99) Araplardan öyleleri vardır ki Allah'a ve Ahiret Günü'ne iman eder, infak etmeyi Allah'ın huzuruna yakın olmanın ve resule destek olmanın vesilesi sayar(lar). Gerçekten bu onlar için yakınlaşma vesilesidir. Allah onları merhametine dahil edecektir. Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

100) Göç edenler ve yardımcılarının öncülerinden ve onlara iyilikle uyanlardan Allah hoşnut olmuştur, onlar da Allah'tan hoşnut olmuşlardır. Onlara, içinde kalıcı olacakları altlarından ırmaklar akan cennetler hazırlamıştır. Büyük kurtuluş işte budur.

101) Gerek çevrenizdeki gerek şehirli Araplardan münafık olanlar, münafıklığa alışmışlardır. Onları sen bilmezsin, biz biliriz. Onlara iki kere azap edeceğiz. Sonra büyük bir azaba geri gönderilecekler.⁴⁵

⁴⁰ 'güçsüzlere'

⁴¹ 'sorumluluk'

⁴² 'Suçlu tutulacak kimseler'

⁴³ 'en aşırıdırlar'

⁴⁴ Kur'an, Vaadin Tekrarı/2:96'da Yahudi milletinden bir grup insanı, dünya malını ve hayatını arzu etmede en hırslı insanlar olarak tanımlar. Bu ayette ise Arap milletinin bir kısmının münafıklık ve kâfirlikte insanların en önde gidenleri olduğu vurgulanmaktadır. Zira Muhammed peygambere indirilen Kur'an'ın neredeyse tüm gerçekleri, iman etmeyen Araplar eliyle örtülmüş ve değiştirilmiştir.

⁴⁵ Bu ayet reencarnasyona örnek niteliğindedir.

Suçunu itiraf edenlerin affı

102) İyiyi sonraki kötü işle karıştıranlardan bir kısmı da günahlarını itiraf ettiler. Umulur ki Allah onların pişmanlıklarını kabul eder. Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

103) Mallarından sadaka al, ta ki onunla onları temizle, arındır. Onlara destek ol. Senin desteğin onlar için huzur niteliğindedir. Allah işitendir, bilendir.

104) Bilmiyorlar mı ki kullarının pişmanlıklarını kabul eden ve sadakalarını alan Allah'tır. Muhakkak ki Allah pişmanlıkları kabul edendir, Merhamet Eden'dir.

105) De ki: "Çalışın! Allah, resulü ve müminler çalışmalarınızı görecektir. Gaybı ve tanık olunamı bilene döndürüleceksiniz. O size yapageldiklerinizi haber verecek."

106) Bir kısmı da Allah'ın emrine kalmıştır: İsterse onlara azap eder, isterse pişmanlıklarını kabul eder. Allah bilendir, hikmet ve hüküm sahibidir.⁴⁶

Af dilemeyip müminler topluluğundan çıkanların oluşturduğu yeni oluşum

107) Zarar vermek, küfrü (yaymak), müminler arasını bölmek, Allah ve resulüne karşı savaşmış kişileri ağırlamak için kendilerine bir mescid edinenler; "Biz en güzeli dışında bir şey istemiyoruz!" diye yemin edeceklerdir. Allah onların kesinlikle yalancı olduklarına şahitlik etmektedir.

108) Orada asla durma. Sana hak olan mescid, daha ilk günden bilinç üzere kurulmuş olanıdır. Orada arınmak isteyen erler vardır. Allah arınanları sever.

109) Binasını Allah hakkında bilinç ve rıza üzerine kuran mı hayırlıdır yoksa binasını kaymakta olan uçurumun kenarına kurup onunla birlikte cehennem ateşine yuvarlanan mı? Allah, zalimler topluluğunu hidayete erdirmez.

110) Kalpleri parçalanmadıkça inşa ettikleri bina, kalplerinde bir şüphe olmaktan öte gidemez. Allah bilendir, hikmet ve hüküm sahibidir.

Allah için mücadele edenlere cennet, etmeyenlere cehennem garantisi

111) Muhakkak ki Allah müminlerden benliklerini ve mallarını cennet karşılığında satın almıştır. Allah yolunda savaşır, öldürürler ve ölürlük. Bu, Tevrat'ta, İncil'de ve Kur'an'da üstlendiği gerçek sözdür. Allah'tan başka kim sözünde daha iyi durabilir? O halde O'nunla yapmış olduğunuz bu alışverişinizden ötürü sevinin. Büyük kurtuluş işte budur.

112) Pişman olanlar, kul olanlar, hamd edenler, (Allah yolunda) seyahat edenler, (Allah'ın emirlerine) boyun eğenler ve hürmet edenler, sağduyuyu emredenler, sınır tanımazlıktan men edenler ve Allah'ın (koyduğu) sınırları koruyanlar; işte (böyle) müminleri müjdele.

113) Nebinin ve iman edenlerin, cehennem ahali oldukları kesinleştikten sonra akrabaları bile olsalar müşrikler için bağışlanma dilemeleri söz konusu olamaz.⁴⁷

114) İbrahim'in babası için bağışlanma dilemesi, ancak ona ettiği vaadi gerçekleştirmek içindi.⁴⁸ Kendisine onun Allah düşmanı olduğu belli olunca ondan uzak durdu. İbrahim çok yumuşak huyluydu.

⁴⁶ Ayetin son cümlesinde Allah'ın, pişman olanların pişmanlıklarındaki samimiyeti bildiği ve ona göre hüküm verdiği konu edilmektedir.

⁴⁷ İsa/19:46 ayetinde, babası, İbrahim'i Allah'a olan inancından dolayı taşlama ile tehdit etmektedir. Buradan anlaşıldığı kadarıyla İbrahim'in babası, oğluna öldüresiye düşman olmuş ve bu yüzden dolayı da Kur'an'a göre cehennemi boylayacağı kesinleşmiştir.

⁴⁸ İbrahim'in babasına verdiği dua sözü için İsa/19:47 ayetini okuyunuz.

115) Allah bir topluluğa hidayet ettikten sonra bilinçlenecekleri şeyleri onlara açıklayınca kadar onları sapmışlığa sürmez. Allah her şeyi bilendir.

116) Göklerin ve yerin hakimiyeti Allah'ındır. Diriltir ve öldürür. Sizin için Allah'ın dışında bir dost ve yardımcı yoktur.

117) Andolsun ki Allah, nebinin, göç edenlerin ve yardım edenlerin pişmanlığını kabul etti. Onlardan bir kısmının kalbi kaymak üzereyken ona zorluk zamanında uydular. Sonra onların pişmanlıklarını kabul etti. Allah kolaylık sağlayandır, Merhamet Eden'dir.

118) Geri bırakılan üç kişinin de... Yeryüzü tüm genişliğine rağmen onlara dar gelmişti. Allah'tan başka iltica edilecek bir yer olmadığını anlamışlardı. Sonra Allah onların pişmanlıklarını kabul etti. Allah pişmanlıkları kabul edendir, Merhamet Eden'dir.

119) Ey iman edenler! Allah hakkında bilinç sahibi olun ve doğrularla beraber olun.

120) Gerek şehirli gerek çevrenizdeki Araplar, resullerine ters düşmemeliler. Kendi benliklerini onunkine tercih etmemeliler. Zira Allah yolunda uğrayacakları hiçbir susuzluk, yorgunluk ve açlık, kâfirleri öfkeliendirecek bir adım ve düşmana karşı kazandıkları bir başarı yoktur ki kendileri için bir amel olarak yazılmasın. Allah, iyilik yapanların ödülünü zayi etmez.

121) Az olsun çok olsun infak ettikleri hiçbir harcama, aştıkları hiçbir vadi yoktur ki kendilerine ödül olarak yazılmasın. Allah, yapmış olduklarından dolayı onlara pek güzel davranacaktır.

122) Müminlerin tamamının sefere çıkması (doğru) olmaz. Onların her topluluğundan bir grubun, dini idrak etmek ve geri döndüklerinde sefere çıkanları sakınmaları hususunda uyarmak için geri kalması gerekmez mi?⁴⁹ Umulur ki böylece sakınırlar.

123) Ey iman edenler! Yakınıınızda olan kâfirlerle savaşın ki sizde çetinlik olduğunu görsünler. Bilin ki Allah bilinçli olanlarla beraberdir.

Dokuzuncu surenin 19 kodlama sistemine işareti

124) Bir sure indirildiğinde onlardan kimi: “Şimdi bu sure hanginizin imanını arttırdı?” derler. Fakat o, iman edenlerin imanını artırır ve birbirlerini böylelikle müjdelerler.⁵⁰

⁴⁹ Bu ayete göre savaş durumlarında bütün inananlar cepheye gönderilip dinin bekası riske atılmamalıdır. Benliklerini dine adamaya karar vermiş, öğrenme potansiyeli yüksek olanlar, dini iyice öğrenme adına seçilmeli ve savaşa gönderilmemelidir.

⁵⁰ Müminler, Kur'an ayetlerinin Allah tarafından gelişigüzel ve nedensiz olarak yerleştirilmediğine inanırlar. Fakat ilk bakıldığında 124 ve sonrasındaki ayetlerin, bütün surede konu edilen 'savaştan geri kalma, münafıklık ve kâfirlik' konuları ile pek ilgisi olmadığı görülmektedir. Hâlbuki Kur'an'daki 19 kodlama sistemine inananların yaptığı araştırmalarda elde ettikleri veriler, 124 ve sonrasındaki ayetlerin, Kur'an'daki 19 kodlama sisteminin gelişigüzel olmadığı hakkında ciddi ipuçları içerdiğini göstermektedir. Peki nedir 124. ayette bahsedilen? Ayetin son kısmına tekrar dönelim: *'(bu sure), iman edenlerin imanını artırır ve birbirlerini böylelikle müjdelerler...'*

Müminlerin imanını arttıran 9. surenin hikâyesine bakacak olursak; bilindiği gibi Kur'an'da 19 kodlama sistemini ilk deşifre eden Reşat Halife, bu surenin 128 ve 129. ayetlerini 19 sistemine uymadığı için 'karantinaya' almıştır. Bu karantinanın ilk sebebi, Kur'an'daki Allah ve Rahim isimlerinin tekrarlarıdır. 9:128 ve 129 dahil edilmediğinde Kur'an'ın bütünündeki "Allah" isimlerinin toplamı 2.698 yani 19'un tam 142 katı ve Rahim isimlerinin toplamı da 114 yani 19'un 6 katıdır. Bu iki ayet dahil edildiğinde ise 'Allah' ve 'Rahim' isimlerinin toplamı 19'un katı olan bir sayı vermemektedir. Bunun yanında, 128 ve 129. ayetler hesaba katılmadığında içinde 'Allah' ismi geçen ayetlerin ayet numaralarının toplamı 118.123'tür ve bu sayı da tam tamına 19'un 6.217 katıdır. Bu sayı 129 ayet olarak hesaplandığında ise bu sayı 118.252 olmakta ve 19'a kalansız bölünmemektedir.

Tevafuklar bunlarla da sınırlı kalmamaktadır. Kur'an'ın başından başlanıp 9:127'in sonuna dek tüm 'Allah' isimleri sayıldığında toplam rakam yine 19'un tam 67 katı olan 1.273'tür. Fakat bahsedilen iki ayet eklendiğinde bu sayısal armoni yine bozulmaktadır. Bunun yanında Kur'an'da ilk haruf-u mukatta ile başlayan Vaadin Tekrarı/2:1 ayeti ile

125) Kalplerinde hastalık olanların pisliğine pislik katar da kâfir olarak ölürlür.

126) Her yıl bir veya iki kere sınındıklarını görmüyorlar mı? Sonra yine pişman olmuyorlar ve öğüt almıyorlar.

127) Ne zaman bir sure indirilse bazıları bazılarına: “Sizden biri gördü mü?” diye dikkat çekerler sonra da uzaklaşırlar. Akıl etmeyen bir topluluk oldukları için de Allah onların kalplerini çevirmiştir.

Aşağıdaki iki cümlelerin Kur’an ayetleri olup olmadığı hakkında tarih boyunca tartışılmıştır:

128) İşte size içinizden bir resul geldi. Sizi sıkıntıya sokan her şey, ona ağır gelir. O, üstünüze titrer, müminlere karşı raufur, rahimdir.

129) Fakat döner, yüz çevirirlerse hemen de ki: Allah yeter bana, yoktur O’ndan başka ilah, O’na dayandım ve O’dur büyük arşın sahibi.

sonuncusu olan Nun/68:1 ayeti arasındaki ‘Allah’ isimlerinin sayısı yine 19’a kalansız bölünen 2.641 sayıdır. Hâlbuki 129. ayet bu dengeyi 1 sayı ile yine bozmaktadır. Ayrıca Besmelesiz başlayan 9. surenin başından, içinde iki Besmele bulunan 27. surenin 30. ayetine kadar ‘Allah’ ismi 513 kere tekrarlanmıştır ve bu sayı da 19’un tam tamına 27 katıdır. 128 ve 129. ayetler eklendiğinde tekrar bu küsüratsız ve kusursuz işlem bozulmaktadır.

Daha önce ifade ettiğimiz gibi 9. sure Kur’an’ın Besmele ile başlamayan tek suresidir. Bütün Kur’an ve özellikleri akıl süzgecinden geçirildiğinde, 9. sure dışında Kur’an’daki bütün surelerin ‘Rahman, Rahim Allah’ın adıyla’ ifadesiyle başlaması, bu surenin başına özel bir işaret konmuş olduğu fikrini doğurmaktadır. Birçok yönden sağlaması alındıktan sonra, Kur’an’ın matematiksel süzgeci hesaba katıldığında, 9. surenin şu ana kadar kabul edilmiş 128 ve 129. ayetlerinin Kur’an’da yeri olmaması gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca bu ayetlerin Kur’an’a sonradan eklendiği konusunda hadisler de mevcuttur. Her ne kadar bizler hadis kitaplarında anlatılanları tarihî bir kaynak olarak referans almasak da bu kitapların içinde bu iki cümlelerin Kur’an’a nasıl sonradan eklendiği hakkındaki bilgiler son derece dikkatimizi çekmektedir. Nitekim Buhari Hadis Külliyyatı’nın 6. cild, 61. bölüm ve 509 numaralı rivayetinde yer alan bilgiye göre kendisini Zeyd İbni Zabit olarak tanıtan bir kişi, halife Ebu Bekir ve Ömer’in Kur’an’ı bir bütün haline getirme projesinden esinlenir ve Kur’an’ın bütün ayetlerini bir araya getirir. Tüm kitabı bir bütün haline getirdikten sonra kendisini Ebu Hüzeyme olarak tanıtan bir kişi, elinde ekstra iki ayetin bulunduğunu ve bu ayetlerin 9. surenin sonuna yerleştirilmesi gerektiğini iddia eder. Sonuç itibarıyla de halife Ebu Bekir’in de kabulüyle bu iki cümle, Kur’an’ın ‘iki şahit’ kuralına uymayan yegane ayetleri olarak mushafa eklenir.

Görüldüğü gibi bu iki cümlelerin daha baştan sorunlu olduğu sadece matematiksel sıkıntılardan değil, hadis kitaplarında yer alan bilgilerden de kaynaklanmaktadır. Buhari’de yer almayan fakat Buhari’nin eserinden çok seneler sonra yayınlanan Ebu Davut Hadis Külliyyatı’nda yer alan bir hadis ise İslam tarihi boyunca ihtiyaca göre hadis üretme işleminin ne kadar rahatlıkla yapıldığını gözler önüne sermektedir. Ebu Davut Külliyyatı 24. bölüm 3600 numaralı hadise göre Muhammed peygamber sözde Ebu Hüzeyme’nin şahitliğinin iki insanın şahitliğine bedel olduğunu söylemiştir. Bu hadis ile 9:128 ve 129 hakkında İslam dünyasındaki tartışmalara son verilmiştir. Bu eklemeye 9. surenin 128 ve 129. cümleleri sözde Mekke denilen şehirde nazil olmalarına rağmen Medeni bir surenin sonuna geçmiş olmasıyla, geleneksel Kur’an’da önceden nazil olup bir surenin son kısmına eklenen tek ayetler olma özelliğini kazanmışlardır.

Peki nedir bu sözde iki ayet? Bir bakalım: *‘128: İşte size içinizden bir resul geldi. Sizi sıkıntıya sokan her şey, ona ağır gelir. O üstünüze titrer, müminlere karşı raufur, rahimdir. 129: Fakat döner, yüz çevirirlerse hemen de ki: Allah yeter bana, yoktur ondan başka ilah, O’na dayandım ve O’dur büyük arşın sahibi.’*

Dikkat edilecek olursa, bu ayetlerde Kur’an’da sadece Allah’a ait olan rauf ve rahim olma sıfatı peygambere verilmektedir. Rauf isminin manası, Allah’ın Ahiret’te kullarına onların özel durumlarını hesap ederek özel merhamet göstermesi, Rahim isminin manası ise Allah’ın Ahiret’te sadece kendisine inanan ve iyi işler yapan müminleri affedip ödüllendirmesidir. Fakat bu iki cümle, Allah’tan başka hiç kimseye ait olamayacak bu iki sıfatı, yine Allah’ın yarattığı, Ahiret’te kendisini bile kurtarmaya kudreti olmayan bir insana vermektedir. Bu ise Kur’an’daki dini sisteme ve teolojiye başlı başına zıttır. Sonuç itibarıyla bu sureye sonradan eklenmiş 128 ve 129 numaralı cümleler Kur’an’ın bir parçası olmadığı hakkında önemli ipuçları içermektedir.

10. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

İnsanın dünyayı veya Ahiret'i seçişi

- 1) Elif, Lâm, Ra. Bunlar, hikmet ve hüküm yüklü Kitab'ın delilleridir.
- 2) Aralarından bir kişiye, insanları uyarması ve iman edenlere Rableri nezdinde doğruluk makamı olduğunu müjdelemesi için vahyettimiz, onlara tuhaf mı geldi? Kâfirler: "Bu apaçık bir sihirbazdır!" dediler.
- 3) Sizin Rabbiniz, gökleri ve yeri altı günde yaratan ve sonra yönetime kurulandır. İşi düzene koyar. Onun izni dışında kimse şefaata edemez.² İşte Rabbiniz Allah budur, o halde O'na kulluk edin. Hâlâ öğüt almaz mısınız?
- 4) Hepinizin dönüşü O'nadır. Allah'ın vaadi gerçektir. O, yaratılışı ilk kez başlatan, sonra iman eden ve salih işler yapanlara adaletle karşılık vermek için onu tekrarlayandır. Küfürde direnenlere de küfürlerinden ötürü kaynamış bir içecek ve acıklı bir azap vardır.
- 5) O, güneşi bir ışık, ayı da nur kıldı ve senelerin sayısını ve hesabını bilmeniz için ona menziller tayin etti. Allah bunları bir gaye olmaksızın yaratmamıştır. Bilen topluluk için ayetleri açıklıyor.
- 6) Gece ve gündüzün farklılaşmasında ve Allah'ın göklerde ve yerde yarattıklarında bilinçli bir topluluk için muhakkak ki deliller vardır.
- 7) Bize kavuşmayı ummayanlar, dünya hayatına razı olanlar, onunla tatmin olanlar ve ayetlerimizden gafil olanlar;
- 8) İşte bunların kazandıklarından ötürü varacakları yer ateştir.³
- 9) İman eden ve salih işler yapanları ise, Rableri, imanlarından ötürü altlarından ırmaklar akan, nimetlerle dolu cennetlere yöneltir.
- 10) Oradaki duaları: "Allah'ım, sen münezzehsin," oradaki selamlaşmaları: "Selam" ve dualarının sonu da: "Alemlerin Rabbi Allah'a hamd olsun!"dur.
- 11) Allah, insanlara kötülüğü, onların iyiliği acele istedikleri gibi çabucak verseydi, bu onların sonu olurdu. Bize kavuşmayı ummayanları azgınlıkları içinde bocalar bir halde terk ederiz.

¹ **TEVHİT SURESİ:** Bu sure, ismini bütün sure boyunca anlatılan tevhit derslerinden almıştır. İlk ayetlerde Allah'ın hayatı nasıl yarattığından bahsedilir. Sonrasında insanları doğru yola yönlendirmek için resullerin ve son olarak da Kur'an'ın hak ile gönderildiğinden bahsedilir. Bu ayetlerde, zaman içerisinde Allah'a ortak olmuş dini otoritelerin Allah nezdinde hiçbir yetkisi olmadığına parmak basılır. Bunun yanında, Allah'ın zatı adına üretilen grekoromen mitolojisinden etkilenilmiş inançların asılsızlığına değinilir. Son olarak da Allah'a şirk üreten kavimlerin nasıl helak olduklarına ve son andaki imanlarının fayda etmediğine değinilir.

² Burada sözü edilen şefaata dünya veya ahiret şefaati olarak iki şekilde anlaşılabilir. Eğer bu şefaatten kasıt ölüm ötesi hayat ise, Kur'an, kimsenin kimseye şefaata edip kurtaramayacağını açıkça belirtmiştir (Bkn Vaadin Tekrarı/2:48, 123, 254, vs.). Buna göre Allah'ın ölüm ötesinde izin verdiği şefaata, kişilere hiçbir fayda vermeyen, sadece tanıklık amaçlı şefaattir. Bu dünyada ise insanlar, sevdikleri kişilerin hastalıklardan kurtulması, maddi imkânlarının düzelmesi veya yakınlarının kötü yollardan dönüp Allah yoluna girmesi için Allah'a dua edebilir ve bu şekilde onlara şefaata etmiş olurlar. Dua etmek bir insanın başka bir insana bir nevi pozitif enerji göndermesidir. Bu enerji negatif de olabilir.

³ İmandıkları halde umursamaz tavırlarla hareket edip sadece dünya hayatını amaç edinip onunla tatmin olan ve Ahiret adına hiçbir beklentisi olmayanlar ölüm ötesinde pişman olacaklardır.

12) İnsana bir sıkıntı dokundu mu, yatairken, otururken ve ayaktayken bize dua eder. Ondan sıkıntıyı giderdiğimizde kendisine dokunan bir zarardan dolayı dua etmemiş gibi hareket eder. Aşırıya gidenlere işledikleri süslü gösterilmiştir.

13) Sizden önce (nice) nesilleri zalimliklerinden ötürü helak etmişizdir. Resulleri onlara delillerle geldikleri halde iman etmemişlerdi. Biz suçlular topluluğunu işte böyle cezalandırırız.⁴

Kur'an Muhammed'in sözü değildir

14) Sonra neler yapacağınızı gözlemek⁵ için onların ardından sizi yeryüzüne halifeler kıldık.

15) Bize kavuşmayı ummayanlara ayetlerimiz birer delil olarak okunduğunda: “Bundan başka bir okuma metni getir ya da bunu değiştir” derler. De ki: “Kendiliğimden onu değiştirmem mümkün değildir. Ben ancak bana vahyedilene uyuyorum. Rabbime isyan edersem büyük bir günün azabından korkarım.”

16) De ki: “Allah isteseydi size onu okumazdım ve onu size bildirmemiş olurdu. Muhakkak ki ondan önce de aranızda bir ömür geçirdim. Hâlâ akletmeyecek misiniz?”

17) Allah'a yalanla iftira edenden ya da ayetlerini yalanlayandan daha zalim kim olabilir? Muhakkak ki suçlular kurtuluşa eremezler.

İnsanı gerek bu dünyada gerekse Ahiret'te kurtaracak olan yalnız Allah'tır

18) Allah'ın dışında kendilerine zarar veya fayda veremeyeceklere kulluk ediyorlar ve: “Bunlar Allah katında bizim şefaatçilerimizdir” diyorlar. De ki: “Siz Allah'a, göklerde ve yerde bilmediği bir şeyi mi haber veriyorsunuz?” O, onların ortak koştuklarından münezzehtir ve yücedir.

19) İnsanlar tek bir ümmetten başkası değildi, sonra ayrılığa düştüler. Eğer Rabbinin daha önce verdiği bir söz olmasaydı, ayrılığa düştükleri konuda hükmünü gerçekleştirecekti.⁶

20) Diyorlar ki: “Bize Rabbinden bir delil gelmesi gerekmez miydi?”. De ki: “Gayb Allah'a aittir. O halde bekleyin, ben de sizinle birlikte bekleyenlerdenim.”⁷

21) İnsanlara kendilerine dokunan bir sıkıntıdan sonra bir rahmet⁸ versek hemen delillerimize karşı plan kurarlar. De ki: “Allah, plan kurmada daha hızlıdır!” Resullerimiz kurmakta olduğunuz planları yazmaktadırlar.⁹

22) Sizleri karada ve denizde gezdiren odur. Gemideyken temiz bir rüzgârla yürütüldükleri ve onunla neşelendiklerinde aniden ona kuvvetli bir rüzgâr¹⁰ gelir ve her yönden dalgalarla kuşatıldıklarını düşündüklerinde dini O'na has kılanlar olarak Allah'a dua ederler: “Eğer bizi bu durumdan kurtarırsan şükredenlerden olacağız.”

⁴ Kur'an ayetleri, zalim toplumlara Allah'tan gelen cezanın, onların iman etmemelerinden dolayı değil, etmiş oldukları zulümlerden ötürü olduğuna işaret etmektedir. İnsanlar, hayatları boyunca inanmak veya inanmamak konusunda serbesttirler.

⁵ 'değerlendirmek'

⁶ Bu ayet Allah'ın, birbirleriyle ayrılığa düşme eğilimi olmasa, bütün insanların birleşmesini murat ettiğine dair bir işaret içermektedir. Kur'an'a göre insanların dilleri, renkleri, kültürleri farklı olsa da bu ayrılıklar birlikte, kardeşçe yaşamalarına engel değildir (Musa/20:22; Müminliğin Şartları/49:13).

⁷ Bu ayet bu surenin 39. ayetine bağlıdır.

⁸ 'genişlik'

⁹ 'kaydetmektedirler'

¹⁰ 'fırtına'

23) Onları kurtarınca yeryüzünde haksız yere aşırılık yaparlar. Ey insanlar, kendi aleyhinize olan, dünya hayatının menfaatlerindeki aşırılığımızdır. Sonra dönüşünüz bizedir. Yapmakta olduklarınızı size haber vereceğiz.

24) Dünya hayatının örneği gökten indirdiğimiz bir su gibidir ki insanların ve hayvanların yediği, yeryüzünün bitkilerine karışır. Nihayet yer takınıp süslendiği ve ahalisinin ona (tamamen) güç yetirdiğini zannettiği bir anda gece ya da gündüz emrimiz gelir de bir gün öncesi yokmuş gibi onu biçilmiş hale getiririz. Düşünen bir topluluk için ayetleri böyle açıklıyoruz.

25) Allah esenlik yurduna çağırır, istediğini ve dileyeni doğru yola iletir.

26) İyilik yapanlara en iyisi ve daha fazlası vardır. Onların yüzlerini ne bir karartı bürür ne de zillet. İşte onlar cennet halkıdır. Orada kalıcıdır.

27) Kötülükler kazanmış olanlara ise her bir kötülüğün karşılığı misliyledir. Bunları zillet bürür. Onları Allah'tan koruyacak yoktur. Yüzleri kapkaranlık bir gecenin parçalarına bürünmüş gibidir. İşte onlar ateş halkıdır. Orada kalıcıdır.

Allah'ın ortağı yoktur

28) O gün onları bir araya toplayacağız, sonra ortak koşanlara: “Siz ve ortak saydıklarınız, haydi yerlerinize” diyeceğiz. Artık onların arasını açmışızdır. Ortak koştukları: “Siz bize kulluk etmiyordunuz ki!” derler:

29) “Bizimle sizin aranızda şahit olarak Allah yeter. Sizin kulluğunuzdan gafildik.”

30) Orada her nefis yaptıklarının hesabını vermiş olacak ve gerçek mevlâları olan Allah'a döndürülecektir ve iftiraları onlardan kaybolur.¹¹

31) De ki: “Gökten ve yerden sizi rızıklandıran kimdir? Kulağa ve gözlere malik olan kimdir? Ölüden diriye, diriden (de) ölüyü çıkartan kimdir? İşi idare eden kimdir? Hemen: “Allah” diyecekler. Öyleyse de ki: “Hâlâ bilinçlenmez misiniz?”

32) İşte sizin gerçek Rabbiniz Allah'tır. Hakkın dışında sapmışlıktan başka ne vardır? O halde nasıl döndürülüyorsunuz?

33) Böylece Rabbinin yoldan çıkanlar hakkında: “Onlar iman etmezler” sözü gerçekleşmiş oldu.

34) De ki: “Sizin ortak koştuklarınızdan yaratmayı ilk kez gerçekleştirip, sonra onu tekrar edecek kimse var mı?” De ki: “Allah yaratmayı ilkin başlatır sonra onu tekrar eder. Nasıl da saptırılıyorsunuz?”

35) De ki: “Ortak koştuklarınızdan hakka iletcek kimse var mı?” De ki: “Hakka ileten Allah'tır. O halde, hakka iletene uymak mı doğrudur yoksa kendisi iletilmedikçe hidayete erdiremeye mi? Ne oluyor ki size? Nasıl da hükmediyorsunuz?”¹²

36) Onların çoğu zandan başka bir şeye uymaz. Şüphesiz ki zan, gerçeğe hiçbir şey katamaz.” Muhakkak ki Allah, onların yaptıklarını bilmektedir.

¹¹ Burada bahsedilen Allah'a şirkle inananlar değil, bizzat onları kandıran ve Allah'la kulları arasına girmek kaydıyla Allah'a ortak üretenlerdir.

¹² Bu ayetler sadece Hristiyanlıktaki aracılık inancını değil, bilhassa İslam dünyasının bazı tasavvuf meşreplerinde var olan aracılık inancını da eleştirmektedir.

Kur'an'ın nüzulünden yüzyıllar sonra ortaya çıkan matematiksel harikuladeliğe işaret

37) Bu okuma metni, Allah'tan başkası tarafından iftira¹³ olarak var olmuş değildir. Fakat önündekileri doğrulayan ve ayrıntılı olarak açıklayandır. İçinde tutarsızlık olmayan bu Kitap, alemlerin Rabbindedir.

38) Yoksa onu, onun mu iftira ettiğini söylüyorlar.¹⁴ De ki: “Eğer doğru sözlülerseniz¹⁵, Allah dışında gücünüz kime yetiyorsa çağırın da bunun dengi bir sure¹⁶ getirin.”

39) Bilakis, onlar ondaki ilmi kavrayamadan ve kendilerine tevili henüz gelmemiş olarak yalanladılar. Onlardan öncekiler de işte böyle yalanlamışlardı. Zulmedenlerin hali nice olmuş bir gör!¹⁷

40) Onlardan ona iman edenler vardır, iman etmeyenler de vardır. Ve Rabbin bozgunculuk yapanları bilir.

41) Seni yalanlarsa: “Benim yaptığım bana, sizin yaptıklarınız sizedir. Siz benim yaptığımı uzak, ben (de) sizin yaptıklarınıza uzağım” de.

42) Onlardan seni dinleyenler de var. Ama sen akıllarını kullanmıyorlarsa sağırlara işittirebilir misin?¹⁸

43) Onlardan sana bakanlar da vardır. Fakat sen göremeyen körlere¹⁹ hidayet edebilir misin?

44) Muhakkak ki Allah insanlara hiçbir şeyde zulmetmez, fakat insanlar kendi kendilerine zulmederler.

¹³ ‘Allah’tan başkası tarafından yalandan uydurulmuş değildir’

¹⁴ ‘Yoksa bu (kitabı) o (resulün) mü yalandan uydurduğunu söylüyorlar’

¹⁵ ‘doğruyu söylüyorsanız’

¹⁶ ‘Kur’an’ın numaralandırılmış birimleri tek başına bir işaret/delil özelliği göstermiyor. Bir delil olabilmesi için yine Kur’an’ın ifadesiyle bu birimlerin ‘bir sure’ olması gerekiyor. Kur’an’ın bu hodr-i meydanı bize Kur’an ayetlerinin bir tartışmada delil olabilmesi için en az ‘üç ayet’ olması gerektiğini de öğretmiş oluyor. En kısa surelerin (Asr, Nasr, Kevser) üçer ayet olduğu hatırlanırsa demek ki Kur’an ayetlerinin bir işaret/delil kabul edilmesi için en az üç ayetten meydana gelmiş ‘bir sure’ olması gerekiyor. Günlük konuşma dilinde kullanılabilen, edebî metinlerde karşımıza çıkabilen Kur’an’ın bazı cümle ve söz öbekleri şu durumda bir sure olmadıkları için tek başlarına bir işaret/delil özelliği de göstermiyorlar. Örneğin, Nuh peygamberin oğluna yaptığı çağrı, bizlerin ergen oğullarımıza yolculuğa çıkarken söyleyebileceğimiz türden bir sözden farklı değildir: “Ey oğulcuğum! Sen de bizimle bin...” (11:42). Ya da bir yaşam sorgulaması olan şu söz; trafikte bir kişinin/görevlinin bir başka kişiye ya da gruba yönünü ve amacını sorma kabilinden bir soru olabilmektedir: “Nereye gidiyorsunuz?” (81:26). Bu ve benzeri sözler birer Kur’an ayeti olmakla beraber tek başlarına bir ‘işaret/delil’ özelliği göstermiyorlar. Aynı şekilde besmele ve sure başlarındaki mukatta harfleri de, tek bir birim olduğu için kendi başına bir mucize değildir; ancak Kur’an’ın bütünü saran matematiksel örgü içinde mucizelik özelliği kazanırlar” (M.İ. Karatepe, “Allah’ın Yardımcıları Olun”, s.49, Cinius Yayınları, 2017).

¹⁷ Bu ayet, Kur’an ilk vahyedildiğinde onu Allah kelamı olarak kabul etmeyen kişiler hakkındadır. Dikkat edilirse, bu insanların elinde Kur’an’ın Allah kelamı olabileceğine dair bir ilmin olmadığından bahsedilmektedir. Burada Kur’an’ın 19 sistemine eshatolojik bir atıf olduğu gözlemlenmektedir. Zira hesaba dayalı bir matematiksel sistemin Muhammed peygamberin yaşadığı zamandan yüzyıllar sonra, zamanı gelince belireceği ‘Üzerinde 19 vardır’ ayeti geçen 74. surede ifade edilmektedir. Muhammed/53:1-18 ayetleri de bunun gelecekte belirecek bir hadise olduğunu belirtir. Bu konu hakkında bir de Peygamberler/21:37, Müminler/23:54, 68, Tevazudaki Başarı/28:51-57, Beklenen Mucize/29:47-51, Tanrı’nın Kitabı/41:52,53, Tanrı’nın Büyüklüğü/42:14,15 gibi ayetler dip notlarıyla birlikte okunabilir.

¹⁸ Kur’an, aklını kullanmayan insanları ‘sağır’ olarak tanımlar. Zira onlar dinleseler de anlamazlar.

¹⁹ Metaforik eshatoloji: 19 sisteminin ‘körleri iyileştiren’ İsa Mesih aracılığıyla (Birliğe Davet/3:49) gerçeği göremeyen Ehli Kitap’ı hidayete erdireceği haber (Ondokuz/19:31).

Zalimlerin “Büyük duruşma ne zaman olacak?” sorusuna cevap

45) Onları toplayacağımız gün birbirleriyle tanışıp gündüzün bir saatinden başka kalmamışlar gibi olacaklar. Allah’a kavuşmayı yalan sayanlar hüsrana uğrayacaklar. Onlar hidayete ermiş değildi.

46) Onlara vadettiğimizin bir kısmını sana gösteririz veya seni vefat ettiririz. Onların dönüşü bizedir. Sonunda Allah, (onların) yaptıklarına şahittir.

47) Her toplumun²⁰ bir resulü vardır. Resulleri geldiğinde aralarında adaletle hükmedilir ve onlara zulmedilmez.

48) “Eğer doğru sözlülerseniz²¹ bu vaad ne zamandır?” diyorlar.

49) De ki: “Allah’ın istemesi dışında kendim için (bile) zarar veya yarara malik değilim. Her toplumun bir eceli²² vardır. Ecelleri geldiğinde ne bir saat ertelenebilirler ne de öne alınabilirler.”

50) De ki: “Gördünüz mü, O’nun azabı size gece veya gündüz gelse (ne olur)?”²³ Suçlular onun hakkında niye acele ediyorlar?

51) Gerçekleştikten sonra mı ona iman edeceksiniz? Şimdi mi?²⁴ Oysa siz onu aceleyle istiyordunuz.

52) Sonra zalim kimselere: “Tadın ebedî azabı! Kazandıklarınızdan başkasıyla mı cezalandırılacaksınız?” denilir.

53) “Bu gerçek mi?” diye soruyorlar. De ki: “Evet, Rabbime yemin ederim ki bu muhakkak bir gerçektir ve siz kaçamayacaksınız.”

54) Zulmeden her nefis, yeryüzünde ne varsa mutlaka onu fidye olarak verirdi. Azabı görünce derin pişmanlık duyarlar. Aralarında adaletle hükmedilir ve onlar zulme uğratılmazlar.

55) İyi bilin ki, göklerde ve yerde ne varsa Allah’ındır. İyi bilin ki Allah’ın vaadi gerçektir, fakat onların çoğu bilmezler.

56) O, diriltir ve öldürür. O’na döndürülürsünüz.

57) Ey insanlar! Size Rabbinizden bir öğüt, sinelerde olana bir şifa ve müminler için bir hidayet ve rahmet gelmiştir.

58) De ki: “Allah’ın lütfuyla, rahmetiyle ve bununla²⁵ sevinsinler! Bu, onların topladıklarından daha hayırlıdır.”

Allah’a ortak olanların uydurmaları

59) De ki: “Bakın, siz Allah’ın size rızık olarak gönderdiklerinin bir kısmını haram ve(ya) helâl kılıyorsunuz.” De ki: “Bunun için size Allah izin mi verdi yoksa Allah’a iftira mı atıyorsunuz?”

60) Allah’a yalanla iftira atanlar Kıyamet Günü’nü ne zannediyorlar? Allah insanlara lütuf sahibidir, fakat onların çoğu şükretmezler.

²⁰ Burada sözü edilen ‘ümme’ terimi; toplum, uygarlık olarak anlaşılabilir. Allah, uzun süre hiçbir toplumu, peygamberî rehberlikten mahrum bırakmayacağını haber vermektedir. Risaletin sürekliliği insanlık tarihi boyunca devam edecektir.

²¹ ‘doğruyu söylüyorsanız’

²² ‘belirlenmiş bir sonu’

²³ ‘Bir düşünün, azap size gece veya gündüz gelmiş, (ne fark eder)?’

²⁴ Bu iman etmenin kabul olmayacağına dair bkn. Yetimler/4:18

²⁵ ‘Bununla’ ifadesiyle bir önceki ayette nitelikleri sayılan ilahî vahiy kastedilmektedir. Bu vahiy onların ‘topladıkları’ uydurma sözlerden ve hadislerden hayırlıdır. Onların uydurmalarının bir örneği sonraki ayette açıklanacaktır.

Allah'ın gücü her şeye yeter; O her şeyi bilir, sözünden dönmez

61) İçinde bulunduğun hiçbir bir durum, onun hakkında Kur'an'dan okuduğun hiçbir şey ve işlediğiniz hiçbir bir amel yoktur ki ona daldığınızda üzerinize şahitlik etmiş olmayalım. Yerde ve gökte Rabbin için zerre ağırlığında bir şey saklı kalmaz. Bunun da küçüğü ve(ya) büyüğü yoktur ki açık bir kitapta (yazılmış) olmasın.

62) İyi bilin ki Allah'ın dostlarına korku yoktur ve onlar üzülmeyecektir.

63) Onlar iman edenler ve bilinçli olanlardır.

64) Dünya hayatında da Ahiret'te de müjde onlar içindir. Allah'ın kelimelerinde²⁶ değişiklik olmaz. Büyük kurtuluş işte budur.

65) Onların sözleri seni üzmesin. Yüceliğin tamamı Allah'ındır. O, işitendir, bilendir.

66) İyi bilin ki göklerde ve yerde kim²⁷ varsa Allah'ındır. Allah'ın dışındakilere dua edenler (gerçekte) ortak koştuklarına da uymazlar. Onlar ancak zanlarına uyarlar. Onlar sadece varsayıyorlar.

67) O, içinde sükûnet bulmanız için geceyi, görmeniz için de gündüzü kıldı²⁸. Muhakkak ki işiten bir topluluk için bunda deliller vardır.

İlk Hristiyan teologların Allah hakkında varsaydıkları hüküm

68) Dediler ki: "Allah bir çocuk edindi"²⁹; O, Münezzehdir! O, bir şeye ihtiyacı olmayandır. Göklerde ve yerde ne varsa Allah'ındır. Bunun hakkında yanınızda bir kanıt yoktur. Allah hakkında bilmediğiniz şeyleri mi söylüyorsunuz?

69) De ki: "Allah hakkında yalanla iftira edenler kurtuluşa eremezler."

70) Dünyada bir geçim (sürerler), sonra varışları bizedir. Sonra onlara küfürlerinden dolayı şiddetli bir azap tattırırız.

Zulümlerinden ötürü helak olmuş kavimlerden örnekler: Nuh kavmi

71) Onlara Nuh'un haberini oku. Hani o, halkına: "Ey kavmim! Makamım ve Allah'ın ayetlerini hatırlatmam size büyük³⁰ geliyorsa, o halde ben Allah'a tevekkül ettim.³¹Artık siz ortak saydıklarınızla toplanın ve işi karara bağlayın ki sonra kararınız size tasa olmasın. Sonra bana göz bile açtırmadan kararınızı uygulayın" demişti:

72) "Eğer yüz çevirirseniz; ben de sizden bir ücret istemiş değilim. Benim ücretim ancak Allah'a aittir. Bana teslim olanlardan olmam emredildi."

73) Nihayet onu yalanladılar. Biz de onu ve onunla gemide beraber olanları kurtardık ve onları halifeler kıldık. Ayetlerimizi yalanlayanları da suda boğduk. Uyarılanların akıbetlerine bir bak!

²⁶ 'Allah'ın verdiği sözlerde'

²⁷ 'Kim' anlamına gelen "men" edatı, Arapçada canlılar için kullanılmaktadır. Göklerde ve yerde canlı varlıklar olduğuna işaret eden bu detayı, insanın bütün canlılardan değil 'birçoğundan' üstün olduğunu bildiren İsrail/17:70 ayetiyle beraber değerlendiriniz.

²⁸ 'yarattı'

²⁹ Burada kastedilen mevzu, Yetimler/4:171'in dip notunda da ifade edildiği gibi Hristiyanların, Allah'ın bizzat kendisi doğmakla kendi kendinin babası olması inancıdır.

³⁰ 'ağır'

³¹ Burada Nuh, artık elinden gelen her şeyi yaptığını ve işin gerisinin Allah'a kaldığını söylemek istiyor.

74) Sonra onun ardından kavimlerine resuller gönderdik. Onlara açık deliller getirdiler. Fakat daha önceden yalanladıkları gibi (yine) iman etmediler. İşte biz haddi aşanların kalplerini böyle mühürleriz.

Musa kavmi ve Firavun'un son anda iman etmesi

75) Sonra onların ardından Firavun ve önde gelen (adamlarına) delillerimizle Musa ve Harun'u gönderdik. Bunun üzerine büyüklendiler, suçlu bir topluluk oldular.

76) Katımızdan onlara hakikat gelince "Bu, açık bir sihirdir" dediler.

77) Musa: "Size geldiğinde hakikate karşı bunu mu söylüyorsunuz? Bu, sihir midir? Sihirbazlar kurtuluşa eremezler!" dedi.

78) "Siz bizi atalarımızı üzerinde bulduğumuz yoldan çevirmek ve yeryüzünde büyüklüğün ikinize ait olması için mi geldiniz? Biz, ikinize iman edecek değiliz" dediler.

79) Ve Firavun: "Bana bütün bilge sihirbazları getirin" dedi.

80) Sihirbazlar gelince Musa onlara: "Ne atacaksanız atın!" dedi.

81) Onlar attıklarında, Musa: "Bu getirdiğiniz sihirdir. Muhakkak ki Allah onu boşa çıkaracaktır. Allah bozguncuların yaptıklarını düzeltmez" dedi:

82) "Suçlular hoşlanmasa da Allah, hakikatı kelimeleriyle gerçekleştirir."

83) Sonunda, Firavun ve önden gelen (adamlarının), kendilerine kötülük yapacağı korkusundan, halkının bir kuşağından başka³² Musa'ya iman eden olmadı. Muhakkak ki Firavun, yeryüzünde pek yüceydi ve o, aşırıya gidenlerdendi.

84) Musa: "Ey kavmim! Allah'a iman edip teslim olduysanız O'na tevekkül edin" dedi.

85) Dediler: "Biz Allah'a tevekkül ediyoruz. Rabbimiz, bizi zalim bir halk için sınama aracı kılma.

86) Ve bizi rahmetinle kâfirler topluluğundan kurtar."

87) Ve Musa ve kardeşine: "Mısır'da halkınız için evler hazırlayın ve evlerinizi kible edin, salâti ayakta tutun, müminleri müjdeleyin" diye vahyettik.³³

88) Ve Musa: "Rabbimiz, sen Firavun ve önde gelenlerine dünya hayatında süs ve mallar verdin. Rabbimiz, senin yolundan (insanları) saptırmaları için mi? Rabbimiz, mallarını dümdüz et ve acıklı azabı görene kadar iman etmemeleri için kalplerini katılaştır" dedi.

89) (Allah): "Muhakkak ki duanıza icabet edildi³⁴. Artık siz ikiniz devam edin ve bilmeyenlerin yoluna uymayın" dedi.

90) İsrailoğullarını denizden geçirdik. Firavun ve askerleri taşkınlık ve düşmanlıkla peşlerine takıldı. Boğulmak üzereyken: "İsrailoğullarının iman ettiğinden başka ilah olmadığına iman ettim ve ben de teslim olanlardanım" dedi.

91) "Şimdi mi? Oysa daha önce isyan etmiş ve bozgunculardan olmuştun."

92) O halde o gün biz de senin bedenini kendinden sonrakilere delil olsun diye kurtaracağız. İnsanların çoğu delillerimizden gafildirler.

³² 'halkının gençlerinden başka'

³³ Buradan anlaşılın, Firavun'un baskın yapıp iman edenlere zulmetme ihtimaline karşı, Buluşma Çadırı yerine insanlara evlerinde toplanmaları tavsiye edilmektedir.

³⁴ 'kabul edildi'

93) Ve İsrailoğullarını güvenli bir yere yerleştirdik ve onlara temiz şeylerden rızıklar verdik. Kendilerine bilgi gelinceye kadar ayrılığa düşmediler. Muhakkak ki Allah, ayrılığa düştükleri konularda Kıyamet Günü aralarında hüküm verecek.

Azabın gözle görülür bir şekilde gelmiş olduğu fark edildiğinde iman fayda etmez

94) Eğer sana indirdiğimizden şüphedeysen, senden önce Kitab'ı okuyanlara sor. Sana Rabbinden gerçek gelmiştir. Artık tereddüt edenlerden olma.

95) Ve Allah'ın ayetlerini yalanlayanlardan olma yoksa hüsrana uğrayanlardan olursun.

96) Haklarında Rabbinin sözü kesinleşmiş olanlar iman etmezler,

97) Kendilerine bütün deliller gelse bile... Acılı azabı görünceye kadar...

98) Yunus kavminin dışında, (son anda) iman edip imanı kendilerine yarar sağlayan bir kent yoktur. Onlar iman ettiklerinde kendilerinden dünya hayatındaki rezilliği kaldırdık ve belli bir süreye kadar onları faydalandırdık.³⁵

99) Eğer Rabbin isteseydi yeryüzündekilerin hepsi topluca iman ederdi. İman etsinler diye insanları zorlayacak mısınız?³⁶

100) Allah'ın izni olmadan hiçbir nefis iman edemez. Pisliği aklını kullanmayanların üzerine kılar.

101) De ki: "Göklerde ve yerde ne var bir bakın!" İman etmeyen topluluğa deliller ve uyarılar bir şey kazandırmaz.

102) Kendilerinden önce gelip geçenlerin (başlarına gelen) günlerin bir benzerinden başkasını mı bekliyorlar? De ki: "Bekleyedurun. Ben de sizinle beraber bekleyenlerdenim."

103) Sonra resullerimizi ve iman edenleri kurtarız. İman edenleri kurtarmak üzerimize bir haktır.

Allah'a, araçılar ile kul olunmaz

104) De ki: "Ey insanlar! Dinim hakkında şüphe içindeyseniz, (bilin ki) ben Allah'ın dışında kulluk ettiklerinize kulluk etmem; ancak sizi vefat ettirecek olan Allah'a kulluk ederim. Bana iman edenlerden olmam emredildi."

105) Ve (bana dendi ki): "Yüzünü Hanif Dini'ne sabitle³⁷, müşrik olanlardan olma

106) ve Allah'ın dışında, sana yararı ve (ya) zararı dokunmayanlara yalvarma. Eğer böyle yaparsan, muhakkak ki zalimlerden olursun.

107) Eğer Allah, sana bir zarar dokundursa, onu O'ndan başka giderebilecek yoktur. Eğer senin için bir hayır isterse, O'nun lütfunu geri çevirecek yoktur. O, bunu kullarından istediğine ve dileylene nasip eder. O bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

108) De ki: "Ey insanlar! Gerçek, size Rabbinizden gelmiştir. Artık kim hidayet olursa, (kendi) nefisini hidayete erdirmiş olur ve kim saparsa, kendi aleyhine sapmış olur. Ben sizin üzerinize bir vekil değilim."

³⁵ Bunun nedeni olarak Yunus peygamberin 'iman etmeyecekler' diyerek kavmini terk etmesi ve onlara karşı olan vazifesini tam yerine getirmemiş olduğu ileri sürülebilir. Kur'an'a göre Yunus, gemiyle terk ettiği kente, gemiden deniz ortasında atılıp büyük bir balinanın yutmasıyla geri döner ve risalet vazifesini tamamlar.

³⁶ Bu ayet, Kur'an'ın 'dinde zorlama yoktur' prensibi açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir.

³⁷ Vaadin Tekrarı/2:135

109) Sana vahyedilene uy ve Allah hükmünü verinceye kadar sabret. O, hüküm verenlerin en hayırlısıdır.

11. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Dünyanın yaratılma nedeni

- 1) Elif, Lâm, Ra. (Bu), hüküm sahibi, her şeyden haberdar olan tarafından açıklanmış, ayetleri hükümleşmiş Kitap'tır.
- 2) Allah'tan başkasına kulluk etmeyesiniz diye. Ben de O'(nun tarafın)dan sizi uyaran ve müjdeleyenim.²
- 3) Rabbinizden bağışlanma dileyin, sonra da O'na pişmanlığınızı arz edin. O, belirli bir vakte kadar sizi güzelce bir geçimle geçindirsin ve lütuf sahiplerine fazlından versin. Eğer dönerseniz³ sizin için büyük bir günün azabından korkarım.
- 4) Dönüşünüz Allah'adır. O, her şeye güç yetirendir.
- 5) İyi bilin ki, onlar, O'ndan gizlenmek için göğüslerini sararlar⁴. (Yine) iyi bilin ki elbiselerine bürünseler de Allah sırlarını da, açığa vurduklarını da bilir. O, sinelerde olanı bilir.
- 6) Yeryüzündeki canlılardan hiçbiri yoktur ki rızkı Allah'tan olmasın. (O), onun karar kıldığı yeri de, geçici yerini de bilir.⁵ Tüm bunlar apaçık bir Kitap'tadır.
- 7) O, hanginizin iyi iş(ler) yapacağını sınamak için gökleri ve yeri altı günde yaratan ve arşını suyun üzerine kurandır.⁶ Küfürde direnenlere: “Ölümden sonra diriltileceksiniz” dersin, muhakkak ki: “Bu, ancak apaçık bir sihirdir” derler.
- 8) Eğer azabı onlardan sayılı bir süreye kadar ertelese: “Onu tutan nedir?” derler. İyi bilin ki o gün geldiğinde, onlardan geriye çevrilecek değildir. Alaya aldıkları şey onları kuşatacaktır.
- 9) İnsana katımızdan bir rahmet tattırsak, sonra da onu çekip alsak ümitsiz bir kâfir olur.
- 10) Eğer ona kendisine dokunan bir darlıktan sonra bir nimet tattırsak kuşkusuz: “Kötülükler benden gitti” der. Bu kez de sevinçlidir, kibirlidir.
- 11) Sabırlı olanlar ve salih işler yapanlar hariç... İşte onlar için bir bağışlanma ve büyük bir ödül vardır.

¹ **TANRI'YA HİZMET SURESİ:** Bu surenin ayetleri, müminlere devamlı olarak kulluklarını Allah'a yapmaları gerektiğini ve O'ndan başkalarının hiçbir kulluğu hak etmediğini konu edinmektedir. Surenin sonuna yakın 119. ayette bu kulluğun en büyük amacının daha önce Birliğe Davet Suresi'nde de belirtildiği gibi, insanlığı birleştirmek olduğu ve bunun için uğraşanların Allah'ın rahmetine mazhar olacakları vurgulanmaktadır. Bu sebeple bu sure için en uygun isim “Allah'a Hizmet Suresi” olacaktır.

² Daha önce de Kur'an'ın, kendisini hüküm vermede tek otorite kabul ettiği üzerinde durmuştuk. Buna göre, dini konularda Kur'an'ın yanında, kendisinde bulunmayan ve hüküm mahiyetindeki bilgileri dine ekleme gayretiyle yazılmış tüm eserler reddedilmektedir. Zira söz konusu ayette, Kur'an'ın Allah tarafından yine Kur'an'da açıklandığı ve resulün görevinin geleneksel görüşteki gibi kendi başına dinde hüküm koymak değil sadece Kur'an ile uyarmak ve müjdelemek olduğu belirtilmektedir.

³ ‘yüz çevirirsiniz’

⁴ “yenüne”: sarmak (bkn. <https://www.almaany.com/en/dict/ar-en/يَنْتُونُ/>)

⁵ ‘Konaklarını ve uğrak mekanlarını bilir’

⁶ ‘Suyun üzerine arşını kurmak,’ ifadesi, Ahlakî Kurallar/24:45'te belirtilen; Allah'ın bütün canlıları sudan yaratmış olmasına bir işaret olabilir.

Kur'an Tanrı'nın varlığını ispatlayan bir delildir

12) “Ona bir hazine indirilmeliydi” veya “Onunla beraber bir melek gelmeliydi” demelerinden ötürü göğsün daralıp da sana vahyedilenden bir kısmını terk mi edeceksin? Sen yalnızca bir uyarıcısın. Her şey vekil olan Allah’tır.

13) Yoksa “Onu kendisi uydurdu” mu diyorlar. De ki: “Eğer doğru sözlülerseniz⁷, bunun misli uydurulmuş on sure getirin ve Allah’ın dışında gücünüzün yettiklerini de davet edin.

14) Eğer size icabet edemezlerse⁸ bilin ki o, Allah’ın ilmiyle indirilmiştir ve O’ndan başka ilah yoktur. Artık teslim olur musunuz?”⁹

15) (Sadece) dünya hayatını ve süsünü isteyenlere orada yaptıklarının karşılığını geri veririz. Orada eksiklik yoktur.

16) Onlar öyle kişilerdir ki Ahiret’te onlar için ateşten başkası yoktur. Orada işledikleri boşa gitmiştir. Yapmakta oldukları şey geçersizdir.

17) Bunlar, Rabbinden bir delil üzere olan kimse gibi mi olur? (O kimse Kur’an’ı) O’ndan (gelen) bir şahit gibi okur. Ondandır öncesinde de rehber ve rahmet olarak Musa’nın Kitab’ı vardır. Topluluklardan hangisi onu örtmeye çalışırsa onun için vaadedilen ateştir. O halde ondan yana şüpheye düşme. O, Rabbinden gelen haktır, fakat insanların çoğu iman etmezler.

18) Kim, Allah’a yalanla iftira edenden daha zalim olabilir? Onlar Rablerine arz edilecekler¹⁰ ve şahitler: “Bunlar Rableri hakkında yalan söylediler” diyecekler. İyi bilin ki Allah’ın laneti zalimlerin üzerindedir.

19) Onlar Allah yolundan alıkoyarlar ve onu eğri göstermek isterler. Onlar Ahiret’i de reddedenlerdir.

20) Onlar, yeryüzünde kaçabilecek değiller; Allah’tan başka velileri de olmaz. Onlar için azap ikiye katlanacaktır. Onlar işitmeye güç yetirmezlerdi ve görmezlerdi.

21) İşte onlar kendilerine zarar verdiler. iftiraları (bile) onlardan sapmıştır.¹¹

22) Şüphesiz ki onlar Ahiret’te en çok hüsrana uğrayanlardır.

23) İman eden, salih işler yapan ve Rablerine bağlananlara gelince; işte onlar cennet ahalisidir. Orada kalıcıdırlar.

24) Bu iki topluluğun durumu kör ve sağır ile gören ve işiteninki gibidir. Bunların durumu aynı mıdır¹²? Hâlâ öğüt almaz mısınız?

⁷ ‘doğruyu söylüyorsanız’

⁸ ‘Eğer isteğinize cevap veremezlerse’

⁹ Kur’an’ın birçok yerinde Kur’an’ın Allah kelamı olduğu ve buna inanmayanların bunun aksini ispatlamaları için Kur’an ayetlerinin benzerlerini getirmeleri istenir. Bu ise birçok kez akıllara: ‘Neden buna benzer bir kitap yazılmamasın ki?’ sorusunu getirir. Bu sorunun cevabı yine Kur’an’da mevcuttur. Dikkat edilecek olursa 74. sure, Kur’an’ın matematiksel bir sisteme dayalı olduğunu iddia etmektedir. Kur’an üzerinde yapılan araştırmalar ise bu konu hakkında yüzlerce detay içermektedir. Buradan yola çıkılarak, Kur’an’da bu ve benzeri ayetlerle Kur’an’a inanmayanlara meydan okunması, Kur’an’ın insanüstü bir matematiksel sisteme dayalı olmasındandır diyebiliriz. Nitekim ayetin sonunda, Kur’an’ın Allah’ın ilmiyle indirildiği ve bu ilme sahip hiçbir kimse olamayacağı da vurgulanmaktadır. Çünkü yine Kur’an’a göre bu insanüstü matematiksel sistem yalnızca ilahî bir ilimle kurgulanabilir.

¹⁰ ‘Rablerinin huzuruna çıkarılacaklar’

¹¹ ‘uzaklaşmıştır.’

¹² ‘Onların durumları bir olur mu?’

Nuh'un, kavmine uyarıcı olarak gönderilmesi

25) Andolsun ki Nuh'u kavmine gönderdik. (O, halkına): "Muhakkak ki ben sizin için apaçık bir uyarıcıyım:

26) Allah'tan başkasına kulluk etmeyin. Ben gerçekten de sizin hakkınızda acıklı bir günün azabından korkuyorum" (dedi).

27) Kavminden küfürde direnenlerin önde gelenleri: "Biz seni tıpkı bizim gibi bir insandan başkası görmüyoruz; sana ilkel görüşlü, en aşağılarımızdan başkasının uyduğunu da görmüyoruz. Sizin bizden bir üstünlüğünüzü de görmüyoruz. Bilakis, biz sizin yalancılar olduğunuzu düşünüyoruz" dediler.

28) (Nuh): "Ey kavmim, görüşünüz nedir? Ya ben Rabbimden bir delil üzerine isem ve bana katından bir rahmet verdiyse, sizin de üzerinizde bir körlük varsa! Hoşlanmadığınız halde sizi buna zorlayacak mıyız? (dedi):

29) "Ey halkım! Buna karşılık sizden bir mal istemiyorum. Benim ödülüm ancak Allah'a aittir. İman edenleri kovacak da değilim. Onlar Rablerine kavuşacaklar. Asıl ben sizi cahil bir topluluk olarak görüyorum.

30) Ey halkım! Ben onları kovarsam Allah'a karşı bana kim yardım eder? Hâlâ öğüt almaz mısınız?

31) Size 'Allah'ın hazineleri yanımdadır' demiyorum. Gaybı da bilmem. Size 'Ben bir meleğim' de demiyorum. Gözlerinizin hor gördüğü kimseler için 'Allah bunlara hayır vermez' de demiyorum. Onların nefislerinde olanı Allah bilir. (Bunları desem) zalimlerden olmuş olurum."

32) (Kavminin önde gelenleri): "Ey Nuh! Bizimle çekişip durdun ve bu çekişmenizde artık çok oldun. Eğer doğru sözlülerdensen¹³ bize vadettiğini getir" dediler.

33) (Nuh): "Onu ancak Allah isterse size getirir ve siz kaçamazsınız" dedi:

34) "Allah azmanızı istemişse, ben size öğüt vermek istesem de öğütlerimin size faydası olmaz. O'na döndürüleceksiniz."

35) Yoksa: "Bunu kendisi uydurdu" mu diyorlar? De ki: "Onu uydurduysam cezası banadır. Fakat ben sizin suçlarınızdan uzağım."

36) Nuh'a: "Muhakkak ki halkından (şimdiye kadar) iman etmişlerden başkası iman etmeyecek. Artık onların yaptıklarından ötürü tasalanma" diye vahyedildi:

37) "Bizim gözetimimiz ve vahyimizle artık gemiyi yap ve zulmedenler için bana hitap etme. Onlar boğulacaklar."

38) Nuh gemiyi yaparken ne zaman kavminin önde gidenleri yanından geçse onunla alay ediyorlardı. (Nuh): "Siz bizimle alay ediyorsunuz. Sizin bizimle alay ettiğiniz gibi biz de sizinle alay edeceğiz" dedi:

39) "Alçaltıcı azabın kime geleceğini ve kalıcı azabın kime ineceğini yakında bileceksiniz."

40) Nihayet emrimiz gelip tandır kaynayınca¹⁴ (Nuh'a): "Bütün eşlerden bir çifti, hakkında önceden söz kesilmiş olanlar hariç aileni ve iman edenleri onda taşı" dedik. Zaten pek azı dışında onunla beraber iman eden olmamıştı.

¹³ 'doğruyu söylüyorsan'

41) (Nuh onlara): “Haydi ona binin. Bunun akması ve durması Allah’ın adıyladır. Muhakkak ki Rabbim bağışlayandır, Merhamet Eden’dir” dedi.

42) O (gemi) dağlar gibi dalgalardan geçerken Nuh, bir kıyıdaki oğluna: “Oğulcağızım. Bizimle birlikte bin de kâfirlerle beraber olma” diye seslendi.

43) (Oğlu): “Bir dağa sığınacağım, o beni sudan korur” dedi. (Nuh): “Bugün merhamet ettikleri hariç, Allah’ın emrinden korunacak yoktur” dedi. Bu sırada aralarına bir dalga girdi ve o, boğulanlardan oldu.

44) Ve: “Ey yeryüzü, suyunu yut! Ve ey gökyüzü sen de tut!” dendi. Sular çekildi, emir gerçekleşti; ve (gemi) Cudi üzerine yerleşti. “Zalimler topluluğu def olsun!” denildi.

45) Nuh, Rabbine seslendi ve “Rabbim, muhakkak ki oğlum ailemendendir ve muhakkak ki senin vaadin haktır. Sen hükmedenlerin hükmedenisin” dedi.

46) (Allah): “Ey Nuh! O senin aileden değildir. O salih olmayan bir iş yaptı. Bilginde olmayan bir şeyi benden sor etme¹⁵. Cahillerden olmaman için seni öğütüyorum” dedi.

47) (Nuh): “Rabbim, bilgimde olmayan bir şeyi senden istediğim için sana sığınırım. Eğer beni bağışlamaz ve bana merhamet etmezsen, hüsrana uğrayanlardan olurum” dedi.

48) “Ey Nuh! Sana ve seninle birlikte olanların ümmetlerine, bizden selam ve bereketle in. Sonra bazı ümmetlere geçimlik vereceğiz sonra da onlara bizden acıklı bir azap dokunacaktır” denildi.

49) İşte bu sana vahyettiğimiz, gayb haberlerindedir. Daha öncesinde bunları ne sen, ne de halkın bilirdi. Artık sabret. Muhakkak ki sonuç bilinç sahiplerindedir.

Hud’un Ad kavmine uyarıcı olarak gönderilmesi

50) Ve Ad (halkına) kardeşleri Hud’u (gönderdik): “Ey kavmim! Allah’a kulluk edin. Sizin için O’ndan başka bir ilah yoktur. Siz ancak iftira atanlırsınız!

51) Ey halkım! Bunun için sizden bir ödül istemiyorum. Ödülüm ancak beni yaratana aittir. Hâlâ akletmez misiniz?

52) Ey halkım! Rabbinizden bağışlanma dileyin, sonra da O’na pişmanlığınızı arz edin ki gökten size bereket göndersin ve gücünüze güç katsın. Suçlular olarak yüz çevirmeyin.”

53) (Onlar): “Ey Hud! Bize bir ispat getirmedi¹⁶. Senin sözünle ilahlarımızı bırakacak değiliz, biz sana iman edecek değiliz” dediler.

54) (Sana) “Seni ilahlarımızdan bazıları kötü çarpmış” (demekten) başkasını diyemiyoruz. (Hud onlara) dedi: “Ben Allah’ı şahit tutuyorum, siz de şahit olun, ben ortak saydıklarınızdan uzağım

55) O’nun dışında.¹⁷ Haydi bana karşı bir tuzak kurun ve bana göz açtırmayın!

¹⁴ ‘Tandır kaynayınca’ ifadesi dikkat çekmektedir. Burada, denizlerden birinde vuku bulmuş, günlerce sağanak yağışa neden olacak kadar yüksek miktarda su buharının atmosfere karışmasını sağlamış, volkanik bir hadiseden bahsediliyor olabilir.

¹⁵ ‘benden isteme’

¹⁶ “Byn” kökü ve türevleri ‘ortaya çıkmak, açık seçik olmak, açıklamak, ilan etmek, açık argüman, ispat, bir şeyden ayrılmış kopmuş olmak, biri diğerinden ayırt edilebilmek, iki şey arasındaki ayrılma, bölünme’ vb. anlamlarında Kur’an’da 523 kez geçmektedir. Birkaç örnek için bkn. Birliğe Davet/3:138, Rabbin Nimetleri/55:4, Kıyamet/75:19

¹⁷ Kur’an’ın bazı ayetleri bir önceki ayetle beraber düşünülmediğinde cümle bozukluklarına veya eksik cümlelere neden olmaktadır. Bu ise bütün ayetlerin anlamları bakımından birbirinden bağımsız incelenemeyeceğinin bir göstergesidir. Numaralandırma, Kur’an’daki matematiksel sistem ile bağlantılı gözükmektedir. Söz konusu ayetler peş peşe okunduğunda 54. ayetin son kısmı ve 55. ayetin ilk kısmı çeviride: ‘(Hud onlara) dedi: “Ben Allah’ı şahit

56) Ben Rabbiniz ve Rabbim olan Allah’a tevekkül ettim. Hiçbir canlı yoktur ki O, onu alnından yakalamış olmasın.¹⁸ Muhakkak ki Rabbim doğru yol üzeredir.

57) Eğer yüz çevirecekseniz, artık size kendisiyle gönderildiğim şeyi tebliğ ettim. Rabbim sizden başka bir topluluğu yerinize geçirir. Siz O’na hiçbir şeyle zarar veremezsiniz. Muhakkak ki Allah her şeyi koruyandır.”

58) Emrimiz gelince Hud’u ve onunla birlikte iman edenleri tarafımızdan bir rahmetle kurtardık. Onları ağır bir azaptan kurtardık.

59) İşte bu Ad (halkı)! Rablerinin delillerini inkâr ettiler, O’nun resullerine isyan ettiler ve bütün inatçı zorbalara uydular.

60) Dünyada da Ahiret’te de lanete uğradılar. İyi bilin ki Ad (halkı), Rablerini tanımazdan gelmişti. İyi bilin ki Hud’un halkı Ad (tarih sahnesinden) silinmiştir.

Salih’in, kavmine uyarıcı olarak gönderilmesi

61) Semud (halkına da) kardeşleri Salih’i (gönderdik): (O),: “Ey kavmim! Allah’a kulluk edin. Sizin için O’ndan başka bir ilah yoktur. Sizi yeryüzünden inşa etti¹⁹ ve orada ömür sürenler kıldı. O halde O’ndan bağışlanma dileyin, sonra da O’na pişmanlığımızı arz edin. Muhakkak ki Rabbim yakın olandır, icabet edendir²⁰” dedi.

62) (Halkı): “Ey Salih! Daha önce sen aramızda umut beslenen biriydin. Sen bizi atalarımızın kulluk ettiklerine kulluk etmekten men mi edeceksin? Muhakkak ki biz, senin bizi davet ettiğin şey hakkında derin bir şüpheyiz” dediler.

63) (Salih): “Ey halkım! Görüşünüz nedir? Ya ben Rabbinden bir delil üzere isem ve bana katından bir rahmet verdiyse! Bu durumda kendisine isyan edersem Allah’a karşı bana kim yardım edebilir? Sizin bana zarardan başka bir katkınız olmaz” dedi:

64) Ey kavmim! Bu sizin için bir delil olarak Allah’ın devesidir. Bırakın Allah’ın arzında yesin. Ona kötü niyetle dokunmayın, yoksa yakın bir azap sizi yakalayacaktır.”

65) Fakat deveyi kestiler. Bunun üzerine Salih: “Ülkenizde üç gün daha faydalanın. İşte bu, yalanlanmayacak bir vaaddir” dedi.

66) Emrimiz geldiğinde Salih’i ve onunla birlikte iman edenleri tarafımızdan bir rahmetle o günün rezilliğinden kurtardık. Muhakkak ki Rabbin güçlüdür, yücedir.

67) Zulmedenleri de o patlama²¹ yakalayışverdi ve kendi yurtlarında dize geldiler.

68) Sanki oradan hiç faydalanmamış gibiydiler. İyi bilin ki onlar Rablerini tanımazdan gelmişlerdi. İyi bilin ki Semud (halkı tarih sahnesinden) silinmiştir.

tutuyorum, siz de şahit olun, ben O’nun dışında ortak saydıklarınızdan uzağım” şeklinde bir cümle halini almaktadır.

¹⁸ “Naşıye” kelimesi; alın/perçem anlamında Kur’an’da üç yerde daha geçmektedir (Rabbin Nimetleri/55:41, Dayanışma/96:15, 16). Eski çağlardan beri insanın alnının ortasında var olduğu sanılan üçüncü göz; modern tabiriyle epifiz ya da pineal bezi ile ilgisi araştırılmalıdır.

¹⁹ Bu ifade Evrim’e örnek teşkil edebilir.

²⁰ “(pişmanlıkları) kabul edendir”

²¹ Ötelerden Müdahale/15:62-74 ayetlerinin dip notlarında açıklandığı gibi, anlaşılabilir ki söz konusu zalim halk, görevli kişiler tarafından yüksek kapasiteli patlayıcılarla havaya uçurulmuştur.

İbrahim'e gelen elçiler

69) Andolsun ki resullerimiz İbrahim'e müjdeyle geldiler; "Selam!" dediler. (İbrahim de): "Selam!" dedi ve hemen onlara kızartılmış bir buzağı getirdi.

70) Fakat ellerinin ona ulaşmadığını görünce onları kınadı²² ve onlardan ötürü içine bir korku düştü. (Resuller): "Korkma, biz Lut kavmine gönderildik" dediler.

71) Kadını ayakta (buna) güldü, bunun üzerine ona İshak'ı müjdeledik ve İshak'ın ardından Yakup'u.

72) (Kadını): "Vay halime! Ben aciz bir kadın, kocam da ihtiyarken doğuracak mıyım? Gerçekten bu ne şaşılacak şey!" dedi.

73) (Resuller): "Allah'ın emrine mi şaşırıyorsun? Allah'ın rahmeti ve bereketi, sizin üzerinizdir ey ev halkı. O, hamde ve övgüye layık olandır" dediler.

74) İbrahim'den suçluluk hissi²³ gidince ve kendisine müjde gelince Lut halkı hakkında bizimle tartışmaya girişti.

75) Muhakkak ki İbrahim çok yumuşak huylu ve gönülden yönelen biriydi.

76) "Ey İbrahim, bundan vazgeç! O (mevzu) hakkında Rabbinin emri geldi. Onlara mutlaka geri çevrilmez bir azap gelecektir.

77) Elçilerimiz Lut'a gelince onlardan yana kaygılandı, sıkıntı bastı ve "Bu, zorlu bir gün" dedi.

78) Ve kavmi ona hızla geldi. Daha önce de kötülükler işlemekteydiler. (Lut): "Ey kavmim! Şunlar benim kızlarım, onlar sizin için daha temizdir;²⁴ haydi Allah hakkında bilinçlenin. Beni misafirlerime karşı rezil etmeyin. Aranızda olgun bir adam yok mudur?" dedi.

79) (Onlar): "Sen muhakkak bilirsin ki bizim senin kızlarında bir alacağımız yoktur. Sen bizim ne istediğimizi bilirsin" dediler.

80) (Lut): "Keşke size karşı bir gücüm olsaydı veya kuvvetli bir dayanağa sığınabilseydim.

²² İbrahim peygamber hayatı boyunca her şeyi sorgulayan ve kendi kendine dersler çıkararak bir yapıya sahiptir. Kur'an'dan anlaşılan, Allah'ın İbrahim'e hayat ve yaşantı tarzı adına öğrenilmesi gerekenleri kademe kademe öğrettiğidir. Burada da İbrahim, kendisini ziyarete gelen resullere hayvan eti ikram etmiş, fakat resullerin buna dokunmadığını görmüştür. Ayette, İbrahim'in çok alındığı söylenmektedir. Bunun nedeni, bunca zahmetinden sonra hazırladığı yemeğin, Allah tarafından özellikle kendisine gönderilen misafirler tarafından yenmemesidir. Geleneksel teolojik inanış, bunun nedeninin, İbrahim'e gelen elçilerin birer 'melek,' yani Yunan mitolojisindeki gibi 'saydam kanatlı varlıklar' olmasından kaynaklandığını söylemektedir. Bu düşünceye göre bu varlıklar yemek yemezler. Günümüzde ise bu görüş akıllara: 'Madem bu elçiler melekti, o halde niçin 'peygamberlerin önderi' lakaplı İbrahim peygamberi zahmete soktular ve ona daha baştan gidip kendileri için yemek hazırlamasına gerek olmadığını söylemediler?' sorusunu getirmektedir. Şimdi bu konu hakkında biraz düşünelim:

İlk önce dikkat edilmelidir ki ayette 'resuller' kelimesi kullanılmaktadır ve bu 'resuller' gerek İbrahim peygamber ve eşi tarafından, gerekse Lut peygamber ve kavmi tarafından gözle görülür kişilerdir. Dolayısıyla Kur'an'ın bu ayetinde 'resuller' şeklinde anlattığı şahıslar, herhangi bir metafizik gerilimin etkisiyle insanlara belirebilen hayaller değildir. Yani bu 'resullerin' sıradan beşer oldukları bellidir. Peki nedir burada ilginç olan? Dikkat edilerek incelendiğinde bu ayette ilginç olan bu resullerin hayvan yemeği reddetmesi hadisesidir. Bu resuller, ayette anlatıldığı şekliyle, İbrahim peygamberin ciddi bir şekilde alınması pahasına o yemeğe dokunmamışlardır. Bunun nedeninin, Allah'ın 'ölü' yemeyi yasak etmesi olduğu düşünülebilir. Buna göre, İbrahim peygambere Rabbi, gönderdiği resuller vasıtasıyla haram olan bir yemeğin resuller tarafından yenmemesi gerektiğini öğretmektedir.

²³ "e-rrav'u" kelimesinin Arapçadaki genel anlamlarından birisi 'suçluluk hissi, pişmanlık'tır. (bkn. <https://www.almaany.com/en/dict/ar-en/الرَّوْع>)

²⁴ Lut peygamber, misafirlerine tecavüz etmek isteyen halka kendi eşlerine varmalarını tavsiye ediyor, yoksa kendi öz kızlarını onlara sunmuyor. Peygamberler halkın eşlerini kendi öz kızınıymış gibi görürler.

81) (Resuller): “Ey Lut! Biz Rabbinin resulleriyiz. Onlar sana kesinlikle ilişemezler. Ailenle gecenin bir parçasında yola çık. Kadının müstesna, sizden kimse geride kalmasın. Onlara isabet eden, ona da isabet edecektir. Muhakkak ki onlara vadedilen (azap) sabah (vaktidir). Sabah (vakti) yakın değil mi?

82) Nihayet emrimiz gelince onların üstünü altına getirdik²⁵. Başlarına sağanak halinde pişmiş taşlar yağdırdık;

83) Rabbin nezdinde belirlenmiş taşlar. O taşlar zalimlerden uzak olmaz ki!

Şuayb’ın Medyen halkına uyarıcı olarak gönderilmesi

84) Ve Medyen’e kardeşleri Şuayb’ı (gönderdik): “Ey halkım! Allah’a kulluk edin. Sizin için O’ndan başka ilah yoktur. Ölçü ve tartıyı eksiltmeyin. Ben sizi hayır²⁶ içinde görüyorum²⁷ ve sizin için kuşatıcı bir günün azabından korkuyorum” dedi:

85) “Ey halkım! Ölçü ve tartıyı adaletle yerine getirin. İnsanların mallarını eksiltmeyin. Yeryüzünde bozguncular olarak karışıklık çıkarmayın.

86) Eğer müminseniz size hayırlı olan Allah’ın bıraktığıdır. Ben sizin üzerinize bir koruyucu değilim.”

87) (Medyenliler): “Ey Şuayb! Atalarımızın kulluk ettiklerinden veya mallarımıza istediğimiz gibi davranmaktan vazgeçmemizi sana bu salâtin mi emrediyor?²⁸ Muhakkak ki sen yumuşak huylu ve olgun birisin” dediler.

88) (Şuayb): “Ey halkım! Görüşünüz nedir? Ya ben Rabbinden bir delil üzere isem ve beni katından güzel bir rızıkla rızıklandırmışsa? Sizi kendisinden men ettiğim şeylerde size ihtilaf etmek istemiyorum. Gücüm yettiği (ölçüde) sizi ıslahtan başka bir şey istemiyorum. Başarım Allah’tan başkasının sayesinde değildir. O’na tevekkül ettim, O’na içten yöneldim” dedi:

89) “Ey kavmim! Bana karşı gelişiniz sizi günaha sokmasın da Nuh kavmine veya Hud kavmine veya Salih kavmine isabet edenin misli size isabet etmesin! Lut kavmi de sizden uzak değildir!

90) Rabbinizden bağışlanma dileyin ve O’na pişmanlığınızı arz edin. Muhakkak ki Allah Merhamet Eden’dir, sevendir.”

91) (Medyenliler): “Ey Şuayb! Senin söylediklerinin çoğunu kavrayamıyoruz ve seni aramızda güçsüz²⁹ görüyoruz. Eğer senin kabilen olmasaydı muhakkak ki seni taşlardık. Sen bize karşı üstün değilsin” dediler.³⁰

92) (Şuayb): “Ey kavmim! Kabilem üzerinize Allah’tan daha mı üstündür ki O’nu sırt çevirdiğiniz bir şey edindiniz? Muhakkak ki Rabbin yapmakta olduğunuzu kuşatmıştır” dedi.

93) Ey halkım! İmkânınızda ne varsa yapınız.³¹ Ben de yapıyorum. Alçaltıcı azabın kime geleceğini ve kimin yalancı olduğunu bileceksiniz. Gözetleyin, ben de sizinle birlikte gözetliyorum.

²⁵ Türkçedeki ‘altını üstüne getirmek’ deyimini Arapçada ‘üstünü altına getirmek’ şeklindedir.

²⁶ ‘bolluk’

²⁷ Medyen halkının sahtekârlıkla sattıkları mallardan elde etmiş oldukları zenginliğe bir işaret.

²⁸ ‘salât’ teriminin; halkı tek olan Allah hakkında bilgilendirme ve kişinin başkalarına malıyla destek olması anlamına geldiğini gösteren apaçık bir ifade.

²⁹ ‘velayetsiz’

³⁰ Tarih boyunca insanların çoğu, hakkın, güç ve otoriteye ait olduğuna inanmışlardır. Hâlbuki Kur’an’a göre hak gücün elinde değil, güç hakkın elinde olmalıdır.

94) Emrimiz gelince Şuayb'ı ve onunla birlikte iman edenleri tarafımızdan bir rahmetle kurtardık. Zulmedenleri de o patlama yakalayiverdi ve kendi yurtlarında dize geldiler.

95) Sanki oradan hiç faydalanmamış gibiydiler. İyi bilin ki Medyen (halkı) tıpkı Semud (halkı) gibi (tarih sahnesinden) silindi.

Musa'nın, kavmine uyarıcı olarak gönderilmesi

96) Andolsun ki Musa'yı delillerimizle ve apaçık bir yetkiyle gönderdik.

97) Firavun ve onun önde gelenlerine.³² Onlar Firavun'un emrine uymuşlardı. (Hâlbuki) Firavun'un emirleri doğruya yöneltici değildi.

98) Kıyamet Günü halkının önüne geçerek onları ateşe götürecektir. Varacakları yer ne kötüdür!

99) Hem burada hem de Kıyamet Günü'nde lanete uğradılar. O armağan ne kötü bir armağandır.

Kur'an'da zalim kavimlerden bahsedilmesi, inananların ders çıkarmaları içindir

100) Sana bu anlattıklarımız o şehirlerin haberlerindedir. Bazıları ayakta ve (bazıları) biçilmiştir.³³

101) Biz onlara zulmetmedik, fakat onlar kendilerine zulmettiler. Rabbinin emri gelince, Allah'tan başka kulluk ettikleri ilahlar kendilerine bir şey kazandırmadı. Onların katkıları ziyandan başkası olmadı.

102) Rabbin, o zulmeden şehirleri yakaladığında işte böyle yakalar. O'nun yakalaması acıklıdır, şiddetlidir.

103) Muhakkak ki Ahiret azabından korkanlar için bunda bir ayet³⁴ vardır. O insanların kendisine toplanma günüdür ve o, tanık olunacak gündür.

104) Biz onu belirlenmiş sürenin dışında ertelemeyiz.

105) O gün gelince, O'nun izni olmadan kimse konuşamaz. Onlardan (kimi) bedbaht (kimi) mutludur.

106) Onlardan bedbaht olanları ateştedirler. Onlar orada sızlayıp inlerler.

Ölüm ötesi hayatta iyiler ve kötüler

107) Rabbin istemesi dışında, gökler ve yer devam ettiği sürece onlar orada kalıcıdırlar. Muhakkak ki Rabbin istediğini yapar.

108) Mutlu olanlar ise Rabbin istemesi dışında, gökler ve yer devam ettiği sürece cennette kalıcıdırlar. (Bu, kesintisiz bir lütuftur.

109) Onların kulluk ettikleri şeyler hususunda şüphen olmasın.³⁵ Ancak atalarının önceden kulluk ettikleri gibi kulluk ederler.³⁶ Şüphesiz onların paylarını eksiksiz vereceğiz.

³¹ 'Elinizden geleni yapın'

³² Ayetin bu kısmı 54 ve 55. ayetlerin cümle yapısıyla benzerlik göstermektedir. Bir önceki ayet ile ayetin ilk kısmı beraber ele alındığında ortaya çıkan "Andolsun ki Firavun ve onun önde gelenlerine Musa'yı delillerimizle ve apaçık bir yetkiyle gönderdik" ifadesidir.

³³ 'Bazıları (hâlâ) ayakta, (bazıları ise) yerle bir olmuşlardır.'

³⁴ 'ders'

³⁵ Bu ayet ve 17. ayet, Muhammed'in de kendisine peygamberlik gelmeden önce çeşitli inanışlardan son derece etkilendiğini ispatlamaktadır.

³⁶ Atalardan edinilmiş inanışlar, üzerinde düşünülüp taşınılmamış inançlardır ve hakikat adına hiçbir değerleri yoktur.

110) Andolsun ki Musa'ya da Kitap'ı verdik de onda ihtilafa düştüler. Rabbinin önceden verdiği sözü olmasaydı aralarında hüküm verilirdi. Muhakkak ki onlar bunun hakkında derin bir şüphe içindeler.

111) Muhakkak ki Rabbin herkese yaptıklarının karşılığını geri verecektir. O, onların yaptıklarından haberdardır.

Peygambere ve inananlara öğütler

112) Sen ve seninle birlikte pişman olanlar emredildiğın(iz) gibi dosdoğru olun. Sınırı aşmayın. O, yaptıklarınızı görendir.

113) Zalimlere destek olmayın, yoksa size ateş dokunur. Sizin Allah'ın dışında velileriniz yoktur. Sonra yardım edilmezsiniz.

114) Gündüzün iki tarafında ve geceye yakın zamanında salâti ayakta tut. İyilikler kötülükleri giderir.³⁷ İşte bu, öğüt alanlar için bir hatırlatmadır.

115) Ve sabret. Allah iyilik yapanların ödülünü zayi etmez.

116) Sizden önceki nesillerden, az sayıdaki kurtardıklarımızın dışında, yeryüzünde karışıklıktan alıkoyan fazilet sahibi kişiler bulunmalı değıl miydi? O zalimler, şımartıldıkları şeye uydular ve suçlulardan oldular.

117) Halkı ıslah edici iken, Rabbin haksız yere o şehirleri helak edecek değıldir.

İnsanlığın tek bir ümmet olması için gayret gösterenler

118) Şayet Allah istese insanları tek ümmet yapar ve (onlar) ayrışmayı sürdürmezlerdi.

119) Allah'ın merhamet ettikleri hariç. (Zaten) onları bunun için yaratmıştır.³⁸ Rabbinin “Cehennemi cinlerden ve insanlardan dolduracağım” sözü tamamlanmıştır.

120) Resullerin haberleri hakkında bütün bu sana anlattıklarımızla yüreğini sağlamaştırıyoruz. Bu gerçek sana, müminlere öğüt verip hatırlatman için gelmiştir.

121) İman etmeyenlere: “İmkânınıza göre yapın. Muhakkak ki (biz de) yapmaktayız” de.

122) Ve gözetleyin, biz de gözetliyoruz.

123) Göklerin ve yerin gaybı Allah'a aittir. Her iş ona döner. O'na kul olun ve O'na tevekkül edin. Rabbin yaptıklarınızdan gafil değıldir.

³⁷ ‘Salâtin ne işe yaradığı bu ayette açık bir şekilde gözlemlenmektedir. Zira peygamberler, yaptıkları maddi-manevi dayanışma toplantıları, öğüt verme görüşmeleri sayesinde birçok insanı irşad etmiş ve bu şekilde kötülükleri savuşturmayı başarmışlardır.

³⁸ Bu ayet, insanlığın birleşmesi için çabalayan kişilerin, Allah'ın merhametine mazhar olduklarını haber vermektedir. Buna göre Allah, herkesin birlikte olması için çaba gösteren insanlar yaratmıştır.

12. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Yusuf'un rüyası

- 1) Elif, Lâm, Ra. Bunlar, apaçık olan Kitab'ın delilleridir.
- 2) Muhakkak ki onu Arapça bir okuma metni² olarak indirdik. Umulur ki akledersiniz.
- 3) Sana bu okuma metnini vahyetmekle kıssaların en güzelini anlatıyoruz. (Hâlbuki) sen, daha önce gafil olanlardandın.³
- 4) Bir vakit Yusuf babasına: “Ey babacığım, ben on bir gezegen, güneş ve ayı gördüm. Onların bana hürmet ettiklerini gördüm!” dedi.
- 5) (Babası): “Ey oğulcağızım, rüyanı kardeşlerine anlatma, sana bir tuzak kurarlar. Şüphesiz ki şeytan insan için apaçık bir düşmandır” dedi:
- 6) “Demek ki Rabbin seni seçecek, hadiselerin tevilini⁴ öğretecek ve daha önce ataların İbrahim ve İshak için tamamladığı gibi, senin ve Yakup ailesinin üzerindeki nimetini tamamlayacak. Muhakkak ki Rabbin bilendir, hikmet ve hüküm sahibidir.”

Kardeşlerinin Yusuf için kurdukları tuzak

- 7) Andolsun ki Yusuf ve kardeşlerinde soranlar için ibretler vardır.
- 8) Hani onlar: “Yusuf ve kardeşi, babamıza bizden daha sevgilidir. (Hâlbuki) biz bir topluluğuz. Muhakkak ki babamız apaçık bir sapmışlık⁵ içerisinde” demişlerdi:
- 9) “Yusuf'u öldürün veya bir yere yollayın ki babanızın yüzü size yönelsin. Ondan sonra da iyi davranan bir topluluk olursunuz” dedi.⁶
- 10) İçlerinden bir sözcü: “Yusuf'u öldürmeyin. Eğer bir şey yapacaksınız, onu bir kuyunun dibine atın ki bir yolcu kafilesi onu alsın.”
- 11) (Yusuf'un kardeşleri): “Ey babamız! Neden sen bize Yusuf hakkında güvenmiyorsun? Hâlbuki biz ona öğüt verenleriz⁷” dediler:
- 12) “Yarın onu bizimle gönder gezsin, eğlensin. Biz onun koruyucularıyız.”
- 13) (Yakup): “Onu götürmeniz beni gerçekten üzüyor. Ondan gafil olduğunuzda bir kurdun onu yemesinden korkuyorum” dedi.
- 14) (Onlar): “Biz bir toplulukken bir kurt onu yerse şüphesiz hüsrana uğrayanlardan oluruz” dediler.

¹ YUSUF'UN KISSASI SURESİ

² “qur'an” kelimesi, özel isim olarak kullanılmadığı zamanlarda ‘okuma metni, okunan metin’ anlamlarına gelmektedir.

³ ‘bilmeyenlerdendir’ anlamında... Muhammed peygamberin “ümmi” olduğuna dair bir başka ayet.

⁴ ‘yorumunu’

⁵ Kur'an, kardeşleri Yusuf'u ölesiye kıskanan ve kıskançlıklarından gözleri dönmüş bir topluluğun, bu kıskançlığa neden olduğuna inandıkları babaları hakkındaki düşüncelerini sert ifadelerle aktarmaktadır.

⁶ Kur'an'da Yusuf'un öldürülme veya terk edilme fikri dillendirilirken, bu fikri veren sesin kardeşlerinden ayrı üçüncü bir şahıs olduğu gözlemlenmektedir. Bu, bir kişi de olabilir, insanlarda bulunan kötülük dürtüsünün ilhamları da... Bir sonraki ayette ise kardeşlerden birisi böyle bir ihtimale karşı çıkıp başka bir alternatif ileri sürecektir.

⁷ ‘onun iyiliğini düşünenleriz.’

15) Nihayet onu kuyunun dibine atmaya karar verip götürdüklerinde, ona: “Muhakkak ki onların bu işlerini, farkında değillerken onlara haber vereceksin!” diye vahyettik.

16) Akşam olunca ağlayarak babalarına geldiler:

17) “Ey babamız! Biz gittik... Yarışıyorduk... Ve Yusuf’u geçimliğimizin yanında bırakmıştık. Sonra onu kurt yemiş! (Ama) biz doğru sözlülersek de⁸ sen bize inanmazsın!” dediler.

18) Ve üzerinde yalandan kan olan gömleğini getirdiler. (Babaları): “Hayır! Nefisleriniz sizi bir işe sürüklemiş. Güzelce sabır⁹! Bu dediğinize karşı yardım istenecek olan Allah’tır” dedi.¹⁰

Kader planında Yusuf’un Mısır’a götürülmesi ve orada bir meliğin onu himayesine alması

19) Ve bir yolcu kafilesi geldi ve sucularını gönderdiler. O (da) kovasını sarkıttı: “Hey! Müjde! Bu bir oğlan” dedi. Ve onu ticari mal olarak sakladılar. Allah, yaptıklarını biliyordu.

20) Ve onu çok düşük bir fiyata, birkaç (elle) sayılır dirheme sattılar. Onlar da onu önemsemeyenlerden oldular.¹¹

21) Onu satın alan Mısırlı, kadınına: “Ona ikramda bulun, ağırla, belki bize faydası olur ya da kendisini evlat ediniz” dedi. Böylece Yusuf’a yeryüzünde imkân sağladık ve ona hadiseleri tevil etmesini öğrettik. Allah, işinde galip olandır, fakat insanların çoğu bilmezler.

22) Kuvvet (çağına) erişince ona bilgelik ve ilim verdik. Biz, iyilik yapanları böyle ödüllendiririz.

Meliğin karısının Yusuf’u arzulaması ve Yusuf’un karşı gelişi

23) Evinde bulunduğu kadın onu kendisine murat etti, kapıları kapadı ve: “Haydi gelsene!” dedi. (Yusuf): “Allah’a sığınırım. Muhakkak ki rabbim beni en güzel bir şekilde ağırladı.¹² Şüphesiz zalimler kurtuluşa eremezler” dedi.

24) Andolsun ki (kadın) onu arzulamıştı ve Rabbinin işaretini görmeseydi o da o (kadını) arzulamıştı.¹³ Bu şekilde ondan kötülüğü ve haddi aşmayı savdık. Muhakkak ki o, samimi kullarımızdandı.

25) Ve kapıya koşuştular. Kadın arkadan onun gömleğini yırttı ve kapının yanında kadının efendisiyle karşılaştılar. Kadın: “Ailene kötülük isteyenin cezası, zindana atılmak veya acıklı bir azaptan başka ne olabilir?” dedi.

26) (Yusuf): “Beni murat etmiş olan odur” dedi. Kadının yakınlarından bir şahit: “Eğer gömlek önden yırtılmışsa o halde kadın doğru söylemiştir, o ise yalancılardandır” diye tanıklık etti:

⁸ ‘doğruyu söylesek de’

⁹ ‘(Artık bana düşen) güzelce sabretmektir.’

¹⁰ Kur’an’daki ifadeler, Yakup’un, oğlunun başına gelecekleri daha önceden bildiği izlenimini vermektedir. Zira oğlunun bir kurt tarafından öldürüldüğü haberini alan bir baba, peygamber bile olsa: ‘Şimdi yapmam gereken güzelce sabretmektir’ demez. Nitekim Yakup, görüldüğü kadarıyla Yusuf’un öldüğü hakkında kendisine söylenenlere inanmamaktadır.

¹¹ Şu ana kadarki ayetlerden, gerek kardeşleri, gerekse onu kuyudan çıkaranların Yusuf’a değersiz biriymiş gibi davranmış oldukları anlaşılmaktadır. Bunun istisnası ise, ona önceden rüyasını gösteren Rabbi ve o rüyayı yorumlayan babasıdır.

¹² Bu surenin 41 ve 42. ayetlerinde de görüleceği gibi “rab” kelimesi ‘ilah’ değil, kendisine hizmet edilen ‘efendi’ anlamında kullanılmıştır.

¹³ ‘Rabbinin işareti’ ifadesiyle, bu olan biten olayların, hadiseleri tevil kabiliyeti sayesinde Yusuf tarafından ilahi bir kurgu olduğu anlaşılması kastediliyor olabilir.

27) “Ama eğer gömleği arkadan yırtılmışsa kadın yalan söylemektedir, o ise doğruyu söyleyenlerdendir.”

28) (Kadının kocası) gömleğin arkadan yırtıldığını görünce: “Bu sizin tuzağınızdır. Gerçekten sizin tuzağınız büyüktür” dedi:

29) “Yusuf, bundan vazgeç! Sen de (kadın), günahın için bağışlanma dile. Gerçekten hata edenlerden oldun.”

30) Şehirdeki bazı kadınlar: “Azizin kadını hizmetçisinin nefsinin murat ediyormuş. Sevgisi bağrına işlemiş. Şüphesiz onu büyük bir sapmışlıkta görüyoruz” dediler.

31) **Onların planlarını¹⁴ işitince onlara (bir anlaşma) gönderdi. Onlara döşekler hazırladı ve onlardan her birine bir bıçak verdi. (Yusuf’a) “Karşılarna çık!” dedi. Onu görünce yücelttiler, anlaşmalarını bozdular, ellerini kestiler ve: “Allah için, olmaz böyle şey! Bu insan değil, olacaksa ancak kerim¹⁵ bir melek!” dediler.¹⁶**

¹⁴ Diğer kadınların da Yusuf’la beraber olma planları.

¹⁵ ‘nezaketli, iffetli, ahlaklı’

¹⁶ Geleneksel İslam teolojisine göre Yusuf’a gönlünü kaptıran kadın, şehirdeki bazı kadınları evine davet eder ve onlara birer bıçak dağıtır. Ardından Yusuf misafirlerin önüne çıkar ve kadınlar Yusuf’un dış güzelliğine hayran kalıp şaşkınlıkla kendilerine dağıtılan bıçaklarla meyve yerine ellerini keserler. Böylelikle günlük hayatta inanılması neredeyse imkansız, esrarengiz bir olay gerçekleşmiş olur. Zira Yusuf’u arzulayan kadının, davet ettiği kadınlara birer bıçak verip, Yusuf’u görmelerinden sonra şaşkınlıktan kendi ellerini keseceklerini bir kehanet eseri planlaması olanaksızdır.

Peki bu olay nasıl yorumlanabilir?

Kanaatimizce Mısır azizinin eşi, Yusuf’u elde etme planları yapan kadınlara, onları bu fikirlerinden caydırmak için çok cazip bir anlaşma sunmuştur. Bunu anlamak için ayetteki tüm kelimeler titizlikle incelenmelidir.

Yukarıda bahsettiğim anlaşmaya göre kadınlar hep birlikte bıçakla Yusuf’a saldırıp onu öldüreceklerdir. Fakat bunu yapmaları için bir sebep gereklidir. O sebep de azizin eşi tarafından hazırlanmıştır: Döşeklerde rahatça kurulmuş, yarı çıplak kadınlar! Dolayısıyla burada amaç, Yusuf’u döşeklerde uzanmış kadınlarla baştan çıkarıp, onlarla cinsî temasa geçmek için hareket ettirmektir. Planın devamı, Yusuf’un harekete geçişinin sonrasında, o sanki bir mütecevizmiş gibi sözde iffet-i müdafaa amaçlı bıçaklanmasıdır.

Kadınlar, avuçlarında saklı bıçaklarla döşeklere uzanmış bir şekilde dururlarken Yusuf içeri davet edilir. Herkes Yusuf’un nefsinin uyup baştan çıkacağını umarken, Yusuf bunu yapmayı başını öne eğer. İşte bu anda davetliler, yapmış oldukları anlaşmanın hatalı olduğunu anlarlar. Bunun ardından ayette geçen ifade “waqatt’ana eydiyehunne” sözüdür. Bu ifade geleneksel meallerde olduğu gibi ‘ellerini kestiler’ olarak tercüme edilebildiği gibi, ‘anlaşmalarını bozdular’ şeklinde de anlaşılabilir. Zira Kur’an’da “eydiye” kelimesi ‘antlaşma’ olarak da çevrilmektedir. Dolayısıyla “weqatt’ana eydiyehunne,” literal anlamdan çok ‘antlaşmalarını bozdular’ manasında bir ifade gibi durmaktadır. Zira kadınlar, Yusuf’un ne kadar iffetli bir insan olduğunu gördüklerinde, azizin hanımı ile yapmış oldukları anlaşmayı bozmuş, ona saldırmamışlardır. Buna ek olarak, ayetin son kısmında Yusuf’un normal bir insan değil, bir melek gibi olduğu da ifade edilir. Sonuç olarak burada anlatılan Yusuf’un güzelliği değil, kendisinin her ne kadar zinaya müsait bir ortamda bulunmasına rağmen kesinlikle kötü bir niyette olmadığıdır. Bütün bu anlatımlardan sonra yukarıdaki ayetin manası aşağıdaki gibi manalandırılabilir:

‘(Azizin hanımı) kadınların (Yusuf’u elde etme) planlarını işitince onlarla (geri çeviremeyecekleri bir anlaşma) yaptı. (Davet günü geldiğinde), onları hazırladığı döşeklere (yerleştirdi) ve onlardan her birine (kendilerine yanaştığında Yusuf’u öldürmeleri için) birer bıçak verdi. (Yusuf’a) “Karşılarna çık!” dedi. (Kadınlar) Yusuf’u görünce (onun ne kadar) yüce (bir kişiliğe sahip olduğunu) anladılar ve (azizin hanımıyla yapmış oldukları) anlaşmayı bozdular. “Allah için, olmaz böyle şey! Bu (sıradan) insan değil, olsa olsa ancak kerim bir melek!” dediler.’

24 Nisan 2022 tarihi itibarıyla yukarıda belirttiğimiz açıklamanın bir benzeri ile kuranincelemesi.org internet adresinde “Yusuf Peygamber’in yanlış yorumlanan kıssası : Yusuf’un güzelliği” başlığı altındaki bir yazıda karşılaştık. Yazar, ismini açıklamadığı için referans veremiyoruz, fakat bizim burada söylemek istediğimiz, aklın yolunun bir olmasıdır. Her geçen gün ortak akıl yoluyla Kur’an’da esrarengiz gibi gözükten bilgiler gün ışığına çıkmaktadır.

32) (Kadın): “İşte hakkında beni kınadığınız kişi bu! Andolsun ki nefisini murat ettim fakat korundu. Eğer emrimi gerçekleştirmezse zindana atılacak ve alçalanlardan olacak” dedi.¹⁷

33) (Yusuf): “Rabbim! Zindan bana onların beni çağırdıklarından daha sevgilidir¹⁸. Planlarını benden savmazsan onlara meyleder ve cahillerden olurum” dedi.

34) Rabbi ona icabet etti¹⁹ ve onların planlarını ondan savdı. Muhakkak ki O, işitendir, bilendir.

Yusuf’un zindana atılması ve zindan arkadaşlarının rüyalarına tabir getirmesi

35) Sonra delilleri görmelerine rağmen bir süreye kadar onu zindana atmak onlara uygun geldi.

36) Onunla birlikte iki genç daha zindana girdi. Onlardan biri: “Ben rüyamda şaraplık sıktığımı görüyorum.²⁰” dedi. Diğeri de “Ben de rüyamda kendimi başımın üstümde ekmek taşıyorken görüyorum; kuş da ondan yiyor” dedi: “Bunun yorumundan bize haber ver. Biz seni iyilik yapanlardan görmekteyiz.”

37) (Yusuf): “Size bunun haberini²¹ kendisiyle rızıklanacağınız yemek daha size ulaştırılmadan önce verebilirim. Bunlar Rabbimin bana öğrettiği şeylerdendir. Ben Allah’a iman etmeyen, Ahiret’i de tanımayanların ta kendileri olan bir topluluğun inanç ve hayat tarzını terk ettim” dedi:

38) Ben atalarım İbrahim, İshak ve Yakup’un inanç ve hayat tarzına tabi oluyorum. Allah’a bir şeyi ortak koşmak bizim için mümkün değildir. İşte bu, O’nun bize ve insanlara olan lütfundandır. Fakat insanların çoğu şükretmezler.²²

39) Ey zindan arkadaşlarım! Ayrı ayrı rabler mi yoksa egemen olan tek Allah mı daha hayırlıdır?²³

40) Sizin Allah’tan başka kulluk ettikleriniz, sizin ve atalarınızın isimlendirdikleri isimlerden başkası değildir. Allah’ın onlar hakkında indirdiği bir delil yoktur. Hüküm vermek Allah’a aittir. O, kendisinden başkasına kulluk edilmemesini emretmiştir. Bu, dosdoğru dindir. Fakat insanların çoğu bunu bilmezler.

41) Ey zindan arkadaşlarım! İkinizden biriniz rabbine²⁴ şarap sunacak. Diğeri ise asılacak ve başından kuşlar yiyecek. Hakkında fetva istediğiniz iş karara bağlanmıştır.”

42) O ikisinden, kurtulacağını zannettiğine: “Rabbinin huzurunda beni hatırla!” dedi. (Fakat) şeytan, Rabbine karşı onu hatırlamasını unutturdu. Böylece birkaç yıl (daha) zindanda kaldı.

¹⁷ Azizin karısının Yusuf’u zindana atmayla tehdidi, onu diğer kadınlara kaptırmamak için bir çare olarak düşünülebilir. Ayrıca diğer kadınlara Yusuf’u arzu ettiğini açıktan söylemesi de diğer kadınların bu isteklerini durdurma amaçlı olabilir.

¹⁸ ‘Bunların davetine icabet etmektense zindanı tercih ederim.’

¹⁹ ‘Rabbi duasını kabul etti’

²⁰ ‘Ben rüyamda şaraplık (üzüm) sıktığımı görüyorum’

²¹ ‘yorumunu’

²² Her ne kadar Yusuf peygamber tevhit inancına atalarının dinini takip ederek uyduğunu söylese de, bir sonraki ayette görüleceği üzere bu inanca sorgusuz sualsiz taklitle değil, bilakis kendi başına düşünerek vardığı gözlemlenmektedir.

²³ Yusuf peygamber, arkadaşlarının rüyasını tabir etmeden önce bir elçi olarak tebliğ vazifesini yerine getirmekte ve kendi inanç sistemini ortaya koyarak onları da bu sisteme davet etmektedir. Bunu, arkadaşlarını düşünmeye davet edici sorular sorarak yapar. Ayrıca Yusuf peygambere öğretilen ‘hadiselerin yorumu’ olduğu halde hem zindan arkadaşlarının hem de ileride Mısır Azizi’nin rüyasını tabir ettiği görülmektedir. Rüyalar aleminin de ‘hadise’ kapsamına girdiği anlaşılmaktadır.

²⁴ ‘efendisine’

Meliğin rüyası ve Yusuf'un zindandan çıkarılması

43) Bir gün melik: “Ben besili yedi inek gördüm, onları yedi tane zayıf olanları yiyor. Ve yedi yeşil başak ve diğerleri ise kurumuş. Ey önde gelenler! Eğer rüya tabir ediyorsanız rüyam hakkında fetva verin!” dedi.

44) (Onlar): “Karmakarışık rüyalar. Biz bu rüyaları bilenlerden değiliz” dediler.

45) (O ikisinden) kurtulmuş olanı bir kuşak sonra hatırladı ve: “Ben size bunun yorumundan haber veririm, beni hemen gönderin!” dedi:²⁵

46) “Ey doğru sözlü Yusuf! Bize yedi besili ineği yedi zayıf olanının yemesi ve yedi yeşil başak ve diğerlerinin kuru olması hakkında fetva ver. Umarım insanlara dönerim ve onlar da öğrenirler.”

47) (Yusuf): “Yedi yıl boyunca alışageldiğiniz gibi ekin, hasat edeceklerinizi de yediğiniz az bir kısmı hariç başaklarında bırakın” dedi:

48) “Sonra, bunun arkasından yedi zor yıl gelecek. (Bu yedi yıl) onlar için hazırladıklarınızın azı hariç sakladıklarınızı tüketecek.

49) Bundan sonra öyle bir yıl gelecek ki o (yılda) insanlar (bol) yağmura kavuşturulacak ve (meyvelerin suyu) sıkılacak.”

50) Ve melik: “Onu bana getirin!” dedi. Elçi geldiğinde (Yusuf): “Rabbine dön ve ona **anlaşmalarını bozan**²⁶ kadınların durumu neydi diye sor. Rabbim onların planlarını bilendir” dedi.²⁷

51) (Melik): “Yusuf’u murat ettiğinizde nasıl hitap²⁸ gördünüz?” dedi.²⁹ (Kadınlar): “Haşa! Allah için onun bize karşı kötülüğünü görmedik” dediler. Azizin kadını da: “Şimdi hak ortaya çıktı. Ben onun nefsinden kendime murat almak istedim ve o şüphesiz doğru sözlülere dendir” dedi.

52) (Yusuf): “Bu, onun yokluğunda hainlik etmediğimi ve muhakkak ki Allah’ın, hainlerin planlarını başarıya ulaştırmayacağını bilmesi içindir.

53) Ben nefsimi iyileştiremem³⁰. Muhakkak ki nefis -Rabbimin rahmeti istisna- sürekli kötülüğü emredicidir. Muhakkak ki Rabbim bağışlayandır, Merhamet Eden’dir.”

Yusuf’un Mısır’da makam sahibi olması

54) Melik: “Onu bana getirin de kendime has kılayım” dedi. Onunla konuşunca (Yusuf’a): “Gerçekten sen bugün güvenilir bir pozisyonundasın³¹” dedi.

55) (Yusuf): “Beni yerin hazinelerinden sorumlu kıl. Ben iyi bir koruyucu ve bilenim” dedi.

56) Böylelikle Yusuf’a o ülkede iktidar verdik. İsteddiği yerde konaklardı. Rahmetimizi istediğimize ulaştırırız. İyilik yapanların ödülünü zayi etmeyiz.

²⁵ Ayetteki ‘ümmetin’ ifadesi bir jenerasyon anlamındadır. Buradan Yusuf’un on beş-yirmi sene kadar hapiste kaldığı anlaşılmaktadır. Tevrat’ın Yaratılış Kitabı/41:46’da da Yusuf’un Firavun karşısına rüyasını yorumlamak için otuz yaşında çıktığı belirtilmektedir.

²⁶ 31. ayetin dip notunu okuyunuz.

²⁷ Hapisten çıkarılmayı bir lütuf kabul etmek yerine yıllar geçse de hakkını aramaya ve iade-i itibara güzel bir örnek...

²⁸ ‘karşılık’

²⁹ Ayetin bu kısmından anlaşılan, 31. ayette melikin hanımı tarafından Yusuf’a karşı oluşturulan düzenin, aracı vasıtasıyla meliğe anlatılmış olmasıdır.

³⁰ ‘Ben nefsimi temize çıkaramam’

³¹ ‘Gerçekten sen bugün sağlam bir mevki sahibi (oldun)’

57) Ahiret ödülü ise iman edenler ve bilinçli olanlar için daha hayırlıdır.

Yusuf'un kardeşlerinin Mısır' gelmesi

58) Yusuf'un kardeşleri geldiler ve huzuruna girdiler. (Yusuf) hemen onları tanıdı, (fakat) onlar onu tanımıyorlardı.

59) (Yusuf) onlara mallarını yüklettikten sonra: “Bana babanızdan olan kardeşinizi getirin” dedi:³² “Görmüyor musunuz ölçüyü tam yapıyorum. Ben konukseverlerin de en hayırlısıyım.

60) Eğer onunla bana gelmezseniz artık yanımda size bir ölçek bir şey yoktur ve bana da yaklaşmayın.”

61) (Onlar): “Onu babasından isteyeceğiz, mutlaka bunu yapacağız” dediler.

62) (Yusuf, hizmetinde olan): gençlere: “Ticari mallarını³³ yüklerinin içine koyun; olur ki ailelerine döndüklerinde farkına varırlar da belki geri dönerler” dedi.

63) Babalarına dönünce: “Ey babamız! Ölçek bizden engellendi. Bizimle birlikte kardeşimizi gönder de tartıyı tamamlayalım. Onu mutlaka koruyacağız” dediler.

64) (Yakup): “Daha önce kardeşi hakkında size güvencimden başka bir de onun için size nasıl güveneyim! Allah en hayırlı koruyucudur ve O, merhametlilerin en merhametlisidir” dedi.

65) Yüklerini açınca sermayelerini kendilerine iade edilmiş buldular. “Ey babamız! Daha ne isteriz! İşte sermayemiz; bize iade edilmiş! Ailemize erzak getiririz, kardeşimizi koruruz, bir deve yükü fazla alırız. Bu, az bir ölçektir” dediler.

66) (Yakup): “Sizden, kuşatılma durumunuz hariç, Allah adına onu bana getireceğinize dair yemin almadıkça onu sizinle göndermem” dedi. Ona yemin ettikten sonra: “Sözümüze vekil olan Allah'tır” dediler.

67) (Yakup onlara): “Ey oğullarım! Oraya bir kapıdan girmeyin, ayrı ayrı kapılardan girin. Ben Allah'tan gelen bir şeyi sizden savamam. Hüküm ancak Allah'ındır. O'na tevekkül ettim. Tevekkül edenler O'na tevekkül etsinler” dedi.

68) Babalarının emrettiği yerden (şehre) girdiklerinde (bu tedbir) - Yakub'un nefsindeki dileği gerçekleştirmesi dışında- Allah'tan gelecek hiçbir şeyi onlardan gideremezdi. Muhakkak ki o, kendisine öğrettiğimiz için ilim sahibiydi. Ancak insanların çoğu bilmezler.

Yusuf'un, küçük kardeşini tutuklaması

69) Yusuf'un karşısına çıktıklarında kardeşini kendine çekti: “Gerçekten ben senin kardeşimim. Artık onların yaptıklarına üzülme” dedi.

70) Onların yüklerini yükletirken su kabını kardeşinin torbasına koydu, sonra da bir sözcü: “Ey kervancılar, siz hırsızınız” diye seslendi.

71) (Yusuf'un kardeşleri) bunlara dönerek “Ne kaybettiniz?” dediler.

72) (Yusuf'un genç hizmetçileri): “Melik'in su kupasını kaybettik” dediler. (Sözcü): “Onu getirene bir deve yük! Ben kefilim!”

73) (Yusuf'un kardeşleri): “Allah'a andolsun, siz de biliyorsunuz ki biz bu ülkeye bozgunculuk yapmaya gelmedik. Biz hırsız değiliz” dediler.

74) (Genç hizmetçiler): “Peki, yalan söylüyorsanız bunun cezası nedir?” dediler.

³² Tevrat'ta anlatılan kıssaya göre Yusuf ve kardeşi Bünyamin'in annesi Rahel, diğer kardeşlerinin anneleri Rahel'in amca kızı Lea, ve hizmetçileri Bilha ve Zilpa'dır. Ayette bahsedilen Bünyamin'dir.

³³ ‘Sermayerini’

75) (Yusuf'un kardeşleri): “Onun cezası, (su kupası) torbasından çıkanın bizzat kendisidir. Biz zalimleri böyle cezalandırırız” dediler.

76) (Yusuf), kardeşinin yükünden önce onların yüklerinden başladı, sonra su kabını kardeşinin yükünden çıkardı. İşte Yusuf için böyle bir plan kurduk (yoksa), Allah'ın istemesi hariç, meliğin dinine³⁴ göre kardeşini alıkoyamazdı. Biz istediğimiz kimsenin derecesini yükseltiriz. Her bilgi sahibinin üstünde daha iyi bilen vardır.

77) (Kardeşleri): “Çaldıysa, daha önce onun kardeşi de çalmıştı” dediler. Yusuf bunu içinde saklı tuttu ve onlara belli etmedi. (İçinden): “Siz daha kötü durumdasınız” dedi. Tasvir ettiğiniz şeyi Allah daha iyi bilir.

78) (Kardeşleri): “Ey aziz, gerçek şu ki onun oldukça yaşlı bir babası var; onun yerine bizden birini al. Biz seni iyilik yapanlardan görüyoruz” dediler.

79) (Yusuf): “Eşyamızı yanında bulduğumuz kişiden başkasını alıkoymamızdan Allah'a sığınırım” dedi.

80) Ondan ümidi kesince gizlice içlerini döktüler. İçlerinden büyük olanı: “Babamızın sizden Allah adına kesin yemin aldığını ve Yusuf hakkında öncesinde ettiğiniz kusuru bilmiyor musunuz? Babamdan veya Allah'ın hükmünden bana bir izin çıkıncaya kadar bu yerden ayrılmayacağım. Muhakkak ki O, hükmedenlerin en hayırlısıdır” dedi:

81) “Babanızın yanına dönün ve: ‘Ey babamız! Oğlun hırsızlık yaptı. Biz yalnızca bildiğimize şahitlik etmekteyiz, gaybın koruyucuları değiliz’ deyin:

82) “İçinde bulunduğumuz şehre ve kabul edildiğimiz kervana sor. Biz doğru söyleyenleriz.”

83) (Yakup): “Hayır! Nefisleriniz sizi (böyle) bir işe sürüklemiş. O halde güzelce sabır. Belki Allah onların tümünü bana getirir. O, bilendir, hikmet ve hüküm sahibidir” dedi.

84) Onlardan yüz çevirdi; “Ah Yusuf'a olan kahrım!” dedi ve üzüntüsünden gözlerine ak düştü, yutkundu³⁵.

85) (Oğulları): “Vallahi Yusuf'u anıp durmakla ya hasta olacaksın ya da (kendini) helak edenlerden olacaksın” dediler.

86) (Yakup): “Ben dağılmışlığımı ve üzüntümü Allah'a şikayet ediyorum. Ben Allah tarafından sizin bilmediğinizi biliyorum” dedi:

87) “Ey oğullarım! Gidin, Yusuf ve kardeşi hakkında bilgi toplamaya çalışın ve Allah'ın ruhundan ümit kesmeyin. Muhakkak ki kâfir bir toplumdan başkası Allah'ın ruhundan³⁶ ümit kesmez.”

Kardeşlerinin Yusuf'u tanması ve ilk görülen rüyanın gerçekleşmesi

88) Nihayet (Yusuf'un) huzuruna varınca: “Ey aziz! Bize ve ailemize sıkıntı dokundu. Toplayabildiğimiz bir sermayeyle geldik. Artık bize ölçüyü tam ver, bize sadaka olsun. Allah sadaka verenleri ödüllendirir” dediler.

89) (Yusuf): “Siz cahil kimselerken Yusuf ve kardeşine ne yaptığınızı biliyor musunuz?” dedi.

³⁴ ‘...meliğin kanunlarına göre’

³⁵ ‘(acısını) bağrına gömdü.’

³⁶ ‘Ruh’ terimi için Kutsal Ruh/16:2 ayeti ve ilgili dip nota bakınız.

90) (Kardeşleri): “Sen Yusuf musun!” dediler. (Yusuf da): “Ben Yusuf’um, bu da benim kardeşim. Muhakkak ki Allah bize lütufta bulundu. Kim bilinçli olur ve sabrederse, Allah iyilik yapanların ödülünü zayi etmez” dedi.

91) (Kardeşleri): “Vallahi gerçekten Allah seni bize tercih etmiş. Muhakkak ki biz hata edenlerden olduk” dediler.

92) (Yusuf): “Bugün size kınama yoktur. Allah sizi bağışlasın. O, merhametlilerin en merhametlisidir” dedi:

93) “(Bu) gömleğimi götürün, onu babamın yüzüne atın³⁷ basireti gelsin.³⁸ Bütün ailenizle birlikte bana getirin.

94) Kervan oradan ayrılınca babaları: “Eğer bana bunak demezeniz, gerçekten Yusuf’un rüzgârını bulmaktayım³⁹” dedi.

95) (Yanıdakiler): “Vallahi sen eski sapmışlığın içindesin” dediler.

96) Müjdecî gelip onu yüzüne atınca basireti geri döndü ve: “Ben sizin bilmediğinizi Allah tarafından biliyorum dememiş miydiniz?” dedi.

97) (Oğulları): “Ey babamız! Günahlarımızın bağışlanmasını dile. Gerçekten biz hata edenler olduk” dediler.

98) (Yakup): “Rabbimden sizin için bağışlanma dileyeceğim. Muhakkak ki O, bağışlayandır, Merhamet Eden’dir” dedi.

99) Yusuf’un huzuruna girdiklerinde anne-babasını kendine çekti ve: “Mısır’a gelin, Allah isterse burada güvende olursunuz” dedi.

100) Ve anne-babasını tahta çıkardı ve onun için (hep beraber) hürmetle eğildiler. “Babacığım” dedi: “Önceden gördüğüm rüyanın yorumu buydu. Allah onu gerçekleştirdi. Allah, beni zindandan çıkarmakla ve şeytanın benimle kardeşlerimin arasına fitne sokmasından sonra sizi çölden getirmekle bana iyilik etti. Allah dileyene lütüfkârdır. O, bilendir, hikmet ve hüküm sahibidir.

101) Rabbim, bana yönetimden bir pay verdin ve hadiseleri yorumlamayı öğrettin. Göklerin ve yerin düzenleyicisi; dünyada da Ahiret’te de velim sensin. Beni teslim olmuş olarak vefat ettir ve salihlere kat.”

Kur’an’ın ümmî olan Muhammed’e ibretlik peygamber kıssalarını öğretmesi

102) İşte bunlar sana vahyettiğimiz gayb haberleridir. Sen yapacakları işler hakkında plan kurmak için toplandıklarında yanlarında değildin.

103) Ne kadar istesen de insanların çoğu iman etmezler.

104) Hâlbuki onlardan bir ücret de istemiyorsun. Muhakkak ki o, alemler için bir hatırlatmadır.

105) Göklerde ve yerde nice deliller vardır ki yanlarından yüz çevirerek geçerler.

106) Onların çoğu ortak koşmadan Allah’a iman etmezler.

³⁷ ‘sürün’

³⁸ ‘basireti ona geri gelsin’ manasında... Kanaatimizce burada anlatılmak istenen; geleneksel görüşteki gibi Yusuf’un gömleğinin mucizevi şekilde kör olmuş babasının gözlerini açması değildir. Yakup, Yusuf’un yokluğunda darmadağın, perişan haldedir ve dolayısıyla basireti yani hayatı güzel okuyabilme, hayattan zevk alma kabiliyeti kapalıdır.

³⁹ ‘gerçekten Yusuf’un kokusunu almaktayım.’

107) Onlar, Allah tarafından kendilerini kuşatacak bir azaptan veya farkında değillerken Saat'in ansızın kendilerine gelmesinden emin mi oldular?

108) De ki: "İşte benim yolum budur. Bir basiret üzere Allah'a davet ederim. Ben de bana uyanlar da. Allah münezzehdir. Ben müşriklerden değilim."

109) Biz senden önce şehirler halkına kendilerine vahyettiğimiz erler dışında (resuller) göndermedik. Kendilerinden öncekilerin akıbetlerine nazar etmek için⁴⁰ hiç yeryüzünde dolaşmıyorlar mı? Bilinçli olanlar için Ahiret yurdu daha hayırlıdır. Hâlâ akletmez misiniz?

110) Öyle ki resuller ümitsizleşip tamamen yalanlandıklarını zannettikleri sırada onlara yardımımız gelmiştir ve istediğimiz kurtarılmıştır. Azabımız suçlular topluluğundan geri çevrilmez.

111) Onların kıssalarında akıl sahipleri için ibretler vardır. Bunlar iftira hadisler değildir; bilakis kendinden öncekilerin doğrulayıcısı ve her şeyin açıklayıcısı, iman eden bir topluluğa bir hidayet ve rahmettir.

⁴⁰ 'Kendilerinden öncekilerin akıbetlerinden ibret almak için'

13. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Tabiatı ilk başta yaratıp düzenleyen Allah'tır

1) Elif, Lâm, Mim, Ra. Bunlar Kitab'ın delilleridir. Rabbinden sana indirilen haktır, fakat insanların çoğu iman etmezler.

2) Allah O'dur ki, gökleri görebileceğiniz bir direk olmaksızın yükseltmiş, sonra yönetime yerleşmiş, Güneş'e ve Ay'a boyun eğdirmiştir. Hepsi belirlenmiş bir süreye kadar akıp gitmektedir. İşleri idare eden ve delilleri açıklamadır. Umulur ki Rabbinize kavuşacağınıza iman edersiniz.

3) Ve O'dur ki yeryüzünü yaydı, orada denge unsurları ve ırmaklar var etti. Orada bütün ürünlerden ikişer çift kıldı. Geceyi gündüze bürüyor. Muhakkak ki bunda, düşünen bir toplum için deliller vardır.

4) Ve yeryüzünde birbirine komşu kıtalar vardır; üzüm ve ekin bahçeleri², çatallı ve çatalsız hurmalıklar vardır. Bunların hepsi (aynı) su ile sulanır (ama) üründe bazısını bazısına üstün kılıyoruz. Muhakkak ki bunda akleden bir toplum için deliller vardır.

Her şeye gücü yeten Allah, insan için ölüm ötesini de yaratacaktır

5) Şaşıracaksan eğer, onların: "Biz toprak olduğumuzda mı yeni bir yaratılış içinde olacağız?" sözüne şaşır. İşte onlar Rablerini tanımazdan gelirler. Onlar boyunlarında halkalar olanlardır ve onlar ateş halkıdır. Orada kalıcıdırlar.

6) Senden aceleyle iyilikten önce kötülüğün gelmesini istiyorlar. Onlardan önce nice örnekler gelip geçti. Muhakkak ki Rabbin onların zulümlerine karşı insanlar için bağışlama sahibidir. Muhakkak ki Rabbinin azabı şiddetlidir.

7) Küfürde direnenler: "Ona Rabbinden bir delil indirilseydi ya" derler. Muhakkak ki sen ancak bir uyarıcısın. Her toplum için bir rehber vardır.

8) Allah her dışının ne taşıdığını, rahimlerin neyi eksiltip neyi arttırdığını bilir. O'nun nezdinde her şeyin bir miktarı vardır.

9) Gaybı da tanık olunanı da bilendir. Büyüktür, yücedir.

10) Sizden sözü gizleyen de, onu açığa vuran da, geceleyin gizlenen de, gündüz gözükken de aynıdır.

İnsana, amellerinin karşılığını karma yoluyla veren Allah'tır

11) O'nun için ellerinin arasından ve arkasından olmak üzere **Allah'ın emrinden bir muhafız olan akıbet vardır.**³ Muhakkak ki Allah, kendilerinde olanı değiştirmedikçe bir toplumu değiştirmez.

¹ **HAKİMİYET SURESİ:** Bu surede ağırlıklı olarak Allah'ın kâinatı idare etmesi, insanı doğumundan itibaren başıboş bırakmaması, dinde tek hüküm sahibi olması, Ahiret'i yaratıp ebedî hayatı başlatması gibi konular ele alınır. Genel olarak işlenen; her yönüyle hakimiyetin Allah'a ait olmasıdır.

² 'bağları'

³ 'O (insanın) lehine veya aleyhine olabilecek Allah'ın emrinden bir muhafız olan akıbet vardır' manasında... Geleneksel teolojide bu ayete göre insanların ön ve arkalarında birer koruyucu melek vardır. Kanaatimizce burada anlatılmak istenen karmadır. Karma, insanların bu dünyada başlarına gelen ödül veya musibetlerdir. Buna göre insanın yaptığı iyi veya kötü işler, başına bir iyilik veya kötülük olarak geri döner. Allah, bu dünyada karma ile adaleti, yani iyiliğe mükafatı veya kötülüğe cezayı muhafaza eder. Eğer bu ödül veya ceza insanlara hemen bu

Allah bir toplum için kötülük istedi mi artık onu geri çevirmek mümkün değildir. Onların O'nun dışında velileri yoktur.

Yağmuru insanlara rahmet olarak yaratan Allah'tır

12) Size korku ve ümit olarak şimşeği gösteren ve yüklü bulutları oluşturan O'dur.

13) Gök gürültüsü ve onun korkusun(un ardın)dan melekler, O'nu hamd ile tesbih ederler. Yıldırımlar gönderir ve onu istediğine ve dileyene isabet ettirir.⁴ Allah hakkında tartışır dururlar. Oysa O'nun cezası şiddetlidir.

Duanın yalnız Allah'a edilmesi

14) Gerçeğin çağrısı O'na aittir. O'nun dışında yalvardıkları, onlara hiçbir şeyle icabet edemezler. Onlar ancak ağzına gelsin diye iki avcunu suya uzatan kimse gibidir. Fakat o (su) ona ulaşmaz. Kâfirlerin duası hep boşa gider.

15) Göklerde ve yerde kim varsa ister gönüllü ister gönülsüz Allah'a itaat eder.⁵ Sabah akşam gölgeleri de...

16) De ki: "Göklerin ve yerin Rabbi kimdir?". "Allah" de. De ki: "Öyleyse, O'nun dışında kendilerine bile fayda ya da zarara güç yetiremeyenleri mi veliler edindiniz?" De ki: "Kör ile gören aynı olur mu? Veya karanlıklarla aydınlık aynı olur mu?" Yoksa Allah'a, O'nun yarattığı gibi yaratan ortaklar buldular da bu yaratma onlara benzer mi göründü? De ki: "Allah her şeyin yaratıcısıdır. O birdir, egemendir."

17) Gökten bir su indirdi de dereler ölçüsüne göre çağlayıp aktı. Sel de yüzeye çıkan köpüğü taşıdı. Süs veya geçimlik yapmak için ateşte erittiklerinde de benzer bir köpük vardır. İşte Allah hak ile batılı böyle örnekendir. Köpük yok olur gider. İnsanlara fayda sağlayan şey, yeryüzünde kalır. İşte Allah, böyle örnekler verir.

Allah'ın, hizmet edenlerle, o hizmete engel olanlara hak ettiklerini vermesi

18) Rablerine icabet edenlere daha güzeli vardır. O'na icabet etmeyenlere gelince, yeryüzündekilerin tümü ve bununla birlikte bir katı daha onların olsa bunu fidye olarak verirlerdi. Onlar için kötü bir sorgulama vardır. Varacakları yer cehennemdir. Ne kötü bir yataktır!

19) Sana Rabbinden indirilenin hak olduğunu bilen kişi, kör gibi olur mu? Ancak akıl sahipleri öğüt alırlar.

20) Onlar Allah'a verdikleri sözü yerine getiren ve antlaşmalarını bozmayanlardır.

21) Onlar Allah'ın ulaştırılmasını emrettiğini ulaştırırlar. Rablerinden çekinirler, kötü sorgulamadan korkarlar.

dünyada verilmemişse, onu bir sonraki hayatına bırakır. Hiçbir amelin karşılığı eksik bırakılmaz. En sonunda da iman edip iyi işler yapmışlarsa tam ödül olarak cenneti, kâfirlik yaparak insanları saptırmışlarsa da cehennemi yaptıklarına karşılık olarak verir. Bu yüzden 'onların cezası dünyada ve Ahiret'te verilir' mealinde çeşitli ayetler bulunmaktadır. Kur'an'ın birçok ayetinde örneği bulunan bu ifade, bu surenin 34. ayetinde de geçmektedir.

⁴ Arapçada "melek" kelimesi 'meleke' yani 'kapasite, güç' demektir. 'Allah'ın melekleri' ise Allah'ın bu Kâinataki güneş, ay, yıldızlar, bulutlar gibi melekleridir. Önceki ayetlerde Allah'ın bu melekelerinden bahsedilmektedir. Kur'an'a göre yağmur, Allah'a hamd gerektiren bir melekedir ve ayette belirtildiği gibi insanı ürküten bir gürültüyle müjdesi verilir. Yine Kur'an'ın birçok ayetinde belirtildiği gibi yağmurun nerede yağacağına kararını bütün tabiat olayları, Allah'ın bilgisi ve kontrolündedir.

⁵ Bu ayette 'secde etme' teriminin 'yere kapanma' anlamına gelebileceği bir kere daha gözlemlenmektedir. Bağlama göre en uygun tercüme 'itaat etmek'tir.

22) Onlar Rablerinin yüzünü, sabrederek, salâti ayakta tutarak, kendilerine verilen rızıklardan gizlice veya açıktan infak ederek ve kötülüğü iyilikle savarak ararlar. Bu yurdun (mutlu) sonu onlar içindir.

23) Adn cennetlerine girerler. Babalarından, eşlerinden ve çocuklarından salih olanları da. Melekler de yanlarına bütün kapılardan dahil olurlar:

24) “Sabrınızdan ötürü selam üzerinize olsun! Yurdun (mutlu) sonu ne güzel!”

25) Allah’la antlaşmalarını söz verdikten sonra bozanlar ve Allah’ın ulaştırılmasını emrettiğini koparanlar⁶ ve yeryüzünde bozgunculuk yapanlara gelince, onlar için lanet vardır. Yurdun kötüsü onlar içindir.

26) Allah, istediğine ve dileyene rızkı yayar ve ölçüler.⁷ Onlar dünya hayatına sevindiler. (Hâlbuki) dünya hayatı, Ahiret’te bir geçimlikten başkası değildir.

27) Küfürde direnenler: “Ona Rabbinden bir delil indirilseydi ya” derler. De ki: “Allah, dileyeni saptırır ve yöneleni de kendisine iletir.”

28) Bunlar iman edenler ve kalplerini Allah’ı hatırlamakla tatmin eden kimselerdir. İyi bilin ki kalpler Allah’ı hatırlamakla tatmin olur.

29) İman eden ve salih işler yapanlar; mutluluk ve varılacak yerin güzeli onlardır.

Allah’ın, resulleri yoluyla insanları hidayete davet etmesi

30) Böylece seni, kendilerinden önce nice ümmetler geçmiş bir ümmete sana vahyettiğimizi okuman için gönderdik. Onlar, Karşılıksız Gözeteni tanımadıktan geliyorlar. De ki: “O benim Rabbidir. O’ndan başka ilah yoktur. O’na tevekkül ettim. Dönüş O’nadır.”

31) Ya Kur’an, kendisiyle dağların yürütüldüğü veya yerin yardıldığı veya ölülerin konuşturulduğu (bir şey) olsaydı? Hayır! Bütün işler Allah’a aittir. İman edenler hâlâ kabullenemiyorlar mı ki eğer Allah isteseydi insanların hepsine hidayet ederdi? Küfürde direnenler, yaptıklarından ötürü kendilerine bir felaket isabet edene veya yurtlarının yakınına konana ve böylece Allah’ın emri gelene kadar pes etmezler. Muhakkak ki Allah, sözüne muhalif olmaz.⁸

32) Andolsun ki senden önceki resuller de alaya alınmıştı. Fakat küfürde direnenlere mühlet verdim sonra da onları yakaladım. Nasılmış cezam?

33) O değilse kimdir tüm nefislerin ne kazandığını gözeteni? (Buna rağmen) Allah’a ortaklar koşuyorlar. De ki: “Onları adlandırın! O’na yeryüzünde bilmediğini mi haber veriyorsunuz yoksa boş bir söz mü bu?” Hayır! Küfürde direnenlere planları süslendi ve yoldan men edildiler. Kim Allah’tan sapsa artık onun için yol gösterici yoktur.

34) Onlar için dünya hayatında bir azap vardır. Ahiret azabı ise daha zordur. Onlar için Allah’tan koruyucu da yoktur.

⁶ Bu konu hakkında Birliğe Davet suresinin ilk dip notunu okuyunuz.

⁷ ‘Allah, istediğine ve dileyene rızkı arttırır ve(ya) kısar’ anlamında. Peki kişi kendisi için rızkın kesilmesini diler mi? Kimse kendisi için rızkın kesilmesini söz ile istemez. Fakat kişinin, Allah’ın kendisine verdiği rızkı beğenmeyip, sürekli olumsuz düşüncelere dalması ve kalben Allah’ın kendisini rızıklandıracağına inanmaması, kendisi hakkında rızkın kesilmesi için bir dua hükmüne geçer. Bundan dolayı insan, sürekli Allah’a hamd edip, kendisine rızık vermesini kalben, tevazu ile dilerse o rızkı kendisine çağırılmış olur.

⁸ ‘Muhakkak ki Allah, sözünden dönmez.’

35) Bilinç sahiplerine vadedilen cennetin örneği şudur: Altlarından ırmaklar akar, yemişleri ve gölgeleri daimîdir. Bu, bilinç sahiplerinin akıbetidir; kâfirlerin akıbeti ise ateştir.

Allah'ın dinde tek hüküm koyucu olması

36) Kendilerine Kitap verdiklerimiz sana indirilenle sevinirler. O gruplardan, onun bazısını inkâr edenler de vardır. De ki: “Ben sadece Allah’a kulluk etmek ve O’na ortak olmamakla emrolundum.⁹ O’na davet ediyorum ve dönüşüm O’nadır.”

37) Böylece onu Arapça bir hüküm olarak indirdik. Sana gelen ilimden sonra onların heveslerine uyarsan senin için Allah’a karşı ne bir dost ne de bir koruyucu olur.

38) Andolsun ki senden önce de resuller gönderdik ve onlara eşler ve nesiller verdik.¹⁰ Bir resul Allah’ın izni olmadan bir delil getiremez. Her şey için bir zaman öngörülmüştür.¹¹

39) Allah istediğini giderir ve (ya) sabitler¹². Kitab’ın kaynağı O’nun yanındadır.

40) Onlara vadettiklerimizin bir kısmını sana göstersek de seni vefat ettirsek de sana düşen tebliğdir. Hesap görmek bize aittir.¹³

41) Bizim yeryüzüne gelip etrafını eksilttiğimizi görmediler mi?¹⁴ Hükmü Allah verir. O’nun hükmünü sonlandıracak yoktur. O, hesap görmede hızlıdır.

42) Andolsun ki onlardan öncekiler de tuzak kurdular. (Hâlbuki) tuzağın tamamı Allah’a aittir. Kâfirler yurdun akıbeti kim içindir bilecekler.

43) Küfürde direnenler: “Sen gönderilmiş değilsin” derler. De ki: “Aramızda şahit olarak Allah ve Kitab’ın bilgisi yanında olanlar yeter.”

⁹ Hatırlanmalıdır ki Kur’an’a göre şirk, Allah adına Allah’ın koymadığı kanunlar, hükümler icad etmektir.

¹⁰ Burada resullerin üstün varlıklar değil, sıradan birer insan oldukları vurgulanmaktadır.

¹¹ Bu konu hakkında Beklenen Mucize suresinin ilk dip notunu ve konuyla ilgili ayet ve dip notları okuyunuz.

¹² ‘bırakır.’

¹³ Kur’an’a göre Muhammed’in Ahiret’te kimseyi kurtaramayacağına dair başka bir örnek.

¹⁴ Bu ayette buzulların eritilmesi kastediliyor olabilir. Ayrıca ‘onun etrafı’ tabiri, buzulların sadece kuzey ve güney kutbunda değil çepeçevre dünyanın etrafında olabileceğini ima eder gibidir.

14. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

İnsanları Allah hidayete erdirir, gerçeği örtenler de saptırır

1) Elif, Lâm, Ra. Bir Kitap'tır ki onu sana Rabbinin izniyle insanları karanlıklardan aydınlığa, yüce ve hamde layık olanın yoluna çıkarman için indirdik.

2) Allah göklerde ve yerde ne varsa kendisinin olandır. (Karşılaşacakları) şiddetli azaptan ötürü kâfirlere yazıklar olsun!

3) Onlar, dünya hayatını Ahiret'e tercih ederler ve Allah'ın yolundan engellerler ve onu eğri göstermek isterler. İşte onlar, uzak² bir sapmışlık içindedirler.

4) Biz hiçbir resulü toplumunun dilinden başkasıyla göndermedik ki onlara açıklasın. Allah, dileyeni saptırır, istediğini ve dileyeni hidayete erdirir. O, yücedir, hikmet ve hüküm sahibidir.

Allah, Musevilere, onları Firavun'un zulmünden kurtardığını hatırlatıyor

5) Andolsun ki Biz Musa'yı, "Halkını karanlıklardan aydınlığa çıkar ve onlara Allah'ın günlerini hatırlat!" diye delillerimizle gönderdik. Muhakkak ki bunda sabredip şükreden herkes için ibretler vardır.

6) Hani Musa, halkına: "Allah'ın üzerinizdeki nimetini hatırlayın; kadınlarınızı hayatta bırakıp oğullarınızı harcayarak sizi azabın en kötüsüne maruz bırakan Firavun'un yandaşlarından sizi kurtarmıştı. Bunda rabbiniz (Firavun'dan) büyük bir bela vardı" demişti.

7) Hani Rabbiniz size "Eğer şükrederseniz arttırırım³, eğer nankörlük ederseniz muhakkak ki azabım şiddetlidir" diye bildirmişti.

8) Ve Musa: "Eğer siz ve yeryüzünde olanların hepsi birden nankörlük etseniz, muhakkak ki Allah (yine de) bir şeye ihtiyacı olmayandır, hamd edilendir" demişti.

Allah'ın mesajı tarih boyunca engellenmeye çalışılmıştır

9) Size, sizden önceki Nuh kavminin, Ad ve Semud'un ve onlardan sonrakilerin haberi gelmedi mi? Onları Allah'tan başkası bilmez. Resulleri onlara ispatlar getirmişti de onlar ellerini ağızlarına götürüp⁴: "Biz sizin kendisiyle gönderildiğiniz şeyleri tanımıyoruz ve bizi kendisine çağırdığınız şey hakkında da derin bir şüphedeyiz" dediler.

10) Resulleri: "Gökleri ve yeri düzenleyen Allah hakkında şüphe mi olur? O, günahlarınızın bağışlanması için sizi davet ediyor ve sizi belirli bir süreye kadar erteliyor⁵" demişlerdi. (Onlar): "Siz, bizim gibi bir beşerden başkası değilsiniz. Bizi atalarımızın kulluk ettiklerinden çevirmek⁶ istiyorsunuz. Bize açık bir delil getirin" dediler.

¹ **HATIRLATMA SURESİ:** Bu sure, ismini son ayetten almıştır. Suredeki genel temanın; Allah'a inanç, Allah'ın kâinatı yaratması ve kâinatı insanın emrine amade kılması, buna karşılık müminlerden beklentisinin şirksiz iman olduğu, inananlara dünya ve Ahiret'te nasıl bir akıbet hazırladığı ve bu noktaya ulaşmak için İbrahimi bakış açısının örnekliği gibi iman-küfür ayrımının bir özeti hükmünde olan konular olduğu görülür. Sure boyunca Allah'ın istediği dinin özü, inananlara hatırlatılmaktadır.

² 'derin'

³ 'Eğer şükrederseniz (size olan nimetimi) arttırırım'

⁴ 'esneyerek'

⁵ 'size belirli bir süre tanıyor.'

⁶ 'vazgeçirmek'

11) Resulleri onlara: “Biz sizin gibi beşeriz. Fakat Allah, kullarından dilediğine lütufta bulunur. Bizim size Allah’ın izni dışında bir delil getirmemiz mümkün değildir. Müminler (yalnız) Allah’a tevekkül ederler” dedi:

12) “Bizi yollarımıza iletmişken, ne diye Allah’a tevekkül etmeyelim? Bize ettiğiniz eziyetlere sabredeceğiz. Tevekkül edenler (yalnız) Allah’a tevekkül etsinler.”

13) Küfürde direnenler, resullerine: “(Ya) sizi toprağımızdan çıkaracağız veya inanç ve hayat tarzımıza geri dönersiniz” dediler. Böylelikle Rableri onlara: “Muhakkak ki zalimleri helak edeceğiz” diye vahyetti:

14) “Ve muhakkak ki onlardan sonra sizi o yere yerleştireceğiz. Bu, makamımdan korkan ve vaadimden⁷ korkan içindir.”

15) Ve (müminler) açılım istediler. (Sonunda) tüm inatçı zorbalar hayal kırıklığına uğradılar.

Zalimler için cehennem, iman edip iyilik yapanlar için cennet müjdesi

16) Onun ardından da cehennem vardır. İrinli sudan içirilecektir.

17) Yutkunmaya çalışır fakat boğazından geçiremez; ona her yönden ölüm geldiği halde ölemez. Ardında da ağır bir azap vardır.

18) Rablerini tanımazdan gelenlerin işleri fırtınalı bir günde rüzgârın savurduğu küle benzer. Kazandıklarından hiçbir şeye güç yetiremezler. Bu, uzak⁸ bir sapmışlıktır.

19) Allah’ın gökleri ve yeri bir gaye ile yarattığını görmedin mi? İsterse sizi giderir ve yeni bir yaratılış getirir.

20) Bu, Allah için yüce değildir⁹.

21) Hepsi Allah’(ın huzuruna) çıkarılırlar. Zayıflar, kibirlenenlere: “Biz, size uymuştuk. Siz, Allah’ın azabından bir şeyi bizden savabildiniz mi?” dediler. (Onlar): “Eğer Allah bize hidayet etseydi, biz de size hidayet ederdik. Yakınsak da sabretsek de bizim için aynıdır. Bizim için kaçacak yer yoktur” dediler.

22) İş gerçekleşince Şeytan¹⁰: “Muhakkak ki Allah’ın vaadi gerçek vaatti. Ben vadettim (sonra) size ihtilaf ettim¹¹. Benim, sizi davet etmekten başka üstünüzde bir yetkim yoktu ve siz de bana icabet ettiniz. O halde beni değil, kendinizi kınayın! Ne ben sizin imdadınıza yetişebilirim ne de siz benim imdadıma yetişebilirsiniz. Muhakkak ki ben daha önce de beni ortak tutmanızı tanımamıştım. Muhakkak ki zalimler için acıklı bir azap vardır” dedi.

23) İman eden ve salih işler yapanlar (ise) Rablerinin izniyle altlarından ırmaklar akan, içlerinde kalıcı olacakları cennetlere girerler. Onların oradaki temennileri “Selam!”dır.

24) Görmedin mi Allah nasıl bir örnek vermiştir? Temiz söz, temiz ağaç gibidir; kökü sabit, dalları ise göktedir.

25) Rabbinin izniyle her zaman yemişini verir. Allah insanlara öğüt alırlar diye böyle örnekler verir.

26) Pis bir sözün örneği de pis bir ağaç gibidir. Toprağın üstünden koparılmıştır.

⁷ ‘tehdidimden’

⁸ ‘derin’

⁹ ‘zor’

¹⁰ Burada ‘şeytanlaşmış’ İblis’ten bahsedilmektedir. ‘Şeytan’ İblis’in özel ismi haline gelmiştir.

¹¹ ‘yalan söyledim’

27) Allah, iman edenleri sağlam bir sözle dünya hayatında ve Ahiret'te sabit kılar. Allah, zalimleri de saptırır. Allah istediğini yapar.

28) Allah'ın nimetini küfre değişenleri görmedin mi? Toplumlarına helak yurdunu helâl ederler.

29) Cehennem'i. Ona sokulacaklar. Ne kötü bir duraktır!

30) O'nun yolundan saptırmak için Allah'a eşler kılarlar. De ki: "Faydalanın, varacağınız yer ateştir!"

Allah'ın iman edenlerden verdiği nimetlere karşılık istediği şey

31) İman eden kullarıma de ki alışverişin ve dostluğun olmadığı gün gelmeden önce salâti ayakta tutsunlar ve onlara verdiğimiz rızıktan gizlice veya açıktan infak etsinler.

32) Allah, gökleri ve yeri yaratan, gökten su indirip onunla size rızık olarak ürünler çıkarandır. Emriyle de gemileri denizde akması için size boyun eğdirmiştir. Irmakları da size boyun eğdirmiştir.

33) Güneşi ve ayı size sürekli boyun eğdirmiş, geceyi ve gündüzü de size boyun eğdirmiştir.

34) O'ndan sorduğunuz her şeyden size vermiştir.¹² Eğer Allah'ın nimetlerini saysanız, saymakla bitiremezsiniz. Muhakkak ki insan zalimdir, nankördür.¹³

İbrahimî dinin temeli dayanışma ve infak

35) Ve İbrahim: "Rabbim, bu beldeyi güvenli kıl. Beni ve oğullarımı, putlara tapmaktan uzaklaştır" demişti:

36) "Rabbim, gerçekten onlar, insanların çoğunu saptırdılar. Şu halde kim bana uyarsa, o, mutlaka bendendir. Ve kim bana uymazsa, muhakkak ki sen bağışlayansın, Merhamet Eden'sin.

37) Rabbimiz! Muhakkak ki ben soyumdan bir kısmını Beyti Harem'in yanında ekin bitmeyen bir vadiye yerleştirdim. Rabbimiz! Salâti ayakta tutmaları için sen de insanlardan bir kısmının gönüllerini onlara meylettir. Onları ürünlerden rızıklandır. Umulur ki şükrederler.

38) Rabbimiz, muhakkak ki bizim gizlediğimizi de açığa vurduğumuzu da bilirsin. Yerde ve gökte hiçbir şey Allah'a gizli kalmaz.

39) Hamd, bana ihtiyarlıkta İsmail'i ve İshak'ı bağışlayan Allah'adır. Muhakkak ki benim Rabbim duaları işitendir.

40) Rabbimiz, beni ve soyumdan olanları salâti ayakta tutanlardan kıl ve duamı kabul eyle.

41) Rabbimiz, beni, anne ve babamı ve müminleri hesap gününde bağışla."

42) Allah'ı zalimlerin yaptıklarından gafil sanma. Muhakkak ki onları gözlerin donakalacağı bir güne erteliyor.

43) Başlarını dikerek koşarlar, bakışları da kendilerine çevrilmez. Gönülleri bomboştur.

44) İnsanları, kendilerine azabın geleceği bir gün hakkında uyar. Öyle ki zalimler: "Ey Rabbimiz! Yakın bir süreye kadar bizi ertele ki davetine icabet edelim ve resullerine uyalım" derler. Daha önce sizin için bir zeval¹⁴ olmadığına yemin etmemiş miydiniz?

45) Siz, kendilerine zulmedenlerin mekanına yerleştiniz. Onlara ne yaptığımız size belli olmuştu ve örnek olarak size verilmişti.¹⁵

¹² "O'ndan istediğiniz her şeyden size vermiştir."

¹³ Dilimize Arapçadan geçmiş olan "insan" kelimesi, "unutma" anlamına gelen "nisyan" kökünden gelir. İman etmemiş yalın haliyle insan, Allah'tan gelen nimetleri unuttur.

¹⁴ 'yok olma'

46) Onlar tuzaklarını kurdular. Eğer tuzakları dağları kaldırmak (bile) olsa, o kurguları Allah nezdindedir¹⁶.

Emrin gerçekleşmesi

47) Sakın Allah'ın, resullerine olan vaadine muhalif olacağını sanma¹⁷. Muhakkak ki Allah azizdir, öç alıcıdır.

48) Yerin başka bir yere dönüştürüldüğü, göklerin de (öyle olduğu) bir günde tek ve egemen olan Allah'ın huzuruna çıkarılacaklar.

49) O gün suçluları zincirler içinde yaklaştırılmış olarak görürsün.

50) Giysileri katrandandır ve yüzlerini ateş kaplar.

51) Bu, Allah'ın herkese kazandığının karşılığını vermesi içindir. Allah, hesabı çabuk görendir.

52) Bu, insanlara bununla uyarılmaları, O'nun tek ilah olduğunu bilmeleri ve akıl sahiplerinin öğüt almaları için bir tebliğdir.

¹⁵ Burada bahsedilen şehrin Petra olduğu netleşmektedir.

¹⁶ “Allah'ın kontrolündedir”

¹⁷ ‘Sakın Allah'ın, resullerine vermiş olduğu sözden döneceğini sanma.’

15. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Kâfirler Ahiret'te pişman olacaklar

- 1) Elif, Lâm, Ra. Bunlar, Kitab'ın ve apaçık okuma metninin delilleridir.
- 2) Küfürde direnenler, teslim olmuş kişiler² olmayı nice kereler dileyebilecekler.
- 3) Bırakın onları; yesinler, faydalansınlar ve emeller onları oyalasın. Yakında bilecekler.
- 4) Bilinen bir kitabı³ olmaksızın beldelerden hiçbirini helak etmedik.
- 5) Toplumlar sonlarını öne çekemezler, erteleyemezler de.⁴
- 6) Dediler ki: "Ey kendisine Zikir indirilen kişi!⁵ Şüphesiz sen cinlenmişsin⁶.
- 7) Eğer sen doğru sözlülerdensen⁷, bize melekleri getirmeli değil miydin?"
- 8) Biz melekleri bir gaye olmaksızın indirmeyiz. O zaman da onlara göz açtırılmaz.
- 9) Muhakkak ki Zikr'i biz indirdik ve muhakkak ki onun koruyucuları da biziz.⁸
- 10) Andolsun ki senden önce geçmiş halklara da (resuller) gönderdik.
- 11) Onlara hiçbir resul gelmedi ki onunla alay etmiş olmasınlar.
- 12) Böylece o (alay) suçluların kalplerine sokarız.
- 13) Ona iman etmezler. Öncekilerin sünneti de böyleydi.
- 14) Eğer onlar için gökten bir kapı açsak da onun içinde yükselecek olsalar,
- 15) mutlaka: "Gözlerimiz şekerlendi⁹; belki de büyülenmiş bir toplumuz" derlerdi.

¹ **ÖTELERDEN MÜDAHALE SURESİ:** Bu surenin ismi, 57 ve 84. ayetler arasında bahsedilen Lut, Eyke ve Hier kavimlerinin helakından esinlenilerek belirlenmiştir. Surede, ilk ayetlerden itibaren zalim toplumların helakı konu edilmekte, sonrasında ise Allah'ın gökleri ve yeri yaratmasından bahsedilerek asıl gücün O'nda olduğu vurgulanmaktadır. Ardından İblis'in münferit isyanı ile diğer toplumların toptan Allah'a karşı gelip insanlara zulmetmeleri konu edilmiş, İblis'e cehennem biçilirken zalim toplumlara da topluca helak cezası portre edilmiştir. Her zamanki gibi peygamberler uyarıcı bir mesajla gelmişler, kavimleri de onlarla alay edip zulme devam ederek kendi kuyularını kazmışlardır. Ayetlerde en çok dikkat çeken kısım ise zalim kavimlerin, başka diyarlardan gelen elçilerin müdahaleleriyle helak olmasıdır. 65. ayetin dip notunda açıklanan bu hadise ise kanaatimizce sureye verilebilecek en uygun isimdir.

² 'Müslüman' Arapçada 'esenlik/barış içindeki kişi' manasındadır. Kur'an'a göre kâfirler, yani iman eden kişilere saldırganlıkta bulunan, onları aşağılayan kişiler, bu tutumlarından dolayı çok pişman olacaklar ve 'Biz keşke müslüman olsaydık' diye yakıncaklar. Zira onlar 'müslüman' oldukları takdirde kendilerine verilen cezanın kaldırıldığına şahit olacaklardır. Fakat unutulmamalıdır ki Müminliğin Şartları/49:14 ayetinde belirtildiği gibi bu insanların 'müslüman' olmaları, yani inananlarla barış içinde kalmaları Kur'an'a göre vasat bir konumdur ve bu, 'iman etmek'ten çok aşağı bir mertebedir.

³ 'öngörölmüş eceli'

⁴ İnsanın olduğu gibi toplumların da bir eceli vardır. İnsanlar kişisel ecellerini/yaşam sürelerini tutum ve davranışlarıyla öne çekebileceği gibi uzatabilirler de... (bkn. 1 Kur'an/6:2 ayet ve ilgili dipnot). Fakat toplumlar belirlenmiş ecellerini değiştiremezler. Sadece o süreyi Allah'ın rızasını kazanarak ya da gazabını çekerek geçirmek kendi tercihlerindedir (Hatırlatma/14:10, Tevhit/11:1-3, Tanrı'ya Hizmet/10:98).

⁵ 'Zikr' terimi, Kur'an boyunca; 'Söz etmek, anlatmak, alaka kurmak, öğüt vermek ibrete sevk eden öğüt, uyarı/ikaz, nasihat, statü vermek, şan, şeref' gibi anlamlarda defalarca kullanılmıştır. "Nüzzile" kalıbıyla 'elçiye gelen' bu hatırlatma mesajının tedicen, ayet ayet, zaman içinde geldiği anlaşılmaktadır.

⁶ 'delirmişsin'

⁷ 'doğruyu söylüyorsan'

⁸ Bu ayet, Kur'an'ın matematiksel mucizesine doğrudan işaret eden ayetlerden biri kabul edilmektedir. Zira yapılan hesaplamalardan kolaylıkla anlaşılacağına göre, bu sistem, Kur'an'ı, ona fazla kelimeler katılmasına veya ondaki harflerin yanlış yazılmasına karşı muhafaza etmektedir.

Göklerin ve yerin donanımı

- 16) Ve andolsun ki gökte burçlar kıldık ve gözleyenler için onu süsledik.¹⁰
- 17) Ve onu her türlü kovulmuş şeytandan¹¹ koruduk.
- 18) İşitme hırsızlığı¹² yapan hariç. Onu hemen apaçık¹³ bir alev takip eder.¹⁴
- 19) Ve yeryüzünü yaydık, oraya denge unsurları attık¹⁵ ve orada her şeyden bir nizama göre bitirdik.
- 20) Ve onda hem sizin ve hem rızık vericisi olmadığımız kimseler için geçimlikler kıldık.
- 21) Hiçbir şey yoktur ki hazineleri katımızda olmasın. Onu belirlenmiş bir miktar dışında indirmeyiz.
- 22) Rüzgârları aşılâyıcılar olarak gönderdik, böylece gökten su indirdik de onunla sizi suladık. Onun haznedarları da siz değilsiniz.
- 23) Ve muhakkak ki biz yaşatır ve öldürürüz. Varis olanlar da biziz.
- 24) Andolsun sizden öne geçenleri biliriz ve (yine) andolsun ki sizden geride kalanları da biliriz.
- 25) Muhakkak ki senin Rabbin, O, onları toplayacaktır. Muhakkak ki O, hüküm sahibidir, bilendir.

İnsanın yaratılışı ve İblis'in isyanı

- 26) Ve andolsun ki biz insanı kara balçıktan yarattık.
- 27) Ve cin. Onu da önceden nüfuz edebilen ateşten yarattık.¹⁶
- 28) Hani Rabbin meleklerle: “Ben kara balçıktan bir beşer yaratacağım” demişti:
- 29) “Onu dizayn edip ona ruhumdan üflediğimde¹⁷ onu hürmetle kabullenin¹⁸”
- 30) Ve meleklerin tümü topluca hürmet ettiler.
- 31) Ancak İblis, hürmet edenlerle beraber olmaya direndi.
- 32) (Allah): “Ey İblis! Sana ne oldu da hürmet edenlerle beraber olmadın?” dedi.
- 33) (İblis): “Kara balçıktan yarattığın bir beşere hürmet etmek için var olmadım!” dedi.
- 34) (Allah): “O halde çık oradan, artık sen kovuldun!” dedi:
- 35) “Muhakkak ki Din Günü’ne kadar lanet senin üzerinedir.”
- 36) (İblis): “Rabbim, diriltilecekleri güne kadar beni beklet!” dedi.
- 37) (Allah): “Muhakkak ki sen bekletilenlerdensin” dedi:
- 38) “Bilinen vaktin gününe kadar.”

⁹ ‘sarhoş oldu’

¹⁰ Burada astroloji ilmine değiniliyor olması muhtemeldir.

¹¹ Burada ‘şeytanlaşmış’ cinlerden bahsedilmektedir.

¹² ‘Kulak hırsızlığı’

¹³ ‘parlak’

¹⁴ Az önceki açıklamaya paralel, ayette geçen ‘kulak hırsızlığı’ deyimi ile cinleri kullanarak bilgi hırsızlığı ve büyü yapanlardan bahsediliyor olabilir. Nitekim Zalimlerin Akıbeti/7:12’de, cinlerin yapısının ateşten olduğu vurgulanmaktadır.

¹⁵ ‘serpiştirdik’

¹⁶ “Jin” terimi ‘can’ın çoğuludur ve ‘gizlendi’ anlamına gelen “janna” fiilinden türemiştir. İnsan duyularının dışında kalan her türlü görünmeyen varlıkları veya güçleri temsil eder.

¹⁷ İnsanoğlunu evrimsel süreçte diğer canlılardan ayıran, ona bilginin, hikmetin verilmesidir.

¹⁸ “وقع” kökünden türeyen “qa’û” kelimesi Zalimlerin Akıbeti/7:118 ve 56:75 gibi ayetlerde ‘oturtmak, pekiştirmek, yerleştirmek’ anlamında kullanılmıştır. Kanaatimizce söz konusu ayette Allah’ın meleklerden istediği; insanın üstünlüğünü kabullenmeleri, benliklerine bunu yerleştirmeleri, oturtmalarıdır.

39) (İblis): “Rabbim, beni saptırman sebebiyle yeryüzünde onlar için mutlaka süslemeler yapacağım ve hepsini saptıracağım” dedi:

40) “Onlardan sana samimi olan kulların müstesna.”

41) (Allah): “Bu, dosdoğru bana varan bir yoldur” dedi:

42) “Sapmışlardan sana uyanlar dışında muhakkak ki kullarım üzerine bir yetkin yoktur.”

Cennet ve cehennem

43) Muhakkak ki hepsinin buluşma yeri cehennemdir.

44) Onun yedi kapısı vardır. Her bir kapı için onlardan bir grup ayrılmıştır.

45) Bilinçli olanlar cennetlerde ve pınar başlarındadır.

46) “Esenlik ve güvenlikle girin oraya!”

47) Sinelerinde düşmanlık (adına ne varsa) çekip alırsınız. Kardeşler olarak tahtlar üzerinde mukabele ederler.¹⁹

48) Onlara orada bir yorgunluk dokunmaz, oradan çıkarılacak da değildirler.

49) Kullarıma benim bağışlayıcı ve Merhamet Eden olduğumu haber ver.

50) Azabıma gelince, o, acıklı bir azaptır.

İbrahim’e gelen elçiler ve İshak’ın müjdesi

51) Onlara İbrahim’in misafirlerinden haber ver.

52) Onun yanına girdiklerinde hemen “Selam!” dediler. (İbrahim): “Biz sizden ürperiyoruz!” dedi.

53) “Korkma” dediler: “Biz sana bilgin bir oğlan müjdeliyoruz.”

54) (İbrahim): “Bu büyüklüğüme²⁰ rağmen mi beni müjdeliyorsunuz? Beni neyle müjdeliyorsunuz?” dedi.

55) “Seni gerçeğe müjdeledik. O halde umut kesenlerden olma” dediler:

56) (İbrahim): “Sapmışlar dışında Rabbinin rahmetinden kim umudunu keser?” dedi.

Lut halkının helakı

57) (İbrahim): “Peki (başka) ne söyleyeceksiniz ey gönderilenler?” dedi.

58) “Biz suçlu bir topluma gönderildik” dediler:

59) “Lut ailesi hariç. Muhakkak ki hepsini kurtaracağız.

60) Kadını hariç. Onun geride kalanlardan olmasına karar kıldık.”

61) Böylelikle gönderilenler Lut ailesine geldiklerinde

62) (Lut onlara): “Sizler tanınmayan bir topluluksunuz” dedi.

63) (Resuller): “Hayır, bizler sana, onların kuşkuda oldukları şeyi getirdik” dediler:

64) “Ve sana gerçeği getirdik. Bizler doğru söyleyenleriz.

65) Hemen ailenle gecenin bir parçasında yola çık ve arkalarına uy.²¹ Sizden kimse geride kalmasın. Emrolduğunuz yere gidin.”²²

¹⁹ Ahirette ‘evlilik’ olmayacağına dair bir işaret.

²⁰ ‘ihtiyarlığım’

²¹ ‘onları geriden takip et’

²² Lut peygamberin kıssası üzerinde düşünüldüğünde akla şu sorular gelmektedir: ‘Mademki Allah, Lut kavminin yaşadığı yeri yerle bir edecekti, o halde niçin ona direkt olarak vahyedip orayı terk etmesini emretmedi? Akabinde o halka gökten taş yağdırıp niçin orayı yerle bir etmedi? Niçin oraya resullerini gönderdi?’ Nitekim bu resuller önce İbrahim peygambere gelerek, suçlu bir toplumu helak etmek için gönderildiklerini belirtmişlerdi. Bu hadise üzerinde

- 66) Ve ona şu emri karar kıldık: “Sabaha çıkarlarken onların kökü kesilecektir!”
- 67) Şehir halkı müjdeleşerek geldi.
- 68) (Lut): “Bunlar benim misafirimdir. Beni mahcup etmeyin!” dedi:
- 69) “Allah’a karşı bilinçli olun. Beni üzmeyin!”
- 70) “Seni alemlerden men etmemiş miydik?” dediler.²³
- 71) (Lut): “Eğer yapacaksınız, şunlar benim kızlarım” dedi.
- 72) Ömrüne andolsun ki onlar şekerlenmişlikleri²⁴ içinde bocalıyorlar.
- 73) Nihayet ağarma vaktinde o patlama onları yakaladı.
- 74) Oranın üstünü altına kıldık.²⁵ Üzerlerine pişmiş taşlar yağdırdık.
- 75) Elbette bunda derin kavrayış sahipleri için deliller vardır.²⁶
- 76) Ve orası yol üzerinde durmaktadır.²⁷
- 77) Muhakkak ki bunda iman edenler için deliller vardır.

Eyke ve Hicr halklarının helakları

- 78) Eyke halkı da gerçekten zalim kimselerdi.
- 79) Böylece onlardan da intikamımızı aldık. Her ikisi de apaçık (gözler) üzerindedir.
- 80) Andolsun ki Hicr halkı da elçileri yalanlamıştı.
- 81) Onlara delillerimizi vermiştik de ondan yüz çevirmişlerdi.
- 82) Dağlardan güvenli evler yontuyorlardı.
- 83) Ardından, sabahladıklarında onları patlama yakalayiverdi.
- 84) Kazanmakta oldukları, kendilerinden hiçbir şeyi savamadı.

kritik düşünüldüğünde, bu elçilerin elinde büyük bir infilaka sebep olabilecek kapasitede bir patlayıcı bulunduğu ihtimali akla gelmektedir. Anlaşılan o ki, bu resuller Lut peygambere geceleyin yola çıkmasını emretmiş ve ona sabaha karşı bu patlamanın gerçekleşeceğini bildirmişlerdir. Bu tezi destekler nitelikte Tevrat’ın Yaratılış Kitabı/19:28 ayetinde: ‘*Sodom ve Gomora’ya ve bütün ovaya baktı. Yerden, tüten bir ocak gibi duman yükseliyordu.*’ fragmanı yer almaktadır. Kanaatimizce, kutsal kitaplarda bu anlatılanlar, yıkım gücü yüksek bir bomba kapasitesinde bir patlayıcının, gönderilen resuller tarafından aktive edildiğini ve Lut peygamberin halkını özel olarak ortadan kaldırdığını destekler niteliktedir. Ayrıca, 62. ayette Yargı Günü/51:25’te olduğu gibi bu resullerin ‘tanınmamış’ insanlar olduğu vurgulanmaktadır. Eğer az önce, mantıklı bir çerçevede izah etmeye çalıştığımız doğruysa, ‘tanınmamış’ kelimesiyle kastedilen, bu resullerin başka diyarlardan/dünyalardan gelmiş olma ihtimalidir. Zira bir insanın kapısını hiç tanımadığı başka bir insan çalsa, ona ‘Siz hiç tanınmamış kişilersiniz’ demez. Böyle bir ifadenin sarf edilebilmesi için, o gelen kişilerde sıradan insanlara nazaran ciddi bir farklılık bulunması söz konusudur.

Yukarıda ifade edilen bilginin ışığında Hristiyanlar/18:12-19 ayetlerinde bahsedilen iki gruptan birisinin ve aynı surenin 65. ayetinde bahsedilen elçinin ne tür kişiler olduğu anlaşılmaktadır. Doğrusunu Allah bilir.

²³ Lut kavmi olarak belirtilen halk, Lut’un mensup olduğu halkı belirtmez. Kur’an’a göre Lut peygamber, İbrahim peygambere iman etmiş ve onunla göç etmiş biriydi. Aralarında yaşamaya karar verdiği halk arasında elçilik vazifesini yerine getirmiş ve yine Allah’ın emriyle onları terk ederek ‘emrolunduğu yere’ gitmişti.

²⁴ ‘sarhoşlukları’

²⁵ ‘Oranın altını üstüne getirdik’

²⁶ Bu ayet, 65. ayetin dip notunda söylediklerimizi doğrular mahiyettedir. Zira bu ayetlerde akıl ile açıklanamayacak esrarengizlikler mevcuttur. Fakat günümüz teknolojisi ile düşünüldüğünde, Sodom ve Gomora’nın, zalimlikleri nedeniyle özellikle provoke edilmiş bir patlama sonrası havaya uçurulmuş olma olasılığı ve bunun Kur’an’da yer alması, Kur’an’ın insan ötesi bir güç tarafından dikte edildiğine ispat mahiyetinde kabul edilebilir.

²⁷ “Muşqim” nitelemesi hem yolun hâlâ var olduğu, hem yol üzerindeki kaim oluşuyla ilgilidir.

Kâinatı yaratan, Kur'an'ı göndermiştir ve Kıyamet'i de yaratacaktır

- 85) Gökleri, yeri ve bu ikisi arasındakileri bir gayenin dışında yaratmadık. Saat muhakkak ki gelecektir. O halde güzel bir tutumla hareket et.
- 86) Muhakkak ki Rabbin, yaratan ve bilen ta kendisidir.
- 87) Andolsun ki sana ikililerden yediyi²⁸ ve yüce Kur'an'ı verdik.
- 88) Onlardan bazı gruplara geçimlendirdiğimiz şeylere gözünü dikme²⁹ ve onlar için üzülme. Müminler için kanatlarını ger.
- 89) Ve “Muhakkak ki ben apaçık bir uyarıcıyım” de.
- 90) Sanki bölüp ayıranlara indirmişiz gibi
- 91) Kur'an'ı parça (parça) kıldılar.
- 92) Rabbine andolsun ki onların tümünü sorgulayacağız
- 93) Yapmakta olduklarından ötürü.
- 94) O halde emrolunduğun şeyi çatlatırcasına bildir ve müşriklerden yüz çevir.
- 95) Alay edenlere karşı biz sana yeteriz.
- 96) Ki onlar Allah'la beraber başka ilah da edinmekte. Yakında bilecekler.
- 97) Andolsun ki söylediklerinden ötürü göğsünün daraldığını biliyoruz.
- 98) O halde Rabbin hamd ile tesbih et ve kabullenenlerden ol.
- 99) Ve yakîn³⁰ sana gelinceye kadar Rabbine kulluk et.

²⁸ “Meṭāni” terimi ‘ikili/ikişerli’ anlamına gelmektedir. ‘İki kez tekrarlanan’ ya da ‘iki anlamlı olan’ olarak anlaşılabilir. Bu ikili kullanımın yedi adet olması ise sure başlarında yer alan mukatta (kesik) harflerin 14 (7×2) ayrı kombinasyonunu da hatırlatmaktadır. Bu tekrarlar Kur'an'ın matematiksel şifresi içinde önemli parametreler içerir.

²⁹ ‘imrenme’

³⁰ ‘ölüm’

16. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Yaratan Allah, kullarını Kutsal Ruh ile görevlendirir

- 1) Allah'ın emri geldi, onda acele etmeyin. O, ortak koştuklarından münezzehtir ve yücedir.
- 2) (O), melekleri emrinden Ruh ile istediği ve dileyen kullarına “Benden başka ilah yoktur, öyleyse bana karşı bilinç sahibi olun” diye uyarmaları için indirir.²
- 3) (O), gökleri ve yeri bir gaye ile yarattı. Ortak koştuklarından üstündür.

Hayvanlarla insanlar birbirleriyle ruhsal bağlantı içindedir

- 4) O, insanı döllemiş bir yumurtadan³ yarattı, buna rağmen (o), apaçık bir düşmandır.
- 5) Hayvanları da yarattı. Onda sizin için bir ısınma ve faydalanma vardır ve ondan yersiniz.
- 6) **Sizin için on(lar)da ruhsal bağlantı kurduğunuzda ve serbest bıraktığınızda bir güzellik vardır.**⁴
- 7) Ağırlıklarınızı sizin ancak canınınız zorluğuyla varabileceğiniz beldelere taşırlar. Muhakkak ki Rabbiniz kolaylık sağlayandır, Merhamet Eden'dir.
- 8) Kendisine binmeniz için ve süs (ettiğiniz) atlar, katırlar ve merkepler.⁵ Ve daha bilmediklerinizi de yaratmaktadır.

¹ **KUTSAL RUH SURESİ:** Bu sure, ismini 2. ve 102. ayetlerde geçen Kutsal Ruh tabirinden almaktadır. Sure boyunca Allah'ın kâinatı yaratması, O'nun nimetleri, O'nun ortağı olma ihtimalinin bulunmayışı, müminler için genel öğüt ve kaideler vb. konular işlenmektedir. Teslim olmuş müminlerin hidayete ermesi için yeterli olan bu düsturlar, Kur'an'ın özeti hükmündedir. Tüm bunlar, 102. ayette veciz bir şekilde ifade edilmiştir.

² ‘Ruh’ kelimesi “rawaḥa” kökünden olup bu kökten Kuran'da toplam 57 kelime geçmekte ve bunlardan 21 tanesi ‘ruh’ ve türevlerinden meydana gelmektedir: 2:87, 2:253, 4:171, 5:110, 15:29, 16:2, 16:102, 17:85, 19:17, 21:91, 26:193, 32:9, 38:72, 40:15, 42:52, 58:22, 66:12, 70:4, 78:38 ve 97:4. Bu ayetler incelendiğinde Ruh'un, Allah'a nispet edildiği ve insana yönelik olduğu görülmektedir. Ruh; ‘bir vahiy, bir öz, bir çeşit varlık bilgisi, bilgelik, ilahi esin’ olarak anlaşılmaktadır. Hayvanların ya da diğer canlıların vahye muhatap olması ise bir bilinçlilik halinden çok görevlerinin aynıyla kendilerine kodlanması olarak anlaşılmaktadır. Yani onlar yeme, içme, barınma vb. ihtiyaçlarını kendi türlerine göre giderebilme yetilerini, insanlar gibi deneme-yanılma yoluyla öğrenmezler. Onlara görevleri ruh ile değil vahiy ile tanımlanmış, genlerine işlenmiştir: ‘*Ve bir de, Rabbin arıya: ‘Dağlarda, ağaçlarda ve insanların hazırladıkları kovanlarda, kendine yuva edin’ diye vahyetti...*’ (16:68)

(...)

Allah, kullarından dilediğine Ruh'unu indirir. O seçilmiş kullar, insanlara önderlik yaparlar. Amaç, Allah'tan başka ilah olmadığını ve ancak Allah'tan sakınılması gerektiğini diğer insanlara bildirmeleridir” (M.İ. Karatepe, “Allah'ın Yardımcıları Olun”, s.54, Cinius Yayınları, 2017).

³ “nutfa” kelimesinin geleneksel anlayıştaki gibi ‘damlacık’ değil, ‘döllemiş yumurta’ anlamına geldiğine dair Evrim/75:2 ayetini ve dip notunu okuyunuz.

⁴ “Turîḥûne” kelimesi geleneksel meallerde Kur'an'da başka bir örneği olmamasına rağmen ‘akşamleyin otlatmaktan geri getirme’ olarak çevrilir. Hâlbuki bu kelimenin kökü Türkçeye de geçtiği gibi “ruh” tur. “Turîḥûne” şeklinde kullanıldığında ise ‘ruhsallık, ruhsal iletişim’ manasına gelir. “Tesraḥûne” ifadesi ise geleneksel olarak ‘sabahleyin otlatmaya çıkarma’ olarak tercüme edilir. Hâlbuki bu kelime de Kur'an'ın diğer ayetlerinde hep ‘serbest bırakma’ olarak çevrilmiştir. Dolayısıyla ayette anlatılmak istenen, geleneksel anlayıştan çok uzakta bir ifadedir ve hayvanların insanlarla olan ruhsal bağı ve onların özgürlüklerinde olan güzelliğidir.

Yukarıdaki açıklamanın yanı sıra bir de geleneksel meallerde yer alan kronolojik bir hataya dikkat çekilmelidir. Ayette sözde hayvanlar ilk önce akşamleyin otlatmadan geri getirilir, sonrasında ise sabahleyin tekrar otlatılmaya çıkarılır. Oysa gün içerisindeki düzen akşamdan sabaha değil, sabahdan akşama doğru akmaktadır. Geleneksel çevirideki kronoloji mantiken sıkıntılıdır. Bir de ayette ‘sabah’ ve ‘akşam’ kelimeleri de geçmemektedir. Dolayısıyla hem kelimelerin gerçek anlamları, hem de ayet içindeki kronolojik sıralama, ayetin yukarıda belirlendiği şekliyle tercüme edilmesini gerektirmektedir.

9) Doğru yol Allah'ındır. Eğri olanı da vardır. Şayet isteseydi, tümünüze hidayet ederdi.⁶

Göklerde ve yerde olanlar Allah'ın emrine amadedir

10) O, sizin için gökten su indirendir. İçecekler ondan, ağaçların yeşermesi ondan olur.

11) Onunla sizin için ekinler, zeytin, hurma ağacı, üzüm ve her türlü meyveden bitirir. Muhakkak ki bunda, düşünen bir topluluk için deliller vardır.

12) Geceyi ve gündüzü size boyun eğdirdi. Güneş, ay ve yıldızlar da emriyle boyun eğmiş durumdadır. Muhakkak ki bunda akleden bir topluluk için deliller vardır.

13) Yerde sizin için ürettiği çeşitli renkleri de (size boyun eğdirdi). Muhakkak ki bunda öğüt alan bir topluluk için deliller vardır.

14) Kendisinden taze et yemeniz ve takınmalık süs çıkarmanız için denizi size boyun eğdirdi.⁷ Gemilerin onu yardığını ve onda (Allah'ın) lütfunu aradığını görürsün. Umulur ki şükredersiniz.

15) Ve sizi sarsmasın diye yeryüzüne denge unsurları attı.⁸ Ve ırmaklar, yollar... Umulur ki hidayete erersiniz.

16) Ve işaretler.⁹ O yıldızlarla yol bulurlar.

Kendi gücüyle yaratmaya gücü yetmeyen, ilah olarak kabul edilemez

17) Yaratan, yaratamayan gibi midir? Hiç öğüt almaz mısınız?

18) Eğer Allah'ın nimetlerini saysanız¹⁰, onu sayamazsınız¹¹. Muhakkak ki Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

19) Allah gizlediklerinizi de açığa vurduklarınızı da bilir.

20) Onların Allah'ın dışında yalvardıkları, hiçbir şey yaratamazlar, (asıl) onlar yaratılmışlardır.

21) Ölüdürler; diri değildirler. Ne zaman diriltileceklerinin de farkına varamazlar.

22) Sizin ilahınız bir tek ilahdır. Ahiret'e iman etmeyenlerin kalpleri ise sınır tanımaz ve onlar büyüklenmektedir.

Allah'ın nimetlerini ve ayetlerini hiçe sayıp büyüklenenlerin akıbeti

23) Şüphesiz Allah onların gizlediklerini ve açıkladıklarını bilir. O, büyüklenenleri sevmez.

24) Onlara: "Rabbiniz size ne indirdi?" denilse, onlar: "Eskilerin masallarındır!" derler.

25) Kıyamet gününde kendi yüklerinin tamamını ve bilgisizce saptırdıklarının yüklerinden de (bir kısmını) yüklenirler. İyi bilin, yüklendikleri şey ne kötüdür!

⁵ Hayvan etini helâl sayan geleneksel teolojide mezhepten mezhebe değişen helâl hayvan algısına göre at, katır vs. gibi hayvanların etinin yenilmesi, kimine göre mekruh ya da haram, kimine göre mubah ya da helâldir. Kur'an ise söz konusu hayvanların 'binmemiz ve süs için' olduğunu söyler.

⁶ Dikkat edildiğinde, Kur'an, hiçbir ayette hayvanların öldürülmesini teşvik etmez. Bilakis, onların insanlara birer dost ve evlat olduklarını, insanlara yardım ettiklerini ve insanlarla ruhsal bağ içinde olduklarını vurgular. Burada ise doğru yolun Allah'a ulaştığı fakat doğru yoldan başka yolların da olduğu belirtilmektedir. Akıl sahipleri, meleklerin itiraz ettikleri 'kan dökme ve öldürme' yolunun, Allah'a gitmeyen bir yol olduğunu idrak ederler.

⁷ Denizlerden çıkarılan 'taze et' ifadesinin 'takınmalık süs' ifadesi ile beraber zikredilmesi tesadüf değildir. Zira denizlerden çıkarılan inci ve çok değişik renklerde olabilen midye ve istiridye kabukları tarih boyunca süs eşyası olarak kullanılmıştır. Ehli Kitap/5:1'in dip notunda da ifade edildiği gibi midye ve istiridye gibi canlılar kesilmeye, öldürülmeye gereksinim duyulmadan yenebilen, beyni ve sinir sistemi olmayan ve 'temiz et' kategorisinde değerlendirilebilecek tek varlıklardır. Bu canlılar, sinir sistemi olmadığından ötürü Kur'an'ın haram kıldığı 'ölü' kategorisine girmezler.

⁸ 'koydu'

⁹ 'Ve işaretler (yarattı)'

¹⁰ 'saymaya kalksanız'

¹¹ 'saymakla bitiremezsiniz'

26) Onlardan öncekiler planlar kurmuşlardı da Allah'ın (azabı) onlara binalarının temellerinden geldi, böylece üstlerinden tavanları da üzerlerine çöktü. Azap onlara hiç farkedemedikleri bir yerden geldi.

27) Sonra (Allah) onları Kıyamet Günü'nde rezil edecek ve: "Kendileri için başkaldırmış olduğunuz ortaklarım nerede?" diyecek. Kendilerine ilim verilmiş olanlar: "Bugün rezillik ve kötülük, kâfirlerin üzerinedir!" diyecekler.

28) Kendilerine zulmedenler vefat ettirilirken teslim olmuş bir şekilde: "Biz kötülük adına bir şey yapmadık ki!" derler. Hayır! Allah yaptıklarınızı bilendir.

29) Haydi içinde kalıcı olacağınız cehennemden girin. Büyüklemlerin ağırlandıkları yer ne kötüdür!

Allah'tan geleni kabul edenlerin akıbeti

30) Ve bilinçli olanlara: "Rabbiniz size ne indirdi?" denildiğinde: "Hayır!" dediler.¹² Bu dünyada iyilik yapanlara güzellik vardır. Ahiret yurdu ise daha hayırlıdır. Bilinçlilerin yurdu ne nimettir!¹³

31) Adn cennetleri; oraya girerler. Onun altından ırmaklar akar, diledikleri her şey içindedir. Allah bilinçlileri işte böyle ödüllendirir!

32) Melekler vefat ettirdikleri temiz¹⁴ kimselere: "Esenlik üzerinize olsun, yapmış olduğunuza (karşılık) girin cennete!" derler.

Sahte ilahlar ve inançlar üretenler

33) Kendilerine meleklerin gelmesinden veya Rabbinin emrinin gelmesinden başka neyi gözetliyorlar¹⁵? Onlardan öncekiler de böyle yapmıştı. Allah onlara zulmetmedi fakat onlar kendilerine zulmediyorlardı.

34) Bu yüzden yaptıklarının kötülükleri¹⁶ onlara isabet etti ve alay ettikleri şey onları kuşattı.

35) Ortak olanlar: "Eğer Allah isteseydi biz de, atalarımız da O'nun dışında bir şeye kulluk ettirmezdik; ve O'nun (haram kıldığı) dışında (hiç)bir şeyi haram kılmazdık" dediler. Onlardan öncekiler de böyle yapmışlardı. O halde resullere düşen apaçık tebliğden başkası mıdır?¹⁷

36) Andolsun ki bütün ümmetlere sahte ilah ve inançlardan sakınıp Allah'a kulluk etsinler diye bir resul gönderdik. Onlardan kimine Allah hidayet etti, kimi için ise sapmışlık üzerine hak oldu. Yeryüzünde dolaşın da yalanlayanların sonu nice olmuş görün.

37) Onların hidayetini ne kadar istesen de Allah saptırdığına hidayet etmez. Onların yardımcı yoktur.¹⁸

38) Var güçleriyle: "Allah ölüleri diriltmeyecek" diye Allah'a yemin ettiler. Bilakis! Bu, O'nun üzerinde hak olan bir vaattir, fakat insanların çoğu bilmezler.

¹² Sonucu itibariyle mutlak olumlu, Allah'ın rızasını kazanmaya yönelik şey anlamında.

¹³ 'ne de güzeldir'

¹⁴ 'arınmış'

¹⁵ 'bekliyorlar'

¹⁶ 'kötü sonuçları'

¹⁷ Kur'an, resullerin kendilerine vahyedilenden başka hiçbir şeyi haram edemeyeceğini sıklıkla zikretmektedir. Bu, Muhammed peygambere uygulandığında ise dinî hükümlerin sadece Kur'an'da olduğu anlamına gelir. Dolayısıyla peygamberlerin görevi, Kitap'ta olanı iman edenlere bildirmektir.

¹⁸ 'Allah kime hidayet etmez?' sorusunun cevabını şu ayetlerde arayınız: Vaadin Tekrarı/2:26-27, 258, 264, Büyük İşaret/9:24, Hakimiyet/13:11, 27.

39) Hakkında ihtilafa düştükleri şeyi onlara açıklamak ve küfürde direnenlerin, kendilerinin yalancı olduklarını bilmeleri için.

40) İstedığımız zaman (herhangi) bir şey için sözümüz ona sadece “Ol!” dememizdir, ardından olur.

Zulüm altında kalmamak için Allah yolunda hicret edenler

41) Zulmedildikten sonra Allah için hicret edenleri dünyada muhakkak ki güzelce yerleştireceğiz. Ahiretteki ödülleri ise daha büyüktür. Keşke bilselerdi!

42) Onlar sabredenler ve Rablerine tevekkül edenlerdir.

43) Senden önce gönderdiklerimiz kendilerine vahyettiğimiz erlerden başkası değildi. Bilmiyorsanız Zikir ehline¹⁹ sorun.

44) Açıklamalar ve bilgelik dolu sahifeler... Sana da Zikr'i indirdik ki insanlara, kendilerine indirileni açıklayasın.²⁰ Umulur ki düşünürler.

Geride kalan zalimler helak edilir

45) Kötülükleri planlayanlar, Allah'ın kendilerini yerin (dibine) geçirmesine veya farkında olmadıkları bir yerden onlara azabın gelmesine karşı güvende midirler?

46) Ya da dönüp dururlarken kendilerini yakalamasına? Ki onlar kaçabilecek de değiller.

47) Ya da bir korku üzere kendilerini yakalamasına? Rabbin kolaylık sağlayandır, Merhamet Eden'dir.

Allah'tan başka, her şeyin kendisine kulluk ettiği herhangi bir ilah yoktur

48) Allah'ın yarattığı (herhangi) bir şeyin gölgelerinin sağdan ve soldan nasıl Allah'a itaat ederek²¹ döndüklerini görmediler mi?

49) Canlılar ve meleklerden göklerde ve yerde ne varsa Allah'a itaat ederler ve büyüklemezler.

50) Üstlerinde olan²² Rablerinden korkarlar ve ne emredilirse yaparlar.

51) Allah: “İki ilah edinmeyin. O, ancak tek bir ilahdır. O halde yalnız benden korkun!” dedi.

52) Göklerde ve yerde ne varsa O'nundur. Din daima O'nundur. Buna rağmen Allah'tan başkasına mı yöneliyorsunuz?

53) Nimetlerden size (varan) ne varsa Allah'tandır. Size sıkıntı dokunsa O'na yalvarırsınız.

54) Sonra sıkıntıyı sizden giderdiğinde, içinizden bir kısmı Rablerine ortak koşarlar.

55) kendilerine verdiklerimize nankörlük etmek için. Faydalanın, yakında bileceksiniz!

56) Kendilerini rızıklandırdığımız şeylerden, bilmeyenlere bir pay ayırıyorlar. Allah'a andolsun ki iftiralardan ötürü sorgulanacaksınız!

Allah'ın nimetlerini hatırlamayanlar, hoşlanmadıkları bir şeyle karşılaştıklarında bu konuda Allah'ı suçlamaktan geri kalmazlar

57) Kızları Allah'a isnad ederler. Münezzehtir O! Hoşlandıklarını da kendilerine.²³

¹⁹ Zikir; korunan, gerçek bilgidir (Ötelerden Müdahale/15:9). Bu bilgiler, hem Kur'an'da hem önceki kitaplarda geçer. 'Zikir ehli' tabiriyle Kutsal Kitapların bilgisine sahip kişiler kastedilmektedir.

²⁰ Elçinin insanlara indirileni açıklaması; Kitab'ı açıkça ortaya koyması, onun hükümlerini gizlemeyip insanlara bildirmesi demektir. Çünkü Kur'an, Allah tarafından açıklanmış (Kıyamet/75:19), anlaşılması kolaylaştırılmış (Yarın Ay/54:17-22) ve apaçık bir Kitap'tır (Ehli Kitap/5:15, Yusuf'un Kıssası/12:1, Devrim/26:195, İncil/44:6). Elçinin dinî konularda kendisine yöneltilen sorulara, kendiliğinden cevap verme yetkisi olmadığından birçok ayet; 'Sana soruyorlar, de ki' diye başlar.

²¹ “Sajda” kelimesi Kur'an'ın birçok ayetinde 'itaat etme' manasında kullanılmıştır.

²² 'Kendilerinden yüce olan'

- 58) Onlardan birine kız (çocuğu) müjdelendiğinde yüzü kararır ve yutkunur durur.
- 59) Kendisine müjdelenen şeyin kötülüğünden dolayı kavminden gizlenir. O (müjdeyi)²⁴ aşağılanarak tutsun mu yoksa onu toprağa mı gömsün? Ne kötü hüküm veriyorlar!
- 60) Ahiret'e iman etmeyenlerde kötünün örneği vardır. En yüce örnek Allah'a aittir. O, azizdir, hikmet ve hüküm sahibidir.
- 61) Eğer Allah, insanları zulümlerinden dolayı yakalasaıydı orada hiçbir canlı bırakmazdı. Fakat onları belirli bir süreye kadar ertelemektedir. Artık süreleri geldiğinde ne bir saat ertelenirler ne de öne alınırlar.
- 62) Hoşlanmadıklarını Allah'a isnad ederler. En güzelin kendilerine ait olduğu hakkında dilleri yalan tasvir ediyor. Şüphesiz onlar için ateş vardır ve onlar terk olunacaklardır.
- 63) Allah'a andolsun ki senden önceki toplumlara da (resuller) gönderdik. Şeytan onlara yaptıklarını süsledi. Bugün de onların dostu odur. Onlar için acıklı bir azap vardır.
- Allah'ın muhtelif nimetleri**
- 64) Biz sana Kitab'ı, hakkında ihtilaf ettikleri şeyleri onlara açıklaman ve iman eden bir topluluğa hidayet ve rahmet olması dışında (bir amaçla) indirmedik.
- 65) Allah gökten su indirir ve onunla yeryüzünü ölümünden sonra diriltir. Muhakkak ki bunda işiten bir topluluk için bir delil vardır.
- 66) Sizin için hayvanlarda da bir ibret vardır. Size fişkıyla kan arasında, içenlere lezzet veren halis süt içiriyoruz.²⁵
- 67) Hurma meyvelerinden ve üzümlelerden sarhoşluk ve güzel bir rızık edirsiniz. Bunda, akleden bir topluluk için bir delil vardır.
- 68) Ve Rabbin bal arısına: “Dağlardan, ağaçlardan ve (insanların) kurdukları kovanlardan kendine evler edin” diye vahyetti:
- 69) “Sonra bütün meyvelerden ye, böylece Rabbinin sana sunduğu yollarda gezin.” Onun karınlarından insanlar için şifa olan değişik renklerde bir şurup çıkar.²⁶ Bunda, düşünen bir topluluk için bir delil vardır.²⁷
- 70) Allah sizi yaratır sonra sizi vefat ettirir. İcinizden kimi de bilgiden sonra bir şey bilmemesi için hayatın en düşük haline döndürülür.²⁸ Muhakkak ki Allah bilendir, güç yetirendir.

²³ Bu ve sonraki ayetlerden anlaşılın, ayette bahsedilen toplumun, doğan kızların babalığından Allah'ı, erkeklerin babalığından da kendilerini sorumlu tuttuğudur.

²⁴ Ayette “hiya/ha” yani kız çocuğunu temsil eden dişil zamir değil, iki kez “hu” eril zamiri kullanıldığından, gömülenin ‘kız çocuğu’ değil, ‘kız çocuğunun müjdesi’ olduğu anlaşılmaktadır.

²⁵ Ayetin bu kısmı Kur'an'ı inceleyip akledenleri hayrette bırakacak bir detaya sahiptir. Zira ayette sütün tanımı yapılırken onun halis olmasından yani temizliğinden bahsedilmektedir. Bu temizliğin ne kadar büyük bir mucize olduğu ayetin daha ilk cümlesinde ifade edilmektedir. Mucize ise sütün fişkı yani sindirilmiş besinler ile kan arasından gelmiş olmasıdır. Diğer bir ifadeyle tertemiz süt, insan sağlığına son derece zararlı olan pis hayvan fişkısı ve kan arasından gelmektedir. Bu kontrast kelimeler Allah tarafından özellikle temizliğin ve pislğin ayrıştırılması için seçilmiştir. Akleden insanlar bu ayeti okuduktan hemen sonra hayvan etinin niçin haram kılındığını anlarlar, zira hayvan etinde bu iki toksik madde büyük oranlarda bulunmaktadır.

²⁶ Balın, günlük tüketiminden ziyade, bazı sağlık problemlerinin çözümü için var olduğu bilgisi.

²⁷ Ayetin son kısmında geçen ‘Rabbin sana sunduğu yollarda gezin’ ifadeleri, Kur'an'ın büyük bir bilimsel gerçeğe parmak bastığının bir işaretidir. Zira yeryüzündeki ekolojik dengenin devam edebilmesi için arılar olmazsa olmaz bir öğedir. Arılar, gayri ihtiyari seyahatleriyle tabiatta meydana gelen polenlenme ve döllenmenin ana unsurunu oluştururlar.

71) Allah rızıkta kiminizi kiminizden üstün kıldı. Üstün kılınanlar, antlaşma altında hükmettiklerine rızıklarını onda eşit olacak şekilde vermezler. O halde Allah'ın nimetini mi inkâr ediyorlar?

72) Allah, size nefislerinizden eşler var etti. Eşlerinizden de size çocuklar ve torunlar var etti. Sizi temiz şeylerden rızıklandırdı. Buna rağmen batıla iman edip Allah'ın nimetini mi görmezden geliyorlar?

İnsana faydası olmayanlara kulluk edilmez

73) Allah'ın dışında kendilerine göklerden ve yerden hiçbir şeyle rızık vermeye malik olmayan ve buna güçleri de yetmeyecek olanlara mı kulluk ediyorlar?

74) Allah'a benzetmeler yakıştırmayın. Allah bilir, siz bilmezsiniz.

75) Allah örnek veriyor: Hüküm altında olup bir şeye güç yetiremeyen bir hizmetçi ve kendisini katımızdan güzel bir rızıkla rızıklandırdığımız ve ondan gizliden ve açıktan infak eden kişi. Bunlar eşit midir? Hamd Allah'adır. Hayır, onların çoğu bilmezler.

76) Ve Allah örnek veriyor: İki kişiden biri bir şeye gücü yetmeyip velisine bağımlı bir dilsiz. Nereye gönderse hayır getirmez²⁹. O, hiç adaletle emreden ve doğru yolda olan kişi gibi olur mu?

İnsanı yoktan var eden Allah, onu tekrar diriltecektir

77) Göklerin ve yerin gaybı Allah'a aittir. Saat'in emri yalnız bir göz kırpması kadar veya daha da yakındır. Muhakkak ki Allah her şeye güç yetirendir.

78) Allah sizi annelerinizin içinden³⁰ çıkardığında bir şey bilmiyordunuz.³¹ Size işitme, görme ve gönüller verdi. Umulur ki şükredersiniz.

79) Göğün boşluğunda (Allah'ın yasalarına) boyun eğmiş kuşları görmediler mi? Onları tutan Allah'tan başkası değildir. Muhakkak ki bunda iman eden bir toplum için deliller vardır.³²

İnsanların hayvanlardan elde ettikleri helâl nimetler

80) Allah evlerinizden sizin için dinlenme yeri, hayvanların derilerinden göç günü ve ikamet günü için hafif evler,³³ yünlerinden, yapağlarından ve kıllarından eşya ve bir müddet geçimlik yapmıştır.

²⁸ Kanaatimizce bu ayette, daha önce birçok defa belirttiğimiz gibi reenkaryondan bahsedilmektedir. Zira bu görüşe göre, kemale erebilmek için tekrar bir fırsat sahibi olan insanlar, önceki hayatlarında öğrendiklerini tamamen unuturlar ve yeni bir hayata 'sıfırdan' başlarlar. Bu konu hakkında Ritüelsiz Din/22:5, Tanrı'nın Delilleri/30:56 ayetlerini ve dip notlarımızı da okuyunuz. Ayrıca geleneksel teolojide söz konusu ayette geçen 'ömrün en aşağısı' tabiri yaşlılık olarak değerlendirilmektedir. Oysa Kur'an'da yaşlılık anlamına gelen kelimeler (kiber, şîb, şeyh, acuz, kehl) burada geçmemektedir. Döndürülen bu kişiler 'bilgiden sonra bir şey bilmemeleri için' bir bebek olarak dirilirler. Yaşlıların bir şey bilmediğini iddia edemeyiz. Aksine uzun ömürleri boyunca birçok alanda bilgi birikimine sahiptirler. Allah'ın insanları tekrar döndürmek konusunda ilim ve güç sahibi olduğu da ayetin sonunda vurgulanmaktadır.

²⁹ 'olumlu sonuç alamaz'

³⁰ 'karnından'

³¹ Bu surenin 70. ayetinde 'ilimden bir şey bilmemek üzere' bu dünyaya gönderilmenin 'bir bebek' olarak yeniden başlamak olduğuyla ilgili açıklamalarımızın dayanağı olan bir başka ifade...

³² Kuşların kanatlarındaki muhteşem aerodinamik yapı Allah tarafından dizayn edilmiştir.

³³ 'Göç ettiğinize veya (göç sonrası) ikametinizde (kullanabileceğiniz) hafif çadırlar.'

81) Allah, yarattığı şeylerden size gölgelikler kıldı. Sizin için dağlardan sığınaklar var etti. Sizin için sıcaktan koruyan giysiler ve savaşlarınızda sizi koruyan giysiler var etti. İşte O, size nimetini böyle tamamlamaktadır. Umulur ki teslim olursunuz.

82) Eğer (yüz) çevirirlerse, sana düşen apaçık bir tebliğdir.

83) Allah'ın nimetlerinin farkına varırlar, sonra onu tanımazdan gelirler. Onların çoğu kâfirdir.

Ortak tutulanlar, Ahiret'te kendilerini Allah'a ortak tutanları terke edecekler

84) Her toplumdaki bir şahit çıkaracağımız gün, küfürde direnenlere ne izin verilir ne de düzeltme fırsatı.

85) Zulmedenler azabı gördüklerinde, onlardan hafifletilmez, bekletilmezler de...

86) Ve ortak koşanlar, ortak saydıklarını gördüklerinde: “Rabbimiz, senin dışında ortak sayıp çağırdıklarımız işte bunlardır” derler. Onlar da hemen: “Siz yalancısınız!” diyerek onlara laf atarlar.

87) O gün Allah'a teslim olurlar ve onlara iftira atanlar onlardan uzaklaşır.

88) Küfürde direnenlere ve Allah yolundan alıkoyanlara, bozguncu olmalarından ötürü azap üstüne azap ekledik.

Kur'an'ın gönderilme amacı

89) Her topluma kendi nefislerinden üzerlerine bir şahit çıkaracağımız gün, seni de bunlara karşı şahit olarak getireceğiz. Bu Kitab'ı sana, her şeyi açıklasın, hidayet, rahmet ve müminlere müjde olsun diye indirdik.

90) Muhakkak ki Allah adaleti, iyilik yapmayı ve yakınlarla vermeyi emreder. Haddi aşmayı, sınır tanımazlığı ve aşırılığı da yasak eder. Size öğüt vermektedir. Umulur ki öğüt alırsınız.

Müminler, yaptıkları antlaşmalara riayet etmelidir

91) Antlaşma yaptığımız zaman Allah'ın ahdini yerine getirin. Pekiştirdikten sonra yaptığımız antlaşmalarınızı bozmayın, çünkü Allah'ı üzerinize kefil kıldınız. Allah, yaptığımızı bilmektedir.

92) İpini sağlamca eğirdikten sonra çözen kadın gibi olmayın. Bir topluluk diğer topluluktan daha fazla diye yeminlerinizi birbirinize girme aracı edinmeyin. Muhakkak ki Allah, onunla sizi sınar. Hakkında ihtilafa düştüğünüz şeyleri muhakkak ki size Kıyamet Günü'nde açıklayacaktır.

93) Eğer Allah dileseydi hepinizi bir tek ümmet yapardı. Fakat dileyeni saptırır, istediğini ve dileyeni hidayete erdirir.³⁴ Elbette ki yaptıklarınızdan sorguya çekileceksiniz.

94) Antlaşmalarınızı birbirinize girme (vasıtası) edinmeyin. Sonra ayaklarınız sağlam (basmaktayken) kayar ve Allah yoluna engel olduğunuzdan ötürü kötülüğü tadarsınız. Sizin için büyük bir azap olur.

95) Allah'ın ahdini az bir bedel karşılığı satmayın. Eğer biliyorsanız, Allah nezdinde bu, sizin için daha hayırlıdır.

96) Sizin yanınızda olan tükenir, Allah'ın yanında olan kalıcıdır. Muhakkak ki sabredenleri ödüllendireceğiz. Onların ödülleri, yaptıklarının daha güzeliyledir.

Şeytanın iman edenler üzerinde bir yetkisi yoktur

97) Erkek olsun, kadın olsun, mümin olup kim iyi işler yaparsa ona temiz bir hayat yaşatırız ve onları ödüllendiririz. Onların ödülleri, yaptıklarının daha güzeliyledir.

³⁴ Hidayetin tek bir ümmet olmada, sapmışlığın da parçalara bölünerek ihtilafa düşmede olduğuna dair bir ayet...

98) Kur'an'ı okuyacağın zaman kovulmuş şeytandan Allah'a sığın.

99) Muhakkak ki onun, iman edenler ve Rablerine tevekkül edenler üzerinde bir yetkisi yoktur.

100) Onun yetkisi, onu dost edinenler ve onu ortak tutanlar üzerindedir.

Allah, ayetlerinin gerçek manalarını defaatle halis kullarına vahyeder

101) **Bir ayetin yerine bir ayet bedellediğimizde**³⁵ -ki Allah neyi indirdiğini bilir-, “Sen iftiracısın!” derler. Bilakis! Onların çoğu bilmezler.³⁶

102) De ki: “Kutsal Ruh, onu Rabbinden bir gerçek olarak iman edenleri sağlamaştırması için, teslim olanlara da hidayet ve müjde olarak indirmiştir.”

103) Andolsun ki onların “Bunu ona bir beşer öğretiyor!” dediğini biliyoruz. Saparak kendisine yöneldikleri kişinin dili yabancıdır. Bunun dili ise apaçık Arapçadır.

104) Allah'ın ayetlerine iman etmeyenlere Allah hidayet etmez. Onlar için acıklı bir azap vardır.³⁷

105) Yalanı ancak Allah'ın ayetlerine iman etmeyenler iftira ederler. Asıl yalancılar, onların ta kendileridir.³⁸

³⁵ ‘Bir ayetin yerine aynı değere sahip bir ayet getirmek’ manasında... “beddelnâ” kelimesini orijinal metindeki şekilde ‘bedel’ olarak çevirmek çok önemlidir. Zira “bedel” kelimesi Türkçede olduğu gibi, ‘bir şeyin bedeli, ona eş, denk ve tam tamına karşılık gelen, aynı değerdeki kıymeti’ anlamına gelir. Bir sonraki dip notta bunun önemi açıklanacaktır.

³⁶ Her ne kadar Kur'an'ın çelişkili bir kitap olduğunu savunanlar için bir argüman olarak kullanılsa da, bu ayetteki ‘ayet’ kelimesinin E. Yüksel mealindeki gibi ‘delil’ değil, ‘Kur'an ayeti’ olarak anlaşılması gerektiği kanaatindeyiz. Söz konusu ayette ‘Allah neyi indirdiğini bilir’ şeklinde bir ifade bulunması ‘ayet’ terimiyle kastedilenin Allah'ın Kur'an'daki buyrukları olduğu anlaşılmaktadır. Fakat bize göre bu ayette anlatılmak istenen günümüz İslam inancındaki ‘nesih’ ile aynı değildir. Geleneksel teolojinin ‘nesih’ inancı, bazı Kur'an ayetlerinin, diğerlerinin hükümlerini iptal edebildiği yönündedir. Bu görüşe göre, Allah'ın Kur'an'da kulları için indirdiği emirler, geçici olabilmekte ve şartlara göre Kur'an'a dahil olmuş kurallar iptal edilip yerlerine yeni kurallar vahyedilebilmektedir. Bu ise ‘Allah'ın sünnetinde/yasasında/kanununda bir değişiklik bulamazsın’ (Dine Adanmışlık/33:62; Petra'nın Fethi/48:23) ayetiyle çelişki meydana getirmektedir. Vaadin Tekrarı/2:106'nın dip notunda da belirtildiği gibi, ‘nesih,’ yalnızca Allah'ın belli bir zamanda belli şartlar altında yaşamış eski kavimlere has, koyduğu yasaların yürürlükten kaldırılmasıdır.

Dikkat edildiğinde bu ayette ‘bir ayetin yerine başka bir ayetin getirilmesi’ni bir iftira olarak tanımlayan kişiye ‘bilmediği’ söylenmektedir. Buna ek olarak, 103. ayette de dil bilgisinden bahsedilmekte ve ayetleri okuyan kişinin Allah'tan değil, bir beşerden ders aldığı hakkında zanda bulunmaktadır. Zanda bulunan bu kişiye de ‘onun lisansı yabancısıdır oysa bu Kur'an ise apaçık Arapçadır’ şeklinde hitap edilmektedir. Demek ki söz konusu olan, Arapçaya hakim olmayan insanların lingüistik olarak anlamadıkları, bilmedikleri bir konuya itiraz etmeleridir ve bunun ‘ayetin hükmünü iptal etme’ ile ilgisi yoktur. Olaya bu perspektiften bakıldığında 102. ayetteki Kutsal Ruh ifadesi de anlaşılmaktadır. Bununla bağlantılı olarak bu surenin 2. ayetinde de müminlere Allah'ın birliğini bildiren Kutsal Ruh'a atıfta bulunmaktadır. Zira Kur'an'a göre Kutsal Ruh, kendini Allah'a adayan insanlara, Allah'a yakınlık derecelerine göre ayetlerin gerçek manalarını vahyeder. Buradan anlaşılan, zaman içerisinde değişik bir manaya çekilebilmiş bir ayetin dil bilgisi kullanımı ve Kutsal Ruh'un desteklemesiyle tekrar ‘vahyedilmesi’ yani ‘anlaşılması’dır. Bu ise kanaatimizce Allah'ın göndermiş olduğu bir emrin hükmünü ortadan kaldırmak değil, zamanla yanlış anlaşılmaya yüz tutmuş bir ayetin yerine, ayette de belirtildiği şekilde ‘ona bedel bir ayet’ getirmektir.

³⁷ Bu ayette bahsedilenler, hemen bir sonraki ayette belirtildiği gibi Allah'a iftira atarak Allah'ın ayetlerine iman etmeyenlerdir.

³⁸ 101. ayette ‘Sen iftiracısın’ diyenlere yanıt.

İman ettikten sonra kâfir olanlar

106) Kim iman ettikten sonra Allah'ı tanımazdan gelip -kalbi imanla dolu olduğu halde zorlanması haricinde- göğsünü küfre açmışsa, onların üstünde Allah'tan bir gazap vardır. Onlar için büyük bir azap vardır.

107) Bunun sebebi, onların dünya hayatını Ahiret'ten daha çok sevmeleridir. Muhakkak ki Allah, kâfirler topluluğuna hidayet etmez.

108) İşte onlar Allah'ın, kalplerini, kulaklarını ve gözlerini mühürlediği kimselerdir. Gafiller işte onlardır.

109) Hiç şüphesiz onlar, Ahiret'te ziyana uğrayanlardır.

Zulümden kurtulmak için Allah yolunda hicret edenler

110) Sonra Rabbin, muhakkak ki baskıya uğradıktan sonra hicret edenler, cihad edenler ve sabredenlerle beraberdir. Muhakkak ki Rabbin, bundan sonra da bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

111) O gün gelir herkes kendi nefsi adına mücadele eder ve her nefse yaptığı geri döndürülür.³⁹ Onlara zulmedilmez.

112) Allah örnek veriyor: Rızkı her yerden bolca gelen, güven içinde tatmin olmuş bir kent... Derken Allah'ın nimetine nankörlük ettiler. Allah da bu yaptıklarından ötürü onlara açlık ve korku elbisesini tattırdı.

113) Andolsun ki onlara kendilerinden bir resul geldi, ama onu yalanladılar. Böylece onlar zalimlik yapmaktayken azap kendilerini yakaladı.

Ölü hayvan yemek haramdır⁴⁰

114) Allah'ın sizi rızıklandığı helâl ve temiz şeylerden yeyin. Kulluğu O'na yapıyorsanız Allah'ın nimetine karşı şükredin.

115) Size sadece ölü, kan, domuz eti ve Allah'tan başkasına sunulmuş (yiyecek) haram kılınmıştır. Kim zarurette kalırsa, suistimal etmemek ve sınırı aşmamak koşuluyla (yiyebilir). Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

116) Dillerinizin yalanına dayanarak "Bu helâldir, bu haramdır" demeyin. Çünkü Allah'a iftira etmiş olursunuz. Muhakkak ki Allah'a yalanla iftira atanlar kurtuluşa eremezler.

117) Az bir menfaat. Onlar için acıklı bir azap vardır.

118) Sana anlattığımız şeyleri daha önceden Yahudilere de haram kılmıştık. Biz onlara zulmetmedik, fakat onlar kendi kendilerine zulmettiler.

119) Sonra Allah, muhakkak ki cehaletinden kötülük işleyen, sonra pişmanlığını sunan ve ıslah olanlarla beraberdir.⁴¹ Muhakkak ki Allah bundan sonra bağışlayıcıdır, Merhamet Eden'dir.

120) Muhakkak ki İbrahim Allah'a adanmış Muvahhit bir ümmetti ve müşriklerden olmadı.

121) O'nun nimetlerine şükrederdi. (Allah da) onu seçti ve doğru yola ilettili.⁴²

³⁹ 'her nefse yaptığı karşılığı verilir.'

⁴⁰ Hayvanların insanlarla olan dostluğuna değinilen bu surede, insanlar için hangi yiyeceklerin haram oluşunun zikri manidardır.

⁴¹ 'Kötülük işlemek' deyiminin haram yiyeceklerle birlikte zikredilmesi manidardır. Zira Kur'an'da kötülük, bir kişiye veya canlıya zulmederek yapılır. Öldürmek, kan dökmek Kur'an'da meleklerin itiraz ettikleri kötülüklerdendir. 115. ayette de aynı şekilde "ölü ve kan" haram edilmiştir (Vaadin Tekrarı/2:30).

- 122) Ve ona bu dünyada bir güzellik verdik. Muhakkak ki o, Ahiret'te de salihlerdendir.
- 123) Sana, mriklerden olmamış Muvahhit İbrahim'in inanç ve hayat tarzına uymanı vahyettik.
- 124) Cumartesi yasağı, o konuda ihtilafa denlere yapıldı. Muhakkak ki Rabbin, Kıyamet Günü'nde ihtilaf ettikleri konu hakkında aralarında hükmedecektir.

Tebliğin nasıl yapılması gerektiği hakkında

- 125) Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel oğtle davet et. Onlarla güzel bir Şekilde mücadele et.⁴³ Muhakkak ki Rabbin, kendi yolundan sapanları en iyi bilendir ve hidayete erenleri de en iyi bilendir.
- 126) Eğer cezalandırıcaksanız, size verilen cezanın dengiyle cezalandırın. Eğer sabrederseniz, muhakkak ki bu, sabredenler için daha hayırlıdır.
- 127) Sabret. Sabrın ancak Allah'adır. Onlar için zlme. Kurdukları tuzaklardan ötürü sıkıntıya dme.
- 128) Muhakkak ki Allah bilinlilerle beraberdir ve onlar iyilik yapanlardır.

⁴² Kur'an'ın çeşitli ayetlerinde İbrahim peygamberin birçok hadiseyi bilmezken sonradan oğrendiği vurgulanmaktadır. Bu ayetin tam da helâl nimetlerin zikrinden sonra yer alması manidardır. Detaylı bilgi için Tanrı'ya Hizmet/11:70 ayetini ve dip notunu okuyunuz.

⁴³ Ayetin bağlamına göre bu kısım "Onlarla güzel bir Şekilde tartı" olarak anlaşılmalıdır.

17. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

İsrailoğullarının Musa ve sonrasında yaşadıkları

1)² Kulunu bir gece ayetlerimizden bir kısmını göstermemiz için Mescid-i Harem'den çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksa'ya yürüten Allah, münezzehtir. Muhakkak ki O, işitendir, görendir.³

¹ **İSRAİL SURESİ:** Kur'an'ın 17. suresi olan ve İsrail ismiyle anılabilecek bu surede; her türlü noksan sıfattan münezzehe olan Allah'ın dünyayı ve ahireti yaratmaya kadir olması, yarattıkları arasından İblis'in Adem'e olan düşmanlığı, Musa peygamber ve İsrailoğullarının yaşadıkları olaylar, müminlerin örnek davranışları ve Kur'an'ın üstünlüğü gibi konulara yer verilmiştir. Sure boyunca sık sık Ahiret inancına değinilir. Kur'an'ın insanlara hem bu dünyada hem de Ahirette mutluluk kaynağı olduğu bilgisi aktarılır. Surenin genel konusu ise bu Kitab'ın İsrailoğullarının Rabbi olan Allah tarafından indirildiğidir. Sure boyunca İsrailoğullarından, Tevrat'tan ve Zebur'dan bahseden ayetlerden sonra Kur'an'ın zikredilmesi tesadüf değildir. Buradaki amaç Kur'an ile önceki peygamberlere gönderilen kitapların aynı kaynaktan geldiğine bir vurgudur. Bunun yanında birçok ayette Kur'an'ı indirmek için Allah'ın niçin sıradan bir insanı görevlendirdiğine değinilir ve muhtemel itirazlara cevap verilir. Genel itibariyle bu sure, İsrailoğullarına Kur'an'ı kabul etmeleri için yapılmış bir davet niteliğindedir. Ayrıca, önemine binaen İsrailoğullarına çok zayıf oldukları Ahiret inancı hakkında uyarılar yapılmaktadır.

² Geleneksel İslam teolojisine göre bu ayet, Muhammed peygamberin 'Miraç Mucizesi' adlı gece seyahatini temsil etmektedir. Buna göre Muhammed, bir gece Mekke şehriden 'burak' adlı uçan bir atın üstüne binip Kudüs şehrine gelir ve oradan da aynı atla cennete çıkıp Allah ile görüşür. Kendisine beş vakit namaz hediye edilir ve sonrasında da cehenneme inip orada kötü insanlara yapılan işkenceleri gözlemler. Bu inanış tamamen hadis kaynaklı olup, İslam'dan 1000 sene önce ortaya çıkmış Zerdüştlük Dininin kutsal kitabı olan Arda Viraf Name'de tıpatıp yer almaktadır. Buna göre Zerdüş, Ahura Mazda adındaki ilah ile görüşmek için cennete seyahat eder ve sonrasında cehenneme inip oradaki işkencelere şahit olur. Buradan varılan netice ise geleneksel teolojinin bu ayeti değerlendirirken Kur'an'ı baz alma yerine, eski zamanlarda başka dinlerde bulunan inanışları kullanması ve onları kendine uyarlamış olmasıdır. Dolayısıyla biz, her zamanki gibi Kur'an ayetlerini Kur'an ışığında aramaya devam edelim.

Öncelikle ayetin bağlamına bir göz atalım: Görülecektir ki bu ayetten hemen sonraki ayette Musa peygambere Kitab'ın verilmesinden bahsedilmektedir. Bu ise hemen aklımıza bu ayette bahsedilen kişinin Musa olabileceği ihtimalini getirmektedir. Şimdi hemen ayette bahsedilen ve aklımıza takılan 'ayetlerden bir kısmını göstermek için yapılan seyahat ne olabilir?' sorusunun cevabı hakkında düşünelim. Bilindiği gibi Kur'an'da sureler ve ayetler birbirlerini belirlenmiş bir sıraya ve matematiksel sisteme göre takip ederler ve birbirleriyle konusal manada ilişkilidirler. Buna göre görülecektir ki 17. sure olan bu surenin ilk ayeti, bundan bir sonraki sure olan Hristiyanlar Sure'sinin 60. ve sonraki ayetlerinde belirtilecek olan Musa'nın uzun ve hikmetle dolu yolculuğuna okurları hazırlamaktadır. Bu ayetlerde Allah, Musa peygambere olaylara hikmetle bakabilmesi için yetiştirmiştir. Zira yine Kur'an/6:89'a göre Musa, kendisine Allah tarafından hikmet verilmiş peygamberlerdendir. 18. surede bahsedilen Musa'nın bu uzun ve hikmetli yolculuğu ile şu anda ele aldığımız ayetin konu bağlamı hesaba katıldığında, burada 'ayetlerden bir kısmına tanık olmak için seyahat ettirilen kul'un Musa peygamber olduğu açığa çıkacaktır.

³ Az önceki tanımlama vesilesiyle Allah'ın Musa peygambere çıktığı bir seyahat sonucu hikmet dersi verdiğini gözlemlemiştik. Şimdi ise ayette bahsedilen 'Mescid-i Harem' ve 'Mescid-i Aksa' kavramları üzerinde yoğunlaşalım. Ayetlerde kullanılan kelimeler üzerinde yoğun bir şekilde düşünüldüğünde dikkat edilecektir ki 'Mescid-i Harem'in bulunduğu belde'nin 'Mescid-i Aksa'nın bulunduğu belde ve çevresi' gibi mübarek kılınmadığı belirlenmiştir. Peki bunun sebebi ne olabilir ve Tanah'ta buna dair açıklayıcı bir ipucu mevcut mudur? Zira Tanah'ta Çıkış Kitabı 35. Bab'da görülecektir ki Musa, Sina Dağı eteklerinde halkından kendisini Allah'a adanmış insanların geleceği Buluşma Çadırı'nı inşa etmiştir ve burası onlar için 'Mescid-i Harem' olmuştur. Fakat bilindiği gibi İsrailoğulları kendilerine vad edilmiş topraklara kavuşana kadar hep çölde gezinti halinde değişik yerlerde konaklamışlar ve portatif bir özelliğe sahip olarak yaptıkları Buluşma Çadırı'nı beraberlerinde götürmüşlerdir. Örneğin Yeşu Kitabı 18. Bab'da Buluşma Çadırı'nı Şilo'ya tekrar kurdukları mevcuttur. Bu yüzdendir ki Kur'an'ın yukarıda ele almış olduğumuz ayetinde 'Mescid-i Harem' tabiriyle ifade edilen 'mescid'in etrafının mübarek kılındığı hakkında bir bilgi mevcut değildir.

2) Musa'ya Kitab'ı verdik ve onu İsrailoğullarına “Benden başka veli edinmeyin” diye rehber kıldık.

3) Nuh ile beraber taşıdıklarımızın soyundan gelenler! Muhakkak ki o, şükreden bir kuldu.

4) Kitap'ta, İsrailoğullarına, yeryüzünde iki kez bozgunculuk çıkaracaklarını ve kibir ile yükselecekleri hükmünü verdik.

5) Nitekim ilk vaadin vakti geldiğinde üzerinize kuvvetli, azabı şiddetli kullarımızı gönderdik de evlerin arasına kadar girip araştırdılar. Gerçekleşecek bir vaatti.

6) Sonra size tekrar (gücünüzü) iade ettik, mal ve oğullarla imdadınıza yetiştik ve sizi nefer olarak daha çok kıldık.⁴

7) Eğer iyilik yaparsanız kendiniz için iyilik yapmış olursunuz. Kötülük ederseniz de o (kendi) aleyhinizedir. Sonuncusunun⁵ vakti geldiğinde yüzünüzü kötü duruma soktular⁶ ve evvelden girdikleri gibi Mescid'e girdiler ve ele geçirdiklerini darmadağın ettiler.⁷

8) Umulur ki Rabbiniz size merhamet eder. Eğer siz dönerseniz biz de döneriz. Biz cehennemi kâfirler için kuşatıcı kıldık.⁸

Ahiret hakkında

9) Muhakkak ki bu okuma metni en doğruya iletendir ve salih işler yapan müminlere kendileri için büyük bir ödül olduğunu müjdeler.

10) Ahirete iman etmeyenler için ise acıklı bir azap hazırladık.

11) İnsan hayra dua edercesine, kötülük için dua eder. İnsan acelecidir.

12) Gece ile gündüzü iki ayet kıldık. Rabbinizden bir lütuf aramanız, yılların sayısını ve hesabını bilmeniz için gece ayetini sildik de gündüz ayetini görünür kıldık. Her şeyi ayrıntısıyla açıkladık.

13) Her insanın kuşunu⁹ boynuna doladık. Kıyamet Günü onun için, açılmış bulacağı bir kitap çıkarırız:

14) “Oku kitabımı! Bugün hesap görücü olarak sana nefsin yeter.”

Ayete yukarıda belirtilen bakış açısıyla bakıldığında niçin Mescid-i Harem'in değil de Mescid-i Aksa'nın etrafının mübarek kılındığı anlaşılmaktadır. Zira Vaadin Tekrarı/2:125-127 ayetlerinde ve 127'nin dip notunda açıklandığı gibi buranın Allah'ın Yegane Evi olacağı, İbrahim peygamber ve oğlu İsmail tarafından inşa edildiği ve yeryüzündeki İlk Mabet olacağı belirtilmektedir. Bu nedenden dolayı Mescid-i Aksa'nın bulunduğu belde mübarek kılınırken, bir peygamber tarafından Allah'a adanmış seyahat esnasında taşınabilen ve yeri Allah tarafından sabit kılınmamış Mescid-i Harem yani Buluşma Çadırı'nın etrafı mübarek kılınmamıştır.

Bütün bu açıklamalardan sonra ayette belirtilen Mescid-i Harem'den Mescid-i Aksa'ya olan yolculuk anlaşılmış olmaktadır. Buna göre Musa peygamber, kurduğu Buluşma Çadırı'ndan, vadedilen kutsal topraklardaki Mescid-i Aksa'ya, Allah tarafından hikmet öğrenmesi için seyahat ettirilmiştir.

⁴ ‘sizi sayıca üstün kıldık.’

⁵ ‘İkincisinin’

⁶ ‘Onurunuzu zedelediler’ anlamında... İnsan yüzü, kişinin duygu ve düşüncelerini, ruhsal durumunu en iyi yansıtan kısmı olması sebebiyle ‘yüzün karartılması, kötü duruma sokulması’ yaygın bir mecazdır.

⁷ 5 ve 7. ayetlerde bahsedilen hadiseler tarihte iki kez Kudüs'te vuku bulmuş Babil ve Roma işgalleridir. İlki M.Ö. 586 yılında Babil kralı II. Nebukadnessar tarafından gerçekleştirilmiştir ve Yahudilerin Babil'e zoraki göçü ile sonuçlanmıştır. Bu işgalde Süleyman'ın Mabet'i yerle bir edilmiştir. İkinci işgal ve bununla beraber toptan yıkım ise M.S. 70 yılında Titus Flavius Sabinus Vespasianus komutasındaki Roma ordusu tarafından gerçekleştirilmiştir.

⁸ Kur'an ayetleri, Tanah'ta da belirtildiği gibi, İsrailoğullarının günahları ve ettikleri zulümler sebebiyle Allah tarafından, onlardan daha zalim kavimler tarafından cezalandırıldıklarını belirtmektedir. (Kitab-ı Mukaddes'teki örnekleri için bkz.: Ağıtlar 1:8; Nehemya 9:2, 16, 17; 1. Krallar 15:25, 30; vs..).

⁹ “Tair” kelimesinin sözlük anlamı tam olarak ‘uçan şey’dir. Deyimsel olarak ‘talih/kader’ anlamına gelir. Kişi, yazgısını kendi tercihleriyle belirlemektedir. Kur'an'ın sıkça belirttiği gibi Allah ‘dileyen’e hidayet eder.

15) Kim hidayete ererse, kendi nefsi (adına) hidayete erer. Kim saparsa, kendi aleyhine sapar. Hiçbir yükümlü başkasının yüküyle yüklenmez.¹⁰ Biz, bir resul gönderinceye kadar (kimseye) azap edecek değiliz.

16) Bir ülkeyi helak etmek istediğimizde oranın önde gelenlerine emrederiz. Onlar, orada yoldan çıkarlar ve böylece söz hak olur da orayı yerle bir ederiz.

17) Nuh'tan sonraki nesillerden nicelerini helak ettik. Kullarının günahlarını haber alıcı ve görücü olarak Rabbin yeter.

18) Kim acil olanı¹¹ isterse, orada istediğimiz kimseye istediğimizi çabuklaştırırız¹² sonra da ona cehennemi (hak) kılarız. Kınanmış ve kovulmuş olarak oraya girer.

19) Kim Ahiret'i isterse ve onun için mümin olarak gayretle çalışırsa, işte onun çabaları karşılık görür.

20) Hepsine; onlara da, bunlara da Rabbinin lütfundan ulaştırırız. Rabbinin lütfu sınırlı değildir.

21) Onlardan bazılarını, bazılarını nasıl üstün kıldığımızı bak. Muhakkak ki Ahiret, dereceler bakımından daha büyüktür, üstünlük bakımından da daha büyüktür.

Müminler için örnek davranışlar

22) Allah'la beraber başkasını ilah sayma, yoksa kınanmış ve terk edilmiş olarak oturursun.

23) Rabbin yalnız O'na kulluk etmenizi ve ana-babaya güzel davranmanızı emretti. Birisi ya da ikisi yanında yaşlılığa ulaştığında sakın onlara "Öf!" bile deme, onları azarlama, onlara güzel söz söyle.

24) O ikisine merhametle tevazu kanadını indir ve: "Rabbim, onlar beni küçükken nasıl büyüttülerse, Sen de onlara öyle merhamet et!" de.

25) Nefislerinizde olanı Rabbiniz pek iyi bilir. Eğer salih olursanız (doğru yola) dönenlerinizi de bağışlayıcı O'dur.

26) Yakınlara, yoksullara ve yolda kalmışlara hakkını ver (fakat) saçıp savurma.

27) Muhakkak ki saçıp savuranlar şeytanların kardeşleri olmuşlardır. Şeytan, Rabbine karşı nankördür.

28) Eğer Rabbinden umduğun bir rahmet arayışından ötürü onlardan yüz çevirecek olursan¹³ onlara yumuşak söz söyle.

29) Ne elini boynuna bağla ne de büsbütün yay.¹⁴ Yoksa kınanırsın, hasret içinde kalıverirsin.

30) Muhakkak ki Rabbin istediğine ve dileyene rızkı yayar ve ölçüler.¹⁵ O, kullarından haberdardır, (onları) görendir.

31) Evlatlarınızı yoksulluk korkusuyla etkisiz hale getirmeyin. Onları da sizi de biz rızıklandırırız. Onları etkisiz hale getirmek büyük bir hatadır.¹⁶

¹⁰ 'Hiçbir günahkâr, başkasının günâhını yüklenmez.'

¹¹ 'geçici olan (dünyayı)'

¹² 'veririz'

¹³ 'onlarla ilgilenemeyecek olursan'

¹⁴ 'Ne cimrilik yap ne de savur' (Terk Edilen Kur'an/25:67).

¹⁵ 'Rabbin, istediğine ve dileyene rızkı arttırır ve(ya) kısar.'

¹⁶ Bu ayette geçen "awlad" kelimesi 'doğan çocuklar' anlamındadır. Bilindiği üzere anne karnındaki bebek sırasıyla 'nutfe, alaka, mudga, başka bir yaratılış' olarak adlandırılır (bkn. Ritüelsiz Din/22:5, Müminler/23:14). Yoksulluk korkusuyla çocuklarını 'katledenlerin' yaptığı iş 'büyük bir hatadır' şeklinde tanımlanmıştır. Eğer bu, gerçek bir

- 32) Zinaya yanaşmayın. Muhakkak ki o, aşırılıktır ve kötü bir yoldur.
- 33) Allah'ın haram kıldığı canı hak¹⁷ olmaksızın öldürmeyin.¹⁸ Kim haksızlıkla öldürülürse onun velisine yetki verdik. O halde öldürme konusunda müsrif olmasın^{19,20} Çünkü ona yardım edilmiştir.
- 34) Ergenliğe erişinceye kadar yetimin malına en güzel şekil dışında yaklaşmayın.²¹ Ahde vefa gösterin.²² Şüphesiz ahd, sorumluluktur.
- 35) Ölçüye vefa gösterin.²³ Ölçtüğünüzde doğru terazi ile tartın. Hayırlı ve sonucu daha güzel olan budur.
- 36) Hakkında bilgin olmayan şeye ısrar etme. Muhakkak ki kulak, göz ve gönül hepsi ondan sorumludur.²⁴
- 37) Yeryüzünde şımararak yürüme. Ne yeri yarabilirsin ne de boyca dağlara ulaşabilirsin.
- 38) Bütün bunlar Rabbin katında kötülüğü olan, hoş karşılanmayan şeylerdir.
- 39) Bunlar, Rabbinin sana hikmetten vahyettikleridir. Allah'la beraber başka ilah edinme. Yoksa kınanmış ve kovulmuş olarak cehenneme atılırsın.
- Allah, kendisine atfedilen şeylerden münezzehdir**
- 40) Rabbiniz size oğulları seçti de kedisine meleklerden kızlar mı edindi? Muhakkak ki siz, büyük²⁵ bir söz söylüyorsunuz.
- 41) Andolsun ki öğüt alsınlar diye bu okuma metnini açıklıyoruz. Oysa bu, onların yalnız nefretini arttırıyor.
- 42) De ki: “Eğer söyledikleri gibi O'nunla beraber (başka) ilahlar olsaydı, elbette yönetimin sahibine bir yol ararlardı.”²⁶

öldürme olayı olsaydı daha farklı tanımlanırdı. Anlaşılan odur ki “qatele” terimi bu Kur'an çevirisinde birçok kez belirtildiği gibi her zaman için ‘canını alma, öldürme’ anlamına gelmemekte, burada olduğu gibi ‘etkisiz hale getirme’ anlamı da kazanmaktadır. Burada çocukların öldürülmesi ile onların özgürlüğünün kısıtlanması ya da tümüyle ellerinden alınması, eğitim, sağlık, beslenme vb. haklarının onlara verilmemesi, söz hakkı tanınmaması, onlardan utanılması, çocuk işçiler haline getirilmeleri vs. şeklinde bir takım ‘büyük hatalardan’ söz edilmektedir.

¹⁷ ‘gerekçesi’

¹⁸ 31. ayette kendi çocuğuna kötü davranmak konu edilmişken 33. ayette haksız yere öldürülen herhangi bir ‘nefsin’ velisine yönelik uyarılar yer almaktadır. Demek ki iki “qatele” olayı birbirinden farklıdır. Burada açıkça ‘haram’ tanımlaması geçmekte ve kısasa gönderme yapılmaktadır. Peki “nefs” olarak tanımlanan kimdir, diye düşünecek olursak; bu tanım içine hem doğan hem de henüz doğmamış olanlar girmektedir. Ancak anne karnındaki insan yavrusu, hamilelik ve emzirme süresiyle ilgili ayetler (bkn. Ayırım Günü/77:23, İncil/46:15, Hadislerin Geçersizliği/31:14) göz önünde bulundurulduğunda, döllenmeden yaklaşık olarak üç ay sonra “nefs” olarak kabul edilmektedir (bkn. Ritüelsiz Din/22:5, Müminler/23:14). Bundan önce modern tabirle sperm, embriyo, cenin isimleriyle anılır. Tüm bu bilgiler ışığında İsrail/17:31 ayetine göre gerek doğmuş, gerekse de doğmamış fakat anne karnında “nefs” halini almış herhangi biri dokunulmazdır ve haksız yere öldürülemez.

¹⁹ ‘gerekenden fazlasını uygulamasın’

²⁰ Az önce de belirtildiği gibi ki ayette geçen “nefs” kelimesi hem insan hem de herhangi bir canlının canı olarak anlaşılabilir. Eğer ayette belirtilen insan canıysa, buradan anlaşılan, haksız yere bir insanı öldürmenin cezasının idam cezası olacağıdır. Fakat Vaadin Tekrarı/2:178'in dip notunda da açıklandığı gibi, öldürülmüş kişinin ailesi kısasa göre bazı şartlara bağlı olarak sağduyuyla katilin canını bağışlayabilir. Kur'an'da tavsiye edilen de budur.

²¹ Bu ‘en güzel şeklin’ ne olduğu hakkında Yetimler Surei/4:6 ve 10. ayetlerine bakınız.

²² Ölen kişiye bıraktığı yetimler hakkında verilen ahd.

²³ ‘Ölçüyü tam verin’

²⁴ Bu ayette tavsiye edilen hadise, insanın her yönüyle araştırıp emin olmadığı ve gönlüne sindirmediği bir yola girmemesi gerektiğidir.

²⁵ ‘ağır’

43) O, onların söylediklerinden münezzehtir, yücedir, büyüktür.

44) Yedi gök, yer ve bunların içindekiler O'nu tesbih ederler. O'nu hamd ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur. Fakat siz onların tesbihlerini kavrayamazsınız. O, yumuşak davranandır, bağışlayandır.”

Ahret'te dirilişe inanmayanlar

45) Kur'an okuduğunda seninle Ahiret'e iman etmeyenler arasına görünmez bir perde kıldık.

46) **Onu kavramalarına engel olan kulaklarındaki ağırlıklar sebebiyle onların kalpleri üzerine perdeler kıldık.**²⁷ Kur'an'da Rabbini tek olarak andığında nefretle sırtlarını dönerler.

47) Biz onların seni dinlediklerinde ne için onu dinlediklerini, gizli konuşmalarında da o zalimlerin “Siz ancak büyülenmiş bir adama uyuyorsunuz!” dediklerini pek iyi biliriz.

48) Sana benzetmelerle örnekler vererek (nasıl) saptıklarına bir bak. Artık bir yola güçleri yetmez.

49) Ve “Biz kemik ve toz yığını olmuşken mi yeni bir yaratılışla diriltileceğiz?” dediler.

50) De ki: “Taş veya demir olun

51) veya göğsünüzde büyüttüğünüz bir mahluk olun (farketmez).” “Bizi kim döndürür?” diye sorarlar. De ki: “İlk defa sizi yaratan!” Başlarını iki yana sallayıp “O, ne zaman?” diyecekler. De ki: “Umulur ki pek yakında.”

52) Sizi çağıracağı gün O'na hamdederek icabet edersiniz ve (dünyada) ancak az bir süre kaldığınızı sanırsınız.

Müminler için örnek davranışlar

53) Kullarıma de ki sözün en güzelini söylesinler. Şüphesiz şeytan aralarına fitne sokar. Şeytan, muhakkak ki insan için apaçık bir düşmandır.

54) Rabbiniz sizi pek iyi bilir. İsterse size merhamet eder, isterse azaba uğratır. Seni onlara vekil olarak göndermedik.

55) Rabbin göklerde ve yerde olan kimseyi pek iyi bilir. Andolsun ki bazı nebileri bazılarına üstün kıldık: Davut'a Zebur'u verdik.

Allah'ın dışında inanılan varlıkların gücü yoktur

56) De ki: “Allah'ın dışında (ilah olduklarını) zannettiklerinize dua edin. Ne sizden sıkıntıyı gidermeye güçleri yeter ne de (sıkıntıyı feraha) değiştirebilirler²⁸.”

57) Onların dua ettikleri de Rablerine daha yakın olmak için vesile ararlar. O'nun rahmetini umar, azabından korkarlar. Muhakkak ki Rabbinin azabı korkulacak bir şeydir.

58) Kıyamet Günü'nden önce helak etmeyeceğimiz veya şiddetli bir azapla azaplandırmayacağımız hiçbir ülke yoktur. Bu, Kitap'ta yazılmış bulunmaktadır.

²⁶ ‘...yönetimi ele geçirmek isterlerdi.’

²⁷ Kur'an/6:25 ayetinin dip notunda da belirtildiği gibi Allah kimsenin kulaklarına inanmamaları için ağırlıklar koymaz. İnsanların kulaklarına, Kur'an'a inanmamaları için Allah tarafından ağırlık konulduğunu düşünmek, Allah'ın kullarına zulmettiği manasına gelir. Ayette ise Allah'ın insanların kulaklarına ağırlıklar koyduğu değil, insanların kulaklarına kendi istekleriyle koydukları ağırlıklar nedeniyle kalplerinin Allah tarafından perdelendiği dile getirilmektedir.

²⁸ ‘dönüştürebilirler’

İman etmeyenlerin bahaneleri

59) Bizi (sana) deliller göndermekten alıkoyan, öncekilerin onları yalanlamalarından başka bir şey olmadı. Semud'a deveyi görünebilecek bir şekilde gönderdik de onunla zulmettiler. Biz delilleri korkutma²⁹ amaçlı olmaksızın göndermeyiz.³⁰

60) Hani sana "Muhakkak ki Rabbin insanları kuşatmıştır" demiştik. Sana gösterdiğimiz rüyayı ve Kur'an'daki lanetlenmiş ağacı insanlar için ayırıştırıcı unsur olmaktan başka bir şey kılmadık.³¹ Biz onları korkutuyoruz³² (fakat) bu ancak onların azgınlıklarını artırıyor.

İblis'in Adem'e düşman oluşu

61) Hani meleklerle: "Adem'e hürmet gösterin!" demiştik de İblis hariç hemen hürmet göstermişlerdi. "Balçık olarak yarattığına mı hürmet göstereceğim?" demişti.

62) "Şu benim üzerime daha kerim kıldığına bak! Eğer beni Kıyamet Günü'ne kadar ertelersen³³ muhakkak ki az bir kısmı dışında onun soyuna hükmedeceğim!" dedi.³⁴

63) (Allah): "Git! Artık onlardan kim sana uyarsa cezanız cehennemdir. Tastamam bir ceza..." dedi:

64) "Onlardan gücünün yettiğini sesinle kışkırt, atarınla ve adamlarınla üzerlerine yaygarayı kopar. Onlara mallarda ve çocuklarda ortak ol, onlara vaadlerde bulun." Şeytan, aldatmadan başka bir şeyi vadetmez.

65) Muhakkak ki kullarım üzerinde yetkin yoktur. Vekil olarak Rabbin yeter."

Zorda kalındığında yönelinen mercinin Allah olması

66) Rabbiniz lütfundan aramanız için denizde gemileri sizin için yürütendir. Muhakkak ki O, size Merhamet Eden'dir.

67) Denizde size bir sıkıntı dokunsa O'ndan başka dua ettikleriniz sapar³⁵. Fakat (Allah) sizi karaya (çıkarıp) kurtardığında yüz çevirirsiniz. İnsan, nankördür.

68) Karanın yakınındayken³⁶ (O'nun) sizi yerin (dibine) geçirmesine veya üzerinize şiddetli bir kasırga göndermesine karşı emin misiniz? Sonra kendinize bir vekil bulamazsınız.

²⁹ 'uyarma'

³⁰ Kur'an'a göre, Kur'an'ın matematiksel sistemi haricinde Muhammed peygambere ondan önceki peygamberlere verilen deliller gibi ispat niteliğinde mucizeler verilmemiştir. Nitekim Kur'an'ın 74. suresi olan ve Kur'an'ın Ehli Kitap tarafından kabul edilecek versiyonu olan Segar'ın haberini veren Ondokuz Mucizesi Suresi'nde, Kur'an'ın 19 matematiksel sistemi ile kodlanmış olduğu bilgisi tam tamına tevafuk ile 1974 yılında ilk defa ortaya çıkmıştır. Zira Tevhit/10:30'dan anlaşılan, mucize niteliğini her yönüyle taşıyan bu sistemin Muhammed zamanında değil, çok daha sonrasında belirecek olmasıdır. Vaadin Tekrarı/2:97'in ifadesiyle Kur'an ayetlerinin Muhammed peygambere Cebrail, yani Matematik Meleği tarafından indirilmiş olması da bütün bu söylenenlerle örtüşmektedir.

³¹ Peygambere gösterilen 'görüntü ve lanetlenmiş ağaç' hakkında Muhammed/53:1-18, 12-18 ayetleri hesaba katıldığında Muhammed peygambere rüya yoluyla gösterilmiş görüntünün Kur'an'daki 19 sistemi olduğu anlaşılmaktadır. Zira bu görüntüde Muhammed, Cebrail'in, yani Vaadin Tekrarı/2:97'de açıklandığı gibi Kur'an'ın matematiksel mucizesinin varlığından haberdar olur. Fakat bu sistemin tevili, Tevhit/10:39 ve daha birçok ayette belirtildiği gibi Muhammed peygamber zamanında açılmamış, sonraki nesiller için özel olarak bekletilmiştir: *'Bilakis, onlar ondaki ilmi kavrayamadan ve kendilerine tevili henüz gelmemiş olarak yalanladılar. Onlardan öncekiler de işte böyle yalanlamışlardı. Zulmedenlerin hali nice olmuş bir gör!'*

³² 'uyarıyoruz'

³³ 'Eğer bana Kıyamet Günü'ne kadar mühlet verirsen'

³⁴ Bu ayetten, özgür iradesiyle Allah'a isyan etmiş cinnî bir varlık olan İblis'in, insanları, onlara verilen kötülük dürtüsü kanalıyla kontrol altına aldığı anlaşılmaktadır.

³⁵ 'kaybolur, sizi yüz üstü bırakırlar'

³⁶ 'Karaya vardığınızda'

69) Yoksa sonrasında sizi bir kere daha oraya göndererek üzerinize kırıp geçiren bir rüzgâr salıp nankörlüğünüzden ötürü sizi boğmasına karşı emin misiniz? Sonra kendinize, bize karşı o (boğmanın) peşine düşecek (kimseyi) bulamazsınız.³⁷

70) Andolsun ki Ademoğullarına çok ikramlarda bulunduk, onları karada ve denizde taşıdık. Onları tertemiz şeylerle rızıklandırdık ve onları faziletli kılarak yarattığımız varlıkların çoğundan da üstün kıldık.³⁸

Ölümden sonraki dirilişte kitapların açılması

71) Her bir halkı önderleriyle çağıracağımız gün artık kimin kitabı sağından verilirse onlar kitaplarını okurlar ve kıl kadar haksızlığa uğratılmazlar.

72) Ve kim burada kör ise, Ahiret'te de kördür ve yolca daha da sapmıştır.

Peygamber bile yolunu şaşırabilir

73) Az kalsın sana vahyettiğimizden başkasını bize iftira atman için seni fitneye düşürecekler ve seni dost edineceklerdi.

74) Eğer seni sağlamlaştırmasaydık andolsun ki az da olsa onlara destek olacaktın.

75) **Bunu yapsaydın sana defalarca hayatı ve defalarca ölümü tattırırdık.**³⁹ Sonra bize karşı sana yardım edecek (birini de) bulamazdın.

76) Ve az kalsın oradan çıkarmak için seni bu yerden tedirgin edeceklerdi. Bu durumda (orada) senden sonra (kendileri de) pek az (bir süreden) başka kalamazlardı.

77) Senden önce gönderdiğimiz resullere uygulanan sünnet⁴⁰ böyledir. Bizim sünnetimizde bir değişiklik bulamazsın.

Peygambere emredilen salât hakkında

78) **Güneşin sarkmasından gecenin kararmasına kadar salâti ve sabah okumasını ayakta tut. Sabah okuması şahit olmaktır.**⁴¹

79) Geceleyin de sana mahsus olarak meditasyonda bulun. Umulur ki Rabbin seni övgüye değer bir makama ulaştırır.

80) De ki: “Rabbim, girdiğim yere dürüstçe girdir, çıktığım yerden dürüstçe çıkar. Bana katından yardımcı bir yetki ver!”

81) De ki: “Hak geldi, batıl yok oldu.” Elbette ki batıl yok olucudur.

82) Kur'an'dan müminler için şifa ve rahmet olan şeyleri indiriyoruz. (Fakat o), zalimlere zarardan başkasını arttırmaz.

³⁷ ‘Sonra kendinize bize karşı o (boğmanın) intikamını alabilecek (kimseyi) bulamazsınız’

³⁸ İnsandan daha üstün yaşam formları olduğuna işaret eden apaçık bir detay...

³⁹ Reenkarnasyon inancına örnek teşkil eden bir ayet daha... Ayetin orijinalinde geleneksel meallerde yer alan ‘kat kat acı’ ifadesi bulunmamaktadır. Peygambere tattırılacak olan şeyin ‘hayatın ve ölümün katlanması’ olduğundan söz edilmektedir. “Da‘if” teriminin hem ‘zayıf’ hem de ‘kat, fazla’ anlamına geliyor olması 72. ayette geçen ‘körün kör hatta daha da sapmış’ dirilmesi ile bağlantılı görünmektedir. Çünkü “da‘if” terimi, hayat ve ölümle terkip/tamlama halindedir. Mevcut hayatında doğru yolu bulamayanlar bir sonraki yaşamlarında daha zor şartlarda dirilirler. ‘Hayatın bir fazlasına’ dirildiklerinde aynı zamanda ‘hayatın zayıfına’ maruz kalırlar.

⁴⁰ ‘kanun’

⁴¹ Geleneksel çeviriler bu ayeti tercüme ederken “qur‘ân” kelimesine, orijinalinde determinantı olmamasına rağmen ‘Kur’an’ manası katmaktadırlar. Halbuki “qaf-ra-hamze” köküne sahip bu kelime, determinantsız olunca ‘okuma, okunan’ anlamına gelmektedir ve “fajr” kelimesiyle birleşince ‘sabah okuması’ manası kazanır. Bu ayetten anlaşılan hadise, Allah’ın Muhammed peygambere akşam üstlerinde müminlerle salât toplantılarına katılmasını, sabahları ise onlara okuma yapmasını emretmesidir.

83) İnsanı ne zaman nimetlendirsek yüz çevirir ve yan çizer: (Ona) bir kötülük dokununca da ümitsizliğe düşer.

84) De ki: “Herkes yapısına göre davranır. Rabbiniz kimin yolca en hidayetli olduğunu daha iyi bilir.”

Ruh hakkında

85) Sana Ruh hakkında soruyorlar. De ki: “Ruh, Rabbimin emrindedir. Size ilimden az (bir miktar) dışında verilmemiştir.⁴²”

86) İstersek sana vahyettiğimizi senden gideririz. Sonra bu konuda bize karşı sana vekil olacak bulamazsın.

87) (Gidermememiz) yalnız Rabbin’den (gelen) rahmettedir. Muhakkak ki O’nun senin üzerinde lütfu büyüktür.

Peygambere inanmak istemeyenlerin bahaneleri

88) De ki: “Bu okuma metninin benzerini getirmek üzere (bütün) insanlar ve cinler toplansalar, birileri diğerlerine arka çıksa bile⁴³ benzerini getiremezler.”

89) Andolsun ki bu okuma metninde insanlara her örneği açıkladık. (Fakat) insanların çoğu ancak küfürde diretti.

90) Ve dediler ki: “Bizim için yerden pınarlar fışkırtmadıkça sana iman etmeyiz.

91) Veya sana ait hurma ve üzümünden (oluşan) bir bahçen olup aralarından şarıl şarıl ırmaklar fışkırtmalısın.

92) Yahut iddia ettiğin gibi göğü üzerimize parça parça düşürmelisin veya Allah’ı ve melekleri karşımıza getirmelisin.

93) Yahut altından yapılmış bir evin olmalı veya göğe çıkmalısın.⁴⁴ Fakat bize okuyacağımız (tüm) bir kitap indirmediğin sana iman etmeyiz.” De ki: “Rabbimi tenzih ederim! Ben resul olan bir insandan başkası mıyım?”

94) Kendilerine hidayet geldikten sonra insanları iman etmekten alıkoyan şey “Allah, resul olarak bir insanı mı gönderdi?” demelerinden başkası değildir.⁴⁵

95) De ki, eğer yeryüzünde yerleşip dolaşanlar melekler olsaydı, elbette ki onlara gökten resul olarak bir melek indirirdik.

96) De ki: “Benimle sizin aranızda şahit olarak Allah yeter. Muhakkak ki O, kullarından hakkıyla haberdardır, görendir.”

Ahret’e inanmayanların akıbeti

97) **Kim Allah’a ulaşırsa hidayete ermiş olur ve kim saparsa, onlar için O’nun dışında vekil bulamazsın.**⁴⁶ Onları Kıyamet günü yüzükoyun kör, dilsiz ve sağır olarak bir araya getiririz.⁴⁷ Varacakları yer cehennemdir. Ne zaman dinse, onlar için ateşi arttırırız.

⁴² ‘Size (bu konuda) pek az bilgi verilmiştir.’

⁴³ ‘destek olsa bile’

⁴⁴ Muhammed peygambere yakıştırılan göğe yükselme mucizesinin yine bu surede reddedilişi dikkat çekicidir.

⁴⁵ ‘Kendilerine hidayet geldikten sonra insanları iman etmekten alıkoyan şey “Allah, resul olarak sıradan bir insanı mı gönderdi?” diye düşünmeleridir.’

⁴⁶ Geleneksel meallerde Allah’ın insanları hidayete erdirdiği ve yine Allah’ın insanları doğru yoldan saptırdığı gibi bir inanış geçerli olmuştur. Bu ise hem insanın hür iradesini iptal etmekte hem de Allah’ın sözde saptırmak istediği kullarına zulmetmekte olduğu anlamına gelmektedir. Hâlbuki Kur’an’ın düzinelerce ayetinde Allah’ın kullarına asla

98) Bu, ayetlerimizi tanımazdan geldikleri ve “Biz kemik ve toz yığını olmuşken mi yeni bir yaratılışla diriltileceğiz?” demeleri sebebiyle onların cezalarıdır.

99) Gökleri ve yeri yaratan Allah’ın kendilerinin benzerlerini de yaratmaya güç yetirdiğini görmüyorlar mı? Ve onlar için şüphe olmayan bir ecel belirlemiştir. Fakat zalimler, tanımazdan gelmekten başka bir şey yapmazlar.

100) De ki: “Rabbimin rahmet hazineleri hükmünüzde olsa harcama korkusuyla (sıkı sıkı) tutardınız.” İnsan çok cimridir.

Firavun, Musa’ya, apaçık delillere rağmen iman etmemiştir

101) Andolsun ki biz Musa’ya apaçık dokuz ayet vermiştik. Haydi İsrailoğullarına sor: Firavun ona: “Gerçekten ey Musa, ben seni büyülenmiş sanıyorum!” demişti.

102) (Musa): “Andolsun ki bütün bunları, görülecek belgeler olarak göklerin ve yerin Rabbinden başkasının indirmediğini biliyorsun. Gerçekten ey Firavun, ben senin mahvolduğunu sanıyorum!” dedi.

103) Firavun onları yeryüzünden kazımak istedi, Biz de onu ve beraberindekileri topluca boğduk.

Mesih’in Gelişi ve Gerçek İsrail’in Kıyamet’ten önce kuruluşu

104) O (olaydan) sonra İsrailoğullarına: “Yeryüzünde yerleşin. Ahiret hakkındaki vaadimiz gelince sizi bir araya getireceğiz” dedik.⁴⁸

105) Ve biz onu bir gaye ile indirdik ve gaye ile de indi. Seni de müjdeleyici ve uyarıcı olmandan başka bir şey için göndermedik.

106) Ve biz bu okumayı, insanlara duraklaya duraklaya okuman için parçalara ayırdık ve azar azar indirdik.⁴⁹

107) De ki: “Ona iman edin veya iman etmeyin. Ondan önce kendilerine ilim verilenlere okunduğunda çenelerinin üzerine kapanıp hürmet gösterirler.”⁵⁰

108) Ve “Rabbimizi tenzih ederiz! Rabbimizin vaadi muhakkak ki gerçekleşir!” derler.⁵¹

zulmetmeyeceği, haksızlık yapmayacağı vurgulanır. Hem mantıken hem dilbilimsel açıdan ayetin yukarıdaki gibi anlaşılması zorunludur.

Ayrıca bir önceki ayette ‘Allah’ın kullarından hakkıyla haberdar ve hakkıyla görücü’ olduğu söylendikten sonra “wa” bağlacıyla gelen bu ayet oldukça manidardır. Kur’an’ın Vaadin Tekrarı/2:2. ayetinde, ancak ‘bilinçlenmek niyetiyle’ Kur’an’a yaklaşanlar için bu kitabın ‘hidayet rehberi’ olduğu ve bu kitapta bir ‘tutarsızlık’ olmayacağı belirtilmiştir. Yine bu surenin 82. ayetinde ‘zalimlerin’ bu kitaptan bir ‘şifa ve rahmet’ bulamayacağı haber verilmektedir. Allah’a doğru bir yol tutmak istemeyen, zalimlikleriyle kendilerini oyalayanlar şu durumda hidayete erişemezler. Allah onları çok iyi bilmektedir ve onları ancak kendi tutumları sebebiyle doğru yola erdirmeyecektir.

⁴⁷ Bu ifade ölü bir insanı anımsatmaktadır. Surenin başından itibaren bu kısma kadar dikkat edildiğinde iki farklı mümin olmayan insan topluluğundan bahsedildiği görülecektir. Bunlardan ilk grup Ahiret’te yeniden dirilişe inanmayanlar, diğeri ise peygamberi Allah’a iftira etmeye zorlayan ve Allah’ın ayetlerini yalanlayanlardır. Bu iki grup birbirinden farklıdır. Kur’an’da birçok defa herkesin ancak kendi yaptığının karşılığını alacağı belirtilmektedir. Dolayısıyla bir insan ölümden sonra dirilişe inanmıyorsa ve kimseye zararı dokunmamışsa, bu insanın cezası da kendi cinsinden, yani ona Ahiret’te sonsuz bir yaşam bahşedilmemesinden olur. Buna karşılık Kur’an ayetlerinden anlaşılın, Allah’ın ayetlerini/delillerini bile bile gizleyenlerin ve/veya insanlara zulmedenlerin cezası da yine aynı cinsten, yani mahiyeti tam olarak bilinmeyen cehennemde sürülecek bir yaşantı ile verilir. Doğrusunu Allah bilir.

⁴⁸ (bknz. Vaadin Tekrarı/2:40)

⁴⁹ 93. ayete bakınız.

⁵⁰ “De ki: “Ona (ister) iman edin, (ister) etmeyin. O (vaad) önceden kendilerine ilim verilenlere okunduğunda (ona) ses çıkarmadan hürmet gösterirler.””

⁵¹ 104. ayete bakınız.

109) Cenelerinin üzerine kapanıp ağlarlar ve (bu) onların huşusunu arttırır.

Allah'ın sıfatlarının anıldığı salâtin adabı

110) De ki: “(İster) ‘Allah’ diye çağırın, (ister) ‘Karşılıksız Gözetin’ diye çağırın, hangisiyle çağırırsanız (çağırın); en güzel isimler O’nundur.” Salâtinde⁵² sesini çok yükseltme, çok da kısma. Bunların arasında bir yol tut

111) ve “Çocuk edinmeyen, mülkünde ortağı olmayan, düşkünlükten dolayı dosta (ihtiyacı) bulunmayan Allah’a hamdolsun” de. Ve O’nu yücelttikçe yücelt.

⁵² Dayanışma toplantısı, sabah okuması vs...

18. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

İlk Hristiyanların bilgisizce İsa'yı Allah'ın oğlu ilan etmeleri²

- 1) Kuluna Kitab'ı indiren ve onda eğrilik kılmayan Allah'a hamd olsun.
- 2) Dosdoğru olan (bu Kitap) kendi katından şiddetli bir azapla uyarmak içindir ve salih işler yapan müminleri güzel bir ödülle müjdeler.
- 3) Orada ebedî kalacaklardır.
- 4) “Allah çocuk edindi” diyenleri uyarır.
- 5) Bu konuda ne onların ne de atalarının elinde bir bilgi vardır. Ağızlarından ne büyük bir söz çıkıyor!³ Söylemiş oldukları yalandan başkası değildir.
- 6) Bu söze iman etmiyorlar diye üzüntüden peşlerinde kendini neredeyse helak ediyorsun.
- 7) Muhakkak ki biz kimlerin iyi işler yapacağını sınamak için yeryüzündeki şeyleri ona bir süs kıldık.
- 8) Ve muhakkak ki onun üzerinde bulunanları kuru bir toprak yapacağız.

¹ **HRİSTİYANLAR SURESİ:** Bu sureye “Hristiyanlar Suresi” isminin verilmesi uygundur. Böyle düşünmemin sebebi, surenin çok dinamik bir şekilde Hristiyanlıktaki Teslis inancının hatalı olduğu bilgisiyile başlaması ve sonrasında Ashab-ı Kehf adıyla tanınmış Muvahhit Hristiyan gençlerin ibret verici hikâyesiyle devam etmesidir. Sure içerisinde sık sık Rabbe ortak tutulmaması gerektiği üzerinde durulur.

² Kur'an, Allah'ı tanıtırken O'nun her türlü noksan sıfattan ve çocuk edinme gibi beşerî ihtiyaçlardan münezzehtir olduğunu vurgular. Bunun yanında yaratılanın yaratılan gibi olmadığı, yaratılan her şeyin yaratıcıya muhtaç olduğu ve yaratılanların kendi kendilerine hiçbir şeye güç yetiremeyeceklerinin altı çizilir. Kur'an'da verilen bu mantıkî örnekler, doğuştan dogmatik yetişmemiş herkesin kolaylıkla gözlemleyebileceği misallerdir. Bu örnekler çoğu zaman Kur'an'ı ciddiyetle araştıran seküler bilim adamları için bile sadece dayanaksız bir teolojik bakış açısını değil, bilakis birçok akademik araştırma sonucu ortaya çıkan empirik bilgileri yansıtmaktadır.

Kur'an, hâlihazırdaki Hristiyanlığın temelini atan Pavlus'un takipçilerinin, hocalarının ölümünden sonra İsa'yı Allah'ın öz oğlu seviyesinde göstermiş olmalarına karşı çıkar. Özellikle Avrupa ve Amerikalı akademisyenlerin önderliğinde götürülen ve hedefi ‘tarihsel İsa'yı keşfetme’ olan *Third Quest* akımına bizzat *Evanjellerdeki Evrim Teorisi* adındaki çalışmamla katıldığım akademik araştırmamda, İsa'nın ölümünden sonra yazılmış evanjellerin İsa'yı zaman aşımında nasıl tanrılaştırıldığı gözler önüne serilmektedir. İsa'yı sadece insanî sıfatlarla tanıtan Markos Evanjeli, ondan sonra yazılan Matta, Luka ve Yuhanna Evanjellerinde ciddi bir teolojik evrime uğramış ve bunun sonucunda tanrılaştırılmış bir İsa inancı üretilmiştir. Dolayısıyla bu evanjellerde gösterilen İsa'nın, Tanrı veya Tanrı'nın öz oğlu olduğu bilgisinin, gerçeği yansıtmayan bir inanış olduğu ortaya çıkmıştır.

³ ‘(Allah'ın çocuğu olması) konusunda ne onların ne de atalarının elinde bir bilgi vardır. Ağızlarından ne ağır bir söz çıkıyor.’

Putperest Roma zulmünden kaçan muvahhit Hristiyan gençlerin haberi⁴

9) Mağara ve rakîm ashabının şaşılacak delillerimizden olduğunu hesap ettin mi?⁵

10) Hani o gençler mağaraya sığınmış ve: “Rabbimiz, katından bize rahmet ver ve işimizden⁶ bir başarı hazırla!” demişlerdi.

11) Böylece sayılı yıllar (boyunca) mağarada kulaklarına vurduk.⁷

12) Sonra iki gruptan hangisinin kaldıkları süreyi daha iyi hesaplayacağını bilmemiz için onları kaldırdık.⁸

Mağaraya sığınan gençlerin hikayesi

13) Onların haberini sana bir gaye ile anlatıyoruz. Muhakkak ki onlar Rablerine iman etmiş gençlerdi. Biz de hidayetlerini arttırmıştık.

14) Kalplerini de pekiştirmiştik. Kalkıp: “Bizim Rabbimiz, göklerin ve yerin Rabbidir. İlah deyip O’ndan başkasına yalvarmayız. Andolsun ki bunu dememiz bir felaket olur” demişlerdi.

15) Bunlar bizim toplumumuz. O’ndan başka ilahlar edinmişler. Açık bir delil getirmeli değil miydi? Allah’a yalanla iftira edenlerden daha zalim kim olabilir?

16) (Onlara): “Mademki onlardan ve Allah’tan başka yalvardıklarınızdan çekildiniz, o halde mağaraya sığının, ta ki Rabbiniz sizin için rahmetini genişletsin ve size işinizi kolaylaştırsın” (denildi).⁹

17) Güneş doğduğunda mağaralarının sağ tarafını kamaştırdığını, battığında ise onların sol tarafını sıyırdığını görürsün. Onlar da o (mağaranın) içinde geniş bir yerdeler. Bu, Allah’ın delillerindedir.¹⁰ Kim Allah’a yönelirse hidayete ermiş olur ve kim saparsa, onlar için O’nun dışında doğru yolu gösterici bir vekil bulamazsın.

⁴ Dç. Dr. Pieter W. van der Horst’un Şubat 201’de İsrail’in Kudüs şehrinde düzenlenen 13. Orion Sempozyumu’nda yayınladığı belgeye göre, bu ayetlerde bahsedilen ve yedi kişi olduğu savunulan mağaraya sığınmış bu gençlerin haberi, ilk olarak M.S. 451-521 yılları arasında yaşamış Piskopos Iacobus Sarugiensis (Suruçlu Yakup) tarafından yayınlanmıştır. Bundan sonraki bir araştırmada ise bu gençlerden ikinci olarak M.S. 538-594 tarihleri arasında yaşamış Roma Katolik Kilisesi Tours şehri piskoposu Georgius Florentius bahsetmiştir. Bu gençlerin ne zaman yaşamış oldukları hakkında ise değişik teoriler mevcuttur. Bir görüşe göre bu gençler M.S. 250 yılları civarında Efes bölgesinde yaşamış ve o tarihte Roma imparatoru Trajanus Decius’un, imparatorluğun devlet destekli ilk Hristiyan zulmüne şahit olmuşlardır. Bu zulmün tarihi hakkındaki diğer bir teori de Roma merkezi yönetiminden destekli olmayan bölgesel Hristiyan zulümleri araştırıldığında ortaya atılmaktadır. Leon H. Canfield’in İngilizcesi *The Early Persecutions of the Christians* adlı eserinde yer alan bilgiye göre, Gaius Plinius Caecilius Secundus, M.S. 98-117 tarihleri arasında imparatorluk yapmış Nerva Traianus Divi Nervae filius Augustus tarafından Anadolu’nun kuzeyine vali olarak atanmış ve bölgede yaşayan Hristiyanları Roma Hükümeti’nin resmî ilahlarına tapmaya zorlamış, bunu yapmayanları ise işkence ile öldürtmüştür.

⁵ “Raqîm” sözcüğü, Türkçeye de geçmiş olan rakam sözcüğünün faîl vezninde ism-i failidir. ‘Rakamlarla uğraşan/Rakamları iyi bilen,’ anlamına gelmektedir. İlerleyen ayetlerde mağara ashabının rakamlarla ilişkisi anlaşılacaktır. Aynı zamanda “raqîm” sözcüğü Arapçada ‘yazıt/kitabe, yörünge’ anlamına da gelmektedir. Bu kıssayı anlamaya çalışırken Kur’an için “Rakamlandırılmış Kitap” (Numaralanmış Kitap/83:20) tanımlaması da Kur’an’ın matematiksel sistemine bir gönderme olarak yedeğimizde durmaktadır.

⁶ ‘yapacaklarımızdan’

⁷ ‘uyuttuk’

⁸ 19. ayetin dip notunda burada niçin bir grup değil de iki grup olduğuna dair bir görüş beyan edilecektir.

⁹ İnançlarını yaymada kendilerini görevli telakki eden bu gençlere kimin mağaraya sığınmaları gerektiğini tavsiye etmiş olabileceği hakkında yapılabilecek bir yorum için 19. ayetin dip notunu okuyunuz.

¹⁰ Ashab-ı Kehf olarak adlandırılan bu gençler hakkında Kur’an’daki ifadeler dikkatle incelendiğinde bu gençlerin Kıyamet öncesi, buldukları yerden tekrar çıkıp insanlara bir delil teşkil edecekleri düşünülebilir. Zira gerek bu ayette gerekse 9. ayette Ashab-ı Kehf’in ‘Allah’ın şaşılacak delillerinden biri’ olduğu vurgulanmaktadır. Zira sadece

18) Uykuda oldukları halde onları yakaza halinde hesap edersin^{11,12} Onları bir sağa bir sola çeviririz. Köpekleri de girişte kolları (üzerine) uzanır haldedir. Onları izleseydin mutlaka onlara arkayı dönüp kaçırdın ve (için) korkuyla dolardın.

19) Böylelikle kendi aralarında sormaları için onları kaldırdık. İçlerinden konuşan biri: “Ne kadar kaldınız?” dedi. “Bir gün veya günün bir parçası” dediler. “Ne kadar kaldığınızı Rabbiniz daha iyi bilir” dediler. Haydi birinizi şu gümüş (paranızla) şehre gönderin. Hangi yiyeceğin temiz olduğuna dikkat etsin de size ondan bir rızık getirsin. (Fakat) çok nazık¹³ davransın ve sizi birine sezdirmesin.¹⁴

20) Çünkü siz onlara belirirseniz sizi taşlar veya sizi kendi inanç ve hayat tarzlarına döndürürler de asla kurtuluşa eremezsiniz.

21) Böylelikle Allah’ın vaadinin gerçek olduğu ve Saat hakkında şüphe olmadığı bilinsin diye onları (insanlara) buldurduk. Aralarında onların durumlarını tartışıyorlardı. “Üzerlerine bir bina¹⁵ inşa edin” dediler. Rableri onları daha iyi bilir. İşlerinde galip gelenler¹⁶: “Üzerlerine bir mescit edineceğiz” dediler.¹⁷

22) Bilinmeyene taş atar gibi “Onlar üçtür, dördüncüleri köpektir” diyecekler; “Onlar beştir, altıncıları köpektir” diyecekler. “Onlar yedidir, sekizincileri köpektir” diyecekler. De ki: “Rabbim onların sayısını en iyi bilendir. Pek az (kişiden) başkası onları bilmez. Öyleyse onlarla yüzeysel olması dışında tartışmaya girme ve onlar hakkında kimseye bir şey sorma.”¹⁸

Kur’an’daki kıssaları okunduğunda akıllara ‘Bunun neresi bir delil?’ şeklinde bir soru takılmaktadır. Ayrıca, bu ve bundan bir sonraki ayet okunduğunda, sanki bu gençlerin hâlen mağaranın içinde uykuda oldukları izlenimi oluşmaktadır. Dolayısıyla Kur’an’ın, bu Hristiyan gençlerin bir gün mağaralarından çıkıp, ayette dendiği gibi ‘Allah’ın önemli delillerinden biri olacağını’ iddia ettiğini düşünmek mümkündür.

Az önce sunulan görüşe ilave olarak, 12. ayette bulunan veri de akıllara takılmaktadır. Zira ayete göre Allah’ın bu mağara gençlerini uyandırmasının sebebi, ‘mağara gençlerinden hangisinin kaç sene mağarada bulunduğunu tahmin etmeye gücü yeteceğinin belli olması’ içindir. Bu ise onların hangi misyonla mağaraya davet edildiklerini açıklamamaktadır. Zira 10. ayette onların bir görevi yerine getirmek için bu mağaraya alındıkları vurgulanmaktadır.

¹¹ ‘sanırsın’

¹² Bu ayete göre, Roma zulmünden mağaraya sığınmış oldukları söylenen bu gençlerin hikayesi Muhammed peygamber tarafından bilinmekteydi. Anlaşılan, Muhammed peygamber ilk başta onların hakikaten uyuduklarını değil, rüya ile uyanıklık hali arası bir halde olduklarını zannediyordu.

¹³ ‘dikkatli’

¹⁴ Bu ayetteki konuşmalar dikkatle incelendiğinde görülecektir ki ‘Siz kaç gün uyuyakaldınız?’ diyen kişi ile ona ‘Bir veya bir günden az’ diye cevap veren kişi, farklı konumdaki kişilerdir. Zira “Biz kaç gün uyuduk?” denmemektedir. Ondan hemen sonra ise yeni uyanmış gençlere “Rabbiniz kaç gün kaldığınızı daha iyi bilir. Haydi gidin aranızdan birisini şu gümüş paranızla şehre gönderin...” diyenler de farklı konumdadırlar. Zira “Rabbimiz kaç gün kaldığımızı daha iyi bilir” denmemektedir. Nitekim 12. ayette mağarada iki farklı grup olduğundan söz edilir. 16. ayette ise birilerinin bu Hristiyan gençlere mağaraya sığınmalarını önerdiği gözlemlenmektedir. Ayrıca gençlere ‘Siz kaç gün uyudunuz?’ diye soranların soruş şekline aslında bu sorunun cevabını bildikleri hissedilmektedir. Yine 12. ayette bu iki gruptan birinin bu sorunun cevabını bildiği vurgulanır. Peki bütün bu açıklamalar ne anlama gelmektedir? Kanaatimizce Ötelerden Müdahale/15:65 ayetinin dip notunda da belirttiğimiz gibi, an itibarıyla nereden geldiklerini bilemediğimiz ve bizden çok yüksek teknolojiye sahip olmaları muhtemel bu kişilerin, ‘mağara gençlerini’ herhangi bir şekilde bir zaman tüneline sokup birkaç sene ötesine götürmüş olmaları muhtemeldir. Doğrusunu Allah bilir.

¹⁵ ‘anıt’

¹⁶ ‘Ne yapacakları (hususunda) karar hakkı kazananlar’

¹⁷ Bu ayetten, Kur’an’a göre onların tekrar mağaraya döndükleri anlaşılmaktadır.

¹⁸ Kur’an’ın ‘mağara gençlerine’ bakışı, olayların nasıl değil, niçin geliştiğini yansıtmaya yöneliktir. Buna göre önemli olan onların sayıları, nerede oldukları vb. sorular değil, müminler için kıssalarından çıkarılacak derstir.

23) Ve hiçbir şey için asla “Bunu yarın mutlaka yapacağım!” deme.

24) Ancak: “Allah dilerse” (de). Unutunca da Rabbini hatırla ve: “Rabbim, beni doğruya daha yakın olmaya yönelt” de.

25) “Onlar mağaralarında üç yüz sene kaldılar ve dokuz artırdılar.”

26) De ki: “Ne kadar kaldıklarını Allah daha iyi bilir!” Göklerin ve yerin gaybı O’nundur. Ne güzel görendir, ne güzel işitendir! Onlar için O’nun dışında veli yoktur. Kimseyi hükmüne ortak etmez.”

27) Rabbinin Kitab’ından sana vahyedileni oku. O’nun sözlerini değiştirebilecek yoktur. (Tahrif edersen) O’ndan başka sığınacak kimseyi bulamazsın.

İman edenlere Ahiret’te ödül, zalimlere ise ceza vardır

28) Sabah-akşam Rablerine, O’nun yüzünü isteyerek yalvaranlarla birlikte sabret. Dünya hayatının süsünü isteyerek gözlerini onlardan saptırma. Kalbini bizi anmaktan alıkoyduğumuz, hevasına uyan ve işi gücü kusur olana uyma.

29) De ki: “Gerçek, Rabbinizdendir.” İsteyen iman etsin, isteyen tanımazdan gelsin. Muhakkak ki biz, zalimler için ateş hazırladık. Duvarları onları kuşatacak. Onlar ne zaman yardım isteseler, yağ tortusu gibi bir su ile yardım edilirler. (O), ne kötü bir içecektir! (Orası) ne kötü ağırlanma yeridir!

30) İman edip salih işler yapanlara gelince, Biz, iyi işler yapanların ödülünü zayi etmeyiz.

31) Onlar için altlarından ırmaklar akan Adn cennetleri vardır. Altından bileziklerle süslenirler, ince ipekten ve kalın atlastan yeşil elbiseler giyinirler. Orada koltuklara yaslanırlar. Bu, ne güzel bir ödül ve ne güzel bir ağırlama yeridir.

İnsan Allah’ı unutup kendini hayatının gerçek sahibi olarak görmemelidir

32) Onlara (şu) iki adamın örneğini ver: Onlardan birine iki üzüm bahçesi verdik, onları hurma ağaçlarıyla çevreledik ve aralarına da ekili bir alan kıldık.

33) Bahçelerin ikisi de yemişini vermiş, ondan hiçbir şeyi eksiltmemişti. Aralarından akıttığımız bir de ırmak vardı.

34) (Bütün) ürün o (adamındı). Arkadaşıyla konuşurken: “Benim senden daha çok malım ve adamım var” dedi.

35) Bahçesine girdiğinde kendi kendine zulmederek: “Bunun yok olacağını asla zannetmiyorum” dedi:

36) “Kıyamet Saati (diye bir şeyin olduğunu da) zannetmiyorum. Eğer Rabbime döndürülecek olsam, muhakkak ki bundan daha hayırlı bir sonuç bulurum.”

37) Kendisiyle konuştuğu arkadaşı ona: “Seni topraktan sonra dölllenmiş yumurtadan¹⁹ yaratıp sana bir adam şekli vereni mi tanımazdan geliyorsun?” dedi:

38) “Fakat bana gelince, O Allah benim Rabbimdir ve ben Rabbime kimseyi ortak koşmam.

39) Bahçene girdiğinde keşke ‘Allah ne güzel istemiş! Allah’ınkinden başka kuvvet yoktur’ deseydin. Eğer beni mal ve çocuk bakımından daha noksan görüyorsan,

¹⁹ “nutfa” kelimesinin geleneksel anlayıştaki gibi ‘damlacık’ değil, ‘dölllenmiş yumurta’ anlamına geldiğine dair Evrim/75:2 ayetini ve dip notunu okuyunuz.

40) belki Rabbim bana senin bahçenden daha hayırlısını verir ve onun²⁰ üzerine de gökten bir felaket gönderir de kaygan bir toprağa dönüşür

41) veya suyu dibe çekilir de onu aramaya gücün yetmez.”

42) Derken ürünü kuşatıldı²¹. (Bahçesine) yaptığı harcamalar nedeniyle avuçlarını ovuşturmaya başladı. (Bağın) çardakları yıkılmıştı. “Yazık bana! Keşke Rabbime kimseyi ortak koşmasaydım” dedi.

43) Onun için ne Allah’ın dışında kendisine yardım eden bir topluluk vardı ne de kendi kendine yardım edebildi.

44) Böyle bir durumda gerçek velâyet Allah’a aittir. O, ödülün en iyisini ve sonucun en iyisini (verendir).

45) Onlara dünya hayatının örneğinin su gibi olduğunu anlat: Onu gökten indirdik de yeryüzünün bitkileri onunla karıştı, rüzgârla savrulan çalı çırpıya dönüştü. Allah her şeye güç yetirendir.

46) Mal ve oğullar dünya hayatının süsüdür. Kalıcı olan salih işler ödül bakımından ve ümit etmek bakımından Rabbin katında daha hayırlıdır.

47) Ve dağları yürüteceğimiz gün yeryüzünü boş, çıplak ve onlardan birini bırakmadan toplamış olduğumuzu görürsün.

48) Onlar sıra sıra Rablerine arz edilecekler.²² (Onlara): “Andolsun ki ilk defa sizi yarattığımız gibi bize geldiniz. Hayır, siz kendiniz için bir vade yapmayacağımızı²³ sanmıştınız.

49) Kitap ortaya konduğunda suçluların o (kitapta) olanlardan korkuya kapıldıklarını görürsün. Derler ki: “Eyvah olsun bize! Bu kitaba ne oluyor ki küçük büyük hiçbir şey bırakmadan saymış?” Yaptıkları şeyleri karşılarında hazır bulurlar. Rabbin kimseye zulmetmez.

50) Hani meleklere Adem’e hürmet gösterin demiştik!” de İblis dışında (hepsi) hürmet göstermişlerdi. O böylelikle Rabbinin emrinden dışarı çıkan cinlerden oldu. Hâl böyleyken siz onu ve onun soyunu benim dışımda dostlar mı ediniyorsunuz? O sizin düşmanınızdır. (Bu), zalimler için ne kötü bir değiştirmedir.

51) Ne göklerin ve yerin yaratılışında, ne de kendilerinin yaratılışında onları şahit tutmadık. Zalimleri kendime kol (kanat) edinmem.²⁴

Allah’a ortaklar icat edenler

52) O gün (Allah): “Ortağım ettiğinizi sandıklarınızı çağırın” der fakat (onlar) kendilerine icabet etmezler. Aralarında bir nefret uçurumu oluşturmuşuzdur.

53) Suçlular ateşi görürler ve içine düşeceklerini anlarlar fakat ondan bir kaçış (yolu) bulamazlar.

54) Andolsun ki bu okuma metninde insanlar için her türlü örneği açıkladık. İnsan birçok şey hakkında tartışmacıdır.

²⁰ ‘seninkinin’

²¹ ‘helak edildi’

²² ‘Rablerinin huzuruna çıkarılacaklar’

²³ ‘tayin etmeyeceğimizi’

²⁴ ‘yardımcı edinmem’

55) Kendilerine hidayet gelmiş olmasına rağmen, insanları iman etmekten ve Rablerinden bağışlanma dilemekten alıkoyan şey, onlara kendilerinden öncekilerinin sünnetinin gelmiş olması veya azabın karşılarında olmasını (dilemelerinden) başkası değildir.

56) Biz resulleri müjdeleyiciler ve uyarıcılar olmalarından başkası için göndermeyiz. Küfürde direnenler hakkı batılla ortadan kaldırmak için mücadele ederler. Ayetlerimi ve uyarıldıkları şeyi de alay konusu edindiler.

57) Kendisine Rabbinin ayetleri hatırlatıldığında yaptıklarını unutarak onlardan yüz çevirenden daha zalim kim olabilir? Onu kavramalarına engel olan kulaklarındaki ağırlıklar sebebiyle onların kalplerine perdeler kıldık. Onları hidayete davet etsen de asla hidayete gelmezler.

58) Rabbin bağışlama ve merhamet sahibidir. Eğer kazandıklarından ötürü onları hemen yakalaysaydı azaplarını aceleyle getirirdi. Hayır, onlar için tayin edilmiş (bir zaman) vardır. O (azaptan) kaçacak bir yer de bulamayacaklar.

59) İşte o beldeler. Zulmettiklerinde onları helak ettik. Onları helak etmek için tayin edilmiş (bir zaman) kılmıştık²⁵.

Musa'nın seyahati

60) Hani Musa, gencine²⁶: “Benim için çok uzun sürse de iki denizin birleştiği yere kadar durmayacağım” demişti.

61) (İki denizin) birleştiği yere varınca balıklarını unuttular. O da sıyrılarak denize doğru bir yol edindi.

62) Oradan geçtikten sonra Musa, gencine: “Kuşluk yemeğimizi getir. Andolsun, bu yolculuğumuzda yorgunlukla karşılaştık²⁷” dedi.²⁸

63) (Genç): “Gördün mü! Kayaya sığındığımızda balığı unuttum. Bunu hatırlatmamı da şeytandan başkası unutturmadı. O da şaşılacak bir şekilde denize doğru kendine bir yol edindi” dedi.

64) (Musa): “Bizim de aradığımız şey buydu!” dedi. Böylece bıraktıkları izleri üzerinde geri döndüler.²⁹

65) Böylece katımızdan kendisine bir rahmet verdiğimiz ve tarafımızdan bir ilim öğrettiğimiz kullarımızdan bir kulu buldular.³⁰

66) Musa ona: “Olgunluk hakkında sana öğretileni bana öğretmen için sana uyabilir miyim?” dedi.

²⁵ ‘bir süre belirlemiştik’

²⁶ ‘hizmetçisine’

²⁷ ‘iyice yorgun düştük’

²⁸ Kur’an’da bazı peygamber kıssalarında peygamberlerin et yemesi, bunun Kur’an’da helâl olduğu anlamına gelmez. Örneğin İbrahim peygamber kendisini ziyarete gelen resullere buzağı getirmiştir fakat onlar buna dokunmamışlardır. Gerek İbrahim peygambere, gerek Musa’ya gerekse de tüm peygamberlere Allah tarafından ilim kademe kademe verilmiştir.

²⁹ Musa’nın bu kıssasında, onun asıl amacının ‘iki denizin birleştiği yere gitmek’ değil, ‘çöl seyahatinde açlıktan ölmek için denize gidip orada avlanarak besin ihtiyacını karşılamak’ olduğu anlaşılmaktadır. Musa ve yol arkadaşı, denize ulaştıktan ve orada karınlarını doyurduktan sonra çöle geri dönmüş, fakat yolculuğun kalan kısmı için ayırdıkları azığı deniz kenarında unuttmuşlardır.

³⁰ Ayette bahsedilen bu ‘kulun’ sıradan bir insan olmadığı birazdan anlaşılacaktır. Bu konu hakkında bu surenin 19. ayeti ile Ötelerden Müdahale/15:65 ayetinin dip notlarına başvurunuz.

- 67) (Elçimiz): “Sen benimle sabır göstermeye güç yetiremezsin” dedi:
- 68) “(Hikmetini) kavrayamayacağın bir hadiseye nasıl sabredebilirsin ki?”
- 69) (Musa): “Allah izin verirse beni sabırlı bulacaksın. Hiçbir işe karşı sana isyan etmeyeceğim” dedi.
- 70) (Elçimiz): “Eğer bana uyacaksan, o halde ben sana öğretisini anlatıncaya kadar hiçbir şey hakkında bana soru sormayacaksın” dedi.
- 71) Bunun üzerine yola koyuldular. Nihayet tekneye bindiklerinde adam ona zarar verdi. (Musa): “İçindekileri boğmak için mi zarar verdin? Andolsun ki büyük³¹ bir şey yaptın!” dedi.
- 72) (Elçimiz): “Ben sana benim yanımdayken sabretmeye güç yetiremezsin dememiş miydin!” dedi.
- 73) (Musa): “Unutmamdan ötürü beni kınama ve bu görevimde bana zorluk çıkarma” dedi.
- 74) Bunun üzerine (tekrar) yola koyuldular. Nihayet bir çocukla karşılaştığında onu öldürdü. (Musa): “Bir cana karşılık olmadan tertemiz bir canı mı öldürdün? Andolsun ki sen sınır tanımaz bir şeyle geldin³²” dedi.
- 75) (Elçimiz tekrar): “Ben sana benim yanımdayken sabretmeye güç yetiremezsin dememiş miydin!” dedi.
- 76) (Musa): “Bundan sonra sana bir şey sorarsam benimle arkadaşlık etme. Hakikaten benim tarafımdan özrün sonuna ulaştın” dedi.
- 77) Bunun üzerine (tekrar) yola koyuldular. Nihayet bir belde halkına vardıklarında halktan yemek istediler. Onlar, o ikisini misafir etmeye direndiler.³³ Derken orada yıkılmak isteyen³⁴ bir duvar buldular. Bunun üzerine (o kul) onu doğrulttu. (Musa): “İsteseydin, onun karşılığında bir ücret alırdın” dedi.
- 78) (Elçimiz): “Bu, seninle benim ayrılmamdır. (Şimdi) sana, hakkında sabretmeye güç yetiremediğin şeylerin tevilini³⁵ bildireceğim” dedi:
- 79) “O tekne, denizde çalışan birtakım yoksullarıydı. Ona zarar vermedeki muradım, onların peşinde bütün (sağlam) tekneleri gasbenden bir hükümdarın olmasıydı.
- 80) O çocuğa gelince, ana-babası mümindiler. O ikisini küfre sevk etmesinden korktuk.
- 81) Bunun üzerine Rablerinin o ikisine (şirkten) arınma bakımından³⁶ ondan daha hayırlı ve merhamet bakımından (onlara) daha yakın olanını karşılık olarak vermesini murat ettik.
- 82) Duvar ise şehirdeki iki yetim çocuğundu ve altında onlara ait bir hazine vardı. Babaları iyi biriydi. Rabbin istedi ki güçlü çağlarına ulaşsınlar ve Rablerinden bir rahmet olarak hazineyi çıkarsınlar. Ben bunu kendi tercihimle yapmadım. İşte hakkında sabretmeye güç yetiremediğin şeylerin hikmeti budur”

³¹ ‘şaşılacak’

³² ‘sınır tanımaz bir şey yaptın’

³³ ‘onları misafir etmek istemediler’

³⁴ ‘yıkılmaya yüz tutmuş’

³⁵ ‘hikmetini’

³⁶ Bknz. İsa/19:13

Zülkarneyn'in³⁷, imparatorluğuna çeşitli kavimleri dahil etmesi ve onları adaletle yönetmesi

83) Sana Çiftboynuzlu hakkında soruyorlar. De ki: "Size ondan bir hatıra okuyacağım."

84) Muhakkak ki ona yeryüzünde imkân sağladık ve ona her şey için yol verdik.³⁸

85) Derken bir yol izledi.

86) 'Güneşin battığı yere'³⁹ ulaştığında onu bir çamur gölünde 'batmaktayken buldu.'⁴⁰ Ve o çamur gölünün yanında bir kavme rastladı. Dedik ki⁴¹: "Ey Zülkarneyn, ya onlara azap edersin ya da onları güzellikle tutarsın."

87) (Zülkarneyn): "Kim zulmederse ona azap edeceğiz. Sonra o da Rabbine döndürülür; O da onu sınırsız bir azapla azaplandırır" dedi.⁴²

88) Ve kim iman edip salih işler yaparsa onun için güzel bir ödül vardır. Ve onun için emrimizden kolay olanı söyleyeceğiz.⁴³

³⁷ "dâ-lqarneyn," yani Türkçe tercümesiyle Çiftboynuzlu'nun kim olduğu hakkında birçok teori mevcuttur. Tüm bu teoriler içinde mantığa en uygun olanı Çiftboynuzlu'nun M.Ö. 549 - 530 tarihleri arasında İran Ahemeniş İmparatorluğu'nu kurmuş ve yönetmiş Büyük Keyhüsrev olmasıdır. Bunun nedeni Muhammed peygambere sorulan sorunun muhtemelen Museviler tarafından sorulmuş olmasıdır. Bilindiği gibi II. Koreş olarak da bilinen Büyük Keyhüsrev, Babil'i fethedip, oraya sürgüne gönderilen Yahudilerin tekrar Kudüs'e geri dönmelerini sağlamıştır. Ahemeniş İmparatoru bununla da kalmayıp, Yahudilerin Mescid-i Aksa'nın bulunduğu tepeye Süleyman'ın Mabedi'ni tekrar inşa etmelerine izin vermiştir. Kuzey Batı'da Makedonya, Güney Batı'da Mısır'ı tamamıyla içine alacak şekilde Yunanistan hizasındaki Kuzey Afrika topraklarından, doğuda Hindistan'ın içlerine kadar olan toprakları fethetmiştir. Arkeolojik figürlerde de başının üstünde iki boynuz bulunmaktadır. Hüküm sürdüğü ülkelerde, yaşadığı zamanın çok ötesinde bir adalet anlayışıyla, ülkesinde yaşayan halkının istediği dini seçebilmesine ve yaşamasına müsaade etmiş, onların kişisel tercihlerini korumaya almıştır. Tanah'ın Ezra Kitabı'nda hakkında birçok pasaj yer almaktadır. (Ezra Kitabı/1:1 - 3: *Pers Kralı Koreş'in krallığının birinci yılında Yahova, Yereya aracılığıyla bildirdiği sözü yerine getirmek amacıyla, Pers Kralı Koreş'i harekete geçirdi. Koreş yönetimi altındaki bütün halklara şu yazılı bildiriye duyurdu: Pers Kralı Koreş şöyle diyor: 'Göklerin Tanrısı Yahova yeryüzünün bütün krallıklarını bana verdi. Beni Yahuda'daki Yerusolim Kenti'nde kendisi için bir tapınak yapmakla görevlendirdi. Aranızda O'nun halkından kim varsa Tanrısı onunla olsun. Yahuda'daki Yerusolim Kenti'ne gidip İsrail'in Tanrısı Yahova, Yerusolim'deki Tanrı'nın Tapınağı'ni yeniden yapsınlar.'*)

³⁸ "Sebeb" bir şeye ulaşmak ya da gerçekleştirmek için başvuru olan 'doğru araç, yol, yöntem, bilgi' olarak anlaşılmaktadır. Çoğulu "esbab" yani 'bağlar, vasıtalar' anlamına gelir (bkn. Vaadin Tekrarı/2:166, Uyarı/38:10). Zülkarneyn'in doğru/meşru bir amaca yine doğru/meşru vasıtalarla varmayı tercih ettiği görülmektedir. İlerleyen ayetlerde zulme rıza göstermediğine, Allah ve Ahiret bilincine sahip olduğuna tanık olunacaktır. Kendisine 'her şeyden bir sebep' verilmiş olmasını; her şeye ulaşmak konusunda doğru yol, yöntem ya da vasıtalar edinme bilgisine sahip olduğu şeklinde anlamak mümkündür.

³⁹ 'Batı'ya. Burada anlatılmak istenen hadise, Zülkarneyn'in Doğu'dan bakıldığında, uzaklığı güneşin batma noktasına kadar olan yerleri fethetmesidir.

⁴⁰ 'Bir akşam vakti bir çamur gölünün yanında Batı'ya ulaştı.'

⁴¹ 'Biz dedik ki' ifadesinden Zülkarneyn'in ilahî vahye muhatap olmuş bir kul olduğu anlaşılmaktadır. Bir yönetici olarak iki davranış tarzından hangisini seçeceği ve hangi tarzın kamu yararına olacağı konusunda bir irade ortaya koyması istenmiştir. Söz konusu kavme durduk yere azap etmeyeceği düşünülürse, bu topluluk azabı hak edecek bir şeyler yapmış olmalıdır. Tanrı'nın Büyüklüğü/42:40 ayetinde '*Bir kötülüğün cezası ona eşit bir kötülüktür. Kim affeder ve islah ederse mükâfatı Allah'a aittir. Muhakkak ki O, zalimleri sevmez*' buyrulmaktadır.

⁴² Keyhüsrev, Ahura Mazda'yı 'her şeyi yaratan en büyük ilah' olarak tanımlayan Zerdüştlük Dini'ne inanır. Bilindiği gibi bu dinin inanç kaidelerine göre de iyi insanlar ölüm ötesi hayatta ödüllendirilecek, kötüler ise cehennemde azap edilecektir.

⁴³ Bu Kur'an ayetleri, İbrahimî bir dinden olmayan Zülkarneyn'i, adaleti ve örnek davranışlarıyla konu edinirken, bunun yanında muhtemelen yine İbrahimî olmayan halkların, kendilerini yaratan yaratıcıya inanıp iyi işler yaptıkları takdirde Ahiret'te ödüllendirileceklerini vurgulamaktadır (Vaadin Tekrarı/2:62, Ehli Kitap/5:69). Görüldüğü gibi

89) Sonra bir yol (daha) tuttu.

90) ‘Güneşin doğduğu yere’⁴⁴ ulaştığında onu (Güneşe karşı) kendilerine bir örtü kılmadığımız bir kavmin üzerine doğma vaktindeyken buldu.⁴⁵

91) İşte böyle. Onda olanı bilgimizle kuşatmıştık.

92) Sonra (yine) bir yol izledi.

93) Nihayet iki seddin arasına vardığında o ikisinin dışında neredeyse sözden anlamayan bir kavme rastladı.

94) (O kavimdekiler): “Ey Zülkarneyn, gerçek şu ki Yecüc ve Mecüc yeryüzünde bozguncudurlar. Bizimle onların arasına bir set yapman için sana bir vergi verelim mi?” dediler.

95) (Zülkarneyn): “Rabbimin bana sağladığı imkân daha hayırlıdır. Bana gücünüzle yardım edin de sizinle onların arasına bir engel yapayım” dedi:

96) “Bana demir parçaları getirin.” İki barikatın arası seviyelenince: “Körükleyin!” dedi. Ateş haline geldiğinde: “Getirin üzerine erimiş bakır dökeyim” dedi.

97) “Nihayetinde onu ne aşmaya güçleri yetti, ne de delmeye güçleri yetti”

98) Dedi ki: “Bu, Rabbimden bir rahmettir. Fakat Rabbimin vaadi geldiğinde onu paramparça eder. Rabbimin vaadi haktır!”

Kâfirlerin amelleri heba olmuştur

99) O gün bazılarını bazılarının içinde dalgalanır halde bırakırız. Suretlere üflendiğinde de onların hepsini toplarız.

100) O gün kâfirlere cehennemi tam bir sunuşla sunarız.

101) Onlar ki, gözleri beni anmaya karşı perdeliydi ve dinlemeye de güçleri yetmezdi⁴⁶.

102) Küfürde direnenler, kullarımın benden başka veliler edineceğini mi sandılar? Biz kâfirlere cehennemi konuklanacak yer olarak hazırladık.

103) De ki: “Size yaptıklarıyla en çok hüsrana uğrayacakları haber vereyim mi?”

104) Dünya hayatındaki gayretleri heba olmuştur, (hâlbuki) iyi iş yaptıklarını sanırlar.

105) Onlar, Rablerinin ayetlerini ve O’na kavuşmayı tanımazdan gelirler. Bu yüzden amelleri boşa gitmiştir. Artık onlar için Kıyamet Günü’nde tartı kurmayacağız.

106) İşte küfre girdikleri, ayetlerimi ve resullerimi alay konusu edindiklerinden ötürü onların cezası cehennemdir!

107) İman eden ve salih işler yapanlara gelince, onlar için konuklanma yeri Firdevs cennetleridir.

108) Orada kalıcıdırlar. Oradan ayrılmak istemezler.

109) De ki: “Rabbimin kelimelerini (yazmak) için deniz mürekkep olsa, bir mislini de ona yardım⁴⁷ olarak getirsek, Rabbimin kelimeleri bitmeden deniz tükenirdi.”

Kur’an’a göre ölüm ötesi hayattaki mutluluğa erişim, birçok dogmatik dinde olduğu gibi ritüeller, engeller ve güçlüklerle bağlı olmayıp, inançlı ve iyi bir insan olma şartı ile kolaylaştırılmıştır.

⁴⁴ ‘Doğu’ya’

⁴⁵ ‘Bir sabah vakti güneşle aralarına bir örtü koymadığımız bir kavmin yanındayken Doğu’ya ulaştı.’

⁴⁶ ‘tahammülleri yoktu.’

⁴⁷ ‘takviye’

Rabbe kavuşmak için O'na kimseyi eş tutmayıp iyi insan olunmalıdır

110) De ki: “Muhakkak ki ben sizin gibi bir beşerim. Bana ilahınızın tek ilah olduğu vahyolunuyor. Kim Rabbine kavuşmayı isterse salih işler yapsın ve Rabbine kullukta hiçbir kimseyi ortak tutmasın.”

19. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Allah'ın Zekeriya peygambere Yahya adında bir oğul müjdelemesi

1) Qaf, Hâ, Yâ, 'Ayn, Şad.

2) (Bu), Rabbinin kulu Zekeriya'ya olan rahmetini anıştır.

3) Hani o, Rabbine içten içe bir seslenişle nida etmişti.

4) “Rabbim” demişti, “Doğrusu benim kemiklerim gevşedi, başım ihtiyarlıkla ışıldadı². Sana dua etmekle asla bedbaht olmadım.

5) Muhakkak ki ben, arkamdaki yakınlarımdan korkuyorum³. Kadınım da kısır. Artık sen bana katından bir veli bağışla.

6) Hem bana, hem Yakup soyuna varis olsun. Rabbim, onu razı olduklarından kıl.”⁴

7) (Allah'ın bir elçisi): “Ey Zekeriya, muhakkak ki seni Yahya adında bir oğlanla müjdeliyoruz. Ona benzer birini daha önce yapmadık⁵” (dedi).

8) (Zekeriya): “Rabbim! Benim nasıl oğlum olur? Kadınım kısır, ben de yaşlılık sınıırını aştım!” dedi.

9) (Elçi): “İşte böyle!” dedi: “Rabbin: ‘O, benim için kolaydır. Daha önce sen hiçbir şey değilken seni yaratmıştım’ dedi.”

10) (Zekeriya): “Rabbim, bana bir alamet göster” dedi. Dedi ki: “Senin alametin, düzgün olduğun halde⁶ (üç gün) üç gece insanlarla konuşamamandır.”

11) Sonra mihraptan halkının karşısına çıktı ve onlara: “Sabah-akşam (Rabbinizi) tesbih edin” diye vahyetti⁷.

¹ İSA SURESİ

² ‘başım (ihtiyarlıktan) bembeyaz oldu’

³ ‘Muhakkak ki ben, benden sonra gelecek yakınlarımla (yapacakları işlerden) korkuyorum’

⁴ Zekeriya peygamberin ağzından dökülen bu duada, hem duanın adabını hem içeriğini görmek mümkündür. Rabbe içten içe seslenerek ve ondan hiçbir zaman ümidini kesmeyerek yapılan bu dua, bizlere zürriyetimiz için de dua etmemiz gerektiğini hatırlatmaktadır. Ancak zürriyet için edilen bu duada mal-mülk değil Allah'ın rızası talep edilmekte ve davanın sürdürülmesi gözetilmektedir.

⁵ ‘yaratmadık’ anlamında... Geleneksel İslam teolojisi, bu ayeti “Biz daha öncesinde kimseyi ona adaş kıldık” şeklinde lanse etmektedir. Hâlbuki bu şekilde bir tercüme Kur'an'ın teolojik bir yanlışta olduğu anlamına gelir. Zira bu isim, Yunanca Septuagint'e dahil olan M.Ö. 100 tarihi civarında yazılmış deuteokanonik 1 ve 2 Makabeler Kitabı'nda onlarca kez zikredilmiştir. Yunanca yazılımlı “Ιωάννης,” Türkçe telafuzu ise Yovannis'tir. Bu ismin Türkçeleşmiş hali de Yuhanna'dır. Fakat Zekeriya'nın oğlu Yuhanna ile Hristiyanlarca Yuhanna Evanjeli'ni yazdığı iddia edilen ve İsa'nın havarilerinden biri olduğu sanılan Yuhanna birbirine karıştırılmamalıdır. Bu ikisini karıştırmamak için Türkçe Kitab-ı Mukaddes ve Evanjellerde, ilki Vaftizci Yahya, ikincisi de Yuhanna olarak yazılır. Dolayısıyla Yahya ismi, tarihte ilk Zekeriya'nın oğluna verilmiş bir isim değildir. Kur'an'ı Kitab-ı Mukaddes bilgisinden yoksun olarak çevirmek, onun teolojik bakımdan hatalı bir kitap olduğu izlenimini doğurur.

Peki bu ayet nasıl çevrilmelidir? Dikkat edildiğinde bu tercümede ilk önce hep kriter olarak kelimelerin Kur'an'daki kullanımı, bu yetmiyorsa tarihi sözlükler ve Eski Ahit'te konuyla ilgili kesitler kullanılmaktadır. Nitekim yine bu surenin 65. ayetinde geleneksel teolojinin bu ayet için ‘adaş’ olarak çevirdiği “semiyya” kelimesi ‘benzer’ olarak çevrilmektedir. Durum böyle olunca da ayetin doğru tercümesinin yukarıdaki gibi olması gerekmektedir.

⁶ ‘sağlıklı olduğun halde’ anlamında... “Sewiyyen,” ‘tastamam, dengede anlamına’ gelmektedir. Bu nitelik eğer Zekeriya peygambere yönelikse onun sağlıklı olduğu halde konuşamayacağına, eğer ‘üç gece’ye yönelikse ‘üç gün, üç gece’ şeklinde tastamam üç günden söz edildiğine hükmedilir. İkisi de mümkündür. Çeviride bunu yansıttık.

⁷ ‘işaret etti’ (bkn. Birliğe Davet/3:41)

Yahya'ya daha çocukken verilen hikmet

12) (Ona): “Ey Yahya, Kitab’ı kuvvetle tut!” (dedik) ve ona çocuk yaşta hikmet verdik;

13) ve şefkat ve arınmışlık⁸. Bilinç sahibiydi.

14) Ana-babasına karşı çok ahlâklı davranırdı. Asla sert ve isyankâr olmadı.

15) Doğduğu gün, öleceği gün ve **hayata gönderileceği**⁹ gün ona selam olsun.

İsa'ya anne olan Meryem'in anılması

16) Kitap'ta Meryem'i de hatırla. Hani toplumundan (ayrılıp) doğu tarafında bir yere çekilmişti.

17) Onlarla arasına bir perde edildi. Böylece ona Ruh'umuzu gönderdik ve ona düzgün bir beşer olarak göründü.¹⁰

18) (Meryem): “Senden Karşılıksız Gözeten'e sığınırım, eğer bilinçli biriyisen!” dedi.

İsa'nın Meryem'in rahmindeki konsepti

19)¹¹ (Ruh): “Ben sadece Rabbinin bir resulüyüm, sana arınmış bir oğlan bağışlamak için geldim¹²” (dedi).

20) (Meryem): “Benim nasıl oğlum olur? Bana hiçbir beşer dokunmadı ve asla iffetsiz olmadım!” dedi.

21) (Ruh): “İşte böyle!” dedi: “Rabbin: ‘O, benim için kolaydır. Onu insanlara bir delil ve bizden bir rahmet kılacağız. İş, kaza olmuştur¹³’ dedi.”¹⁴

⁸ Ayette geçen ‘temizlik’ ifadesinin bedenî bir arınma olmayıp, zihinsel bir temizlik olduğu Kur'an'dan anlaşılmaktadır. Zira Büyük İşaret/9:28'de, müşriklerin birer pislik oldukları vurgulanır. Kur'an'da bazı peygamberler hakkında özellikle şirkten arınmışlık vurgusu vardır.

⁹ Geleneksel çeviriler ayetin bu kısmını ‘...diri olarak kaldırılacağı gün’ şeklinde çevirmektedirler. Hâlbuki ‘diri olarak’ ifadesi fazlalıktır, nitekim insanlar ‘ölü olarak’ kaldırılmaz. Burada anlatılan, Yahya peygamberin de İsa Mesih gibi dünyaya ikinci kez gönderileceğidir ve bu ayet Kur'an'ı eshatolojide değerlendirilmelidir.

¹⁰ Allah'ın gönderdiği bir ‘meleğin’ seçilmiş insanlara mitolojide olduğu gibi saydam bir varlık olarak değil, sıradan bir insan olarak gönderilmesi (Kur'an/6:9).

¹¹ 19 Mucizesi Kur'an'ın Allah kelâmı olduğuna dair en büyük delildir. Bu muhteşem matematiksel sistemi bütün özellikleriyle kurgulayan Allah'ın, Kur'an'da 19 kodlamasının merkezi olan 19. surenin 19. ayetini de boş bırakmış olması mümkün değildir. Bu ayet, 19 Mucizesi/74: 31'de belirtildiği gibi Ehli Kitab'ın Kur'an'ı kabul etmesinin anahtarını içermektedir. Böylelikle 19 matematiksel sisteminin en büyük amaçlarından biri gerçekleşmiş olacaktır.

¹² Görüldüğü gibi Kur'an'daki yüzlerce konu ve düzinelerce peygamber kıssasının arasından 19:19'a konu olan ayet, başka değil, İsa Mesih'in doğumundan bahsetmektedir. Kur'an'ın bu ayetinde birçok tevafuk mevcuttur. Söz konusu ayetteki harflerin sayısı da tam tevafuk, 19'un iki katı, yani 38'dir. Bununla birlikte, bilindiği gibi İsa Mesih, kendisinin ‘Alfa ve Omega’ olduğunu söyler. Bu iki kelime Yunan alfabesinin ilk ve son harflerini ifade eder. Burada İsa'nın Yunan alfabesini kastetmediği açıktır. Günümüzde tüm dünyada kullanılan onluk sayısal düzeneğe ‘Alfa ve Omega’ formülünü uygulayacak olursa, Alfa 1'e, Omega ise 9'a denk gelir ki ikisi birlikte yazıldığında 19 rakamı elde edilir.

¹³ ‘İş, karara bağlanmıştır’

¹⁴ Yahya'nın doğumunun anlatımı ile İsa Mesih'inki birbirinden farklıdır. İlkine dikkat edildiğinde, elçi, Yahya'nın doğumu için annesi İzabel yerine babası Zekeriya'ya gelip onun müjdesini vermiştir. İkincisinde ise İsa'nın annesine elçi değil, Ruh, yani Kutsal Ruh bir insan kılığında görünmüştür. Vaadin Tekrarı/2:87 ayetinde, bütün peygamberlerden farklı olarak İsa'nın özelliği Kutsal Ruh tarafından desteklendiği yer almaktadır.

Az önceki ifadenin yanında, Yahya ile İsa'nın doğumlarının anlatıldığı bu ayetlerde çok önemli bir farklılık daha vardır. Bu ise Yahya'nın bir anne ve babaya sahip olduğu, İsa'nın ise sadece annesinin olduğudur. Buna bağlı olarak ayeti azamî konsantrasyonla okuyacak olursak çok önemli bir detay daha göze çarpacaktır. O da, Zekeriya'ya gelen elçinin, ona bir çocuğun müjdesini vermesine karşılık, Meryem'e gelen Kutsal Ruh'un, ona bizzat çocuğu vermekte olmasıdır: ‘...sana arınmış bir oğul bağışlamak için geldim.’ Peki, niçin Meryem'e gelen Ruh tasvir edilirken onun düzgün bir insan gibi Meryem'e görüldüğü vurgulanmaktadır? Zira Meryem'e İsa'nın müjdesi pekâlâ bir rüya kanalıyla veya bir kadın elçi vasıtasıyla bildirilebilirdi ve böylelikle onun, gördüğü bir erkek karşısında Allah'a sığınması gerekmezdi. Bu ayetlerden, Kur'an'a göre, Meryem'in gebe kalmasını tetikleyen ögenin Kutsal Ruh

İsa'nın konsepsiyonundan sonra Meryem'in insanlardan uzak bir yere çekilmesi

22) Böylece onu yüklendi ve onunla uzak bir yere çekildi.

23) Nihayet doğum sancıları onu bir hurma ağacının dalına götürdü¹⁵. “Keşke bundan önce ölseymdim de unutulmuşlar gibi unutulsaydım” dedi.¹⁶

24) (Ruh), altından ona: “Üzülme, Rabbin altında bir su arki var etti!” diye seslendi.¹⁷

25) “Hurma dalını kendine doğru silkele, üzerine olgun hurmalar dökülsün.”

26) Haydi ye, iç; gözün aydın olsun. Beşerden bir kimseyi görürsen “Ben Karşılıksız Gözetin için savm gözetiyorum¹⁸, bugün hiçbir insanla konuşmayacağım” de.¹⁹

olduğu sonucuna varılabilir. Başka bir ifadeyle, Allah, bizzat Meryem ve bir erkek suretiyle gönderilen Kutsal Ruh'un nikâhını kıymış ve Meryem'in gebeliği Kutsal Ruh tarafından gerçekleşmiştir. Dolayısıyla Kur'an, Meryem'in hamile kalışını Allah'ın kâinata koyduğu sebepler düzeyinde anlatmıştır.

Yukarıda yapılan açıklama, akıllara ‘Nasıl olur da Meryem, hiç tanımadığı bir erkeğin, kendisiyle Allah tarafından nikâhlandığına inananıp onunla beraber olabilir?’ sorusunu getirebilir. Bu soruyu cevaplamak için Birliğe Davet/3:45-47 ayetleri tekrar okunmalıdır. Görülecektir ki Kutsal Ruh Meryem'i tam bir erkek olarak ziyaret etmeden çok daha önce, melekler Meryem'e bunun haberini vermişlerdir. Yani Kutsal Ruh Meryem'i ziyaret edip, kendisine Allah'ın bir elçisi olarak ona bir oğul vereceğini söylediğinde Meryem bunu tam bir teslimiyetle kabul etmiştir.

Akıllara takılabilecek başka bir soru da ‘Peki, neden Kur'an bu hadiseye açık olarak değinmedi?’ sorusu olabilir. Buna verilecek cevap da Kur'an'ın böyle mahrem meseleleri her zaman titizlikle konu edinmesi olduğudur. Meryem gibi iffetiyle bütün alemlere örnek olmuş bir kul hakkında bu kadar detaya girilmemesi Kur'an ahlakından kaynaklanmaktadır.

Yöneltilen muhtemel sorulardan bir diğeri de ‘Meryem'in Kutsal Ruh'tan gebe kalması, onun iffetine zarar vermez mi?’ sorusudur. Buna verilecek cevap da bir kadının helâlinden bir erkekle evlenmesinden sonra onun iffetine, ırzına, namusuna hiçbir leke düşmeyecek olmasıdır. Eğer Meryem'in bütün kadınlardan daha iffetli kılınması Allah tarafından tasdiklendiyse, yine onun Allah tarafından helâlinden nikâhlanması onun iffetine zerre miktar zarar vermez.

Son olarak hatırlatılmalıdır ki yukarıda ifade edilenlerden yola çıkılarak İsa'nın Teslis Hristiyanlığında olduğu gibi tanrısallaştırılmaması gerekmektedir. Zira Kur'an'a göre Kutsal Ruh, Allah'ın ta kendisi değil, O'na hizmet eden ve O'ndan gelen bir ruhtur.

¹⁵ ‘sürükledi’

¹⁶ Normal bir kadın olarak doğum sancıları çeken Meryem'in kendisine tam bir beşer kılığında görünen Kutsal Ruh ile ilahî bir izdivaçla beraber olup doğal yollarla hamile kalmış olması da şaşılacak bir durum değildir (Bkn. 19:21).

¹⁷ Bu ayetten, insan şekline bürünmüş Ruh'un, Meryem'in doğum yapmasına yardım ettiği anlaşılmaktadır.

¹⁸ Vaadin Tekrarı/2:183 ve sonraki ayetler ve dip notlarında belirtildiği gibi savm, günümüzde müslümanların tuttuğu oruç gibi yeme ve içmeden mahrum olma değildir. Bu ayette açık olarak Meryem'in savmederken yediği ve içtiği gözlemlenmektedir. Buna ilave olarak “sawm,” bazı yorumcuların iddia ettikleri gibi ‘hiçbir şey konuşmama’ orucu da değildir. Zira ayette “qul” emri verilmektedir. Kur'an'da “qul” kelimesi geçen tüm ayetlerde fonetik bir fiil söz konusudur. Hâlbuki fonetik yolla söz aktarma adına bir yasaktan bahsedilseydi bu surenin 11. ayetinde olduğu gibi ‘insanlara vahyet’ şeklinde bir terim kullanılırdı. Ayette bahsedilmek istenen şey, Meryem'in beşerî münasebetler adına kimse ile konuşmaya dalmamasıdır.

¹⁹ Bu ayetten sonra akıllara: ‘Allah niçin Meryem'e insanlarla konuşmamasını emretti?’ sorusu takılmaktadır. Kanaatimizce bu Kur'an ayetinden anlaşılan, geleneksel İslam teolojisindeki gibi sadece bir günle kısıtlı bir hadise değildir. Buna göre Meryem, çocuğunu doğurmak için daha önceden de insanlardan uzak durup 16. ayette belirtilen zikir için çekildiği mekanına gitmiştir. Orada çocuğunu doğurduktan sonra, Allah tarafından ona, 24 ve 25. ayetlerde denildiği gibi, kendisinin ve çocuğunun yaşamasına uzun yıllar yetecek miktar su ve hurma sağlanmıştır. Eğer bu ayette hurma ve sudan bahsedilmesi sadece bir-iki öğünlük bir yiyecek tedariki olsaydı, Kur'an'a ayet olarak eklenmezdi. Bilindiği gibi hurma, bünyesinde bulunan karbonhidrat, protein, yağ, vitamin ve mineraller bakımından dünyanın en zengin besin maddelerindedir ve insanların gıda ihtiyacının tamamına yakını karşılayabilir. Buradan anlaşılan, Meryem'in birkaç yıl boyunca halkından uzak bir yerde çocuğunu büyütüp onu dinî konularda yetiştirmiş olmasıdır. Doğrusunu Allah bilir.

İsa çocuk yaşta Yahudi alimlerine Kitap'tan dersler veriyor

27) Derken onu taşıyarak kavmine getirdi.²⁰ Dediler ki: “Ey Meryem, sen şaşılacak bir şey getirdin!

28) Ey Harun'un kızkardeşi, senin baban kötü bir kişi değildi, annen de iffetsiz değildi!”

29) Bunun üzerine ona işaret etti. (Onlar da): “Beşikteki bir çocukla²¹ nasıl konuşuruz?” dediler.
22

30) (İsa büyüünce):²³ “Muhakkak ki ben Allah'ın kuluyum. Bana Kitab'ı verdi ve beni nebi kıldı.

31) Nerede olursam beni mübarek kıldı ve hayatta olduğum sürece bana salâti ve zekât vermeyi tavsiye etti.

32) Ve anneme karşı ahlâklı olmayı. Ve beni asla sert ve bedbaht kılmadı.

33) Doğduğum gün, öleceğim gün²⁴ ve **hayata gönderileceğim**²⁵ gün bana selam olsun!”²⁶ (dedi).

²⁰ Gerek Kanonik gerek Apokrif Evanjellerde, Meryem'in İsa ile ona zarar vermemeleri için uzaklaştığı, çocuk yaşta geldiğinde ise onu geri getirdiği bilgisi yer almaktadır. Müminler/23:50 ayeti de Meryem'in oğluyla birlikte kavminden ayrıлып uzak bir yere yerleştiğini belirtmektedir. Dolayısıyla Meryem'in oğluyla tekrar kavmine dönmesi yıllar sürmüştür. Yahudi Hahamlarının İsa ile ilk buluşması, İsa 12 yaş civarındayken gerçekleşmiştir. Görüldüğü gibi her ne kadar peş peşe olsalar da, kronolojik olarak ayetler arasında hesaba katılması gereken göz ardı edilemez bir zaman farkı vardır.

²¹ Buradaki ifadenin Birliğe Davet/3:46'da geçen “mhd” köklü kelimedden farkı “şabiyyen” kelimesidir. Zira “şabiyyen” ifadesi, bu surenin 12. ayetinde Yakup için kullanıldığı gibi Arapçada ‘çocuk’ demektir. Bu iki ifade beraber kullanıldığında ‘(daha dün) beşikte olan bir çocukla/gençle’ anlamı ortaya çıkmaktadır. Buna ek olarak, burada İsa'nın, geleneksel teolojide anlatıldığı gibi bebekken konuşmadığının altı çizilmelidir. Ayette anlatılmak istenen hadise, yaşlı başlı Yahudi hahamların genç yaştaki İsa'yı alaya almak için ona bu şekilde hitap etmiş olmalarıdır. Eğer geleneksel teolojide olduğu gibi Meryem, sözde elindeki bebeği işaretlerle hahamlara gösterseydi, onların aklına Meryem'in kendilerini bebekle konuşmaya davet etmiş olduğu gelmezdi. Bunun yerine Meryem'e ‘Ne diyorsun? Niye bebeği gösteriyorsun? Ne diye işaretler yapıyorsun?’ gibi sorular yöneltilmeleri gerekirdi. Burada anlatılmak istenen hadise, az önce de belirtildiği gibi Meryem'in, Yahudi hahamlarına genç yaştaki oğlunu dinlemelerini talep etmesidir. Bu yüzden dolayı kendisi hiçbir şey anlatmamış, konuşan ve onlara ders veren İsa olmuştur.

²² İsa'nın çocuk yaşta Yahudi hahamlara Kitap'tan dersler verdiği hakkında gerek Kanonik gerek Apokrif Evanjellerde pasajlar bulunmaktadır. Bu belgelerde, İsa'nın 12 yaşlarındayken kendisini dinleyenleri ilmiyle hayretler içerisinde bıraktığı bilgisi yer almaktadır.

²³ Bir önceki ayette anlatılan hadiseyle bu ayette belirtilen hadise arasında 18 yıl fark vardır. Bu ayet'ten 33. ayete kadar olan ifadeler İsa'nın mesihi misyonuna başladığı anda sarf ettiği sözlerdir. Tarihi kaynaklara göre İsa Mesih M.S. 30 yılında misyonunu başlatmış, 33 yılında da çarmıha gerilmiştir. Ne ilginçtir ki Kur'an'da İsa'nın kendisinin Allah tarafından gelen bir peygamber olduğunu belirttiği bu ayet surenin 30. ayeti, vefat edeceğini bildirdiği ayet de 33. ayettir. Bu arada, gerek Kanonik gerekse Apokrif Evanjellerde belirtildiği gibi, İsa'nın 0 tarihinde değil, M.Ö. 6 yılında, yani Yahuda Bölgesi'nin kralı Hirodes'in M.Ö. 4 yılındaki ölümünden iki sene önce doğduğu unutulmamalıdır. Buradan yola çıkılarak İsa'nın 39 yaşında vefat ettiği hesaplanmaktadır.

²⁴ ‘Öleceğim gün’ tabiri, geleneksel İslam teolojisinin aksine, İsa'nın ilk hayatında vefat etmiş olduğuna dair bir delildir.

²⁵ “be‘at” kelimesi Kur'an'da hem ‘gönderme’ (Vaadin Tekrarı/2:213, Birliğe Davet/3:164, Yetimler/4:35, Kur'an/6:65, vs...), hem ‘Ahiret'te diriltme’ (Kur'an/6:36, Zalimlerin Akıbeti/7:14, Ötelelerden Müdahale/15:36, Kutsal Ruh/16:21, vs...), hem de bu dünyada uykuda olan, hayatla ölüm arasında olan veya tamamen ölmüş olan bazı kişilerin ‘tekrar canlandırılması’ (Vaadin Tekrarı/2:56, 2:259, Kur'an/6:60, vs...) anlamlarına gelmektedir. Bilindiği gibi İsa Mesih'in dünyaya tekrar gelip tarihin en büyük misyonu olan bütün insanlığı tek Allah inancında birleştirmesi hadisesine Kur'an defaatle işaret etmiştir. Dolayısıyla 33. ayette geçen “be‘at” kelimesi, İsa Mesih'in misyonu ve Kur'an'daki bir çok ayetteki kullanımı nedeniyle ‘gönderme’ anlamında çevrilmektedir.

²⁶ Kur'an'da doğduğu, vefat ettiği ve tekrar dirileceği güne selam gönderilen iki kişi vardır. Bunlardan birisi Yahya peygamber, diğeri ise İsa Mesih'tir. Yahya peygamberin günlerine selam gönderen Allah'tır. İsa Mesih'inkilerine

İsa'nın Allah'ın öz oğlu olduğu inancı hakkında Kur'an'ın sözü

34) İşte Meryemoğlu İsa hakkında tereddüte düştükleri gerçek söz budur.

35) Allah'ın çocuk edinmesi (söz konusu) olamaz. O, bundan münezzehtir. Bir işin olmasına karar verince ona yalnızca "Ol!" der, o da olur.²⁷

36) (Ve İsa): "Allah benim Rabbimdir, sizin de Rabbinizdir. O halde O'na kulluk edin. Dosdoğru yol budur" (dedi).

37) Nihayet içlerinden farklı kesimler ihtilafa düştüler. Büyük bir güne tanık olmalarından ötürü küfürde direnenlerin vay haline!

38) Bize gelecekları gün onları dinle ve seyret! Zalimler o gün apaçık bir sapmışlıktadırlar.

39) Onları, işin karara bağlandığı pişmanlık günü hakkında uyar. Onlar bir gaflet içindeler ve iman etmiyorlar.

40) Muhakkak ki yeryüzüne ve üzerinde olanlara biz varis olacağız ve onlar bize döndürülecekler.

İbrahim'in, babasını uyarması

41) Kitap'ta İbrahim'i de an. O, sadık bir nebiydi.

42) Hani babasına: "Ey babacığım, seni duymayan, görmeyen ve sana bir faydası dokunmayan şeylere niçin kulluk ediyorsun?" demişti:

43) "Ey babacığım, bana, sana gelmemiş bir ilim geldi. Bana uy ki seni düzgün bir yola iletayim.

44) Ey babacığım, şeytana uyma. Şeytan²⁸, Karşılıksız Gözetene' asi olmuştur.

45) Ey babacığım, sana Karşılıksız Gözetene'den bir azap dokunacağından korkuyorum. O takdirde Şeytan'ın dostu olursun."

46) (Babası): "Benim ilahlarımdan yüz mü çeviriyorsun ey İbrahim? Eğer bundan vazgeçmezsen seni taşlarım. Uzun bir süre yanımdan git²⁹!" dedi.

47) (İbrahim): "Selam üzerine olsun! Rabbimden senin için bağışlanma dileyeyeğim. O, bana karşı lütufkârdır" dedi:

ise İsa'nın bizzat kendisi selam göndermektedir. Günümüzde insanlar tarafından da bu günlere selam gönderilmektedir. Bilindiği gibi Hritiyanların büyük bölümü, kesinliği hakkında şüpheler olsa da İsa'nın doğum gününü her 25 Aralık'ta, çarınıta vefat ettiği günü her 22 Mart'la 25 Nisan arasındaki günlerde, ayın dolunay devresinden sonraki ilk cuma günü, dirilişini de bundan sonraki üçüncü günde, yani pazar gününde kutlarlar. Kur'anî bir kutlama olmasına karşılık, müslümanların bunu değil de Kur'anî olmayan başka günleri kutlaması ve İsa hakkındaki tüm kutlamaları kınaması akıllara şaşkınlık vermektedir.

Son olarak belirtmelidir ki, Katolik Kilisesi, İsa Mesih'in günlerine ilaveten her 24 Haziran'da Vaftizci Yahya'nın doğum gününü, her 29 Ağustosta da şehit edildiği günü anmaktadır.

Yahya ve İsa peygamberlerin doğum, ölüm ve yeniden diriliş günleri bütün insanlığın ortak kutlayacağı günler olabilir. İnsanlığın sevgi ve barışı için, Kur'an'ın Allah Kelâmı olduğuna inananların da bu günlerde yapılan anlamlı etkinliklere katılması veya bizzat kendilerinin de bu tip faaliyetler düzenlemesi iyi bir vesile olabilir.

²⁷ Kur'an'da defaatle kullanılan bu ibareten, Allah'ın herhangi bir şeyi aniden, sihirbazın şapkadan güvercin çıkarma numarasındaki gibi yarattığı anlaşılmalıdır. Zira birçok ayette gökleri ve yeri emriyle yarattığı, fakat onu altı günde/aşamada yarattığı belirtilmektedir. Bu dünyada her şey bir sebebe bağlanmıştır. Dolayısıyla İsa'nın doğumuna da annesinin hamileliği sebep olmuş, annesinin hamileliğine de Kutsal Ruh neden olmuştur. Fakat bunların hepsinin olmasını Allah istediğinden 'Ol!' demiştir ve yine kendi yarattığı sebeplerle muradı yerine gelmiştir.

²⁸ 'İblis'

²⁹ 'Benden uzak dur'

48) “Sizden de Allah’ın dışında yalvardıklarınızdan da çekiliyorum ve Rabbime dua ediyorum. Umulur ki Rabbime dua etmekle bedbaht olmam.”

49) Onlardan ve Allah’ın dışında yalvardıklarından uzaklaştığında ona İshak ve Yakup’u bağışladık ve hepsini nebi kıldık.

50) Ve onlara rahmetimizden bağışladık ve onlara yüce bir doğruluk dili verdik.

Kitap’ta çeşitli peygamberlerin anılması

51) Kitap’ta Musa’yı da an. O, samimiydi, resul ve nebiydi.

52) Ona Tur’un sağ tarafından seslenmiş, özel konuşma için onu yaklaştırmıştık.

53) Ve ona rahmetimizden kardeşi Harun’u nebi olarak bağışladık.

54) Kitap’ta İsmail’i de an. O, vaadine sadık bir resul ve nebiydi.

55) Halkına salâti ve zekat vermeyi emrederdi. Rabbinin katında da rızaya ulaşmıştı.

56) Kitap’ta İdris’i de an. O, sadık bir nebiydi.

57) Onu yüce bir makama yükselttik.

Hidayete erenler, doğru yoldan sapanlar

58) İşte bunlar Adem ve Nuh ile beraberinde taşıdıklarımızın soyundan ve İbrahim’in ve İsrail’in³⁰ soyundan olup Allah’ın nimet verdiği, hidayet ettiği ve seçtiği kişilerdendir. Onlar, kendilerine Karşılıksız Gözetin’in ayetleri okunduğunda ağlayarak hürmetle (yere) kapanırlardı.

59) Onların ardından (öyle) bir nesil geldi ki salâti ortadan kaldırdılar ve şehvetlerine uydular. Yakında azgınlıklarıyla karşılaşacaklar.

60) Pişmanlığını arz edenler, iman edenler ve salih işler yapanlar hariç. Onlar cennete girecekler ve hiçbir şeyle zulme uğramayacaklar.

61) Karşılıksız Gözetin’in kullarına (onlarca) gaybdan vadettiği Adn cennetleri³¹... O’nun vaadi kuşkusuz yerine gelecektir.

62) Orada boş söz işitmezler, sadece “Selam” (işitirler). Onlar için orada sabah-akşam rızıklar bulunur.

63) Kullarımızdan bilinçli olanlara miras bırakacağımız cennet işte budur.

64) (Elçiler): “Biz Rabbinin emri dışında inmeyiz. Önümüzde, arkamızda ve ikisinin arasında ne varsa O’nundur. Rabbin unutkan değildir.

65) Göklerin, yerin ve ikisinin arasındakilerin Rabbi... O halde O’na kulluk et ve kulluğunda sabırlı ol. O’nun benzerini biliyor musun?

66) İnsan: “Ben hakikaten öldükten sonra mı diri olarak çıkartılacağım?³²” der.

67) İnsan kendisini önceden hiçbir şey değilken yarattığımızı düşünmez mi?

68) Rabbime andolsun ki onları ve şeytanları toplayacağız sonra cehennemin çevresinde diz üstü çökmüş olarak hazır bulunduracağız.

69) Sonra her bölükten Karşılıksız Gözetin’e karşı en çok sınırı aşanını ayıracağız.

70) Sonra muhakkak ki oraya girmeye en layık olanını biz daha iyi biliriz.

³⁰ ‘Yakup’

³¹ “‘Adn’ sözcüğü, Türkçeye de geçmiş olan ‘maden’ sözcüğüyle aynı köktendir. Maden; her şeyin aslı, yeri ve ocağı anlamına gelmektedir. Vadedilen Adn Cenneti’nin “bi’l-ğaybi” olduğu söylenmektedir. Bütün güzelliklerin madeni, kaynağı ve her şeyin aslı ve yeri olan bu bahçe, insan algısının ötesindedir ancak çeşitli benzetmeler yoluyla bize anlatılmaktadır.

³² ‘kaldırılacağım’

71) (Siz ey sınırı aşanlar!) Sizden oraya uğramayacak yoktur. Bu, Rabbinin üzerine aldığı kesin bir karardır.

72) Sonra bilinç sahiplerini kurtarırsınız ve zalimleri diz üstü çökmüş olarak orada bırakırsınız.

73) Kendilerine ayetlerimiz açıklayıcı olarak okunduğunda, Küfürde direnenler iman edenlere: “İki gruptan makam bakımından hangisi daha hayırlıdır ve topluluk olarak daha güzeldir?” derler.

74) Onlardan önceki nesillerden nicelerini helak ettik. Daha güzel mal ve gösterişe sahiptiler.

75) De ki: “Kim sapmışlık içerisindeyse Karşılıksız Gözetin sürelerini (varsın) uzatsın. Nihayetinde vadedildiklerini; azabı veya Saat’i gördüklerinde kimin yerinin daha kötü ve asker gücü daha zayıf bilecekler.

76) Allah, hidayete erenlerin hidayetini artırır. Baki kalan salih işlerin Rabbin katında ödülü daha hayırlıdır, sonucu da daha hayırlıdır.

77) Ayetlerimizi tanımazdan geleni gördün mü? “Elbette bana mal da verilecek, evlat da” der.

78) Gaybe tanık mı olmuş yoksa Karşılıksız Gözetin’den antlaşma mı almış?

79) Kesinlikle hayır! Söylediğini yazacağız ve azabı ona uzattıkça uzatacağız.

80) Söylediği şeylere mirasçı oluruz³³ ve bize tek başına gelir.

81) Kendilerine itibar vermeleri için Allah’ın dışında ilahlar edindiler.

82) Kesinlikle hayır! Onların kulluklarını tanımayacaklar ve onlara düşman olacaklar.

83) Kâfirlere, onları kışkırttıkça kışkırtan şeytanları gönderdiğimizi görmedin mi?

84) Onlara karşı acele etme. Muhakkak ki biz, onlar için saydıkça sayıyoruz.

85) Bilinç sahiplerini Karşılıksız Gözetin’in huzurunda heyet halinde toplayacağımız gün

86) suçluları susuz olarak cehenneme süreceğiz.

Hâlihazırdaki Hristiyanlık’ta mevcut inançların geçersizliği

87) Karşılıksız Gözetin’den söz almış olandan başkası şefaata hakkına sahip değildir.³⁴

88) Ve “Karşılıksız Gözetin, bir çocuk edindi” dediler.³⁵

89) Andolsun ki hiç yakışmayan bir şeyle geldiniz.³⁶

90) Bundan dolayı neredeyse gökler parçalanacak, yer yarılacak ve dağlar dağılıp çökecekti.

91) Bu, Karşılıksız Gözetin’e bir çocuk isnad etmeleri yüzündendi.

92) Çocuk edinmek Karşılıksız Gözetin’e yaraşmaz.

93) Göklerde ve yerde ne varsa, Karşılıksız Gözetin’e ancak kul olarak gelir.

³³ ‘Söylediği şeyler bizde kalır’

³⁴ Bu ayetten ‘Allah’ın yetki verdiği insanlar şefaata edip Allah’ın cehenneme girmesini hükmettiği kişileri kurtarabilir’ anlamı çıkarılamaz. Kur’an’da şefaata, yalnız gerçeğe tanıklık etmektir (Tanrı’nın Evlatsızlığı/43:86) ve hiç kimsenin şefaati kimseye fayda sağlamaz. (Vaadin Tekrarı/2:123).

³⁵ Bu ayette özellikle ‘Allah’ ismi yerine ‘Rahman’ isminin kullanılması Kur’an’ın üstün bir teolojik bilgiye sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Zira *La Palabra Compartida, El Diálogo Interteológico entre el Cristianismo y el Islam* adlı doktora çalışmamda analiz ettiğim gibi Matta Evanjeli’nin yazıldığı dönem Hristiyanları, ‘Allah’ın insanların günahlarını bağışlaması için dünyada bir oğul edinip onu feda ettiğini’ öne sürmüşlerdir. Bu inancın dayandığı felsefe de insanların günahlarının çokluğu ve Allah’ın bütün insanları ancak bu şekilde bir feda ile bağışlayabileceği inancıdır. Fakat bu inanç, Allah’ın Kur’an’daki Rahman yani ‘Karşılıksız Gözetin’ sıfatına aykırıdır. Dolayısıyla İsa ile ilgili bu ayet ve buna benzer diğer ayetlerde özellikle Allah’ın “Rahman” sıfatının kullanılması başta da belirtildiği gibi Kur’an’ın ilmî açıdan Hristiyanlık inancını bütün detaylarıyla tanıdığının bir göstergesidir.

³⁶ ‘Andolsun ki korkunç bir şey ileri sürdünüz’

- 94) Andolsun ki onları kuşatmış ve teker teker saymıştır.
- 95) Ve hepsi Kıyamet Günü O'nun (huzuruna) teker teker gelir.
- 96) Karşılıksız Gözeten, iman eden ve salih işler yapanlar için bir sevgi oluşturacaktır.
- 97) Biz onu³⁷ senin diline kolaylaştırdık ki bilinç sahiplerini müjdeleyesin ve direnen bir kavmi uyarasın.
- 98) Onlardan önce nice nesilleri helak ettik. (Şimdi) onlardan birini hissediyor veya onlardan bir ses işitiyor musun?

³⁷ 'Kur'an'ı'

20. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla

Musa'nın Allah tarafından seçilmesi

- 1) Ta, Ha.
- 2) Sana Kur'an'ı zorlanman için indirmedik.
- 3) Ancak korkanlara bir öğüt olması için (indirdik).
- 4) Yeri ve yüce gökleri yaratan tarafından indirilmiştir.
- 5) Karşılıksız Gözeten, yönetime kurulmuştur.
- 6) Göklerde, yerde, ikisinin arasında ve toprağın altında ne varsa O'nundur.
- 7) Sen sözü istersen açığa vur. O, sırları ve en gizliyi bilir.
- 8) Allah; O'ndan başka ilah yoktur. En güzel isimler O'nundur.
- 9) Sana Musa'nın hikâyesi geldi mi?
- 10) Hani bir ateş görmüştü de ailesine: "Siz durun. Ben bir ateş gördüm. Belki size ondan bir kor getiririm veya ateşin yanında bir yol gösterici bulurum" demişti.
- 11) O (ateşin yanı)na gelince; "Ey Musa" diye seslenildi:
- 12) "Muhakkak ki Ben, Ben senin Rabbinim! Pabuçlarını çıkar.² Çünkü sen kutsal vadi Tuva'dasın.
- 13) Ben seni seçtim. Sana vahyolunamı dinle!
- 14) Muhakkak ki Ben, Ben Allah'ım. Benden başka ilah yoktur. O halde bana kulluk et ve beni anmak için salâti ayakta tut.
- 15) Saat gelecektir. Onu neredeyse gizleyeceğim³ ki her nefis çabaladığı şeylerin karşılığını bulsun.⁴
- 16) Hevasına uyup ona iman etmeyen kişi, sakın seni ondan alıkoymasın. Sonra perişan olursun.
- 17) Şu sağ elindeki nedir ey Musa?
- 18) "O, benim değneğimdir" dedi: "Ona dayanırım, onunla koyunlarıma yaprak silkerim ve benim için onda başka yararlar da var."
- 19) "Onu at ey Musa" dedi.
- 20) Bunun üzerine onu atınca hareketli bir yılan (oldu).
- 21) "Onu tut (fakat) korkma. Onu ilk haline çevireceğiz.

¹ **MUSA SURESİ:** 135 ayetlik bu surenin ilk 98 ayeti Musa peygamber hakkındadır. Bu sebeple, bu sure için en uygun isim Musa Suresi'dir.

² "N'aleynike" ifadesi 'iki nalının/iki ayakkabın' şeklinde tercüme edilmektedir. Bu söz, deyimsel bir ifadeye benzemektedir. İki ayakkabısını çıkarması istenen Musa Peygamberin, tıpkı İbrahim peygamberin 'ehlinden bir kısmını ekinsiz bir araziye bırakması' gibi peygamberlik görevi sırasında arkasında bırakması gereken ailesi, yakınları, malı-mülkü, işi vb. bu tabirle anlatılmış olabilir. Zaten bir ateş gördüğünde ehline geride kalmalarını söyleyerek kendisi ateşe doğru gitmekte ve ilerleyen ayetlerde asası ile yaptığı işten söz ettiğinde Allah, kendisine; 'Onu at ey Musa' demektedir.

³ Kıyamet saati, Allah tarafından gizlenmemiştir. Fakat 'neredeyse' ifadesi bu bilginin biraz uğraşla edinileceğine işaret etmektedir. Bu ayetin öncelikle Musa'ya gelmiş olduğu hatırlanırsa Kıyamet Saati'nin bilgisi Tevrat'ta bulunmaktadır.

⁴ 'Onu neredeyse gizleyeceğim ki (onun vaktiyle meşgul olmak yerine) her nefis çabaladığı şeylerin karşılığını almakla (uğraşsın).'

- 22) Ve elini koltuk altına sok, başka bir delil olarak, kusursuz bembeyaz çıksın.
- 23) Böylelikle sana en büyük delillerimizden göstermiş olalım.
- 24) Haydi Firavun'a git. Muhakkak ki o, azdı.”
- 25) (Musa): “Rabbim, göğsüme genişlik ver!” dedi:
- 26) “İşimi bana kolaylaştır
- 27) ve dilimin düğümünü çöz;
- 28) sözümü kavrasınlar.
- 29) Ve ailemden bana bir yardımcı kıl;
- 30) Kardeşim Harun'u.
- 31) Onunla arkamı güçlendir,
- 32) ve onu işime⁵ ortak et
- 33) ki seni daha çok tesbih edelim
- 34) ve seni daha çok analım.
- 35) Muhakkak ki sen bizi görensın”
- 36) (Allah): “Muhakkak ki istediğin şeyler sana verildi ey Musa!” dedi:
- 37) “Andolsun ki bir kere daha lutfetmiştik sana.
- 38) Hani annene vahyedilmesi gerekeni⁶ vahyetmiştik:
- 39) ‘Onu sandığa koy ve nehre at ki su onu sahile bıraksın, Bana da ona da düşman olan biri onu alacak.’ Gözümün önünde yetişmen için üzerine de katımdan bir sevgi koydum.
- 40) Hani kız kardeşin (sandıkla birlikte) yürümüş: ‘Ona bakabilecek birisini size göstereyim mi?’ demişti.⁷ Böylece seni annene döndürdük ki gözü aydın olsun ve üzülmesin. Ve bir adam öldürmüştün de seni tasadan kurtardık. Ve seni iyi bir deneyişle sınamıştık da Medyen halkıyla yıllarca kalmıştın. Sonra da kader edildiği üzere geldin ey Musa!
- 41) Seni kendim için seçtim.
- Musa ve Harun'un, Firavun'a gitmek için görevlendirilmeleri**
- 42) Sen ve kardeşin, delillerimle gidin ve beni anmakta gevşek davranmayın.
- 43) Firavun'a gidin. O, gerçekten azdı.
- 44) Ona yumuşak söz söyleyin. Umulur ki öğüt alır veya korkar.”
- 45) (Musa ve Harun): “Rabbimiz, bize karşı taşkınlık yapmasından veya iyice azmasından korkuyoruz!” dediler.
- 46) (Allah): “Korkmayın, Ben sizinle beraberim. İşitmekte ve görmekteyim” dedi:
- 47) “Haydi varın ona ve ‘Biz Rabbinin resulleriyiz, artık İsrailoğullarını bizimle birlikte gönder ve onlara azap etme! Biz sana Rabbinden bir delille geldik. Selam hidayete uyanların üzerinedir’ deyin.”
- 48) “Muhakkak ki bize, azabın yalanlayanın ve yüz çevirenin üzerine olacağı vahyedildi.”
- 49) (Firavun): “Kimdir Rabbiniz ya Musa?” dedi.
- 50) (Musa): “Rabbimiz, her şeye yaratılışını veren sonra da hidayet edendir” dedi.

⁵ ‘görevime’

⁶ Ancak ilham/vahiy ile bilinebilecek bilgi, anlamında.

⁷ Bu ayette belirtilen hadise, Musa'nın kız kardeşi Miryam'ın, içinde Musa'nın bulunduğu, nehre bırakılan sandığı uzaktan izlemiş olması ve Firavun ailesi tarafından tutulduğunda da onlara ayette belirtilen teklifi getirmiş olmasıdır.

51) (Firavun): “Peki ilk nesillerin hali ne olacak?” dedi.

52) (Musa): “Onun bilgisi Rabbimin yanında olan bir kitaptadır.⁸ Rabbim yanlış yapmaz ve unutmaz” dedi:

53) “O, yeryüzünü bir beşik kıldı, onda size yollar açtı ve gökten su indirdi. Böylece onunla çiftler halinde çeşitli bitkiler çıkardı.”

54) Yiyin ve hayvanlarınızı otlatın. Akıl sahipleri için bunda deliller vardır.

55) Sizi ondan yarattık ve ona döndüreceğiz ve sonrasında sizi yine ondan çıkaracağız.

56) Andolsun ki ona bütün delillerimizi gösterdik fakat o, yalanladı ve diretti.

Firavun’un, Musa’ya sihirbazlarıyla meydan okuması

57) Ve (Firavun): “Sen bizi sihrinle yurdumuzdan çıkarmak için mi geldin ey Musa?” dedi.

58) O halde sana muhakkak ki onun benzeri bir sihir getireceğiz. Ne senin ne de bizim itiraz etmeyeceğimiz uygun bir yerde olacak şekilde buluşacağımız bir zaman belirle.

59) (Musa): “Buluşma zamanımız bayram günü olsun ve insanlar kuşluk vaktinde toplansın” dedi.

60) Bunun üzerine Firavun dönüp gitti, plânını (gerçekleştirecek büyücüleri) topladı sonra da geldi.

61) Musa onlara: “Yazıklar olsun size! Allah’a yalanla iftira atmayın. Yoksa bir azap ile sizi yok eder. İftira atan heba olur” dedi.

62) Nihayet işlerini aralarında tartıştılar ve konuşmalarını gizlediler.

63) (Firavunun adamları sihirbazlara): “Bu ikisi sihirbazdır. Sihirleriyle sizi yurdunuzdan çıkarmak istiyorlar ve halihazırdaki yolunuzu gidermek⁹ istiyorlar!” dediler:

64) “Haydi toplayın hilenizi, sonra da saf olarak¹⁰ gelin. Muhakkak ki bugün üstün gelen kurtulmuştur”

65) (Sihirbazlar): “Ey Musa! Ya sen at, ya ilk atan biz olalım” dediler.

66) (Musa): “Hayır, ilk siz atın!” dedi. Derken sihirlerinden ötürü onların ipleri ve değnekleri ona doğru hareket ediyormuş gibi göründü.

67) Bunun üzerine Musa’nın içine bir korku düştü.

Sihirbazların, Musa’nın Rabbine iman etmesi

68) “Korkma! Muhakkak ki sen daha üstünsün” dedik:

69) “Sağ elindekini at da onların yaptıklarını yutsun. Onların yaptıkları sadece bir sihirbaz hilesidir. Sihirbaz nerede olursa (olsun) kurtulamaz”

70) Bunun üzerine sihirbazlar hürmetle yere atıldılar¹¹. “Biz Harun ve Musa’nın Rabbine iman ettik!” dediler.

71) (Firavun): “Ben size izin vermeden önce O’na iman ettiniz öyle mi? Elbette ki size sihri öğreten büyüğünüz oydu. Öyleyse ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlama kesip sizi hurma dallarına asacağım. Hangimizin azabı daha şiddetli ve kalıcıymış öğreneceksiniz!” dedi.

⁸ Rabbin katında yazılı olan, toplumların bağlı kıldığı yasalar bütünü, anlamında.

⁹ ‘düzeninizi bozmak’

¹⁰ Tek ve bütün bir güç olarak, anlamında.

¹¹ ‘kapandılar’

72) (Sihirbazlar): “Biz, açık delillerden bize gelene ve bizi yaratana karşı seni tercih etmeyiz. Artık ne karar vereceksen ver. Sen ancak bu dünya hayatında hükmünü verebilirsin” dediler:

73) Gerçekten biz hatalarımızı ve zorla yaptırdığın büyüyü bağışlaması için Rabbimize iman ettik. Allah daha hayırlı ve daha kalıcı olandır.”

74) Muhakkak ki Rabbine suçlu olarak varan için cehennem vardır. Orada ne ölünür ne de yaşanır.

75) Ve kim iman etmiş ve salih işler yapmış olarak gelirse işte onlar için yüce dereceler vardır.

76) Altlarından ırmaklar akan, içlerinde kalıcı olacakları Adn cennetleri. Arınan kişinin ödülü işte budur.

Allah’ın Musa aracılığı ile İsrailoğullarını Mısır’dan çıkarması

77) Andolsun ki Musa’ya: “Kullarımı yürüt, onlar için denizde kuru bir yol aç. Yetişilmesinden korkma, endişe etme!” diye vahyetmiştik.

78) Bunun üzerine Firavun ordularıyla onların peşine düştü ve deniz de onları tamamen kuşatıp kapladı.

79) Firavun, halkını saptırdı ve onları hidayete erdirmeydi.

80) Ey İsrailoğulları! Andolsun sizi düşmanınızdan kurtardık, Tur’un sağ yamacında sizinle sözleştik ve size lütuf ve afiyet¹² indirdik.

81) Size verdiğimiz rızıkların temiz olanlarından yiyin¹³ ve bu hususta sınırı aşmayın, yoksa gazabım üzerinize helâl olur¹⁴. Kim gazabımı hak ederse andolsun ki helak olmuştur.

82) Muhakkak ki ben, pişmanlığımı sunan, iman eden ve salih işler yapıp sonra hidayete erenler için çok bağışlayıcıyım.

İsrailoğullarının buzağıya tapınması karşısında Musa’nın tepkisi

83) “Kavmini (geride bırakıp) seni aceleyle sevk eden nedir ey Musa?”

84) (Musa): “Onlar benim izimdeler. Senin rızana nail olmak için sana aceleyle geldim Rabbim!” dedi.

85) (Allah): “Muhakkak ki senin ardından halkını sınadık, Samiri onları saptırdı” dedi.¹⁵

¹² Bkn. Vaadin Tekrarı/2:57’in dip notu.

¹³ Dikkat edildiğinde ayette ‘size temiz olarak verdiğimiz rızıkları yiyin’ değil, ‘size verdiğimiz rızıkların temizinden yiyin’ denilmektedir. Allah’ın insanlara rızık olarak verdiği şeyler içinde, yenerek tüketilmeleri bakımından temiz olmayanlar vardır. Allah’ın insana verdiği her rızık, yenmesi için temiz değildir. Daha önce birçok ayette açıklandığı gibi hayvanlar, insanlar için bir rızık, yani geçim kaynağıdır. Çeşitli ayetlerde onların taşıma gücünden, derilerinden (Kutsal Ruh/16:80), sütünden (16:66), vs. faydalanıldığı vurgulanmaktadır. Fakat bu rızık, insanlar tarafından öldürülüp bir yiyecek olarak kullanıldığında, bu sefer, yukarıdaki ayette anlatılanın tam tersi, yani ‘Allah’ın insanlara verdiği rızıkların temiz olmayanı’ yenilmiş olmaktadır. Zira ölü hayvan bedeninin kesilmiş parçaları, insan sağlığı için zararlı olan birçok toksik madde içermektedir. Bunun yerine Kur’an’da Allah, kullarına yerden biten gıdalardan yemelerini öğütlemektedir (Vaadin Tekrarı 2:168).

¹⁴ ‘hak olur’

¹⁵ Ayette ifade edilen ‘Biz halkını sınadık’ ifadesinden ‘Allah, insanları sınamak için özel olarak, onları saptıran insanlar gönderir’ anlamı çıkarılmamalıdır. Zira Kur’an teolojisine göre insanlar, kendi kendilerine zulmederler. Burada anlatılmak istenen hadise, Samiri adında bir şahsın, kendi inisiyatifiyle insanları yoldan çıkardığı ve bu sonrasında Allah’ın, sapıtan insanları tespit ettiği. Zaten Kur’an’a göre dünya hayatı insanların özgür iradelerine bırakılmış bir sınavdır.

- 86) Bunun üzerine Musa hüsrana içinde öfkeyle kavmine döndü. “Ey halkım! Rabbiniz size güzel bir vaad, vadetmemiş¹⁶ miydi? Ahid çok mu uzun geldi size¹⁷ veya Rabbinizin öfkesinin üzerinize hak olmasını mı istediniz de bana verdiğiniz söze ihtilaf ettiniz?” dedi.
- 87) “Sana verdiğimiz söze kendi kendimize ihtilaf etmedik. Fakat o milletin süs eşyalarından yüklendiklerimiz vardı ya, işte onları (ateşe) attık.¹⁸ Samiri¹⁹ de attı.” dediler.
- 88) Bunun üzerine (Samiri) onlar için böğürebilen bir buzağı heykeli çıkardı ve “İşte bu sizin ilahınızdır! Musa'nın da ilahı fakat unuttu!” dediler.²⁰
- 89) Kendilerine tek bir sözle (bile) dönemediğini²¹ görmüyorlar mı? Ve onlara ne zarar ne de fayda sağlamaya malik olabilir.
- 90) Andolsun ki Harun onlara daha baştan: “Ey halkım, bununla imtihan olunuyorsunuz! Sizin Rabbiniz Karşılıksız Gözetendir. O halde bana uyun, emrime itaat edin!” demişti.
- 91) Onlar: “Musa bize gelene kadar ona adanmaktan vazgeçmeyeceğiz!” demişlerdi.
- 92) (Musa gelince): “Ey Harun, bunların saptıklarını gördüğün halde seni engelleyen ne oldu?” dedi:
- 93) “Neden bana uymadın? Emrime isyan mı ettin?”
- 94) (Harun): “Ey anamın oğlu! Sakalımı ve başımı tutma!²² Ben senin; ‘İsrailoğullarının arasını böldün, sözümü gözetmedin²³!’ demenden²⁴ korktum” dedi.
- 95) (Bunun üzerine Musa): “Ey Samiri, senin hitabın²⁵ nedir?” dedi.
- 96) (Samiri): “Ben onların görmediğini gördüm ve resulün izinden bir avuç alıp onu attım.²⁶ Nefsim beni (buna) sürükledi” dedi.
- 97) (Musa): “Defol git! Artık hayat boyu sana düşen (insanlara): “Bana yaklaşmayın!” demek olacaktır. Sana vaadedilene karşı gelemeyeceksin. Adanmakta ısrar ettiğin ilahına bir bak! Onu yakacağız ve ufalayıp denize savuracağız” dedi:
- 98) “Sizin ilahınız kendisinden başka ilah olmayan Allah'tır. O, ilim bakımından her şeyi kuşatmıştır.”

¹⁶ ‘vermemiş’

¹⁷ Vaadin Tekrarı/2:63'te Musa halkının Allah'tan başka ilahlara kulluk etmeyeceklerine dair verdikleri söz.

¹⁸ Burada anlatılan süs eşyaları ile ilgili olarak Tevrat'ın Çıkış Kitabı/11:1-2 de şu pasajlar yer almaktadır: ‘*Rab Musa'ya: “Firavun'un ve Mısır'ın başına bir bela daha getireceğim. O zaman gitmenize izin verecek, sizi buradan adeta kovacak. Halkına söyle, kadın erkek herkes komşusundan altın, gümüş eşya istesin” dedi.*

¹⁹ ‘Samiri’ denilen şahıs, büyük bir ihtimalle Tevrat'ın Çölde Sayım Kitabı/25:1-14 arasında zikredilen Zimri'dir. Tevrat'ta anlatıldığına göre bu şahıs, İsrailoğulları'nın Şittim'de yaşadığı bir dönemde Moavlı kadınlarla zina etmiş ve Allah dışında putlara tapınmıştır. Bunun yanı sıra, Şimonoğulları'nın başı olduğu için muhtemelen kendisiyle beraber putperestlik yapanları da bunu yapmaya bizzat kendisi davet etmiştir. Buna bağlı olarak, bu surenin 97. Ayetinde, bir daha böyle bir şey yapmaya kalkışırsa bir cezaya çarptırılacağı belirtilmektedir. Nitekim Tevrat'ta Zimri, hakkında bahsedilen hadiseden sonra Harun peygamberin torunu Pinehas eliyle idam edilmiştir.

²⁰ ‘dediler’ ifadesinden, İsrailoğullarını buzağıya tapınmaya davet edenlerin birden çok kişi olduğu anlaşılmaktadır. Bir önceki dip notta da belirtildiği gibi bunlar büyük bir ihtimalle İsrailoğullarının on iki bölüğünden biri olan Şimonoğulları'dır.

²¹ ‘karşılık veremediğini’

²² ‘Saçımı-sakalımı çekme’

²³ ‘sözümü yerine getirmedin’

²⁴ ‘ithamından’

²⁵ ‘buna karşılık söyleyecek şeyin, savunman’

²⁶ Bu ayette Edip Yüksel'in ‘elçinin öğretisinden bir kısmını alıp attım’ yorumunun isabetli olduğu kanaatindeyim.

Allah'ın öğütlerine yüz çevirenlerin Kıyamet Günü'nde çekeceği sıkıntılar

99) Sana geçmişlerin haberlerini işte böyle anlatıyoruz. Muhakkak ki katımızdan sana bir öğüt vermiş bulunuyoruz.

100) Kim ondan yüz çevirirse, hiç şüphesiz o, Kıyamet Günü (ağır) bir yük yüklenecektir.

101) Orada kalıcıdırlar. Kıyamet Günü, onlar için ne kötü bir yüktür.

102) Suretlere üflendiği gün o suçluları morarmış bir halde toplayacağız.

103) Kendi aralarında sessizce “Orada ancak on (gün) kaldınız!” diyecekler.

104) Yolunu örnek aldıkları kişinin “Ancak bir gün kaldınız” dediğinde onların ne dediklerini biliriz.

105) Sana dağları sorarlar. De ki: “Rabbim onları ufalayıp savuracak.

106) Yerlerini de dümdüz bırakacaktır.

107) Orada ne bir eğrilik, ne de bir tümsek göreceksin.

108) O gün hiçbir eğrilik olmadan²⁷ o davetçiye uyarlar. Sesler, Rahman'ın huzurunda kısılmıştır, hışırtı dışında bir şey işitmezsin.

109) O gün, Karşılıksız Gözetin'ın kendisine izin verdiği ve sözünden hoşnut olduğu kişiden başkasının şefaati fayda sağlamaz.²⁸

110) (O), onların ellerinin arasındakileri ve arkalarındakini bilir²⁹ ve ilimce O'nu kuşatamazlar.

111) Tüm yüzler yaşayan ve ebedî olana çevrilmiştir. Zulüm yüklenenler heba olmuştur.

112) Kim salih işler yapar ve mümin olursa ne zulüm görmekten ne de (hakkının) eksiltilmesinden korkar.

Yeryüzündeki iyilik-kötülük mücadelesinin başlangıcı ve akıbeti

113) İşte biz onu Arapça bir okuma metni olarak indirdik ve belki bilinç sahibi olurlar veya onlara söylenen bir öğüt olur diye vaadlerimizi onda açıkladık.

114) Gerçek yönetici olan Allah çok yücedir. Vahyedilmesi kaza olmadan önce Kur'an hakkında acele etme³⁰ ve “Rabbim, ilmimi arttır” de.

115) Andolsun ki öncesinde Adem'le ahitleşmiştik de unuttu. Biz onda bir kararlılık bulmadık.

116) Hani meleklerle: “Adem'e hürmet gösterin!” demiştik de İblis haricinde hürmet göstermişlerdi. O ise diretti.

117) Bunun üzerine Adem'e: “Muhakkak ki bu, sana da eşine de düşmandır; sakın sizi cennetten çıkarmasın, yoksa bedbaht olursun!” demiştik:

118) “Burada sana ne açlık ne de açıkta kalma var

119) ve sana burada ne susama ne de sıcaktan bunalma var.”

²⁷ ‘kendisinden sapma’

²⁸ Daha önceki dip notlarda da belirtildiği gibi, Kur'an'a göre şefaet; Karşılıksız Gözetin'in izin verdiği kişinin gerçeğe tanıklık etmesidir. Bunun örneği bir duruşmada hâkim karşısına çıkmış tanık gibidir. Sözüne güvenilen bir kişi, yargılananın ifadesindeki mazeretler hakkında onların doğruluklarına veya yanlışlıklarına tanıklık eder. Tanıkların kimseyi kurtarmaya yetkileri olmadığı gibi, yargılanan şahsın mazeretlerinin doğruluğuna tanıklık ettikleri takdirde de onun suçsuzluğu lehinde bir karar adına faydası dokunmuş olur.

²⁹ ‘(O), herkesin şimdiki halini ve geçmişini bilir’

³⁰ ‘Vahyedilmesi tamamlanmadan önce Kur'an'ı (hakkıyla anlama adına) acele etme.’ Kur'an'ı oluşturan parçaların hepsi birbiriyle tutarlı bir bütündür (Terkedilen Kur'an/25:32). Bu uyarı, vahiy sırasında sadece Muhammed peygambere yönelik değildir. Kur'an tamamlandıktan sonra dahi her Kur'an okuru, ayetlerin bağlantılarını göz önünde bulundurarak anlam örgüsünü yakalamaya çalışmalı ve acele ile sonuç çıkarmaktan kaçınılmalıdır.

120) Fakat Şeytan ona vesvese verdi: “Ey Adem, sana ebedîlik ağacını ve yıkılmayacak bir saltanatı göstereyim mi?” dedi.

121) Ve o ikisi ondan yediler. **O ağaçtan tadınca da kötülük (potansiyelleri) açığa çıktı ve birbirleriyle cennet serveti³¹ için kavga etmeye başladılar.** Adem Rabbine karşı geldi ve şaşırıldı.

122) Sonra Rabbi onu seçti, pişmanlığını kabul etti ve hidayete erdirdi.

123) (Allah): “Bir kısmınız bir kısmınıza düşman olarak hepimiz oradan inin! Benim tarafımdan size bir hidayet geldiğinde kim hidayetime uyarsa artık o ne sapıtır ne de bedbaht olur” dedi.

124) Kim öğüdümünden yüz çevirirse muhakkak ki onun sıkıntılı bir geçim vardır. Kıyamet Günü onu kör olarak haşrederiz.

125) “Rabbim, gören biriyken beni niçin kör olarak haşrettin!” der.

126) (Allah): “İşte böyle! Ayetlerimiz sana geldiğinde onları unutmuştun, bugün de sen işte böyle unutulursun!” der.

127) Aşırı giden ve Rabbinin ayetlerine iman etmeyenleri işte böyle cezalandırırız. Ahiret azabı ise daha şiddetli ve daha sürekli.

128) Meskenlerinde dolaşıp durdukları, kendilerinden önceki nice nesillerden helak ettiklerimiz(in akıbeti) onları hidayete getirmedi mi? Muhakkak ki bunda akıl sahipleri için ibretler vardır.

129) Eğer Rabbinden, önceden geçmiş bir söz ve belirlenmiş bir ecel olmasaydı muhakkak ki azap kaçınılmaz olurdu.

Peygambere ve onun şahsında tüm inananlara yönelik öğütler

130) O halde sen onların dediklerine sabret. Güneşin doğuşundan önce, batışından önce ve gece vakitlerinde Rabbini hamd ile tesbih et. Gündüzün etrafında da tesbih et ki hoşnut olasın.³²

131) Onlardan bazı kesimlere kendilerini sınamak için faydalandırdığımız dünya hayatının süsüne gözünü dikme. Rabbinin rızıkı daha hayırlıdır ve daha sürekli.

132) Yakınlarına salâti emret ve onda sabırlı ol. Biz senden rızık istemiyoruz; seni biz rızıklandırıyoruz. (Mutlu) son, bilinç sahiplerinindir.

133) “Rabbinden bize bir delil getirmeli değil miydi!” dediler. Önceki suhurlarda³³ onlara ispat gelmedi mi?

134) Eğer onları önceden bir azapla helak etmiş olsaydık muhakkak ki: “Rabbimiz, keşke bize bir resul gönderseydin de rezil ve perişan olmadan önce senin ayetlerine uysaydık!” derlerdi.

135) De ki: “Herkes gözetlemektedir. O halde siz de gözetleyin! Kimin düzgün yolun sahipleri olduğunu ve kimin hidayette olduğunu yakında bileceksiniz.”

³¹ Bknz Zalimlerin Akıbeti/7:22

³² Günün her kısmında Allah’a özveri ile hizmet etmek.

³³ ‘kitaplarda’

21. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Gerçeği örtme çabasıyla kendine yazık edenler

- 1) İnsanların hesap verme zamanı yaklaştı. Fakat onlar gaflet içinde yüz çevirmekteler.
- 2) Rablerinden kendilerine gelen yeni bir hatırlatmayı ancak eğlence amacıyla dinlerler.
- 3) Kalpleri eğlencededir. O zalimler: “Bu da ancak sizin gibi bir beşer değil mi?” Göre göre sihre mi kapılacaksınız?” diye gizlice fısıldaşırlar.
- 4) Dedi ki: “Rabbim, göklerde ve yerde konuşulani bilir. O, işitendir, bilendir.”
- 5) “Hayır!” dediler: “Karmakarışık rüyalar. Belki onu uydurmuştur, belki de o bir şairdir. Öncekilere gönderildiği gibi bize bir delil getirseydi ya!”
- 6) Kendilerinden önce helak ettiğimiz beldelerden iman eden olmamıştı. Şimdi bunlar mı iman edecek?

Peygamberlere iman etmek için onların insanüstü varlıklar olması gerekmez

- 7) Biz senden önce kendilerine vahyedilen erlerden başkasını göndermedik. Bilmiyorsanız, o halde Zikir ehline sorun².
- 8) Ve biz onları (yemek) yemeyen bir bedende yaratmamıştık ve onlar ebedî de değillerdi.³
- 9) Sonra verdiğimiz söze sadık kaldık ve onları ve istediklerimizi kurtardık. Aşırı gidenleri de helak ettik.
- 10) Andolsun ki size, içinde öğüdünüz bulunan bir Kitap indirdik. Hâlâ akletmez misiniz?
- 11) Zalim olan nice beldeleri kırıp geçirdik ve bunun ardından başka bir topluluk oluşturduk.
- 12) Azabımızı hissettikleri zaman ondan kaçıyorlardı.
- 13) “Kaçmayın ve dönün, içinde şımartıldığınız duruma ve yurtlarınıza. Çünkü sorgulanacaksınız!”
- 14) “Yazıklar olsun bize! Gerçekten biz, zalimlerden olduk!” dediler.
- 15) Onları biçilmiş (ekin), sönmüş (kül yığını) kılıncaya kadar yakarışları devam etti.
- 16) Biz göğü, yeri ve ikisinin arasındakileri eğlenenler olarak yaratmadık.
- 17) Eğer oyun vesilesi edinmek isteseydik onu katımızdan edinirdik. Eğer yapacak olsaydık.
- 18) Hayır! Biz hakkı batılın tepesine indiririz de onu dağıtır, o da yok olur. Yakıştırmalarınızdan ötürü yazıklar olsun size!
- 19) Göklerde ve yerde kim varsa O'nundur. O'nun huzurundakiler, O'na kulluklarından büyüklenmezler ve bıkmazlar.
- 20) Gece ve gündüz O'nu tesbih ederler. Usanmazlar.

¹ PEYGAMBERLER SURESİ

² Bknz. Kutsal Ruh/16:43

³ Kur'an, Allah tarafından gönderilen peygamberlerin sıradan insanlar olduklarını ve onların tek farklarının Allah'tan vahiy almaları olduğunu defaatle vurgular. Yukarıdaki ayette de özellikle yemek yedikleri üzerinde durulur. Bundan sonrası da insan aklına havale edilir. Zira yemek yiyen insanlar, yemekleri sindirirler ve her insan gibi bedensel gereksinimlerini karşılarlar. Sonuç olarak, peygamberlerde bedensel olarak insan üstü hiçbir özellik bulunmaz.

İsa ve Üzeyir'i Allah'ın dışında ilahmış gibi görme hakkında

- 21) Yoksa kendilerini diriltmesi için yeryüzünden ilahlar mı edindiler?
- 22) Eğer her ikisinde⁴ Allah'tan başka ilahlar olsaydı fitne çıkardı. Yönetim'in Rabbi Allah, onların yakıştırmalarından münezzehtir!
- 23) O, yaptığı şeylerden sorgulanamaz. Onlar sorgulanır!
- 24) O'nun dışında ilahlar mı edindiler? De ki: "Delilinizi getirin! Benimle beraber olanların öğretisi ve benden önce olanların öğretisi budur" Hayır! Onların çoğu gerçeği bilmiyorlar da yüz çeviriyorlar.
- 25) Senden önce hiçbir resul göndermedik ki, ona "Benden başka ilah yoktur. O halde bana kulluk edin" diye vahyetmiş olmayalım.
- 26) "Karşılıksız Gözetin, bir çocuk edindi" dediler. O, münezzehtir. Hayır! Onlar⁵ şerefli kullardır.
- 27) Onlar söz ile O'nun önüne geçemezler ve O'nun emrini yaparlar⁶.
- 28) Elleri arasındakileri de arkasındakileri de bilir.⁷ Onlar, O'nun razı olduğu kimseden başkasına şefaet edemezler. O'nun korkusundan titrerler.
- 29) Onlardan kim: "Ben O'nun dışında bir ilahım!" derse artık onu cehennemle cezalandırırız. Zalimlerin cezası işte budur.

Allah kâinatı yaratandır

- 30) Küfürde direnenler gökler ve yer bitişikken o ikisini ayırdığımızı görmediler mi? Her şeyi sudan canlı kıldık. Hâlâ iman etmiyorlar mı?
- 31) Ve onları sarsar diye yeryüzünde denge unsurları yarattık. Ve yolu bulmaları için onda geniş geçitler yarattık.
- 32) Ve göğü de korunmuş bir tavan yaptık. (Fakat) onlar hâlâ onun delillerinden yüz çeviriyorlar.
- 33) Geceyi, gündüzü, güneşi ve ayı yaratan O'dur. Her biri bir yörüngede yüzmektedir.
- 34) Senden önce hiçbir insana ölümsüzlük vermedik. Sen ölürsen onlar kalıcı mı olacaklar?
- 35) Her nefis ölümü tadacaktır. Sizi sınamak için iyi ve kötüyle imtihan ederiz. Ve bize döndürülürsünüz.

Kâfirlerin akıbeti

- 36) Küfürde direnenler seni gördüklerinde seni ancak alay konusu edinirler (ve): "İlahlarımız hakkında konuşan bu mudur?" (derler). Onlar Karşılıksız Gözetin'in öğütlerini tanımazdan gelenlerdir.
- 37) İnsan aceleci yaratılmıştır. Size delillerimi göstereceğim, acele etmeyin.⁸
- 38) "Eğer doğru sözlülerseniz⁹ bu vaad ne zamandır?" diyorlar.
- 39) Küfürde direnenler, yüzlerinden ve sırtlarından ateşi savamayacakları ve kendilerine yardım da edilmeyeceği anı bir bilselerdi.

⁴ 'Gökte ve yerde'

⁵ İsa ve Üzeyir

⁶ 'yerine getirirler'

⁷ 'Şimdiki hallerini ve geçmişlerini bilir'

⁸ Tevhit/10:39

⁹ 'doğruyu söylüyorsanız'

40) Nitekim ansızın gelecek ve şaşıracaklar. Ne reddetmeye güçleri yetecek ne de kendilerine bakılacak.

41) Andolsun ki senden önceki resullerle de alay edilmişti, fakat içlerinden alay edenleri, o alaya aldıkları şey kuşatıverdi.

42) De ki: “Sizi gece-gündüz Karşılıksız Gözeten’den kim koruyabilir?” Hayır! Onlar Rablerinin öğüdünden yüz çevirmekteler.

43) Yoksa kendilerine karşı bizi engelleyebilecek ilahları mı var? Onların kendilerine bile yardım etmeye güçleri yetmez. Biz de sahip çıkmayız.

44) Nitekim onların da atalarının da ömürleri uzun oluncaya kadar¹⁰ geçimlerini sağladık. Yeryüzünü çevresinden eksilttiğimizi görmüyorlar mı? Buna rağmen onlar mı üstün gelecek?¹¹

45) De ki: “Ben sizi vahiyle uyarıyorum. (Fakat) sağırılar, uyarıldıklarında çağrıyı işitemezler.

46) Onlara Rablerinin azabından bir esinti dokunsa: “Yazıklar olsun bize; biz zalimlerden olduk!” derler.

47) Kıyamet Günü, tartı adaletle kurulur da kimseye en ufak bir şekilde zulmedilmez. Bir hardal tanesi ağırlığında da olsa onu getiririz. Hesap görücüler olarak biz yeteriz.

Ders çıkarılması gereken bazı peygamber kıssaları

48) Andolsun ki Musa ve Harun’a, bilinçli olanlar için bir ışık ve öğüt olarak (hak ile batılı) ayırt edeni verdik.

49) Onlar bilemedikleri halde Rablerinden korkarlar, Saat’ten de ürkerler.

50) İşte bu, ona indirdiğimiz mübarek bir hatırlatmadır. O halde onu inkâr mı ediyorsunuz?

51) Andolsun ki önceden İbrahim’e olgunluk vermiştik. Biz onu pek iyi biliyorduk¹².

52) Hani babasına ve kavmine: “Adandığınız bu temsiller¹³ nedir?” demişti.

53) “Biz atalarımızı onlara kulluk eder bulduk” dediler.

54) “Andolsun ki siz ve atalarınız apaçık bir sapmışlık içindeymişsiniz” dedi.

55) “Sen gerçekle mi geldin yoksa eğlenenlerden misin?”¹⁴ dediler.

56) (İbrahim): “Hayır!, Rabbiniz, göklerin ve yerin Rabbidir, onları yaratandır. Ben de buna şahitlik edenlerdenim” dedi,

57) (ve sonrasında): “Allah’a yemin olsun ki arkanızı dönüp gittikten sonra putlarınıza tuzak kuracağım” (diye mırıldandı).

58) Nihayet kendisine dönmeleri için¹⁵ en büyükleri dışında hepsini parçaladı.

59) “İlahlarımıza bunu kim yaptı?” dediler: “Muhakkak ki o, zalimlerdenendir!”

60) “İbrahim denilen bir gencin onlardan bahsettiğini işittik” dediler.

61) “O halde onu insanların gözü önüne getirin ki şahit olsunlar” dediler.

62) “İlahlarımıza bunu sen mi yaptın ey İbrahim?” dediler.

¹⁰ ‘yaşlanıncaya kadar’

¹¹ Daha önce Hakimiyet/13:41 ayetinde de aynı ifade kullanılmıştı ve o ayetin üslubu da aynı şekilde tehditvâri idi. Söz konusu ayette ise, Kıyamet öncesinde dünyanın etrafındaki buzulların tamamen eritilip yeryüzünün büyük bir kısmının sular altında kalması; ‘dümdüz edilmesi’ olarak anlatılıyor olabilir. Doğrusunu Allah bilir.

¹² ‘tanıyorduk’

¹³ “temsili heykeller’

¹⁴ ‘Sen ciddi misin yoksa şaka mı yapıyorsun?’

¹⁵ ‘kendisine danışmaları için’

- 63) (İbrahim): “Belki en büyükleri yapmıştır. Konuşabilirlerse onlara sorun” dedi.
- 64) Bunun üzerine kendi kendilerine dönüp: “Gerçekten de zalimsiniz siz!” dediler.
- 65) Sonra (eski) kafalarına döndüler: “Andolsun ki bunların konuşmadıklarını sen de bilirsin!” (dediler).
- 66) (İbrahim): “O halde siz, Allah’ın dışında size hiçbir faydası ve zararı olmayan şeylere mi kulluk ediyorsunuz?” dedi:
- 67) “Size de Allah’ın dışında kulluk ettiklerinize de yuh olsun! Hâlâ akletmeyecek misiniz?”
- 68) “Bir şey yapacaksanız, yakın onu da ilahlarınıza yardım edin” dediler.
- 69) “Ey ateş, İbrahim’e serin ve salim ol” dedik.
- 70) Onlar ona tuzak kurmak istedilerse de biz onları hüsrana uğrattık.
- 71) Hem onu hem Lut’u alemler için mübarek kıldığımız yere (ulaştırıp) kurtardık.
- 72) Ve ona İshak’ı ve ayrıca Yakub’u bağışladık. Hepsini salih kimseler kıldık.
- 73) Ve onları emrimizle hidayet eden önderler kıldık ve onlara hayır işleri yapmalarını, salâtı ayakta tutmalarını ve zekât vermeyi vahyettik. Onlar (yalnız) Bize kulluk ederlerdi.¹⁶
- 74) Lut’a da hüküm ve ilim verdik ve onu pis işler yapılan bir beldeden kurtardık. Muhakkak ki onlar kötü, fasık kimselerdi.
- 75) Ve onu rahmetimizin içine kattık. O, salihlerdendi.
- 76) Ve Nuh... Hani daha önce dua etmişti de ona icabet etmiştik.¹⁷ Böylece onu ve yakınlarını büyük bir sıkıntıdan kurtarmıştık.
- 77) Delillerimizi yalanlayan bir kavme karşı ona yardım etmiştik. Muhakkak ki onlar kötü bir toplumdur, nihayetinde hepsini boğduk.
- 78) Ve Davut ve Süleyman... Hani halkın koyunlarının içine yayıldığı bir ekin hakkında hükmediyorlardı. Biz onların hükümlerine şahit olanlardık.
- 79) Biz Süleyman’a bunu kavrattık. Her ikisine de hüküm ve ilim vermiştik. Dağlara ve kuşlara boyun eğdirdik ki Davut ile beraber tesbih etsinler.¹⁸ Bunu bizler yaptık.
- 80) Ve sizin için ona, savaşınızda sizi koruması için zırh yapma sanatını öğrettik. Hâlâ şükretmez misiniz?
- 81) Süleyman’ın emrine fırtına gibi¹⁹ rüzgârı verdik. Mübarek topraklara onun emriyle akıp giderdi.²⁰ Biz, her şeyi biliriz.

¹⁶ Allah’a kulluğun, yani hizmetin ne anlama geldiğini çok net biçimde açıklayan bir ayet...

¹⁷ ‘duasını kabul etmiştik’

¹⁸ Davut’un dağlardaki demiri çıkarması ve kuşları iletişim ve istihbarat amaçlı kullanması.

¹⁹ ‘sert esen’

²⁰ Geleneksel İslam teolojisinde Süleyman peygamberin ordusuyla beraber esrarengiz bir şekilde havada halı gibi bir sergiye oturarak uçtuğuna inanılır. Bunun nedeni söz konusu ayete ve Saat’in Gelişi/34:12 ayetine alimler ve müfessirler tarafından yapılmış yorumlardır. Halbuki Tanah’ın ayetleri okunduğunda Süleyman’ın emrinde, zenginliğine zenginlik katan birçok geminin olduğu görülecektir. Haliyle Kur’an’da anlatılmak istenen hadise, Süleyman’ın gemilerinin yelkenli olmalarıdır. Zira yelkenler, denizdeki rüzgârlar sayesinde gemilerin çabucak, bir yerden bir yere ilerlemesini sağlarlar. (1 Krallar Kitabı 11:21-22 ‘Kral Süleyman’ın kadehleriyle Lübnan Ormanı adındaki sarayın bütün eşyaları saf altından yapılmış, hiç gümüş kullanılmamıştı. Çünkü Süleyman’ın döneminde gümüşün değeri yoktu. Hiram’ın gemilerinin yanı sıra, kralın da denizde ticaret gemileri vardı. Bu gemiler üç yılda bir altın, gümüş, fildişi ve türlü maymunlarla yüklü olarak dönerlerdi.’)

- 82) Onun için dalgıçlık yapan ve bu türden başka işler de yapan şeytanlardan da²¹ (emrine vermiştik). Onları biz koruyorduk.
- 83) Ve Eyüp... Hani Rabbine “Gerçekten bana sıkıntı dokundu. Sen merhametlilerin en merhametlisisin!” diye seslenmişti.
- 84) Nihayetinde ona icabet etmiştik de onda sıkıntıdan yana ne varsa gidermiştik²². Kulluk edenlere bir rahmet ve öğüt olması için ona ailesini ve onlarla beraber bir mislini daha verdik.
- 85) Ve İsmail, İdris ve Zülkifl²³. Hepsi sabredenlerdendi.
- 86) Onları rahmetimizin içine kattık. Onlar salihlerdendi.
- 87) Ve Zünnûn²⁴... Hani öfkeyle gitmişti de kendisine güç yetiremeyeceğimizi sanmıştı. Derken karanlıklar içinde: “Senden başka ilah yoktur. Sen münezzehsin. Ben zulmedenlerden oldum!” diye seslendi.
- 88) Bunun üzerine ona icabet ettik²⁵ ve onu tasadan kurtardık. Biz iman edenleri işte böyle kurtarıyoruz.
- 89) Ve Zekeriya... Hani Rabbine: “Rabbim, beni tek başıma bırakma. Sen mirasçılardan en hayırlısısın!” diye seslenmişti.
- 90) Bunun üzerine ona icabet ettik ve ona Yahya’yı bağışladık. Kendisi için karısının durumunu düzelttik. Muhakkak ki onlar hayırlarda yarışıyorlar, umut ve korkuyla bize yalvarıyorlardı. Onlar bize karşı tevazu sahibiydiler.

²¹ Şeytan hem insanlardan hem de cinlerden olabilir (Kur’an/6:112). Kötülüğü emreden, vesvese verip kışkırtan ya da kuruntulara düşüren, Allah’ı anmaktan ve dayanışmadan alıkoyan, haram yenmesini tavsiye eden, fakirlikle korkutan, Allah’a karşı bilmediğimiz şeyleri söylememizi ve Allah’ın yarattıklarını değiştirmemizi emreden, amellerimizle bizi şımartan, bizi azdıran, kumarla aramıza kin ve düşmanlık sokan her türlü kişi ve kurumun karakteristik adı şeytandır (Vaadin Tekrarı/2:168-169, 2:268, Yetimler/4:117-120, 4:60, Ehli Kitap/5:90-91, Kur’an/6:112-113, Savaş/8:48, Hatırlatma/14:22, İsrail/17:27, Ahlakî Kurallar/24:21, Kabul-İtiraz/58:19, Örnek Müminler/59:16). Cinlerden olan İblis dahi Allah’a karşı gelmek suretiyle şeytanlaşmış, kibir göstererek Adem’i kabullenmediği için kafir olmuştur (Hristiyanlar/18:50). Öncesinde o da diğer meleklerle aynı konumda idi. Ne zaman ki kibirlenerek Allah’ın emrine itaatsizlik gösterdi, o zaman mevcut konumundan aşağı düştü (Uyarı/38:77, Ötelerden Müdahale/15:34). Bu da göstermektedir ki gerçeği örtme biçimi olarak şeytanlık doğuştan değil kişinin kendi tercihiyle seçtiği bir fikir ve eylem durumudur.

Geleneksel metinlerde Süleyman’ın emrine verilen şeytanlar ise oldukça efsanevi, doğaüstü karakterler olarak anlatılmalıdır. Oysa Kur’an’da elçilere iman etmeyen ve dikbaşlılıkta aşırıya giden kişi ya da toplumlar şeytan olarak nitelenmiştir. Süleyman’ın bu tip kimseleri emir altına alarak çalıştırdığı haber verilmektedir (Uyarı/38:36-38). Bu kimseler, halkın arasında yaşayan ve Süleyman’ın davasını karalamak ve onun sultanından kurtulmak için onun kafir olduğunu yaymaya çalışacak kadar da şeytanlaşmış kimselerdir (Vaadin Tekrarı/2:102).

²² ‘Nihayetinde duasını kabul etmiştik de sıkıntı adına onda ne varsa gidermiştik’

²³ “Dâ-İkifl” ismi, Hristiyanlar/18:83’teki Zülkarneyn yani “İki boynuz sahibi, Çiftboynuz” veya bu surenin 87. ayetindeki “Dâ-nûn” yani “Nun sahibi” gibi bir lakaptır.

²⁴ Yunus peygamberin lakabıdır. Kendisine özellikle ‘n harfinin sahibi’ denilmesi, Kur’an’ın 19 matematiksel kodlama sistemi ile bağlantılıdır. Zira 68. surede kendisinden bahsedilirken, kendisi için, içinde ‘n’ harfi bulunan Zünnûn veya kendi ismi olan Yunus ismi yerine içinde ‘n’ harfi bulunmayan “şâhibi-lhût” yani ‘balinanın sahibi’ lakabı kullanılmıştır. 68. surenin haruf-u mukattadan olan “nun” yani “n” harfi ile başladığı hesaba katıldığında, görülecektir ki ‘n harfinin sahibi olan’ Yunus peygamberin bu surede içinde ‘n’ harfi olmayan bir lakabla anılması amaçsız olmadığına göstergesidir. Zira 68. suredeki ‘n’ harflerinin toplamı 133 yani 19’un tam 7 katıdır. Eğer bu surede Yunus peygamber, kendi ismiyle veya lakabı olan Zünnûn ismiyle anılsaydı, ‘n’ harflerinin toplamı 19’un tam katı olmayacaktı.

²⁵ ‘duasını kabul ettik’

91) O ırzını koruyan kadın da... Onun içindekine ruhumuzdan üflemiş, onu ve oğlunu alemler için bir delil kılmıştık.

İnananlar tek bir ümmettir

92) İşte bu, sizin topluluğunuzdur. Tek bir topluluk! Ben de sizin Rabbinizim. O halde bana kulluk edin.²⁶

93) Fakat onlar, işlerini aralarında parçaladılar oldular. Hepsi bize dönecekler.

94) Her kim salih işler yapar ve mümin olursa, çabalamasına nankörlük edilmez. Muhakkak ki onu yazmaktayız.

95) Kendilerini helak ettiğimiz bir beldenin geri dönmesi yasaktır.²⁷

Kıyamet’e yakın vuku bulacak Yecüc ve Mecüc istilas

96) Ta ki Yecüc ve Mecüc açıldığında onlar her tepeden akın ederler.²⁸

97) Artık vaad yaklaşmıştır. Küfürde direnenlerin gözleri donakalacaktır: “Yazıklar olsun bize! Bundan gafildik. Bilakis biz kendimize zulmetmişiz” (diyeceklerdir).²⁹

98) Hem siz hem de Allah’ın dışında kulluk ettikleriniz cehennemin yakıtısınız. Sizler oraya gireceksiniz.

99) Eğer onlar ilah olsalardı oraya girmezlerdi. (Fakat) hepsi orada kalıcıdırlar.

100) Onlar için orada inleme vardır. Orada hiçbir şey de işitmezler.

101) Bizden kendilerine güzellik geçmiş olanlara gelince, işte onlar oradan uzaklaştırılmıştır.

102) Onun uğultusunu işitmezler. Canlarının arzuladığı şeyler içinde kalıcıdırlar.

103) O en büyük korku (bile) onları üzüntüye sokmaz. Onları melekler “İşte bu, size vaadedilmiş gününüzdür” diye karşılayacaklar.

104) O gün kitap sayfalarını dürer gibi gökleri katlarız. İlk yaratılışa başladığımız gibi onu iade ederiz. (Bu), üzerimize bir vaaddir. Muhakkak ki biz bunu yapıcılarız.

105) Andolsun ki biz Zikir’den sonra Zebur’da da: “Muhakkak ki yeryüzü iyi kullarıma miras kalacaktır!” diye yazdık.³⁰

106) Muhakkak ki bu, kulluk eden bir topluluk için tebliğdir.

Allah’ın birliğine davet, alemlerin de birleşmesine vesiledir, alemlere rahmettir

107) Ve seni, alemlere rahmet olmaktan başka bir şey için göndermedik.

²⁶ Sure boyunca çeşitli peygamberler ve örnek davranışları anlatılmaktadır. Bunların okuyucuya aktarılmasının sebebi, bu ayette de belirtildiği gibi iman edenlerin bu davranışları kendilerine örnek alarak Allah’a kulluk etmeleridir. Bu surede belirtilen Allah’a kulluğun özeti, Allah’a iman etmek, Allah’ın mesajını duyurmak, tebliğde kararlı ve sabırlı olmak, iyi işler yapmak, Allah’a devamlı güvenerek O’na dua etmek, kişisel iffeti muhafaza etmek, Allah’a iman edenlerin tek bir ümmet olduğunu akıldan çıkarmamak ve tüm ümmetin birleşmesi uğruna çaba göstermektir.

²⁷ Tam aksinin mümkün olduğu anlaşılmaktadır. Helak edilmemiş fakat bir şekilde tarih sahnesinden silinmiş toplumlar ve onların fertleri tekrar yeryüzüne gelebilir.

²⁸ Kur’an’i eshatoloji.

²⁹ Bu ayette, bu surenin ilk ayetinde belirtilen Kıyamet’in yaklaşma saati ve kâfirlerin bütün öğütlerden gafil oldukları vurgusuna geri dönülmektedir.

³⁰ Tevrat’ta Mısır’dan Çıkış Kitabı/32:13: ‘Kulların İbrahim’i, İshak’ı, İsrail’i anımsa. Onlara kendi üzerine ant içtin, “Soyunuzu gökteki yıldızlar kadar çoğaltacağım. Söz verdiğim bu toprakların tümünü soyunuza vereceğim. Sonsuza dek onlara miras olacak” dedin.’ Zebur’da Mezmurlar Kitabı/37:27-29: ‘Kötülükten kaç, iyilik yap; sonsuz yaşama kavuşursun. Çünkü Yahova doğruyu sever, sadık kullarını terk etmez. Onlar sonsuza dek korunacak, kötülerinse kökü kazınacak. Doğrular yeryüzünü miras alacak, orada sonsuza dek yaşayacak.’

108) De ki: “Muhakkak ki bana ilahınızın ancak bir ilah olduğu vahyolunuyor. Artık teslim olacak mısınız?”

109) Eğer yüz çevirirlerse: “Size düzgünce duyurdum. Vaadolunduğunuz şey, yakın mı uzak mı bilemem” de:

110) “Muhakkak ki O, sözün açık olanını da bilir, gizlediğinizi de bilir.

111) Bilemem, belki de bu sizin için bir belâ ve belli bir süreye kadar faydalanmadır.”

112) Dedi ki: “Rabbim, hak ile hükmet. Sizin yakıştırmalarınıza karşı, Karşılıksız Gözeten Rabbimizden yardım istenir.”

22. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Ölümden sonraki diriliş

- 1) Ey insanlar, Rabbiniz hakkında bilinç sahibi olun! Saat'in sarsıntısı büyük bir olaydır!
 - 2) Onu gördüğünüz gün, her emziren anne emzirdiğini unutur ve her gebe, yüklendiğini bırakır². İnsanları şekerlenmiş³ görürsün. Halbuki onlar şekerlenmiş değildir. Fakat Allah'ın azabı çok şiddetlidir.
 - 3) İnsanlardan bazıları, bütün inatçı şeytanlara uyup bilgisizce Allah hakkında mücadele ederler.
 - 4) O (konu) hakkında, "Kim ona⁴ dönerse muhakkak ki o, onu şaşırır ve onu ateş azabına ulaştırır" diye yazılmıştır.
 - 5) Ey insanlar! Eğer diriliş hakkında şüpheniz varsa, size açıkça gösterelim diye, sizi (önce) topraktan⁵ sonra döllemiş yumurtadan sonra embriyodan sonra biçimli biçimsiz bir ceninden yarattık. İstedığımızı belirlenmiş bir süreye kadar rahimlerde tutuyoruz. Sonra sizi bir çocuk⁶ olarak çıkartırız sonra kuvvetli çağınıza erersiniz. Sizden kiminiz vefat ettirilir, kiminiz de bildikten sonra bilmeme durumuna gelsin diye ömrün en aşağı ucuna geri çevrilir.⁷ Yeryüzünü kurumuş görürsün, üzerine su indirdiğimiz zaman ise silkelenir, gürleşir ve her güzel çiftten bitirir.
 - 6) Bundan dolayı Allah hakikatin ta kendisidir. O, ölümlere hayat verir. O, her şeye güç yetirendir.
 - 7) Ve muhakkak ki Saat gelecektir. Onda şüphe yoktur. Allah mezardakileri diriltecektir.
- İnsanların çoğu Allah hakkında mücadele edip, O'nu hakkıyla tanımazlar**
- 8) İnsanlardan bazıları yol göstericisi ve aydınlatıcı bir kitabı olmaksızın bilgisizce Allah hakkında mücadele ederler.
 - 9) Allah'ın yolundan saptırmak için kasılarak⁸ (bunu yapar). Dünyada onun için rezillik vardır. Kıyamet Günü'nde de ona yakıcı azabı tattıracağız.
 - 10) Bu, senin ellerinin yaptıkları yüzündendir. Şüphesiz Allah, kulları için zulmedici değildir.
 - 11) İnsanlardan öylesi vardır ki Allah'a ucundan kulluk eder. Kendisine bir hayır dokunsa onunla tatmin olur. Kendisine bir belâ dokunsa⁹ yüz üstü döner. Dünyayı da Ahiret'i de kaybeder. İşte bu apaçık bir hüsrandır.
 - 12) Allah'ın dışında, kendisine zarar veremeyecek ve fayda da sağlayamayacak şeylere yalvarır. Bu, uzak bir sapmışlıktır.

¹ RİTÜELSİZ DİN SURESİ

² 'çocuğunu düşürür'

³ 'sarhoş'

⁴ 'Şeytana'

⁵ Döllemeyi oluşturan erkeğin spermi ve kadının yumurtası, onların yediği besinlerden oluşur.

⁶ 'bebek'

⁷ Bu ayet, açıkça reenkarnasyona işaret etmektedir. Zira reenkarnasyon, hayatının amacına ulaşamamış insanların tekrar dünyaya gelmeleri demektir. Buna göre bazı insanlar öldükten sonra hiçbir şey hatırlamayan ve bilmeyen bir bebek olarak dünyaya geri gelirler (Bknz. Kutsal Ruh/16:70. ayet ve ilgili dip not).

⁸ 'gururla'

⁹ 'Başına bir bela gelse'

- 13) Zararı, yararından daha yakın olana yalvarır. (O), ne kötü bir dost, ne kötü bir uyruktur.
- 14) Muhakkak ki Allah, iman eden ve salih işler yapanları altlarından ırmaklar akan cennetlere koyacaktır. Allah, istediğini yapar.
- 15) Kim Allah'ın dünya ve Ahiret'te kendisine yardım edemeyeceğini sanıyorsa, bir yolla göğsü uzansın, sonra da (Allah ile olan ilişkisini tamamen) kessin de bu plâni öfkesini giderebilecek mi baksın!
- 16) İşte biz onu, apaçık ayetler olarak indirdik. Allah, istediğini ve dileyeni hidayete erdirir.
- Allah Kıyamet Günü'nde insanlar arasında hüküm verecektir**
- 17) Allah, Kıyamet Günü'nde iman edenler, Yahudiler, Sabîîler, Hristiyanlar, Mecusiler ve ortak koşanlar arasında hüküm verecektir. Allah, her şeye şahittir.
- 18) Göklerde ve yerde olanların, güneşin, ayın, yıldızların, dağların, ağaçların, canlıların ve insanların birçoğunun Allah'a itaat ettiğini¹⁰ görmedin mi? Birçoğu da azabı hak eder. Allah'ın alçalttığını kimse değerli yapamaz. Muhakkak ki Allah istediğini yapar.
- 19) Bunlar, Rableri hakkında çatışan iki düşman kesimdir. Küfürde direnenler için ateşten elbiseler biçilecek, başlarından aşağı kaynar sular dökülecektir.¹¹
- 20) Onunla içlerinde olanlar ve derileri eritilir.¹²
- 21) Onlar için demirden topuzlar vardır.
- 22) Her defasında o kederden çıkmak isteseler¹³ yine oraya döndürülürler¹⁴ (de kendilerine): “Tadın yakıcı azabı!” (denilir).
- 23) Muhakkak ki Allah, iman eden ve salih işler yapanları altlarından ırmaklar akan cennetlere koyacaktır. Orada altından ve inciden bileziklerle süslenecekler. Elbiseleri de ipektendir.
- 24) Onlar sözün en temizine iletilmişlerdir ve övülen yola ulaştırılmışlardır.
- Allah, dinini İbrahim ile yeryüzüne oturtmuştur**
- 25) Küfürde direnenlere, Allah'ın yolundan ve içerisinde oranın yerlisi ile ziyarete gelenler için eşit kıldığımız Mescid-i Harem'den¹⁵ alıkoyanlara ve orada sapmışlık ve zulme yeltenenlere acıklı bir azap tattıracağız.
- 26) Hani İbrahim'i Beyt'in mekanına yerleştirdiğimizde ona: “Bana hiçbir şeyi ortak tutma ve evimi ziyaret edenler, oraya yerleşenler, (buyruklarıma) boyun eğip (onlara) hürmet gösterenler için temiz tut!” demiştik¹⁶:
- 27) “Ve Hacc'ı insanlara duyur. Sana, yayan ve binekler üstünde bütün uzak yollardan gelsinler.

¹⁰ “Sajda” kelimesi Kur'an'ın birçok ayetinde ‘itaat etme’ manasında kullanılmıştır.

¹¹ Cehennem tasvirlerinde kullanılan bu tip ifadeler, dünyada insanların çok üzülmeleri, sıkılması, bunalması sonucu fiziksel olarak hissedilenlerle aynıdır. ‘Başından aşağıya kaynar sular dökülmek’ deyiimi Türkçede de kullanılan bir deyimdir. Bir insanın başına hiç beklemediği, kendisini utanç dolu bir vaziyete düşürebilecek bir hadise geldiğinde, fiziksel olarak baş tarafından aşağıya doğru gerçekleşen kimyasal reaksiyonlar sonucu başında ve boyun kısmında bu sıcaklığı hisseder. Aynı şekilde çok korkma, kızma gibi durumlarda, insan bünyesi yine yutkunma, daralma, sıcaktan bunalma vb. reaksiyonlar gösterir.

¹² ‘O kaynar su ile içleri ve dışları erir.’

¹³ ‘kurtulmak isteseler’

¹⁴ Kutsal Ruh/16:5,70 ve ilgili dip notlar.

¹⁵ Kur'an'daki ‘Mescid-i Harem’ tabirinin ‘portatif Buluşma Çadırı’ anlamına geldiğini hatırlayalım (İsrail/17:1). Muhammed peygamber bu çadırı günümüzde Mescid-i Aksa'nın bulunduğu yere, o inşa edilmeden önce kurmuştur.

¹⁶ Vaadin Tekrarı/2:125

28) **Kendileri için (birtakım) menfaatlere şahit olsunlar ve kendilerine bilinmeyen nimetleri¹⁷ verdiği için belirlenmiş günlerde Allah'ın ismini ansınlar¹⁸.** O halde onlardan yiyin ve sıkıntı içinde bulunan fakirleri de nimetlendirin.

29) Sonra yükümlülüklerini tamamlasınlar, adaklarını yerine getirsinler ve eski Beyti¹⁹ ziyaret etsinler.

30) Kim Allah'ın yasaklarını yüceltirse, bu, onun için Rabbinin katında daha hayırlıdır. Ve size okunanlar dışındaki **nimetler** helâl kılındı.²⁰ O halde putperestliğin pislüğünden kaçınin ve yalan sözden de kaçınin.

Kur'an'daki Din'de birtakım ibadet ritüelleri yerine "Allah'a teslim olma" vardır

31) Allah için, O'na ortak koşmaksızın Muvahhit olun. Kim Allah'a ortak koşarsa, o, sanki gökten düşüp bir kuşun kapıverdiği veya rüzgârın kendisini ıssız bir yere sürüklediği nesne gibidir.²¹

32) Bu böyledir; kim Allah'ın kanunlarını yüceltirse bu kalplerin bilinçliliğindedir.

33) **Onlarda²² sizin için belirlenmiş bir süreye kadar bir faydalanma vardır.** Onların vardığı yer Eski Beyt'tir.²³

34) **Bilinmeyen nimetleri²⁴ kendilerine rızık olarak vermesinden ötürü Allah'ın ismini anmaları için her bir ümmete ibadet usülleri kıldık.** Sizin ilahınız bir tek ilahdır, O'na teslim olun. Bağlananları müjdele.²⁵

¹⁷ Geleneksel meallerde bu ayet, içinde; 'kesmek, kurban etmek' ifadeleri olmadığı hâlde, 'kurbanların üzerine Allah'ın ismini anma ve onları kesme' ekseninde tercüme edilmektedir. "Behime" kelimesinin anlamı için lütfen Ehli Kitap/5:1'in dip notunu okuyunuz. Hac vesilesiyle dünyanın değişik yerlerinde yaşayan insanlar, bir araya gelerek hayatlarında hiç görmedikleri, bilmedikleri çeşit çeşit nimetleri tanır, öğrenirler. Nitekim ayet 'Kendilerine olan menfaatlere şahit olsunlar' şeklinde başlamaktadır. Dolayısıyla burada, Haccın insanların faydalanması adına son derece atraktif bir hadise olduğu belirtilmektedir.

¹⁸ 'Nimetlerin üzerine Allah'ın ismini anmak' deyiminin açıklaması için lütfen Kur'an/6:138 ayetinin dip notuna başvurunuz.

¹⁹ Bu ayet, "beyti-l'atîq" yani 'eski Ev' ifadesiyle anlatılan yerin, İsrail/17:1'de açıklanan Mescid-i Harem ile farklı olduğunu bir kez daha gözlemlenmektedir. Buna göre, İbrahim'in inşa ettiği Beyt, yani yeryüzünde Allah'a adanan ilk mabet Bekke vadisinde, yani Kudüs'te bulunmaktadır ve bundan dolayı buna 'eski Ev' denilmektedir (bkz. Birliğe Davet/3:96).

²⁰ Bu nimetlerin ne oldukları hakkında Ehli Kitap/5:3'e danışınız.

²¹ Allah'a ortaklar uyduranlar, gökten düşüp de kuşlara yem olan ya da rüzgârın sürüklediği nesnelere benzetilmiştir. Bu kendi hayatının kontrolünü kaybetme, insanî bilinçten uzaklaşma ve darmadağın olmanın en somut halidir.

²² 'Allah'ın kanunlarında'

²³ 'O kanunların temeli Eski Beyt'e kadar dayanır.'

²⁴ "behime"

²⁵ Kuşkusuz her iş ve oluş Allah'ın istemesiyledir. Ümmetlerin kendilerine çizdikleri yol haritaları, ibadet şekilleri ve yöntemleri de nihayetinde Allah'ın yaratması dahilinde gerçekleşir. Zaten ayette 'kıldık/yarattık/yaptık' anlamlarında kullanılan "ja'alna" tabiri kullanılmaktadır. Biz ümmetlere bunu 'emrettik/yazdık/va'zettik/farz kıldık' şeklinde bir durum sözkonusu değildir. Kendilerine 'bir ibadet ritüeli' belirleyen toplumlara karşı peygambere tavsiye edilen, 67. ayette belirtildiği gibi bu kişilerle bir tartışma içine girmeden onları Rabbin yoluna davet etmesidir. Rabbin yolu hem yukarıdaki ayette hem de Vaadin Tekrarı/2:128'de belirtildiği üzere sadece 'O'na teslimiyet'ten geçmektedir. Ve yine 67. ayette belirtildiği gibi bu yol doğru olan yoldur. Kanaatimizce Allah'a ibadet etme amaçlı bir takım ritüeller gerçekleştiren kişilerin alışkanlık haline getirdikleri bu eylemlerinden vazgeçmeleri kolay olmayacağı için onlarla bir tartışma ortamından kaçınılmalıdır. Çünkü onlar eğer bu ritüellerden vazgeçerlerse yerini nasıl dolduracakları konusunda endişe içindedirler. Üstelik geçmiş amellerinin boşa gittiğini düşünmek istemezler. Elçiye tavsiye edilen tartışmaya girmeden sadece Rabbin yoluna çağırmaaktır. Doğruya ulaşan elçiye, eğer ister istemez bir tartışma ortamına girmişse muhataplarına sadece 'Allah sizin yaptıklarınızı bilendir.

35) Onlar Allah anılınca kalpleri ürperen, kendilerine dokunan bir şey karşısında sabreden, salâti ayakta tutan ve kendilerini rızıklandırdığımız şeylerden infak eden kimselerdir.

Allah adına kurban edildikleri sanılan hayvanların etleri ve kanları asla Allah'a ulaşmaz

36) Geçimlikleri²⁶ sizin için Allah'ın işaretlerinden kıldık. Onlarda hayır vardır. Onlar sırada diziliyken üzerlerine Allah'ın ismini anın.²⁷ Yanları üzerine düştüklerinde onlardan yiyin ve kanaat edene de isteyene de yedirin.²⁸ İşte onları size böyle amade kıldı.²⁹ Umulur ki şükredersiniz.

37) Onların etleri ve kanları asla Allah'a ulaşmaz, fakat sizden O'na ancak bilinçliliğiniz ulaşır. Böylece onlara sizin için boyun eğdirdi ki sizi hidayete erdirdiği üzere Allah'ın büyüklüğünü anasınız. İyilik yapanları müjdele.³⁰

38) Muhakkak ki Allah, iman edenlerden (kötülükleri) defeder. Allah hiçbir hain kâfiri sevmez.

Allah ihtilafa düştüğünüz konular hakkında Kıyamet Günü'nde aranızda hüküm verecektir' demesi emredilmiştir (68- 69).

²⁶ “Budne” sözcüğü, Türkçeye de geçmiş olan ‘beden’ kelimesiyle aynı köktendir. “Budun” şeklinde hareketlendiğinde çoğul anlam kazanır. Kur'an boyunca yalnız iki yerde geçer. İlki söz konusu ayettir, diğerinin ise Firavun'un ölümüyle ilgili olduğunu görürüz: ‘O halde bu gün Biz de bedenini yerine geçeceklerle delil olsun diye kurtaracağız. İnsanların çoğu delillerimizden gafildirler’ (Tevhit/10:92). Kur'an'ın çeşitli ayetlerinde anne rahmindeki bebeğin önce ‘cenin,’ ruh üflendikten sonra ‘nefs,’ doğduktan sonra “walad,” gençlik çağında “gulam” olarak adlandırıldığını biliyoruz. Yetişkin bir insanın vücudu söz konusu olduğunda da bunun ‘beden’ olarak adlandırıldığı Tevhit/10:92 ayetinden anlaşılmaktadır.

Bedenlenme olgusunu tabiatı uygularsak, bir meyve ağacı önce çiçek açar sonra meyveye durur. Meyvenin yenecek olgunluğa erişmesi onun bedenlenmesidir. Bir buğday tanesinin önce yeşerip filizlenmesi sonra başağa durması, sararması ve artık olgunlaşan/bedenlenen buğdayın harman edilmeye hazır hale gelmesi gibi... Söz konusu ayette Allah, ‘budun’un bir işaret olduğunu söylemektedir. Ayette bedenlenen bu nimetlerin bizim ‘hizmetimize’ verildiği de vurgulanmaktadır. Bedenlenen bu nimetler ‘sıra sıra dizildiklerinde’ ya da ‘yanları üzerine düştüklerinde’ onlardan yememiz ve başkalarına da yedirmemiz öğütlenmektedir. Ayette ‘kesme, boğazlama’ kelimeleri de geçmediğine göre bu meselenin hayvan boğazlamakla ilgisi yoktur. Bu kelimenin kavram alanı, geleneksel teolojinin bu kelimeye yüklediği anlamdan daha kapsayıcıdır. Anlamamız gereken; bitkileri hasat zamanını gözeterek tüketmek ya da bizim hizmetimize sunulmuş hayvanların sütünden, yumurtasından ve balından yararlanacaksa ‘uygun koşullarda’ yararlanmayı bilmektir. Eğer hayvan yeni doğum yapmış ve kendi yavrusunu beslemeliyse bu hayvanın ‘budun’ olmadığı anlaşılmalıdır. Hayvanların üreme, bitkilerin yeşerme dönemlerinde dikkatli olunmalıdır.

²⁷ Kur'an/6:138

²⁸ Bu ayete, geleneksel müfessirler tarafından ‘hayvanlar, yanlarına ölü olarak düştüklerinde onları yiyin’ şeklinde anlam yüklenilmektedir. Halbuki, ayette onların ölmüş veya kesilerek öldürülmüş olarak yere düşmelerinden bahsedilmemektedir. Burada kastedilen ‘hayvanların dinlenme amaçlı uzanmalarını sağlamak ve sonrasında da onların sağlabilmesi’dir. Nitekim on beş sene boyunca süt endüstrisinde, on sene boyunca da büyük baş hayvan bakımında uzman olmuş Amerikalı Prof. Dr. Gordie Jones, yapmış olduğu denemeler sonrası, ineklerin rahat ettirilmeleri halinde süt üretimlerinin önemli ölçüde artacağını ve buna ilave olarak fazladan bir saat boyunca uzanmalarını sağlamanın da günlük üretimlerinin en az 1.7 litre artacağı sonucuna ulaşmıştır (<https://www.progressivedairyCanada.com/topics/facilities-equipment/cow-comfort-must-do-s-for-an-extra-few-litres-of-milk>). Bu araştırma ayrıca, bir Amerikan süt endüstrisi araştırma ve bilgilendirme organizasyonu olan Minor Institute tarafından New York'ta 2014 Aralık ayında yapılan bir konferansta kamuoyuna sunulmuştur (<http://www.whminer.org/img/proceedings-2014-dairy-day.pdf>). Bütün bunlara ek olarak ayette yine ‘onları yiyin’ değil, ‘onlardan yiyin’ denmekte olduğu da gözden kaçmamalıdır.

²⁹ Bu ifade açıkça geçimlik hayvanların öldürülmesi değil, sağlımları için insanlara göstermiş oldukları uysallıktan bahsetmektedir.

³⁰ Kur'an, bir önceki ayetin bağlamına uygun olarak bu ayette de hayvanlara güzel davranışları anmaktadır. Geleneksel İslam'ın bu ayeti görmezden gelerek hayvanları kesmeyi, öldürmeyi Allah'a yakınlaşma vesilesi sayması oldukça şaşırtıcıdır.

Müminler, kendileriyle savaşımlarla savaşımlırlar

39) Kendilerine savaş açılanlara, zulme uğramaları sebebiyle (savaş için) izin verildi. Muhakkak ki Allah, onlara yardım etmeye güç yetirendir.

40) Onlar sırf “Rabbimiz Allah’tır” dedikleri için haksız yere yurtlarından çıkarıldılar. Eğer Allah, insanların bazımlarını bazımlarıyla defetmese, manastırlar, kiliseler, yardımlaşma evleri ve içinde Allah’ın isminin çokça anıldığı mescitler yıkılırdı. Muhakkak ki Allah, kendisine yardım edenlere yardım eder. Şüphesiz Allah güçlüdür, yücedir.

41) Onlar öyle kimselerdir ki kendilerini dünyada bir konuma yerleştirsek salâti ayakta tutar, zekâtı verir, sağduyuyu emreder ve sınır tanımazlığı yasaklarlar. İşlerin sonu Allah’a aittir.

Peygamberlerin yalanlanması

42) Seni yalanlarsa, onlardan önce Nuh, Ad ve Semud kavimleri de yalanlamışlardı.

43) Ve İbrahim kavmi ve Lut kavmi de...

44) Medyen halkı da... Musa’yı da yalanlamışlardı. Bunun üzerine o kâfirlere mühlet verdim, sonra da onları yakaladım. (Sınır) tanımamanın sonu nasılmış?

45) Zulmediyorlarken helak ettiğimiz nice beldeler vardır ki (şimdi) damları yıkılmış, kuyuları ve yüksek sarayları terk edilmiş (haldedir).

46) Düşünecek kalplere veya duyacak kulaklara sahip olmak için yeryüzünde dolaşmıyorlar mı? Doğrusu şu ki gözler kör olmaz, sinelerdeki kalpler kör olur.

47) Allah vaadinden asla dönmeyeceği hâlde senden azabın çabuklaştırılmasını istiyorlar. Muhakkak ki Allah katında bir gün, sizin saymanızla bin yıl gibidir.

48) Zulmediyorlarken kendilerine öncesinde mühlet verdiğim sonrasında ise yakaladığım nice beldeler vardır. Dönüş banadır.

49) De ki: “Ey insanlar, ben sizin için apaçık bir uyarıcıyım!”

50) İman edenler ve salih işler yapanlara bağışlanma ve bol rızık vardır.

51) Ayetlerimizi etkisizleştirmeye çalışanlara gelince, işte onlar cehennem ehlidir.

Peygamberlerin basireti

52) Senden önce hiçbir resul veya nebi göndermedik ki, ümit ettiğinde şeytan onun temennisine bir şey karıştırmış olmasın. Fakat Allah, şeytanın karıştırdığı şeyi ortadan kaldırır sonra Allah ayetlerini sağlamlaştırır. Allah bilendir, hikmet ve hüküm sahibidir.

53) Şeytanın karıştırdığı şeyi de kalplerinde hastalık olanlar ve katı kalpliler için bir fitne sebebi kıldık. Muhakkak ki zalimler, uzak bir ayrılık içindedirler.

54) Bir de kendilerine ilim verilenlerin, o (ümitte) Rabbinden gelen bir gerçek olduğunu bilmeleri, böylece ona iman etmeleri ve kalplerinin ona bağlanması için. Muhakkak ki Allah, iman edenleri doğru yola iletir.

Kıyamet Saati gelince

55) Küfürde direnenler, kendilerine Saat ansızın gelinceye veya kökleri kesen bir günün azabı gelinceye kadar kuşklarından vazgeçmezler.

56) Mülk o gün tamamıyla Allah’ındır. Aralarında hükmeder. İman edenler ve salih işler yapanlara gelince; onlar nimetlerle dolu cennetlerdedirler.

57) Ayetlerimizi tanımazdan gelenler ve yalanlayanlar için ise alçaltıcı bir azap vardır.

58) Allah yolunda hicret edenler, savaşanlar veya ölenleri Allah güzel bir rızıkla rızıklandıracaktır. Muhakkak ki Allah, rızıklandırılanların en hayırlısıdır.

59) Onları razı olacakları bir yere koyacaktır. Muhakkak ki Allah bilendir, yumuşak muamele edendir.

60) Bu böyledir. Kim kendisine uygulanan eziyete aynısıyla karşılık verir de bunun sonrasında aşırılığa uğrarsa Allah ona muhakkak ki yardım edecektir. Muhakkak ki Allah affedendir, bağışlayandır.

Göklerdeki ve yerdeki düzeni kuran Allah'tır

61) Bu böyledir, çünkü Allah geceyi gündüze katar, gündüzü de geceye katar. Muhakkak ki Allah işitendir, görendir.

62) Bu böyledir, çünkü Allah gerçeğin ta kendisidir ve şüphesiz O'nun dışında yalvardıkları ise batılın ta kendisidir. Muhakkak ki Allah yücedir, çok büyüktür.

63) Görmedin mi Allah gökten su indirir de yeryüzü yemyeşil olur. Muhakkak ki Allah lütuf sahibidir, her şeyden haberdar olandır.

64) Göklerde ve yerde ne varsa O'nundur. Allah, bir şeye ihtiyacı olmayandır, hamd edilendir.

65) Görmedin mi Allah, yerde olanları ve emri ile denizde akıp gitmekte olan gemiyi size boyun eğdirdi. O, izni olmaksızın yere düşmesin diye göğü de tutuyor. Muhakkak ki Allah insanlar için kolaylık sağlayandır, merhamet edendir.

66) Size hayat veren, sonra öldüren sonra yine hayat veren O'dur. Muhakkak ki insan nankördür.

Başka toplumların ibadet usulleri hakkında tartışmama

67) Her bir ümmet için ibadet usulleri kıldık, onlar onu izlerler. O halde bu konuda seninle tartışmasınlar. Sen onları Rabbine çağır. Muhakkak ki sen doğruya ulaştın.³¹

68) Eğer seninle tartışarlarsa: "Allah sizin yaptıklarınızı daha iyi bilendir!" de.

69) Allah, ihtilafa düştüğünüz konular hakkında Kıyamet Günü'nde aranızda hüküm verecektir.

70) Bilmez misin ki Allah göklerde ve yerde ne varsa bilir. Muhakkak ki bunlar bir kitaptadır. Bu, Allah için kolaydır.

Allah'tan başka ilahlar edinenlerle müminlere öğüt

71) Onlar, Allah'ın dışında, hakkında hiçbir delil indirmedikleri ve bilgi sahibi olmadıkları şeylere kulluk ediyorlar. Zalimler için hiç bir yardımcı yoktur.

72) Onlara apaçık ayetlerimiz okununca küfürde direnenlerin yüzlerindeki inkârı tanırın³². Neredeyse kendilerine ayetlerimizi okuyanlara saldıracaklar. De ki: "Size bundan daha kötüsünü haber vereyim mi? Ateş! Allah küfürde direnenlere onu vaat etmiştir. Ne kötü bir varış yeridir!

73) Ey insanlar, size bir örnek veriliyor, o halde onu dinleyin! Allah'ın dışında yalvardıklarınız bir araya toplansalar bir sinek bile yaratamazlar. Eğer sinek onlardan bir şey kapacak olsa, onu dahi geri alamazlar. İsteyen de istenilen de güçsüz.

74) Allah'ın kadrini hakkıyla takdir edemediler. Muhakkak ki Allah kuvvetlidir, yücedir.

³¹ Kur'an, insanların Allah'a nasıl ibadet edecekleri hakkında hiçbir öngöründe bulunmaz. İnsanlar evlerinde veya kiliselerde düz üstü çöküp ellerini birleştirerek de dua edebilirler, camilerde namaz kılarak da... Kur'an'ın iman edenlerden istediği Allah'a ve Ahirete iman etmek ve iyi bir insan olmaktır. Bundan ötesini yapmak veya yapmamak, yapacaksa da nasıl, nerede ve ne zaman yapacağı kişiye kalmıştır. Önemli olan, ayette de belirtildiği gibi bu insanların Rablerine çağırılmasıdır. Bu, en doğru yoldur.

³² 'fark edersin'

- 75) Allah, meleklerden ve insanlardan resuller seçer. Muhakkak ki Allah işitendir, görendir.
- 76) Hali hazırdaki durumlarını ve geçmişlerini bilendir. Tüm işler Allah'a döndürülür.
- 77) Ey iman edenler! Rabbinize boyun eğin, itaat edin³³, kulluk edin ve hayırlar işleyin. Umulur ki kurtuluşa erersiniz.
- 78) Allah için hakkıyla cihad edin. O sizi seçti ve atanız İbrahim'in inanç ve hayat tarzı olan dininde sizin için güçlük kılmadı. Resulün üzerinize şahit olması ve sizin de insanlar üzerine şahit olmanız için sizi daha önce de şimdi de 'teslim olmuşlar' olarak adlandırdı. O halde salâti ayakta tutun, zekâtı verin ve Allah'a bağlanın. O, sizin mevlanızdır. O, ne güzel mevla, ne güzel yardımcıdır.

³³ 'secde' kelimesi Kur'an'ın birçok ayetinde "itaat etme" manasında kullanılmıştır.

23. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Müminlerin özellikleri

- 1) Gerçek şu ki müminler kurtuluşa ermişlerdir.
- 2) Onlar salâtlarında tevazu içindedirler.²
- 3) Boş sözlerden yüz çevirirler.
- 4) Zekâtı uygularlar.
- 5) İffetlerini korurlar.
- 6) Sadece eşleri veya antlaşmalarının hükmü altında olanlara karşı kınanmazlar.³
- 7) O halde kim bunun ötesini ararsa, onlar sınırı aşanlardır.
- 8) Onlar emanetlerini ve antlaşmalarını gözetirler.
- 9) Onlar salâtlarını muhafaza ederler.
- 10) İşte onlar varis olanlardır;
- 11) içinde kalıcı oldukları Firdevs'e varis olacak olanlar.

Allah'ın insanı ve yeryüzündeki hayatı yaratması

- 12) Andolsun ki biz insanı balçık özünden yarattık.
- 13) Sonra onu döllenmiş bir yumurta olarak yerleşim mekanında şekillendirdik⁴.
- 14) Sonra o döllenmiş yumurta ile bir embriyo yarattık, embriyoyla bir cenin yarattık, ceninle kemikleri yarattık, kemiklere et giydirdik sonra da onu son bir yaratışla inşa ettik. Yaratıcıların en güzeli olan Allah ne yücedir!
- 15) Bunun ardından siz muhakkak ki öleceksiniz.
- 16) Sonra Kıyamet Günü'nde mutlaka diriltileceksiniz.

¹ MÜMİNLER SURESİ

² Kur'an'ın değişik ayetlerinde "şalât" kavramının, müminlerin gerek dinî gerek dünyevî işlerde birbirleriyle dayanışma amacıyla biraraya gelmeleri anlamında olduğu vurgulanmıştır.

³ Bazı müfessirler bu ayeti kullanarak Kur'an'ın erkeklere birden fazla kadınla evlenme yetkisi verdiğini savunabilir. Fakat Kur'an'a göre bunun mümkün olmadığı Yetimler/4:3'ün dip notunda belirtilmiştir. Bu ayette anlatılmak istenen hadise, bir mümin erkeğin, eşiyle aile içi münasebetleri veya kendisiyle antlaşmalı boşanmış olan bir kadınla olan irtibatı, görüşmesi, oturup kalkması, onu 'iffetsiz' kılmadığıdır. İki boşanma türünden biri olan 'antlaşmalı boşanma,' Vaadin Tekrarı/2:229 ayetinde ve dip notunda belirtilmiştir. Ayrıca ev içerisinde kendisine antlaşmalı olarak hizmet eden bir kadınla, zina yapmadığı takdirde, bir aile halkı ilişkisi kurması da buna dahildir. Fakat Ahlakî Kurallar/24:58 ayetinde de belirtildiği gibi bu kadınlar, evinde yaşadıkları erkeklerle onların nikahlı kadınları gibi hareket edemezler ve ayette belirtilen sınırlara riayet etmek durumundadırlar. Zira aile içi, sıradan bir münasebetin dışına çıkmak, yukarıdaki ayetin hemen sonrasında 'sınırı aşmak' olarak nitelenmiştir.

Ayrıca, Kur'an'ın Vaadin Tekrarı/2:228 ayetinde; 'Boşanmış kadınlar üç hayız süresi beklerler' buyrulmaktadır. Bu zaman zarfında kadın, evini terketmez ve karı-koca ilişkisi olmaksızın eşiyle aynı evde yaşar. İddet süresi bittiğinde ise tümüyle ayrılmak ya da barışmak, çiftlerin vereceği bir karardır. Bu bekleme dönemi, karı-kocanın kararlarını yeniden gözden geçirmeleri içindir.

Yukarıdaki ayet ve konu bağlamı sadece mümin erkeklerle sınırlandırılmamalıdır, zira ayetlerde 'erkek' müminler denmemektedir. Dolayısıyla burada zikredilen iffet konusuna kadınlar da dahil olmaktadır. Nitekim Ahlakî Kurallar/24:31 ayetinde de bu sefer bizzat kadınların, antlaşmayla hükmettikleri insanlar ile (cinsel olmayan) münasebetlerinden dolayı kınanmayacağı bildirilmektedir.

⁴ "ja'alna" kelimesi Kur'an'da 'koymak, kılmak, etmek, yapmak, yaratmak, seçmek, şekillendirmek' gibi geniş manalara gelmektedir. Konunun bağlamına göre en uygun anlamı uygulanır.

- 17) Andolsun ki üstünüzde yedi yol yarattık. Biz yaratmadan gafil değiliz.
- 18) Ve gökten belirli bir miktar su indirdik ve onu yeryüzünde tutuyoruz. Muhakkak ki onu gidermeye de güç yetirenleriz.
- 19) Onunla sizin için hurmalıklardan ve üzümlüklerden bahçeler yaptık. Sizin için içlerinde çokça meyveler vardır ve onlardan yersiniz.
- 20) Ve Sina Dağı'nda yetişen, yiyenlere yağ ve katık bitiren bir ağaç...
- 21) Hayvanlarda da sizin için bir ibret vardır. İçindeki şeyden size içiririz. Ve sizin için onlarda çokça faydalar vardır ve onlardan yersiniz.
- 22) Hem onlar hem de gemiler üzerinde taşınırsınız.

Nuh Tufanı ve sapmış insanların tamamen yeryüzünden silinmesi

- 23) Andolsun ki Nuh'u kendi kavmine gönderdik de: "Ey kavmim! Allah'a kulluk edin. Sizin için O'ndan başka bir ilah yoktur. Hâlâ bilinçlenmez misiniz?" dedi.
- 24) Kavminden küfürde direnenlerin önde gelenleri: "Bu sizin benzeriniz olan bir beşerden başkası değildir! Size karşı üstünlük (elde etmek) istiyor. Eğer Allah isteseydi bir melek indirirdi. Biz önceki (gelip geçmiş) atalarımızdan böyle bir şey işitmedik" dediler:
- 25) "Bu, cinnet getirmiş⁵ bir adamdan başkası değildir. Hele bir süreye kadar onu gözetleyedurun."
- 26) (Nuh): "Rabbim, yalanlamalarına karşı bana yardım et!" dedi.
- 27) Bunun üzerine ona: "Gözetimimiz (altında) ve vahyimizle gemiyi yap. Emrimiz gelip tandır kaynayınca, tüm eşlerden birer çift ve aleyhlerine söz geçmiş olanlar dışındaki ehlini ona yerleştir⁶. Zulmedenler için bana başvurma. Onlar boğulacaklardır!" diye vahyettik.
- 28) Sen ve beraberindekiler gemiye yerleştiğinizde: "Bizi zalimler topluluğundan kurtaran Allah'a hamd olsun!" de.
- 29) Ve: "Rabbim, beni mübarek bir yere indir. Sen indirenlerin en hayırlısısın" de.
- 30) Muhakkak ki bunun hakkında deliller vardır ve biz muhakkak denemeden geçiririz.

Nuh peygamberden sonra insanlara sonsuz hayatı müjdeleyen elçiler gönderilmesi

- 31) Sonra onların arkasından başka bir nesil inşa ettik.
- 32) Kendi aralarından, onlara: "Allah'a kulluk edin. Sizin için O'ndan başka ilah yoktur. Hâlâ bilinçlenmez misiniz?" (desin) diye bir de resul gönderdik.
- 33) Kendi kavminden, küfürde direnen, Ahiret kavuşmasını yalanlayan ve kendilerine bu dünya hayatında genişlik verdiğimiz önde gelenleri: "Bu sizin benzeriniz olan bir beşerden başkası değildir! Sizin yediğinizden yiyor ve sizin içtiğinizden içiyor!" dedi(ler):
- 34) "Eğer sizin gibi bir beşere uyacak olursanız mutlaka hüsrana uğrayanlar olursunuz.
- 35) Size, siz ölüp de toprak ve kemik haline geldiğinizde çıkarılacağınızı mı vaadediyor?
- 36) Vaat edildiğiniz şey çok, çok uzak!
- 37) Dünya hayatından başkası yoktur. Ölürüz, yaşarız.⁷ Biz (bir daha) diriltilecek değiliz.
- 38) Bu adam sadece Allah'a yalanla iftira atıyor. Ona iman edecek değiliz."
- 39) (Elçi): "Rabbim, yalanlamalarına karşı bana yardım et" dedi.

⁵ 'delirmiş'

⁶ 'bindir'

⁷ '(en başta) ölüyken (ilk defa) hayat sahibi oluruz'

40) (Allah): “Yakında pişman olacaklar” dedi.

41) Derken onları gerçek bir patlama yakalayiverdi⁸ de onları bir süprüntü haline getirdik. Zalimler topluluğu uzak olsun!

42) Sonra onların ardından başka nesiller inşa ettik.

43) Hiçbir ümmet süresini öne çekemez, erteleyemez de.⁹

44) Sonra ardı ardına resullerimizi gönderdik. Her ümmete kendi resulü geldiğinde onu yalanladılar. Biz de bazılarını bazısının peşinden sürdük ve onları birer hikâye kıldık. İman etmeyen toplum uzak olsun!

Musa ve Harun’un gönderilmesi

45) Sonra Musa ve kardeşi Harun’u delillerimiz ve apaçık bir yetkiyle gönderdik

46) Firavun’a ve ileri gelenlerine. Bunun üzerine büyüklendiler. (Zaten) böbürlenmiş bir toplumdular.

47) “Toplumları bize kulluk eden ve bizim benzerimiz olan şu iki beşere mi iman edeceğiz?” demişlerdi.

48) Böylece o ikisini yalanladılar da helak edilenlerden oldular.

49) Andolsun ki biz Musa’ya belki hidayete ererler diye Kitab’ı verdik.

Meryem ve İsa’nın birer ‘delil’ kılınması

50) Meryem’in oğlunu ve annesini de bir delil kıldık. O ikisini yerleşime elverişli ve akarsuyu olan bir tepede barındırmıştık.

51) Ey resuller, temiz şeylerden yiyin ve salih işler yapın! Ben, yaptıklarınızı bilirim.

İnananların tek bir din altında yeniden birleşmesi

52) Muhakkak ki ümmetiniz tek bir ümmettir. Ben de Rabbinizim. O halde benim hakkımda bilinç sahibi olun!

53) (Fakat) aralarındaki işleri¹⁰ sayfalar halinde koparıp ayırdılar. Her bir fırka kendinde olanla sevinip (durmaktadır).¹¹

54) Artık sen onları bir süreye kadar dalgınlıkları içinde bırak.¹²

55) Sanıyorlar mı ki kendilerini mal ve oğullarla desteklemiş olmamızla

56) onların iyiliğine koşuyoruz? Hayır! Onlar farkında değiller.

57) Muhakkak ki, Rablerinin haşyetinden titreyenler

58) ve Rablerinin delillerine iman edenler¹³

59) ve Rablerine ortak koşmayanlar¹⁴

60) ve Rablerine dönecekleri için verdiklerini kalpleri ürpererek verenler;

⁸ Bknz.: Ötelerden Müdahale/15:73,83

⁹ Bknz.: Ötelerden Müdahale/15:5

¹⁰ ‘irtibatları’

¹¹ Bu ayet Kur’an’da bütün insanların birleşmesi adına varolan birçok ayetten biridir.

¹² Daha önce birçok ayetin dip notunda anlatılmaya çalışıldığı gibi, Kur’anî eshatolojiye göre bütün insanları tek bir din altında birleştirip, Allah’ın muradını yerine getirecek olan şahıs, İsa Mesih’tir (Birliğe Davet/3:64). Bu sebeple Muhammed peygambere bu sorumluluk yüklenmemiş, ondan bunu, o misyonun asıl sahibine bırakması istenmiştir. Muhammed peygamberin dünyadaki misyonu, Kutsal Ruh/16:82’de belirtildiği gibi insanlara rahmet olarak vahyedilen Kur’an’ı mümkün olduğunca etrafına tebliğ etmek olmuştur.

¹³ Eshatoloji: İkinci kez geldiğinde ‘delil’ olan İsa’ya iman etmek.

¹⁴ Eshatoloji: İsa Mesih ikinci kez geldiğinde bu sefer Allah’a ortak koşulmaması.

61) işte onlar, hayırlarda yarışmaktadırlar ve bunda öncüdürler.

İsa'nın ikinci kez gelişinden önceki Ehli Kitab'a Kur'an hakkında yapılan gönderme

62) Kimseye kapasitesinin dışında sorumluluk yüklemeyiz. Yanımızda gerçeği söyleyen bir kitap vardır ve onlara zulmedilmez.

63) Hayır, onların kalpleri bu mevzuda dalgınlık içindedir.¹⁵ Onların bundan başka işleri vardır ve hep onunla meşguldürler.

64) Onların önde gelenlerini azapla yakaladığımızda hemen feryat ederler.

65) Bugün feryat etmeyin, çünkü bizden yardım görmeyeceksiniz.

66) Size ayetlerim okunduğunda topuklarınızın üzerinde geri dönüyordunuz.

67) O (okunmaya) karşı böbürlenip, geçip uzaklaşıyordunuz.

68) Onlar bu sözü incelemiyorlar mı?¹⁶ Yoksa onlara evvelki atalarına gelmeyen bir şey mi geldi?

69) Yoksa resullerini tanımadıkları için mi inkâr ediyorlar?

70) Yoksa onda delilik olduğunu mu söylüyorlar? Bilakis, onlara hakkı getirdi (fakat) onların çoğu haktan hoşlanmazlar.

71) Eğer hak onların arzularına uysaydı, göklerin, yerin ve içindekilerin düzeni bozulurdu. Hayır! Onlara öğütlerini getirdik de onlar öğütlerinden yüz çevirmekteler.

72) Yoksa onlardan bir vergi mi istiyorsun?¹⁷ Hâlbuki Rabbinin vergisi daha hayırlıdır. O, rızık verenlerin en hayırlısıdır.

73) Muhakkak ki sen onları doğru yola davet ediyorsun.

74) Ahiret'e iman etmeyenler ise yoldan sapanlardır.

75) Eğer biz onlara merhamet edip sıkıntılarını gidersek, azgınlıkları içinde ısrarla bocalamaya devam ederler.

76) Andolsun ki onları bir azapla yakalamıştık da yine Rablerine boyun eğmediler, tevazu sahibi olmadılar.

77) Onlara şiddetli bir azabın kapısı açıldığında onun içinde ümitsiz kalıverirler.

78) O'dur sizin için işitme, görme ve gönüller inşa eden. Ne kadar az şükrediyorsunuz!

79) Sizi yeryüzünde bitiren O'dur. O'na (döndürülüp) toplanacaksınız.

80) Hayat veren ve öldüren O'dur. Geceyi ve gündüzü farklılaştırmak da O'na aittir. Hâlâ akletmez misiniz?

81) Ne var ki, "Bunlar evvelkilerin dediklerinin benzeri" derler.

82) "Öldüğümüz; toprak ve kemik olduğumuzda diriltileceğiz, öyle mi" derler:

83) "Andolsun ki bu, bize olduğu gibi daha öncesinde atalarımıza da vaadedilmişti. Elbette ki bunlar ancak eskilerin masallarıdır!"

84) De ki: "Eğer biliyorsanız yeryüzü ve içindekiler kimindir?"

85) "Allah'ındır" diyecekler. Hâlâ öğüt almayacak mısınız?

86) De ki: "Yedi gök ve büyük yönetimin Rabbi kimdir?"

87) "Allah'a aittir" diyecekler. Hâlâ bilinçlenmeyecek misiniz?

¹⁵ Kur'an'a hâlâ iman etmemiş Ehli Kitap.

¹⁶ 'Onlar Kur'an'ı incelemiyorlar mı?'

¹⁷ Büyük İşaret/9:29

88) De ki: “Eğer biliyorsanız, her şeyin yönetimi elinde olan, koruyup kollayan (fakat) kendisi korunmayan¹⁸ kimdir?”

89) “Allah’tır” diyecekler. De ki: “O halde nasıl böyle büyüleniyorsunuz?”

90) Hayır! Biz onlara hakkı getirdik (fakat) onlar kesinlikle yalancıdırlar.

İsa ‘Allah’ın Oğlu’ değildir, Allah evlat edinmemiştir ve O’ndan başka ilah yoktur

91) Allah evlat edinmemiştir. Onunla beraber hiçbir ilah yoktur. Öyle olsaydı her ilah yarattığını götürürdü ve muhakkak bazıları bazılarına üstün gelirdi. Allah, onların yakıştırmalarından münezzehtir.

92) Gaybı da, tanık olunanı da bilir. Onların yakıştırdıkları ortaklardan yücedir.

93) De ki: “Rabbim, eğer bana onlara vadettiğini göstereceksen,

94) Rabbim, o halde beni o zalimler toplumunun içinde kılma!”

95) Muhakkak ki onlara vadettiğimiz şeyleri sana göstermeye güç yetiririz.

96) Kötülüğü en güzel olanla defet. Biz onların yakıştırmalarını biliriz.

97) Ve: “Rabbim, şeytanların kışkırtmalarından sana sığınırım” de:

98) “ve onların bana yaklaşımlarından da sana sığınırım!”

99) Onlardan birine ölüm geldi mi: “Rabbim, beni geri gönder!” der:

100) “Orada terk ettiğim şeylerde¹⁹ salih işler yaparım.” Asla! Bu (ancak) onun söylediği bir sözdür. Diriltilecekleri güne kadar önlerinde bir kavuşma sınırı²⁰ vardır.

101) Suretlere üflendiğinde artık o gün aralarında ne akrabalık ilişkileri ne de birbirlerinin (halini) sorma olacak.

102) Kimin tartısı ağır basarsa, işte onlar kurtuluşa erenlerdir.

103) Kimin tartıları hafif gelirse işte onlar cehennemde kalacaklarından ötürü kendilerini hüsrana uğratanlardır.

104) Ateş yüzlerini yalar ve orada kasılıp kalırlar.

105) Size ayetlerim okunduğunda onları yalanlayanlar sizler olmadınız mı?

106) “Rabbimiz, bedbahtlığımız bizi yendi, biz sapmış bir toplum olduk.

107) Rabbimiz, bizi bundan çıkar. Eğer (bir daha zulme) dönersek işte o zaman zalimlerden oluruz.

108) (Allah): “Sinin orada ve benimle konuşmayın” der.

109) Muhakkak ki kullarımdan bir kısmı: “Rabbimiz, iman ettik, bizi bağışla, bize merhamet et, Sen merhametlilerin en hayırlısısın” derlerdi de

110) siz de onları alaya alırdınız. Ta ki (bu gülmeniz) beni anmanızı (tamamen) size unutturdu. Onlara gülüp dururdunuz.²¹

111) Bugün sabretmelerinin karşılığını onlara verdim. İşte onlar kazananlardır.

112) (Allah): “Yeryüzünde kaç yıl kaldınız?” dedi.

¹⁸ ‘koruyan fakat kendisi korunmaya ihtiyacı olmayan’

¹⁹ Ayet bize ölen kişinin ‘tekrar dönmeyeceğini’ değil, ‘terk ettiği işlere dönemeyeceğini’ söyler. Ölen kişi, reenkarne olup tekrar yeryüzüne geldiğinde eski ailesiyle arasında soy-sop bağı kalmayacağı için ‘terk ettiği şeylere’ dönmesi mümkün olmayacaktır.

²⁰ İki alemin birleştiği sınır bölgesi

²¹ Zalimlere reenkarnasyon yoluyla tekrar dünyaya gelme fırsatı verilmeyecek

113) “Bir gün veya günün bir kısmı kadar. Sayanlara sor” dediler.

114) (Allah): “Ancak az bir süre kaldınız. Keşke bunu bilmiş olsaydınız” dedi:

115) “Sizi boşuna yarattığımızı ve bize döndürülmeyeceğinizi mi sandınız?”

116) Gerçek hükümdar olan Allah pek yücedir. O’ndan başka ilah yoktur. Yüce yönetimin Rabbidir.

117) Kim hakkında hiçbir delil olmadığı halde Allah’la beraber başka ilahlara yalvarırsa hesabı muhakkak ki Rabbinin katındadır. Muhakkak ki kâfirler kurtuluşa eremezler.

118) De ki: “Rabbim, bağışla, merhamet et, Sen merhametlilerin en hayırlısısın.”

24. SURE¹

Karşılıksız Gözetin, Merhamet Eden Allah'ın adıyla

Zina edenlere uygulanacak ceza

1) Bir sure ki onu indirdik ve belki öğüt alırsınız diye içinde indirdiğimiz apaçık ayetleri yasa kıldık.

2) Zina eden kadın ile zina eden erkeğin her birisini yüz kere celdeleyin.² Eğer Allah'a ve Ahiret Günü'ne iman ediyorsanız, Allah'ın Dini'ni (uygulamada) onlara karşı acıma (hissi) sizi tutmasın. O ikisinin bu azabına müminlerden bir topluluk da şahit olsun.

3) Zina eden bir erkek, zina eden veya müşrik olan bir kadından başkasını nikahlamaz. Zina eden bir kadın da zina eden veya müşrik olan bir erkekten başkasını nikahlamaz. Bu, müminlere haram kılınmıştır.

Kişiyi zina ile suçlayabilmek kolay değildir

4) Özgür bir kadını suçlayan³ ve sonrasında da dört şahit getirmeyenleri seksen kere celdeleyin ve onların şahitliğini asla kabul etmeyin. Onlar fasıkların ta kendileridir.⁴

¹ **AHLAKÎ KURALLAR SURESİ:** Kanaatimizce bu surede ağırlıklı olarak, kişilerin gerek ev içinde aile fertleriyle, gerekse de dışarıda diğer insanlarla ilişkilerinde ve bilhassa peygambere karşı tutum ve tavırlarında dikkat etmeleri gereken kurallardan söz edilmesi sebebiyle isminin Ahlakî Kurallar Suresi olması en uygundur.

² Geleneksel İslam anlayışında olduğu gibi 'zina,' sadece, evli olmayan bir kişinin yine evli olmayan başka birisiyle cinsel ilişkide bulunmasını kapsamaz. Bir ilişkinin zina sayılabilmesi için zinayı yapanlardan en az birinin başka bir insanla evli olması gereklidir. Evli olmadığı halde cinsel ilişkide bulunmak ise Kur'an'ın Yetimler/4:24, 25 ve Ehli Kitap/5:5 ayetlerinde 'sefihlik, banâllik' olarak değerlendirilir.

Zina, sağlıklı bir toplumun en küçük hücre taşı olan aile yapısını yerle bir eden bir davranıştır. Zina sonucunda ortada kalan çocuklar, kişinin geleceğini alt-üst eden durumlar, hastalıklar ve daha birçok, kişiyi ve toplumu negatif etkileyen sonuçlar meydana gelir. Kur'an, bu tip durumların önüne geçme adına, öncelikle kişinin terbiyesi ve bilinçli olmasını, iffetini muhafaza etmesini, zinaya da asla yaklaşmamasını tavsiye eder. Buna rağmen sınırı aştıkları takdirde müminler ve aile bireyleri önünde utanç duruma düşürülecekleri ile tehdit eder. Bütün bunlar, kişinin o adımı atmaması açısından çok kuvvetli tedbirlerdir. Bütün bunları dinlemeyip topluma kötü örnek olacak fertlere ise diğer insanlara ibretlik olması açısından bu ceza uygulanır.

Peki bu ceza nasıl uygulanmalıdır? Ayette kullanılan kelimeler bu cezanın nasıl uygulanacağı konusunu aydınlatmaktadır. Ayette geçen 'cild' kelimesi Türkçede olduğu gibi 'insan cildi, derisi' demektir. İnsan cildi bilindiği gibi hassas bir yapıya sahiptir. 'Celdeleme' ise aynı kelime kökünden türemiştir ve kişinin ancak ve ancak cildinde hissedilebilecek bir muameledir. Burada kesinlikle insanların yüzlerine, gözlerine, kafasına, kaslarına, kemiklerine veya herhangi bir organına zarar verecek şekilde ceza uygulanamaz. Ceza sadece cilde yöneliktir. Dolayısıyla bu uygulamadaki asıl amacın kişinin fiziksel değil, psikolojik bir cezaya uğratılmasıdır. Zira toplum önünde böyle bir cezaya çarptırılmadaki manevi ızdırap, kişinin cildine vurulan değneğin acısının çok üstündedir.

Bütün bu söylenenlerin yanısıra, cezanın hangi şartlarda uygulanabilirliği üzerinde de durulmalıdır. Zira böyle bir cezanın uygulanabilmesi için konulan kurallar, zina yapmış bir kişiye bunu uygulamanın hiç de kolay olmadığına delildir. Bu surenin 4. ayetinde de belirtildiği gibi, bir kişiye zina suçu atılabilmesi için, suçlamayı yapan kişiyle birlikte dört şahit daha olması gerekmektedir. Eğer suçlamayı atan şahıs, suçlamasını onaylayacak dört şahit bulamazsa, toplum önünde suçlamasını kanıtlayamadığından ötürü utanç bir duruma düşürülür.

Peki niçin dört şahit istenmektedir? Kur'an'da dört şahit istenmesinin sebebi, zina yapan kişilerin zinayı ulu orta bir yerde yapmış olmalarından kaynaklanmaktadır. Başka bir ifadeyle, zina yapan bir kişi, en az beş kişinin kendisini görebileceği bir yerde zina etmişse, bu onun bir çok kişiyi etkileyebilecek bir ahlaksızlık yapmış olduğunu kanıtlar. Kişinin yapmış olduğu bu ahlaksız davranış bir çok kişi tarafından da görüldüğünden dolayı, bu şahsın toplum önünde cezalandırılması ve ileride de iffetine zarar vermemiş bir insanla evlenememesi Kur'an'da uygun görülmüştür.

³ Özgür bir kadının evli bir erkekle cinsel ilişkiye girmekle suçlanması...

5) Ancak bundan sonra pişmanlığını arz eden ve ıslah olanlar hariç. Muhakkak ki Allah başlıyandır, Merhamet Eden'dir.⁵

6) Kendi eşini suçlayan ve şahit getiremeyenler, kendisinin doğru söyleyenlerden olduğuna dair⁶ dört kez Allah'ı şahit tutması gerekir.

7) Beşincisinde, eğer yalancılardansa Allah'ın lanetinin kendi üzerine olmasını (diler).

8) Kadının dört kere Allah'ı şahit tutarak erkeğin yalan söyleyenlerden olduğunu (söylemesi) azabı üzerinden kaldırır.⁷

9) Beşincisinde, eğer o doğru sözlülerdense⁸ Allah'ın gazabının üzerine olmasını (diler).⁹

Peygambere atılan bir zina ithamı karşısına müminlerin nasıl davranmaları gerektiğine dair açıklama

10) Ya Allah'ın size fazlı ve rahmeti olmasaydı? Muhakkak ki Allah pişmanlıkları kabul edendir, hikmet ve hüküm sahibidir.

11) O uydurmayı getirenler içinizden bir topluluktur. Onun sizin için bir kötülük olduğunu sanmayın. Bilakis, o sizin için bir hayırdır. Onlardan her biri o günahattan kazanmıştır. Onlardan o (günahın) en büyüğünü sırtlanan için ise büyük bir azap vardır.

12) O (yalanı) işittiğinizde, mümin erkeklerin ve mümin kadınların kendileri için hayırlı bir zanda bulunmaları ve "Bu apaçık bir iftira!" demeleri gerekmez miydi?

13) Bunun için dört şahit getirmeleri gerekmez miydi? Dört şahit getirmezlerse onlar Allah katında yalancı kimselerdir.

14) Eğer dünyada ve Ahiret'te Allah'ın size lütfu ve rahmeti olmasaydı, bu daldığınız şeyden dolayı size büyük bir azap dokunurdu.

15) Onu dillerinizle aktarıyor ve bilgi sahibi olmadığınız halde ağızlarınızla konuşuyordunuz.¹⁰ Onu önemsiz bir şey sanmıştınız, (fakat) o, Allah katında büyüktür.

16) Onu işittiğinizde: "Bu konu hakkında konuşmak bize düşmez, sen bundan münezzehsin, bu büyük bir iftiradır!" demeniz gerekmez miydi?¹¹

17) Eğer müminler iseniz, böyle bir şeye asla dönmemeniz için Allah size öğüt vermektedir.

18) Allah size ayetleri açıklıyor. Allah bilendir, hikmet ve hüküm sahibidir.

⁴ Bu ayet, zina edenlere verilecek cezanın uygulamaya geçilmesinin ne kadar zor olduğunu bir kere daha ispatlamaktadır. Zira bir şahıs, başka bir kişinin zina ettiğine bizzat kendi gözleriyle şahit olsa bile, yanında dört şahit getiremedikten sonra bunu hiç kimseye söyleyemez. Buradan da, az önceki dip notta belirtildiği gibi, zina cezası uygulamasının ancak alenî bir şekilde zina edenlere has olduğu anlaşılmaktadır.

⁵ Haksız yere suçlanan kişi için kendisine iftira atanın cezalandırılması hukukî bir haktır. Yoksa müfterinin 'pişman oldum, tevbe ettim' demesi tek başına yeterli değildir. İftira atıp dört şahit getiremeyen bir müfteri, seksen celdelik cezasını çektikten sonra yaptığı suçlamadan pişman olur ve kendini düzeltirse kendisine yönelik 'ebediyen şahitlikten men' cezası ortadan kalkar.

⁶ 'doğruyu söylediğine dair'

⁷ 'Kadının dört kere Allah'ı şahit tutarak kocasının yalan söylediğini (söylemesi) azabı üzerinden kaldırır.'

⁸ 'doğruyu söylüyorsa'

⁹ Kur'an'da iffet muhafazası sadece kadın için değil, erkek için de geçerlidir. Zira bir önceki surenin 6. ayetinde özellikle erkeklerin iffetlerini koruma altına almaları istenmektedir.

¹⁰ 'Bu yalanı bilgi sahibi olmadığınız halde dillendirip ağızdan ağıza aktarıyordunuz'

¹¹ Geleneksel İslam anlayışı, hadisler kanalıyla bu ayetlerde belirtilen zina ithamını Muhammed'e değil, kendisiyle evlendiği iddia edilen Ebubekir kızı Ayşe'ye yüklemektedir. Halbuki ayetlerden anlaşılan, bu ithamın Muhammed peygambere yapıldığıdır.

Müminler zinanın kendi aralarında yayılmasını önlemeye çalışmalıdır

19) Fuhşun müminler arasında yaygınlaşmasını isteyenlere dünya ve Ahiret'te acıklı bir azap vardır. Allah bilir, siz bilmezsiniz.

20) Ya Allah'ın size lütfu ve rahmeti olmasaydı? Muhakkak ki Allah kolaylık gösterendir, merhamet edendir.

21) Ey iman edenler! Şeytan'ın adımlarına uymayın. Kim şeytanın adımlarına uyarsa, (bilsin ki) o, fuhşu ve sınır tanımazlığı emreder. Eğer Allah'ın size lütfu ve rahmeti olmasaydı hiç biriniz asla temize çıkamazdı. Oysa ki Allah, istediğini ve dileyeni arındırır. Allah işitendir, bilendir.

22) Sizden maddi imkan ve refah sahibi olanlar yakınlarla, yoksullara, Allah yolunda hicret edenlere vermemezlik etmesinler. Affetsinler ve aldırmasınlar.¹² Allah'ın sizi bağışlamasını istemez misiniz? Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

İspatlanamayacak bir zina ithamı kişiye dünyayı ve Ahiret'i kaybettirir

23) Bir şeyden haberi olmayan özgür (ve) mümin kadınları suçlayanlar, dünyada ve Ahiret'te lanetlenmişlerdir. Onlar için büyük bir azap vardır.

24) O günde, dilleri, elleri ve ayakları yapmakta oldukları şeylere şahitlik edecektir.

25) O gün Allah onlara hak ettikleri karşılığı verecektir ve Allah'ın apaçık bir gerçek olduğunu bileceklerdir.

26) Lekelenmiş kadınlar lekelenmiş erkekler için, lekelenmiş erkekler de lekelenmiş kadınlar içindir.¹³ Temiz kadınlar temiz erkekler için, temiz erkekler de temiz kadınlar içindir. Onlar söylediklerinden uzaktırlar.¹⁴ Onlar için bağışlanma ve bol bir rızık vardır.

Zina ithamına uğramamak için alınacak tedbirler

27) Ey iman edenler! Kendi evlerinizden başka evlere izin alana ve ehline selam verene kadar girmeyin. Bu sizin için daha hayırlıdır. Umulur ki öğüt alırsınız.

28) Eğer orada kimseyi bulamazsanız, oraya size izin verilinceye kadar girmeyin. Eğer size geri dönmeniz söylenirse geri dönün. Bu sizin için daha temizdir. Allah yaptıklarınızı bilendir.

29) İçine yerleşilmemiş fakat sizin için orada bir geçimlik bulunan evlere girmenizde bir sakınca yoktur.¹⁵ Allah açığa vurduğunuzu da gizlediğinizi de bilir.

30) Müminlere söyle gözlerini sakınsınlar, iffetlerini korusunlar. Bu onlar için daha temizdir. Muhakkak ki Allah, onların yaptıklarından haberdardır.

31) Mümin kadınlara söyle gözlerini sakınsınlar ve iffetlerini korusunlar. Kendiliğinden görünenleri hariç, alımlı yerlerini açmasınlar ve örtülerini yırtmaçlarının üzerine koysunlar. Alımlı yerlerini kocalarından veya babalarından veya kocalarının babalarından veya oğullarından veya kocalarının oğullarından veya kardeşlerinden veya kardeşlerinin oğullarından veya kız kardeşlerinin oğullarından veya kendi kadınlarından veya antlaşma altında hükmettiklerinden

¹² 'Affedilebilecek borçları) affetsinler ve aldırmasınlar'

¹³ 24:3

¹⁴ 'Onlar bu tip söylentilerden kendilerini uzak tutarlar'

¹⁵ '(İçinde kimseyi bulamazsanız) kiraladığınız evlerinize (izin almadan) girmenizde bir sakınca yoktur' anlamında... 'İçinde yerleşilmemiş, geçimlik ev' kelimeleriyle Türkçede kullanılan 'kiralık ev' kastedilmektedir. Bir önceki ayette bir kimsenin kendisine ait olmayan bir eve, içinde o anda kimse yoksa bile izinsiz giremeyeceği emredilmektedir. Bu ayette ise bir kişinin başka bir şahsa kiraladığı eve girmek isteyip orada kimseyi bulamadığı takdirde izine gerek olmaksızın oraya girmesinde bir mahzur olmadığı vurgulanmaktadır.

veya arzu sahibi olmayan erkek hizmetkârlardan veya kadınların mahrem yerlerini anlamayan çocuklardan başkasına göstermesinler. Gizledikleri alımlı yerleri bilinsin diye ayaklarını yere vurmasınlar. Hep birlikte Allah'a pişmanlığınızı sunun ey iman edenler. Umulur ki kurtuluşa erersiniz.¹⁶

Zinanın önüne geçmek için evliliği kolaylaştırmak müminlerin görevidir

32) **Eğer fakir iseler, içinizden bekâr olanları, erkek ve kadın hizmetkârlarınızdan salih olanları evlendirin. Allah onları lütfuyla zengin eder. Allah lütfü geniş olandır, bilendir.**¹⁷

33) **Evlenme imkânı bulamayanlar, Allah lütfundan onları zengin edinceye kadar sakınsınlar**¹⁸. **Antlaşmalı olarak hükmettikleriniz, (evlilik) sözleşmesi yapmak istediklerinde, eğer bunun hayırlı olacağını düşünüyorsanız o halde onların sözleşmesini yapın. Allah'ın size verdiği maldan da onlara verin. Eğer özgür kalmak isterlerse, dünya hayatının geçici menfaatinin peşine**

¹⁶ Örtünme konusunda Kur'an'ın bu esnek tavrı dikkat çekicidir. 'Kendiliğinden görünenler hariç' kadınların ziynetlerini/süslerini/alımlı yerlerini açığa vurmamaları istenir. Bu, bölge, iklim, kültür, çalışma koşulları vb. açıdan kadınların tercihine açık bir tanımlamadır. Çokça tartışılan "humur" sözcüğü ise kısaca 'örtü' demektir ve bu örtünün 'ceyb/yaka açığı/yırtmaç/göğüs ve basen dekoltesi' üzerine 'darb edilmesi/koyulması/vurulması' istenmektedir. Eğer bu örtünün 'sarkıtılmasından' söz edilseydi başı da örtecek biçimde yukarıdan aşağıya bir örtüye işaret edildiği düşünülebilirdi. Oysa sadece örtünün ceyb üzerine darb edilmesinden söz edilmektedir. Ayetin sonunda 'alımlı yerleri belli edecek şekilde yürünmemesi gerektiği' vurgulanır ki bu uyarı, örtünün yürüyüşle hareketlenen uzuvlar olması sebebiyle göğüs ve basenler üzerine vurulduğunu da ortaya koymaktadır. Ayette 'farz ya da haram kılındı' gibi bir ifade geçmemektedir. Örtünmeyenlerin cehenneme gideceğine dair bir vurgu da yoktur. İman eden kadınlar, kendi tercihleri doğrultusunda bu tavsiyeyi değerlendirirler (Dine Adanmışlık/33:59). Örtünmeyen kadınları aşağılamak ya da onları zorla örtmeye kalkışmak ise büyük bir zulümdür.

¹⁷ Geleneksel çevirmenler bu ayeti; '*Sizden bekâr olanları, kölelerinizden ve cariyelerinizden durumu uygun olanları evlendirin. Eğer bunlar yoksul iseler, Allah onları lütfuyla zenginleştirir. Allah, lütfü geniş olandır, hakkıyla bilendir.*' şeklinde çevirmektedirler. Öncelikle belirtilmelidir ki ayette ne 'köle' ne de 'cariye' kelimesi geçmektedir. Bu, Kur'an öncesi cahiliye Araplarından İslam Dini'ne geçmiş bir inanıştır. Ayette evlendirilmesi istenen kişiler, yukarıda da tercümeyle yansıdığı gibi 'erkek ve kadın hizmetkârlar'dır.

Yukarıda belirtilene ek olarak üzerinde önemle durulması gereken diğer bir konu da geleneksel meallerde ayetteki 'Eğer bunlar yoksul iseler' kısmının ilk cümleye değil de, ikinci cümleye dahil edilmesidir. Yani bu anlayışa göre, ayette bir taraftan müminlerden fakir olan bekârları evlendirmeleri istenmektedir, fakat diğer taraftan onların fakir olmuş olmalarının önemsiz olduğu vurgulanmaktadır; zira nasıl olsa Allah onlara bir şekilde yardım edecektir. Ne var ki, bu ayette "in yekunu fuqarae" yani 'Eğer bunlar yoksul iseler' kısmını ikinci cümleye ekleyen müfessirler, bir sonraki ayette geçen "in alimtum fihim hayra" yani 'eğer onlarda bir hayır görürseniz' kısmını bir sonraki cümleye değil, bu sefer bulunduğu cümleye eklemektedirler. Buradan yola çıkılarak 'Eğer bunlar yoksul iseler' kısmının kullanımının bir çifte standarta maruz kaldığı anlaşılmaktadır.

Peki nedir ayette anlatılmak istenen hadise? Ayette anlatılmak istenen, evlenmek isteyen ve maddi imkâna sahip olmayan bekârların müminler tarafından evlendirilmesidir. Peki bir kişi nasıl evlendirilir? Sadece kâğıt üzerinde onların nikâh şahitliğini yapmakla mı? Elbetteki hayır. Kur'an'ın onlarca ayetinde müminlerin salâti ayakta tutmaları, birbirlerine destek olmaları ve zekâtı vermeleri emredilmektedir. Onları evlendirme işi, onların evlilik masraflarını karşılayarak, onlara maddî gelir elde edebilecekleri iş imkânları sağlayarak, ilk gelirlerini elde edene kadar maddî destek olunarak yapılır. Ayette geçen 'Allah onları zengin eder' kısmı buna işarettir. Zira Allah dünyadaki herşeyi bir sebebe bağlamıştır. Bu yüzdendir ki fakire fukaraya zekat verilir. Eğer Allah isteseydi fakire fukaraya kendisi verebilir, müminlerden onlara yardım etmeleri istenmezdi. Allah'ın dünyada kullarına vermesi, eli açık müminlerin eliyle gerçekleşir.

¹⁸ 'iffetlerini korusunlar' anlamında... Burada da bir önceki ayette geçtiği gibi 'Allah onları lütfundan zengin edinceye kadar' ifadesi yer almaktadır. Geçen dip notta açıklandığı gibi kastedilen olay müminlerin maddî imkân bulamayan fakat evlenmek isteyen gençlere destek olmalarıdır. Zira ayet içinde hemen iki cümle sonrasında 'Allah'ın size verdiği maldan da onlara verin' denilmektedir.

düşerek sakın genç kadınlarınızı taşkınlığa zorlamayın. Eğer biri onları zorlarsa, Allah zorlanmalarından sonra (onlar için) bağışlayandır, merhamet edendir.¹⁹

34) Andolsun ki size açıklayıcı gerçekler, sizden önce gelip geçenlerden örnekler ve bilinç sahipleri için bir öğüt indirdik.

Ne doğuya ne de batıya ait bir zeytin ağacından Allah'ın nurunun yayılması

35) Allah göklerin ve yerin nurudur. O'nun nurunun örneği içinde çerağ bulunan bir kandil gibidir. Çerağ bir cam içindedir. Cam ise incimsi bir yıldız gibidir ki ne doğuya ne de batıya ait olan bir zeytin ağacından yakılır. Onun yağı neredeyse ateş dokunmasa bile ışık verir. Nur üstüne nur. Allah istediğini ve dileyeni nuruna iletir. Allah insanlara örnekler veriyor. Allah her şeyi bilendir.

36) (O nur), Allah tarafından, içinde O'nun isminin anılmasına ve O'nun tesbih edilmesine izin verdiği evlerde bulunur. Oralarda O, sabah-akşam tesbih edilir.

¹⁹ Geleneksel ve neo-geleneksel teolojinin bu ayeti, başından sonuna kadar Muhammed peygamber zamanında, ona inanan müminlerin cariyeci ve kadın taciri olduğu düşüncesiyle anladığı kanaatindeyiz. Ayetin son iki cümlesini ele alalım. Geleneksel çeviriler burayı 'Dünya hayatının geçici menfaatlerini elde edeceksiniz diye, namuslu kalmak isteyen cariyelerinizi fuhşa zorlamayın. Kim onları zor altında bırakırsa, bilinmelidir ki zorlanmalarından sonra Allah (onlar için) çok bağışlayıcı ve merhametlidir' şeklinde anlamaktadır. Böyle bir çeviriyi okuyan her kişinin müminler hakkında edindikleri izlenim; onların, sahip oldukları köle ve cariyeleri para kazanmak için hayat kadınlığı yapmaya zorlama potansiyeline sahip olduğudur. Hem de sözde bu 'müminler,' bu kadın kölelerini pazarlarlarken, onların namuslarını yitirmeye karşı çıkmalarına da aldırış etmemektedirler. Yani, başka bir ifadeyle, bu ayet nazil olduğunda Muhammed'in ashabından bazıları, sözde, savaş esiri olarak elde ettikleri namuslu kadınları, para karşılığı, onların istememesine rağmen zorlayarak el âleme pazarlamışlardır! Üstüne üstlük, yukarıda belirtildiği şekilde anladıkları bu ayette Allah, sözde, 'fuhşa' zorlanan kadınları affedeceğini söylemesine karşılık, o namuslu kalmak isteyen kadınları 'fuhşa' zorlayan 'müminler' hakkında tek bir kelime sarfetmemiştir. Onlara ne bir cezadan söz edilmektedir ne de onlar için bir pişmanlık çağrısı... Yani bu anlayışa göre Allah, namuslu kalmak isteyen bir kadını fuhşa zorlayan bir insanı görmezden gelip, onun bu davranışına göz yummuştur.

Geleneksel teolojinin bu konuyu yukarıdaki şekliyle değerlendirmesinden yola çıkıldığında akıllara bir soru daha takılmaktadır. O da, müminlerin o kadınların namuslu kalmak istemediklerinde ne yapacaklarıdır? Böyle olduğunda onlardan gelir elde etmek için rahatlıkla onları pazarlayabilirler mi?

Yukarıda bahsettiğimiz akıllara durgunluk veren anlayışın nedeni daha önceden de defaatle belirttiğimiz gibi, İslam Dini alimlerinin Kur'an öncesi cahiliye Arap yaşantı tarzını benimsemiş olması ve Kur'an ayetlerini bu anlayışa göre anlamlandırmış olmasıdır. Hâl böyle olunca, ayetlerdeki kelimelere, Kur'an'a yansıyan Allah ahlâkına uygun düşmeyen bu tür manalar verilmiştir.

Şimdi ayette ne demek istediğini ele alalım. Görüldüğü gibi ayette, evlenmek isteyip maddi imkâna sahip olamayan kişilerden söz edilmektedir. Ayetin konusu geleneksel meallerde anlaşıldığı gibi 'fakirlerin evliliği' ve 'kölelikten kurtulma sözleşmesi' değil, sadece 'fakirlerin evlendirilmesi'dir. İkinci cümlede geçen 'sözleşme' ifadesi 'kölelikten kurtulma sözleşmesi' değil, bizzat 'evlilik sözleşmesi'dir. Buna göre, antlaşmalarının hükmü altında hizmet eden genç kadınlar evlenmek istediklerinde, maddi imkânları el vermese de, eğer kendileri için hayırlı olacaksa derhal onların evlenmesi sağlanmalıdır. Ayrıca ayette de belirtildiği gibi onlara bu konuda maddi yardımda bulunulmalıdır. Eğer evlenmek istemeyip, belli bir süre özgür olmayı, yani evde kalmayı tercih ederlerse de bu sefer müminlere, onları evlenmeye zorlamamaları emredilmektedir. Cümlede bahsedilen maddî menfaat ise antlaşma ile hüküm altında bulunan ve bakımı üstlenilen genç kadınların zorla elvendirilip onların bakım masraflarından kurtulmadır. "Taşaşunen" kelimesi 'evlenmek isteyen' veya 'namuslu kalmak isteyen' şeklinde değil, Yetimler/4:24, 25; Ehli Kitap/5:5; 24:4 ve 23. ayetlerde olduğu gibi 'özgür kadın' kelimesinin kökü olan "ha-şad-nun"dan türemiştir. Bunun yanında, Kur'an'da hiçbir örneği olmamasına karşılık gelenekselcilerin 'fuhuş' olarak çevirdikleri 'biğa-i' kelimesinin onlarca ayetteki anlamı 'taşkınlık, aşırıya gitme, isyan etme'dir. Yani burada bahsedilen hadise, kendilerine istemedikleri halde evlenmeleri söylenen genç kadınları zorla isyana, taşkınlığa sevketmemektir. Son olarak da eğer kendilerinin bakımını üstlenen kişilere zorlanmalarından ötürü isyan ederler, kendilerine bunu yapanlara şiddetli bir şekilde karşı gelirlerse, onlara hiçbir günah olmadığı vurgulanmaktadır.

37) Onlar öyle kişilerdir ki ne ticaret ne de alış-veriş, onları Allah'ı anmaya, salâti ikame etmeye ve zekâtı vermeye karşı oyalayabilir. Onlar, kalplerin ve gözlerin değişeceği²⁰ bir günden korkarlar.

38) Bu yaptıklarından ötürü Allah onları en iyi şekilde ödüllendirir ve onlara lütfundan arttırır. Allah istediği ve dileyen kişileri hesapsız rızıklandırır.

Kâfirlerin amelleri boşa gidecektir

39) Küfürde direnenlerin amelleri düzlükteki bir serap gibidir. Susayan onu su sanır. Fakat ona gelince hiçbir şey bulamaz (fakat) yanında Allah'ı bulur. O'da hesabını tam olarak görür. Muhakkak ki Allah, hesabı çabuk görendir.

40) Yahut (kendisi) dalga üstünde bir dalganın, onun da üstünde bir bulutun kapladığı engin bir denizdeki karanlıklar (içinde gibidir). Birinin üstünde ötekinin olduğu karanlıklar. Ne zaman elini çıkarsa onu dahi göremez. Allah kime bir ışık kılmadıysa, artık onun için bir ışık yoktur.²¹

41) Göklerde ve yerde bulunan(lar) ve dizi halinde uçan kuşların Allah'ı tesbih ettiğini görmedin mi? Hepsı salâtini²² ve tesbihini bilir. Allah onların yaptıklarını bilendir.

Göklerin ve yerin hakimiyeti Allah'ındır

42) Göklerin ve yerin hükümranlığı Allah'a aittir. Dönüş Allah'adır.

43) Allah'ın bulutları sürüklediğini, sonra aralarını birleştirdiğini, sonrasında da onları yığıntı haline getirdiğini görmedin mi? Sonra bunların arasından yağmur çıktığını görürsün. Gökten, içindeki (bulut) dağlarından dolu indirir de istediğine de dileyene onu isabet ettirir, istediğinden ve dileyenden de onu savar. Onun şimşeginin parıltısı neredeyse gözleri götürür.

44) Allah, gece ve gündüzü evirip çevirir. Muhakkak ki bunda basiret sahipleri için bir ibret vardır.

Allah'ın yeryüzündeki hayatı evrim ile başlatması

45) Allah bütün canlıları sudan yaratmıştır.²³ Onlardan kimi karnı üzerinde dolaşır²⁴, kimi iki ayak üzerinde dolaşır²⁵ kimi de dördü üzerinde dolaşır. Allah ne isterse yaratır. Muhakkak ki Allah her şeye güç yetirendir.

46) Andolsun ki biz açıklayıcı ayetler indirdik. Allah istediğini ve dileyeni doğru yola iletir.

Bir resul geldiğinde ona nasıl tabi olunması gerektiği hakkında²⁶

47) "Allah'a iman ettik ve resulüne uyduk" derler. Sonra bunun ardından onlardan bir grup yüz çevirir. Onlar mümin kimseler değildirler.

48) Aralarında hükmetmesi için Allah'a ve resulüne çağrıldıkları zaman onlardan bir grup hemen yüz çevirir.

49) Eğer hak²⁷ kendilerinden yana olursa, ona gönüllü gelirler.

²⁰ 'hislerin ve bakışların allak bullak olacağı'

²¹ 'Allah'ın ışıktan yoksun bıraktığı kimsenin ışığı yoktur.'

²² Doğal yaşama olan katkısını...

²³ Bu ayet, günümüz bilim adamlarının yeryüzündeki hayatın sudan başladığı yönündeki görüşleriyle paralellik arz etmektedir.

²⁴ 'sürünür'

²⁵ 'yürür'

²⁶ Birliğe Davet/3:81

²⁷ 'karar'

50) Bunların kalplerinde hastalık mı var? Yoksa şüphe mi ediyorlar? Yoksa Allah ve resulünün kendilerine haksızlık yapacağından mı korkuyorlar? Hayır! Onlar zalimlerin ta kendileridir!

51) Müminlerin ise aralarında hükmetmesi için Allah ve resulüne çağrıldıklarındaki sözü: “İşittik ve itaat ettik!”tir. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir.

52) Kim Allah’a ve resulüne itaat eder, Allah’tan korkar ve O’nun hakkında bilinçlenirse, işte onlar kazananlardır.

53) Kendilerine emrettiğinde çıkacaklarına dair var güçleriyle Allah’a yemin ettiler. De ki: “Yemin etmeyin. İtaatiniz bilinmektedir.²⁸ Muhakkak ki Allah, yaptıklarınızdan haberdardır.

54) De ki: “Allah’a itaat edin ve resule itaat edin!” Eğer yüz çevirseniz onun üzerine (düşen kendi) yükümlülüğü, sizin üzerinize (düşen) de, sizin yükümlülüğünüzdür. Eğer ona itaat ederseniz hidayete erersiniz. Resule düşen apaçık tebliğden başkası değildir.

55) Allah’ın sizden iman eden ve salih işler yapanlara vaadi; onları kendilerinden öncekileri halife kıldığı gibi yeryüzüne halife kılmak, onları razı olduğu dinde sağlamlaştırmak ve korkularına bedel, onları güvende kılmaktır. Onlar bana kulluk ederler, hiçbir şeyi bana ortak koşmazlar. Bundan sonra kim küfre girerse, işte onlar fasıktırlar.

56) Salâti ayakta tutun, zekâtı verin ve resule itaat edin. Umulur ki merhamet olunursunuz.

57) Sakın küfürde direnenlerin yeryüzünde kaçabileceklerini sanma. Onların varacakları yer ateştir. Ne kötü bir varış yeridir!

Evlerde uygulanması istenen ahlak kuralları

58) Ey iman edenler! Antlaşma ile hükmettikleriniz ve sizden ergenliğe varmamış olanlar, üç vakitte sizden izin istesinler²⁹: Sabah salâtından önce, öğleyin elbiselerinizi çıkarttığımız vakit ve akşam salâtından sonra. Bu üçü sizin için mahremdir. Bunların dışında size de onlara da sakınca yoktur. Sizin yanınıza gelip gidebilirler, bazınız da bazınızın yanına... Allah ayetlerini size, işte böyle açıklamaktadır. Allah bilendir, hikmet ve hüküm sahibidir.

59) Çocuklarınız ergenliğe varınca kendilerinden öncekilerin izin istediği gibi izin istesinler. Allah ayetlerini size, işte böyle açıklamaktadır. Allah bilendir, hikmet ve hüküm sahibidir.

60) Oturup kalmış, evlenme umudu olmayan kadınların alımlı yerlerini göstermemek kaydıyla (dış) elbiselerini bırakmalarında sakınca yoktur. Sakınmaları, onlar için daha hayırlıdır. Allah işiten, bilendir.

61) Köre güçlük yoktur, topala güçlük yoktur, hastaya da güçlük yoktur. Kendi evlerinizde veya babalarınızın evlerinde veya annelerinizin evlerinde veya erkek kardeşlerinizin evlerinde veya kız kardeşlerinizin evlerinde veya amcalarınızın evlerinde veya halalarınızın evlerinde veya dayılarınızın evlerinde veya teyzelerinizin evlerinde veya anahtarlarına sahip olduğunuz evlerde ya da arkadaşlarınızın evlerinde yiyip (içmenizde) bir sakınca yoktur. Beraber veya ayrı ayrı yiyip (içmenizde) de bir sakınca yoktur. Evlere girdiğinizde birbirinize Allah katından mübarek ve temiz bir esenlik ile selam verin. Allah ayetlerini size, işte böyle açıklamaktadır. Umulur ki akledersiniz.

²⁸ ‘(Nasıl) itaat ettiğiniz malumdur’

²⁹ ‘Antlaşmalı olarak hükmettiğiniz’ ifadesiyle belirtilen kişilerin geleneksel İslam Dini’ndeki ‘cariye’lerle hiçbir ilişkisi olmadığına bir delil. Zira İslam anlayışına göre ‘cariyeler’ ile cinsel ilişki serbesttir ve onlarla mahremiyet söz konusu değildir. Hâlbuki bu ayette onlar ile ev içi münasebetler sınırlandırılmaktadır.

Müminlerden peygambere göstermeleri beklenen saygı

62) Müminler öyle kimselerdir ki Allah'a ve resulüne iman etmişlerdir ve toplu bir iş üzerine onunla beraberken, ondan izin almaksızın gitmezler³⁰. Muhakkak ki senden izin isteyenler Allah'a ve resulüne iman edenlerdir. Eğer bazı durumları için, senden izin isterlerse onlardan istediğine izin ver ve onlar için Allah'tan bağışlanma dile. Allah bağışlayandır, merhamet edendir.

63) Resulün yaptığı çağrışı birinizin diğerine yaptığı çağrı gibi saymayın.³¹ Allah, arkalardan sıvışıp gidenlerinizi bilmektedir. Onun emrine aykırı davrananlar artık kendilerine isabet edecek bir belaya veya acıklı bir azaba karşı sakınsınlar.

64) İyi bilin ki göklerde ve yerde ne varsa Allah'ındır. O sizin ne üzere olduğunuzu elbette bilir. O'na döndürüldükleri gün yaptıklarını kendilerine haber verecektir. Allah her şeyi bilendir.

³⁰ 'ayrılmazlar'

³¹ 'Resulün yaptığı çağrışı birinizin diğerine yaptığı çağrılarla bir tutmayın.'

25. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Peygambere dinini gönderen Allah'ın sıfatları

- 1) Alemlere uyarıcı olması için kuluna (hak ile batılı) ayıranı indiren ne yücedir!
- 2) Göklerin ve yerin hakimiyeti O'na aittir, bir çocuk edinmemiştir, O'nun hakimiyette bir ortağı yoktur. Her şeyi yaratmıştır ve ona belli bir kader takdir etmiştir.
- 3) O'nun dışında ilahlar edindiler ki onlar bir şey yaratamazlar, (çünkü) onlar yaratılmışlardır. Kendilerine ne bir zarar ne de yarar sağlamaya güçleri yetmez. Onlar ölüm, hayat ve (tekrar) diriltme konusunda güç sahibi değildirler.

Kâfirlerin Muhammed'i yalanlaması

- 4) Küfürde direnenler: “Bu (Kur'an) ancak (Muhammed'in) düzmece bir iftirasıdır. Başka bir topluluk da ona yardım etmiştir” dediler. Bu şekilde onlar zulüm ve yalanla geldiler.
- 5) Ve: “Yazdırdığı şey eskilerin masallarıdır, sabah-akşam kendisine okunuyor” dediler.
- 6) De ki: “O'nu göklerin ve yerin sırlarını bilen indirdi. Muhakkak ki O, bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.”
- 7) Ve: “Bu nasıl bir resul? Yemek yiyor, çarşılarda geziniyor. Ona, kendisiyle birlikte uyarıcı olacak bir melek indirilmeli değil miydi?”
- 8) Yahut ona bir hazine atılsaydı veya içinden yiyeceği bir bahçesi olsaydı ya!” O zalimler: “Muhakkak ki siz ancak büyülenmiş bir kişiye uyuyorsunuz!” dediler.
- 9) Bak nasıl senin hakkında benzetmeler yaptılar da saptılar. Artık yol bulamazlar.
- 10) İsterse senin için bundan daha hayırlısı olarak, altlarından ırmaklar akan bahçeler yapan ve senin için saraylar yapan (Allah) ne yücedir!
- 11) Hayır! Onlar Saat'i yalanladılar. Saat'i yalanlayanlar için ateş hazırladık.
- 12) (Ateş) onları uzak bir yerden görünce onun öfkesini ve iniltisini duyarlar.
- 13) Zincirlenmiş olarak onun dar bir yerinden atıldıklarında orada yok oluşu çağırırlar.
- 14) “Bugün bir kere yok oluşu çağırmayın, birçok defa yok oluşu çağırın!”²
- 15) De ki: “Bu mu daha hayırlı yoksa bilinç sahiplerine vadedilmiş, kalıcı olan cennet mi? Orası onlar için bir ödül ve varış yeridir.”
- 16) Onlar için orada istedikleri vardır, kalıcıdır. Bu, Rabbinin kendisini sorumlu tuttuğu bir vaaddir.

Kur'an'ın müslümanlar tarafından unutulması

- 17) Hem onları hem de Allah'ın dışında kulluk ettiklerini toplayacağı gün: “Siz mi bu kullarımı saptırdınız yoksa kendileri mi yoldan saptılar?” der.
- 18) (Kulluk edilenler): “Sen münezzehsin! Senin dışında dostlar edinmemiz bize yaraşmaz. Fakat onlar ve atalarını nimetlendirdin, onlar da Zikr'i unuttular ve helâke uğrayan bir topluluk oldular.”³

¹ **TERK EDİLEN KUR'AN SURESİ**

² ‘Bugün sadece bir kere değil, birçok defa yok oluşu çağırın!’

- 19) (Kulluk ettikleriniz) böylelikle söylediklerinizi yalanladılar. Artık (o azabı) ne geri çevirmeye ne de (kendinize) yardım etmeye gücünüz yeter. Sizden kim zulmettiyse ona büyük bir azap tattırırız.⁴
- 20) Biz senden önce de yemek yiyen ve çarşılarda gezinenlerden başkasını resul olarak göndermedik.⁵ Bazılarınızı bazılarınız için fitne unsuru kıldık.⁶ Sabredebilecek misiniz? Rabbin her şeyi görendir.
- 21) Bize kavuşmayı ummayanlar: “Bize melekler indirilmeli ya da Rabbimizi görmeli değil miydik?” derler. Andolsun ki kendi kendilerine büyüklendiler ve büyük bir azgınlıkla isyan ettiler.
- 22) Melekleri görecekleri gün müjde yoktur. (Onlar) o gün suçlulara: “Bu size tamamen yasaktır” derler.
- 23) İşledikleri her amelin önüne geçtik, böylece onu saçılmış zerrecikler kıldık.
- 24) O gün cennet ehlinin yerleşim ve dinlenme yerleri daha hayırlı ve daha güzeldir.
- 25) Göğün bulutlar halinde parçalandığı ve meleklerin bölük bölük indirileceği gün,
- 26) işte o gün gerçek hakimiyet tamamıyla Karşılıksız Gözeten’indir ve kâfirler için çetin bir gündür.
- 27) O gün zalim, ellerini ısırarak: “Keşke resulle beraber bir yol edinmiş olsaydım!” der:
- 28) “Yazıklar olsun bana, keşke filanı dost edinmeseydim!
- 29) Andolsun ki bana geldikten sonra beni Zikr’den saptırdı.” İşte şeytan, insanı böyle terk eder.
- 30) Resul de: “Rabbim, muhakkak ki toplumum bu okuma metnini terk edilmiş hale getirdi” der.⁷

³ Kendilerine kulluk edilen bu kişilerin, Allah’a gönülden bağlı olduğu anlaşılmaktadır. Bunlar Kıyamet’te kendilerine şefaahat izni verilen yani doğruya şahitlik eden kimselerdir. Ayrıca bu ayette, 30. ayette de belirtileceği gibi Kur’an’ın Muhammed peygambere indiriliş zamanından sonra vuku bulacak bir haber gözlemlenmektedir. Kur’an bir grup müslüman tarafından unutulup terk edilecektir.

⁴ Allah’ın dışında kulluk edilenler, Kur’an’ı unutanların kendilerine atfettikleri sözlerin gerçek olmadığını ifade ederler.

⁵ 18. ayetin dip notuna bağlı olan bu ayette, peygamberlerin normal insan gibi değil de insanî sıfatlardan üstün bir yapıya sahip olması gerektiğine inanan bazı kişilerden bahsedilmektedir. Geleneksel İslam’da Muhammed’e hadisler kanalıyla atfedilen sıfatların ise tıpatıp bu ayette geçen yakıştırmalara benzemesi manidardır.

⁶ Önceden de belirtildiği gibi, Allah insanlar arasında fitne çıkarmak için özellikle insanlardan bazılarını bazılarını musallat etmez. İnsanlar özgür iradeleriyle istedikleri gibi davranırlar ve onların bu davranışları diğerleri açısından bir fitne unsuru olur. Allah ise insanlar arasındaki bu münakâşa içinde onları imtihan eder.

Bu ayette bahsedilen fitnenin ise az önceki dip notlarda bahsedilen Kur’an’î kehanet ile bağlantılı olduğu görülmektedir. Zira 18. ve 30. ayetlerde belirtildiği gibi Kur’an’ı unutan ve terk eden müslümanlar, peygambere insan üstü sıfatlar atfetmişler ve bundan ötürü sadece Kur’an’ı kabul eden müslümanlar ile aralarında fitne meydana gelmiştir. Bu tartışma, Sünnî mezhep imamı Şafîî tarafından bizzat kaleme alınmış ve sonrasında da Sünnîlerin galibiyeti ile sonuçlanmıştır. Sonuç olarak da, dinin kaynağı olarak sadece Kur’an’ı kabul edenlerin tüm itirazlarına rağmen Muhammed peygamberin ölümünden 230 sene sonra ilk defa hadislerin Kur’an’ı anlayabilmek için şart olduğu kararlaştırılmıştır.

Bu açıklamadan sonra, 18. ayette bahsedilen ‘kulluk edilen kişiler’in de kim oldukları açığa çıkmaktadır. Zira bu insanlar hadisler ve menkibeler kanalıyla adeta ilahlaştırılmış olan peygamberin gerçek yol arkadaşları ve ilk inananlardır.

⁷ Bu ayet, az önceki dip notlara ilave olarak, dinin kaynağının sadece Kur’an olduğunu kabul edenler için çok önemlidir. Zira ayette ifade edilen hadise, Muhammed peygamberin Ahiret’te kendi kavmi aleyhine yapacağı şahitliktir. Buna göre onun topluluğu Kur’an’ı terk etmiştir. Hâlbuki İslam tarihine bakıldığında müslümanların zahiren Kur’an’ı terk etmediği gözlemlenmektedir. Bu ise bu ayeti okuyanlarda bir çelişkiye neden olabilir.

31) Böylelikle her nebiye suçlulardan düşmanlar kıldık. Hidayet edici ve yardımcı olarak Rabbin yeter.

Kur'an tüm sorulara cevap vermiştir

32) Küfürde direnenler: “Kur'an ona toptan indirilseydi ya!” dediler. Oysa biz onu senin gönlüne sabitlemek için pekiştire pekiştire okuyoruz.

33) Onların sana getirdiği hiçbir örnek yoktur ki, biz sana gerçek ve en güzel açıklamasını getirmiş olmayalım.

34) Yüzükoyun cehennemde toplanacak kimselere gelince, onların yeri çok kötü, yolları da sapmıştır.

Resullerine düşman olan önceki toplumların helakı

35) Andolsun ki Musa'ya Kitab'ı verdik ve onunla birlikte kardeşi Harun'u yardımcı kıldık.⁸

36) Ve: “Siz ikiniz, delillerimizi yalanlayan şu topluluğa gidin” dedik. Sonunda onları yerle bir ettik.

37) Nuh kavmini de resulleri yalanladıklarında boğduk ve onları insanlar için bir ibret kıldık. Zalimlere acıklı bir azap hazırladık.

38) Ad'ı, Semud'u, Ress halkını ve bunların arasında (gelip geçen) birçok nesli de (helak ettik).

39) Her birine örnekler getirdik, hepsini darmadağın ettik.

40) Andolsun ki onlar felâket yağmuru yağdırılan o beldeye vardılar. Onu görmediler mi? Hayır, onlar dirilmeyi ummuyorlar.

41) Seni gördüklerinde muhakkak ki seni sadece alay konusu edinirler: “Allah'ın bir resul olarak gönderdiği bu mu?

42) Eğer haklarında kararlılık göstermeseydik neredeyse bizi ilahlarımızdan saptıracaktı.” Azabı gördüklerinde kimin yol bakımından sapmış olduğunu öğrenecekler.

43) Hevasını kendine ilah edineni gördün mü? Şu halde sen mi ona vekil olacaksın?

44) Yoksa onların çoğunun dinlediğini ve aklettiğini mi sanıyorsun? Onlar hayvanlar gibidir. Bilakis, yol bakımından daha da sapmışlardır.

İnsanlar için zamanın tayin edilmesi

45) Rabbinin gölgeyi nasıl uzattığını görmedin mi? Eğer dileyseydi onu durgun yapardı. Sonra güneşi ona delil kıldık.

46) Sonra onu tutup kolayca kendimize çektik.

47) Geceyi sizin için bir örtü, uykuyu dinlenme kılan ve gündüzü de diriliş yapan O'dur.

Dolayısıyla burada belirtilmek istenen hadise; Kur'an'ın içeriğinin ve gerçek manasının terk edilmiş olmasıdır. Nitekim bu çevirimizde, geleneksel İslam Dini anlayışının Muhammed peygamberin vefaatından en az 230 sene sonra kaleme alınan hadisler ve bu hadisler üzerine yapılan yorumlar tarafından nasıl şekillendiğini ve bu şekilde Kur'an ayetlerinin nasıl gerçek manalarının değiştirildiğini gözler önüne sermeye çalışmaktayız. Buna göre Kur'an, Muhammed öncesi cahiliye toplumunun ilkel yaşam biçimi ve dini görüşünün tesirinde yorumlanmış ve sonuç olarak da ayette de belirtildiği gibi bu şekilde terk edilmiştir.

⁸ Vezir; kelimesi “wizr” kökünden gelir ve anlamı ‘yük taşıyan’ demektir. Devlet görevinde bulunan bakanlara ‘vezir’ denmesi de bu anlam sebebiyledir. Musa, Firavun'la konuşmaya gitmeden önce tebliğ vazifesinde kendisine yardımcı olması, yükünü paylaşması, gücünü pekiştirmesi ve böylelikle Allah'ı daha çok anabilmeleri için kardeşi Harun'a Allah tarafından bir yetki verilmesini istemekteydi (Musa/20:29-33).

Hayatın devamı için gökten su indirilmesi

48) Rahmetinin önünde rüzgârları müjdeleyici olarak gönderen O'dur. Biz, gökten temiz su indirdik.

49) ki onunla ölü bir beldeyi canlandıralım ve yarattığımız nice nimetleri ve insanları onunla sulayalım.

Açıklanmış olmasına rağmen Kur'an'ı örtmede direnenler

50) Andolsun ki onu⁹ öğüt alırlar diye aralarında çeviregeldik¹⁰ fakat insanların çoğu küfürde direndi.¹¹

51) Eğer isteseydik her beldeye bir uyarıcı gönderirdik.

52) O halde kâfirlere boyun eğme ve onunla¹² onlara karşı büyük bir cihad ver.¹³

Hayatı var etmesine karşın kâfirlerin Allah'tan başkalarına da kulluk etmesi

53) İki denizi salan O'dur. Bu taze ve tatlıdır, şu tuzlu ve acı. İkisinin arasına geçişi engelleyen bir kavuşma sınırı koymuştur.¹⁴

54) İnsanı sudan yaratan ve ona soy ve sıhriyyet¹⁵ veren O'dur. Rabbin güç yetirendir.

55) Allah'ın dışında, kendilerine fayda sağlayamayan ve zarar da veremeyenlere kulluk ederler. Kâfir, Rabbine sırtını dönendir.

56) Seni müjdeleyici ve uyarıcı olmandan başka bir şey için göndermedik.

57) De ki: “Ben sizden, Rabbinin yolunu tutan kişiler olmanız dışında bir ücret istemiyorum.”

58) Ölmeyip diri kalana tevekkül et ve O'nu hamd ile tesbih et. Kullarının günahlarından O'nun haberdar olması yeter.

59) O, gökleri, yeri ve ikisinin arasındakileri altı günde yaratan ve sonrasında da yönetime kurulandır. Karşılıksız Gözetendir. Haberi olana sor bunu.

60) Kendilerine: “Karşılıksız Gözetene itaat edin¹⁶!” dense: “Karşılıksız Gözetene neymiş? Senin bize emrettiğine mi itaat edeceğiz?” derler. Bu, onların nefretlerini arttırır.

61) Gökte burçlar kılan ve oraya bir lamba ve aydınlatıcı ayı yerleştiren ne yücedir!

⁹ ‘Kur'an'ı’

¹⁰ ‘türlü türlü şekillerde tekrar ettik’

¹¹ “Şarrafnahü” kelimesi, “şarrafâ” kökünden olup; ‘evirip çevirmek, döne döne açıklamak, türlü türlü biçimlerde anlatmak’ anlamında Kur'an boyunca birçok kez kullanılmaktadır. Yaratıcı, gerek Kur'an'da gerekse de diğer kutsal kitaplarda, mesajını farklı biçimlerde sürekli tekrarlamaktadır.

¹² ‘Kur'an'ı’

¹³ Kur'an, gerçeği örtenlerle mücadelenin yine kendisi ile yapılmasını emretmektedir. Kur'an'ı dinin temeli olarak yeterli görmeyen ideoloji ise kendi fikirlerini savunurken sürekli Kur'an dışında, dinin ikinci temeli olduğuna inandıkları kaynaklara başvurmaktadır.

¹⁴ Bu ayet geleneksel meallerde ‘iki denizin sularının birbiriyle karışmadığı’ şeklinde anlaşılmaktadır. Öncelikle bilinmelidir ki burada ‘tatlı su’ ifadesi bulunduğundan, “bahr” kelimesine sadece ‘tuzlu deniz’ anlamı verilemez. Dolayısıyla burada ‘iki büyük su kütlesi’ demek istenmiştir. Peki bu iki büyük su kütlesi, -örneğin Nil Nehri ve onun döküldüğü Akdeniz- birbirine karışır mı? Bunun cevabı: ‘Evet, karışır’dır. Fakat ayette anlatılmak istenen bu iki su kütesinin sularının birbirine karışıp karışmadığı değildir. Burada anlatılmak istenen, bu iki su kütesinin bir kavuşma bölgesine sahip olduğu ve ne tatlı suyun ne de tuzlu suyun bu kavuşma bölgesini öne itme veya geriye çekmelerinin mümkün olmadığıdır. Yani ne Akdeniz’in tuzlu suları Nil Nehri’nin içerlerine kadar girip bu kavuşma noktasını geriye çekebilir, ne de Nil Nehri’nin tatlı suları Akdeniz’in içerlerine kadar girip bu iki suyun kavuşma noktasını öne itebilir.

¹⁵ Kan bağına değil, evlilik bağına dayanan yakınlık, akrabalık... Bu bağlılığa bir değer atfetme.

¹⁶ “sajda” kelimesi Kur'an'ın birçok ayetinde ‘itaat etme’ manasında kullanılmıştır.

62) O, öğüt almak isteyenler veya şükretmek isteyenler için geceyle gündüzü birbirini izler kıldı.

Gerçek müminlerin özellikleri

63) Karşılıksız Gözeten'in kulları yeryüzünde tevazu ile yürürler. Cahiller onlara hitap edince "Selam" derler.

64) Onlar Rablerine kıyamda¹⁷ hürmet ederek geceye varırlar.

65) Onlar: "Rabbimiz, bizden cehennem azabını sav, muhakkak ki onun azabı çekilmezdir" derler:

66) "Orası ne kötü bir yerleşim ve dinlenme yeridir!"

67) Onlar infak ettiklerinde ne israf ederler¹⁸ ne de cimrilik yaparlar.¹⁹ İkisi arasında dengeli olurlar.

68) Onlar Allah'la beraber başka ilahlara yalvarmazlar, haklı olmalarının dışında Allah'ın yasakladığı bir canı öldürmezler ve zina etmezler. Kim bu günahı işlerse cezasını bulur.

69) Kıyamet Günü de azabı ikiye katlanır ve orada aşağılık olarak kalıcı olur.

70) Pişmanlığını arz edenler, iman eden ve salih işler yapanlar hariç... İşte Allah onların kötülüklerini iyiliklerle değiştirir. Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

71) Kim pişmanlığını arz eder ve salih işler yaparsa muhakkak ki pişmanlığı kabul edilmiş olarak Allah'a döner.

72) Onlar yalan yere şahitlik etmezler. Boş sözle karşılaştıklarında hoşgörü ile oradan geçip giderler.

73) Onlar ki kendilerine Rablerinin ayetleri hatırlatıldığında onların üzerine sağır ve kör olarak kapanmazlar.²⁰

74) Onlar: "Rabbimiz, bize göz aydınlığı olacak eşler ve çocuklar bağışla. Bizi bilinç sahiplerine önder eyle!" derler.

75) Onlar sabretmelerinden ötürü köşklerle ödüllendirilecek ve orada temenni ve esenlikle karşılanacaklar.

76) Orada kalıcıdırlar. Ne güzel bir yerleşim ve dinlenme yeridir!

77) De ki: "Duanız olmadıktan sonra Rabbim size niçin değer versin? **Andolsun ki yalanlamanız kaçınılmaz oldu.**²¹"

¹⁷ 'eğilip bükülmeden'

¹⁸ 'savururlar'

¹⁹ İsrail/17:29

²⁰ Cahilce, arınma arzusundan uzak, yüzeysel bir hevesle, gösteriş maksatlı yaklaşmazlar anlamında...

²¹ Surenin başından beri Kur'an'ın unutulma hadisesine değinilmiş, devamında onun terk edildiğini zikreden ayetlerden sonra kapanış yine aynı konu üzerine yapılmıştır. Zira önceki dip notlarda da belirtildiği gibi ilk inananların şehit edilmeleri akabinde gelen müslüman toplulukları, Kur'an'ı ilk önce unutmuş, sonrasında terk etmiş ve sonradan üretilen birçok hadis ve menkıbe kitaplarıyla da onu yalanlamışlardır. Son ayet de bu konu hakkında öncekilerde olduğu gibi bir kehanette bulunmaktadır.

26. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Bütün peygamberler insanları her şeyi yaratan Allah'a davet etmişlerdir

1) Ta, Sin, Mim.

2) Bunlar apaçık olan Kitab'ın delilleridir.

3) Mümin olmuyorlar diye neredeyse kendini helak edeceksin.

4) İsteseydik onlara gökten bir delil indirirdik de onlar da ona boyunlarını eğip kalırlardı.

5) Onlara, Karşılıksız Gözeten'den ne zaman yeni bir öğüt gelse ancak ondan yüz çevirici olmuşlardır.

6) Andolsun ki yalanladılar, artık alay ettikleri şeyin haberleri yakında onlara gelecek.

7) Onlar, yeryüzünde her güzel çiftten nasıl da bitirdiğimize bakmazlar mı?

8) İşte bunda deliller vardır (fakat) onların çoğu mümin olmazlar.

9) Muhakkak ki senin Rabbin azizdir, Merhamet Eden'dir.

Musa ve Harun'un Firavun'a daveti

10) Hani Rabbin Musa'ya: "Zalimler toplumuna git!" diye seslenmişti:

11) "Firavun'un kavmine, onlar bilinçlenmezler mi?"

12) (Musa): "Rabbim, doğrusu ben, onların beni yalanlamalarından korkuyorum" demişti:

13) "Göğsüm daralır, dilim açılmaz. Bu yüzden Harun'a risalet ver!"

14) Onlarla ilgili üzerimde bir günah² var. Beni öldürmelerinden korkuyorum.

15) (Allah): "Asla! İkiniz de delillerimizle gidin. Muhakkak ki sizinle beraber işitmekteyiz"³ dedi:

16) "Firavun'a gidin ve: 'Muhakkak ki bizler alemlerin Rabbinin resulleriyiz' deyin:

17) 'İsrailoğullarını bizimle beraber gönder!'"

18) (Firavun): "Sen çocukken seni aramızda büyütmedik mi? Ömründen senelerce aramızda kalmadın mı?" dedi:

19) "(Sonunda da) yapacağını yaptın! Sen nankörlerdensin!"

20) (Musa): "Onu yaptığımda sapmış olanlardandım!

21) Sizden korktuğum için de aranızdan kaçtım. Bundan sonra Rabbim bana hüküm verdi ve beni resullerden yaptı.

22) Beni minnet altında bıraktığın o nimet de İsrailoğullarını köleleştirmenden ötürüdür"⁴

23) (Firavun): "Alemlerin Rabbi ne demek?" dedi.

¹ **DEVİRİM SURESİ:** Bu sure, ismini son ayette geçen 'devrim' kelimesinden almıştır ve bir önceki surenin devamıdır. Sure boyunca Kur'an'ın başka surelerinde olduğu gibi değişik devirlerde yaşamış ve halkını Allah'a davet etmiş ve yalanlanmış peygamberlerden bahsedilmektedir. Sonrasında Kur'an'ın Allah sözü olduğu ve müslümanların Muhammed peygambere isyan edeceğinin haberi verilmiştir. Bir önceki sure ile bağlantılı olan bu ayetlerin sonuncusunda, Kur'an'ı terk ettiren zihniyetin sonunda devrileceğinin haberi verilmektedir.

² 'suç' anlamında. Bilindiği gibi Musa, Firavun askerlerinden birini, İsrail topluluğundan bir köleye işkence etmesi sebebiyle öldürüp Mısır'dan kaçmıştır.

³ 'Muhakkak ki sizinle beraber (her şeye) tanık olmaktadır.'

⁴ 'O başıma kaktığın bu iyilik de İsrailoğullarını köleleştirmenden ötürü (annemin beni kölelikten kurtarmak istemesindedir).'

- 24) (Musa): “Eğer inanacaksınız⁵, O, göklerin, yerin ve ikisinin arasındakilerin Rabbidir.”
- 25) (Firavun): çevresindekilere: “Duyuyor musunuz?” dedi.
- 26) (Musa): “O sizin de Rabbinizdir, geçmiş atalarınızın da Rabbidir” dedi.
- 27) (Firavun): “Size gönderilen resulünüz gerçekten bir deli!” dedi.
- 28) (Musa): “Eğer akledebilecekseniz, (bilin ki), O, Doğu’nun, Batı’nın ve ikisi arasındakilerin Rabbidir.”
- 29) (Firavun): “Eğer benden başka ilah edineceksen seni mutlaka zindana atılanlardan kılarım!” dedi.
- 30) (Musa): “Sana apaçık bir şey getirmiş olsam da mı?” dedi.
- 31) (Firavun): “Eğer doğru sözlülerdensen⁶ haydi getir onu!” dedi.
- 32) Bunun üzerine (Musa) değneğini attı ve hemen apaçık bir yılan oluverdi.
- 33) Elini çıkarınca da bakanlar için bembeyaz (parladı).
- 34) (Firavun), çeresindeki ileri gelenlere: “Muhakkak ki bu, bilge bir sihirbaz!” dedi:
- 35) “Sihriyle sizi ülkenizden çıkarmak istiyor. O halde ne buyurursunuz?”
- 36) “Onu ve kardeşini beklet, şehirlere toplayıcılar yolla” dediler:
- 37) “Bilge sihirbazların hepsini sana getirsinler.”
- 38) Bunun üzerine bilinen bir günün tayin edilmiş bir vakti için sihirbazlar toplandı.
- 39) İnsanlara da: “Siz de toplanıyor musunuz?” denildi:
- 40) “Umarız ki galip olurlarsa sihirbazlara uyarız!”
- 41) Sihirbazlar Firavun’a gelince: “Eğer galip gelenler biz olursak elbette bize bir ödül vardır, değil mi?” dediler.
- 42) (Firavun): “Evet, (ayrıca) bana yakın kimselerden olacaksınız” dedi.
- 43) Musa onlara: “Ne atacaksanız atın!” dedi.
- 44) Böylece onlar iplerini ve değneklerini attılar ve “Firavun’un izzeti adına; galipler elbetteki biziz!” dediler.
- 45) Musa değneğini atınca birden onların uydurduklarını yutuverdi.
- 46) Bunun üzerine sihirbazlar hürmet ederek (yere) kapandılar.
- 47) “Alemlerin Rabbine iman ettik!” dediler:
- 48) “Musa ve Harun’un Rabbine.”
- 49) (Firavun): “Ben size izin vermeden önce O’na iman ettiniz (öyle mi)? (Demek ki) o, size sihri öğreten büyüğünüz. O halde yakında bileceksiniz. Ellerinizi ve ayaklarınızı mutlaka çaprazlama keseceğim ve de hepinizi asacağım!” dedi.⁷
- 50) (Sihirbazlar): “Zararı yok, muhakkak ki Rabbimize dönenleriz”⁸ dediler:
- 51) “Umarız ki Rabbimiz hatalarımızı bağışlar çünkü biz müminlerin ilkiyiz.”
- 52) Ve Musa’ya: “Kullarımı yürüyüşe geçir⁹, çünkü mutlaka takip edileceksiniz” diye vahyettik.
- 53) Bunun üzerine Firavun kentlere toplayıcılar gönderdi.

⁵ ‘eğer inanmaya (akıl erdirebilecekseniz, bilin ki...)’

⁶ ‘doğruyu söylüyorsan’

⁷ Zalimlerin Akıbeti/7:124

⁸ ‘Önemli değil, nasıl olsa Rabbimize döneceğiz!’

⁹ ‘yola çıkar’

- 54) “Bunlar elbetteki ufak bir çetedir!
55) Ve bize karşı kin güdüyorlar.
56) Biz elbette tedbirli bir topluluğuz!” (dedi).
57) Derken onları bahçelerden, su kaynaklarından sürüp çıkardık.
58) Hazine­lerden ve güzel yerlerden...
59) İşte böyle. Ve bunları İsrailoğulları’na miras kıldık.
60) Güneş doğarken onların peşine takıldılar.
61) İki topluluk birbirini görünce Musa’nın arkadaşları: “Muhakkak ki yakalandık” dediler.
62) (Musa): “Asla! Rabbim benimle beraberdir; bana yol gösterecektir” dedi.
63) Ve Musa’ya “Değneğinle denize vur!” diye vahyettik. Bunun üzerine (deniz) çatladı¹⁰ ve her bir kısmı büyük bir dağ gibi oldu.¹¹
64) Sonra diğerlerine yaklaştırdık.¹²
65) Musa ve onunla beraber olanların hepsini kurtardık.
66) Sonra diğerlerini de boğduk.
67) Muhakkak ki bunda bir ders vardır. (Fakat) onların çoğu mümin olmazlar.
68) Muhakkak ki Rabbin azizdir, Merhamet Eden’dir.
- İbrahim’in kavmine yapmış olduğu davet**
- 69) Ve onlara İbrahim’in haberini de anlat.
70) Hani babasına ve toplumuna: “Neye kulluk ediyorsunuz?” demişti.
71) “Putlara kulluk ediyoruz, onlara adanmaya devam edeceğiz!” dediler.
72) (İbrahim): “Onlara yalvardığımızda sizi duyuyorlar mı?” dedi:
73) “Yahut size faydaları veya zararları oluyor mu?”

¹⁰ “falaqa”nın ‘çatlama’ anlamına geldiğini Kur’an/6:95 ayetinde gözlemleyebilirsiniz.

¹¹ Genel inanış bu hadisenin ‘denizin suyunun sağ ve sol tarafa açılarak bir duvar gibi ikiye yarıldığı’ ve insanların bu iki su kütlesi arasından yürüyerek geçtiği yönündedir. Buna alternatif olarak, 63. ayetteki “falaqa,” ‘yarılma’ anlamında bir deyim olarak kullanılmış olabilir. Eğer bu ifade bir deyim olarak kullanılmışsa, muhtemelen bununla ‘denizin gemiler vasıtasıyla geçilmesi’ anlatılmak istenmiştir. Buradan hareketle, Musa ve halkının, denizi gemiler vasıtasıyla ‘yarmasının’ ardından, Firavun ve ordusunun başka gemilerle onların peşlerine takıldığı anlaşılır. Fakat “falaqa,” ‘çatlama’ olarak da anlaşılabilir. Zira Kur’an’da ‘yarılma’ ifadesi, Yarılan Ay/54:1 ayetinde “falaqa” değil “şaqqa”dır. Şu halde “falaqa,” ‘denizin tabanında meydana gelmiş bir çatlama’ anlamına gelmektedir. Bilindiği gibi denizlerin dibinde meydana gelebilecek bir fay kırılması, su yüzünde ‘tsunami’ denilen koca dalgalara sebep olur. Dolayısıyla ‘denizin her bir kısmının büyük bir dağ gibi olması’ ile, deniz ortasında oluşan büyük dalgalar kastedilmiş olabilir. Dikkat edilecek olursa, ayette denizin ‘iki tarafı’ değil, ‘her bir kısmı dağ gibi oldu’ ifadesi kullanılmaktadır. Nitekim denizlerde oluşan tsunami dalgaları merkezden ‘her tarafa’ doğru oluşur. Sonuç itibarıyla, Musa ve halkı denizi gemiler vasıtasıyla geçip karaya vardıktan sonra, halen denizde olan Firavun ve ordusu, deniz tabanında oluşan bir çatlama sonrası meydana gelen koca tsunami dalgalarına kapılıp boğulmuş olabilir. Doğrusunu Allah bilir.

¹² Tsunami dalgalarının Firavun ve ordusunun gemilerine doğru gelmesi... Geleneksel inanca göre bu ayet; ‘Ötekilerini de oraya yaklaştırdık’ şeklinde çevrilmiştir. Yani, Allah, bu ayette, Firavun ve ordusunu, Musa ve halkına yaklaştırdığını belirtmektedir. Hâlbuki, Musa’ya Firavun’dan uzaklaşması için yardım eden Allah’ın, bunun tam tersini yapıp Firavun’u Musa’ya yaklaştırması çok garip kaçmaktadır. Ayrıca, ‘Firavun’un Musa’ya yaklaştırılması’ ayetlerin dizilimindeki kronolojiye de uymamaktadır. Zira bundan dört ayet önce, Firavun ve ordusunun, Musa ve halkına yaklaştığı zaten ifade edilmiştir. Dolayısıyla bunu dört ayet sonra bir daha dillendirmek fazlalıktır. Ayet, bunun yerine yukarıdaki gibi tercüme edildiğinde ise, ‘yaklaştırılma’ eyleminin örtülü öznesinin Firavun değil, bir önceki dip notta belirtilen ‘koca dalgalar’ olduğu belirmektedir. Başka bir ifadeyle, denizin tabanında meydana gelen bir çatlak sonunda su yüzünde oluşan koca dalgalar, Firavun’a yaklaştırılmış ve sonunda da onu ve ordusunu yutmuştur.

- 74) “Hayır, ancak atalarımızı böyle yaparken bulduk” dediler.
- 75) (İbrahim): “Neye kulluk ettiğinizi görüyor musunuz?”¹³ dedi:
- 76) “Siz ve eski atalarınız?
- 77) Muhakkak ki alemlerin Rabbi hariç onların hepsi benim düşmanımdır.
- 78) Beni yaratan ve bana hidayet eden O’dur.
- 79) Beni yediren ve içiren O’dur.
- 80) Hastalandığımda bana şifa veren O’dur.
- 81) Beni öldürecek sonra da hayat verecek olan O’dur.
- 82) Din Günü hatalarımı bağışlamasını umduğum O’dur.
- 83) Rabbim, bana hükmetme (yeteneği) ver ve beni salihlere kat.
- 84) Sonra gelenler arasında benim için bir doğruluk dili kıl.
- 85) Beni nimetlerle dolu cennetin varislerinden kıl.
- 86) Babamı da bağışla. Muhakkak ki o sapmışlardan oldu.
- 87) Diriltilecekleri gün beni rezil etme¹⁴;
- 88) malın ve oğulların fayda sağlayamayacağı günde,
- 89) Allah’a selim bir kalp ile gelenler hariç.”
- 90) (O gün) cennet, bilinçlilere yaklaştırılır.
- 91) Cehennem de sapmışlar için sergilenir.
- 92) Ve onlara denir: “Kulluk ettikleriniz nerede
- 93) Allah dışındaki? Size yardım edebiliyorlar veya kendilerine yardımları dokunabiliyor mu?”
- 94) Onlar ve sapmışlar oraya tepetakla (atılırlar)
- 95) İblis’in ordusuyla topluca.
- 96) Orada birbirleriyle tartışarak derler ki:
- 97) “Allah’a yemin olsun ki biz gerçekten apaçık bir sapmışlık içindeydik!
- 98) Çünkü sizi alemlerin Rabbi ile aynı seviyede tutardık.
- 99) Bizi o suçlulardan başkası saptırmadı.
- 100) Artık bizim şefaathçilerimiz yoktur.
- 101) Ne de yakın bir dostumuz...
- 102) Keşke bizim için tekrar (bir dönüş olsaydı da) müminlerden olsaydık.”
- 103) Muhakkak ki bunda bir ibret vardır. (Fakat) onların çoğu mümin olmazlar.
- 104) Muhakkak ki senin Rabbin azizdir, Merhamet Eden’dir.
- Nuh’un kavmine yapmış olduğu davet**
- 105) Nuh kavmi de gönderilenleri yalanladı.
- 106) Hani kardeşleri Nuh onlara: “Bilinçlenmez misiniz?” demişti:
- 107) “Muhakkak ki ben sizin için güvenilir bir resulüm.
- 108) O halde Allah hakkında bilinçli olun ve bana itaat edin.
- 109) Sizden buna karşılık¹⁵ bir ücret istemiyorum. Benim ücretim ancak alemlerin Rabbine aittir.
- 110) Allah’a karşı bilinçli olun ve bana itaat edin.”

¹³ ‘Neye kulluk ettiğinizin farkında mısınız?’

¹⁴ ‘utandırma’

¹⁵ ‘Bu görevime karşılık’

- 111) (Onlar): “Sana aşağılık kişiler uymuşken mi iman edelim?” dediler.
- 112) (Nuh): “Onların yapmakta oldukları hakkında bir bilgim yok” dedi:
- 113) “Onların hesabı sadece Rabbime aittir. Keşke farkında olsaydınız.
- 114) Ben müminleri kovacak değilim.
- 115) Muhakkak ki ben sadece apaçık bir uyarıcıyım.”
- 116) (Onlar): “Ey Nuh, eğer vazgeemezsen kovulanlardan olacaksın” dediler.
- 117) (Nuh): “Rabbim, toplumum beni yalanladı” dedi:
- 118) “Artık benimle onların arasını iyice a. Beni ve beraberimdeki müminleri kurtar.”
- 119) Böylece onu ve beraberindekileri yüklü bir geminin içinde kurtardık.
- 120) Sonra bunun ardından geride kalanları boğduk.
- 121) Muhakkak ki bunda bir ibret vardır. (Fakat) onların çoğu mümin olmazlar.
- 122) Muhakkak ki senin Rabbin azizdir, Merhamet Eden’dir.
- Hud’un Ad kavmine daveti**
- 123) Ad (kavmi) de gönderilenleri yalanladı.
- 124) Hani kardeşleri Hud onlara: “Bilinçlenmez misiniz?” demişti:
- 125) “Muhakkak ki ben sizin için güvenilir bir resulüm.
- 126) O halde Allah hakkında bilinçli olun ve bana itaat edin.
- 127) Sizden bu (görevime) karşılık bir ücret istemiyorum. Benim cretim ancak alemlerin Rabbine aittir.
- 128) Siz her yüksek tepeye bir nişane mi yapıp oyalanıyorsunuz?
- 129) Kalıcı olmak için kendinize yapılar mı ediniyorsunuz?
- 130) Tutup yakaladığınızda zorbalanıyorsunuz.
- 131) Allah’a karşı bilinçli olun ve bana itaat edin.”
- 132) Bildiğiniz şeylerle size yardım eden hakkında bilinç sahibi olun.
- 133) Size nimetler ve oğullarla yardım eden hakkında...
- 134) Bahçeler ve su kaynaklarıyla...
- 135) Muhakkak ki ben sizin için büyük bir günün azabından korkuyorum.”
- 136) (Onlar): “ğt versen de oğt verenlerden olmasan da bizim için aynıdır”¹⁶ dediler:
- 137) “şüphesiz bu geçmiştekilerin tutumundan başkası değildir.
- 138) Biz azaba uğratılacak değiliz.”
- 139) Böylece onu yalanladılar; Biz de onları helak ettik. Muhakkak ki bunda bir ibret vardır. (Fakat) onların çoğu mümin olmazlar.
- 140) Muhakkak ki senin Rabbin azizdir, Merhamet Eden’dir.
- Salih’in Semud kavmine daveti**
- 141) Semud da gönderilenleri yalanladı.
- 142) Hani kardeşleri Salih onlara: “Bilinçlenmez misiniz?” demişti:
- 143) “Muhakkak ki ben sizin için güvenilir bir resulüm.
- 144) O halde Allah hakkında bilinçli olun ve bana itaat edin.

¹⁶ ‘ğt versen de vermesen de bizim için aynıdır.’

- 145) Sizden bu (görevime) karşılık bir ücret istemiyorum. Benim ücretim ancak alemlerin Rabbine aittir.
- 146) Burada güven içinde bırakılacak mısınız?¹⁷
- 147) Bahçeler ve su kaynaklarında...
- 148) Ekinler ve sık tomurcuklu hurmalıklarda...
- 149) (Bir de) dağlardan ustalıklı evler yontuyorsunuz.
- 150) O halde Allah hakkında bilinçli olun ve bana itaat edin.
- 151) Aşırıya gidenlerin emirlerine uymayın.
- 152) Onlar yeryüzünde bozgunculuk yaparlar ve ıslah etmezler.”
- 153) (Onlar): “Muhakkak ki sen büyülenmiş kişilerden olmuşsun” dediler:
- 154) “Sen bizim gibi bir beşerden başkası değilsin. Eğer doğru sözlülerdensen¹⁸ bize bir delil getir!”
- 155) (Salih): “İşte bu deve!¹⁹ Onun (su) içmesi ve sizin (su) içmeniz belli bir günde olacak” dedi:
- 156) “Ona kötülükle dokunmayın, yoksa büyük bir günün azabı sizi yakalar.”
- 157) Derken onu kestiler; ancak pişman oldular.
- 158) Çünkü azap onları yakaladı. Muhakkak ki bunda bir ibret vardır. (Fakat) onların çoğu mümin olmazlar.
- 159) Muhakkak ki senin Rabbin azizdir, Merhamet Eden’dir.
- Lut’un müteceviz bir topluma yapmış olduğu davet**
- 160) Lut kavmi de gönderilenleri yalanladı.
- 161) Hani kardeşleri Lut onlara: “Bilinçlenmez misiniz?” demişti:
- 162) “Muhakkak ki ben sizin için güvenilir bir resulüm.
- 163) O halde Allah hakkında bilinçli olun ve bana itaat edin.
- 164) Sizden bu (görevime) karşılık bir ücret istemiyorum. Benim ücretim ancak alemlerin Rabbine aittir.
- 165) Siz el âlemin erkeklerine mi geliyorsunuz
- 166) Rabbinizin sizin için yarattığı eşlerinizi bırakıp?²⁰ Bilakis, siz azgın bir topluluksunuz.”
- 167) (Onlar): “Ey Lut, eğer vazgeçmezsen (buradan) sürülenlerden olursun!” dediler.
- 168) (Lut): “Muhakkak ki bu yaptığınızı kınayanlardanım!” dedi:
- 169) “Rabbim, beni ve ailemi bunların yaptıklarından kurtar!”
- 170) Derken onu ve bütün ailesini kurtardık.
- 171) Geride kalanlardan olan yaşlı bir kadın hariç...
- 172) Sonra diğerlerini yerle bir ettik.
- 173) Ve üzerlerine öyle bir yağmur yağdırdık ki; ne kötüdür o uyarılmış kişilere yağdırılan yağmur!²¹

¹⁷ ‘Burada güven içinde bırakılacağınızı mı zannediyorsunuz?’

¹⁸ ‘doğruyu söylüyorsan’

¹⁹ Devenin bir ‘ışpat’ olduğuna dair bkz. Zalimlerin Akıbeti/7:73

²⁰ Zalimlerin Akıbeti/7:81’in dip notunda da belirtildiği gibi Kur’an’da Lut kavminin işlediği suç kendi eşlerini bırakıp zorla elin erkeklerine karşı müteceviz davranmalarıdır.

²¹ Burada, büyük bir patlamadan sonra meydana gelmiş bir asit yağmurundan söz ediliyor olabilir.

174) Muhakkak ki bunda bir ibret vardır. (Fakat) onların çoğu mümin olmazlar.

175) Muhakkak ki senin Rabbin azizdir, Merhamet Eden'dir.

Şuayb'ın Eyke halkına daveti

176) Eyke halkı da gönderilenleri yalanladı.

177) Hani Şuayb onlara: "Bilinçlenmez misiniz?" demişti:

178) "Muhakkak ki ben sizin için güvenilir bir resulüm.

179) O halde Allah hakkında bilinçli olun ve bana itaat edin.

180) Sizden bu (görevime) karşılık bir ücret istemiyorum. Benim ücretim ancak alemlerin Rabbine aittir.

181) Ölçüye vefa gösterin.²² Eksiltenden olmayın.

182) Doğru terazi ile tartın.

183) İnsanların mallarını eksiltmeyin. Yeryüzünde bozguncular olarak karışıklık çıkarmayın.

184) Sizi ve sizden önceki nesilleri yaratan hakkında bilinçli olun."

185) (Onlar): "Muhakkak ki sen büyülenmiş kişilerden olmuşsun" dediler:

186) "Sen bizim gibi bir beşerden başkası değilsin. Gerçekten senin yalancılardan olduğunu zannediyoruz."

187) Eğer doğru sözlülerdensen²³ haydi üzerimize gökten parçalar düşür!"

188) (Şuayb): "Rabbim yaptıklarınızı bilmektedir" dedi.

189) Böylece onu yalanladılar. Bunun üzerine gölgeli bir günün azabı onları yakaladı. O, büyük bir günün azabıydı.

190) Muhakkak ki bunda bir ibret vardır. (Fakat) onların çoğu mümin olmazlar.

191) Muhakkak ki senin Rabbin azizdir, Merhamet Eden'dir.

Kur'an'ın, muhataplarını daveti

192) Bu, alemlerin Rabbinin indirmesidir.

193) Onu Güvenilir Ruh indirmiştir

194) uyarıcılardan olman için senin kalbine

195) apaçık Arapça diliyle.

196) Bu öncekilerin sahifelerinde de vardır.

197) İsrailoğullarının alimlerinin onu bilmesi onlar için bir delil değil mi?²⁴

198) Eğer onu yalancılardan bazısına indirseydik

199) o da bunlara onu okusaydı, (yine de) ona iman edecek değillerdi.

200) Biz onu suçluların kalplerine işte böyle yolladık²⁵.

201) Acıklı azabı görünceye kadar ona iman etmezler.

²² 'Ölçüyü tam hesaplayın.'

²³ 'doğruyu söylüyorsan'

²⁴ Kur'an, Tevrat ayetlerinde Allah tarafından gönderileceği müjdesi önceden verilmiş bir kitaptır. (Tevrat/Yasanın Tekrarı/18:18): 'Onlara (yani Yakupoğullarına) kardeşleri arasından (yani İsmailoğullarından) senin gibi (yani Musa gibi) bir peygamber çıkaracağım. Sözlerimi onun ağzından işiteceksiniz (Kur'an'daki 'De ki' ifadeleri bunun ispatıdır). Kendisine buyurdıklarımın tümünü onlara bildirecek. 19: Adıma konuşan peygamberin iletmiş sözleri dinlemeyeni ben cezalandıracağım'. Fakat Muhammed zamanında Kur'an'ın muhatabı olmuş Yahudiler, Kur'an'a iman etmek için ayrıştırmacı bir delil daha beklemişlerdir. Kur'an eshatolojisine göre de bu delil Kıyamet'e doğru kendilerine verilecektir (Tevhit/10:39, Beklenen Mucize/29:51, vb).

²⁵ Suçluların mesajı anlamadan, kalplerinden geçip gitmesi anlamında... (Bkn. Vaadin Tekrarı/2:7)

- 202) Onlara farkında değillerken (azap) ansızın geldiğinde
203) “Bekletilenlerden olabilir miyiz?”²⁶ derler.
204) Azabımızın acele gelmesini mi istiyorlar?
205) Gördün mü; onları yıllarca faydalandırsak
206) sonra vaad edildikleri (azap) onlara gelse
207) Yararlandırdıkları onlara bir şey kazandırmaz.
208) Helak ettiğimiz hiçbir belde yoktur ki kendileri için bir uyarıcı olmuş olmasın.²⁷
209) Hatırlatma: Biz zalimler olmadık.
210) Onu şeytanlar indirmedir.
211) Bu onlara düşmez²⁸, buna güç de yetiremezler.
212) Onlar (vahyi) işitmekten kesin olarak uzaklaştırılmışlardır.
213) Sakın Allah’ın yanında başka bir ilaha yalvarma, yoksa azap edilenlerden olursun.
214) En yakın hısımlarını uyar.
215) Müminlerden sana uyanlara kanatlarını ger.
216) Sana isyan ederlerse: “Muhakkak ki ben sizin yaptıklarınızdan beriyim” de.²⁹
217) Aziz olan ve Merhamet Eden’e tevekkül et.
218) Seni (salâti) ayakta tutmakta iken görene;
219) hürmet gösterenler içinde dolaşırken³⁰ ...
220) Muhakkak ki O, işitendir, bilendir.
221) Size şeytanların kime indiğini haber vereyim mi?
222) Bütün günahkâr yalancılara inerler.
223) Bunlar (şeytanlara) kulak verirler ve çoğu yalancıdır.
224) Şairlere ise azgınlar uyar.
225) Onların her vadide dolaştıklarını görmez misin?
226) Yapmadıkları şeyleri söylerler.
227) İman eden, salih işler yapan, Allah’ı çok hatırlayan, zulme uğradıklarında (birbirlerine) yardım edenler müstesna.³¹ Zulmedenler yakında nasıl bir devrim ile devrileceklerini bilecekler.³²

²⁶ ‘Bize biraz daha mühlet verilebilir mi?’

²⁷ ‘Kendileri için bir uyarıcı olmaksızın hiçbir beldeyi helak etmedik.’

²⁸ ‘onların harcı değil’

²⁹ Bu ayet, Terkedilen Kur’an/25:30 ayetinde müslümanların Kur’an’ı terkederek Muhammed’e yapacakları isyanın haberidir.

³⁰ Lafzen; ‘Secde edenler içinde dolaşırken.’ Klasik anlayışta namaz ritüelini sergileyenlerin önünden geçilmez. Gerçekte ise salât bir dayanışma olduğundan peygamber secde eden/saygı gösteren mü’minlerin arasında rahatlıkla dolaşarak onların ihtiyaçlarını gidermeye çalışmakta ya da onlarla fikir alış-verişi yapmaktadır.

³¹ Bu ayet adeta 216. ayette Kur’an’a yapılacağı bildirilen ihanetin sonrasında dinin sadece vahiy kaynaklı olduğunu kabul eden müminlerin yerine getirmeleri gereken vazifeleri temsil etmektedir. Buna göre zulme uğrayanlar birbirleriyle dayanışma içerisinde olmalıdırlar.

³² Ayetin bu kısmının da 216. ayet ile bağlantılı olduğu gözlemlenmektedir ve kâfirlere müslümanlara Kur’an’ı terk ettirme isyanlarından sonra yerle bir olacakları haber verilmektedir.

27. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla

Kur'an'ın insanlara hidayet olması

- 1) Ta, Sin. Bunlar Kur'an'ın; apaçık olan Kitab'ın delilleridir.
- 2) Müminler için bir hidayet ve müjdedir.
- 3) Onlar salâti ayakta tutarlar, zekâtı verirler ve Ahiret'e yakînen iman ederler.
- 4) Ahiret'e iman etmeyenlerin yaptıklarını kendilerine süsledik. Onlar bocalamaktadırlar.
- 5) Azabın en kötüsü onlarıdır ve Ahiret'te de en çok ziyana uğrayacak olanlar onlardır.²
- 6) Muhakkak ki sana bu Kur'an, hüküm sahibi ve (her şeyi) bilen katından verilmektedir.

Bir zamanlar Musa da seçilmişti

- 7) Hani Musa ailesine: “Ben gerçekten bir ateş gördüm. Oradan size bir haber getireyim veya bir alev kuru getireyim ki ısınasınız” demişti.
- 8) Oraya geldiğinde: “Ateşte ve etrafında olanlar mübarektir. Alemlerin Rabbi olan Allah, münezzehdir” diye seslenildi:
- 9) “Ey Musa. Muhakkak ki ben, aziz, hikmet ve hüküm sahibi olan Allah'ım.
- 10) Değneğini at.” Onun bir yılan gibi titreştiğini görünce arkasını dönüp kaçtı. “Korkma ey Musa, elçiler benim huzurumda korkmazlar.”
- 11) Zulmedenler hariç... Sonrasında kötülüğü iyilikle değiştirirlerse ben bağışlayanım, Merhamet Eden'im.
- 12) Elini koynuna sok, kusursuz bembeyaz çıksın. Bu, Firavun ve kavmi için (gösterilecek) dokuz delil içindedir. Muhakkak ki onlar fasık bir topluluktur.
- 13) Açıkça görünen delillerimiz kendilerine geldiğinde: “Bu büyük bir sihirdir!” dediler.
- 14) Kendi nefislerinde onun doğruluğuna kesin inandıkları halde zulüm ve böbürlenmelerinden ötürü onu inkâr ettiler. Artık bozguncuların akıbeti nasılmış bir gör!

Süleyman'ın Saltanatı

- 15) Andolsun ki Davut ve Süleyman'a da ilim verdik: “Bizi, mümin kullarının çoğundan üstün kılan Allah'a hamdolsun!” dediler.
- 16) Süleyman, Davut'a varis oldu ve: “Ey insanlar, bize kuş dili öğretildi ve bize her şeyden verildi. Muhakkak ki bu apaçık bir üstünlüktür”³ dedi.

¹ **SÜLEYMAN'IN SALTANATI SURESİ:** Bu surede, diğer surelerde olduğu gibi çeşitli peygamberlerin Allah tarafından seçilmiş olmasına değinilir. Ancak bu peygamberlerden farklı olarak ilginç detaylarıyla Süleyman'a verilen mülk ve hakimiyet genişçe anlatılır. Bundan dolayı surenin isminin ‘Süleyman'ın Saltanatı’ olarak adlandırılması uygundur.

² Surenin devamında Ahiret'e inanmayan bu kişilerin dünyadaki zalimler olduğu anlaşılacaktır. Kur'an'da ‘Ahiret'e inanmayan kişilerin cezalandırılması,’ onların Ahiret'e inanmamalarından ötürü değil, dünyada zulmettiklerinden ötürüdür.

³ Kur'an'da Süleyman peygamber hakkındaki ayetlerden anlaşılan, onun insanlar ve cinler başta olmak üzere her türlü canlının kabiliyetinden istifade ettiği. Bunu yapmayı cinler vasıtasıyla başardığı da iddia edilebilir. Söz konusu ayette Süleyman'ın ‘kuş dili’ bildiğinden bahsedilmektedir. Öncelikle belirtilmelidir ki ‘kuş dili’ dendiğinde hemen ‘kuşların çıkardıkları sesler’i anlama kabiliyeti akla getirilmemelidir. ‘Bir şeyin dilinden anlama’ bir deyimdir ve anlamı da o şeyin nasıl yönlendirilebileceğini, o şeyden nasıl istifade edilebileceğini bilmedir. Burada, Süleyman'ın haberci güvercinleri kullanmış olduğu bilgisi verilmiş olabilir. Bir ordunun en önemli birimlerinden

17) Ve Süleyman'ın cinlerden⁴, insanlardan ve kuşlardan olan ordusu toplanmıştı. Onlar düzenli olarak sevk ediliyorlardı.

18) Nihayet karınca vadisine vardıklarında dişi bir karınca: “Ey karıncalar, evlerinize girin ki Süleyman ve orduları farkında olmadan sizi ezmesinler!” dedi.⁵

19) Bunun üzerine (Süleyman) tebessüm ederek güldü ve: “Ey Rabbim, beni, bana ve ana-babama verdiğin nimetine karşılık şükretmeye ve razı olacağın salih amellerde bulunmaya yönelt. Beni rahmetinle salih kullarının arasına dahil et” dedi.

20) Ve kuşları denetledi ve: “Neden Hüdühüd'ü göremiyorum? Yoksa kaybolanlardan mı oldu?” dedi:

21) “(Ya) onu şiddetli bir azapla cezalandıracağım, ya onu feda edeceğim, ya da bana apaçık bir delil⁶ getirecek.

22) Çok geçmeden (Hüdühüd) çıkageldi ve: “Senin görmediğin bir şeyi gördüm⁷ ve sana Saba'dan yakînen bir haber getirdim” dedi.⁸

23) “Onlara hükümdarlık eden bir kadın buldum; kendisine her şeyden verilmiş ve büyük bir yönetimi var.

24) Hem o kadını hem de halkını Allah'ın dışında güneşe hürmet ederlerken buldum. Şeytan onların yapmış olduklarını kendilerine süslemiş ve onları Allah yolundan alıkoymuş. Bu yüzden hidayet bulamıyorlar.

birisi istihbarattır. 22. ayette Hüdühüd isimli bir kuşun Süleyman'a Sebe ülkesinden bir haber getirdiğinden bahsedilir. Bunun yanında, Süleyman, ordusunun hükmettiği uçsuz bucaksız toprakların bir ucundan öbür ucuna saatte 80 km. hızla uçabilen bu kuşlar vasıtasıyla haber göndermeyi de başarmış olduğu anlaşılabilir. Nitekim 28. ayette Süleyman'ın Hüdühüd adlı bir kuş vasıtasıyla Sebe halkının kraliçesine bir mektup gönderdiği bilgisi mevcuttur.

⁴ ‘Gizledi, karanlığa bürüdü’ anlamına gelen ‘janna’ kökünden türeme ‘jinn’ terimi, insan algısının ötesinde kalan ruhsal güçleri ve varlıkları temsil eder. Bazı yirminci asır müfessirlerinin cinlerin varlığını inkâr etmesine ya da cinn terimine sadece ‘yabancı’ anlamı yüklemesine karşılık, Kur’an, cinlerin yaratılışının insan ya da meleklerin yaratılışından farklı olduğunu söylemektedir. Bu varlıkların bilinen bedensel bir yapıya sahip olmadıkları yine Kur’an’ın ifadesiyle ‘kavurucu rüzgârların ateşinden’ (Ötelerden Müdahale/15:27) ya da ‘ateşin şaşırtıcı alevinden’ (Rabbin Mimetleri/55:15) yaratılmış olmalarıyla ifade edilir. Cinn terimine insanın henüz ulaşmadığı, yabancı olduğu bilgi, beceri vs. anlamı yükleyenler ise bize göre tesbih ve ubudiyet kavramlarını birbirine karıştırmışa benzemektedirler. Yerde ve göklerde olanlar kendi yaratılış kanunları çerçevesinde hareket etmek suretiyle Allah’ı tesbih ederler. Bu Allah’ın düzeninde ‘akıp gitmeleri’ demektir. Her yeni bilgi, bu düzenin bir parçasıdır. Allah’ın; ‘insanları ve cinleri ancak bana ibadet etsinler diye yarattım’ buyruğu uyarınca ibadetle sorumlu tutulan insanlar ve cinler ise bu düzenin içinde özgür iradeleriyle hareket eden varlıklardır. İnsanoğlunun çağdan çağa değişen bilgi ve becerisi cinn değildir. Bizzat cinlerin de bilgi ve becerileri vardır. Cinler de tıpkı insanlar gibi bilinçli tercihler yapabilecek akıl ve donanıma sahiptir. İnsanlar ve cinler Allah’a ibadeti kendileri seçerler, diğer varlıklar ise seçim yapma yeteneğine sahip olmaksızın tesbih ederler.

⁵ Bilindiği üzere karıncalar insanlar gibi ‘evlerde’ değil ‘yuvalarında’ yaşarlar ve onların yaşantısı komin bir yaşantıdır, tek tek evleri yoktur. Ayette “buyutiku,” yani ‘evleriniz’ şeklinde ifade edilen yerleşim yeri, insanların yaşam alanlarını akla getirmektedir. ‘Karınca’ sözü burada ‘Karınca vadisinde yaşayan bir toplum’u temsil ediyor olabilir.

⁶ ‘mazeret’

⁷ ‘Senin bilmediğin bir şeyi öğrendim.’

⁸ Bu ayette Hüdühüd adlı bir kuşun Süleyman ile konuştuğu anlatılmaktadır. Cinlerin varlığına kesin inanıldığından bunun imkânsız olmadığı anlaşılabilir. Cinler ile meşgul olanlar, cinlerin insanlara ve hayvanlara hükmedebileceklerini bilirler. Süleyman’a hizmet eden Hüdühüd isimli bir cinin, bir kuşa hükmedip onun bedenini istihbarat amaçlı kullanmış olması ihtimal dahilindedir.

- 25) Hâlbuki onlar göklerde ve yerde saklı olanı (açığa) çıkararak Allah'a hürmet etmeliydiler. O, gizlediklerini de bilir, açığa vurduklarını da.”
- 26) Allah, O'ndan başka ilah yoktur. Büyük yönetimin Rabbi.
- 27) (Süleyman): “Doğru sözlü müsün yoksa yalancılardan mı oldun göreceğiz” dedi.
- 28) Bu yazıtımı götür ve (yukarıdan) at onlara, sonra onlardan yüz çevir⁹, ardından bak nasıl dönecekler?¹⁰
- 29) (Kraliçe): “Ey ileri gelenler, muhakkak ki bana çok güzel bir yazıt atıldı¹¹.”
- 30) O Süleyman'dandır. Karşılıksız Gözetken, Merhamet Eden Allah'ın adıyla (başlıyor).
- 31) ‘Bana karşı böbürlenmeyin ve bana teslim olarak gelin!’
- 32) Ey ileri gelenler, bu işimde bana bir fetva verin. Siz şahit olmadan bir işe karar kılmam.”
- 33) (Onlar): “Biz güçlüyüz ve çetin savaşçılarız. Emir sana ait. O halde ne emredeceksen sen bak¹²” dediler.
- 34) (Kraliçe): “Hükümdarlar bir ülkeye girdiğinde orayı bozguna uğrattırlar ve halkının ulularını zelil hale sokarlar. İşte böyle yaparlar” dedi:
- 35) “Ben onlara bir hediye göndereyim de bakalım elçiler nasıl dönecekler.”
- 36) (Elçi) Süleyman'a gelince: “Bana mal (göndererek) mi yardım ediyorsunuz? Hâlbuki Allah'ın bana verdikleri sizin verdiklerinizden daha hayırlıdır. Bilakis, hediyenizle asıl siz sevinirsiniz.
- 37) Onlara dön, onlara öyle bir orduyla geleceğim ki ona karşı koyamayacaklar. Onları zilletle oradan süreceğim ve küçük düşecekler.”¹³

⁹ ‘uzaklaş’

¹⁰ ‘ne cevap verecekler?’

¹¹ ‘gönderildi’

¹² ‘düşün, karar ver’

¹³ Kur'an, savunma amaçlı olmak dışında her türlü savaşı reddeder (Vaadin Tekrarı/2:190-194). Süleyman peygamberin Sebe Kraliçesi'ne karşı tutumu ilk bakışta biraz şaşkıncu gelse de esasen insanların can ve mal güvenliğine haksız yere dokunmama ilkesine aykırı değildir. Hüdhüd, kendisine bir haber getirdiğinde Süleyman peygamber, hemen ordusunu toplayıp harekete geçmemiş ve sözü edilen ülkeye bir ‘yazıt’ göndermeyi tercih etmiştir. Bu yazıtın sadece kraliçeye yönelik olmadığı ‘onlara at’ ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bütün halkın bilgileneceği bir şekilde sağlanmış olması muhtemeldir. Bu yazıt, Allah'ın Rahman ve Rahim sıfatlarıyla başlamakta ve muhataplarını Allah'a teslim olmaya çağırılmaktadır. Bunu Saba Kraliçe'nin dilinden öğreniyoruz. Kraliçe, kendi adamlarıyla durumu istişare eder. Kraliçenin adamları savaşmaya hazır olduklarını söyledikleri halde kendisi Süleyman'a bir hediye göndermeyi tercih eder. Çünkü Süleyman ve onun gibi hükümdarların bir beldeye girdiklerinde orayı yakıp yıkacaklarına dair bir önyargıya sahiptir. Anlaşılan odur ki kraliçe, hediye yoluyla ortamı yumuşatmaya çalışmaktadır. Hediyesi amacına ulaşmaz. Süleyman, ordusuyla geleceğini söyler. Burada akıllara durduk yere bir peygamberin neden bir ülkeyi istila etmeye kalkıştığı sorusu gelebilir. Bu sorunun cevabı 24. ayette Hüdhüd'ün verdiği haber içinde geçmektedir: *‘Hem o kadını hem de halkını Allah'ın dışında güneşe hürmet ederlerken buldum. Şeytan onların yapmış olduklarını süslemiş ve onları Allah yolundan alıkoymuş. Bu yüzden hidayet bulamıyorlar.’*

Burada ‘şeytan’ olarak ifade edilen bir kişi ya da kurum, insanların özgür iradesini ele geçirmiş ve onların doğru yolu bulmasına engel olmaktadır. Süleyman peygamber işte bu şeytandan insanları kurtarmak adına harekete geçmektedir (Şeytan'ın ne olduğu, kim olduğu hakkında Peygamberler/21:82. ayet ve ilgili dip notu okuyunuz). Süleyman peygamberin savaş yanlısı olmadığını 31. ayette geçen; *‘Bana karşı böbürlenmeyin ve bana teslim olarak gelin!’* uyarısından da anlarız. İsteseydi rahatlıkla ele geçirebileceği bir beldeye haber gönderme zahmetine katlanmaz doğrudan orayı istila edebilirdi. Devamındaki ayetlerde ‘kendisine her şeyden verilmiş’ biri olmasına rağmen baştan beri Sebe kraliçesinin de savaş yanlısı olmadığı, Süleyman'ın hediyeye karşı tutumundan sonra kalkıp geldiği ve günün sonunda Süleyman'a ve Rabbine iman ettiği görülmektedir.

38) Süleyman: “Ey ileri gelenler, onlar bana teslim olmuş olarak gelmelerinden önce hanginiz o kadının tahtını getirebilir?” dedi.

39) Cinlerden bir ifrit: “Sen makamından kalkmadan önce ben onu sana getiririm. Bu konuda güvenilir bir güce sahibim” dedi.

40) Kitap’tan (bu konuda) yanında bir bilgisi olan kişi: “Sen gözünü kapayıp açmadan önce onu sana getiririm” dedi.¹⁴ (Süleyman) onu yanında yerleşmiş görünce¹⁵: “Bu Rabbimin lütfundandır. Şükür mü edeceğim yoksa nankörlük mü, beni sınaması içindir. Kim şükrederse, kendisi için şükretmiş olur ve kim nankörlük ederse, (bilsin ki) Allah, bir şeye ihtiyacı olmayandır, cömerttir” dedi.

41) “Tahtını onun için başkalaştırın, bakalım hidayet bulacak mı yoksa hidayete gelmeyenlerden mi olacak”¹⁶ dedi.¹⁷

42) (Kraliçe) gelince (ona): “Senin tahtın böyle mi?” dendi. (Kraliçe): “Neredeyse aynısı. Bunun bilgisi daha önce bize verilmişti ve teslim olmuşuk” dedi.¹⁸

43) Allah’ın dışında kulluk ettikleri onu (Süleyman’a) uymaktan alıkoymuştu. O, kâfir bir toplumdandı.

44) Ona “Köşke gir” dendi. Onu görünce su havuzu sanarak bacaklarını sıvadı. (Süleyman): “Burası cilalı sırçadan bir köşktür!” dedi. (Bunun üzerine Kraliçe): “Rabbim, ben nefsiye zulmetmişim. Süleyman’la birlikte alemlerin Rabbine teslim oldum!” dedi.¹⁹

Salih’in seçilmesi

45) Andolsun ki Semud halkına ‘Allah’a kulluk edin’ diye kardeşleri Salih’i gönderdik.²⁰ Bunun üzerine birbirine düşman iki gruba ayrıldılar.

46) (Salih): “Ey kavmim, iyilikten önce neden kötülükte acele ediyorsunuz? Allah’tan bağışlanma dilemeniz gerekmez mi? Umulur ki merhamet edirsiniz” dedi.

47) “Sen ve beraberindekiler yüzünden uğursuzluğa uğradık” dediler. (Salih): “Kaderiniz Allah katındandır. Bilakis, siz imtihan edilmektesiniz” dedi.²¹

¹⁴ Cinlerin istihbarat amaçlı kullanılabileceğine dair örnekler.

¹⁵ ‘bulunca’

¹⁶ ‘bakalım onu tanıyabilecek mi yoksa tanımayacak mı’

¹⁷ Geleneksel İslam anlayışında Süleyman’ın cinlerinin Sebe kraliçesi olarak bilinen Belkıs’ın tahtını bir anda Sebe Krallığından İsrail’e madde nakliyle taşıdıklarına inanılır. Kanaatimizce durum biraz bundan farklıdır. Zira bizim anladığımız, cinlerin Belkıs’ın tahtını anında ziyaret edip onun bilgisi ile Süleyman’ın sarayında ona benzer bir tahtın yapılmasını sağlamış olmalarıdır. Cinler ile irtibatlı olan kişiler cinlerin ışık hızına yakın bir hızla hareket ettiklerini bildirmektedirler. Ayrıca onlar, kendileriyle irtibata geçen kişilere bilgiler de verirler. Bu irtibat insanların birbirleriyle konuştukları gibi değildir. Cinler kendileriyle irtibatta olan kişilere görüntü, ilham, fısıldama gibi yollarla bazı bilgileri aktarırlar ve bu bilgiler alıcı kişi tarafından yorumlanır. Sonuç itibariyle ayette anlatılanlardan anlaşılan, Süleyman’ın sarayında cinlerin Sebe’den getirdiği bilgilerle bir tahtın inşa edildiğidir.

¹⁸ Eğer Süleyman her yerden rahatlıkla istihbarat alabilen bir hükümdar olmuş ise, haliyle bunun bilgisi Belkıs’a da bildirilmiştir.

¹⁹ Saba Kraliçesi ve Süleyman’ın kıssası Kitab-ı Mukaddes’in 1. Krallar Kitabı 10. Bab, 2. Tarihler Kitabı 9. Bab ve diğer kitaplarda da yer almaktadır. Gerek Tanah gerek Kur’an’da Belkıs ile ilgili olan ayetlerden anlaşılan, Süleyman’ın onu etkisi altına almaya çalışmış olmasıdır. Bir kuş ile ona mesaj göndermesi, mesajında çok kuvvetli bir ordusu olduğunu vurgulaması, hiç görmemiş olmasına rağmen sarayında Belkıs’ın tahtına benzer bir taht yaptırmayı, kendi zamanında bir benzeri görülmemiş olmasına rağmen onu aynalı bir köşke davet edip bunu müşahade etmesini sağlamış olması, vs., bunu belirgin hale getirmektedir. Tanah’ta Belkıs’ın Süleyman’ın saltanatına hayran kaldığı anlatılmaktadır.

²⁰ ‘Semud halkına da Allah’a kulluk etsinler diye Salih’i gönderdik.’

- 48) O şehirde dokuz çete vardı ki yeryüzünde bozgunculuk yapar, ıslah etmezlerdi.
- 49) Allah'a yemin ederek: “Ona ve ailesine gece baskını yapalım, sonra velisine: ‘Ailesinin helak oluşunu görmedik, biz gerçekten doğru sözlüleriz²²’ diyelim” dediler.
- 50) Onlar bir tuzak kurmuşlardı, biz de bir tuzak kurmuştuk. (Fakat) onlar bunun farkında değillerdi.
- 51) Bak tuzaklarının akıbeti ne olmuş! Biz onları ve kavimlerini toptan helak ettik.
- 52) İşte zulümleri sebebiyle yıkılmış evleri... Muhakkak ki bunda bilen bir topluluk için bir delil vardır.
- 53) İman edenleri ve bilinç sahiplerini kurtardık.

Lut’un seçilmesi

- 54) Ve Lut... Hani halkına: “Siz, göre göre bu aşırılıkla mı geliyorsunuz?”²³ dedi.
- 55) Kadınların dışında erkeklere mi şehvetle yaklaşıyorsunuz? Hayır, siz cahil bir toplumsunuz.²⁴
- 56) Bunun üzerine kavminin ona cevabı: “Lut’un ailesini kentinizden çıkarın. Onlar temiz kişilermiş!” olmuştu.
- 57) Kadını hariç onu ve ailesini kurtardık. Onun geri kalanlardan olmasını takdir ettik.
- 58) Ve üzerlerine öyle bir yağmur yağdırdık ki; ne kötüdür o uyarılanların yağmuru!

Göklerin ve yerine yönetiminin sadece Allah’a ait olması

- 59) De ki: “Hamd Allah’a, selam da seçtiği kullarına olsun.” Allah mı daha hayırlı, yoksa onların ortak koştukları mı?
- 60) Yoksa gökleri ve yeri yaratan, sizin için gökten su indiren mi? O (suyula) sizin bir tek ağacını bile bitiremeyeceğiniz görkemli bahçeler bitiriyoruz. Allah ile beraber (başka) bir ilah mı var? Hayır, onlar sapan bir topluluktur.
- 61) Yahut yeryüzünü yerleşime uygun kılan, onun arasına ırmaklar var eden, oraya denge unsurları yaratan ve iki deniz arasına bir engel kılan mı? Allah ile beraber (başka) bir ilah mı var? Hayır, onların çoğu bilmiyorlar.
- 62) Yahut kendisine dua ettiğinde sıkıntıda olana yetişen ve kötülüğü kaldıran²⁵ ve sizi yeryüzünün halifeleri kılan mı? Allah ile birlikte (başka) bir ilah mı var? Ne de az öğüt alıyorsunuz!
- 63) Yoksa karanın ve denizin karanlıklarında sizi doğru yola ileten ve rahmetinin önünde rüzgârı müjdeleyici olarak gönderen mi? Allah ile beraber (başka) bir ilah mı var? Allah ortak koştuklarından yücedir.

²¹ “Tayr,” yani ‘kuş’ kelimesi, burada iki kez ‘uğur/kader’ anlamında kullanılmıştır. ‘Bütün insanların kaderini (tair) boyunlarına doladık’ (İsrail/17:13) ayetiyle belirtildiği üzere kişinin uğurunu ya da uğursuzluğunu ‘boynuna/kendi çabasına’ dolayan Allah’tır.

²² ‘doğruyu söylüyoruz’

²³ ‘Göz göre göre bu aşırılığı mı yapıyorsunuz?’

²⁴ Daha önce de belirtildiği gibi Kur’an’a göre Lut kavminin günahı eşcinsel olmalarından değil, onların kendi hanımlarından öte zorla başka erkeklere müteceviz davranmalarındır.

²⁵ ‘bertaraf eden’

64) Yoksa yaratılışı ilk kez başlatan sonra onu tekrar edecek olan ve sizi gökten ve yerden rızıklandıran mı? Allah ile beraber (başka) bir ilah mı var? De ki: “Eğer doğru sözlülerseniz²⁶ delilinizi getirin!”

65) De ki: “Allah’tan başka göklerde ve yerde olanlardan hiç kimse gaybı bilemez. Onlar ne zaman diriltileceklerinin bile farkında değildirler.

66) Onların ilmi Ahiret’i idrak edemez; bilakis, o konuda şüphe duymaktadırlar; bilakis, onlar bu konuda kördürler.”

Allah’ın sözüne inanmamakta direnenler

67) Küfürde direnenler: “Biz ve atalarımız toprak olduktan (sonra) mı çıkartılacağız?” dediler:

68) “Bize yapılan bu vaad, bize de, daha önce atalarımıza da yapılmıştı. Muhakkak ki bunlar ancak eskilerin masallarındır.”

69) De ki: “Yeryüzünde dolaşın ve suçluların akıbeti nasıl olmuş görün!”

70) Sen onlara üzülme. Tuzak kurmalarından ötürü sıkıntıya düşme.

71) “Eğer doğru sözlülerseniz²⁷ bu vaad ne zamandır?” diyorlar.

72) De ki: “Aceleyle istediğiniz (azabın) bir kısmı belki de peşinizdedir.”

73) Senin Rabbin insanlara karşı lütuf sahibidir, fakat onların çoğu şükretmezler.

74) Muhakkak ki senin Rabbin onların sînelerinde sakladıklarını da açığa vurduklarını da bilir.

75) Göklerin ve yerin gaybından hiçbir şey yoktur ki apaçık bir kitapta olmasın.

76) Muhakkak ki bu okuma metni, İsrailoğullarının ihtilafa düştükleri konuların çoğunu anlatmaktadır.

77) Ve muhakkak ki o, müminler için hidayet ve rahmettir.

Allah’ın sözü gerçekleşecektir

78) Muhakkak ki Rabbin onlar arasında hükmünü verecektir. O, azizdir, bilendir.

79) O halde sen Allah’a tevekkül et. Çünkü sen apaçık bir gerçek üzeresin.

80) Sen elbette ki ölümlere işittiremezsin. Sırtını dönen sağırlara da çağırıp işittiremezsin.

81) Elbette ki sapmışlıklarından körlere de hidayet edemezsin. Sen sadece ayetlerimize iman ederek teslim olmuşlara işittirebilirsin.

82) Sözümüzü gerçekleştirme zamanı gelince yerden onlar için bir canlı çıkaracağız ki insanlara ayetlerimize kesin olarak iman etmediklerini söylesin.²⁸

83) O gün her ümmetten ayetlerimizi yalanlayanları bir bölüğe toplarız. Böylece sevk edilirler.

84) Nihayet geldiklerinde (Allah onlara): “Ayetlerimizi bilgi bakımından kavrayamadığınız halde yalanladınız, öyle mi? Öyle değilse neydi o yaptığımız?” der.

85) Zulümlerinden ötürü sözümüz gerçekleştiğinde artık konuşamazlar.

86) Görmüyorlar mı ki içinde dinlensinler diye geceyi, aydınlatın diye de gündüzü yaptık. Muhakkak ki bunda iman eden bir topluluk için deliller vardır.

²⁶ ‘doğruyu söylüyorsanız’

²⁷ ‘doğruyu söylüyorsanız’

²⁸ ‘Sözümüzü gerçekleştirme zamanı gelip çatığında yerden onlar için bir mahlûk çıkaracağız ki insanların delillerimize kesin olarak iman etmediklerinin işareti olsun’ anlamında... İbrahimî dinlerin eshatolojisinde, Kıyamet vakti artık yeryüzünde Allah’a iman eden hiçbir kişi kalmadığında gerçekleşecektir.

87) Suretlere üfleneceği gün, Allah'ın istediği (kişiler) hariç, göklerde ve yerde kim varsa korkuya kapılacaktır. Hepsi O'na boyun bükerek gelirler.

88) Dağları görürsün de onları cansız sanırsın. (Fakat) onlar bulutlar gibi geçerler.²⁹ Bu, her şeyi mükemmel yapan Allah'ın sanatıdır. Muhakkak ki O, yapmakta olduklarınızdan haberdardır.

89) Kim bir iyilikle gelirse, kendisi için ondan daha hayırlısı vardır. Onlar o günün korkusuna karşı güvende olurlar.

90) Kim de bir kötülükle gelirse ateşe yüzüstü kapaklanır. (Onlara): “Yaptıklarınızdan başka bir şeyle mi cezalandırılıyorsunuz?” (denir).

91) (De ki): “Bana sadece harem olan bu beldenin Rabbine kulluk etmem emredildi.³⁰ Her şey O'nundur. Bana teslim olanlardan olmam emredildi.

92) Bir de Kur'an'ı okumam (emredildi). Hidayete eren, kendi nefsi için hidayete erer. Kim saparsa, ben ancak uyarıcılardanım.”

93) Ve de ki: “Allah'a hamd olsun, size ayetlerini gösterecek, siz de onu tanıyacaksınız. Allah yaptıklarınızdan gafil değildir.”

²⁹ 'hareket ederler'

³⁰ Ritüelsiz Din/22:25 ayetinin dip notunda da belirtildiği gibi, Muhammed peygamber ilk Buluşma Çadırı'nı Mekscid-i Aksa'nın bulunduğu tepeye kurmuştur. Bundan dolayı bu tepe Kur'an'daki Din'in harem mekânıdır.

28. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Firavun Hanedanlığı'nın sıradan bir insanla yok edilişi

1) Ta. Sin. Mim.

2) Bunlar apaçık olan Kitab'ın delilleridir.

3) Sana Musa ve Firavun'un haberlerinden (bir kısmını) iman edecek bir topluluk için (bütün) gerçeğiyle okuyoruz.

4) Gerçek şu ki Firavun yeryüzünde büyülenmiş ve oranın halkını gruplara ayırmıştı. Onlardan bir bölümünü güçsüzleştiriyor, kadınlarını hayatta bırakıp² oğullarını harcıyordu³. Muhakkak ki o, bozgunculardandı.

5) Biz de o yerde güçsüzleri lütuflandırmak, onları önder kılmak⁴ ve mirasçılar yapmak istiyorduk.

6) Ve onları yeryüzünde yerleştirmek, Firavun, Haman ve o ikisinin askerlerine onlardan yana çekindikleri şeyi göstermek (istiyorduk).

7) Ve Musa'nın annesine: "Onu emzir. Ne zaman onun hakkında korkuya (kapılırsan) onu suya at. Korkma ve üzülme. Onu sana geri vereceğiz ve onu resullerden kılacağız" diye vahyettik.⁵

8) Nihayet Firavun'un ailesi onu kendilerine bir düşman ve üzüntü kaynağı olmak üzere aldı. Muhakkak ki Firavun, Haman ve askerleri yanılanlardı.

9) Firavun'un kadını: "Bu bana da, sana da göz aydınlığı! Onu öldürmeyin. Belki bize faydası olur ya da onu evlat ediniz" dedi. Onlar farkında değillerdi.

10) Musa'nın annesi ise yüreği bomboş olarak sabahladı. Eğer müminlerden olması için kalbini pekiştirmeseydik neredeyse onu açığa vuracaktı.

11) Ve onun kız kardeşine: "Onu takip et" dedi. Bunun üzerine onlar farkına varmadan o da onu kıyıda gözetledi.

12) Emzirenleri önceden ona yasakladığımızdan ötürü kız kardeşi: "Size onun (bakımını) üstlenecek ve ona nasihat edecek bir ev halkını göstereyim mi?" dedi.

13) Bunun üzerine onu annesine geri verdik ki gözü aydın olsun, üzülmesin ve bilsin ki Allah'ın vaadi elbetteki gerçektir. Fakat onların çoğu bilmezler.

14) Kuvvetli çağına ulaşmış ve olgunlaşınca ona hüküm (verme yeteneği) ve ilim verdik. Biz iyilik yapanları böyle ödüllendiririz!

15) Halkının habersiz olduğu bir sırada şehre girdi. Orada iki adamı kavga ederken buldu. Biri kendi fırkasından diğeri de düşmanlardandı. Fırkasından olan, düşmanına karşı ondan yardım

¹ **TEVAZUDAKİ BAŞARI SURESİ:** Bu surede Firavun ve Karun gibi kibirlenerek yeryüzünde büyüklük taslayanların hayatları ve akıbetleri ile ömürlerinde hiçbir iddiası olmadan yaşamış fakat sonrasında kendilerine Allah tarafından kitap verilmiş Musa ve Muhammed'in hayatları ve başarısı kıyas edilmektedir. Ayrıca bu sure, kibirlenmeden Allah'a tevazuyla hameden büyük saltanat sahibi olmuş Süleyman'ın kıssasının anlatıldığı bir önceki surenin de devamı niteliğindedir. Bu sebeple sure isminin 'Tevazudaki Başarı' olması en uygun görülmüştür.

² 'kadınlarına dokunmayıp'

³ 'köleleştiriyordu'

⁴ 'yapmak'

⁵ "Wahy" terimi ile ilgili lütfen Ehli Kitap/5:111'in dip notunu okuyunuz.

istedi. Musa ona bir yumruk attı ve işini bitirdi. “Bu, şeytanın işi. O apaçık saptıran bir düşmandır!” dedi.

16) “Rabbim, ben nefsiime zulmettim, beni bağışla” dedi. Bunun üzerine onu bağışladı. Muhakkak ki O, bağışlayandır, Merhamet Eden’dir.

17) “Rabbim, bana verdiğin nimetlerin hakkı için; artık suçlulara arka çıkmayacağım” dedi.

18) Korku içinde gözetleyerek şehirde sabahladı. Derken bir gün önce kendisinden yardım isteyen (adam, yine yardım için) feryat ediyordu. (Musa): “Sen apaçık bir azgınsın!” dedi.

19) Nihayet ikisine de düşman olanı tuttuğunda (adam): “Ey Musa, dün bir nefsi⁶ öldürdüğün gibi beni de mi öldürmek istiyorsun? Muhakkak ki bu ülkede senin istediğin ancak zorba biri olmak. Sen iyi insanlardan olmak istemiyorsun!” dedi.

20) Ve şehrin öbür ucundan bir adam koşarak geldi; “Ey Musa, ileri gelenler senin öldürülmen hakkında görüşüyorlar. Hemen çık (git), ben gerçekten sana öğüt verenlerdenim” dedi.

21) Böylece oradan korku içinde gözetleyerek çıktı; “Rabbim, bu zalimler toplumundan beni kurtar” dedi.

22) Medyen’e doğru yönelince: “Umulur ki Rabbim beni doğru yola iletir” dedi.

23) Medyen suyuna varınca bir grup insanı (hayvanlarını) sularken buldu. Onların gerisinde de çekinen iki kadın buldu.⁷ (Musa): “Anlatın derdinizi” dedi. (O iki kadın): “Çobanlar çekilmeden biz (hayvanlarımızı) sulayamıyoruz. Babamız da yaşlı bir adam” dediler.

24) (Musa) o ikisinin (hayvanlarını) suladı, sonra bir gölgeye çekildi (ve ardından): “Rabbim, bana indireceğin her hayra muhtacım” dedi.

25) Derken o iki kadından biri selam ile yürüyerek geldi: “Babam, (hayvanlarımızı) sulamanın karşılığını sana vermek üzere seni çağırıyor” dedi. Nihayet (Musa) ona gelip hikâyeyi anlatınca: “Korkma, o zalimler toplumundan kurtuldun” dedi.

26) O iki kadından biri: “Babacığım, onu ücretle tutsana. Gerçekten kuvvetli ve güvenilir olarak çalışabileceklerin en hayırlısı bu!” dedi.

27) (Babaları): “Bana sekiz yıl çalışman karşılığında bu iki kızımın birini⁸ sana nikahlamak istiyorum” dedi: “Eğer ona tamamlarsan, o da sendendir. Sana zorluk vermek istemem. İnşAllah beni salihlerden bulacaksın” dedi.

28) (Musa): “Bu seninle benim aramda. Hangi süreyi yerine getirirsem getireyim⁹ bana düşmanlık olmayacak. Allah, söylediklerimize vekildir” dedi.

29) Nihayet Musa, süreyi tamamladıktan sonra ailesiyle yola çıktı. Tur’un yamacında bir ateş gördü. Ailesine: “Siz durun, ben bir ateş gördüm; belki oradan size bir haber veya o ateşten bir kor getiririm ki ısınırsınız” dedi.

30) Oraya varınca, (ona), o mübarek yerdeki vadinin sağ tarafındaki ağaçtan: “Ey Musa, muhakkak ki ben, alemlerin Rabbi Allah’ım” diye seslenildi:

⁶ ‘adamı’

⁷ ‘Medyen suyuna varınca, orada (hayvanlarını) sulayan bir grup insanı, arkalarındaki iki kadını su almaktan alıkoyarken buldu.’ (Tevrat’ın Çıkış Kitabı/2:16 ayetine bakınız)

⁸ Yetimler/4:23 ayeti ve dip notunu okuyunuz.

⁹ ‘tamamlarsam tamamlayayım’

- 31) “Değneğini at!” Bunun üzerine onun bir yılan gibi titreştiğini görünce, arkasına bakmaksızın dönüp kaçtı. “Dön ey Musa, korkma. Muhakkak ki sen güvende olanlardansın.
- 32) Elini koynuna sok, kusursuz bembeyaz çıksın. Korkudan (açılan) kanadını kendine çek. Bunlar Rabbin tarafından Firavun’a ve önde gelenlerine karşı iki delildir. Muhakkak ki onlar fasık bir topluluk oldular.”
- 33) (Musa): “Rabbim, ben onlardan bir adamı öldürdüm. Bu yüzden beni öldürmelerinden korkuyorum” dedi:
- 34) “Kardeşim Harun, o, dil bakımından benden daha düzgündür. Onu, benimle beraber beni doğrulayan bir yardımcı olarak gönder. Beni yalanlamalarından korkuyorum.”
- 35) (Allah): “Pazunu kardeşinle kuvvetlendireceğiz. İkinize öyle bir yetki vereceğiz ki delillerimiz sayesinde size erişemeyecekler. Siz ve size uyanlar galip olanlarsınız” dedi.
- 36) Musa onlara apaçık delillerimizle gelince: “Bunlar uydurulmuş¹⁰ sihirden başka bir şey değildir. Böyle bir şeyi geçmiş atalarımızdan da işitmedik” dediler.
- 37) Musa: “Rabbim kendi katından kimin hidayetle geldiğini ve bu yurdun sonunun kime ait olacağını iyi bilir. Muhakkak ki zalimler kurtuluşu eremezler” dedi.
- 38) Firavun: “Ey önde gelenler, sizin için benden başka ilah olduğunu bilmiyorum. Ey Haman, benim için şu balçığı pişir de bana bir kule yap ki Musa’nın ilahına çıkayım. Elbette ki ben onun yalancılardan olduğunu sanıyorum” dedi.
- 39) O ve ordusu yeryüzünde haksız yere büyüklendiler ve bize döndürülmeyeceklerini sandılar.
- 40) Bunun üzerine onu ve ordusunu yakalayıp denize attık. Zalimlerin sonu nasılmış gör!
- 41) Onları ateşe çağırın önderler kıldık. Kıyamet Günü’nde de yardım olunmazlar.
- 42) Bu dünyada onların peşlerine bir lanet taktık. Kıyamet Günü’nde de çirkinleştirilmişlerden olacaklar.

Musa’ya verilen Kitap

- 43) Andolsun ki Musa’ya ilk nesilleri helak ettikten sonra, belki öğüt alırlar diye insanlar için basiret, hidayet ve rahmet olması için Kitab’ı verdik.
- 44) Biz Musa’ya o işi gerçekleştirdiğimizde sen (Medyen’in) batı tarafında değildin ve şahitlerden olmadın.
- 45) Fakat biz birçok nesiller varedtik. Üzerinden çağlar geçti. Medyen halkı arasına yerleşip kendilerine ayetlerimizi okuyan biri de olmadın. Lakin (bu bilgileri sana) gönderen biziz.
- 46) Musa’ya seslendiğimizde Tur’un yanında da değildin. Ancak Rabbinden gelen rahmet olarak, kendilerine daha önceden bir uyarıcı gelmeyen bir topluluğu uyarasın diye (bunları sana öğretmekteyiz). Umulur ki öğüt alırlar.

Kötülük eden karşılığını bulacaktır

- 47) (Bir de) kendilerine¹¹ kendi elleriyle yaptıklarından ötürü bir musibet dokunduğunda: “Rabbimiz, keşke bize bir resul gönderseydin de senin ayetlerine uyup müminlerden olsaydık” diyecekleri için¹² (bunları sana öğretiyoruz).

¹⁰ ‘sahte’

¹¹ ‘başlarına’

¹² ‘dememeleri için’

48) Fakat onlara katımızdan gerçek gelince: “Musa’ya verilenin benzeri ona da verilmeli değil miydi?” dediler. Daha önce Musa’ya verileni reddetmemişler miydi? “Onlar birbirini destekleyen iki sihirbazdı!” dediler; “Biz hepsini reddedenleriz!” dediler.

49) De ki: “Eğer doğru sözlülerseniz¹³ kendisine uymam için Allah katından bu ikisinden¹⁴ daha hidayet verici bir kitap getirin.”

Ehli Kitab’ın bir gün Kur’an’ı kabul edeceği bilgisi

50) Eğer sana icabet etmezlerse bil ki onlar kendi arzularına uymaktadır. Allah’tan gelmiş bir hidayet olmaksızın kendi arzularına uyandan daha sapmış kim olabilir? Muhakkak ki Allah zalimler toplumuna hidayet etmez.

51) Andolsun ki sözü onlara ulaştırdık. Umulur ki öğüt alırlar.

52) Ondan önce kendilerine Kitap verdiklerimiz ona (gelecekte) iman edecekler.¹⁵

53) Kendilerine okununca: “Buna iman ediyoruz. Muhakkak ki bu Rabbimizden gelen bir gerçektir. Biz ondan önce de teslim olmuş kimselerdik” diyecekler.

54) Onlara, sabretmeleri, kötülüğü iyilikle savmış olmaları ve kendilerine verilen rızıktan infak etmelerinden ötürü ödülleri iki kez verilecektir.

55) Boş söz işitince ondan yüz çevirecekler ve: “Bizim yaptıklarımız bize, sizin yaptıklarınız sizindir. Selam olsun size! Cahillere uymayız” diyecekler.

56) Sen sevdiğine hidayet edemezsin ama Allah istediğine ve dileyene hidayet eder. O, hidayete erecekleri bilendir.¹⁶

57) (Şimdi ise): “Eğer seninle beraber hidayete tabi olursak, yurdumuzdan ediliriz” diyorlar. Biz onları kendi katımızdan bir rızık olarak ürünün her türlüşünün toplandığı, harem ve güvenli olan bir yere yerleştirmedik mi? Fakat onların çoğu bilmezler.¹⁷

¹³ ‘doğruyu söylüyorsanız’

¹⁴ Kur’an ve Kitab-ı Mukaddes

¹⁵ Ayette geçen “yu’minun” ifadesi Arapçada ‘iman etme’ fiilinin geniş zaman kipinde çekilmiş halidir ve ‘iman ederler’ olarak çevrilir. Bu kipte yazıldığından dolayı bazı müfessirler bunu ‘iman etmektedirler’ olarak da yorumlayabilmektedir. Fakat bu yorum, Kur’an’ın Muhammed peygamberin muhatabı olan Ehli Kitap hakkında iman etmedikleri yönünde defaatle yapmış olduğu eleştirilerle çelişmektedir. Zira Kur’an’ın onlarca ayetinde Ehli Kitap’ın Muhammed zamanında Kur’an’a iman etmediği özellikle vurgulanır. Bu yüzden dolaydır ki, bu kelimeyi şimdiki zaman kipinde çevirmeye oluşan çelişkiyi ortadan kaldırmak için birçok müfessir bu ayeti: ‘Kendilerine kitap verdiklerimizin (bazıları) ona iman etmektedirler,’ ‘Kendilerine kitap verdiklerimizden (samimi olanları) ona iman etmektedirler,’ ‘Kendilerine kitap verdiklerimiz ona iman etmek (mecburiyetindedir)’ şeklinde kaleme almışlardır. Bazı müfessirler ise bu ayeti şimdiki zamandan mı yoksa gelecekte mi bahsettiği tam anlamıyla belli olmayan: ‘Kendilerine kitap verdiklerimiz ona iman ederler’ şeklinde tercüme etmişlerdir.

Peki nedir burada asıl anlatılmak istenen?

Bu ayet, Tevhit/10:39 ayetinin dip notu ve ilgili ayetlerin dip notlarında da açıklandığı gibi, Kur’an’da, Ehli Kitap’ın, kendilerine iman etmeleri için delil geldiğinde Kur’an’ı gelecekte kabul edeceklerinin haberidir. Dolayısıyla ayette geçen ‘iman ederler’ deyimini, ‘(gelecekte) iman ederler’ olarak anlaşılmalıdır.

¹⁶ Bu ayet, Ehli Kitap’ın Kur’an’ı gelecekte kabul edeceğine dair yapmış olduğumuz açıklamanın doğruluğunu tasdik etmektedir. Zira ayette, Muhammed her ne kadar kendisini helak etme derecesinde Ehli Kitap’ı hidayete erdirmek istese de (Devrim/26:3), onların gelecekte hidayete erecekleri haber verilmektedir.

¹⁷ Görüldüğü gibi 51. ayetteki “yu’minun” ifadesi, ‘iman etmekte’ şeklinde şimdiki zaman kipinde çevrilirse, oluşan bu bilgi, sadece Kur’an’ın başka ayetleriyle değil, yukarıdaki 57. ayetle de bir çelişki oluşturmaktadır. Zira böyle anlaşıldığında bir taraftan Ehli Kitap’ın Kur’an’a iman ettiği vurgulanırken, diğer taraftan onların Kur’an’ı kabul etmemek için mazeretler sunduğu belirtilmektedir. Bundan dolayı, 51. ayetin gelecekteki Ehli Kitap’tan, 57. ayetin de Muhammed zamanındaki Ehli Kitap’tan bahsettiği açıkça gözlemlenmektedir.

Zalimliğin sonu helak olmaktır

58) Geçim bolluğundan ötürü böbürlenmiş nice beldeleri helak ettik. İşte kendilerinden sonra pek az (bir zaman) dışında oturulmamış meskenleri! (Oralara) varis olanlar biziz.

59) Ana şehirlerinde, kendilerine ayetlerimizi okuyan bir resul göndermedikçe Rabbin bir beldeyi helak edici değildir. Helak ettiğimiz beldeler, halkı zalim olanlardan başkası değildir.

60) Size verilen her şey dünya hayatının geçimliği ve süsüdür. Allah katında olan daha hayırlı ve kalıcıdır. Hâla akletmez misiniz?

61) Kendisine güzel bir vaatle vaatte bulunduğumuz ve ona kavuşmuş olan kimse, kendisini dünya geçimliğiyle geçimlendirdiğimiz sonra Kıyamet Günü'nde (azaba girmek üzere) hazır bulundurduğumuz kimse gibi midir?

Ahiret'te günahkârların hiçbir yardımcısı yoktur

62) (Allah), o gün onlara seslenerek: “Nerede ortaklarım olduklarını iddia ettikleriniz?” der.

63) Üzerlerine sözün gerçekleştiği kimseler: “Rabbimiz, saptırdıklarımız bunlardır. Onları, kendi saptığımız gibi saptırdık. (Onlardan) sana doğru uzaklaştık.¹⁸ Zaten onlar bize kulluk etmiyorlardı” derler.

64) “Ortak koştuklarınızı çağırın” denecek, onlar da çağıracaklar fakat kendilerine icabet etmeyecekler ve azabı görecekler. Keşke hidayete erselerdi.¹⁹

65) (Allah) o gün onlara seslenerek: “Resullere nasıl karşılık verdiniz?” der.

66) O gün onlar için haberler körleşir²⁰, soramazlar da.

67) (Fakat) kim pişmanlığını arz eder, iman eder ve salih işler yaparsa kurtuluşa erenlerden olmayı umabilir.

68) Rabbin istediğini yaratır ve seçer. Seçmek onlara ait değildir. Allah ortak koştuklarından münezzeh ve yücedir.

69) Rabbin onların sinelerinde gizlediklerini de açığa vurduklarını da bilir.

Allah'tan başka ilah yoktur

70) O Allah'tır. O'ndan başka ilah yoktur. Başında da sonunda da hamd O'na aittir. Hüküm O'na aittir. O'na döndürüleceksiniz.

71) De ki: “Allah, geceyi kıyamet gününe kadar üzerinize sürekli kılacak olsa, Allah'tan başka hangi ilah size aydınlığı getirebilir, gördünüz mü²¹? Hâla işitmez misiniz?”

72) De ki: “Allah Kıyamet Günü'ne kadar gündüzü üzerinize sürekli kılsa, Allah'tan başka hangi ilah size içinde dinlenebileceğiniz geceyi getirebilir, gördünüz mü²²? Hâla görmez misiniz?”

73) Geceyi ve gündüzü içinde dinlenmeniz ve lütfunu aramanız için düzenlemesi O'nun rahmetindedir. Umulur ki şükredersiniz.

74) O gün (Allah) onlara seslenerek: “Nerede ortaklarım olduklarını iddia ettikleriniz?” der.

¹⁸ ‘Sana gelerek onlardan uzaklaştık’

¹⁹ Kur'an'a göre ahirette Allah'tan başka kişilere uyanların çekecekleri azap, onların Allah'tan başka kişilere tabi olmalarından değil, dünya hayatında yaptıkları kötülüklerden dolayıdır. Bu ayetin bağlamı 47. ayetle başlamaktadır. Dünyada kendi elleriyle işledikleri kötülükler nedeniyle Allah'ın huzuruna çıkarılacak insanlar, Allah'ın azabından kurtulmak için dünya hayatındayken uydukları kişileri çağırırlar, fakat bu onlara hiçbir fayda sağlamaz.

²⁰ ‘O gün haklarında verilmesini bekledikleri hüküm karanlıktır’

²¹ ‘hiç düşündünüz mü?’

²² ‘hiç düşündünüz mü?’

75) Her bir ümmetten bir şahit çıkarınız da: “Delilinizi getirin!” deriz. Bunun üzerine gerçeğin Allah’a ait olduğunu bilirler. İftira ettikleri şeyler de kendilerinden sapar (gider).

Kibirlenen Karun’un helakı

76) Muhakkak ki Karun, Musa’nın kavmindendi. Onlara karşı aşırıya gitti. Ona öyle hazineler vermiştik ki anahtarları kuvvetli bir topluluğa bile ağır geliyordu. Hani kavmi ona: “Şımarma, Allah şımaranları sevmez!” demişti.

77) Allah’ın sana verdikleri ile Ahiret yurduna tabi ol ve dünyadan nasibini de unutma. Allah sana nasıl iyilikte bulunduyorsa sen de iyilikte bulun. Yeryüzünde bozgunculuğu arama. Muhakkak ki Allah bozguncuları sevmez.

78) (Karun): “O, bende bulunan ilim sayesinde bana verildi” dedi. Allah’ın, kendisinden önceki nesillerden, kuvvet bakımından ondan daha şiddetli²³ ve topluluk bakımından daha fazlasını helak ettiğini bilmez mi? Suçlulara kendi günahları sorulmaz.

79) Ve halkının huzuruna ziyneti içinde çıktı. Dünya hayatını isteyenler: “Keşke Karun’a verilenin benzeri de bizim olsaydı. Gerçekten o, büyük bir şans sahibi” dediler.

80) Kendilerine ilim verilenler de: “Yazık size! Allah’ın sevabı iman edenler ve salih işler yapanlar için daha hayırlıdır. Sabredenlerden başkası buna nail olamaz” dediler.

81) Onu eviyle birlikte yerin (dibine) geçirdik. Böylece Allah’tan başka ona yardım edecek topluluğundan kimse olmadı. Kendi kendine de yardım edemedi.

82) Dün onun makamını arzulayanlar sabahladıklarında: “Vay, demek Allah, rızkı kullarından dilediğine verir ve kısar. Eğer Allah’ın lütfu olmasaydı bizi de (yerin dibine) batırırdı. Vay, demek ki kâfirler kurtuluşa eremezler” demeye başladılar.

83) İşte Ahiret yurdu! Onu yeryüzünde büyükleme ve bozgunculuk arzusu olmayanlara has kıldık. (Mutlu) son bilinç sahiplerininindir.

84) Kim bir iyilik getirirse, onun için ondan daha hayırlısı vardır. Kim bir kötülük getirirse, kötülük yapanlara ancak yaptıklarının cezası verilir.

85) Kur’an’ı sana farz kılan Allah muhakkak ki seni dönülecek yere döndürecektir. De ki: “Rabbim kimin hidayetle geldiğini, kimin de apaçık bir sapmışlıkta olduğunu çok iyi bilir”

Kibirlenmeyen Muhammed’e Kur’an nazil olmuştur

86) Kitab’ın sana gönderileceğini ummazdın. Bu ancak Rabbinin rahmetinden olmuştur. O halde sakın kâfirlere arka çıkma.

87) Sana indirildikten sonra sakın Allah’ın ayetlerinden seni alıkoymasınlar. Rabbine çağır. Sakın müşriklerden olma.

88) Allah’la beraber başka ilaha yalvarma. O’ndan başka ilah yoktur. O’nun yüzü(ne yönelmek) dışında her şey helak edicidir. Hüküm O’nundur. O’na döndürülürsünüz.

²³ ‘üstün’

29. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Allah iman edenleri münafıklardan ayırır

1) Elif, Lâm, Mim.

2) İnsanlar: “İman ettik!” deyince imtihan edilmeyip bırakılacaklarını mı hesap ettiler?²

3) Andolsun ki ondan öncekileri de imtihan etmiştik. Elbette Allah doğrucuları da bilecek, yalancıları da bilecektir.³

4) Yoksa kötülük yapanlar bizi geçiştirebileceklerini mi sandılar? Ne kötü hüküm veriyorlar!

5) Kim Allah'a kavuşmayı umuyorsa (bilsin ki) Allah'ın belirlediği vakit gelecektir. O, işitendir, bilendir.

6) Kim cihad ederse (bilsin ki) kendi için⁴ çabalamış olur. Muhakkak ki Allah, kimseye ihtiyacı olmayandır.

7) İman edenler ve salih işler yapanların kötülüklerini muhakkak ki örteceğiz ve onları, yaptıklarının en güzeliyle ödüllendireceğiz.

8) İnsana ana-babaya iyilik etmesini tavsiye ettik. Eğer bana hakkında ilmin olmayan bir şeyi şirk koşman konusunda seninle mücadele ederlerse o ikisine itaat etme. Dönüşünüz banadır. Yapmakta olduklarınızı size haber vereceğim.

9) İman eden ve salih işler yapanları salihler arasına katacağız.

10) İnsanlardan öylesi vardır ki “Allah'a iman ettik” derler. Fakat Allah uğrunda kendilerine eziyet edilse, insanların fitnelerini Allah'ın bir azabıymış gibi kabul ederler. Rabbinden bir yardım gelse: “Biz sizinle beraberdik!” derler. Herkesin sinesindekini en iyi bilen Allah değil midir?

11) Allah elbette ki iman edenleri bilir, münafıkları da bilir.

12) Küfürde direnenler iman edenlere: “Yolumuza uyun, hatalarınızı yüklenelim⁵” derler. Hâlbuki onların hatalarından hiçbir şeyi yüklenmezler. Onlar elbette ki yalancıdırlar.

13) Hem kendi ağırlıklarını hem de kendi ağırlıklarıyla birlikte (başka) ağırlıkları da yüklenecekler. Kıyamet Günü'nde iftira ettikleri şeylerden sorulacaklar.

Allah'ın zalim kavimlere elçiler yollaması

14) Andolsun ki Nuh'u kavmine gönderdik. İçlerinde elli yıl eksik olmak üzere bin sene kaldı. Zulümleri esnasında tufan onları yakaladı.

¹ **BEKLENİLEN MUCİZE SURESİ:** Bu surenin genelinde, Kur'an'daki birçok surede olduğu gibi Allah'ın insanları hidayete davet etmesi için, çeşitli zamanlarda peygamberler gönderdiği üzerinde durulur. Özellikle Muhammed'in de bir peygamber olduğu ve ona vahyedilmiş olan Kur'an'ın, Ehli Kitab'a tasvir edilen, gökleri ve yeri yaratan Rab tarafından gönderildiği ve yaratan ilahın tek bir ilah olduğu vurgulanır. Fakat buna rağmen Muhammed zamanındaki Ehli Kitab'ın, Kur'an'ı kabul etmek için henüz yeterli nedenleri yoktur. Ehli Kitab, Kur'an'ın Allah kelamı olduğunu kabul etmek için bir mucize beklemektedir. 47. ayet ve sonrasında gelecekte vuku bulacak bu mucize hakkında bilgi verilmektedir.

² ‘demekle bırakılacaklarını ve sınanmayacaklarını mi sandılar?’

³ ‘ortaya çıkaracaktır’

⁴ ‘kendi yararına’

⁵ ‘günahlarınızı üstlenelim’

- 15) Bunun üzerine onu ve gemi halkını kurtardık ve bunu, alemlere bir ibret kıldık.
- 16) İbrahim'i de (gönderdik)... Hani kavmine: "Allah'a kulluk edin ve O'nun hakkında bilinçli olun. Eğer bilseniz, bu sizin için daha hayırlıdır" demişti:
- 17) "Siz ancak Allah'ın dışında putlara kulluk ediyorsunuz ve yalanlar uyduruyordunuz. Allah'ın dışında kulluk ettiklerinizin sizi rızıklandırmaya gücü yetmez. Rızıkı Allah katında arayın, O'na kulluk edin ve O'na şükredin. O'na döndürüleceksiniz.
- 18) Eğer yalanlarsanız (bilin ki) sizden önceki ümmetler de yalanlamışlardı. Resule düşen apaçık bir tebliğden başkası değildir.
- 19) Onlar Allah'ın yaratmayı ilk kez nasıl başlattığını sonra da onu tekrar ettiğini görmediler mi? Muhakkak ki bu, Allah için pek kolaydır.
- 20) De ki: "Yeryüzünü dolaşın ve yaratılışın nasıl başladığını görün. Sonra Allah, Ahiret'in inşaasını da gerçekleştirecektir. Muhakkak ki Allah her şeye güç yetirendir.
- 21) İsteyene azap eder, istediğine ve dileylene rahmet eder. O'na çevrilirsiniz.
- 22) Sizin için yerde ve gökte kaçacak yeriniz yoktur. Sizin için Allah'tan başka bir veli ve yardımcı yoktur."
- 23) Allah'ın ayetlerini ve O'na kavuşmayı tanımazdan gelenler, rahmetimden ümit kesmişlerdir. Onlar için acıklı bir azap vardır.
- 24) Bunun üzerine halkının cevabı: "Onu öldürün!" ve ya "Onu yakın!" demekten başkası olmadı. Fakat Allah, onu ateşten kurtardı. Muhakkak ki bunda iman eden bir topluluk için ibretler vardır.
- 25) (İbrahim): "Sizin Allah'ın dışında putlar edinmeniz, aranızda dünya hayatında bir sevgi bağı oluşturmak içindir. Sonra Kıyamet Günü'nde bazılarınız bazılarınızı tanımayacak, bazılarınız da bazılarınıza lanet edecek. Varacağınız yer ateştir. Sizin için yardımcı da olmayacaktır.
- 26) Nihayetinde Lut ona iman etti: "Ben Rabbime hicret ediyorum. Muhakkak ki O, azizdir, hikmet ve hüküm sahibidir" dedi.
- 27) Ve ona⁶ İshak ve Yakup'u bağışladık ve onun nesline nebilik ve kitap verdik. Dünyada da ödülünü verdik. O, elbette ki Ahiret'te de salihlerdendir.
- 28) Ve Lut'u da (gönderdik)... Hani kavmine: "Siz aşırılıkla geliyorsunuz⁷. Alemlerde bunu sizden önce yapan olmadı"⁸ demişti:
- 29) "Siz erkeklere geliyor⁹, yol kesiyor, davetlerinizde sınırı aşmıyor musunuz? Bunun üzerine kavminin cevabı ancak: "Eğer doğru sözlülerdensen¹⁰ haydi bize Allah'ın azabını getir!" demek oldu.
- 30) (Lut): "Rabbim, bu bozguncu halka karşı bana yardım et!" dedi.
- 31) Resullerimiz İbrahim'e müjde ile geldiklerinde: "Biz o beldenin halkını helak edeceğiz. Muhakkak ki oranın halkı zalimler oldular" dediler.

⁶ 'İbrahim'e'

⁷ 'aşırılıkta bulunuyorsunuz'

⁸ Lut halkının yapmış olduğu aşırılığın, eşcinsellik olmadığını kanıtlayan bir ayet daha... Zira eşcinsellik, insanlık tarihinde ilk defa Lut halkı ile başlamış bir cinsel tercih değil, bilakis, ondan çok daha öncesinde de var olan bir hadisedir.

⁹ 'Siz erkeklere sarkıntılık ediyorsunuz'

¹⁰ 'doğruyu söylüyorsan'

32) (İbrahim): “Orada Lut da var!” dedi. (Elçiler): “Orada kim olduğunu biz pek iyi biliriz. Onu ve ailesini, kadını hariç kurtaracağız. O, geride kalanlardan olacak” dediler.

33) Resullerimiz Lut’a gelince onlardan yana kaygılandı, sıkıntı bastı. “Korkma ve üzülme. Seni ve aileni kurtaracağız, kadının ise geri kalanlardan olacak” dediler:

34) “Muhakkak ki fasıklık yapmalarından ötürü bu belde halkı üzerine gökten bir azap indireceğiz.”

35) Andolsun ki orada akleden bir toplum için apaçık bir ders bıraktık.

36) Ve Medyen’e de kardeşleri Şuayb’ı (gönderdik): “Ey kavmim, Allah’a kulluk edin, Ahiret Günü hakkında umutlu olun. Yeryüzünde bozguncular olarak karışıklık çıkarmayın” dedi.

37) Ancak onu yalanladılar. Bunun üzerine şiddetli bir sarsıntı onları yakaladı. Böylece kendi yurtlarında dize geldiler.

38) Ad ile Semud’u da (helak ettik). Muhakkak ki onların yerleştikleri yerler size belli olmaktadır. Şeytan onların yaptıklarını süsledi ve onları yoldan alıyordu. Hâlbuki onlar görebilen kimselerdi.

39) Karun, Firavun ve Haman’ı da (helak ettik). Andolsun ki Musa onlara apaçık delillerle gelmişti. Nihayetinde yeryüzünde büyüklendiler ve (azabı) geçiştiremediler.

40) Her birini günahıyla yakalayiverdik. Böylece onlardan bazısına şiddetli bir kasırga gönderdik. Bazılarını da bir patlama yakalayiverdi. Bazılarını da yerin (dibine) batırdık. Bazılarını da boğduk. Allah onlara zulmetmedi, fakat onlar kendi kendilerine zulmettiler.

41) Allah’ın dışında kendilerine başka veliler edinenlerin örneği, kendine bir ev edinen örümceğin örneği gibidir. Hâlbuki örümceğin evi, evlerin en gevşegidir. Keşke bilselerdi.

42) Muhakkak ki Allah, onların, kendisinin dışında yalvardıklarını bilir. O, azizdir, hikmet ve hüküm sahibidir.

43) İşte bu örnekleri insanlar için veriyoruz. Bunu, bilenlerden başkası akledemez.

Kur’an, insanları Ehli Kitap’ın Rabbine davet etmektedir

44) Allah, gökleri ve yeri bir gaye ile yarattı. Bunda iman edenler için bir ibret vardır.

45) Kitap’tan sana vahyedilene oku ve salâti ayakta tut. **Salât, aşırılığı, sınır tanımazlığı engeller ve Allah’ı hatırlamada en büyüktür.** Allah yaptıklarınızı bilir.

46) Onlardan zulmedenleri hariç, Ehli Kitap ile en güzel şeklin dışında mücadele etmeyin¹¹ ve: “Bize indirilene de, size indirilene de iman ettik. Bizim ilahımız ve sizin ilahınız tektir. Biz O’na teslim olmuş kimseleriz” deyin.

Ehli Kitap, bir gün Kur’an’ı kabul edecek

47) Bu Kitap’ı sana işte böyle indirdik. Kendilerine Kitap verdiklerimiz buna inanacaklar.¹² Bunlardan da¹³ ona inanacaklar vardır. Kâfirlerden başkası ayetlerimizi inkâr etmez.

48) Sen daha önce ne kitap okuyan ne de elinle yazan biriydin. Öyle olsaydı, batılda olanlar şüphelenirlerdi.¹⁴

¹¹ ‘onlardan zulmedenleri hariç, Ehli Kitap ile en güzel bir biçimde tartışın’

¹² Kur’an’ın Ehli Kitap tarafından gelecekte kabul edileceğine dair bir işaret daha (Tevhit/10:39).

¹³ ‘Araplar’

¹⁴ Bu ayet Muhammed’in okuma yazma bilmediği anlamına gelmemektedir. Burada vurgulanmak istenen hadise, daha önce de belirtildiği gibi Muhammed’in, kendisine peygamberlik vazifesi verilmeden önce ümmî, yani İbrahimî

49) Bilakis, o apaçık deliller, ilim verilmiş sinelerdedir. Zalimlerden başkası ayetlerimizi inkâr etmez.

Ehli Kitab'ın Kur'an'a inanmak için bekledikleri mucize

50) Ve “Ona Rabbinden bir delil¹⁵ indirilse olmaz mıydı?” derler. De ki: “Deliller Allah katındandır. Ben sadece apaçık bir uyarıcıyım.”

51) Kendilerine okunan Kitab'ı sana indirmiş olmamız onlara kâfi gelmedi mi?¹⁶ Muhakkak ki bunda bir rahmet ve iman eden bir topluluk için öğüt vardır.

52) De ki: “Benimle sizin aranızda şahit olarak Allah yeter. O, göklerde ve yerde ne varsa bilir. Batıla iman eden ve Allah'ı tanımazdan gelenler, işte onlar hüsrana uğrayanlardır.

53) Senden azabı çabucak istiyorlar. Eğer belirlenmiş bir vakti olmasaydı muhakkak ki onlara azap (hemen) gelirdi. Onlar farkında değillerken ansızın onlara gelecektir.

54) Senden azabı çabucak istiyorlar. Hâlbuki cehennem kâfirleri kuşatıcıdır.

55) Azabın onları üstlerinden ve ayaklarından saracağı gün (Allah): “Tadın yaptıklarınızı!” der.

56) Ey iman eden kullarım! Muhakkak ki yeryüzüm geniştir. Artık sadece bana kulluk edin!

57) Her nefis ölümü tadıcıdır. Sonra da bana döndürüleceksiniz.

58) İman eden ve salih işler yapanları altlarından ırmaklar akan, içlerinde kalıcı olacakları cennetin köşkerine yerleştireceğiz. Çalışanların ödülü ne güzeldir!

59) Onlar sabrederler ve Rablerine tevekkül ederler.

60) Canlılardan nicesi vardır ki rızkını taşımaz. Onu da, sizi de Allah rızıklandırır. O, işitendir, bilendir.

61) Onlara: “Gökleri ve yeri yaratan, güneşe ve aya boyun eğdiren kimdir?” diye sorsan, elbette ki “Allah'tır!” diyecekler. O halde nasıl da saptırılıyorsunuz?

62) Allah, kullarından istediğine ve dileyene rızkı yayar ve ölçüler.¹⁷ Muhakkak ki Allah her şeyi bilendir.

63) Onlara: “Gökten su indirip onunla yeryüzünü ölümünden sonra dirilten kimdir?” diye sorsan: “Allah'tır!” derler. De ki: “Hamd Allah'ındır. ” Bilakis, onların çoğu akletmez.

64) Bu dünya hayatı bir eğlence ve oyundan başkası değildir. Ahiret yurdu ise, asıl hayat odur. Keşke bilselerdi.

65) Gemiye bindiklerinde dini yalnız O'na has kılarak Allah'a dua ederler. Karaya (çıkarılıp) kurtarıldıklarında da ortak koşarlar

66) kendilerine verdiklerimize nankörlük etmek suretiyle. Yararlanadursunlar. Yakında bilecekler.

dine inanmayan, Tevrat ve Tanah'ı okumayan bir kişi olmasıdır. Ayette anlatılan bir diğer mesele de, Muhammed'in teolojik konularda daha önceden hiçbir kitap yazmamış olmasıdır.

¹⁵ Mucize beklentisi. 47. ayetle bağlantılı.

¹⁶ Kur'an'dan anlaşılana, Muhammed peygamber gibi daha öncesinde ümmî olan bir kişinin Kur'an gibi bir kitaba sahip olması başlı başına bir mucizedir. Ehli Kitab bu mucizeyle tatmin olmamış, başka başka mucizelere tanık olmak istemişlerdir. Kur'an, Tevhit/10:39 ve daha birçok ayet ve dip notta belirtildiği gibi, Ehli Kitab'ın beklediği mucizenin, Muhammed zamanından asırlar sonra belireceğini ve onları hidayete erdireceğini bildirmektedir. Ehli Kitab'ın üzerinde acele ettiği bu mucizenin, Muhammed peygamberin yanında olmadığı yine 1 Kur'an/6:57 ayetinde zikredilmiştir.

¹⁷ ‘Allah, kulları arasından istediğine ve dileyene rızkı arttırır ve(ya) kısar.’

- 67) Çevrelerindeki insanlar (yurtlarından) edilirken¹⁸ (buldukları yeri) harem ve güvenli kıldığımızı görmüyorlar mı? Batıla iman edip Allah'ın nimetlerine karşı mı nankörlük ediyorlar?
- 68) Allah'a karşı yalanla iftira edenden veya kendisine gelen gerçeği yalanlayandan daha zalim kim olabilir? Kâfirler için cehennemde yer mi yok!
- 69) Bizim uğrumuzda cihad edenleri elbette yollarımıza iletiriz. Muhakkak ki Allah iyilik yapanlarla beraberdir.

¹⁸ Bknz. Tevazudaki Başarı/28:57

30. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Yenilgiden sonra Bizan'ın Pers İmparatorluğuna karşı zaferinin haberi

1) Elif, Lâm, Mim.

2) Rumlar yenildiler.

3) Bölgeye yakın bir yerde. Onlar yenilgilerinden sonra galip gelecekler.

4) Birkaç yıl içinde. Bundan önce de sonra da emir Allah'ındır. O gün iman edenler sevinecekler.

5) Allah'ın yardımıyla. İstedigine ve dileyene yardım eder. O, azizdir, Merhamet Eden'dir.

6) (Bu), Allah'ın vaadidir. Allah vaadine ihtilaf etmez. Fakat insanların çoğu bilmezler.

İnsanların çoğu hakikatten gafildir

7) Onlar dünya hayatının (sadece) dış yüzünü bilirler, Ahiret'ten ise gafildirler.

8) Kendi içlerinde Allah'ın gökleri, yeri ve onların arasındakileri bir gaye ile belirli bir süreye kadar yarattığını hiç düşünmezler mi? Muhakkak ki insanların çoğu Rablerine kavuşmayı tanımazdan gelirler.

9) Onlar yeryüzünde dolaşıp kendilerinden öncekilerin akıbetleri nasıl olmuş görmediler mi? Onlar kendilerinden kuvvet bakımından daha güçlüydüler; toprağı sürerlerdi ve bunların imar ettiklerinden daha çok imar etmişlerdi. Resulleri de onlara açık delillerle gelmişti. Allah onlara zulmetmiş değildi, onlar kendi kendilerine zulmediyorlardı.

10) Sonra kötülük yapanların akıbeti fena oldu. Allah'ın ayetlerini yalanladılar ve onları alay konusu edindiler.

11) Allah yaratılışı başlatır, sonra onu tekrarlar, sonra O'na döndürülürsünüz.

12) Saat'in çattığı gün suçlular ümitsiz² kalırlar.

13) Ortak koştuklarından kendileri için şefaathiler olmaz ve ortak koştuklarını tanımazdan gelirler.

14) Saat'in çattığı gün, ayrılacakları gündür.

15) Ancak iman eden ve salih işler yapanlar bir bahçe içinde neşelenirler.

16) Küfürde direnenler ve ayetlerimizi ve Ahiret'e kavuşmayı yalanlayanlar, işte bunlar azap içinde hazır bulundurulurlar.

Allah'ın varlığının delilleri

17) Haydi akşama girdiğinizde ve sabaha çıktığınızda Allah'ı tesbih edin.

18) Göklerde ve yerde hamd O'na aittir. Günün sonunda da, gündüz vakti de.³

19) Ölüden diriye çıkarır, diriden (de) ölüyü çıkarır ve yeryüzünü ölümünden sonra diriltir. Siz de işte böyle çıkarılacaksınız.

20) Sizi topraktan yaratması, sonra da beşer olup yayılmanız Allah'ın delillerindendir.⁴

¹ **TANRI'NIN DELİLLERİ SURESİ:** Bu surede Allah'ın varlığının ve O'nun hiçbir ortağı olmadığını birçok delilinden bahsedilmektedir.

² Aynı kökten gelen İblis ismi de 'ümitsiz' anlamındadır.

³ 'Akşam vakti de, öğlenleyin de.'

21) Onda huzur bulmanız için kendi nefislerinizden sizin için eşler yaratması ve aranızda bir sevgi ve merhamet kılması da O'nun delillerindendir. Muhakkak ki bunda, düşünen bir toplum için deliller vardır.

22) Göklerin ve yerin yaratılışı, dillerinizin ve renklerinizin farklı olması da O'nun delillerindendir. Muhakkak ki bunda, bilenler için deliller vardır.

23) Geceleyin uyumanız, gündüz de O'nun lütfunu aramanız da O'nun delillerindendir. Muhakkak ki bunda, dinleyen bir toplum için deliller vardır.

24) Korku ve ümit olması için size şimşeği göstermesi ve ölümünden sonra yeryüzünü onunla diriltmesi için gökten su indirmesi de O'nun delillerindendir. Muhakkak ki bunda, akleden bir toplum için deliller vardır.

25) Göğün ve yerin emriyle ayakta durması da O'nun delillerindendir. Sizi yerden bir çağrıyla çağırdığı zaman da çıkıverirsiniz.

26) Göklerde ve yerde kim varsa O'nundur. Hepsi O'na adanmıştır.

27) Yaratmayı başlatan ve sonra onu tekrar eden O'dur. Bu, O'nun için kolaydır. Göklerde ve yerdeki en yüce örnek O'nundur. O, azizdir, hikmet ve hüküm sahibidir.

Allah'ın ortağı yoktur

28) Allah size kendinizden örnek veriyor. Sizi rızıklandırdığımız şeylerde, antlaşmalı olarak hükmettiklerinizden sizinle eşit olup birbirinizden korktuğunuz gibi onlardan da korktuğunuz ortaklarınız var mı? Akleden bir topluluk için ayetlerimizi işte böyle açıklıyoruz.

29) Hayır, zulmedenler bilgisizce kendi arzularına uydular. Allah'ın saptırdığı kişiye kim hidayet edebilir? Onların yardımcıları da yoktur.

30) Yüzünü dine Muvahhit olarak sabitle, nitekim Allah insanı bu fitrat üzere yaratmıştır. Allah'ın yaratmasında bir değişiklik olmaz. İşte bu dosdoğru dindir. Fakat insanların çoğu bilmezler.

31) O'na yönelin ve O'na karşı bilinç sahibi olun. Salâti ayakta tutun. Müşriklerden olmayın.

32) Onlar dinlerini parçalayarak bölük bölük oldular. Her bir grup kendinde olanla sevinip (durmaktadır).

33) İnsanlara bir sıkıntı dokunduğunda Rablerine yönelip yalvarırlar. Sonra onlara kendinden bir rahmet tattırdığında onlardan bir grup Rablerine ortak koşarlar

34) kendilerine verdiklerimize nankörlük etmek için.⁵ Faydalanadurun! Yakında bileceksiniz.

35) Yoksa biz onlara bir delil indirdik de, o mu onlara, onunla ortak koşmalarını söylüyor?

36) İnsanlara rahmetimizden tattırdığımızda onunla sevinirler. Kendilerine⁶ kendi elleriyle yaptıklarından ötürü bir kötülük dokunduğunda da ümitsizliğe düşerler.

37) Allah'ın istediğine ve dileyene rızkı yaydığını ve ölçülediğini görmediler mi?⁷ Muhakkak ki bunda iman eden bir toplum için ibretler vardır.

⁴ Kur'an'a göre insanın ilk başta topraktan yaratılmaya başlamış (Diriliş/32:7) ve sonrasında evrim yoluyla bugünkü halini almış olduğunu destekleyen bir ayet daha... Kanaatimizce bu ayet, Darwin'in Evrim Teorisi'nin değil Allah'ın inkârı, bilakis onun Allah'ın varlığına dair bir delil olduğunu öne sürmektedir (Bknz. Vaadin Tekrarı/2:31).

⁵ 'Kendilerine verdiklerimize nankörlük etmek kaydıyla'

⁶ 'Başlarına'

⁷ 'Allah'ın istediğine ve dileyene rızkı arttırdığını ve (ya) kıstığını görmediler mi?'

38) Yakına, yoksula ve yolda kalmışa hakkını ver. Bu, Allah'ın yüzünü isteyenler için daha hayırlıdır. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir.

39) İnsanların malları artsın diye faizden verdikleriniz Allah katında artmaz.⁸ Allah'ın yüzünü isteyerek verdiğiniz zekâta gelince, işte (yatırımlarını) katlayanlar onlardır.

40) Allah; sizi yaratan, sonra rızıklandıran, sonra öldüren, sonra da (tekrar) diriltendir. Ortak koştuğunuzdan bunlardan herhangi birini yapabilecek var mıdır? O, onların ortak koşmalarından münezze ve yücedir.

41) İnsanların kendi elleriyle yaptıklarından ötürü karada ve denizde bozulmalar zuhur etti. (Allah), yaptıklarından bir kısmını onlara tattırıyor. Umulur ki (yaptıklarından) dönerler.

42) De ki: “Yeryüzünde dolaşın da öncekilerin akıbeti nasıl olmuş görün! Onların çoğu müşriklerdi.”

43) Allah katından, dönüşü olmayan bir gün gelmeden önce sen benliğini bu dosdoğru dinde sabitle. O gün bölük bölük olurlar.

44) Kim küfre girerse, küfrü kendi aleyhinedir. Kim salih işler yaparsa da kendine yatırım yapar.

45) Bu, (Allah'ın), iman eden ve salih işler yapanları lütfundan ödüllendirmesi içindir. O, kâfirleri sevmez.

Allah'ın varlığına başka deliller

46) Rüzgârları müjdeleyici olarak göndermesi, size rahmetinden tattırması, emriyle gemileri akıtması ve lütfundan aramanız O'nun delillerindedir.

47) Andolsun ki senden önce de resulleri halklarına gönderdik de onlara açık delillerle geldiler. Böylece suçlulardan intikam aldık. İman edenlere yardım, üzerimize bir görevdi.

48) Allah rüzgârları gönderir de böylece bulutu kaldırır. Ardından onu gökte istediği gibi yayar ve parça parça yapar. Nihayet arasından yağmur çıktığını görürsün. Sonunda onu kullarından istediğine ve dileylene isabet ettirdiğinde onlar sevinirler.

49) Hâlbuki öncesinde, o (yağmurun) üzerlerine indirilmesinden evvel umutsuzdular.

50) Allah'ın rahmetinin eserlerine bak; nasıl da yeryüzünü ölümünden sonra diriltiyor! Muhakkak ki bu şekilde ölüleri diriltecektir. O, her şeye güç yetirendir.

51) Andolsun ki (sert) bir rüzgâr göndersek de onu(n ekinini) sararmış görseler, ardından hemen nankörlüğe başlarlar.

52) Sen elbette ki ölüye işittiremezsin, arkalarını dönüp giden sağırlara da çağrıyı işittiremezsin.

53) Sen körleri sapmışlıklarından (çıkarıp) hidayete erdirici değilsin. Sen ancak delillerimize iman edenlere işittirebilirsin. Onlar teslim olanlardır.

54) Allah sizi zayıf olarak yarattı. O zayıflığın sonrasında bir kuvvet verdi. O kuvvetten sonra bir zayıflık ve ihtiyarlık verdi. İstedliğini yaratır. O, bilendir, güç yetirendir.

55) Saat'in çatdığı gün suçlular bir saat dışında kalmadıklarına⁹ yemin ederler. İşte onlar böyle saptırılıyorlardı.

56) Kendilerine ilim ve iman verilenler ise: “Andolsun ki Allah'ın Kitabı'na göre Diriliş Günü'ne kadar kaldınız. İşte bu, Diriliş Günü'dür. Fakat siz bilmiyordunuz.”¹⁰

⁸ ‘İnsanların malları çoğalsın diye faizle kazandıklarınızdan verdikleriniz Allah katında kabul edilmez.’

⁹ ‘yaşamadıklarına’

57) O gün zulmedenlerin mazeretleri fayda vermeyecek, onlara düzeltme fırsatı da verilmeyecek.¹¹

58) Andolsun ki biz bu okuma metninde insanlara her türlü örneği verdik. Onlara bir delil getirsen, küfürde direnenler: “Siz ancak batıl kişilersiniz” derler.

59) Allah bilmeyenlerin kalplerini böyle mühürler!

60) Artık sabret. Allah’ın vaadi gerçektir. Yakînen iman etmeyenler seni gevşetmesinler.

¹⁰ Reencarnasyon inancına göre insanlar insan-ı kamil olabilmek için devamlı olarak dünyaya gelirler. Bazıları da her gelişlerinde daha da düşerek esfel-i safilin, yani ‘aşağuların aşağısı’ konumuna kadar gerilerler. Dünyaya yeniden gelen insanlar ayette belirtildiği gibi bunu bilmezler (Kutsal Ruh/16:70). Kur’an’da, Diriliş Günü’nden yüzyıllar önce ölmüş birisine ‘Diriliş Günü’ne kadar yaşadın’ denilmesi Kur’an’daki reencarnasyon inancını tekrar gözler önüne sermektedir.

¹¹ Çünkü gayr-i ihtiyari olarak iman etme fırsatı bulunmayan insanlara, durumlarını düzeltebilmeleri için zalim olmadıklarından ötürü fırsatlar verilecektir.

31. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Her şeyi yaratan Allah'ın gönderdiği Kitap yerine boş hadisleri tercih edenler

1) Elif, Lâm, Mim.

2) Bunlar hüküm veren Kitab'ın delilleridir.

3) İyilik yapanlar için hidayet ve rahmettir.

4) Onlar salâti ayakta tutarlar, zekâtı verirler ve Ahiret'e yakînen iman ederler.

5) İşte onlar Rablerinden bir hidayet üzeredirler ve işte onlardır kurtuluşa erişecek olanlar.

6) İnsanlardan bazıları bilgisizce Allah yolundan saptırmak ve onu alay konusu edinmek için boş hadisleri satın alırlar. Onlar için alçaltıcı bir azap vardır.

7) Kendisine ayetlerimiz okunduğu zaman sanki onu işitmemiş, sanki kulaklarında ağırlık varmış gibi büyülenerek (sırtını) döner. Onu acıklı bir azap ile müjdele.

Dinde hüküm veren sadece Yaratıcı Allah'tır

8) İman edenler ve salih işler yapanlar için nimetlerle dolu cennetler vardır.

9) İçlerinde kalıcıdırlar. Allah'ın vaadi gerçektir. O, azizdir, hikmet ve hüküm sahibidir.

10) Gökleri görebileceğiniz direkler olmadan yarattı ve sizi sarsar diye yeryüzüne denge unsurları attı² ve orada her çeşit canlıdan yaydı. Gökten su indirdik de orada her verimli çiftten bitirdik.

11) Bu, Allah'ın yaratmasıdır. O halde gösterin bana O'nun dışındakiler ne yaratmıştır! Hayır, zalimler apaçık bir sapmışlık içindeler.

Lokman, oğluna dinde Allah'ın hükümlerine ortak olmamasını emrediyor

12) Andolsun ki Lokman'a "Allah'a şükret" diye hikmet verdik. Muhakkak ki şükreden kendisi için şükreder. Ve kim nankörlük ederse, muhakkak ki Allah, bir şeye ihtiyacı olmayandır, hamd edilendir.

13) Hani Lokman oğluna: "Ey oğulcuğum, Allah'a ortak olma! (Allah'a) ortaklık, en büyük zulümdür" diyerek öğüt vermişti.

14) İnsana ana-babaya (iyi davranmasını) tavsiye ettik.³ Annesi onu zayıflık üstüne zayıflıkla⁴ taşımıştır. (Çocuğun annesine) bağımlılığı iki yıl içinde olur. Anne ve babana şükret. Dönüş banadır.

15) Eğer bana, hakkında ilmin olmayan bir şeyi şirk koşman konusunda seninle mücadele ederlerse o ikisine itaat etme. (Fakat) onlara dünya (işlerinde) sağduyuyla destek ol ve bana yönelen kimsenin yoluna uy. Sonra dönüşünüz banadır. Yapmakta olduklarınızı size haber vereceğim.

¹ **HADİSLERİN GEÇERSİZLİĞİ SURESİ:** Bu sure ismini 6. ayetten almıştır. Kur'an'a göre Allah'ın ayetleri yerine, temelsiz hadisleri kendisine şiar edinenler, bu yolla insanları Allah'ın yolundan saptırırlar. Sure boyunca her şeyi Allah'ın yarattığı ve bu yüzden hüküm verme yetkisinin de sadece O'na ait olduğu sıklıkla vurgulanır.

² 'serpiştirdi'

³ Bknz. Beklenen Mucize/29:8

⁴ Vehn kökü 'gevşeme' anlamındadır. Muhtemelen kemiklerin ya da diğer organların dokusunda bir gevşeme... Bknz. İsa Suresi/19:4

16) (Lokman): “Ey oğulcuğum, bir hardal tanesi ağırlığında bile olsa ve (bu), bir kayanın içinde veya göklerde ya da yerin içinde olsa, Allah onu getirir. Allah en geniş lütuf sahibidir, her şeyden haberdardır.

17) Ey oğulcuğum, salâti ayakta tut, sağduyuyu emret, sınır tanımazlığı yasakla. Sana isabet edene karşı sabırlı ol.⁵ Bunlar azmedilmesi gereken işlerdendir.

18) Ve insanlara karşı yanağını çevirme⁶ ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Muhakkak ki Allah kendini beğenip kibirlenenleri sevmez.

19) Yürüyüşünde dengeli ol⁷, sesini de kıs. Çünkü seslerin en çirkinini merkebin sesidir.

Allah’ın ayetlerine karşı hadislerle mücadele edenler

20) Allah’ın, göklerde bulunanları ve yerde bulunanları size boyun eğdirdiğini, üzerinizdeki nimetlerini açık ve gizli olarak tamamladığını görmediniz mi? İnsanlardan bazıları Allah hakkında, bilgisizce, yol gösterici ve aydınlatıcı bir kitabı olmaksızın mücadele ederler.

21) Kendilerine: “Allah’ın indirdiğine uyun” denildiğinde: “Hayır, biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz (yola) uyarız” derler. Şeytan onları ateş azabına çağırmış olsa da mı?

22) Kim benliğini, iyilik eden biri olarak Allah’a teslim ederse sapasağlam bir kulpa yapımıştır. İşlerin sonu Allah’a varır.

23) Kim küfre girerse, onun küfrü seni üzmesin. Dönüşleri bizedir. Yaptıklarını onlara haber vereceğiz. Allah, sinelerde olanı bilendir.

24) Onları biraz geçindirir sonra da ağır bir azaba mecbur ederiz.

25) Onlara: “Gökleri ve yeri kim yarattı?” diye sorduğunda elbette ki: “Allah” derler. “Hamd Allah’adır” de. Hayır, onların çoğu bilmiyorlar.

26) Göklerde ve yerde ne varsa Allah’ındır. Muhakkak ki Allah, bir şeye ihtiyacı olmayandır, hamd edilendir.

27) Eğer yeryüzündeki ağaçlar kalem, deniz de ardından yedi deniz eklenerek (mürekkep) olsa Allah’ın kelimeleri (yazmakla) tükenmez. Allah azizdir, hikmet ve hüküm sahibidir.

28) Sizin (tümünüzün) yaratılmanız ve diriltilmeniz, bir tek nefsininki gibidir.⁸ Muhakkak ki Allah işitendir, bilendir.

29) Allah’ın geceyi gündüze kattığını, gündüzü de geceye kattığını, güneşi ve ayı boyun eğdirdiğini görmüyor musun? Hepsi belirlenmiş bir süreye kadar akıp gitmektedir. Muhakkak ki Allah yaptıklarınızdan haberdardır.

30) İşte böyle; Allah hakikatin ta kendisidir. Muhakkak ki O’nun dışında yalvardıkları batıldır. Muhakkak ki Allah yücedir, büyüktür.

31) Size delillerinden bazılarını göstermesi için gemilerin denizde Allah’ın nimetiyle aktığını görmüyor musun? Muhakkak ki bunda sabredip şükredenler için deliller vardır.

32) Kendilerini gölgeler gibi dalgalar kapladığı zaman dini yalnız Allah’a has kılarak O’na dua ederler. Karaya (çıkarıp) onları kurtarınca bir kısmı orta yolu tutar ve hain nankörlerden başkası delillerimizi inkâr etmez.

⁵ ‘Başına gelene karşı sabırlı ol.’

⁶ ‘şımararak’

⁷ ‘Davranışlarında dengeli ol.’

⁸ ‘Sizin (tümünüzün) yaratılmanız ve diriltilmeniz, bir tek kişinin (yaratılması ve diriltilmesi) gibi (kolaydır).’

Anne ve babalar Ahiret'te kendi evladını bile kurtaramaz

33) Ey insanlar! Rabbiniz hakkında bilinç sahibi olun ve babanın evladından yana ödeme yapamayacağı, evladın da babası için bir şey veremeyeceği günden korkun. Allah'ın vaadi gerçektir. Dünya hayatı sizi aldatmasın. Aldatıcılar⁹ da sizi Allah'la aldatmasın.

34) Muhakkak ki Saat'in bilgisi Allah katındadır. Yağmuru yağdırır ve rahimlerde olanı bilir. Kimse yarın ne kazanacağını bilemez. Kimse nerede öleceğini bilemez. Muhakkak ki Allah bilendir, her şeyden haberdardır.¹⁰

⁹ “Ğarur” terimi aldatan, saptıran herhangi somut ya da soyut olguyu simgeler. Allah hakkında beslenen boş kuruntular da bu kavram içine girer.

¹⁰ Geleneksel algıda beş bilinmeyen olarak tanımlanan gayb unsurları esasen iki tanedir: Kimse yarın ne kazanacağını bilemez ve kimse nerede öleceğini bilemez. Diğer unsurlar olumsuzlanmamıştır. Edip Yüksel nelerin bilinip bilinemeyeceği konusunda aşağıdaki açıklamayı yapmıştır:

1. Kıyamet vakti. Bunu bazı ilim sahipleri bilebilir. Allah'ın bildirdikleri vs... Ayetlerde ‘Allah bilir,’ deniyor, ‘kimse bilemez’ denmiyor.
2. Yağmurun yağma vakti. İnsanlar bilebilir. Zira ayetlerde ‘Allah yağdırır’ deniyor. ‘Yağmurun yağıp yağmayacağını kimse tahmin edemez’ denmiyor.
3. Aynı şekilde ‘rahimlerde olanı bilir’ deniyor, ‘kimse tahmin edemez’ denmiyor. Zaten insanlar rahimlerdeki bebeğin sağlık durumunu ve cinsiyetini gözlemliyor fakat çocuğun kaderini elbette bilemiyorlar.
4. ‘Kimse yarın ne kazanacağını bilemez’ deniyor. Kesin bir dille.
5. ‘Kimse nerede öleceğini bilemez’ deniyor, aynı şekilde kesin bir dille. Dolayısıyla son ikisi tam anlamıyla gaybdır.

32. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Kur'an, alemlerin Rabbi Allah tarafından indirilmiştir

1) Elif, Lâm, Mim.

2) İçinde tutarsızlık olmayan bu Kitab'ın indirilişi alemlerin Rabbi tarafından.

3) Yoksa: "Bunu o uydurdu" mu diyorlar? Bilakis, o, senden önce kendilerine uyarıcı gelmemiş bir kavmi uyarman için Rabbinden gelen gerçektir. Umulur ki hidayete ererler.

4) Allah gökleri, yeri ve ikisinin arasındakileri altı günde yaratan ve sonra yönetime kurulandır. O'nun dışında ne bir dostunuz ne de şefaatiniz vardır. Hâlâ öğüt almayacak mısınız?

5) Göklerden yere kadar olan (bütün) işleri idare eder. Sonra süresi sizin saymanızla bin yıl süren günde (işler) O'na çıkar.

6) İşte (O), bilinemeyeni de tanık olunanı da bilendir. Azizdir, Merhamet Eden'dir.

7) O, yarattığı her şeyi en güzel yapan, insanın yaratılışını da balçıktan başlatandır.²

8) Sonra onun neslini bayağı bir suyun özünden yaptı³.

9) Sonra onu biçimlendirdi ve onun içine kendi ruhundan üfledi. Ona işitme, görme ve gönüller verdi. Ne kadar az şükrediyorsunuz!

Ölümden sonra diriliş

10) "Toprakta kayboluşumuzdan (sonra) yeniden bir yaratılış içinde mi olacağız?" derler. Hayır, onlar Rablerine kavuşmayı tanımazdan gelenlerdir.⁴

11) De ki: "Size vekil kılınan⁵ ölüm meleği canınızı alır sonra da Rabbinize döndürülürsünüz."

12) Suçluları, Rablerinin huzurunda boyunlarını eğmiş olarak: "Rabbimiz, gördük ve işittik! Bizi geri gönder. Salih işler yapalım. Yakînen iman ettik" (dediklerini) bir görsen.

13) Eğer isteseydik her nefse hidayetini verirdik⁶, fakat benden (çıkan) cehennem cinleri ve insanlarla beraber dolduracağıma dair söz, gerçektir.

14) O halde bu gününüze kavuşmayı unutmamanızın karşılığını tadın! Biz de sizi unuttuk. Yaptıklarınıza karşılık ebedî azabı tadın!

Müminlerin günahkârlardan farkları

15) Ayetlerimize iman edenler; onunla öğüt verildiğinde Rablerini hamd ile tesbih ederek hürmetle kapananlar ve büyüklenmeyenlerdir.

¹ **DİRİLİŞ SURESİ:** Bu surenin genel konusu; yaptıkları kötülüklerin cezasını, ölüm ötesi hayatta çekmeyeceklerini zanneden insanların cezadan kaçamayacağıdır. Onları bekleyen bu son, alemleri yaratan, Musa'yı İsrailoğullarına gönderen Allah tarafından takdir edilmiştir.

² İnsanın evrim yoluyla bugünkü halini almış olması hakkında Vaadin Tekrarı/2:31 ve dip notunda danışınız.

³ 'sürdüdü'

⁴ Bir sonraki ayette de belirtilileceği gibi Ahiret'te pişman olan bu kişilerin suçu, Ahiret'te yeniden dirilişe inanmamak değil, dünyadayken iyi işler yapmamış olmaktır.

⁵ 'Sizin için görevlendirilmiş' anlamında... Her türlü hastalık, kaza veya başka bir sebep, kişinin vefatı için görevlendirilmiş Allah'ın ölüm meleği olabilir.

⁶ 'her kişiyi hidayete ulaştırırdık' anlamında... Allah için bütün insanların bir anda iman etmesi oldukça kolaydır. Fakat bu durum kişinin özgür iradesini ortadan kaldırır. Kişinin doğru ile yanlış arasında tercihte bulunması ve bunun sorumluluğunu yüklenmesi, insan olmasının bir gereğidir. Allah, insanı hidayete zorlamaz.

16) Onların yanları yataklarından uzaklaşır. Rablerine saygı ve umutla dua ederler. Kendilerine verdiğimiz rızıklardan da infak ederler.

17) Hiç kimse, yaptıklarına karşılık kendisine göz aydınlığı için saklanılanı bilemez.

18) Öyleyse mümin olan fasık gibi olur mu? Onlar eşit olmazlar.

19) İman eden ve salih işler yapanlara gelince, yaptıklarına karşılık ağır lanacakları durulmaya değer cennetler onlar içindir.

20) Fasıkların varış yeri ise ateştir. Ne zaman oradan çıkmak isteseler oraya döndürülürler ve kendilerine: “Yalanlamakta olduğunuz ateş azabını tadın!” denir.

21) Andolsun ki onlara büyük azaptan önce daha yakın azaptan da tattıracağız. Umulur ki dönerler.

22) Kendisine Rabbinin ayetleri hatırlatıldıktan sonra onlardan yüz çevirenden daha zalim kim olabilir? Suçlulardan mutlaka intikam alacağız.

Muhammed’in Musa’dan farkı yoktur

23) Andolsun ki Musa’ya Kitab’ı vermiştik. O halde sen de ona⁷ kavuşmaktan şüpheye düşme. Biz onu İsrailoğullarına hidayet (vesilesi) kıldık.

24) Onlardan bir kısmını, sabrettikleri zaman emrimizle hidayete erdiren önderler kılmıştık. Ayetlerimize yakînen iman ediyorlardı.

25) Rabbin ayrılığa düştükleri konularda Kıyamet Günü aralarını ayıracak.⁸

İbretlik örnekler

26) Kendilerinden önce yurtlarında dolaştıkları nice nesilleri helak etmemiz onları hidayete ulaştırmıyor mu? Muhakkak ki bunda ibretler vardır. Hâlâ işitmezler mi?

27) Kuru toprağa suyu sürükleyip onunla hayvanlarının ve kendilerinin yedikleri ekinleri bitirdiğimizi görmüyorlar mı? Hâlâ görmezler mi?⁹

28) “Eğer doğru sözlülerseniz¹⁰, şu fetih ne zamandır?” diyorlar.

29) De ki: “Fetih Günü, küfürde direnenlere iman etmeleri bir fayda sağlamaz ve onlara bakılmaz.

30) O halde onlardan yüz çevir. Bekle. Onlar da beklemektedirler.¹¹

⁷ ‘Kur’an’a’

⁸ Muhammed peygambere inen Kitap, 23. ayette geçtiği üzere; ‘İsrailoğulları için bir hidayettir’. Onların ihtilaf ettikleri konulara açıklık, Kur’an’la mümkün olacaktır. Bu açılımın gerçekleştiği gün ise gerçek bir fetihtir. İlginç olan ise 30. ayette Muhammed peygambere ‘beklemesinin’ söylenmesidir. Allah’ın yardımı ve fethi ile ilgili olarak 110. sureyi okuyunuz.

⁹ ‘anlamazlar mı?’

¹⁰ ‘doğruyu söylüyorsanız’

¹¹ Muhammed peygamberin 19 kodundan sorumlu tutulmaması ile ilgili olarak, daha önce Tevhit/10:39 ve ilgili ayetlerde Ehli Kitap’a, Kur’an hakkında; ‘kendilerine henüz onun ilminin gelmediği’ söylenmişti. Burada da aynı durum söz konusudur. İsrailoğullarının aralarındaki ihtilafların giderilmesi, Kur’an’ın matematiksel kodunun Ehli Kitap tarafından tanınmasıyla vuku bulacaktır. 110. sure buna işaret etmektedir. Ayetlerde; ‘Bu işi Muhammed sen yapacaksın’ değil, ‘Allah Kıyamet Günü aralarını ayıracak/ hüküm verecek’ denmektedir. Muhammed peygambere beklemesi söyleniyor. Zira Kur’an’a göre bu görev Muhammed’in değil İsa Mesih’in görevidir.

33. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Evlatlıklar ve boşanılmak istenen kadınlar hakkında

1) Ey nebi, Allah hakkında bilinç sahibi ol. Kâfirlere ve münafıklara itaat etme. Muhakkak ki Allah bilendir, hikmet ve hüküm sahibidir.

2) Rabbinden sana vahyolunana uy. Muhakkak ki Allah, yaptıklarınızdan haberdardır.

3) Allah'a tevekkül et. Vekil olarak Allah yeter.

4) Allah bir adamın içine² iki kalp kılmadı. Zihar yaptığınız eşlerinizi de anneleriniz kılmadı. Evlatlıklarınızı da (öz) evlatlarınız kılmadı. Bunlar ağızınızdaki sözlerinizdir.³ Allah, hakkı söyler ve (doğru) yola iletir.

5) Onları babalarına nisbetle çağırın. Bu, Allah katında daha adaletlidir. Eğer babalarınızı bilmiyorsanız, o halde onlar, sizin din kardeşleriniz ve dostlarınızdır. Bu konuda hata olarak yaptıklarınızda üzerinize bir sorumluluk yoktur. Fakat kalplerinizin bile bile yaptıkları müstesna. Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

Müminlerin hayatındaki insanların öncelik sırası

6) Nebi, müminler için kendilerine nazaran daha önceliklidir. Eşleri de onların anneleridir. Allah'ın Kitabı'na göre akrabalar da birbirleri için müminler ve muhacirlere nazaran daha önceliklidir. Dostlarınıza sağduyulu davranmanız müstesna. Bu, Kitap'ta yazılmış bulunmaktadır.

Her türlü zorluğa rağmen Allah yolunda mücadeleden kaçmama

7) Hani biz nebilerden söz almıştık; senden, Nuh'tan, İbrahim'den, Musa'dan, Meryemoğlu İsa'dan... Onlardan sağlam bir söz almıştık.

8) Doğruculara doğruluklarını sormak için. Kâfirlere ise acıklı bir azap hazırlamıştır.

9) Ey iman edenler! Allah'ın üzerinizdeki nimetini hatırlayın. Hani size ordular gelmişti de onların üzerine bir rüzgâr ve sizin görmediğiniz ordular göndermiştik. Allah, yaptıklarınızı görmekteydi.

10) Hani size hem yukarıınızdan hem de aşağıınızdan gelmişlerdi de gözler kaymış⁴, kalpler de gırtlaklara dayanmıştı. Allah hakkında (türlü türlü) zanlara kapılmıştınız.

11) İşte orada müminler sınanmış, şiddetli bir sarsıntıyla sarsılmışlardı.

12) Münâfıklar ve kalplerinde hastalık olanlar: "Allah ve resulünün bize vaad ettiği bir aldatmadan başkası değildi" diyorlardı.

¹ **DİNE ADANMIŞLIK SURESİ:** Bu surenin genel konusu; dine adanmışlıktır. Suredeki ayetlerin yarısına yakını, Muhammed peygamber zamanında hakiki müminlerin, ölümden korkmayarak kendilerini Allah yolunda savaşa adanmasını, diğer yarısı da bazı kadınların dine hizmet uğruna kendilerini peygamberin hizmetine adanmasını konu edinir.

² 'kişinin göğsüne'

³ 'Allah bir kişinin içine iki kalp koymadı. Anneleriniz gibi görmeye ant içtiğiniz eşlerinizi de anneleriniz saymadı. Evlatlıklarınızı da (öz) evlatlarınız saymadı. Bunlar sizin sözlerinizdir.'

⁴ 'dönmüş'

13) Onlardan bir grup: “Ey Yesripliler, artık tutunamazsınız, geri dönün!” demişti. Onlardan bir grup da nebiden: “Evlerimiz açıkta kaldı”⁵ diyerek izin istiyordu. Oysa (evleri) korumasız kalmamıştı; (fakat) kaçmaktan başka bir şey istemiyorlardı.

14) Eğer (şehrin) her yanından girilseydi, sonra da kargaşa çıkarmaları istenseydi bunu yapmakta elbette çok az gecikirlerdi.

15) Andolsun ki öncesinde arkalarını dönmeyeceklerine dair Allah’a söz vermişlerdi. Allah’a verilen söz sorulacaktır.

16) De ki: “Eğer ölümden veya öldürülmekten kaçırıyorsanız, kaçmanız size fayda sağlamaz. O zaman da az (bir süre) dışında geçindirilmezsiniz.”

17) De ki: “Eğer sizin için bir kötülük veya rahmet istese Allah’a karşı size kim engel teşkil edebilir?”⁶ Onlar, Allah’ın dışında kendilerine ne bir dost ne de yardımcı bulabilirler.

18) Muhakkak ki Allah içinizden alıkoyanları ve kardeşlerine: “Bize katılın!” diyenleri bilmektedir. Bunlar, pek azı dışında savaşa katılmazlar.

Münafıkların müminlere karşı tavırları

19) Size karşı hırslıdırlar. Eğer korkulacak (bir durum) gelirse⁷ üzerini ölüm (baygınlığı) kaplamış gibi gözlerini sana çevirerek baktıklarını görürsün. Korku gidince de hayra karşı hırs gösteriyormuş gibi, sizi, sivri dilleriyle incitirler. İşte bunlar iman etmemişlerdir. Allah, yaptıklarını boşa çıkarmıştır. Bu, Allah için kolaydır.

20) Onlar (düşman) birliklerinin gitmediklerini sanıyorlar. Eğer birlikler gelse, çölde Araplar arasında olup hakkınızdaki haberleri (uzaktan) sormayı dilerler. Gerçi aranızda olsalar pek azı dışında savaşmazlardı.

Gerçek müminlerin savaş anındaki hisleri

21) Andolsun ki Allah’ın resulünde Allah’ı ve Ahiret’i umanlar ve Allah’ı çokça hatırlayanlar için güzel bir örnek vardır.

22) Müminler (düşman) birliklerini gördüklerinde: “Bu, Allah’ın ve resulünün bize vaadettiğidir. Allah ve resulü, doğru söylemiştir” dediler. Bu, onların iman ve teslimiyetlerinden başka bir şeyi arttırmadı.

23) Müminlerden öyle adamlar vardır ki⁸ Allah’a karşı verdikleri söze sadık kalmışlardır. Onlardan kimi adağını yerine getirdi kimi de beklemektedir. Onlar (hiçbir) bedele (karşılık sözlerini) değiştirmediler.

24) Bu Allah’ın doğrucuları doğruluklarından ötürü ödüllendirmesi, münafıkları da isterse cezalandırması veya pişmanlıklarını kabul etmesi içindir. Allah bağışlayandır, Merhamet Edici’dir.

25) Allah, küfürde direnenleri, hiçbir hayra ulaşmadan, öfkeleriyle geri çevirdi. Savaşta Allah müminlere yetti. Allah güç sahibidir, azizdir.

⁵ ‘Evlerimiz korumasız kaldı’

⁶ ‘Allah’a karşı kim sizi koruyabilir?’

⁷ ‘hasıl olursa’

⁸ ‘öyleleri vardır ki’

Ehli Kitap'tan olup kâfirleri destekleyenler

26) Ehli Kitap'tan onlara arka çıkanları da kalelerinden indirdi ve onların kalplerine korku saldı. Bir kısmını etkisiz hale getiriyor, bir kısmını da esir alıyordunuz.

27) Ve sizi onların topraklarına, yurtlarına, mallarına ve henüz ayak basmadığınız bir toprağa varis kıldı. Allah her şeye güç yetirendir.

Din hizmetine benliklerini adanmış kadınlar

28) Ey nebi! Eşlerine: “Eğer dünya hayatını ve süsünü istiyorsanız gelin size geçimliğinizi vereyim de sizi güzel bir biçimde bırakayım” de:

29) “Ama eğer Allah’ı, resulünü ve Ahiret yurdunu istiyorsanız, Allah sizden iyi davrananlara⁹ büyük bir mükâfat hazırlamıştır.”¹⁰

30) Ey nebinin kadınları! Sizden kim apaçık bir fuhuşla gelirse, onun azabı iki kat olarak arttırılır. Bu, Allah için kolaydır.

31) Sizden kim Allah’a ve resulüne adanır ve salih iş yaparsa ona ödülünü iki kez veririz. Hem onun için bol rızık da hazırladık.¹¹

32) Ey nebinin kadınları! Siz kadınlardan herhangi birisi gibi değilsiniz. Eğer bilinçliyseniz cilveli konuşmayın; nitekim kalbinde hastalık bulunan kişi umutlanır.¹² Sözü sağduyuyla söyleyin.

⁹ ‘görevini hakkıyla yerine getirenlere’

¹⁰ Geleneksel İslam teolojisi ve oryantalist felsefe bu ayetten yola çıkarak ‘Muhammed peygamberin birden fazla hanımı vardı’ şeklinde bir kanıya varmıştır. Hâlbuki Kur’an, bir erkeğin birden fazla kadınla evlenmesine izin vermemektedir. Bu durum Yetimler Suresi’nin ilk ayetleri ve dip notlarında açıklanmıştır.

Yukarıdaki ayetler incelendiğinde; ‘peygamberin zevceleri’ diye tanımlanan kadınların, peygamberle birlikte oldukları sürece, dünyalık şeyler alamayacakları belirtilmiştir. Hristiyanlar/18:46 ayetinde ise ‘dünyanın süsünün’ ‘mal ve oğullar’ olduğu ifade edilmektedir. Bir oğul ise ancak kadın ile kocası arasında gerçekleşen cinsî bir münasebet sonucunda olmaktadır. Dolayısıyla buradan anlaşılın, Muhammed peygamberin, ayette bahsi edilen ‘zevceleriyle’ cinsî hiçbir münasebetinin olmadığıdır. Ayrıca bir sonraki ayette de bu hanımların ‘apaçık bir fuhuş ile ortaya çıkmaları’ tamamen yasaklanmıştır. Eğer bu hanımlar, peygamberin sıradan bir ailede olduğu gibi eşleri olsaydı, onlara bu şekilde hitap edilmesi mümkün olmazdı. Çünkü onlardan böyle bir şey beklenmezdi. Kendilerine ‘apaçık fuhuş yapmamaları’ konusunda özellikle uyarı yapılmasının nedeni, bu kadınların cinsel hayatlarında peygambere bağlı olmadıklarının ispatıdır.

Tüm bunlara ek olarak yine bu surenin 49. ayetinde müminlerin, kendileriyle nikahlanan kadınları, kendileriyle cinsî münasebet yapmadıkları takdirde ‘bir geçimlik vererek güzelce bırakmaları’ emredilmektedir. Bu ifade, Muhammed peygamberin yukarıda 28. ayette eşlerine söylediği sözün kelime kelime aynısıdır. Bütün bunlardan tekrar anlaşılmaktadır ki Muhammed’in eşleri, sıradan bir evlilikteki gibi kendisiyle cinsel ilişkiye girmemiş kadınlardır.

Peki bu kadınlar kimdi?

Anlaşılan odur ki bu kadınlar, kendilerini tamamen dine hizmet düşüncesiyle peygamberin hizmetine adanmış kadınlardı. Muhammed’in risalet vazifesini, tam olarak yerine getirebilmesi için ona her türlü ev işlerinde, alış-verişinde, misafir ağırlamada, vs. yardımcı olan kadınlar... Nitekim bu surenin 6. ayetinde, risalet vazifesinden ötürü bir nebinin hayatının, müminlerin kendi hayatlarına nazaran öncelikli olduğu vurgulanmaktadır. Bu adanmışlığın bir versiyonu da Hristiyan dünyasında rahibelerin kendilerini manastırlara ve din hizmetine adanmasıdır. Bu rahibeler kendilerini ‘İsa’nın hanımları’ olarak adlandırırlar. Bazıları daha genç yaşta manastır hayatını seçerler, bazıları ise dul kaldıktan sonra bir daha dünya işleriyle meşgul olmamak için bu yola dahil olurlar. Umut ederiz ki bu çeviri sayesinde şu ana kadar Muhammed peygambere atılan ‘çok kadınla evli olduğu’ iftirası artık tarihe karışacaktır.

¹¹ Bu ayet, az önceki dip notta vurgulanan bilginin başka bir argümanı niteliğindedir.

¹² Bu ayet de yukarıda bahsedilenin ispatıdır. Zira bu kadınlar peygamber ile sıradan bir evlilik yapmış olsalar, insanlar o kadınlar hakkında bir umut beslemezlerdi.

33) Evlerinizde vakarlı olun¹³ ve önceden cahiliye (dönemindeki) gibi süslenip (kendinizi) sergilemeyin. Salâti ayakta tutun ve zekâtı verin. Allah’a ve resulüne itaat edin. Ey ev halkı! Allah’ın istediği sizden pislîği gidermek ve sizi tertemiz yapmaktır.

34) Evlerinizde okunan Allah’ın ayetlerini ve hikmeti anın. Allah lütuf sahibidir, haberdar olandır.

Ahiret’te büyük mükâfat sahibi olacak müminler

35) Teslim olan erkekler ve teslim olan kadınlar, iman eden erkekler ve iman eden kadınlar, adanmış erkekler ve adanmış kadınlar, doğrucu erkekler ve doğrucu kadınlar, sabırlı erkekler ve sabırlı kadınlar, mütevazı erkekler ve mütevazı kadınlar, yardımsever erkekler ve yardımsever kadınlar, savm eden erkekler ve savm eden kadınlar, ırzlarını koruyan erkekler ve kadınlar, Allah’ı çokça hatırlayan erkekler ve kadınlar; işte Allah bunlar için bir bağışlanma ve büyük bir ödül hazırlamıştır.

Peygamberin birisine verdiği görev tartışmaya kapalıdır

36) Allah ve resulü bir işte hüküm verdiği zaman mümin bir erkeğin ve kadının kendilerine verilen o işte seçim hakkı yoktur. Kim Allah’a ve resulüne isyan ederse, artık apaçık bir sapmışlık içerisinde olur.

Mümin erkekten boşanıp kendisini dine hizmete adayan kadın

37) Hani Allah’ın kendisini nimetlendirdiği ve senin de kendisini nimetlendirdiğin kişiye: “Eşini yanında tut, Allah hakkında bilinçli ol!” diyordun (fakat) insanlardan korkarak Allah’ın açığa vuracağı şeyi içinde gizliyordun. (Hâlbuki) hak olan Allah’tan korkmandı. Nihayet Zeyd onunla ilişkisini kesince onu sana nikâhladık ki evlatlıkların ilişkilerini kestikleri kadınlarla beraber olmaları hususunda müminler üzerine bir zorluk olmasın. Allah’ın emri yerine getirilmiştir.¹⁴

38) (Bu), Allah’ın kendisine farz kıldığını yerine getirme hususunda nebi için bir güçlük olmaması içindir.¹⁵ (Bu), önceden gelip geçmiş (ümmetlerde de uygulanmış) Allah’ın bir sünnetidir. Allah’ın emri belirlenmiş ve uygulanmıştır.

39) Onlar Allah’ın risaletini tebliğ ederler, O’ndan korkarlar ve Allah’ın dışında kimseden korkmazlar. Hesap görücü olarak Allah yeter.

40) Muhammed sizden herhangi bir adamın¹⁶ babası değildir,¹⁷ fakat Allah’ın resulüdür ve nebilerin mührüdür.¹⁸ Allah her şeyi bilendir.

¹³ “waqarna” ifadesi “wa qarna” şeklinde bir bağlaç ve bir kelimedenden meydana gelecek şekilde ayrı okunduğunda anlamı ‘ve oturun/yerleşin’ olmaktadır. Eğer “waqarne” şeklinde birleşik okunursa anlamı ‘onurlu olun’ demek olur. Türkçeye de geçmiş olan vakar/onur sözcüğüyle aynıdır. Burada kastedilen kanaatimizce peygamberin eşlerinin hiç evden çıkmaması, eve tıkalı kalması demek olmayıp onların vakarla evlerinde yerleşik olarak kendilerini dine adamaya devam etmeleridir. Onların diğer insanlarla iletişim halinde oldukları 32 ve 53. ayetlerden açıkça anlaşılmaktadır. Bu konudaki emir ve tavsiyeler de işin ciddiyetine ayrıca vurgu yapmaktadır.

¹⁴ Bu ayetin konusu ile 29. ayetin dip notunda bahsedilen hadise aynıdır. Muhammed’in evlatlığı olduğu anlaşılan Zeyd adında bir kişi, eşini boşamış ve boşadığı hanım hayatını peygambere hizmete adanmıştır. Unutulmamalıdır ki bu adanmışlıkta hiçbir şekilde dünyalık bir beklenti bulunmamaktadır.

¹⁵ Kendisini risalete adayan kadınlar, peygamberin misyonunda ona yardımcı olarak, kolaylık sağlarlar.

¹⁶ ‘kişinin’

¹⁷ Ayetin bu kısmı da Muhammed peygamberin ‘evliliklerinin’ sıradan evlilikler gibi olmadığını ispatdır. Zira bu surenin 6. ayetinde kendini dine adanmış kadınlar için ‘müminlerin anneleri’ hitabı kullanılırken, bu ayette de ‘Muhammed’in kimsenin babası olmadığı’ vurgulanmaktadır. Yani kendilerini risalete adayarak Muhammed ile ‘nikahlanan’ kadınlar ile Muhammed arasında sıradan anne-baba ilişkisi yoktur.

Allah'ın çokça anılması

41) Ey iman edenler! Allah'ı çokça anın.

42) Sabah akşam O'nu tesbih edin.

43) O, sizi karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için melekleriyle birlikte destekler. O, müminlere Merhamet Eden'dir.

44) O'na kavuştukları gün selamlaşmaları "Selam" şeklinde olur. Onlar için güzel bir ödül hazırlanmıştır.

Peygamber, müminleri Allah'tan bir lütuf ile müjdeler

45) Ey nebi! Muhakkak ki seni bir şahit, müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik.

46) Ve O'nun izniyle Allah'a çağırın bir davetçi ve aydınlatan bir lamba olarak...

47) Müminlere Allah'tan büyük bir lütuf olacağını müjdele.

48) Kâfirlere ve münafıklara itaat etme. Eziyetlerine aldırma ve Allah'a tevekkül et. Vekil olarak Allah yeter.

Kendini peygamberin hizmetine adayan kadınlar

49) Ey iman edenler! Mümin kadınlarla nikahlanıp sonra da onlara dokunmadan boşanırsanız üzerlerine sayacağınız bir iddet¹⁹ yoktur. O halde onlara geçimliklerini verin ve onları güzel bir biçimde bırakın.

50) Ey nebi! Sana ücretlerini verdiği eşlerini, Allah'ın sana bağışladığı antlaşma altında hükmettiklerini, amcanın kızlarından, halalarının kızlarından, dayının kızlarından, teyzelerinin kızlarından seninle birlikte hicret etmiş olanları, bir de nebi isterse nefsinı nebiye hibe eden mümin kadını sana helal kıldık.²⁰ Bu (izdivaç türü) müminlerden ayrı olarak sadece sana

¹⁸ Ayette geçen "haatem en nebiyyîn" ifadesi geleneksel İslam müfessirlerinin çevirdiği gibi 'nebilerin sonuncusu' değildir. Öncelikle belirtilmelidir ki Arapçada "haatem" 'yüzük,' ve bu kelimenin elifsiz yazılmış şekli "hatem" de 'mühür' demektir. Kur'an'da bir cins ismi olarak sadece bu ayette kullanılmıştır. Bu kelimenin kökü olarak kabul edebileceğimiz "hateme," yani 'mühürlemek' fiili ise Kur'an'ın birçok ayetinde kolayca gözlemlenebilmektedir: Vaadin Tekrarı/2:7, 64; Kur'an/6:46; Tebliğ Misyonu/36:65; vs. Bu ayetlerin hiçbirisinde bu ifadeye 'sonlamak, sonlandırmak' manası yüklenmemiştir. Bu kelimeyi 'nebilerin sonuncusu' olarak anlamak ve tercüme etmek, Sünnilik Dini'nin hadislerinden kaynaklanmaktadır. Zira, ancak bu şekilde Muhammed peygamberin son nebi olduğunu kanısına varılabilir. Örneğin 'Ben nebilerin sonuncusuyum' (فَأَيُّ أَعْزُ الْأَنْبِيَاءِ) -Müslim, Kitabü'l Hacc; ve 'Benden sonra nebi yoktur' (لَا نَبِيَّ بَعْدِي) -Müslim, Kitabü'l Emara, hadisleri. Dikkat edildiğinde bu hadislerde tartışmaya yol açabilecek "hatem" ifadesi yerine doğrudan 'son' anlamı verecek başka ifadeler kullanılmıştır.

Sonuç olarak ayette geçen "haatem en nebiyyîn" ifadesinin Türkçesi tam tamına 'nebilerin mührü'dür. Mühür ise başta ve sonda bulunabilecek bir şeydir ve bir durumun onaylanmasını temsil eder. Mührün, bir olayın kronolojik gelişimi ile ilgisi yoktur. Bir şeyin tam tamına yerine getirilmesi, kemale eriştirilmesi ve doğruluğunun tasdiklenmesini ifade eder. Bu kelime, bulunduğu ayetin konu bağlamında ele alınacak olursa görülecektir ki, buradaki asıl konu Muhammed peygamberin Zeyd'in hanımıyla yapacağı nikahtır. Belirtilmek istenen, bu nikahın dünyevi, sıradan değil, bizzat tam tamına resul ve nebi olan Muhammed'in misyonuna yardım etme amacıyla yapıldığıdır. Zira 38 ve 39. ayetlerde, risalet misyonuyla görevlenmiş nebiler zikredilir. Yani sonuçta okuyuculara şu mesaj verilmek istenmektedir: 'Siz Muhammed'in, Zeyd'in eşine nikahlandırıldığını eleştirmeyin. Risalet vazifesi yapan nice nebilere bu çeşit beraberlikler sağlandı ve bu şekilde onların risalet ve nübüvvet misyonlarına yardım edildi. Muhammed'in de o nebilerden hiçbir farkı yoktur; o, sıradan bir adam değil, aranızdaki herhangi birisinin babası da değildir. O, Allah'ın bir resulüdür ve nebilerden bir farkı yoktur; tam tamına bir nebidir.'

¹⁹ 'bekleme süresi'

²⁰ Bu bahsedilen kadınların hepsinin peygamberle yaptığı izdivaç, bu surenin 29. ayetinin dip notunda belirtilen ve peygamberle her türlü cinsi münasebete kapalı izdivaçtır.

mahsustur. Biz onlara eşleri ve antlaşma altında hükmettikleri hakkında emrettiğimiz şeyleri bilmekteyiz. Bu, sana bir güçlük olmaması içindir.²¹ Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

51) Onlardan istediğini bekletir istediğini de barındırırın.²² Uzaklaştırdığını tekrar istemende senin için bir sakınca yoktur. Bu, onların gözlerinin aydın olması, üzülmemeleri ve kendilerine verdiğiyle hepsinin hoşnut olmaları için en uygundur. Allah, kalplerinizde olanı bilir. Allah bilendir, yumuşak muamele edendir.²³

52) Bundan başka kadınları (alman) ve güzellikleri hoşuna gitse bile bunları başkalarıyla değiştirmen sana helâl değildir.²⁴ Antlaşma altında hükmettiklerin hariç. Allah her şeyi gözetleyendir.

Peygamberin evine girerken gözetilmesi gereken kurallar

53) Ey iman edenler! Size izin verilmesi müstesna, nebinin evlerine yemek vaktini gözetlemeden girmeyin.²⁵ Fakat çağrıldığınızda girin, yemeği yediğinizde de dağılın. Söze de dalmayın. Bu ona eza veriyordu fakat sizden çekiniyordu²⁶. Allah haktan çekinmez. O kadınlardan bir geçimlik istediğinizde perde arkasından isteyin.²⁷ Bu, sizin kalpleriniz için de onların kalpleri için de daha temizdir.²⁸ Allah resulüne eza vermeniz ve onun eşlerini ondan sonra nikahlamanız sizin için asla söz konusu olamaz. Muhakkak ki bu, Allah katında pek büyüktür.²⁹

54) Bir şeyi açığa vursanız da gizleseniz de Allah her şeyi bilendir.

Risaletle hizmet eden kadınların dikkat etmeleri gereken kurallar

55) O kadınlar için, babaları, oğulları, kardeşleri, erkek kardeşlerinin oğulları, kız kardeşlerinin oğulları, diğer kadınlar ve antlaşma altında hükmettikleri hakkında sakınca yoktur. Allah hakkında bilinçli olun. Allah her şeye şahittir.

²¹ Peygamberin risalet görevine tam tamına konsantre olup onu dünyalık hiçbir şeyin meşgul etmemesi...

²² Peygamberin çeşitli risalet görevlerine göre kendisine Allah rızası için hizmet eden gönüllüleri seçebilmesi...

²³ Muhammed'in izdivaçları hakkındaki bütün ayetler, bu kadınlarla yapmış olduğu nikâhın sıradan nikahlar olmadığını ispatıdır. Peygamberin dilediği kadını dilediği zamanda uzaklaştırması ve onu sonrasında tekrar geri almasının, dünyevi ve nefsi arzularını tatmin etme amacıyla olması mümkün değildir. Zira bu kadınların ünvanı onların birer 'seks kölesi' olması değil 'müminlerin anneleri' olmalarıdır. Diğer dip notlarda da ifade edildiği gibi bu kadınların amacı peygambere misyonunu tam yerine getirebilmesi için yardım etmektir.

²⁴ Bu ayet, tekrar, peygamberin yaptığı 'nikahlanmaların' sadece dine hizmet yörüngeli olduğunun ispatıdır.

²⁵ 'Size izin verilmesi müstesna, nebinin evine yemek vakti haricinde girmeyin'

²⁶ 'size bunu söylemeye utanıyordu'

²⁷ Peygamberin dine hizmet eden eşleri ile peygamberin evi içerisindeki münasebetlerin bir perde arkasından gerçekleşmesi gerici bir uygulama değildir. Bilakis, bir müminin peygamberin evine girip o evde değilken orada yemek yemesi, hanımlarından birşey istemesi, başlı başına, peygamberin, özel hayatının umumî yaşam tarzına feda edilmesi demektir. Dolayısıyla, peygamberin hanımlarının, peygamber evine sürekli bir şekilde girip çıkan insanlarla olan münâsebetinin en azından bir perde arkasından yapılması son derece doğal karşılanmalıdır.

²⁸ Kendisini peygamberin hizmetine adanmış kadınlar, diğer evli kadınlar gibi bir karı-koca hayatı yaşamadıklarından ötürü, peygamberin ziyaretine gelen erkeklere insan fitratı gereği meyledebilir. Ayet, böyle bir hadiseye meydan vermemek için bu kadınlarla peygamberin evine gelen misafirler arasında koruyucu bir perde olmasını emretmektedir.

²⁹ Bu ayet peygamberin ve eşlerinin sürekli olarak müminler ile dayanışma içerisinde olduğunun başka bir kanıtıdır. Savaşlardaki ganimetlerin veya başka ülkelerden gelen hediyelerin bir kısmının niçin peygambere verildiği de bu şekilde anlaşılacaktır. Peygamberin evinde müminler ağırlanır, onlara ihtiyaçları doğrultusunda yardım edilir. Fakat peygamberin her bir ferdin derdiyle meşgul olması hem mümkün değildir hem de genel manada risaletini yerine getirmesine mani olur. Bu yüzden dolayı kendisini dine adanmış kadınlar peygamberin bu tip işlerinde ona destek olurlar ve 'müminlerin anneleri' olma ünvanına layık olurlar.

56) Allah ve melekleri peygambere destek olmaktadır.³⁰ Ey iman edenler, siz de onu destekleyin ve ona tam bir teslimiyetle teslim olun.

57) Allah ve resulüne eza edenlere Allah, dünyada ve Ahiret'te lanet etmiştir ve onlar için alçaltıcı bir azap hazırlamıştır.

58) Mümin erkeklere ve mümin kadınlara yapmadıkları şeyler yüzünden eziyet edenler de bir iftira ve apaçık bir günah yüklenmişlerdir.

59) Ey nebi! Eşlerine, kızlarına ve müminlerin kadınlarına paşminalarını üstlerine salmalarını söyle.³¹ Bu, onların (bu şekilde) tanınmaları ve eza görmemeleri için daha uygundur.³² Allah, bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

Müminler arasına fitne sokanların etkisiz hale getirilmesi

60) Andolsun ki eğer münâfiklar, kalplerinde hastalık olanlar ve şehirde ortalığı karıştıranlar (yaptıklarından) vazgeçmezlerse seni onların üzerine salarız, sonra da az bir müddet dışında artık orada sana yakın kalamazlar.

61) Lanetlenirler. Nerede yakalanırlarsa etkisiz hale getirilebilirler.

62) (Bu), önceden gelip geçmiş (ümme'tlerde de uygulanmış) Allah'ın bir sünnetidir. Allah'ın sünnetinde değişiklik bulamazsın.

63) İnsanlar sana Saat hakkında soruyorlar. De ki: "Muhakkak ki onun ilmi Allah katındadır. Ne bilirsin, belki de Saat pek yakındır!"

64) Muhakkak ki Allah kâfirleri lanetlemiştir ve onlar için ateş azabı hazırlamıştır.

65) Orada ebedî olarak kalıcıdır. Kendilerine ne bir dost ne de yardımcı bulabilirler.

66) Yüzleri ateşte çevrildiği gün: "Keşke Allah'a itaat etseydik, resule itaat etseydik" derler.

67) Ve: "Rabbimiz, muhakkak ki şeyhlerimize ve büyüklerimize itaat ettik (fakat) onlar bizi yoldan saptırdılar" derler:

68) Rabbimiz onlara azaptan iki kat ver ve onları büyük bir lanet ile lanetle."

Müminlerin peygamber hakkında ileri-geri konuşmaması

69) Ey iman edenler! Musa'ya eza verenler gibi olmayın. Allah, onu, hakkında söylenenlerden temize çıkardı. O, Allah katında yüzü aktır.

70) Ey iman edenler! Allah hakkında bilinçli olun ve doğru söz söyleyin

71) ki Allah amellerinizi düzeltsin, günahlarınızı bağışlasın. Kim Allah'a ve resulüne itaat ederse muhakkak ki büyük bir başarı elde etmiştir.

72) Muhakkak ki biz sorumluluğu göklere, yere ve dağlara sunduk da onu yüklenmekten kaçındılar ve ondan korktular. Onu insan yükledi. (Fakat) o, zalim ve cahildir.³³

³⁰ Daha önceki dip notlarda Allah'ın meleklerinin Allah'a hizmet eden her şey olduğu belirtilmişti. Güneş, rüzgâr, bulutlar gibi cansız varlıklar Allah'ın melekleri olduğu gibi, kendisini dine adanmış insanlar ve nefsi peygambere hibe eden kadınlar da Allah'ın melekleridir. İşte yukarıdaki ayette Allah'ın ve meleklerin peygambere destek olduğundan kastedilen hadise de bunu yansıtmaktadır.

³¹ Burada bahsedilen, Ahlakî Kurallar/24:31 ayetinde 'kadınların alımlı yerlerinin ve yırtmaçlarının üzerinde bulunması istenen örtü'dür.

³² Bu ayetten anlaşılan, Muhammed peygamberin bulunduğu toplumda, kadınlara art niyetle bakan insanların bulunduğu. Görünen o ki, kadınların üzerlerine paşminalarını salma tavsiyesi o toplumda gerçekleşmiş çirkin bir hadiseden sonra meydana gelmiştir. Buradan yola çıkarak, bu ayetin uygulamasının toplumdan topluma, devirden devre yönelik olarak değişebileceği hükmüne varılabilir.

73) Allah, münâfık erkekleri, münâfık kadınları, müşrik erkekleri ve müşrik kadınları cezalandıracak, mümin erkeklerin ve mümin kadınların pişmanlıklarını kabul edecektir. Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

³³ Ayetin bu kısmı doğru anlaşılmalıdır. Kur'an'a göre insan, kendisine verilen 'insan olma' sorumluluğunu üstlendiği için zalim ve cahil değildir. Zira 95. surede; 'Allah'ın insanı en güzel bir donanımda yarattığı fakat sonradan onun en aşağı mertebeye indiği' vurgulanmaktadır. Dolayısıyla insanı zalim ve cahil yapan hadise, kendisine verilen iradeyi salih işler yapma ve öğrenme yolunda kullanma yerine kötülük yapmada kullanmasıdır.

34. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Kıyamet mutlaka gelecektir

1) Hamd, göklerde ne varsa ve yerde ne varsa kendisine ait olan Allah'adır. Ahiret'te de hamd O'na aittir. O, hüküm verendir, haberdar olandır.

2) Yere gireni ve ondan çıkanı, gökten ineni ve ona çıkanı bilir. O, Merhamet Eden'dir, bağışlayandır.

3) Küfürde direnenler: "Saat bize gelmez!" derler. De ki: "Bilakis, gaybı bilen Rabbime andolsun ki, o, size mutlaka gelecektir. Göklerde ve yerde zerre ağırlığında bir şey O'ndan saklı kalmaz. Bundan daha küçüğü ve daha büyüğü ancak apaçık bir kitaptadır

4) iman eden ve salih işler yapanları ödüllendirmek için. İşte onlar için bir bağışlanma ve bolca rızık vardır.

5) Ayetlerimizi etkisizleştirmeye çalışanlara gelince, onlar için iğrenç olanından acıklı bir azap vardır.

6) Kendilerine ilim verilenler ise sana Rabbinden indirilenin hak olduğunu, aziz ve hamde layık olanın yoluna ilettiğini görmekteler.

7) Küfürde direnenler: "Siz, tam tamına dağılmışken yeni bir yaratılış içinde olacağınızı size haber veren adamı gösterelim mi?" dediler:

8) "Allah'a yalanla iftira mı atıyor yoksa delirmiş mi?" Hayır, (asıl) Ahiret'e iman etmeyen (bu kâfirler) bir azap ve uzak bir sapmışlık içindeler.

9) Onlar gökten ve yerden önlerinde ve arkalarında olanı görmüyorlar mı?² İstesek onları yerin dibine batırırız veya gökten üzerlerine parçalar düşürürdük. Muhakkak ki bunda (Allah'a) yönelen her kul için ibretler vardır.

Küfründen ötürü helak olan Saba halkının örneği

10) Andolsun ki Davud'a katımızdan bir lütuf verdik: "Ey dağlar ve kuşlar, onunla birlikte bana hizmet edin!" Ona demiri yumuşatmıştık.³

11) "Geniş zırhlar yap, dokuması ölçülü olsun. Salih işler yapın. Ben yaptıklarınızı görmekteyim."

12) Süleyman'a da sabah bir aylık, akşam bir aylık (mesafe katettiren) rüzgârı (boyun eğdirdik).⁴ Erimiş bakırı da onun için akıttık. Rabbinin izniyle onun önünde çalışan bir kısım cinler de vardı. Onlardan emrimizden kim sapsa, ona ateş azabı tattırırız.

¹ SAAT'İN GELİŞİ SURESİ

² İnsan, göğün ve yerin bilgilerinden 'bir kısmına' sahiptir. Allah'ın sınırsız yaratma gücü karşısında insan tecrübesi yetersizdir.

³ Süleyman'ın Saltanatı/27:16 ayetinde Davut'a ve Süleyman'a kuş dili öğretildiği belirtilmektedir. Bu ayette ise kuşlarla birlikte dağlar da zikredilmiştir. Akabinde demirin Davut'a yumuşatıldığı vurgulanmaktadır. Buradan yola çıkarak, ayette dağların zikredilmesini demir ile ilişkilendirebiliriz. Davut, demiri dağlardaki madenlerden temin etmiş olabilir. Nitekim Tanah'ın, Yasa'nın Tekrarı Kitabı 8:9 ayetinde; 'vaadedilen topraklardaki dağlardan demir ve bakır çıkarılabileceği' bilgisi yer almaktadır. Süleyman ve Davut'un dağlardan çıkarmış olabilecekleri madenler hakkında yapılan bilimsel araştırmalarda bunun doğru olabileceği yönünde sonuçlar elde edilmiştir. (<https://www.sciencedaily.com/releases/2008/10/081027174545.htm>)

13) Onun için, ne dilerse yaparlardı: Mihraplar, temsiller⁵, havuz gibi çanaklar ve sâbit kazanlar... Ey Davut soyu! Şükürün (göstergesi) olarak çalışın! Kullarımdan pek azı şükreder.

14) Ölümüne karar kıldığımızda, onlara (Süleyman'ın) ölümünü ancak onun değneğini yiyen yerden (bitirdiğimiz) bir canlı gösterdi.⁶ Nihayetinde (yere) yığılınca ortaya çıktı ki cinler, gaybı biliyor olsalardı alçaltıcı bir azabın içinde kalmayacaklardı.

15) Andolsun ki Saba (halkı)nın yurtlarında bir ibret vardır. (Evlerinde) sağlıklı sollu ikişer bahçeleri vardı. (Onlara): “Rabbinizin verdiği rızıklardan yiyin ve O’na şükredin. Temiz bir mekânınız ve bağışlayan bir Rab (var)” (denilmişti).

16) (Ancak) yüz çevirdiler. Bunun üzerine barajın selini onlara gönderdik ve onların iki bahçesini buruk yemişli, ılgın ve içinde seyrek sedir ağaçları olan iki bahçeye çevirdik.

17) Böylece küfürlerinden dolayı onları cezalandırdık. Biz kâfirlerden başkasını cezalandırır mıyız?

18) Onlarla, içini bereketlendirdiğimiz şehirler arasında (biri diğerinden) görünebilen beldeler var ettik ve (birbirleri arasında) yürüme (imkânı) takdir ettik. “Onların (arasında) geceleri ve gündüzleri güven içinde yürüyün!”

19) (Fakat) onlar: “Rabbimiz, yolculuklarımızın arasını aç” dediler. Böylelikle kendilerine zulmettiler. Biz de onları darmadağın edip tarih kıldık⁷. Muhakkak ki bunda sabredip şükredenler için ibretler vardır.⁸

20) Andolsun ki İblis’in onlar hakkındaki zannı doğru çıktı. Böylece iman eden bir grup dışında hepsi ona uydu.

21) Hâlbuki onun, Ahiret’e iman edenler ile onun hakkında şüphesi olanları bilmemizi sağlamaktan başka, onlar üzerinde bir yetkisi yoktu.⁹ Rabbin her şeyi korumaktadır.

Allah dışında kulluk edilenler hiçbir şeye kadir değildir

22) De ki: “Allah’ın dışında (ilah) sandıklarınızı çağırın. Onlar göklerde ve yerde zerre ağırlığında bir şeye hükmedemezler. Onların bu ikisinde ortaklıkları da yoktur. O’nun da bunlardan bir destekçisi yoktur.

23) O’nun katında şefaata, O’nun izin verdiğiinden başkasına fayda sağlamaz. Kalplerindeki korku (giderilince): “Rabbiniz ne söyledi?” derler. “Hakkı!” denilir. O, yücedir, büyüktür.

24) De ki: “Sizi göklerden ve yerden rızıklandıran kimdir?” De ki: “Allah! Gerçekten biz veya siz, ya hidayet üzereyiz ya da apaçık sapmışlıkta.”

25) De ki “Siz bizim suçlarımızdan sorguya çekilmeyeceksiniz, biz de sizin yaptıklarınızdan sorguya çekilmeyeceğiz.”

⁴ Konuyla ilgili olarak Peygamberler/21:81’in dip notunu okuyunuz.

⁵ ‘temsili heykeller’

⁶ ‘Onu vefat ettirdiğimizde onlara (Süleyman’ın) ölümünü ancak onun değneğini kemiren, yerden (bitirdiğimiz) bir canlı belirgin kıldı.’

⁷ ‘tarihe karıştırdık’

⁸ Saba memleketinin yıkılması, onların birbirine uzak şehirler kurmalarından dolayı olmamıştır. Bu, Allah’ın bir memleketi helak etme sebebi değildir. Onlar, zalimliklerinden dolayı helak edilmişlerdir. Ayyette belirtilen ise, onların helakına vesile olan hadisedir. Onların helakı, başka kavimlerin uğradığı yanardağ patlaması veya yer sansıntısı gibi doğa olayları vesilesiyle değil, kurdukları yeni yerleşim birimlerini birbirlerine yakın olmayan yerlerde oluşturmaları ve sonra da bunları kontrol edememeleri sonucu olmuştur.

⁹ İblis’in insan üzerinde hiçbir zorlayıcı etkisi yoktur (Hatırlatma/14:22).

26) De ki: “Rabbimiz bizi bir araya toplayacak sonra da aramızı hak ile açacaktır. O, açıklık getirendir, bilendir.”

27) De ki: “O’na ortak koştuklarınızı gösterin bana. Hayır! O, aziz, hikmet ve hüküm sahibi olan Allah’tır.”

28) Biz seni bütün insanlara bir müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik, fakat insanların çoğu bilmez.

Kıyamet geldiğinde kâfirlerin hali

29) “Eğer doğru sözlülerseniz¹⁰ bu vaad ne zamandır?” diyorlar.

30) De ki: “Sizin için belirlenmiş bir gün vardır ki ondan ne bir saat ertelenirsiniz ne de öne alınırız.”

31) Küfürde direnenler: “Biz ne bu okuma metnine ne de ondan öncekilere iman ederiz” diyorlar. O zalimleri Rablerinin huzurunda durakalıp birbirlerine söz atarlarken bir görseydin! Güçsüzler, büyüklenele: “Siz olmasaydınız biz mutlaka müminler olurduk” derler.

32) Büyüklenele, güçsüzlere: “Size hidayet geldikten sonra biz mi sizi ondan alıkoyduk? Aksine, siz suçlusunuz!” derler.

33) Güçsüzler, büyüklenele: “Hayır, siz, gece-gündüz tuzaklar kuruyor, Allah’ı tanımazdan gelmemizi ve O’na ortaklar koşmamızı emreliyordunuz” derler. Azabı görünce derin pişmanlık duyarlar. Biz de kâfirlerin boyunlarına halkalar dolarız. Onlar hiç yaptıklarından başkasıyla cezalandırılırlar mı?

Peygamberlerin inkâr edilişi

34) Biz bir beldeye uyarıcı göndermedik ki oranın önde gelenleri: “Biz gönderildiğiniz şeyi görmek istemiyoruz!” demiş olmasınlar.

35) Ve: “Biz mal ve evlat bakımından çoğunluğuz. Azaba uğratılacak değiliz” dediler.

36) De ki: “Rabbim istediğine ve dileyene rızkı yayar ve ölçüler¹¹, fakat insanların çoğu bunu bilmez.

37) Bizim katımızda sizi (bize) yakınlaştıracak ne mallarınız ne de evlatlarınızdır. Ancak iman edenler ve salih işler yapanlar müstesna. İşte onlar için yaptıklarının karşılığı olarak iki kat ödül vardır ve güvenli köşklere bulunurlar.

38) Ayetlerimizi etkisizleştirmeye çalışanlara gelince; işte bunlar azap içinde hazır bulundurulurlar.

39) De ki: “Muhakkak ki Rabbim kullarından istediğine ve dileyene rızkı yayar ve kısar. İnfak ettiğiniz bir şeyin yerine başkasını verir. O, rızık verenlerin en hayırlısıdır.

40) Onların hepsini bir araya topladığı gün meleklerle: “Bunlar mı size kulluk ediyorlardı?” diyecektir.

41) (Melekler): “Münezzehsin! Sen bizim dostumuzsun, onlar değil. Hayır, onlar cinlere kulluk ediyorlardı, çoğu da onlara iman etmişti” derler.

42) Artık bugün birinizin diğerine fayda ve zarar sağlamaya gücü yetmez. Zalimlere: “Yalanladığınız ateşin azabını tadın!” deriz.

¹⁰ ‘doğruyu söylüyorsunuz’

¹¹ ‘kısır’

43) Kendilerine apaçık ayetlerimiz okunduğunda: “Bu, atalarımızın kulluk ettiklerinden, sizi alıkoymak isteyen bir adamdan başkası değildir” derler. “Bu, yalan bir iftiradan başka (bir şey) değildir!” derler. Küfürde direnenler kendilerine hak gelince: “Bu, ancak apaçık bir sihirdir” derler.

Peygamber sadece bir uyarıcıdır

44) Biz onlara senden önce, ne ders alacakları bir kitap ne de bir uyarıcı göndermiştik.

45) Bunlardan öncekiler de yalanlamışlardı. Bunlar, diğerlerine verdiklerimizin onda birine bile ulaşamadıkları halde resullerimi yalanladılar. Nasılmış benim inkârım?

46) De ki: “Size tek bir öğüt vereceğim: Allah için ikişer ikişer ve teker teker kalkın sonra da düşünün. Sizin arkadaşınızda delilik yoktur. O ancak sizi şiddetli bir azabın öncesinde uyarandır.”

47) De ki: “Ben sizden bir ücret istemiyorum, o sizin olsun. Benim ödülüm ancak Allah’a aittir. O, her şeye şahittir.”

48) De ki: “Rabbim hakkı ortaya çıkarır. O, gaybı bilir.”

49) De ki: “Hak geldi; batıl ne bir şey başlatabilir ne de geri getirebilir.”

50) De ki: “Ben sapmışsam elbette ki kendimden ötürü saparım. Hidayete gelmişsem, Rabbimin bana vahyindedir. Muhakkak ki O, işitendir, yakın olandır.”

51) Onları korkuya kapıldıklarında bir görseydin. Artık kaçış yoktur, yakın bir yerde yakalanmışlardır.

52) “Ona iman ettik” derler (fakat) onlar için uzak bir yerden¹² ona ulaşmak nasıl olur?

53) Andolsun ki önceden de onu reddetmişlerdi. Gayb hakkında uzaktan atıp tutuyorlardı.

54) Daha önce benzerlerine yapıldığı gibi onlarla istedikleri arasına engel konulmuştur. Çünkü onlar derin bir şüphe içindeler.

¹² ‘uzaktan’

35. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Yaratan ve idare eden Allah'tır

- 1) Hamd, gökleri ve yeri yaratan, melekleri ikişer, üçer ve dörder kanatlı² elçiler kılan Allah'adır. Yaratmada dilediğini arttırır. Muhakkak ki Allah her şeye güç yetirendir.
- 2) Allah'ın insanlar için açtığı rahmeti tutabilecek³ yoktur. O'nun tuttuğunu da sonrasında gönderebilecek⁴ yoktur. O, azizdir, hikmet ve hüküm sahibidir.
- 3) Ey insanlar! Allah'ın üzerinizdeki nimetini hatırlayın. Allah'tan başka gökten ve yerden sizi rızıklandırabilecek bir yaratıcı var mıdır? O'ndan başka ilah yoktur. Nasıl da saptırılıyorsunuz?
- 4) Eğer seni yalanlarsa; andolsun ki senden önce de resuller yalanlanmıştı. Bütün işler Allah'a döndürülür.
- 5) Ey insanlar! Muhakkak ki Allah'ın vaadi gerçektir. O halde dünya hayatı sizi aldatmasın. Aldatıcılar da sizi Allah ile aldatmasın.
- 6) Muhakkak ki şeytan sizin düşmanınızdır; o halde siz de onu düşman edinin. O, kendi yandaşlarını ancak ateş halkı olmaya çağırır.
- 7) Küfürde direnenler için şiddetli bir azap vardır. İman eden ve salih işler yapanlara ise; onlar için bağışlanma ve büyük bir ödül vardır.
- 8) Yaptığı kötü amelleri kendisine süslü gösterilen ve onu güzel gören kişiye gelince; muhakkak ki Allah dileyeni saptırır, istediğine ve dileylene hidayet eder. Öyleyse nefsin onlar için hasretlere (kapılıp) gitmesin. Muhakkak ki Allah onların yaptıklarını bilendir.
- 9) Allah rüzgârları gönderir de bulutu kaldırır. Böylece onu ölü bir beldeye sürükleriz de onunla ölümünden sonra yeryüzünü diriltiriz. Diriliş de işte böyledir.
- 10) Kim izzet istiyorsa (bilsin ki) izzet bütünüyle Allah'a aittir. Temiz söz O'na yükselir, salih işler de onu yükseltir. Kötü plânlar kuranlar için ise şiddetli bir azap vardır. Onların plânı bozulacaktır.
- 11) Allah (önce) sizi topraktan yarattı sonra da döllenişmiş bir yumurtadan. Sonra sizi çift çift kıldı. O'nun bilgisi dışında bir dişi gebe kalamaz ve doğuramaz. Ömür sürene ömür verilmesi ve ömründen eksiltilmesi ancak bir kitaptadır.⁵ Muhakkak ki bu, Allah için kolaydır.
- 12) İki deniz eşit değildir. Şu taze (ve) tatlıdır, içenlere lezzet verir; şu tuzlu ve acı. İkisinden de taze et yersiniz ve takındığınız süsleri çıkarırsınız.⁶ Gemilerin onu yardığını ve onda (Allah'ın) lütfunu aradığını görürsün. Umulur ki şükredersiniz.

¹ **1 TEFekkür Suresi:** Bu surenin genelinde, yaratmanın ve yaratılan Kâinatın bütün işleyişinin Allah'a ait olduğu ve O'ndan başka hiç kimsenin ne bir şey yaratmaya ne de Kâinatın dizginlerini elinde tutmaya güç yetirebileceğinden bahsedilmektedir.

² 'boyutlu' anlamında... Bknz Kur'an/6:38

³ 'engelleyecek'

⁴ 'salabilecek'

⁵ İnsanın eceli hakkında Kur'an/6:2 ayeti ve ilgili dip notu okuyunuz.

⁶ Bu konu hakkında Kutsal Ruh/16:14 ayetinin dip notunu okuyunuz.

13) Geceyi gündüze katar, gündüzü de geceye katar, güneşe ve aya boyun eğdirmiştir. Hepsini belirlenmiş bir süreye kadar akıp gitmektedir. O'nun dışında yalvardıklarınız, hurma çekirdeğinin zarına bile hükmedemezler.

14) Eğer onlara yalvarsanız, duanızı işitmezler. Şayet işitseler bile size icabet edemezler⁷. Kıyamet Günü'nde de onları ortak saymanızı reddederler. Sana (kimse) her şeyden haberdar olan (Allah) gibi haber veremez.

15) Ey insanlar! Siz Allah'a muhtaçsınız. Allah ise bir şeye ihtiyacı olmayan, hamd edilendir.

16) İsterse sizi giderir⁸ ve (yerinize) yeni bir mahlukat getirir.

17) Bu, Allah için zor değildir.

Peygamber ancak bir uyarıcıdır

18) Hiçbir yükümlü başkasının yüküyle yüklenmez.⁹ Eğer yükü ağır olan onu yüklenmeye çağırırsa, akrabası bile olsa ondan bir şey yüklenemez. Sen ancak bilemedikleri halde Rablerinden korkanları ve salâti ayakta tutanları uyarırsın. Kim arınırsa kendi için arınır. Dönüş Allah'adır.

19) Kör ile gören eşit değildir¹⁰.

20) Karanlıklar ve aydınlık da (bir) değildir.

21) Gölge¹¹ ile sıcaklık da (bir) değildir.

22) Diriler ve ölümler de bir değildir. Muhakkak ki Allah, istediğine ve dileylene işittirir. Sen kabirlerdekilere işittirecek değilsin.

23) Sen sadece bir uyarıcısın.

24) Biz seni, bir gaye ile müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik. Hiçbir ümmet yoktur ki içinde bir uyarıcı (gelip) geçmiş olmasın.

25) Eğer seni yalanlıyorlarsa, andolsun ki onlardan öncekiler de yalanlanmıştı. Resulleri, onlara açık deliller, sahifeler ve aydınlatıcı kitap getirmişti.

26) Sonra küfürde direnenleri yakaladım. Nasılmış benim inkârım?

Allah'ın yaratması

27) Allah'ın gökten nasıl su indirdiğini görmedin mi? Böylece onunla çeşit çeşit renklerde ürünler çıkardık. Dağlarda da beyaz, kırmızı ve çeşit çeşit renklerde ve simsiyah katmanlar vardır.

28) Bunun gibi insanlardan, canlılardan ve nimetlerden çeşit çeşit renkte olanlar vardır. Kulları arasından ancak bilgili olanlar Allah'tan (hakkıyla) korkar. Muhakkak ki Allah azizdir, bağışlayandır.

29) Muhakkak ki Allah'ın Kitabı'nı okuyanlar, salâti ayakta tutanlar ve kendilerine rızık olarak verdiklerimizden gizli ve açık olarak infak edenler boşa gitmeyecek bir ticareti umabilirler.

30) (Allah) onların karşılığını eksiksiz öder ve lütfundan onlar için arttırır. Muhakkak ki O, bağışlayandır, karşılık verendir.

⁷ 'cevap veremezler'

⁸ 'yok eder'

⁹ 'Hiçbir günahkâr, başkasının günâhını yüklenmez.'

¹⁰ 'bir değildir'

¹¹ 'serinlik'

31) Önlerinde bulunanı doğrulamak için Kitap'tan sana vahyettiğimiz, gerçeğin ta kendisidir. Muhakkak ki Allah kullarından haberdardır, görendir.

Her şeyi yaratan Allah'ın davetine uyanlar ve onu görmezlikten gelenler

32) Sonra kullarımızdan seçtiklerimize Kitab'ı miras bıraktık. Onlardan kimi kendine zulmeder, kimi orta yolu tutar, kimi de hayırlarda Allah'ın izniyle önde gider. İşte büyük lütuf budur.

33) Girecekleri yer Adn cennetleridir. Orada altın bilezikler, inciler takınacaklardır ve oradaki giysileri ipektir.

34) Ve: "Bizden hüznü gideren Allah'a hamdolsun. Muhakkak ki Rabbimiz bağışlayandır, karşılık verendir" derler:

35) "Lütfuyla bizi kalınacak yurda yerleştirendir. Orada bize yorgunluk dokunmaz, bıkkınlık dokunmaz."

36) Küfürde direnenlere gelince, onlar için cehennem ateşi vardır. (Ölümlerine) hükmedilmez ki ölsünler. Onlardan onun azabından da hafifletilmez. İşte bütün kâfirleri böyle cezalandırırız.

37) Orada: "Rabbimiz, bizi çıkar da yapmış olduğumuzdan farklı olarak, salih işler yapalım" diye yakarırlar. "Orada size, öğüt alacak bir kişinin, alabileceği öğüt kadar bir ömür vermemiş miydik? Size bir uyarıcı gelmişti. Öyleyse tadın azabı! Zalimlerin yardımcısı yoktur."

38) Muhakkak ki Allah göklerin ve yerin gaybını bilir. Muhakkak ki Allah sinelerde olanı da bilir.

39) Sizi yeryüzünde halifeler kılan O'dur. Kim küfre girerse, küfrü kendi aleyhinedir. Kâfirlerin küfrü, Allah katında yalnızca gazabı artırır. Kâfirlerin küfrü, ziyandan başka bir şey değildir.

Tefekküre çağrı

40) De ki: "Allah'ın dışında yalvardığımız ortaklarınızı gördünüz mü? Gösterin bana yeryüzünden ne yarattılar veya göklerde bir ortaklıkları mı var. Yoksa onlara bir kitap verdik de ondan mı bir delil üzereler? Hayır, o zalimler birbirlerine bir aldatmacadan başka bir şey vaad etmiyorlar.

41) Muhakkak ki Allah, gökleri ve yeri yıkılmamaları için tutmaktadır. Eğer yıkılsalar, andolsun ki kendisinden sonra artık o ikisini tutacak kimse yoktur. Muhakkak ki O, yumuşak davranandır, bağışlayandır.

42) Kendilerine bir uyarıcı geldiği takdirde bütün milletlerden daha çok hidayete ereceklerine dair Allah'a var güçleriyle yemin ettiler. (Fakat) kendilerine bir uyarıcı gelmesi, onların nefretlerinden başkasını arttırmadı.

43) Yeryüzünde kibirlendiler ve kötü plânlar kurdular. (Fakat) kötü plân, onun ehlinden başkasını kuşatmaz¹². Onlar evvelkilere (uygulanan) kanundan başkasını mı gözetliyorlar? Allah'ın kanununun yerine geçecek bir şey bulamazsın. Allah'ın kanununda bir değişiklik bulamazsın.

44) Onlar yeryüzünü dolaşıp kendilerinden öncekilerin akıbeti nasıl olmuş görmediler mi? Onlar kendilerinden kuvvet bakımından daha güçlüydüler. Göklerde ve yerde hiçbir şey Allah'tan kaçamaz. Muhakkak ki O, bilendir, güç yetirendir.

¹² 'sahibinden başkasına dolanmaz.'

45) Eğer Allah insanları kazandıklarından ötürü (hemen) yakalayacak olsaydı, (yerin) sırtı üzerinde (tek) canlı bırakmazdı. Fakat onları belirli bir süreye kadar ertelemektedir. Süreleri geldiğinde de muhakkak ki Allah kullarını göröndir.

36. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Çağrılmalarına rağmen iman etmeyenler

- 1) Yâ, Sin.
- 2) Hikmet ve hüküm yüklü Kur'an'a andolsun.
- 3) Muhakkak ki sen elçilerdensin.
- 4) Dosdoğru bir yol üzeresin.
- 5) (Bu Kur'an) aziz ve Merhamet Eden'in indirmesidir².
- 6) Ataları uyarılmamış bir topluluğu uyarman için. Çünkü onlar gaflet içindeler.³
- 7) Andolsun ki onların çoğu hakkında söz gerçekleşmiştir, zira iman etmemekteler.
- 8) Boyunlarına çenelerine kadar halkalar doladık, bu yüzden kafaları kalkıktır.⁴
- 9) Önerine bir engel, arkalarına bir engel koyup bu şekilde onları kuşattık da göremiyorlar.
- 10) Onları uyarsan da uyarmasan da aynı; iman etmezler.
- 11) Sen ancak Hatırlatma'ya uyan ve görmediği halde Karşılıksız Gözeten'den korkanı uyarabilirsin. O halde onu bağışlanma ve bol ödülle müjdele.
- 12) Muhakkak ki ölüleri biz diriltiriz. Onların takdim ettiklerini ve eserlerini yazarız. Biz her şeyi apaçık önder (olan bir kitapta) saydık.
- 13) Onlara şu belde halkının örneğini ver: Hani oraya elçiler gelmişti.
- 14) Oraya iki tanesini göndermiştik de onlar da o ikisini yalanlamışlardı. Bunun üzerine bir üçüncüsü ile desteklemiştik. Onlar: "Biz size gönderilenleriz!" demişlerdi.
- 15) (Oranın insanları): "Siz, bizim gibi beşerden başkası değilsiniz! Karşılıksız Gözeten de bir şey göndermiş değildir. Siz ancak yalan söylüyorsunuz" demişlerdi.
- 16) (Elçiler): "Rabbimiz biliyor ki biz gerçekten size gönderilenleriz!" dediler:
- 17) "Üzerimize düşen apaçık bir tebliğden başkası değildir."
- 18) (Onlar): "Sizin yüzünüzden uğursuzluğa uğradık. Eğer bundan vazgeçmezseniz sizi mutlaka taşlarız ve bizden size acıklı bir azap dokunur!" dediler.
- 19) (Elçiler): "Uğursuzluğunuz sizinledir. Size öğüt verildi diye mi?⁵ Hayır, siz aşırı giden bir topluluksunuz!" dediler.

¹ **TEBLİĞ MİSYONU SURESİ:** Bu surenin genel konusu, Kur'an'ın başka birçok suresinde gözlemlendiği gibi insanların ölümlerinden sonra tekrar dirilecekleri, Allah'ın peygamberleri vasıtasıyla insanları düşünmeye davet ettiği, inatçı insanların bu daveti alaya almaları ve gönderilen peygamberleri yalanlamalarıdır. Fakat sure boyunca dikkati çeken hadise, bir kulun, Allah'ın seçilmiş bir peygamberi olmamasına rağmen Allah'ın peygamberlerine yüklediği davet misyonunu kendi vazifesiymiş gibi kabullenip halkına hakikati tebliğ etmesidir.

² 'vahyidir'

³ Beklenilen Mucize/29:47 ayeti ve ilgili dip notu ve daha birçok ayetin ilgili dip notlarında daha önce de defaatle ifade edildiği gibi Muhammed peygamberin peygamberlik vazifesi Arap milletini ve bunlara benzer 'ümme,' yani kendilerine kitap verilmemiş milletleri Allah'ın Dini'ne davet etme ile sınırlıdır. Fakat Muhammed peygambere gönderilen Kur'an ise bütün zamanlara ve bütün insanlığa davettir. Bu davete Ehli Kitap da dahildir fakat onların Kur'an'ı kabul etmeleri Muhammed peygamberle değil, ondan sonra ileri bir zamanda kendilerine Kur'an'ın mucizesini anlayabilmeleri için gereken tevlin verilmesiyle gerçekleşecektir. Kur'an eskotolojisine göre bunu onlara sunmak Mesih'in vazifesidir.

⁴ Bu, kibirlenmenin sembolik bir ifadesidir.

Peygamber olmadığı halde tebliğ misyonunu sırtına yüklenmiş bir kişi

- 20) Ve şehrin en uzağından bir adam⁶ koşarak geldi: “Ey halkım, elçilere uyun!” dedi:
- 21) “Sizden bir ücret istemeyen bu kişilere uyun. Onlar hidayet üzereler.
- 22) Ben, beni yaratana neden kulluk etmeyeyim ki? (Sonunda) O’na döndürüleceksiniz!
- 23) O’nun dışında ilahlar mı edineyim? Eğer Karşılıksız Gözetene bana bir zarar vermeyi isterse, onların şefaati bana bir şey kazandırmaz ve (beni) kurtaramaz.
- 24) Böyle yaptığım takdirde apaçık bir sapmışlık içine düşmüş olurum.
- 25) Ben Rabbinize iman ettim; beni dinleyin!”
- 26) (Ona): “Cennete gir!” dendi. (O da): “Keşke halkım bilseydi!” dedi:
- 27) “Rabbimin beni bağışladığını ve şerefli (kullarından) kıldığını...”
- 28) Ondandır halkının üzerine gökten bir ordu indirmedi, indirecek de değildik.
- 29) Sadece bir tek patlama oldu. Böylece biçilmiş oldular.
- 30) Yazıklar olsun böyle kullara! Onlara hiçbir resul gelmedi ki onunla alay etmiş olmasınlar.
- 31) Kendilerinden önce nice nesilleri helak ettiğimizi ve onların kendilerine dönemediklerini görmediler mi?⁷
- 32) Muhakkak ki onların hepsi huzurumuzda hazır bulundurulurlar.

Allah ölümden sonra dirilme hakkında örnek veriyor

- 33) Ölü toprak onlar için bir delildir. Onu dirilttik ve ondan taneler çıkardık. Böylece ondan yerler.
- 34) Biz orada hurmalıklardan ve üzümlelerden bahçeler kıldık, içinde pınarlar fişkırttik⁸
- 35) ürünlerinden ve kendi ellerinin emeğinden⁹ yemeleri için. Hâlâ şükretmez misiniz?
- 36) Yerin bitirdiklerinden, kendi nefislerinden ve bilmedikleri (nice) şeylerden çiftler yaratan Allah münezzektir.
- 37) Gece de onlar için bir delildir. Ondandır gündüzü sıyıırırız, böylece karanlıkta kalırlar.
- 38) Güneş de kendisi için belirlenmiş (bir yörüngede) akar. Bu, aziz ve bilen (Allah)’ın takdiridir.
- 39) Ve ay... Eski hurma dalı gibi oluncaya kadar ona evreler takdir ettik.
- 40) Ne güneşin aya yetişmesi, ne de gecenin gündüzü geçmesi mümkündür. Her biri bir yörüngede yüzmektedir.
- 41) Soylarını dopdolu gemilerde taşımamız da onlar için bir delildir.
- 42) Ve onlar için buna benzer binekleri yaratmamız da...

Kıyamette dirilişi görmezlikten gelenlerin Kıyamet’teki halleri

- 43) İstesek onları (suda) boğarız. Artık ne onlara yardım edilir ve ne de kurtulabilirler.
- 44) Bizden bir rahmet (gönderilmesi) ve belirlenmiş bir süreye kadar geçindirmemiz müstesna.
- 45) Hani onlara: “Önünüzde ve arkanızda olanlar hakkında bilinçli olun,¹⁰ belki merhamet edirsiniz” denilmişti.

⁵ ‘Size öğüt verdiğimiz için mi bizden size uğursuzluk geldi?’

⁶ ‘kişi’

⁷ Zulümlerinden dolayı yeniden bedenlenmelerine izin verilmeyen toplumlar.

⁸ ‘Biz orada hurmalıklardan ve üzümlelerden bahçeler yaptık, pınarlar fişkırttik.’

⁹ ‘ürettiklerinden’

¹⁰ ‘İstifade etmekte olduğunuz ve önceden size verilmiş (bunca nimetler) hakkında bilinçli olun’

- 46) (Fakat) kendilerine Rabbinin delillerinden bir delil geldiğinde ancak ondan yüz çevirirler.
- 47) Kendilerine: “Allah’ın sizi rızıklandırdıklarından infak edin!” denildiğinde küfürde direnenler iman edenlere: “Allah’ın isterse nimetlendirebileceği kimseyi biz mi nimetlendireceğiz? Siz gerçekten apaçık bir sapmışlık içindesiniz” dediler.
- 48) “Eğer doğru sözlülerseniz¹¹ bu vaad ne zamandır?” derler.
- 49) Onlar birbirleriyle çekişip dururlarken kendilerini yakalayacak bir tek patlamadan başkasını gözetlemiyorlar.
- 50) Artık ne bir vasiyette bulunmaya ne de ailelerine dönmeye güç yetirebilirler.
- 51) Suretlere üflendiğinde mezarlarından Rablerine doğru akın ederler.
- 52) “Eyvah! Bizi kim yattığımız yerden kaldırdı? Bu, Karşılıksız Gözetin’in vaad ettiği. Elçiler doğru söylemiş!” derler.
- 53) Sadece bir tek patlama olur. Böylece topluca huzurumuzda hazır bulunurlar.
- 54) O gün kimseye zulmedilmez ve yapmış olduklarınızdan başkasıyla cezalandırılmazsınız.

İman edenler cennete kabul olunurlar

- 55) Muhakkak ki cennet halkı sefa sürmeyle meşguldürler.
- 56) Onlar ve eşleri gölgeliklerde koltuklara yaslanırlar.
- 57) Orada meyveler ve istedikleri şeyler onlarındır.
- 58) Merhamet Eden Rabdan onlara söz olarak “Selam” vardır.
- 59) “Ey suçlular, bugün siz ayrılın!”

Allah insanoğlunu mesajlarıyla ezelden beridir uarmaktadır

- 60) Ey Ademoğulları! Ben size: “Şeytana kulluk etmeyin! Muhakkak ki o, sizin için apaçık bir düşmandır” diye ahdetmedim mi?
- 61) Ve “Bana kulluk edin! Dosdoğru yol budur!” (diye...)
- 62) “Andolsun ki sizden pek çok nesli saptırdı. Hiç akletmez miydiniz?
- 63) İşte size size vaad edilen cehennem.
- 64) Kâfirliğinizden ötürü bugün varın oraya.
- 65) Bugün onların ağızlarını mühürleriz, kazandıklarını bize elleri söyler, ayakları da şahitlik eder.
- 66) İsteseydik gözlerini kör ederdik de yolu (bulmak) için koşuşurlardı. Ama nasıl görecekleirdi ki!
- 67) İsteseydik onları oldukları yerde dondururduk da böylece ileri gitmeye güç yetiremezlerdi ve geri de dönemezlerdi¹².
- 68) Kime ömür verirsek, onu yaratılıştta döndürürüz.¹³ Hâlâ akletmiyorlar mı?

¹¹ ‘doğruyu söylüyorsanız’

¹² ‘ne ileri gidebilir ne de geri dönebilirlerdi’

¹³ Birçok ayette işaret ettiği gibi Kur’an’da Allah’ın bazı insanlara, öldükten sonra dünyaya tekrar gönderilmek suretiyle yeni şanslar verdiği bilgisi yer almaktadır. Zira bu dünyaya reenkarne olup gelen insanlar, Kutsal Ruh/16:70’te belirtildiği gibi ancak ‘ilimden bir şey bilmeyen bir bebek’ olarak gelebilirler. Kur’an boyunca toplamda üç kez geçen “nekes” kökü ve türevleri ise; Peygamberler/21:65 ve Diriliş/32:12’de ‘re’s/baş-kafa’ sözcüğüyle beraber ‘dönmek’ anlamında; ‘başa aşağı dönmek’ ve ‘(eski) anlayışına/fikriyatına dönmek’ şeklinde kullanılmaktadır. 36:68’de geçen “nekkese” fiili ise vezni itibariyle süregelen, tekrar edilen bir eylemi ifade ettiği için bunun bir ‘döngü’ olduğu anlaşılmaktadır.

Kur'an, insanoğlu için apaçık bir davettir

- 69) Biz ona şiir öğretnedik, bu ona yakışmaz da. O, ancak bir öğüt ve apaçık bir okuma metnidir.
- 70) Diri olanları uyarması ve kâfirler üzerine sözün hak olması için.
- 71) Onlara ellerimizle yaptığımız hayvanlar yarattığımızı ve onlara hükmettiklerini görmüyorlar mı?
- 72) Bunları onlara boyun eğdirdik de bazıları onların binekleridir, bazılarından da yerler.
- 73) Onlarda kendileri için yararlar ve içecekler vardır. Hâlâ şükretmezler mi?
- 74) Belki yardım görürler diye Allah'ın dışında ilahlar edindiler.
- 75) (Hâlbuki) o (ilahların) onlara yardıma güçleri yetmez. (Aksine), onlar o (ilahlara yardım etmek için) hazır bulunan askerlerdir.
- 76) Bu yüzden onların sözleri seni üzmesin. Muhakkak ki gizlediklerini ve açığa vurduklarını biliriz.
- 77) İnsan, kendisini döllemiş bir yumurtadan yarattığımızı görmez mi de apaçık bir düşman olur?
- 78) Kendi yaratılışını unutarak bize: "Çürümüş kemikleri kim diriltecek?" diyerek örnek getirir.
- 79) De ki: "Onları ilk defasında inşa eden diriltecek. O, her yaratmayı bilendir.
- 80) O, sizin için yeşil ağaçtan ateş yapandır. Böylece siz de ondan yakıyorsunuz.
- 81) Gökleri ve yeri yaratan, onların benzerini yaratmaya güç yetiremez mi? Elbette, O, yaratandır, bilendir.
- 82) Bir işin olmasını istediğinde O'nun emri yalnızca 'Ol!' dur, o da olur.
- 83) Her şeyin hükümranlığı elinde olan münezzehtir. O'na döndürüleceksiniz."

37. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Allah, halis kullarına selam gönderiyor

- 1) Andolsun saflar halinde dizilenlere,
- 2) Kötülükleri engelleyenlere,
- 3) Hatırlatma'yı okuyanlara.
- 4) Sizin ilahınız muhakkak ki birdir.
- 5) Göklerin, yerin ve ikisi arasındakilerin Rabbidir; doğuların da Rabbidir.

Gaybdan bilgi çalmak isteyen büyücüler

- 6) Biz yakın göğü yıldızlarla süsledik.
- 7) Ve her türlü inatçı şeytandan (onu) koruduk.
- 8) Yüce meclisi dinleyemezler. Her yandan indirilirler.
- 9) Kovulurlar. Onlar için sürekli² bir azap vardır.
- 10) Ancak bir kapıp-kaçan müstesna. Onu da delici bir ateş izler.³
- 11) O halde onlara: “Yaratılış bakımından onlar mı daha çetin bizim yarattıklarımız mı?” diye sor. Onları yapışkan bir balçıktan yarattık.
- 12) Hayır, sen hayretle karşıladın, onlar da alaya aldı.
- 13) Kendilerine öğüt verildiğinde öğüt almazlar.
- 14) Bir delil gördüklerinde de alaya alırlar.
- 15) Ve: “Bu, ancak apaçık bir sihirdir” derler:
- 16) “Biz öldüğümüzde, toprak ve kemik haline geldiğimizde mi diriltileceğiz?”
- 17) Veya önceki atalarımız da mı?
- 18) De ki: “Evet. Boyun bükmüş olarak.”
- 19) Tek bir emirden ibarettir. O zaman bakarlar⁴.

Suçluların Ahiret'teki hâlleri

- 20) Ve: “Yazıklar olsun bize! İşte bu, Din Günü!” derler.
- 21) İşte bu, yalanlamış olduğunuz Ayırım Günü'dür.
- 22) “Zalimleri, eşlerini ve kulluk etmek olduklarını toplayın
- 23) Allah'ın dışında. Onları cehennem yoluna yöneltin.
- 24) Ve durdurun onları. Sorguya çekilecekler.
- 25) “Size ne oldu ki birbirinizle yardımlaşmıyorsunuz?”

¹ **BÜYÜCÜLER SURESİ:** Bu surenin genel konusu, cinleri kullanarak melekût aleminden bilgiler çalan ve Allah'a çeşitli yakıştırmalarda bulunan kişilerin uyarılmasıdır. Tarih boyunca her toplumda bu tip işlerle meşgul olanlar olmuştur ve Muhammed peygamber zamanı bundan yoksun değildir. Birçok surede olduğu gibi bu surenin muhatapları da, kendilerinden önce gelip geçmiş peygamberlerin hayatlarından örneklerle uyarılmaktadır. Her ne kadar 'büyü' kelimesi geçmese de söz konusu olan bu kişilerin, ayetlerde geçen nitelikleri itibariyle, 'büyücü' kategorisinde zikredilen kişiler olduğu görülmektedir. Her türlü konuda insanları uyarın Kur'an, bu alanı da boş bırakmamıştır.

² 'kesintisiz'

³ Rabbin Nimetleri/55:35 ayetini ve dip notları okuyunuz. Ayrıca Cinlerin İmanı/72:8 ve 9. ayetlerinde de bu konudan bahsedilmektedir.

⁴ 'gözlerini açarlar'

- 26) Hayır, onlar bugün teslim olmuşlardır.
 - 27) Kimisi diğerine döner ve birbirlerine sorarlar.
 - 28) “Muhakkak ki siz bize sağdan geliyordunuz” derler.
 - 29) (Diğerleri): “Hayır, zaten siz mümin kişiler değildiniz” derler:
 - 30) “Bizim sizin üzerinizde bir yetkimiz yoktu. Bilakis, siz azgın bir topluluktunuz.
 - 31) Artık Rabbimizin sözü üzerimize hak oldu. Muhakkak ki (azabı) tadacağız.
 - 32) Sizi saptırdık. Muhakkak ki biz de sapmıştık.”
 - 33) Böylece o gün azapta ortaklıklar.
 - 34) İşte suçlulara muhakkak ki böyle yaparız.
 - 35) Çünkü onlara: “Allah’tan başka ilah yoktur” denildiğinde büyüklenirlerdi.
 - 36) “Biz delirmiş bir şair için ilahlarımızı terk mi edeceğiz?” derlerdi.
 - 37) “Bilakis, o, hakkı getirmiş, elçileri de doğrulamıştı.
 - 38) Siz muhakkak ki acıklı azabı tadacaksınız.
 - 39) Yapmış olduklarınızdan başkasıyla cezalandırılmayacaksınız.
- Allah’ın samimi kullarının Ahiret’teki hâli**
- 40) Allah’ın samimi kulları müstesna.
 - 41) Onlar için bilinen⁵ bir rızık vardır.
 - 42) Çeşitli meyvelerle ağırlanırlar.
 - 43) Nimet cennetlerinde.
 - 44) Karşılıklı sevinç üzere (otururlar).
 - 45) Kaynaklarından (doldurulmuş) kadehler önlerinde dolaştırılır.
 - 46) Bembeyaz, içenlere lezzet verir.
 - 47) Onda ne baş ağrısı, ne de sarhoşluk vardır.
 - 48) Yanlarında bakışlarını koruyan yaşlılar vardır.⁶
 - 49) (Onlar) korunmuş yumurta gibidirler.⁷
 - 50) Kimisi diğerine döner ve birbirlerine sorarlar.
 - 51) Bir sözcü: “Benim bir yakınım vardı” der:
 - 52) “(Bana): ‘Sen gerçekten doğrulayanlardansın öyle mi?’ derdi:
 - 53) ‘Biz toprak ve kemik olmuşken mi sorgulanacağız?’”
 - 54) (Sözcü, kendisini dinlemekte olanlara): “Siz (onun ne durumda olduğunu) görmek (ister misiniz?’” der.
 - 55) Bunun üzerine ona baktı ve onu cehennemde ortasında gördü.
 - 56) “Allah’a yemin olsun ki neredeyse beni de perişan edecektin” dedi:

⁵ ‘belirlenmiş, özel ayrılmış’

⁶ ‘Art niyetle bakmayan, samimi, içten’

⁷ Kur’an’ın 2 Tefekkür/56:10-40 ayetlerinde geçen cennet tasvirlerinde, cenneti hak edenlerden bahsedilirken; ‘Çoğu öncekilerden, birazı da sonrakilerdendir’ ifadeleri yer almaktadır (56:13-14). Allah, bu kişileri ‘önde olanlar’ diye tanımlar (56:10). Yine dürtüst ve erdemli hayat süren bazı kişiler vardır ki bunlar için de ‘Birçoğu öncekilerdendir. Birçoğu da sonrakilerdendir’ buyrulur (56:39-40). Geleneksel yorum, ‘hurileri’ ya da burada geçtiği gibi ‘bakışlarını koruyanları’ cennette mümin erkekleri bekleyen eşler olarak algılamaktadır. Esasen bu kişiler, cennetteki hizmetçi statüsünde var olacak melekî varlıklardan ayrı olarak dünyadaki mümin kadın ve erkeklerin ta kendileridir.

57) “Eğer Rabbimin nimeti olmasaydı, ben de hazır bulundurulandan olurum.”

58) “Nasıl, biz ölecekler değil miymişiz?”

59) İlk ölümümüzden başka azaba da uğratılmayacakmışız.”⁸

60) İşte muhakkak ki bu büyük bir başarıdır.

61) Çalışanlar da bunun benzeri için çalışmalıdır.

Cehennemdeki bereketsizlik

62) Bu şekilde ağırılanmak mı yoksa zakkum ağacı mı daha hayırlıdır?

63) Muhakkak ki biz onu zalimler için bir fitne vesilesi kıldık.

64) O, cehennem dibinde çıkan bir ağaçtır.

65) Tomurcukları şeytanların başları gibidir.

66) Onlar elbette ki ondan yiyecekler ve içlerini⁹ ondan dolduracaklar.

67) Sonra bunun üzerine onlar için kaynar sudan bir karışım vardır.

68) Sonra dönüş yerleri elbette cehennemdir.

Atalarının yaptıklarını sorgulamayıp onların peşinden körü körüne gidenler

69) Muhakkak ki onlar atalarını sapmış halde buldular.

70) Onların izlerinde acele ettiler¹⁰.

71) Andolsun ki onlardan önce, evvelkilerin de çoğu sapmıştı.

72) Ve andolsun ki onlara uyarıcılar göndermiştik.

73) Uyarılanların akıbetlerine bir bak.¹¹

74) Allah’ın samimi kulları müstesna.

Nuh’a uyanların kurtarılması

75) Andolsun ki Nuh bize seslenmişti de ne güzel icabet etmiştik.

76) Ve onu ve yakınlarını büyük bir sıkıntıdan kurtarmıştık.

77) Onun soyunu baki kıldık.

78) Ve sonrakiler için ona bir (nam) bıraktık.

79) Alemler içinde Nuh’a selam olsun.

80) İyilik yapanları işte böyle ödüllendiririz.

81) Muhakkak ki o, bizim mümin kullarımızdandı.

82) Sonra diğerlerini (suda) boğduk.

İbrahim de halkını uyarmıştı

83) İbrahim de onun fırkasındandı.

84) Hani Rabbine selim bir kalple gelmişti.

85) Hani babasına ve kavmine: “Neye kulluk ediyorsunuz?” demişti:

86) “Allah’ın dışında uydurma ilahlar mı istiyorsunuz?”

87) Alemlerin Rabbini ne zannediyorsunuz?”

88) Bunun üzerine yıldızlara nazar etti.

89) “Ben hastayım” dedi.

⁸ Reenkarnasyona örnek

⁹ ‘karınlarını’

¹⁰ ‘koşuşturdular’

¹¹ ‘değerlendir’

- 90) Derken arkalarını dönüp ondan uzaklaştılar.
91) Bunun üzerine onların ilahlarına sokulup: “Hani yemiyor musunuz?” dedi:
92) “Size ne oluyor da konuşmuyorsunuz?”
93) Derken yanlarına gelip sağ eliyle onlara vurdu.
94) Bunun üzerine koşarak ona döndüler.
95) “Yontmakta olduğunuz şeylere mi kulluk ediyorsunuz?” dedi:
96) “(Hâlbuki) sizi de, yapmakta olduğunuz şeyleri de yaratan Allah’tır.”
97) (Onlar): “Onun için bir yapı bina edin de atın onu ateşe!” dediler.
98) Böylece ona bir tuzak kurdular. Biz de onları aşağılıklar kıldık.
99) (İbrahim ise): “Ben Rabbime gidiyorum, O bana yol gösterir” dedi.

İsmail’le müjdelenen İbrahim ve onu Allah yoluna feda etmesi

- 100) (Bir gün İbrahim): “Rabbim, bana salihlerden (bir oğul) bağışla” (demişti).
101) Derken onu yumuşak huylu bir oğulla müjdeledik.

102) ¹² Böylece onunla beraber çalışacak olgunluğa eriştiğinde: “Ey oğulcuğum! Muhakkak ki ben seni feda ettiğimi düşünüyorum. Buna nazar et¹³, bunda senin görüşün nedir? Ey babacığım! Sen emrolunduğunu yap.¹⁴ Beni Allah’ın izniyle sabredenlerden bulacaksın.”

¹² Geleneksel İslam anlayışı bu ayetin ilk kısmını: ‘Ey oğulcuğum! Muhakkak ki ben rüyamda seni boğazladığımı görüyorum’ şeklinde lanse etmektedir. Sonrasında ise bu düşünceden yola çıkılarak, Allah’ın İbrahim’e rüya kanalıyla oğlunu kesmesi emri verdiği öne sürülmektedir. Bu bakış açısı ise, gökleri ve yeri muazzam bir denge içerisinde yaratan, merhametiyle bizlere örnek olan ve insanı, aklını kullanma yoluyla hidayete davet eden yaratana Allah hakkındaki tüm algımızı alt-üst etmektedir.

¹³ ‘Bu konu hakkında bir düşün’ anlamında...

¹⁴ Öncelikle belirtmeliyiz ki bu ayetin tam tercümesine ulaşmamız için dört temel bilgiye ihtiyacımız vardır:

- 1) İbrahim peygamberin Allah’a ve Allah’ın Kâinattaki ayetlerine (yaratma, delil gösterme, kullarıyla irtibata geçme) imanındaki yegane ve değişmez tutumu,
- 2) İbrahim peygamberin iman etmede insanlara örnek olduğu temel kriterini baz alarak ayette kullanılan kelimelerin neler olduğu ve bunlara bu doğrultuda verilmesi gereken anlamlar,
- 3) Ayetin konu bağlamı,
- 4) Ayetin konu bağlamının Tevrat’taki izdüşümü ve gelişimi.

Her şeyden önce bu ayeti doğru anlayabilmek için İbrahim peygamberin kim olduğu tam olarak kavranmalıdır. Peki kimdir İbrahim peygamber? Bilindiği gibi İbrahim peygamber, Kur’an’ın bütün insanları davet ettiği Hanif Din’in temellerini atmış, Millet-i İbrahim’in babasıdır. İbrahim peygamberin en önemli özelliği zamanının bütün hurafe ve atalardan nakil yoluyla gelmiş putperestliğini aklını kullanma yoluyla yerle bir etmiş olmasıdır. Asrının insanları tarafından ilah yerine konulan güneş, ay ve taştan tahtadan putların asla göklerin ve yerin Rabbi olamayacağını yine mantıksal açıklamalarıyla insanlığa ispat etmiştir. Dolayısıyla her şeyi akıl süzgecinden geçiren İbrahim’in geleneksel İslam öğretilerindeki gibi oğlunu boğazladığını gördüğü sözde bir rüyayı Allah’ın kendisinden yapmasını istediği bir emir telakki etmesi ve bu sözde rüyayı ciddiye aldıktan sonra oğlu İsmail’den de bu konu hakkındaki fikrini talep etmesi olanaksızdır.

Yukarıdaki paragraftaki ana fikre ek olarak ele alınması gereken bir ikinci mesele ise İbrahim’in sözde bir rüya ile hareket ettiğidir. Kaldı ki rüyalar kesinlikle peygamberlere gönderilmiş vahiyler değildir. Allah, sürekli olarak zikrin ve salâtin akıl yerindeyken, uyuşukluk veya sarhoşluk halinde değilken yapılmasını kullarına emretmektedir. Evet, Allah tarafından Yusuf, Muhammed ve başka peygamberlere rüya yoluyla ileride vuku bulacak bazı hadiseler gösterildiği doğrudur; fakat Kur’an ayetlerinden de açıkça anlaşılabilceği gibi bu rüyalar, peygamberlerin karşısında bulacakları zorluklara rağmen yılmadan usanmadan hedefleri istikametinde yola devam etmeleri için teşvik etme veya akıllarını kullanarak ileride vuku bulacak hadiselerle çözüm yolu üretme, taktik, plan ve program geliştirmeleri içindir. Rüyaların, hayallerin asla Allah’ın gerçekleri olduğunda şüphe olmayan vahiylerle kıyas edilemeyeceğinin bir örneği de yine Kur’an’ın Savaş/8:43 ayetinde mevcuttur. Bu ayette Allah, savaş alanında

gerçekte müminlerden sayıca çok olan düşman grubunu, Muhammed peygamberin hayaline “menamike” (مَنَامِكَة) gerçeğinden çok daha az göstermiştir. Dolayısıyla rüya bir kılavuz olabilir, fakat asla Allah’tan gelen bir emir telakki edilemez.

Şimdi sırada yapmamız gereken hadise az önce ifade ettiğimiz bu bakış açısıyla ayette kullanılan “menam” (مَنَام) kelimesini ele almak olacaktır. Görülecektir ki bu kelime Kur’an’ın üç yerinde kullanılan (Vaadin Tekrarı/2:255, Terkedilen Kur’an/25:47, 2 Ahiret/78:9) ve ‘uyku’ anlamına gelen “newm” (نَوْم) kelimesinden farklı yazılmıştır. “Menam” ise hayal etmek, düşlemek anlamında dört yerde geçmektedir (Savaş/8:43, Allah’ın Delilleri/30:23, Büyücüler/37:102, Halis Din/39:42). Dolayısıyla İbrahim peygamberin oğluna ciddiyetle açtığı ve bu istikamette onun da fikrini sorduğu mesele, akıl süzgecinden geçirilmemiş nedensiz bir rüyadan ibaret değil, bilakis İbrahim peygamber tarafından düşünülmüş, planlanmış bir hadisedir. Ayrıca İbrahim peygamber tarafından bilinen bu hadise, oğlu İsmail tarafından da daha çok öncesinden mutlaka bilinen bir mevzu olmalıdır. Bundan dolayıdır ki İsmail peygamber babasına hemen; ‘Emrolduğun gibi yap!’ cevabını vermiştir. Çünkü İsmail, babasının kendisine teklif etmiş olduğu şeyin, Allah tarafından babasına verilen yanılmaz, hataya düşürmez, rüyalar gibi tevile açık olmaz bir vahiy olduğunu bilmektedir.

Şimdi ayette geçen ve ‘boğazlama’ olarak çevrilen “zubh” kelimesini incelemeyen önce İsmail’in babasına verdiği ‘Emrolduğun gibi yap!’ cevabının nereden kaynaklandığı üzerinde duralım. Bunun için daha ilk paragrafta belirlediğimiz metodolojiyle ayetin bağlamını veya bir başka ifadeyle tematik kontekstini inceleyeceğiz.

Bilindiği gibi İbrahim, Kur’an’da anlatıldığı üzere oğlu İsmail’i pek de bereketli olmayan bir mekana yerleştirmiştir. Şimdi bu konu hakkındaki bazı ayetlere göz atalım:

‘Rabbimiz! Muhakkak ki ben soyumdan bir kısmını Beyti Haram’ın yanında ekin bitmeyen bir vadiye yerleştirdim. Rabbimiz! Salâti ayakta tutsunlar, ta ki sen de insanlardan bir kısmının gönüllerini onlara meylettir. Onları ürünlerden rızıklandır. Umulur ki şükrederler’ (Hatırlatma/14:37).

‘Hani İbrahim: “Rabbim, bu beldeyi güvenli bir yer kıl ve halkından kim Allah’a ve Ahiret Günü’ne iman ederse onları ürünlerden rızıklandır” demişti. (Allah İbrahim’e): “Kim küfre girerse, onu az bir süre geçindirir, sonra onu ateş azabına maruz bırakırım. Ne kötü bir varış yeridir!” dedi. Ve İbrahim ve İsmail, Beyt’in temellerini yükseltirken: “Rabbimiz, tarafımızdan (bunu) kabul buyur. Sen işitensin, bilensin” (diye dua ettiler). “Rabbimiz, ikimizi sana teslim olmuş kıl, soyumdan de sana teslim olmuş bir topluluk (çıkar). Bize ibadetin usüllerini göster ve pişmanlıklarımızı kabul buyur. Sen pişmanlıkları kabul edensin, rahmansın. Rabbimiz, aralarından (senin) ayetlerini onlara okuyacak, kitap ve hikmeti öğretecek ve onları arındıracak bir resul gönder. Sen azizsin, hikmet ve hüküm sahibisin”’ (Vaadin Tekrarı/2:126-129).

Açıkça anlaşılacağı üzere, bu ayetler bizlere İbrahim peygamberin oğlu İsmail’i çok önemli bir misyon için kavminden uzak bir beldeye bıraktığını göstermektedir. Ta ki bu beldeden öyle büyük bir toplum yetişsin ki Allah’a sınıksız inanıp O’na teslim olmuş, birbirleriyle dayanışma içerisinde olsunlar. Peki İbrahim peygamber böyle büyük bir kararı Yunus peygamberin sırf kendisine inanmıyorlar diye kavmini terk ettiği gibi sadece kendi insiyatiline kalarak mı almıştır? Elbetteki hayır. İbrahim peygamber, İsmail gibi toplumuna ileride çok büyük bir lider olacak bir peygamberi vahye dayanmadan, ekin bitmeyen, kavminden, ailesinden ayrı düşeceği bir beldeye terk etmemiştir. Eğer durum bundan ibaret olsaydı, Rabbi onu Yunus peygambere attığı şefkat tokatına benzer bir ikaz ile karşı karşıya getirirdi. Peki bunun planlanmış, önceden düşünülmüş bir şey olduğunu nereden biliyoruz? İşte bu soruya cevap vermek için de Tevrat’ta yer alan bilgiler ile aşına olmak gereklidir. Dolayısıyla hemen metodolojimizin dördüncü aşamasına geçelim:

Yaratılış Kitabı 21:8-21’de aktarılan bilgilere göre İbrahim’in ilk hanımı Sara, kocasına, ikinci eşi Hacer’den olan oğlu İsmail’i annesiyle beraber evden uzaklaştırmasını talep eder. Buna İbrahim peygamber çok üzülür fakat Tanrı ona ‘Sara sana ne dediyse onu yap!’ emrini verir. Sonrasında ise İsmail soyundan çok büyük bir ulus meydana getireceğini de Rabbi kulu İbrahim’e teselli amaçlı müjdelere. İşte ele aldığımız 37:102 ayetinde İsmail’in, babasına ‘Emrolduğun şeyi yap!’ dediği şey budur. Seneler önce Rabbi tarafından kendisine İsmail’i terk etmesi emredilen baba İbrahim, oğlu yetişkin çağa gelince bu konu hakkında düşünmeye başlamış, soyundan gelecek büyük muvahhit kavmin hayalini düşlemiş ve zamanı geldiğine inandığında ise bu düşüncesini oğlu ile paylaşmıştır. Oğlu da daha öncesinden bildiği, akıl süzgecinden geçirmiş olduğu ve Allah’ın tevil edilmez bir emri olduğunu telakki ettiği bu misyonun gerçekleştirilmesini büyük bir teslimiyetle kabul etmiştir.

Şimdi, yarıda bıraktığımız kelime anlamlarına geri dönelim:

Ayette geçen “Zubh” (ذُبْح) kelimesi Kur’an’da ‘feda etme’ (Vaadin Tekrarı/2:67, 71; 37:107), ‘harcama’ (Vaadin Tekrarı/2:49; Ehli Kitap/5:3; Hatırlatma/14:6) gibi anlamlarda kullanılmıştır. Bazı müfessirler bu kelimenin Kur’an’da çok anlamlı olarak kullanıldığını saptamışlar ve bundan ötürü de bu kelimeye genel olarak ‘helak etme’ manasını yüklemişlerdir. Konunun genel bağlamına göre burada bu kelime için kullanılacak en uygun anlam Kur’an’daki kullanımlara paralel olarak ‘feda etme’ fiilidir. Zira az önce gördüğümüz gibi İsmail peygamberin

103) Böylelikle ikisi de selamlaştıktan sonra onu yüzüstü bıraktı.¹⁵

104) Ve biz ona "Ey İbrahim!" diye seslendik.

105) "Sen o rüyaya¹⁶ sadık kaldın. Muhakkak ki biz, iyilik yapanları işte böyle ödüllendiririz.

106) Muhakkak ki bu apaçık bir imtihandı"

107) Bu büyük fedakârlığına karşı ona bir bedel verdik.¹⁷

108) Ve sonradan gelenlere bunun anısını bıraktık.

109) İbrahim'e selam olsun.

110) İyilik yapanları işte böyle ödüllendiririz.

111) Muhakkak ki o, bizim mümin kullarımızdandı.

İbrahim'e İshak'ın bağışlanması

112) Ve onu, salihlerden bir nebi olarak İshak ile müjdeledik.

113) Ona da İshak'a da bereketler verdik. Onların soyundan iyilik yapanlar da var, nefesine açıkça zulmedenler de.

Musa ve Harun da Allah'ın elçilerindendi

114) Andolsun ki Musa ve Harun'a da nimetler verdik.

115) İkisini ve kavimlerini büyük bir sıkıntıdan kurtardık.

116) Ve onlara yardım ettik. Böylece galip gelenler oldular.

117) Ve ikisine de apaçık anlaşılan Kitab'ı verdik.

118) Onları dosdoğru yola ilettik.

119) Ve sonradan gelenlere onların anısını bıraktık.

120) Musa ve Harun'a selam olsun.

121) İyilik yapanları işte böyle ödüllendiririz.

122) Muhakkak ki onlar, bizim mümin kullarımızdandı.

İlyas'ın Baal adında bir puta tapan halkı uyarışı

123) Ve muhakkak ki İlyas da elçilerdendi.

124) Hani kavmine: "Bilinçlenmez misiniz?" demişti:

125) "En güzel yaratana bırakıp Baal'e mi yalvarırsınız?"

126) Allah sizin ve evvelki atalarınızın Rabbidir."

127) Nihayet onu yalanladılar. Bundan dolayı hazır bulundurulacaklar.

128) Allah'ın samimi kulları müstesna.

129) Ve sonradan gelenlere bunun anısını bıraktık.

130) İlyas'a selam olsun.

babasına 'Emrolunduğun şeyi yap!' demekle kast ettiği şey, babasının onu ekin bitmeyen bir yerde misyon amaçlı terk edip büyük bir fedakarlıkta bulunmasıdır. Nitekim bu fedakarlığı 107. ayette de dile getirilmiştir.

¹⁵ 'Onu alrı üzere yatırdı' şeklinde tercüme edilen "we tellehu lil-jabîn" ifadelerinin mecaz anlamı olduğu açıktır. Türkçede kullandığımız 'yüzüstü bırakmak' deyiimiyle aynıdır. İbrahim gibi insanlığın babası bir peygamberin uygulaması içinde 'haksız yere bir cana kıymaya kalkışma' gibi bir eylemin yer alması düşünülemez.

¹⁶ 'Sen o hâyâle, o düşe, o düşüncene sadık kaldın' anlamında... Tercüme ettiğimiz ifadelerde geçen 'rüya' kelimesi gece uyku esnasında görülen rüya olarak düşünülmemeli, yukarıda belirtilen "menamı" kelimesiyle bağlantılı olarak ele alınmalıdır. İbrahim peygamber oğluna 'düşlediğini' söylerken de ona 'görüşünü' sorarken de aynı kökten "rea/görmek" kelimesini kullanmıştır.

¹⁷ Bu ilerlemiş yaşında kendisine bütün işlerinde yardım eden oğlu İsmail'i Allah adına terk edebildiği için İbrahim peygambere 'birçok ulusun babası olma' ünvanı verilmiştir.

- 131) İyilik yapanları işte böyle ödüllendiririz.
132) Muhakkak ki o, bizim mümin kullarımızdandı.

Lut'a tabi olanlar da kurtarıldı

- 133) Ve muhakkak ki Lut da elçilerdendi.
134) Hani biz onu ve bütün ailesini topluca kurtarmıştık.
135) Geride kalanlardan olan yaşlı bir kadın hariç...
136) Sonra diğerlerini yerle bir ettik.
137) Muhakkak ki sabahları onların yanından geçmektesiniz.¹⁸
138) Ve akşamları. Hâlâ akletmez misiniz?

Yunus'un peygamberliği

- 139) Muhakkak ki Yunus da elçilerdendi.
140) Hani dolu bir gemiye kaçmıştı.
141) Nihayetinde kuraya katılmış ve kaybedenlerden olmuştu.
142) Kendisini kınarken balık onu yutuvermişti.
143) Eğer (Allah'ı) tesbih edenlerden olmasaydı
144) (insanların) diriltilecekleri güne kadar onun içinde¹⁹ kalırdı.
145) Derken onu hasta bir hâlde, çıplak bir yere²⁰ attık.
146) Ve onun için orada geniş yapraklı bir ağaç bitirdik.
147) Ve onu yüz bin veya daha fazla olan (bir topluluğa) gönderdik.
148) Bunun üzerine iman ettiler, biz de onları belli bir süreye kadar geçindirdik.

Muhammed peygamberin büyücüleri uyarışı

- 149) Haydi onlara sor: "Kızlar Rabbinin, oğullar onların mı?"
150) Yoksa biz melekleri dişi olarak yarattık da onlar şahit mi²¹?
151) İyi bilin ki onlar, uydurdukları (yalandan dolayı) derler ki:
152) "Allah doğurdu!" (Fakat) onlar elbette ki yalancılardır.
153) Erkeklerle (nazaran) kızları mı tercih etti?
154) Size ne oluyor, nasıl hükmediyorsunuz?
155) Hâla öğüt almaz mısınız?
156) Yoksa apaçık bir deliliniz mi var?
157) Eğer doğru sözlülerseniz²² getirin kitabınızı!
158) (Bir de) O'nunla cinler arasında soy (bağı) kıldılar²³. (Hâlbuki) cinler (bile) onların kesinlikle hazır bulundurulacaklarını bilmişlerdir.²⁴
159) Allah, onların yakıştırmalarından münezzehdir.

¹⁸ Bu ayet, Muhammed'in peygamberlik vazifesi yaptığı bölgenin, günümüz Suudi Arabistan devletindeki Mekke veya Medine şehirleri değil, buraların çok daha kuzey doğusunda yer alan Ölü Deniz kıyılarındaki kentler olduğunu bir kere daha gözler önüne sermektedir.

¹⁹ 'karnında'

²⁰ 'ağaçsız bir sahile'

²¹ '...onlar buna şahit mi oldular?'

²² 'doğruyu söylüyorsanız'

²³ 'kurdular'

²⁴ 'Hâlbuki cinler bile onların (bu iftiralardan dolayı) kesinlikle azaba uğrayacaklarını bilmişlerdir.'

- 160) Allah'ın samimi kulları müstesna.
161) Artık siz ve kulluk ettikleriniz
162) O'na karşı (kimseyi) fitneye sürükleyemezsiniz.
163) Ancak cehennemde yanacaklar hariç.

Melekler ancak Allah'ın hizmetçileridir

- 164) (Melekler ise): "Bizden hiçbir (fert) yoktur ki onun için bilinmiş bir mevki olmasın.
165) Ve biz, elbette saf halinde dizilenleriz.
166) Ve biz, elbette tesbih edenleriz" (derler).

Muhammed'e büyücülere tebliğden vazgeçmesi emrediliyor

- 167) O (büyücüler her ne kadar yalandan şöyle) deseler de:
168) "Eğer yanımızda öncekilerden bir öğüt olsaydı
169) biz Allah'ın samimi kullarından olurduk,"
170) (öğüt gelince) onu görmezden geldiler. Yakında bilecekler.
171) Andolsun ki gönderilen kullarımıza (şu) sözümüz geçmiştir:
172) "Muhakkak ki onlara yardım edilecektir
173) ve elbetteki galip gelecek olanlar bizim ordumuzdur."
174) Artık sen bir süreye kadar onlardan yüz çevir
175) ve onları seyret. Yakında görecekler.
176) Azabımızın acele gelmesini mi istiyorlar?
177) (Fakat azap) onların sahasına inince (bu konuda) uyarılmışların sabahı ne kötü olur!
178) Sen bir süreye kadar onlardan yüz çevir
179) ve onları seyret. Yakında görecekler.
180) İzzet sahibi olan Rabbin, onların yakıştırmalarından münezzehdir.
181) Gönderilmiş (elçilere) selam olsun.
182) Hamd alemlerin Rabbinedir.

38. SURE¹

Karşılıksız Gözetin, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Müşriklerin Kur'an'ı kabul etmeme bahaneleri

1) Şad. Zikir sahibi Kur'an'a andolsun.²

2) Gerçek şu ki, küfürde direnenler kibir ve ayrılık içindeler.

3) Kendilerinden önce nice nesilleri helak ettik. Kurtuluş zamanı değilken nasıl da feryat ettiler!

4) İçlerinden kendilerine bir uyarıcı gelmesini hayretle karşıladılar ve (o) kâfirler: “Bu, yalancı bir sihirbazdır” dediler:

5) “İlahları tek ilah mı yaptı? Gerçekten bu çok tuhaf.”

6) Onlardan önde gelenler: “Yürüyün, ilahlarınıza bağlılıkta sabırlı olun. (Sizden) istenen şey işte budur!” diye atıldılar:

7) “Biz böyle bir şeyi başka bir inanç ve hayat tarzında işitmedik. Muhakkak ki bu ancak bir uydurma!”³

¹ **UYARI SURESİ:** Bu sure, Allah'ın seçtiği peygamberlere karşı böbürlenip, onlara iman etmeyenlere verilen bir uyarı niteliğindedir. Sure boyunca hem peygambere hem de müminlere teselli niteliğinde ayetler yer alır. Bu bağlamda önceki peygamberlerin de yalanlandığından, içlerinden bazılarına yüce hükümler, bazılarına ise meşakkatler verildiğinden bahsedilir. Son olarak kibrinden dolayı, bile bile, Allah'ın emrine isyan eden İblis hatırlatılır ve azgınlığın ceheennem atılacakları uyarısı yapılır.

² Zikir; ‘hatırlamak, akılda tutmak, aklına getirmek, bahsetmek, ikaz, nasihat vb. anlamlara gelmektedir. Bu kelimeyi çeviri boyunca bağlamına göre ‘öğüt’ olarak da çevirmekteyiz. Zikir; Kur'an'ın bir niteliği olarak kullanıldığı gibi bazen Kur'an yerine kalıcı isim olarak da kullanılmaktadır (Bknz. Ötelere Müdahale/15:9). Hatırlatma, öğüt, insan içindir. İnsan kelimesi ise, “nesiye” kökünden olup hem ‘ünsiyet eden’ hem ‘unutan’ demektir. Sosyal bir varlık olan insan, geçmiş yaşamlarını unuttur. Mevcut yaşamı içinde de sürekli unutmaya yazgılıdır. İnsanın yeryüzü yolculuğu, onun kim olduğunu, nereden gelip nereye gittiğini keşfetme yolculuğudur. İnsanın Ahiret'ini bu dünyada yine kendi elleriyle inşa etme potansiyeline sahip olduğunu görmesi, kendine ezelden yüklenen bilgiyi aktive etmesiyle mümkündür. Bu bağlamda zikir, unutulmuş bir şeyin yeniden hatırlanması ve unutulmamak üzere zihinde canlı tutulması demektir. Bu sebeple unutmaya potansiyeline sahip insana, mevcut yaşamı boyunca, Allah'ın hem yeryüzü ayetleri hem Kitabî delilleri, sürekli kim olduğunu ve varlık amacını hatırlatmaktadır. Buna bilinçlenme süreci denir.

³ Kur'an'ın birçok ayetinde, Muhammed'in muhataplarının Allah'a ortaklar yakıştırmadan inanmadıkları haber verilir. Bu bilgiden ve Kur'an'daki diğer ayetlerden yola çıkarak, Kur'an'da Allah'ın ortağıymış gibi kabul edilen ve ‘ilah’ diye adlandırılanların, gerek bazı uydurulmuş melekler, gerekse de Allah yerine dinde hüküm koyan kişiler olduğu anlaşılmaktadır. Arap müşrikleri bir takım meleklere çeşitli isimler vererek dinî hayatta onları Allah'a yaklaştırmaya bir vesile, onlar üzerinden Allah adına hükümler vazedilen kişileri de dinde ilahî bir otorite kabul etmekteydi. Kur'an bu ilahların ve onlara verilen isimlerin tamamen boş olduğunu beyan etmiştir (Muhammed/53:23). Hem Muhammed peygamberin muhatapları, hem de -zamanları aşan bir ifade olması sebebiyle- bütün müşrikler; ‘İlahları, tek bir ilah mı yaptı?’ diye itiraz ederken, Allah'a ortak tuttıkları otoritelerden vazgeçmek istemediklerini ve böylelikle otoritenin tek elde/Allah'ta toplanmasına itiraz ettiklerini ortaya koymuşlardır. ‘Biz bunu başka bir inanç ve hayat tarzında işitmedik’ ifadesi ise, Muhammed peygamberin öğretisinin Hristiyanlıktaki teslis inancı, Yahudilikteki hahamların hüküm koyma otoritesine bağlı inanç sistemi ve Hinduizm gibi çok tanrılı din anlayışlarından tamamen farklı oluşunu temsil edilmektedir. Kur'an, tam anlamıyla muvahhit olmayan diğer inanç sistemlerinin temel yapısının; ‘din adamlarını, rahipleri, Meryem oğlu Mesih'i, vs. Allah'tan başka Rabler edinmek’ şeklinde olduğunu özetler (Büyük İşaret/9:31). Yukarıda ele alınan ayetten bir sonraki ayette ise müşrikler, Zikr'in ‘aralarından birine’ indirilmiş olmasına itiraz ederler. Buna göre elçinin muhatapları, Zikr'in ‘dışarıdan’ gelmesini mi yoksa hepsine tek tek hatta aynı anda vahyedilmiş olmasını mı beklemekte-dirler? Kur'an asıl meselenin elçinin kimliği değil, Zikir'den ‘şüphe’ olduğunu söyleyerek olası soruları cevaplamaktadır (38:8).

8) Zikir aramızda ona mı indirildi?” Hayır, onlar (aslında) benim hatırlatmama karşı şüphe içindeler. Gerçek şu ki, onlar daha azabı tatmadılar.

9) Yoksa izzet ve bahşetmesi bol Rabbinin rahmet hazineleri onların yanında mı?

10) Yoksa göklerin, yerin ve ikisinin arasındakilerin hükümranlığı onlara mı ait? Öyleyse sebeplerini⁴ (bulsunlar da göğe) çıksınlar.

Allah önceden de peygamberlerin yalanlandığını hatırlatıyor

11) Onlar ancak bölük bölük yenilmiş bir ordudur.

12) Onlardan önce Nuh halkı, Ad (halkı) ve piramitler sahibi Firavun’da yalanlamıştı.

13) Semud (halkı), Lut kavmi ve Eyke halkı da. Onlar (çeşitli) gruplardı.

14) Muhakkak ki elçileri yalanladılar, bunun üzerine sonlarını⁵ hakettiler.

15) Onlar, gecikmesi olmayan tek bir patlamadan başkasını gözetlemiyorlar.

16) (Adeta): “Rabbimiz, Hesap Günü gelmeden payımızı çabuk ver” diyorlar.

Allah, Davut peygambere hakimiyet bahşetmişti

17) Sen onların söylediklerine sabret ve güç sahibi olan kulumuz Davut’u hatırla. O, (Allah’a) yönelen biriydi.

18) Muhakkak ki biz dağları (ona) boyun eğdirdik. Onunla birlikte akşam-sabah (Allah’ı) tesbih ederlerdi.

19) Toplanmış kuşları da. Hepsi ona yönelirlerdi.

20) Saltanatını kuvvetlendirdik. Ona hikmet ve üstün bir hitap (kabiliyeti) de verdik.

21) Sana o çekişenlerin⁶ haberi geldi mi? Hani mihraba tırmanmışlardı.

22) Davut’a varınca onlardan korkmuştu da onlar: “Korkma, biz iki davacıyız. Birimiz ötekine haksızlık etti. Şu halde sen aramızda adaletle hükmet, haksızlık yapma ve bizi yolun ortasına ilet” dediler.

23) “Bu benim kardeşimdir. Onun doksan dokuz koyunu ve benim de bir koyunum var. Böyleyken “Onu bana ver!” dedi ve konuşmada bana üstün geldi.

24) (Davut): “Andolsun ki senin koyununu kendi koyunlarına (katmayı) istemekle sana zulmetmiş. Muhakkak ki ortakların çoğu birbirine eziyet eder; iman eden ve salih işler yapanlar müstesna. (Fakat) bunlar pek azdır” dedi. (Sonrasında) Davut kendisini imtihan ettiğimizi sandı⁷ ve boyun eğip kapanarak Rabbinden bağışlanma diledi.⁸

25) Böylece onun bu (davranışını) bağışladık. Muhakkak ki onun, katımızda bir yakınlığı ve varılacak güzel bir makamı vardır.

26) “Ey Davut, seni yeryüzünde halife kıldık, o halde insanlar arasında hak ile⁹ hükmet. Hevese uyma, yoksa seni Allah yolundan saptırır. Allah yolundan sapanlara, hesap gününü unutmalarından ötürü şiddetli bir azap vardır.”

⁴ ‘yolunu’

⁵ ‘cezalarını’

⁶ ‘davacıların’

⁷ ‘düşündü’

⁸ Davut’un pişman olma nedeni doksan dokuz koyun sahibi olan şahsı dinlemeden hemen onun suçlu olduğuna hükmetmesidir. Halbuki taraflar hakkında hüküm vermeden önce herkes dinlenmeli ve sonunda adaletle karar verilmelidir.

⁹ ‘adaletle’

27) Biz göğü, yeri ve ikisinin arasındakileri batıl olarak¹⁰ yaratmadık. Bu, küfürde direnenlerin zannıdır. Küfürde direnenlere (girecekleri) ateşten dolayı yazıklar olsun.

28) Yoksa iman eden ve salih işler yapanları yeryüzünde bozgunculuk yapanlarla (bir) mi tutacağız? Ya da bilinç sahiplerini yoldan çıkanlarla mı (bir) tutacağız?

29) Sana indirdiğimiz bu kitap mübarektir; akıl sahipleri ayetlerini incelesinler ve öğüt alsınlar.

Süleyman'a da saltanat bahşedilmişti

30) Davut'a Süleyman'ı bağışladık. Ne güzel bir kuldu! (Daima Allah'a) yönelirdi.

31) Hani bir akşam üstü ona çalınmış atlar sunulmuştu.

32) (Süleyman): “Ben, hayır sevgisini Rabbimi anmamdan dolayı benimsedim” dedi. (Atlar perdenin (arkasına) götürüldüğünde,

33) “Onları bana geri getirin” dedi. Ardından bacıklarını ve boyunlarını sıvazlamaya başladı.

34) Andolsun ki Süleyman'ı sınadık. Ve hükümranlılığına bencillik¹¹ saldı. Sonra (Rabbine) yöneldi.

35) “Rabbim, beni bağışla. Bana benden sonra kimsenin ulaşamayacağı bir yönetim bağışla. Muhakkak ki sen bahşedensin” dedi.

36) Bunun üzerine rüzgârı ona boyun eğdirdik. Emriyle istediği yere hafif hafif akardı.¹²

37) Ve şeytanlardan bina ustalarını ve dalgıçları da.¹³

38) Ve zincirlerle birbirine bağlanmış diğerlerini de.

39) İşte bu bizim lütfumuzdur. Artık sen hesaplamaksızın ister ver, ister tut.

40) Şüphesiz katımızda bir yakınlığı ve varılacak güzel bir yeri vardır onun.

Eyüp peygamber hastalıkla sınanmıştı

41) Kulumuz Eyüp'ü de an. Hani Rabbine: “Şeytan bana bir yorgunluk ve azap dokundurdu” diye seslenmişti.

42) (Biz de ona) “(Haydi) yola çık!¹⁴ İşte yıkanacak ve içilecek serin (su)” (diye vahyetmiştik).

43) Ona tarafımızdan bir rahmet ve akıl sahiplerine bir hatırlatma olmak üzere ailesini ve onlarla birlikte bir o kadarını bağışladık.

44) “Karışıklığa hükmet, onu dağıt.¹⁵ Günaha girme.” Gerçekten onu sabırlı bulduk. Ne güzel bir kuldu! (Daima Allah'a) yönelirdi.

¹⁰ ‘boş yere’

¹¹ “Jasada” kelimesi Kur'an boyunca ‘cansız ceset, heykel’ anlamlarında kullanılmıştır. Süleyman'ın tahtına bırakılan “Jasada”ya dair klasik kaynaklarda pek çok hikaye mevcutsa da O'nun tevarüs ettiği hükümranlılığın, manevî bir ruhla dolmadıkça cansız bir ceset gibi olacağı, Süleyman'ın böylesi bir bencillikle sınanacağı anlamını doğurmaktadır.

¹² Konuyla ilgili olarak Peygamberler/21:81'in dip notunu okuyunuz.

¹³ Konuyla ilgili olarak Peygamberler/21:82'nin dip notunu okuyunuz.

¹⁴ “Rakaða” kökünden türeyen “urkuð” kelimesi Kur'an'da geçtiği diğer iki yerde ‘kaçmak’ anlamındadır (Peygamberler/21:12-13). Bu kelimeye ilgili ayette ‘yola çık’ anlamı vermemiz; ‘ayağı yere vurma’ deyiminden ötürüdür. Ayetteki bu kelimeyi geleneksel meallerde olduğu gibi sözlük anlamıyla ‘Ayağını yere vur!’ şeklinde çevirince sanki Eyüp'ün altından ayağını yere vurmasıyla birlikte esrarengiz bir şekilde su çıktığı düşünülmekte ve bağlam bütünlüğü bozulmaktadır. Bunun yanında, bir de “rakaða” kelimesinin Arapçadaki sözlük manası incelendiğinde görülecektir ki ayette bahsedilen hususta hiçbir esrarengizlik bulunmamaktadır. (<https://www.almaany.com/en/dict/ar-en/رَكَضًا>).

¹⁵ Geleneksel İslam teolojisi, bu ayeti: ‘Eline bir demet sap al, onunla eşine vur. Yeminini bozmuş olma’ şeklinde anlamaktadır. Eyüp peygamber, sözde, hastalıktan kurtulunca hanımına yüz değnek vuracağına dair yemin etmiştir.

- 45) Kuvvet ve basiret sahibi kullarımız İbrahim’i, İshak’ı ve Yakup’u da hatırla.
46) Muhakkak ki onları samimiyetle (Ahiret) yurdunu andıkları için dupduru kıldık.
47) Ve muhakkak ki onlar bizim katımızda, hayırlılardan¹⁶ seçilmiş kimselerdi.
48) İsmail’i, İshak’ı ve Zülkifl’i de hatırla. Hepsi hayırlılardandı.

Kur’an müminleri cennete davet eden bir hatırlatmadır

- 49) Bu bir hatırlatmadır. Bilinç sahipleri için güzel bir gelecek
50) ve kapıları kendilerine açılmış Adn cennetleri (vardır).
51) Orada yaslanmış halde pek çok meyve ve içecek isterler.
52) Yanlarında bakışlarını koruyan yaşlılar vardır.
53) Hesap günü için size vaadedilen budur.
54) Bu, tükenmesi olmayan rızığımızdır.

Azgınlar için ölüm ötesi hayatta cehennem azabı vardır

- 55) Bu böyledir... Ve muhakkak ki azgınlar için ise kötü bir gelecek vardır:
56) Cehennem! Oraya ulaştırılacaklar. Ne kötü bir dөşektir!
57) Bu böyledir... Tatsınlar onu! Kaynar su ve irin.
58) Onun şeklinden başka¹⁷ benzerleri de vardır.
59) (Azgınların elebaşlarına): “Bunlar sizinle beraber (cehenneme) atılan bir güruh” (denir).
(Elebaşları da kendilerine uyan azgınlar): “Onlar hoş gelmediler. Muhakkak ki onlar ateşte yanacaklar” (diye seslenir).
60) (Onlar da elebaşlarına): “Bilakis! (Asıl) siz hoş gelmediniz. Bu (azabı) bize siz sundunuz.¹⁸
Ne kötü bir yer!” (derler).
61) (Sonra): “Ey Rabbimiz!” derler: “Kim bunu bize sunduysa¹⁹ onun ateşteki azabını bir kat daha arttır”
62) Ve derler: “Bize ne oluyor ki kendilerini kötülerden saydığımız kişileri göremiyoruz.”²⁰
63) Onları alay konusu edinirdik. Yoksa onlardan gözler mi kaydı?²¹
64) İşte ateş ehlinin bu (şekilde birbirleriyle) tartışması muhakkak ki haklıdır²².

Buna dair hiçbir delil ve sebep de ortaya sürülmemektedir. Hâlbuki ayette ne hanımından söz edilmektedir, ne de böyle bir cezadan. Üstüne üstlük ayette Eyüp; ‘O ne güzel bir kuldu’ şeklinde tanıtılmaktadır. Bu ise Kur’an’da kendini tanıtan Allah’ın sıfatları hakkında ciddi çelişkiler ve soru işaretleri yaratmaktadır. Peki nedir burada anlatılmak istenen?

Geleneksel meallerde ; “Huz bi-yedike” ifadesi ‘eline al’ şeklinde tercüme edilmektedir. Hâlbuki, bir sonraki ayette de görüleceği gibi “yed” kelimesinin ‘emir, hüküm, iktidar, kuvvet’ anlamları da vardır. “Diğten” kelimesi ise Kur’an’da iki yerde ‘karmakarışık’ anlamında kullanılmaktadır (Yusuf’un Kıssası/12:44, Peygamberler/21:5).

Eyüp peygamberin otoriteyi sağladıktan hemen sonra yapması gereken ise “fadrib bihi” ifadesiyle açıklanmıştır. Burada geçen “daraba” fiili, Kur’an boyunca; ‘örnek vermek, anlatmak, çıkarmak, uzaklaştırmak, vurmak, yola çıkmak, savaşmak v.b.’ gibi anlamlarda kullanılmıştır. Eyüp peygamberin mevcut karışıklığı ‘dağıtması’ ancak bunu yaparken “wa la tanhat” emriyle, günaha girmemesi gerekmektedir (Günah anlamına gelen “hınt” kökünün Kur’an’daki diğer kullanımı için 2 Tefekkür/56:46 ayetine bakınız).

¹⁶ ‘iyilerden’

¹⁷ ‘Bunlardan başka’

¹⁸ ‘Bizi bu (azaba) siz uğrattınız’

¹⁹ ‘... kim bizi bu (azaba) uğrattıysa’

²⁰ Kur’an’ın bu ayetinden, azgınların dünyadayken kendilerini kötü insanlar olarak saydıkları uyarıcıları cehennemde yanlarında bulamayınca şaşıracakları anlaşılmaktadır.

²¹ ‘Yoksa onlar gözden mi kaçtı?’

Peygamber sadece bir uyarıcıdır

65) De ki: “Ben ancak bir uyarıcıyım. Tek ve egemen olan Allah’tan başka ilah yoktur.

66) Göklerin, yerin ve ikisi arasındakilerin Rabbidir, azizdir ve bağışlayandır.

67) De ki: “Bu, büyük bir haberdır.

68) Siz ise ondan yüz çeviriyorsunuz.

69) Yüce meclis tartışırken benim (haklarında) bir bilgim yoktu.

70) Bana ancak apaçık bir uyarıcı olduğum vahyolunmakta.”

İblis kibrinden dolayı bile bile kâfirlerden olmuştu

71) Hani Rabbin meleklerle: “Ben balçıktan bir beşer yaratacağım” demişti:

72) “Onu düzenleyip, ona ruhumdan üflediğim zaman ona hürmet edin!”

73) Bunun üzerine bütün melekler topluca hürmet ettiler,

74) İblis hariç. Büyüklendi ve kâfirlerden oldu.

75) (Allah): “Ey İblis! Kendi ellerimle yarattığıma hürmet etmekten seni alıkoyan nedir? Büyüklük mü (tasladın) yoksa üstünlerden mi oldun?” dedi.

76) (İblis): “Ben ondan daha hayırlıyım. Beni ateşten yarattın, onu ise balçıktan yarattın” dedi.

77) (Allah): “Çık oradan. Artık sen kovuldun!” dedi:

78) “Ve muhakkak ki Din Günü’ne kadar lanet senin üzerinedir.”

79) (İblis): “Rabbim, öyleyse diriltilecekleri güne kadar beni beklet!” dedi.

80) (Allah): “O halde sen bekletilenlerdensin” dedi:

81) “Bilinen vaktin gününe kadar.”

82) (İblis): “Rabbim, izzetine andolsun ki ben onların tümünü mutlaka azdıracacağım” dedi.

83) “Onlardan samimi olan kulların müstesna.”

84) (Allah): “Bu, gerçektir, ben de gerçeği söylüyorum” dedi:

85) “Andolsun ki cehennemi senden ve onlardan sana uyanların tümüyle dolduracağım.”

Peygamber, misyonu adına hiçbir ücret istemediğini ilan ediyor

86) De ki: “Buna karşılık sizden bir ücret istemiyorum, kendiliğimden yükümlülük de getirmiyorum.

87) Muhakkak ki bu, alemler için bir hatırlatmadır.

88) Andolsun ki bir süre sonra onun haberini öğreneceksiniz.”

²² ‘gerçektir’

39. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Allah'tan başka kulluk edilecek hiçbir güç yoktur

1) Kitab'ın indirilmesi, aziz, hikmet ve hüküm sahibi olan Allah'tandır.

2) Muhakkak ki sana bu Kitab'ı bir gaye ile gönderdik. Öyleyse dini yalnız O'na has kılarak Allah'a kulluk et.

3) İyi bilin ki halis din Allah'ındır. O'ndan başka veliler edinenler: “Biz, onlara ancak bizi Allah'a daha da yakınlaştırmaları için kulluk ediyoruz” (derler). Muhakkak ki Allah, ihtilafta oldukları konular hakkında aralarında hüküm verecektir. Muhakkak ki Allah, yalancı kâfirleri hidayete erdirmez.

4) Eğer Allah çocuk edinmek isteseydi elbette ki yarattıklarından istediğini seçerdi. O, münezzehdir. O, tek ve egemen olan Allah'tır.

5) Gökleri ve yeri bir gaye için yaratmıştır. Geceyi gündüzün üzerine yuvarlar, gündüzü de gecenin üzerine yuvarlar. Güneşi ve ayı da boyun eğdirmiştir. Hepsi belirlenmiş bir süreye kadar akıp gitmektedir. İyi bilin ki, O, azizdir, bağışlayandır.

6) Sizi bir nefisten yaratandır. Sonra ondan eşini kılmıştır^{2,3}. Ve size nimetlerden sekiz çift indirmiştir.⁴ Sizi annelerinizin karnında üç karanlık (evrede) bir yaratılıştan diğer yaratılışa geçirmektedir. İşte Rabbiniz Allah budur. Egemenlik O'nundur. O'ndan başka ilah yoktur. Nasıl olur da döndürülüyorsunuz?

7) Eğer nankörlük ederseniz (bilin ki) Allah'ın size ihtiyacı yoktur. O, kullarının küfrüne razı olmaz. Eğer şükrederseniz, sizin için ondan razı olur. Hiçbir yükümlü başkasının yükünü yüklenmez.⁵ Sonra dönüşünüz Rabbinizedir. Böylece yaptığınız şeyleri size haber verecektir. Muhakkak ki Allah, sinelerde olamı bilendir.

8) İnsana bir zarar dokunduğunda Rabbine yönelerek yalvarır. Sonra kendi katından bir nimet verdiğinde daha önce O'na nasıl yalvardığını unutur ve O'nun yolundan saptırmak için Allah'a ortaklar kılar⁶. De ki: “Küfrünle biraz faydalan, muhakkak ki sen ateş halkındansın!”

¹ **HALİS DİN SURESİ:** Bu surenin yegâne konusu; dinde Allah'ın tek başına anılması ve O'na hiçbir şeyin ortak koşulmaması gerektiğidir. 44 ve 45. ayetler ise Allah'ın kulu ve elçisi Muhammed'in günümüz İslam Dünyası'ndaki tesniye inancında olduğu gibi Allah'a eş tutulmasını yasaklamaktadır.

² 'yaratmıştır'

³ Kadının erkekten ya da erkeğin kadından yaratılmasını değil her iki cinsin aynı özden yaratıldığını ifade eden bu kullanımın ilk geçtiği yer olarak Yetimler/4:1 ayet ve ilgili dip notu okuyunuz.

⁴ İnsanın önce tek bir nefisten yaratıldığı söylenmiş ardından anne karnındaki yaratılışına geçilmesi beklenirken 'sekiz çift nimet' vurgusu araya girmiştir. Ayette genel kullanımın aksine bu sekiz çift nimetin insana 'amade' kılınmasından değil 'indirilmesinden' söz edilmektedir. Bilindiği üzere 'nimetler' anlamına gelen "en'am" kelimesi sırf hayvan nimetini kapsamadığı gibi Allah'ın yarattığı hayvanlar sekiz çiftten fazladır. Bu nedenle burada insanların hizmetine sunulan hayvanlardan değil yaratılışın bir aşamasından söz edildiğini düşünmekteyiz. Söz dizimine göre gidersek; yaratılış tek bir nefisten başlamış, bu tek nefisten bitkiler ve bunlarla beslenen yüzen, sürünen, yürüyen, uçan hayvanlar meydana gelmiş ve bu en'am/nimetler ya da hayvanlar arasından insanlığı ortaya çıkaracak 'sekiz çift' meydana gelmiş olması mümkündür. Çünkü bu 'sekiz çift en'am/nimet' vurgusundan sonra insanın anne karnındaki yaratılışına geçilmektedir.

⁵ 'Hiçbir günahkâr, başkasının günâhını yüklenmez.'

⁶ 'tutar'

9) Yoksa o, kıyamda⁷ hürmet ederek geceye saatlerini adayan, Ahiret'ten çekinen ve Rabbinin rahmetini umut eden gibi midir? De ki: "Bilenlerle bilmeyenler aynı seviyede olur mu?" Ancak akıl sahipleri öğüt alırlar.

Dinde halis olarak Allah'a yönelme

10) De ki: "Ey iman eden kullarım! Rabbiniz hakkında bilinçli olun. Bu dünyada iyilik yapanlar için iyilik vardır. Allah'ın arzı geniştir. Ancak sabredenlere ödülleri hesapsız verilecektir.

11) De ki: "Ben dini yalnız O'na halis kılarak Allah'a kulluk etmekle emrolundum

12) ve teslim olanların ilki olmakla emrolundum."

13) De ki: "Rabbime isyan edersem, büyük günün azabından korkarım."

14) De ki: "Ben dinimi yalnız O'na halis kılarak Allah'a kulluk ediyorum.

15) Artık siz O'nun dışında istediğinize kulluk edin. Muhakkak ki hüsrana uğrayanlar, Kıyamet Günü hem kendilerini hem de ailelerini kaybederler.⁸ İyi bilin ki bu, apaçık bir ziyandır."

16) Onların üstlerinde ateşten gölgeler, altlarında da ateşten gölgeler vardır. Allah kullarını bununla korkutur. Ey kullarım, hakkımda bilinçli olun!

17) Sahte ilah ve inançlara kulluk etmekten sakınan ve Allah'a yönelenlere gelince; onlara müjde vardır, o halde kullarımı müjdele.

18) Onlar ki sözü dinlerler sonra da en güzeline uyarlar. İşte onlar Allah'ın hidayete erdirdiği kişilerdir ve onlar, akıl sahipleridir.

19) Üzerine azap hükmü hak olana gelince, ateşte olanı sen mi kurtaracaksın?

20) Fakat Rableri hakkında bilinçli olanlara gelince; onlar için altlarından ırmaklar akan köşk üstüne köşkler bina edilmiştir. (Bu), Allah'ın vaadidir. Allah, vaadine ihtilaf etmez.

Bilinç sahibi kullar Allah'ın eserlerini görerek hidayete ererler

21) Allah'ın gökten nasıl su indirdiğini, onu yeryüzündeki kaynaklara geçirdiğini sonra da onunla çeşitli renklerde ekinler bitirdiğini görmedin mi? Sonra kurur da onları sararmış görürsün. Sonra onları un ufak eder. Muhakkak ki bunda akıl sahipleri için bir öğüt vardır.

22) Allah kimin göğsünü teslimiyet⁹ için genişletmişse, artık o, Rabbinden bir ışık üzeredir. Allah'ın anılmasına karşı kalpleri katılaştırmışlara da yazıklar olsun! Onlar apaçık bir sapmışlık içindedir.

23) Allah, sözün en güzelini, benzetmeye dayalı, ikişerli¹⁰ bir biçimde kitap olarak indirdi. Rablerinden korkanların derileri ondan ötürü ürperir. Sonra derileri ve kalpleri Allah'ın anılmasıyla yumuşar. Allah, istediğini ve dileyeni işte böyle hidayete erdirir. Allah'ın saptırdığı kimse için ise artık yol gösterici yoktur.¹¹

⁷ 'doğru dürtüst, konsantre olmuş bir şekilde'

⁸ Yaratılış bilincini kavrayamamış her nefis, Allah'ı bilmesi ve erdemli bir hayat sürmesi için yeni bir şansla yeryüzüne tekrar bir bebek olarak gönderildiği zaman geçmiş hayatını kaybeder ve akrabalarıyla soy-sop bağı kesilir (Müminler/23:101).

⁹ "İslam" kelimesinin 'teslimiyet' olduğu hakkında Birliğe Davet/3:19 ayetinin dip notunu okuyunuz. Ayrıca ayet içerisinde göğsün genişletilmesine karşılık, kontrast olarak 'kalbin katılaşması, kapanması' ifadesi kullanılmıştır.

¹⁰ Ötelerden Müdahale/15:87

¹¹ Kur'an'ın bu ayetinden Allah'ın kullarını kendi dileğine göre saptırdığı sonucuna ulaşılamaz. Zira Tefekkür/35:8 vb. ayetlerden de anlaşılacağı gibi, Allah dileyeni saptırır. Yine Kur'an'ın Vaadin Tekrarı/2:26-27 ayetlerinde geçtiği üzere; Allah, kendisine karşı taahhütlerini bozan, birleştirilmesini emrettiğini ayıran ve yeryüzünü fesada boğandan başkasını sapıklık içinde bırakmaz.

24) Kıyamet Günü o kötü azaptan yüzünü koruyan kimse gibisi var mıdır? Zalimlere ise: “Tadın kazandıklarınızın (cezasını)!” denilir.

25) Onlardan öncekiler de yalanlamıştı. Azap onlara hiç farkında olmadıkları yerden geldi.

26) Dünya hayatında Allah onlara rezilliği tattırdı. Eğer bilseler, Ahiret azabı daha da büyüktür.

27) Andolsun ki insanlara bu okuma metninde her türlü örneği verdik. Umulur ki öğüt alırlar.

28) Eğriliği olmayan Arapça okuma metni... Umulur ki bilinçlenirler.

Allah’ın ortağı yoktur

29) Allah, birbirleriyle çelişen ortaklara sahip bir adam ile, yalnız bir kişiye bağlanmış bir adamı örnek vermektedir. Bu ikisinin durumu eşit midir? Hamd Allah’adır! Hayır, onların çoğu bilmiyorlar.

30) Muhakkak ki sen öleceksin, onlar da ölecekler.

31) Sonra Kıyamet Günü’nde Rabbinizin huzurunda davalacağsınız.

32) Allah hakkında yalan söyleyenden ve kendisine geldiğinde doğruyu yalanlayandan daha zalim kim olabilir? Kâfirler için cehennemde yer mi yok?

33) Doğrulukla gelen ve onu tasdik edene gelince; işte onlardır bilinç sahipleridir.

34) Rableri katında diledikleri her şey onlarındır. İyilik yapanların ödülü budur.

35) Çünkü Allah onların yaptıklarının en kötüsünü (bile) örtecek, amellerinin karşılığını da en güzel bir biçimde verecektir.

Allah ile yetinmeyip dinde O’na ortak arayışında olanlar

36) Allah, kuluna yetmez mi? Seni O’nun dışındakilerle korkutuyorlar. Allah’ın saptırdığı kimse için artık yol gösterici yoktur.

37) Allah’ın hidayete erdirdiğini de saptıracak yoktur. Allah, aziz ve intikam alıcı değil midir?

38) Onlara: “Göklere ve yeri kim yarattı?” diye sorsan, elbette ki: “Allah” derler. De ki: “Gördünüz mü?¹² Allah bana bir zarar (gelmesini) istese, Allah’ın dışında yalvardıklarınız O’nun zararını giderebilir veya bana bir rahmet (gelmesini) istese O’nun rahmetini durdurabilirler mi?” De ki: “Allah bana yeter! Tevekkül edecek olanlar (yalnız) O’na tevekkül etsinler.”

39) De ki: “Ey halkım! Durumunuza göre yapın,¹³ ben de yapıyorum. Yakında bileceksiniz

40) kime kendisini rezil edecek bir azabın geleceğini ve bitmeyen azabın kime çökeceğini.”

41) Muhakkak ki biz sana bu Kitab’ı insanlar için bir gayeyle indirdik. Artık kim hidayete ererse kendi (yararınadır). Kim saparsa da kendi aleyhine sapmış olur. Sen onlar üzerine vekil değilsin.

42) Allah, nefisleri ölümleri sırasında vefat ettirir.¹⁴ Ölmeyecek olanları¹⁵ da uykularında (sanki ölü gibi vefat ettirir). Böylece hakkında ölüm hükmü verdiklerini tutar, sonrakileri de¹⁶ belli bir süreye kadar gönderir¹⁷. Muhakkak ki bunda, düşünen bir toplum için deliller vardır.

¹² ‘Hiç düşündünüz mü?’

¹³ ‘Gücünüzün el verdiğini yapın’

¹⁴ Arapçada “mawt” (ölüm) ve “wafat” sözcükleri eş anlamlı sözcükler değildir. Görüldüğü gibi bu ayette iki şey ‘vefat ettirir’ (yeteveffa) ortak eylemine bağlanmıştır, yani; ‘Allah, insanları ne zaman vefat ettirir?’ diye sordüğümüzde ayete göre bu sorunun iki zarfla cevaplanabildiğini görürüz:

a. İnsanlar öldüklerinde

b. İnsanlar uyuduklarında

Dilimize Arapça’dan girmiş olan vefat sözcüğü ait olduğu dilde; ‘ifa etmek, eda etmek, yerine getirmek’ gibi anlamlara gelmekte ve Türkçe’deki kullanımının aksine mevt(ölüm) sözcüğü ile yan yana kullanılabilir.

43) Yoksa Allah'ın dışında şefaathçiler mi edindiler? De ki: “Ya onlar hiçbir şeye malik değiller ve de düşünemiyorlarsa?”

44) De ki: “Şefaath tümüyle Allah'a aittir.¹⁸ Göklerin ve yerin mülkü O'na aittir. Sonra O'na döndürüleceksiniz.”

45) Allah tek olarak anıldığında Ahiret'e inanmayanların¹⁹ kalpleri öfkeyle çarpar. O'nun dışında başkaları anıldığında sevinirler.²⁰

46) De ki: “(Ey) gökleri ve yeri yaratan, gaybı ve tanık olunanı bilen Allah'ım. İhtilaf ettikleri şeylerde kulların arasında sen hüküm vereceksin!²¹

Allah'la yetinmeyip O'na ortak koşanlar hüsrandır

47) Eğer yeryüzündekilerin tümü ve bununla birlikte bir katı daha zulmedenlerin olsaydı, bunu, Kıyamet Günü, azabın kötülüğüne karşılık fidye olarak verirlerdi. Allah (tarafı)ndan onlar için²² hiç hesaba katmadıkları şeyler açığa çıkarılacaktır.²³

48) Kazandıkları kötülükler kendileri için açığa çıkmıştır ve alay ettikleri şey onları kuşatmıştır.²⁴

İnsan nankördür

49) İnsana bir zarar dokunduğunda (hemen) bize yalvarır. Sonra kendisine katımızdan bir nimet verdiğimizde: “Bu bana bilgi dolayısıyla verilmiştir” der. Hayır! O bir imtihandır. Ancak onların çoğu bilmezler.

50) Bunu onlardan öncekiler de söylemişlerdi. Kazanmakta oldukları, onlardan hiçbir şeyi savamadı.

Kanaatimce ölüm bir sonsa, vefat; bu sonun eksiksiz, kusursuz, noksansız bir kayıtla gerçekleşmesidir. Tıpkı uyku halinde yorulan, yıpranan hücrelerimizin yenilenmesi, beynin rüya yoluyla gün içinde edindiği bilgileri depolaması, dizmesi, sınıflandırması gibi...” (Bkn. M. İ. Karatepe; “Allah'ın Yardımcıları Olun” Cinius Yayınları, 2017)

¹⁵ ‘Ölüm vakti (daha henüz) gelmemiş olanları da’

¹⁶ ‘diğerlerini de’

¹⁷ ‘salıverir’

¹⁸ ‘Kur'an'a göre Ahiret'te Allah'tan başka bir kurtarıcı olabilir mi?’ sorusuna cevap arayanların şüphelerini tamamen giderecek onlarca ayetten bir tanesi.

¹⁹ Surenin tamamı okunduğunda, sure boyunca sözü edilen kâfirlerin Ahiret'e inanmadıkları değil, Ahiret'ten hakkıyla çekinmedikleri görülür (9. ayet). Bu kişiler, Ahiret'te kendilerini Allah'ın dışında başka şefaathçilerin kurtaracağına inanırlar (15. ayet, yukarıdaki ayetten hemen önceki 43 ve 44. ayetler, 64. ayet vs.). Bundan dolayı, yukarıdaki ayetin meali: ‘(Şefaathçilerin kendilerini kurtaracağı ümidiyle), Ahiret'te (başlarına ceza geleceğine) inanmayanların kalpleri, Allah'ın ismi tek anıldığında öfkeyle çarpar. (Ne zaman) O'nun (isminin yanında) başkaları(nın isimleri de) anılsa (işte o zaman) mutlu olurlar’ şeklindedir.

²⁰ Bir önceki dip notta ifade edildiği gibi ‘Allah'tan başka ilah yoktur’ hükmünü yeterli bulmayıp, bunun arkasına ‘Muhammed O'nun resulüdür’ veya ‘Muhammed O'nun resulü, Ali de dostudur’ gibi yargılar ekleyen geleneksel Sünni ve Şii İslam Dini alimlerinin iç dünyalarını tasvir eden bir ayet... Ahiret'te şefaath konusu ile bu ayetin art arda yer alması tesadüf değildir. Zira, geleneksel İslam Dini'nde Muhammed, sözde inananları Ahiret'te şefaathıyla kurtaracaktır. Ayrıca onun ismi Allah'ın ismiyle yan yana anılmalıdır. Çünkü bu inanışa göre Allah, ona dinde hüküm koyma yetkisi de vermiştir. Görüldüğü gibi bu inanışlar, Kur'an'da bu ve buna benzer ayetlerle reddedilmektedir.

²¹ Bu ayet, Kur'an'ın yukarıda bahsedilen konuda gelecekte anlaşmazlığa düşüleceğini haber vermektedir.

²² ‘kendileri aleyhlerine’

²³ Zira, 45. ayetin meali için yazılan dip notta da belirtildiği gibi Allah'ın yanında başka isimler arayanlar, Kur'an'a göre hiç beklemedikleri bir sonuçla karşılaşacaklar, şok olacaklar.

²⁴ Önceki ayetlerle bağlantılı. Burada Allah'ın isminin yanında başka isimlerin anılmaması hakkında yapılan uyarıları dikkate almayanlar ve hatta bunu alaya alanlardan bahsedilmektedir.

51) Bu yüzden yaptıkları kötülükler onlara isabet etti. Bunlardan zulmetmiş olanlara kazandıkları kötülükler isabet edecektir. Onlar kaçacak da değillerdir.

Allah, pişman olanların bütün günahlarını bağışlar

52) Allah'ın, istediğine ve dileyene rızkı yaydığını ve ölçülediğini bilmezler mi?²⁵ Muhakkak ki bunda iman eden bir topluluk için ibretler vardır.

53) De ki: “Ey kendi aleyhlerine aşırıya kaçan kullarım. Allah'ın rahmetinden umut kesmeyin. Allah günahların tümünü bağışlar. Muhakkak ki O, bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

54) Size azap gelip çatmadan önce Rabbinize yönelin ve O'na teslim olun. Sonra yardım olunmazsınız.

55) Farkında olmadığınız bir anda azap ansızın size gelmeden Rabbinizden size indirilenin en güzeline uyun.

56) Yoksa kişi: “Allah'ın yanında kusur ettiğimden dolayı yazıklar olsun bana! Doğrusu ben alay edenlerdendim” der.

57) Veya: “Eğer Allah beni hidayete erdirseydi hakikaten bilinç sahibi olanlardan olurum” der.

58) Yahut azabı gördüğünde: “Keşke bir kere daha dönüş olsaydı da iyilik yapanlardan olsaydım” der.²⁶

59) “Hayır! Sana delillerim geldi de sen onları yalanladın, büyüklendin ve kâfirlerden oldun.”

Allah'a karşı yalanla ortaklar uyduranlar

60) Kıyamet günü Allah'a karşı yalan söyleyenlerin yüzlerinin simsiyah halde olduğunu²⁷ görürsün. Büyükleme için cehennemde yer mi yok?

61) Allah, bilinç sahiplerini başarılarından dolayı kurtarır. Onlara kötülük dokunmaz ve onlar üzülmezler.

62) Allah her şeyin yaratıcısıdır ve O her şeye vekildir.

63) Göklerin ve yerin anahtarları O'nundur. Allah'ın delillerini tanımazdan gelenler; işte onlar hüsrana uğrayanlardır.

64) De ki: “Ey cahiller, bana Allah'ın dışında (bir başkasına) mı kulluk etmemi emrediyorsunuz?”

65) Andolsun ki sana ve senden öncekilere de vahyedildi: Eğer ortak koşarsan elbette ki amelin boşa çıkar ve hüsrana uğrayanlardan olursun.

66) Bilakis! Allah'a kulluk et ve şükredenlerden ol.

Kıyamet Günü'nde gerçek meydana çıkacak, her kul amelinin karşılığını alacaktır

67) Allah'ın kadrini hakkıyla takdir edemediler. Kıyamet Günü yeryüzü tamamen O'nun avucundadır ve gökler de sağ elinde dürülmüştür. O, onların ortak koşmalarından münezzehtir ve yücedir.

68) Suretlere üflendiğinde²⁸, Allah'ın diledikleri hariç, göklerde ve yerdekiler (yere) yığılır. Sonra onlara bir daha üflenir ve böylece kalkıp bakınırlar.

²⁵ ‘Allah'ın istediğine ve dileyene rızkı yaydığını ve (ya) kıstığını bilmezler mi?’

²⁶ Geri dönüş yasasına dair; Müminler/23:100-101. ayetler ve ilgili dip notlarına bakınız.

²⁷ ‘kesildiğini’

²⁸ Kur'an/6:73 ayetinin dip notunu okuyunuz.

69) Yer Rabbinin ışığıyla aydınlanır. Kitap konulur, nebiler ve şahitler getirilir. Aralarında gerçek ile hükmedilir. Onlara zulmedilmez.

70) Her nefse amelinin karşılığı verilir.²⁹ O, onların yaptıklarını bilendir.

71) Küfürde direnenler bölük bölük cehenneme sürülür. Oraya geldiklerinde kapıları açılır ve oranın bekçileri onlara: “Size, içinizden Rabbinizin ayetlerini okuyan ve bu gününüze kavuşacağınız hakkında sizi uyaran bir resul gelmedi mi?” derler. (Onlar da): “Evet!” derler. Ancak kâfirler için azap sözü hak olmuştur.

72) “Haydi içinde kalıcı olmak üzere cehennemin kapılarından girin” denir. Büyüklenenlerin ağırlandıkları yer ne kötüdür!

73) Rableri hakkında bilinç sahibi olanlar bölük bölük cennete sevk edilir. Oraya geldiklerinde onun kapıları açılır ve oranın bekçileri onlara: “Size selam olsun, hazırsınız, o halde kalıcı olarak girin oraya” derler.

74) Onlar da: “Bize (verdiği) vaade sadık kalan ve bizi yeryüzüne varis kılıp cennette istediğimiz yere yerleşmemizi sağlayan Allah’a hamd olsun. Çalışanların ücreti ne güzelmiş!” derler.

75) Melekleri de yönetim merkezinin etrafını çevirmiş olarak, Rablerini hamd ile tesbih eder görürsün. Aralarında hak ile hükmedilmiştir. “Hamd, alemlerin Rabbi olan Allah’adır” denir.

²⁹ ‘karşılık vermek’ anlamında kullanılan “wafaya”/‘vefat’ terimi için bu surenin 42. ayet ve ilgili dip notunu okuyunuz.

40. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Allah, kendisini dinin sahibi olarak tanıtıyor

1) Ha, Mim.

2) Kitabın indirilmesi, aziz ve bilen Allah'tandır.

3) Günahı bağışlayan, pişmanlığı kabul eden, azabı şiddetli ve lütuf sahibi... O'ndan başka ilah yoktur. Dönüş O'nadır.

4) Allah'ın delilleriyle küfürde direnenlerden başkası mücadele etmez. Onların şehirleri evirip çevirmeleri seni aldatmasın.

5) Onlardan önce Nuh halkı ve kendilerinden önceki fırkalar da yalanlamışlardı. Her ümmet kendi resulünü yakalamayı arzuladı. Hakkı batılla gidermek için mücadele ettiler. Ben de onları yakaladım. Nasılmış benim azabım?

6) İşte böylece Rabbinin küfürde direnenler hakkında verdiği "Onlar ateş ehlidir" sözü gerçekleşmiş oldu.

7) Hakimiyeti yüklenenler ve onu çevreleyenler Rablerini hamd ile tesbih ederler, O'na iman ederler ve O'na iman edenler için bağışlanma dilerler: "Rabbimiz, rahmetin ve ilmin her şeyi kuşatmıştır. O halde pişmanlık duyanları ve senin yoluna uyanları bağışla ve onları cehennem azabından koru.

8) Rabbimiz, onları ve atalarından, eşlerinden ve soylarından salih olanları vaadettiğin Adn cennetlerine girdir. Muhakkak ki sen azizsin, hikmet ve hüküm sahibisin.

9) Ve onları kötülüklerden koru. O gün kimi kötülüklerden korumuşsan ona rahmet etmişindir. İşte bu, büyük bir başarıdır."

Kâfirler ve Allah'a ortaklar icat edenler

10) Kâfirlere: "Muhakkak ki Allah'ın gazabı, sizin kendi kendinize gazaplanmanızdan daha büyüktür. Çünkü siz imana çağrılırken tanımazdan geliyordunuz" diye seslenilir.

11) (Onlar): "Rabbimiz, bizi iki kere öldürdün, iki kere dirilttin. Artık günahlarımızı itiraf ediyoruz. Şimdi çıkış için bir yol var mı?" derler.²

12) Bu, Allah'a çağrıldığınızda tanımazdan geldiğiniz ve O'na ortaklar koşulduğunda iman ettiğiniz içindir. Artık hüküm, yüce ve büyük olan Allah'ındır.

13) O, size delillerini gösteriyor ve size gökten rızık indiriyor. (Allah'a) yönelenden başkası öğüt almaz.

¹ **BÜYÜKLENENLERİN AKİBETİ SURESİ:** Bu surenin temel konusu; Allah'a ve O'nun delillerine karşı büyüklenenlerin akıbetleridir. Allah, devamlı olarak kendisini bütün alemleri yaratan ve insanlara nimetler veren yaratıcı olarak tanıtır. Ayetler boyunca O'na karşı büyüklenenlerin hiçbir şeye güç yetiremedikleri sıklıkla vurgulanır. Çeşitli örnekler verildikten sonra insana aklını kullanması ve Allah'ı gerçek Rab olarak bilip yalnız O'ndan medet umması gerektiği tavsiye edilir.

² 2 Kur'an/44:51-56. ayetlerde 'muttakilerin' 'ilk ölümden başka ölüm tatmayacağı' ifade edilmektedir. Burada ise kâfirlerin 'iki ölüm ve iki diriliş'ten söz ettiği görülmektedir. Onlar; 'Çıkış için bir yol var mı?' diye sorarlar. Bunun sebebi, Kur'an'a göre dünya hayatında bilinç seviyesine tam erememiş kimi insanlar için yeni bir çıkış olabileceğidir. Çünkü hayat okulunu başarıyla tamamlayamayan ve/veya bilinç sahibi olamayanların bu dünyaya tekrar gönderilme ihtimali söz konusudur (Bknz: Kutsal Ruh/16:70. ayet ve ilgili dip not).

- 14) O halde kâfirler hoşlanmasa da dini yalnız kendisine has kılarak Allah'a dua edin³.
- 15) Dereceleri yükselten, hakimiyetin sahibi... Buluşma günü hakkında uyarmak için emrinden Ruh'u⁴ istediği ve dileyen kullarına gönderir.
- 16) O gün onlar ortaya çıkarılacaklar. Onlardan hiçbir şey Allah'a (karşı) gizli kalmaz.⁵ Bugün hükümlanlık kime aittir? Tek ve egemen olan Allah'a.
- 17) Bugün her kişi kendi kazandığıyla karşılık görür. Bugün zulmedilmez. Muhakkak ki Allah hesabı çabuk görendir.
- 18) Ve onları yaklaştırmakta olan o gün ile uyar ki (o günde) kalpler tutuk (bir şekilde) gırtlaklara dayanır. Zalimler için ne bir dost ne de sözü yerine getirilen bir şefaataçı vardır.
- 19) (Allah) gözlerin hainliğini⁶ ve sinelerin gizlediklerini bilir.
- 20) Allah gerçek ile hükmeder. O'nun dışında yalvardıkları hiçbir şeyle hükmedemezler. Allah işitendir, görendir.
- 21) Onlar yeryüzünü dolaşıp kendilerinden öncekilerin akıbeti nasıl olmuş görmediler mi? Onlar kendilerinden kuvvet ve yeryüzüne bıraktıkları eserler bakımından daha güçlüydüler⁷. Fakat Allah onları günahlarından dolayı yakalamıştı. Onları Allah'tan koruyacak kimse olmadı.
- 22) Bu, resüllerinin kendilerine apaçık deliller getirmesine rağmen onların tanımazdan gelmelerindendi. Bu yüzden Allah onları yakaladı. Muhakkak ki Allah güç sahibidir, azabı şiddetlidir.

Firavun'un Allah'a karşı büyüklenişi

- 23) Andolsun ki Musa'yı delillerimizle ve apaçık bir yetkiyle gönderdik.
- 24) Firavun, Haman ve Karun'a. Bunun üzerine (onlar): "Bu yalancı bir büyücüdür" dediler.
- 25) Kendilerine katımızdan gerçekle geldiğinde: "Onunla beraber iman edenleri ve oğullarını öldürün, kadınlarını hayatta bırakın" dediler.⁸ Kâfirlerin duası hep boşa gider.
- 26) Firavun: "Bırakın beni, hele bir Musa'yı öldüreyim de Rabbine yalvarsın. Ben dininizi değiştirmesinden ya da yeryüzünde bozgunculuk çıkarmasından korkuyorum" dedi.
- 27) Musa: "Ben hesap gününe iman etmeyen bütün büyüklenenlerden Rabbime ve Rabbinize sığınırım" dedi.

Firavun ahalisinden Allah'a iman eden kişinin örneği

- 28) Ve Firavun erkanından imanını gizleyen mümin bir adam: "Siz, 'Rabbim Allah'tır' diyen bir adamı mı öldüreceksiniz? Hâlbuki o, size Rabbinizden apaçık delillerle geldi. Eğer yalancıysa, yalanı kendi aleyhinedir. Eğer doğru sözlüyse, o halde size vadettiklerinin bir kısmı size isabet eder.⁹ Muhakkak ki Allah aşırıya giden yalancıları doğru yola iletmez" dedi:

³ 'yönelin'

⁴ Ruh'la ilgili olarak İsrail/17:85. ayet ve ilgili dip nota bakınız.

⁵ Kur'an'a göre kâfirlerin gizledikleri şeyler Kıyamet Günü'nde açığa çıkarılacaktır.

⁶ 'haince bakışı, haince düşünceleri'

⁷ 'üstündüler'

⁸ Firavun'a isyan edenlerin öldürülme talimatı.

⁹ Etrafındakileri uyaran bir insanın sözleri hiçbir zaman kulak ardı edilmemeli ve sözleri yalanlanmadan ciddiye alınarak dinlenmelidir. Eğer bu kişinin yalan söylediği ispatlanırsa bu zaten o kişinin kendi zararına işler. Fakat doğru söylüyorsa, herkes o kişiden istifade eder. Tıpkı Yusuf peygamberin ilminden Mısırlıların istifade ettiği gibi.

- 29) “Ey halkım, bugün yeryüzünde hükümrânlığın sizde olduğu apaçık. Fakat Allah’ın azabı gelirse bize kim yardımda bulunabilir?” Firavun da: “Ben size gördüğümden başkasını göstermiyorum ve sizi doğru yoldan başkasına da yöneltmiyorum” dedi.
- 30) İman eden (kişi): “Ey kavmim. Muhakkak ki ben, sizin üzerinize o fırkaların gününe benzer (bir günün gelmesinden) korkuyorum¹⁰” dedi:
- 31) “Nuh halkı, Ad, Semud (halkları) ve onlardan sonra gelenlerin durumları gibi. Allah, kulları için zulüm istemez.
- 32) Ey halkım, muhakkak ki ben sizin hakkınızda o çağrışma gününden¹¹ korkuyorum.
- 33) Dönüp kaçacağımız gün. Sizi Allah’tan koruyacak kimse yoktur. Allah’ın saptırdığı kimse için ise artık yol gösterici yoktur.¹²
- 34) Andolsun ki Yusuf da daha önce size apaçık deliller getirmişti. Onun size getirdiği hakkında şüphe duymaktan vazgeçmediniz. O öldüğü zaman da: ‘Allah bundan sonra asla kullarından bir resul göndermeyecek’ dediniz.” Allah, tereddütte aşırıya kaçanı işte böyle saptırır.
- 35) Onlar, kendilerine gelmiş bir yetki olmaksızın Allah’ın delilleriyle mücadele ederler. (Bu), hem Allah katında, hem de iman edenler katında ne büyük bir öfkedir! Allah, her büyüklenen ve zorbalık yapanın kalbini işte böyle mühürler.
- 36) Ve Firavun: “Ey Haman, benim için bir kule bina et de o yollara ulaşayım” dedi:
- 37) “Göklerin yollarına. Böylece Musa’nın ilahına çıkarım. Elbetteki onun yalancı olduğu zannındayım.” Böylece Firavun’a yaptığı kötü işi süslü gösterildi ve (doğru) yoldan alıkonuldu. Firavun’un tuzağı ziyandan başka bir şey olmadı.
- 38) Onlardan iman edeni: “Ey halkım, bana uyun ki sizi doğru yola yönelteyim” dedi:
- 39) “Ey halkım, muhakkak ki bu dünya hayatı (sadece) bir geçinmedir. Ahiret ise (asıl) kalınacak yerdir.”
- 40) Kim kötülük işlerse onun mislinden başkasıyla cezalandırılmaz. Erkek veya kadın olsun, mümin olarak kim de iyilik işlerse, işte onlar, içinde hesapsız rızıklandırılacakları cennete girerler.
- 41) Ve: “Ey halkım, nasıl oluyor da ben sizi kurtuluşa çağırırken siz beni ateşe çağırıyorsunuz?” dedi:
- 42) “Beni Allah’ı tanımazdan gelmeye ve hakkında bilgim olmayan şeyleri O’na ortak koşmaya çağırıyorsunuz. (Hâlbuki) ben sizi aziz ve bağışlayıcı olan Allah’a çağırıyorum.
- 43) Şüphesiz beni kendisine çağırdığımızın ne dünyada ne de Ahiret’te dua edilecek bir yanı vardır. Muhakkak ki dönüşümüz Allah’adır. Aşırıya gidenler, işte onlar ateş halkıdır.
- 44) Size ne söylediysem yakında hatırlayacaksınız. Ben işimi Allah’a bırakıyorum. Muhakkak ki Allah, kullarını görendir.”
- 45) Bunun üzerine Allah onu planladıkları kötülüklerden korudu. Azabın en kötüsü de Firavun erkanını kuşattı.

¹⁰ ‘Muhakkak ki ben, o evvelki kavimlerin başlarına gelmiş bir azabın size de geleceğinden korkuyorum.’

¹¹ ‘feryat’

¹² Kur’an’ın bu ayetinden Allah’ın kullarını kendi isteğine göre saptırdığı sonucuna ulaşılamaz. Zira Tefekkür/35:8 vb. ayetlerden de anlaşılabilceği gibi Allah dileyenı saptırır.

Firavun gibi büyüklenip Allah ile mücadele edenlerin akıbeti

46) Sabah-akşam onlara ateş sunulur. Saat'in gerçekleşeceği gün, "Firavun'un çevresini azabın en şiddetlisine sokun!" (denir).

47) Ateşin içinde tartışırken zayıf olanlar büyüklenenlere: "Muhakkak ki biz size uyanlardık. Şimdi ateşten bir kısmını bizden savabilir misiniz?" derler.

48) Büyüklenenler ise: "Hepimiz onun içindeyiz. Muhakkak ki Allah, kullar arasında hükmetti" derler.

49) Ateşin içinde olanlar, cehennem bekçilerine: "Rabbimize dua edin, bizden bir gün (olsun) azabımızı hafifletsin" derler.

50) (Cehennem bekçileri): "Resulleriniz size apaçık delillerle gelmemiş miydi?" derler. (Ateşin içinde olanlar): "Evet" derler. (Cehennem bekçileri): "Öyleyse siz dua edin" derler. Kâfirlerin duası hep boşa gider.

51) Muhakkak ki biz resullerimize ve iman edenlere dünya hayatında ve şahitlerin ayağa kalkacakları günde yardım ederiz.

52) O gün zalimlere mazeretleri fayda sağlamaz. Artık lanet onlarıdır ve yurtların en kötüsü de onlar içindir.

53) Andolsun ki Musa'ya hidayet verdik ve İsrailoğullarını Kitab'a varis kıldık.

54) Akıl sahipleri için hidayet ve hatırlatma olarak...

55) O halde sabret. Allah'ın vaadi gerçektir. Günahın için bağışlanma dile.¹³ Akşam-sabah hamd ile Rabbini tesbih et.

56) Kendilerine gelmiş bir yetki olmaksızın Allah'ın delilleriyle mücadele edenler var ya, işte onların sinelerinde erişemeyecekleri bir büyüklük (hissinden) başka birşey yoktur. O halde sen Allah'a sığın. Muhakkak ki O, işitendir, görendir.

57) Muhakkak ki göklerin ve yerin yaratılması insanın yaratılmasından daha büyüktür. Fakat insanların çoğu bilmezler.

58) Kör ile gören bir değildir. İman eden ve salih işler yapanlar ile kötülük yapanlar da. Pek az öğüt alıyorsunuz.

59) Muhakkak ki Saat gelecektir. Onda tutarsızlık yoktur. Fakat insanların çoğu iman etmezler.

60) Rabbiniz: "Bana dua edin, size icabet edeyim" dedi: "Muhakkak ki bana kulluk etmeye karşı büyüklenenler boyun bükmüş olarak cehenneme gireceklerdir."¹⁴

Büyüklenenler Allah ile bir değildir

61) Allah, kendisinde sükûnet bulmanız için geceyi, görmeniz için de gündüzü kıldı¹⁵. Muhakkak ki Allah insanlara karşı lütuf sahibidir, fakat onların çoğu şükretmezler.

62) İşte her şeyi yaratan Rabbiniz Allah budur. O'ndan başka ilah yoktur. Nasıl da çevriliyorsunuz?

63) İşte Allah'ın delillerini inkâr edenler böyle çevriliyorlar.

¹³ Elçilerin günahsız olmadığına ve her beşer gibi hataları için Allah'tan af dilemesi gerektiğine dair manidar bir ifade.

¹⁴ Bu ayetlerde özellikle Firavun ve etrafındaki kişiler gibi, inananlara karşı büyüklenen ve onlara zulmedenler kast edilmektedir.

¹⁵ 'yarattı'

64) Allah, yeryüzünü yerleşime uygun kılan, gökyüzünü bina eden, sizi şekillendiren, suretlerinizi en güzel yapan ve sizi temiz şeylerle rızıklandırandır. İşte bu, sizin Rabbiniz Allah'tır. Alemlerin Rabbi Allah ne yücedir!

65) O yaşayandır. O'ndan başka ilah yoktur. O halde dini yalnız kendisine has kılarak O'na dua edin. Hamd, alemlerin Rabbi Allah'adır.

66) De ki: "Rabbimden bana açık deliller gelince, muhakkak ki ben Allah'ın dışında dua ettiklerinize kulluk etmekten men edildim ve alemlerin Rabbine teslim olmakla emrolundum.

67) O, sizi (önce) topraktan¹⁶, sonra dölleniş bir yumurtadan, sonra embriyodan, sonra biçimli biçimsiz bir ceninden yaratan, sonra sizi bir çocuk olarak çıkartan ve sonrasında ihtiyarlamamız için kuvvetli çağınıza erdendir. Aranızdan kimini de belirlenmiş bir süreye ulaşması için önceden vefat ettirir. Umulur ki akledersiniz.¹⁷

68) O, hayat veren ve öldürendir. Bir işin olmasına karar verince ona yalnızca 'Ol!' der, o da olur."

69) Allah'ın delilleriyle mücadele edenleri görmedin mi! Nasıl da döndürülüyorlar?

Allah'ın kitaplarını ve peygamberlerini bile bile yalanlayanların akıbeti

70) Kitab'ı ve resullerimizle gönderdiklerimizi yalanlayanlara gelince; yakında bilecekler.

71) Boyunlarında halkalarla ve zincirlerle sürünecekler.

72) Kaynar suyun içinde ve ateşte yakılacaklar.

73) Sonra onlara denilecek: "Nerede ortak koştuklarınız

74) Tanrı'nın dışında?" (Onlar): "Bizden saptılar!" derler: "Hayır, biz önceden bir şeye dua ediyor¹⁸ değilmışiz." Allah, kâfirleri işte böyle saptırır.

75) İşte bu, yeryüzünde haksız yere sevinmeniz ve şımarmanızdandır.

76) İçinde kalıcı olacağınız cehennem kapılarından girin. Büyüklenenlerin yeri ne kötüdür!

77) O halde sabret. Allah'ın vaadi gerçektir. Onlara vaadettiklerimizin bir kısmını sana göstersek de ondan önce seni vefat ettirsek de yine de bize döndürülecekler.

78) Andolsun ki biz senden önce de resuller gönderdik. Onlardan bazısını sana anlattık ve bazısını da anlatmadık. Allah'ın izni dışında bir resul delil getiremez. Allah'ın emri geldiğinde gerçek ile hükmedilir ve işte o anda (hakkı) geçersiz kılmaya (uğraşanlar) hüsrana uğrarlar.

Allah yine delil vermektedir

79) Allah, kimine binesiniz, kiminden de yiyesiniz diye sizin için hayvanlar kılmıştır¹⁹.

80) Sizin için onlarda menfaatler vardır. Onlar üstünde²⁰ gönüllerinizde olan bir ihtiyaca ulaşsınız. Onların ve gemilerin üstünde taşınırsınız.

81) Size delillerini gösteriyor. O halde Allah'ın delillerini nasıl tanımazdan gelirsiniz?

82) Kendilerinden öncekilerin akıbetlerine nazar etmek için²¹ hiç yeryüzünde dolaşmıyorlar mı? (Onların sayıları) bunlardan daha fazla, kuvvetleri ve yeryüzündeki eserleri daha üstündü. Kazandıkları, onlardan hiçbir şeyi savamadı.

¹⁶ Bu ve buna benzer ayetler ele alındığında dölleniş yumurtayı oluşturan sperm ve yumurtanın 'topraktan' yaratıldığı gözlemlenmektedir. Zira insana yemesi için verilen rızıklar topraktan gelmektedir.

¹⁷ Reenkarnasyon.

¹⁸ 'yalvarıp yakarıyor'

¹⁹ 'yaratmıştır'

²⁰ 'Onlar aracılığıyla'

83) Resulleri onlara delillerle geldiğinde kendilerinde olan²² bilgiden dolayı sevindiler. (Fakat alaya almakta oldukları şey onları kuşattı.

84) Azabımızı gördüklerinde: “Bir olan Allah’a iman ettik ve O’na ortak koştığımız şeyleri de reddediyoruz” derler.

85) Fakat azabımızı gördükleri zamanki imanları, onlara fayda sağlamadı. Bu, Allah’ın kulları arasında süregelen sünnetidir. İşte kâfirler o anda hüsrana uğramışlardır.

²¹ ‘Kendilerinden öncekilerin akıbetlerinden ibret almak için’

²² ‘sahip oldukları’

41. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Kur'an'ın Allah tarafından indirilmiş olması

1) Ha, Mim.

2) Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden'den indirilmiştir.

3) Bilen bir topluluk için ayetleri açıklanmış Arapça bir okuma metnidir.

4) Müjdeleyici ve uyarıcı. Ama onların çoğu yüz çevirirler ki işitmesinler.²

5) “Bizi kendisine çağırdığın şeye karşı kalplerimiz kılıflar içindedir, kulaklarımızda bir ağırlık, bizimle senin aranda bir perde vardır. Sen yapacağını yap, biz de yapmaktayız³” dediler.

6) De ki: “Ben ancak sizin gibi bir beşerim.⁴ Bana ilahınızın sadece bir tek ilah olduğu vahyediliyor. O halde O'na doğrulun ve O'ndan bağışlanma dileyin. Müşriklere yazıklar olsun.”

7) Onlar zekâtı vermezler, Ahiret'i de tanımazdan gelirler.

8) İman eden ve salih işler yapanlara kesintisiz bir ödül vardır.

Kur'an, her şeyi yaratan Allah'ı insanlara tanıtan kitaptır

9) De ki: “Siz yeryüzünü iki günde yaratana tanımazdan geliyor ve O'na eşler mi koşuyorsunuz? O, alemlerin Rabbidir.

10) Ve orada, üstünden denge unsurları var etti, orayı bereketli kıldı ve içinde soranlar⁵ için eşit olmak üzere dört günde⁶ rızıklar takdir etti.

11) Sonra duman halinde olan göğe yönelip ona ve yeryüzüne: “ister gönüllü ister gönülsüz gelin” dedi. (Onlar): “Gönüllü geldik” dediler.

12) Böylece onları iki günde, yedi gök olarak tayin etti ve her bir semaya emrini vahyetti. Ve en aşağı göğü de lambalarla süsledik ve korumaya aldık. Bu, aziz ve (her şeyi) en iyi bilenin takdiridir.

Kur'an'ın hakikatini örtmeye çalışanlara uyarı

13) Eğer yüz çevirirlerse “Ben sizi Ad ve Semud (halkı)nın yıldırımlarına benzer bir yıldırımla uyardım” de.

14) Onlara önlerinden ve arkalarından “Yalnızca Allah'a kulluk edin!” diyen resuller geldiğinde: “Rabbimiz isteseydi melekler gönderirdi. Biz kendisiyle gönderildiğinizi tanımıyoruz” dediler.

15) Ad (halkı)na gelince; (onlar) yeryüzünde haksız yere büyüklendiler ve “Bizden kuvvetçe daha şiddetli kim var?⁷” dediler. Onları yaratan Allah'ı görmediler mi? O,⁸ kendilerinden kuvvet bakımından daha şiddetlidir. Onlar delillerimizi inkâr ediyorlardı.

¹ TANRI'NİN KİTABI SURESİ

² Kur'an'ın bir kişiye doğruluk rehberi olabilmesi için ilk şart; kişinin öncelikle okunan metni dinlemeye değer bulmasıdır. Dinlemeden, anlamadan yüz çevirmek ise en temel medenî davranıştan yoksun olmaktadır.

³ ‘Sen (ne istersen) yap, biz (istediğimizi) yapıyoruz’

⁴ Kur'an'a göre, hadislerde anlatılanların aksine Muhammed'in doğüstü güçleri olmadığına dair bir kanıt.

⁵ ‘eşit paylaşmak üzere arayıp isteyenler’

⁶ ‘Yewm’ kelimesi ‘gün, evre, dönem’ gibi anlamlara gelmektedir. ‘Muhakkak ki Allah katında bir gün, sizin saymanızla bin yıl gibidir’ (Ritüelsiz/22:47) ayeti de unutulmamalıdır.

⁷ ‘Bizden daha kuvvetli kim var?’

⁸ ‘O, kendilerinden daha kuvvetlidir’

16) Biz de onların üzerine dünya hayatında rezillik azabını tattırmak için bahtsız günlerde⁹ sert bir rüzgâr¹⁰ gönderdik. Ahiret azabı daha rezildir ve onlara yardım da edilmeyecektir.

17) Semud (halkı)na gelince; biz onlara yolu gösterdik fakat körlüğü hidayete tercih ettiler. Bunun üzerine kazanmakta olduklarından ötürü aşağılayıcı bir azabın yıldırımını onları yakalayiverdi.

18) İman edenleri ve bilinç sahiplerini kurtardık.

19) O gün, Allah'ın düşmanları ateşe doğru toplanır ve hemen sevk edilirler.

20) Nihayet oraya geldiklerinde kulakları, gözleri ve ciltleri¹¹ yapmakta oldukları hakkında aleyhlerine şahitlik ederler.

21) Ve kendi uzuvlarına: “Neden aleyhimize şahitlik ettiniz?” derler. (Uzuvları): “Her şeyi konuşuran Allah bizi de konuştu. Sizi ilk defa o yarattı ve O'na döndürülüyorsunuz” derler.

22) Siz, kulaklarınız, gözleriniz ve uzuvlarınızın aleyhinize şahitlik edeceğinden sakınmıyordunuz. Aksine, yaptıklarınızın çoğunu Allah'ın bilmediğini zannediyordunuz.

23) Rabbiniz hakkında zannettiğiniz işte bu zannınız¹² sizi perişan etti. Böylelikle hüsrana uğrayanlardan oldunuz.”

24) Eğer sabredebilirdilerse onların yeri ateştir. Eğer (durumlarını) düzeltmek isterlerse, artık onlar düzeltebilecek olanlardan değildirler.

25) Onlara, önlerinde ve arkalarında olanı¹³ kendilerine süslü gösteren bir takım arkadaşlar atadık. (Sonunda) kendilerinden önce gelip geçmiş cin ve insan topluluklarına ait söz¹⁴ kendileri için hak oldu¹⁵. Muhakkak ki onlar hüsrana uğramış olanlardır.

26) Küfürde direnenler: “Bu okuma metnini dinlemeyin, onun hakkında boş sözler konuşun¹⁶. Olur ki üstün gelirsiniz” dediler.

27) Artık muhakkak ki küfürde direnenlere şiddetli bir azap tattıracağız ve onları yaptıklarının en kötüsüyle cezalandıracağız.

28) İşte bu, Allah'ın düşmanlarının cezası olan ateştir. Ayetlerimizi inkâr etmenin bir cezası olarak orası onların kalıcı yurdu olacaktır.

29) Küfürde direnenler: “Rabbimiz, cinlerden ve insanlardan bizi saptıranları bize göster, onları ayaklarımızın altına alalım da en aşağılıklardan olsunlar” dediler.

Kur'an'a uyup Rabbine kavuşanların durumu

30) Muhakkak ki “Rabbimiz Allah'tır” deyip dosdoğru olanların üzerlerine melekler iner ve: “Korkmayın, üzülmeyin ve size vaadolunan cennetle müjdelenin” (derler):

⁹ ‘bahtsız bir sezonda’

¹⁰ ‘kasırga’

¹¹ ‘uzuvları’

¹² ‘beslediğiniz bu zannınız’

¹³ ‘geçmişlerini ve geleceklerini’

¹⁴ ‘hüküm’

¹⁵ ‘gerçekleşti’

¹⁶ ‘dayanak olmaksızın uydurmalar yapın’ anlamında. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de Kur'an'ı değersiz kılmaya çalışanlar, Kitab'ın içinde (fihi) bir takım çelişkiler olduğunu ya da Kur'an'ın eski kutsal metinlerden aparma olduğunu iddia ederek, kişisel çıkarlarına uymadığı için, bile bile, Allah'ın ayetlerini örtterek Kur'an'ı inkâr etmektedirler.

31) “Biz dünya hayatında da, Ahiret’te de sizin dostlarımızız. Orada canınızın çektiği ne varsa sizin içindir¹⁷ ve ne isterseniz orada sizin için vardır.

32) Bağışlayan ve Merhamet Eden’den bir ağırlanma olarak...

33) Allah’a çağırın, salih işler yapan ve: “Muhakkak ki ben teslim olanlardanım” diyenden daha güzel sözlü kimdir?

34) İyilik ve kötülük bir değildir. (Kötülüğü) en güzel şekilde sav. O zaman seninle arasında düşmanlık olan kimse adeta sıcak bir dost olur.

35) Buna, sabredenlerden başkası nail olamaz. Buna, büyük nasibi olanlardan başkası nail olamaz.

36) Eğer seni şeytandan bir fısıltı dürterse Allah’a sığın. Muhakkak ki O, işitendir, bilendir.

Allah’ı tanıtan Kitap O’nu tanıtmaya devam ediyor

37) Gece, gündüz, güneş ve ay O’nun delillerindedir. Hürmeti güneşe ve aya göstermeyin. Eğer kulluk ediyorsanız hürmeti onları yaratan Allah’a gösterin.

38) Eğer büyüklenirlerse, Rabbinin yanındakiler gece-gündüz O’nu tesbih ederler ve onlar usanmazlar.

39) O’nun delillerindedir; sen yeryüzünü solgun halde görürsün, üzerine su indirdiğimizde hareketlenip kabırır. Muhakkak ki ona hayat veren, ölümlere de hayat verir. Muhakkak ki O, her şeye güç yetirendir.

Kur’an’ı örtmeye çalışanlar

40) Delillerimiz hususunda çarpıtma yapanlar bizden gizli kalmazlar. Öyleyse ateşe atılan mı daha hayırlıdır yoksa Kıyamet Günü güvenle gelen mi? İstedığınızı yapın, muhakkak ki O, yaptıklarınızı görendir.

41) Onlar kendilerine gelen Hatırlatma’yı tanımazdan geldiler. Oysa o, üstün bir Kitap’tır.

42) Batıl ona önünden de gelemez, arkasından da.¹⁸ Hikmet ve hüküm sahibi olan ve hamd edilen tarafından indirilmiştir.

43) Sana söylenen, senden önceki resullere söylenmiş olandan başkası değildir. Muhakkak ki Rabbin hem bağışlama sahibi, hem acıklı bir azap sahibidir.

44) Biz onu yabancı dilde bir okuma metni kılsaydık: “Onun ayetleri açıklanmalı değil miydi?” derlerdi. Yabancı dil olsun, Arapça olsun, de ki: “O, iman edenler için bir hidayet ve şifadır. İman etmeyenlere gelince; (onların) kulaklarında bir ağırlık vardır ve onlara uzak bir yerden sesleniliyor gibi o (Kur’an) onlara kapalıdır.

¹⁷ ‘Orada sizin için canınız ne çekerse vardır.’

¹⁸ “Min beyne yedey-hi,” yani ‘onun elleri arasında’ tabiriyle Kur’an’dan önceki kutsal metinler kastedilmektedir. “Halfi-hi,” yani ‘onun arkasında’ tabiriyle de Kur’an’dan sonra yazılan hadis, menkıbe ve buna benzer dinde kaynak olmayan kitaplar kastedilmektedir. Kur’an ayetleri, ne kendinden önceki veya sonraki kitaplar yoluyla, ne de ayetlerinin birbirini neshettiği ya da bazı hükümlerinin tarihsel olduğu ve bu sebeple genelgeçer olmadığı iddiasıyla boşa çıkarılabilir. Kur’an, bu çabaların geçersiz olduğunu, Kur’an’ın hiçbir şekilde boşa çıkartılamayacağını, çünkü Kitab’ın dinde tek hüküm koyucu, zatı ve sıfatlarıyla övgüye layık olan Yüce Allah tarafından gönderildiğini ve yine O’nun tarafından korunduğunu beyan etmektedir (Bknz. Ötelerden Müdahale/15:9). Allah geçmişte olduğu gibi günümüzde de insanların Kitab’a hangi amaçla yaklaşacaklarını zaten biliyordu.

45) Andolsun ki Musa'ya Kitab'ı verdik fakat onda ihtilaf edildi. Şayet Rabbinin önceki sözü olmasaydı aralarında iş bitirilmiş olurdu. Muhakkak ki onlar bunun hakkında tutarsız bir şüphe içindeler.

46) Kim salih bir iş yaparsa kendine ve kim kötülük ederse de aleyhinedir. Rabbin kullara zulmedici değildir.

47) Saat'in bilgisi O'na havale edilir. O'nun bilgisi olmaksızın hiçbir meyve tomurcuğundan çıkmaz, hiçbir dişi gebe kalmaz ve doğurmaz. Onlara: "Ortaklarım nerede?" diye seslenildiği gün, (onlar): "Sana itiraf etmekteyiz ki bizden buna şahit yoktur"¹⁹ derler.

48) Önceden yalvardıkları onlardan sapar²⁰ ve sığınılacak bir yerleri olmadığını anlarlar.

Kur'an, insanın nankör yanını anlatıyor

49) İnsan hayır istemekten usanmaz. Kendisine bir kötülük dokunsa (hemen) karamsarlığa ve umutsuzluğa kapılır.

50) Eğer kendisine dokunan bir zarardan sonra ona tarafımızdan bir rahmet tattırsak mutlaka: "Bu benimdir"²¹, Saat'in kopacağını da zannetmiyorum. Rabbime döndürülsem bile muhakkak ki O'nun katında benim için daha güzel şeyler vardır" der. Andolsun ki nankörlere yaptıklarını haber vereceğiz ve onlara şiddetli azaptan tattıracağız.

51) İnsanı nimetlendirdiğimizde yüz çevirir ve yan çizer. Kendisine bir kötülük dokunduğunda ise çokça dua eder.

Kur'an'ın Allah'ın kelamı olduğu gelecekte apaçık belli olacaktır

52) De ki: "Ya (bu Kitap) Allah katından ise, sonra siz onu tanımazdan geldiyseniz? Ondan uzak bir ayrılık içinde olandan daha sapmış kimdir, gördünüz mü?"

53) Ufuklarda²² ve kendi nefislerinde onlara delillerimizi göstereceğiz ki onun gerçek olduğu iyice belli olsun. Rabbinin her şeye şahit olması yetmez mi?

54) İyi bilin ki (aslında) onlar Rablerine kavuşmaktan şüphe içindeler. İyi bilin ki O, her şeyi kuşatandır.

¹⁹ 'İtiraf ediyoruz ki bizden buna şahit(lik edecek) yoktur.'

²⁰ 'onları yüzüstü bırakır'

²¹ 'Bu benim hakkımdır'

²² 'gelecekte.' Kur'an'ın Allah tarafından gönderildiğinin ispatı olacak 19 mucizesinin gelecekte meydana geleceğine dair işaret. Konu ile ilgili Tevhit/10:39, Büyük İşaret/9:124 vb. ayetleri ve dip notlarını okuyunuz.

42. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Allah'ın büyüklüğü

1) Ha, Mim.

2) 'Ayn, Sin, Qaf.

3) Aziz, hikmet ve hüküm sahibi olan Allah, sana ve senden öncekilere işte böyle vahyettmektedir.

4) Göklerde ve yerde ne varsa O'nundur. O yücedir, uludur.

5) Neredeyse gökler üstlerinden parçalanacak. Melekler de Rablerini hamd ile tesbih ederler ve yeryüzünde olanlar için bağışlanma dilerler. İyi bilin ki Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

6) O'ndan başka veliler edinenlere gelince, Allah onları kollamaktadır. Sen, onların üzerine bir vekil değilsin.

7) Sana, şehirlerin anasını ve çevresindekileri uyarman için Arapça bir okuma metnini işte böyle vahyettik. Bir fırkanın cennette bir fırkanın ise ateşte olacağı, kendinde bir tutarsızlık olmayan toplanış günü hususunda uyarman için...

8) Eğer Allah isteseydi muhakkak ki onları tek bir ümmet yapardı, fakat rahmetine dileyenleri dahil edecek. Zalimlerin ise ne bir dostu ve ne bir yardımcısı vardır.

9) Yoksa onlar, O'nun dışında dostlar mı edindiler? Oysaki Allah; dost olan O'dur, ölüleri dirilten O'dur. O her şeye güç yetirendir.

10) İhtilafa düştüğünüz herhangi bir şey varsa hükmü Allah'a aittir.² İşte Rabbim Allah budur. O'na tevekkül ettim, O'na içten yönelirim.

11) Göklerin ve yerin yaratıcısı... Sizin için kendinizden eşler, hayvanlardan da çiftler varetmiştir. Sizi orada üreten O'dur. O'nun benzeri hiçbir şey yoktur. O, işitendir, görendir.

12) Göklerin ve yerin anahtarları O'ndadır. Allah, istediğine ve dileyene rızkı yayar ve ölçüler.³ O, her şeyi bilendir.

Muhammed'e düşen vazife

13) Nuh'a; "Dini ayakta tutun ve onda fırkalara ayrılmayın" diye dinden tavsiye ettiğini, sana vahyettiğimizi ve İbrahim'e, Musa'ya ve İsa'ya tavsiye ettiğimizi sizin için bir kanun kıldı. Kendilerini çağırdığın şey müşriklere büyük⁴ geldi. Allah dilediğini kendisine seçer ve gönülden yöneleni kendisine iletir.

¹ TANRI'NIN BÜYÜKLÜĞÜ SURESİ

² Çeşitli insan gruplarının aralarında bazı konularda anlaşamaması Allah'ın yarattığı doğal sistemdeki özgür iradeyle bağlantılıdır. Yüksek akıl seviyesindeki insanların bazı konularda birbirlerinden farklı düşünmesi, Allah'ın insanlara bahsettiği özgürlükten kaynaklanmaktadır. Bunun yanında, Allah'ın Delilleri/30:22 ayetinde de belirtildiği gibi, insanların birbirleri arasındaki farklılıkları sadece fikrîsel de değildir. Söz konusu ayette, onların renklerinin ve dillerinin farklı olmasından bahsedilir ve bunun, Allah'ın yaratmasındaki üstünlüğüne bir örnek teşkil ettiği vurgulanır. Allah'ın insanlardan beklediği ise, aralarındaki bu fiziksel, kültürel ve/veya ideolojik farklılıkların onları birbirleriyle savaşa götürmemesi, bilakis, kötülüğü emreden nefislerini irade güçleriyle bastırarak birbirleriyle barış içinde yaşamalarıdır.

³ 'Allah, dilediği kimse için rızkı arttırır ve(ya) kısar.'

⁴ 'ağır'

14) Onlar, kendilerine bilgi geldikten sonra aralarındaki aşırılığın dışında (bir sebepten ötürü) fırkalara ayrılmadılar. Şayet belli bir süreye kadar Rabbinin önceki bir kelimesi⁵ olmasaydı aralarında iş bitirilmiş olurdu. Muhakkak ki onlardan sonra Kitab'a varis kılınanlar ondan yana tutarsız bir şüphe içindeler.

15) Öyleyse sen, davet et ve emrolunduğun gibi dosdoğru ol. Onların arzularına uyma ve: "Ben, Allah'ın bana Kitap'tan indirdiğine iman ettim ve aranızda adil olmakla emrolundum" de. Allah, bizim Rabbimiz ve sizin Rabbinizdir. Bizim yaptıklarımız bize, sizin yaptıklarınız sizindir. Bizimle sizin aranızda tartışma yoktur. Allah aramızı birleştirecektir.⁶ Dönüş O'nadır.⁷

16) Kendisine icabet olunduktan sonra⁸ Allah hakkında tartışanların delilleri Allah katında batıldır. Onların üzerinde bir gazab vardır ve şiddetli azab onlaradır.

17) Allah, Kitab'ı bir gaye ve ölçüyle indirmiştir.⁹ Ne bilirsin, belki Saat yakındır.

18) Onda acele edenler, ona iman etmeyenlerdir. İman edenler ise ondan korkarlar¹⁰ ve onun gerçek olduğunu bilirler. İyi bilin ki Saat hakkında tartışanlar uzak bir sapmışlık içindeler.

19) Allah, kullarına karşı lütuf sahibidir; istediğini ve dileyeni rızıklandırır. O, güç sahibidir, azizdir.

20) Kim Ahiret ekinini isterse biz ona ekininde arttırma yaparız ve kim dünya ekinini isterse ona da ondan veririz. Onun Ahiret'te bir nasibi yoktur.

21) Yoksa onların Allah'ın izin vermediklerini kendilerine dinde kanun yapan ortakları mı var? Eğer ayırım sözü olmasaydı aralarında hüküm verilmişti. Muhakkak ki zalimler için acıklı bir azap vardır.

22) Zalimleri, kazandıklarından ötürü korkmuş görürsün. O (yaptıkları) üstlerine çökmüştür. İman eden ve salih işler yapanlar ise cennetin ravzalarındadır, Rableri katında her istedikleri onlarıdır. Büyük lütuf işte budur!

23) İşte bu, Allah'ın iman eden ve salih işler yapan kullarını müjdelediği şeydir. De ki: "Ben yakınlık sevgisi dışında size bir ücret sormuyorum¹¹." Kim bir iyilik kazanırsa¹² biz ondaki iyiliği arttırırız. Muhakkak ki Allah bağışlayandır, karşılık verendir.

Allah'ın büyüklüğü

24) Yoksa: "Allah hakkında yalan iftira etti" mi diyorlar? Allah isterse senin kalbini de mühürler. Allah batılı mahveder ve sözleriyle hakkı yerine getirir. Muhakkak ki O, sinelerdekini bilendir.

⁵ Kur'an'î eshatoloji. Ayette "kalimatun," yani 'kelime' ifadesi geçmektedir ve bu doğrudan 'Allah'ın kelimesi' olması ve İbrahimî dinleri birleştirme misyonu itibariyle İsa'yı işaret etmektedir (Birliğe Davet/10:38, Allah'ın Evlatsızlığı/43:33, vb.).

⁶ Muhammed'e, Ehli Kitap ile artık tartışmaması gerektiği emrediliyor, zira onların Kur'an'ı kabulü gelecekte meydana gelecek ve İbrahimî dinler birleşecektir (Tevhit/10:39, vb. ayetler).

⁷ Bu ayet Kur'an'daki dinin insanlar arasında barışı tesis etmeye azamî derecede gayret ettiği gösteresidir. İnsanlar, Allah'ın gönderdiği din ile aralarında barışı tesis ederlerse farklılıklardan ötürü birbirleriyle savaşmazlar. Bütün insanları farklı farklı yaratan Allah, hepsinin bir araya gelip birbirlerinin haklarına ve fikirlerine saygı duyarak kardeşçe yaşamalarını istemektedir.

⁸ 'Daveti kabul edildikten sonra'

⁹ Kur'an'ın gelecekte belirecek matematiksel mucizesine işaret.

¹⁰ 'sakınırlar'

¹¹ 'sizden bir ücret istemiyorum'

¹² 'yaparsa'

- 25) Kullarından pişmanlıkları kabul eden, kötülükleri bağışlayan ve yaptıklarınızı bilen O'dur.
- 26) O, iman eden ve salih işler yapanlara icabet eder ve onlara kendi lütfundan arttırır. kâfirlere gelince; onlar için şiddetli bir azap vardır.
- 27) Eğer Allah, kulları için rızıkı yaysa¹³ muhakkak ki yeryüzünde aşırılık ederlerdi. Fakat istediği bir ölçüde indiriyor. Muhakkak ki O, kullarından haberdardır, görendir.
- 28) Onlar ümit kestikten sonra yağmuru indiren ve rahmetini yayan O'dur. O, dosttur, hamde layık olandır.
- 29) Göklerin, yerin ve bu ikisinde yaydığı canlıların yaratılışı O'nun delillerindedir. O, istediğinde onları toplamaya güç yetirendir.
- 30) Size isabet eden bir musibet, ellerinizin kazandıklarından dolayıdır.¹⁴ Çoğunu da affeder.
- 31) Siz yeryüzünde kaçacak değilsiniz.¹⁵ Allah'ın dışında bir veliniz ve yardımcınız yoktur.
- 32) Denizde dağlar gibi seyreden gemiler de O'nun delillerindedir.¹⁶
- 33) İsterse rüzgârı sakinleştirir de sırtında hareketsiz kalıverirler.¹⁷ Muhakkak ki bunda sabredip şükredenler için deliller vardır.
- 34) Veya kazandıklarından dolayı onları helak eder, çoğunu da affeder.
- 35) Delillerimiz hakkında mücadele edenler bilsinler ki onlar için kaçacak yer yoktur.
- Müminler Allah'ın büyüklüğüne göre davranırlar**
- 36) Size verilen şeyler dünya hayatının geçimliğidir. Allah katında olanlar ise, iman edenler ve Rablerine tevekkül edenler için daha hayırlı ve kalıcıdır.
- 37) (Onlar) günahların büyüklerinden ve sınırı aşmaktan kaçınırlar. Onlar öfkelenedikleri zaman da bağışlarlar.
- 38) Rablerinin (davetine) icabet ederler, salâti ayakta tutarlar, işlerini aralarında danışırlar ve kendilerine rızık olarak verdiklerimizden infak ederler.
- 39) Onlara karşı aşırılığa gidildiğinde aralarında yardımlaşırırlar¹⁸.
- 40) Bir kötülüğün cezası ona eşit bir kötülüktür. Kim affeder ve ıslah ederse onun ödülü Allah'a aittir. Muhakkak ki O, zalimleri sevmez.
- 41) **Muhakkak ki kim zulmettikten¹⁹ sonra yardım edilirse²⁰, artık onlar için aleyhlerinde bir yol yoktur.²¹**
- 42) Yol, ancak insanlara zulmedenler ve yeryüzünde haksız yere aşırılık edenlerin aleyhlerinedir. İşte bunlar için acıklı bir azap vardır.

¹³ 'arttırsa'

¹⁴ Karma

¹⁵ Musibetten kaçış ihtimali yok.

¹⁶ Dağların gözle görüldüğü gibi sabit olmadığı, 'tabaka tektoniği' şeklinde adlandırılan bilimsel bir bulguyu akla getirmektedir.

¹⁷ "(Allah) isterse rüzgârı durdurur da o (gemiler denizin) sırtında duruverirler."

¹⁸ 'kenetlenirler'

¹⁹ 'bir kötülük yaptıktan'

²⁰ affedilirse

²¹ Bu ayet geleneksel meallerde : 'Kim zulme uğradıktan sonra hakkını savunursa, artık onlar için aleyhlerinde bir yol yoktur' şeklinde çevirilmektedir. Kanaatimizce burada zulme uğrayan değil, suç işlemiş kişiden bahsedilmektedir. Zira bir önceki ayette suç işleyenin bağışlanmasından söz edilmektedir. Bir sonraki ayette de toplumun geneline kastedilerek işlenmiş büyük suçların bu affa dahil olmadığı vurgulanmaktadır.

43) Kim sabreder ve bağışlarsa, muhakkak ki bu, azme dayanan bir iştir.

44) **Kim Allah hakkında sapıtırsa** artık O'ndan sonra onun bir velisi olmaz. Azabı gördüklerinde zalimlerin: “Dönüş için bir yol yok mudur?” dediklerini görürsün.

45) Ona²² sunulurken, aşağılıktan tevazu içinde²³ yandan²⁴ gizli gizli baktıklarını görürsün. İman edenler: “Asıl ziyana uğrayanlar Kıyamet Günü hem kendilerini hem ailelerini ziyana uğratanlardır. Dikkat edin, muhakkak ki zalimler sürekli bir azap içindedir” derler.

46) Onlara Allah'ın dışında yardım edecek veliler yoktur. **Kim Allah hakkında sapıtırsa** artık onun için bir yol yoktur.

İnsanların inkârı, Allah'ın büyüklüğüne zarar vermez

47) Allah'tan geri çevrilmesi olmayan bir gün gelmeden önce Rabbinize icabet edin. O gün sizin için ne sığınılacak bir yer ve ne de inkâr²⁵ ihtimal vardır.

48) Eğer yüz çevirirlerse, biz seni onların üzerine koruyucu olarak göndermedik. Sana (düşen) tebliğden başkası değildir. Muhakkak ki biz insana tarafımızdan bir rahmet tattırdığımızda ona sevinir. Eğer onlara kendi ellerinin takdim ettikleri dolayısıyla bir kötülük isabet ederse, (bu durumda) insan muhakkak ki nankörleşir.

49) Göklerin ve yerin hükümdarlığı Allah'a aittir. İstedliğini yaratır. İstedğine dışiler bağışlar, istediğine erkekler bağışlar,

50) veya onları erkekler ve dışiler olarak çift kılar. İstedliğini de kısır kılar. Muhakkak ki O, bilendir, güç yetirendir.

Allah, istediği kulu ile irtibata geçer

51) Bir beşer için Allah'ın ona konuşması, vahiy (aracılığıyla) veya perde arkasından veya bir resul göndererek kendi izniyle istediğini vahyetmesi dışında olmaz. Muhakkak ki O yücedir, hikmet ve hüküm sahibidir.

Muhammed, kendisine Kur'an vahyedilmeden önce imandan habersizdi

52) Böylece sana da emrimizden bir ruh vahyettik. Sen kitap nedir, iman nedir bilmezdin.²⁶ Fakat onu bir ışık kıldık; onunla kullarımızdan istediğimizi hidayete erdiririz.²⁷ Muhakkak ki sen dosdoğru yola iletiyorsun.

53) Göklere ve yerde bulunanların tümü kendisine ait olan Allah'ın yoluna. İyi bilin ki işler Allah'a döner.

²² ‘O azaba’

²³ ‘başlarını eğmiş’

²⁴ ‘göz ucuyla’

²⁵ ‘Yok olmaya.’ İnsanlığa karşı büyük zulümler işlemiş kişiler sonsuz cehennem azabına çarptırılacaklardır ve onlara orada yok olma imkânı verilmeyecektir.

²⁶ Geleneksel İslam Dini'nin öğretilerinin tam aksine, Kur'an, Muhammed'in vahiy öncesi kitaptan ve imandan habersiz yaşayan bir insan olduğunu belirtmektedir.

²⁷ Bu surenin 8. ayetinde Allah'ın hidayetinin kişinin kendi istek ve gayretiyle doğru orantılı olduğu belirtilmiştir. Allah için herkesin bir anda mümin olması hiç de zor değildir. Ancak O, hidayetini hak edenlere verir (Tevazudaki Başarı/28:56).

43. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Allah, her şeyin yaratıcısı olarak bilinendir

1) Ha, Mim.

2) Apaçık Kitab'a andolsun.

3) Muhakkak ki onu Arapça bir okuma metni kıldık. Umulur ki akledersiniz.

4) Muhakkak ki o, katımızda olan Genel Kitap'tadır, yücedir, hikmet ve hüküm içerir.

5) Siz, aşırıya giden bir topluluksunuz diye Hatırlatma'yı size sunmaktan vaz mı geçelim?

6) Oysa biz, öncekiler içinde nice nebiler gönderdik.

7) Onlara hiçbir nebi gelmedi ki onunla alay etmiş olmasınlar.

8) Biz de onlardan daha şiddetli² olanları bir yakalayışla helak ettik. Öncekilerin örneği geçti.

9) Andolsun ki onlara: "Gökleri ve yeri kim yarattı?" diye sorsan, muhakkak ki: "Onları aziz (olan) bilge yarattı" derler.

10) O, yeryüzünü sizin için bir beşik kıldı ve doğru gidesiniz diye yeryüzünde size yollar kıldı.³

11) O, gökten belirli bir miktar su indirir ve onunla ölü bir beldeyi diriltir. (Siz de) işte böyle çıkarılacaksınız.

12) O, bütün çiftleri yarattı, sizin için gemilerden ve hayvanlardan bineceğiniz (şeyleri) var etti⁴.

13) O(nların) sırtına kurulmanız ve sonra da kurulduğunuzda Rabbinizin nimetini hatırlamanız ve: "Bu(nları) bize boyun eğdiren münezzehdir! Yoksa biz bu(nları kendimize) yanaştıramazdık (bile)" demeniz için

14) ve "Muhakkak ki biz Rabbimize döndürüleceğiz" (demeniz için).

Allah'a bir takım evlatlar yakıştıranlar

15) (Buna rağmen) kullarından bir kısmını O'nun bir parçası kıldılar⁵. Muhakkak ki insan apaçık bir nankördür.

16) Yoksa O, yarattıklarından kızları edindi ve oğulları size mi seçti?

17) Onlardan biri, Karşılıksız Gözeten'e yakıştırdığı (o kız çocuğu) ile müjdelendiği zaman yüzü kararır, yutkunur durur

18) veya "süsler içinde yetiştirilen (bir kız mı!)" diye hayıflanır). O, açık olmayan bir tartışmanın⁶ içindedir.

19) Onlar Karşılıksız Gözeten'in kulları olan melekleri dişiler kıldılar. Onların yaratılışlarına şahit mi oldular? Şahitlikleri yazılacak ve (bundan) sorulacaklar.

20) "Karşılıksız Gözeten isteseydi biz onlara kulluk etmezdik" dediler. Bu hususta onların bir bilgisi yoktur. Onlar ancak varsayıyorlar.

¹ **TANRI'NIN EVLATSIZLIĞI SURESİ:** Bu surenin temel konusu, Allah'ın kızları veya oğulları olduğu yönündeki inançların tamamen reddedilişidir.

² 'güçlü, üstün'

³ 'yarattı'

⁴ 'var edendir'

⁵ 'saydılar'

⁶ 'açık olmayan bir tartışma' yani 'iç çatışma.'

- 21) Yoksa biz onlara bundan önce bir kitap verdik de ona mı tutunuyorlar?
- 22) “Hayır! Onlar: “Biz atalarımızı bir gelenek üzerinde bulduk ve biz onların izi üstünde yol tutuyoruz” dediler.
- 23) İşte böyle; senden önce de herhangi bir beldeye bir uyarıcı göndermiş olmayalım ki oranın önde gelenleri: “Muhakkak ki biz atalarımızı bir gelenek üzerinde bulduk ve biz onların izlerine uyanlarız” demiş olmasınlar.
- 24) (O uyarıcılardan her biri): “Ya ben size, atalarınızı üzerinde bulduğunuz şeyden daha doğrusunu getirdiysem?” demiştir. (Onlar da): “Gerçek şu ki biz, kendisiyle gönderildiğiniz şeyi tanımayanlarız” demişlerdir.
- 25) Böylece onlardan intikam aldık. Yalancılardan akıbetinin nasıl olduğuna bak.

İbrahim’in öğretisi yegâne örnektir

26) Hani İbrahim babasına ve kavmine: “Ben sizin kulluk ettiklerinizden uzağım” demişti:

27) “Beni yaratanın dışında... Muhakkak ki O, beni hidayete erdirecektir”

28) Bunu sonrakiler için belki dönerler diye kalıcı bir kelime kıldı.

29) Fakat onları ve atalarını, kendilerine hak ve apaçık bir resul gelinceye kadar geçindirdim.

30) Kendilerine hak gelince de: “Bu bir sihirdir, biz onu tanımayanlarız” dediler.

Muhammed’e, herkesçe bilinen bir insan olmadığı için iman etmiyorlar

31) Ve: “Bu okuma metni şu iki beldeden⁷ büyük⁸ bir adama indirilmeli değil miydi?” dediler.

32) Rabbinin rahmetini onlar mı paylaşıyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında paylaşan biziz ve birbirlerine amade kılmak için⁹ bazılarını diğerlerine derece bakımından üstün kılan (yine biziz).¹⁰ Rabbinin rahmeti onların topladıklarından daha hayırlıdır.

İnsanlar tek bir dinde birleşecekler

33) **Eğer insanlar tek bir topluluk olacak olmasaydı¹¹** Karşılıksız Gözetin’e karşı küfür içinde olanların evlerine gümüşten tavanlar ve üzerlerine çıkacakları merdivenler yapardık;

34) evlerine kapılar ve yaslanacakları koltuklar,

35) ve süsler. Tüm bunlar sadece dünya hayatının geçimliğidir¹². Ahiret ise Rabbin katında bilinç sahipleri içindir.

Allah’ın öğütlerini tanımazdan gelen kişi şeytanın arkadaşı olur

36) Kim Karşılıksız Gözetin’in öğüdüne karşı gece olursa¹³ ona şeytanı sardırırız¹⁴. Artık o, onun yakını olur.

⁷ ‘iki beldenin birinden’

⁸ ‘tanınmış, herkesçe tanınan’

⁹ ‘iş gördürmek’

¹⁰ Dünya hayatında bazı insanların diğerlerine göre liderlik, önderlik, patronluk gibi yetenekler bakımından üstün oldukları tartışılmaz bir gerçektir. Fakat bu durum sadece dünya hayatı için geçerlidir. Bu üstünlük, Ahiret’te kesinlikle geçerli olmayacaktır. Kıyamet Günü, Allah huzurunda bütün insanlar eşittir.

Burada çok önemli bir husus da şudur: Kur’an sürekli olarak maddî imkanlar açısından üstün olan insanları muhtaç olan insanlara yardım etmeye davet etmekte, kendileri için çalışan insanlara karşı da yardımsever ve adil olmaya teşvik etmektedir. Böyle yapmayanların Ahiret’ten bir nasibi olmayacağı sonucu ile de onları tehdit etmektedir.

¹¹ **Kur’an’ı eshatoloji. ‘Eğer insanlar (gelecekte) bir tek topluluk olacak olmasaydı’ manasında. İnsanlar geçmişte olduğu gibi gün itibarıyla de bir tek ümmet değildir. Fakat Allah’ın onların tek bir ümmet olacağı hakkında verilmiş bir sözü vardır (Bknz. Tevhit/10:19,39, vb.). Bu sebeple Allah, gücün tamamını kâfirlere vermemektedir.**

¹² ‘geçici zevklerindedir’

¹³ ‘Kim Karşılıksız Gözetin’in öğüdünü görmezden gelirse’

37) Muhakkak ki onlar, bunları yoldan alıkoyarlar, bunlarsa kendilerinin hidayette olduklarını hesap ederler¹⁵.

38) Sonra bize geldiğinde (şeytana): “Keşke seninle benim aram iki doğunun uzaklığı kadar olsaydı. Meğer ne kötü bir yakınmışsın” der.

39) (Bunu söylemeniz) bugün size fayda sağlamayacak. Çünkü zulmettiniz. Muhakkak ki siz azapta ortaksınız.

40) Öyleyse sen mi sağıra duyuracaksın veya körü ve apaçık bir sapmışlıkta olanı hidayete erdireceksin?

41) Şu halde biz seni (alıp) götürsek de muhakkak ki onlardan intikam alacağız

42) veya onlara vaadettiğimizi sana göstereceğiz.¹⁶ Muhakkak ki biz onlar üzerine güç yetirenleriz.

43) O halde sana vahyedilene yapış. Muhakkak ki sen dosdoğru yol üzerindesin.

44) Muhakkak ki o (Kur’an) senin ve halkın için bir öğüttür. Yakında (ondan) sorulacaksınız.

45) Senden önce gönderdiğimiz resullerden sor: Hiç Karşılıksız Gözetin’in dışında kulluk edilecek ilahlar kılmış mıyız?

Musa’nın örneği

46) Andolsun ki Musa’yı delillerimizle Firavun’a ve önde gelen (adamlarına) gönderdik. O da: “Ben alemlerin Rabbinin resulüyüm” dedi.

47) Onlara delillerimizi getirince de onlar buna güldüler.

48) Biz onlara, biri diğerinden daha büyük olmadıkça hiçbir delil göstermedik. Belki önerler diye onları azapla yakaladık.

49) Ve (onlar): “Ey sihirbaz! Sende olan ahidle¹⁷ bizim için Rabbine dua et, muhakkak ki biz hidayete geleceğiz” dediler.

50) Fakat biz onlardan azabı kaldırıncı, (sözlerinden) döndüler.

51) Firavun, halkı içinde haykırdı: “Ey kavmim, Mısır’ın hükümranlığı ve şu altımdan akan ırmaklar benim değil mi? Hâlâ görmüyor musunuz?”

52) Yoksa ben şu aşâğılık ve neredeyse açıklamadan yoksun olandan daha hayırlı değil miyim?

53) Onun üzerine altından bilezikler atılmalı veya onunla birlikte yakınında bulunan melekler gelmeli değil miydi?”

54) Böylece Firavun kavmini hafife aldı, onlar da ona itaat ettiler. Muhakkak ki onlar fasık bir toplululuktı.

55) Sonunda bizi öfkelenlendirdiklerinde, biz de onlardan intikam aldık, böylece onları topluca boğduk.

56) Nihayet onları sonrakiler için bir geçmiş ve bir örnek kıldık.

İsa’nın Allah’a evlat olarak yakıştırılması

57) Meryemoğlu bir örnek olarak sunulunca halkın ondan alıkoydu

¹⁴ ‘musallat ederiz’

¹⁵ ‘zannederler’

¹⁶ ‘veya onları kendisiyle tehdit ettiğimiz (azabı sen daha bu dünyadayken) sana göstereceğiz’

¹⁷ ‘Sende olan yetkiye dayanarak’

58) ve: “İlahlarımız mı daha hayırlı yoksa o mu?” dediler. Tartışmadan başkası için onu sana örnek olarak sunmadılar.¹⁸ Evet, onlar kavgacı bir topluluktur.

59) O, ancak kendisini nimetlendirdiğimiz ve İsrailoğullarına bir örnek kıldığımız bir kuldur.

60) Eğer isteseydik muhakkak ki sizden melekler kılardık da yürüyünüzde yerinize geçerlerdi.

61) Muhakkak ki o, Saat için bir ilimdir.¹⁹ Öyleyse onun hakkında kuşkuya kapılmayın ve bana uyun. Dosdoğru yol budur.

62) Sakın sizi şeytan alıkoymasın.²⁰ Muhakkak ki o, sizin için apaçık bir düşmandır.

63) İsa apaçık delillerle geldiğinde: “Ben size hikmetle ve hakkında ihtilafta olduğunuz bazı konuları açıklamak için geldim.²¹ O halde Allah hakkında bilinçlenin ve bana uyun” dedi:

64) “Muhakkak ki Allah, benim de Rabbim sizin de Rabbinizdir, öyleyse O’na kulluk edin. Dosdoğru yol budur.”

65) Fakat aralarından bazı fırkalar ihtilafa düştüler. Acıklı bir günün azabından dolayı zalimlere yazıklar olsun!

Allah’ın kulları cennete müjdelenmiştir

66) Onlar farkında değillerken Saat’in kendilerine ansızın gelmesinden başkasını mı gözlüyorlar?

67) Bilinç sahipleri dışında... O gün, dostların bazıları bazısına düşmandır.

68) Ey kullarım, bugün sizin için korku yoktur, üzülmeceksiniz de.

69) Onlar delillerime iman etmiş ve teslim olmuşlardır.²²

70) Siz ve eşleriniz cennete girin, sevinç içinde ağırlanacaksınız.

71) Onlar için altın tepsiler ve kadehler dolaştırılır. Orada canların çektiği ve gözlerin zevk aldığı ne varsa bulunur. Onlar orada kalıcıdırlar.

72) Yaptıklarınıza karşılık mirasçısı kılındığınız cennet işte budur!

73) Orada yemeniz için çokça meyveler vardır.

Suçlular cehennemde ebedî kalıcıdırlar

74) Muhakkak ki suçlular cehennem azabında kalıcıdırlar.

75) Onlardan (azap) hafifletilmez ve onlar o (azabın) içinde ümitsizdirler.

76) Biz onlara zulmetmedik, fakat onlar zalimlerdi.

77) “Ey malik, Rabbin hakkımızda (artık) hüküm versin” diye seslenirler. (O da): “Gerçek şu ki siz kalıcısınız” der.

78) Andolsun ki biz size hakkı getirdik fakat çoğunuz hakkı çirkin görenlerdiniz.

79) Yoksa onlar bir işe mi karar kıldılar? Muhakkak ki kararlılar biziz.

80) Yoksa onların sırlarını ve gizlice fısıldaşmalarını işitmediğimizi mi sanıyorlar? Bilakis, yanlarında bulunan resullerimiz yazmaktadırlar.

¹⁸ ‘Onu sana yalnızca bir tartışma olsun diye örnek olarak sundular.’

¹⁹ Buradaki ‘o’ zamiri İsa Mesih’e işaret eder. Kur’an’a göre İsa Mesih, tıpkı Tanah ve Evanjellerde belirtildiği üzere Kıyamet’ten önce gelecek ve Tanrı’nın Dini’ni tüm dünyaya yayacaktır (Biriğe Davet/3:64).

²⁰ İsa’nın birleştirici misyonuna karşı olmak, şeytana uymak ile eşdeğer tutuluyor.

²¹ Kur’an’a göre, İsa Mesih’in dünyaya ilk gönderilişindeki misyonu; hurafelerle örtülmüş Allah’ın Dini’ni temizlemek ve inananların bazı konulardaki anlaşmazlıklarını çözüme kavuşturmaktır. Kur’an’î eshatolojiye göre ikinci gönderilişindeki misyonlarından biri de yine Kur’an’dan sonra uydurulmuş hurafeleri temizlemek olacaktır.

²² Bu ayette iman edilmesi gereken ‘deliller,’ İsa Mesih ile ilgili olan ayetlerle bağlantılıdır.

Allah'ın çocuğu yoktur

- 81) De ki: “Eğer Karşılıksız Gözetin'in bir çocuğu olsaydı, ona kulluk edenlerin ilki ben olurđum.”
- 82) Göklerin ve yerin Rabbi, Yönetim'in Rabbi, onların yakıştırmalarından münezzehtir.
- 83) Artık onları bırak; vaadedildikleri günlerine kavuşuncaya kadar dalsınlar, oynasınlar.
- 84) Gökte de ilah, yerde de ilah O'dur. O, hikmet ve hüküm sahibidir, bilendir.
- 85) Göklerin, yerin ve ikisinin arasındakilerin yönetimi kendisine ait olan ne yücedir! Saat'in bilgisi O'nun yanındadır. O'na döndürüleceksiniz.
- 86) Ancak hakka şahidlik ettiklerini bilenlerden başka O'nun dışında dua ettiklerinin şefaate yetkileri yoktur.²³
- 87) Andolsun ki onlara, kendilerini kimin yarattığını sorsan, muhakkak ki “Allah” diyecekler. O halde nasıl da çevriliyorlar!
- 88) Ve on(lar)a denilen: “Rabbim bunlar iman etmeyen bir topluluktur” (olacaktır).
- 89) O halde onlara aldırma ve: “Selam” de. Yakında bilecekler.

²³ Kur'an'ın çeşitli ayetlerinde Ahiret'te şefaate yetkisi olanların kimseyi kurtarmak için değil, sadece hakka şahitlik etmek üzere söz alacakları belirtilmektedir. Burada bahsedilen şefaate odur. Zira 88. ayette hakka şahitlik edenler, cehennemlikler için; *'Rabbim bunlar iman etmeyen bir topluluktur'* demektedirler.

44. SURE¹

Karşılıksız Gözetten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Allah katından indirilen apaçık kitap

1) Ha, Mim.

2) Apaçık Kitab'a andolsun.

3) Muhakkak ki biz onu mübarek bir gecede indirdik. Muhakkak ki biz uyarıcılarız.

4) Bütün hüküm emirleri onda ayırt edilir²

5) katımızdan bir emir olarak. Muhakkak ki biz gönderenleriz

6) Rabbinden bir rahmet olarak. Muhakkak ki O, işitendir, bilendir.

7) O, göklerin, yerin ve ikisi arasındakilerin Rabbidir, eğer yakînen iman ediyorsanız...

8) Ondan başka ilah yoktur. Diriltir ve öldürür. O sizin de Rabbinizdir, geçmiş atalarımızın da Rabbidir.

Yüz çevirenler

9) Hayır, onlar şüphe içinde eğleniyorlar.

10) O halde göğün apaçık bir duman getireceği günü gözetle.

11) İnsanları sarar. İşte bu acıklı bir azaptır.

12) "Rabbimiz, bizden azabı kaldırı, biz müminleriz!"

13) Nerede onlar için öğüt almak? Hâlbuki kendilerine apaçık bir resul gelmişti.

14) Sonra ondan yüz çevirdiler ve: "(Bu) öğretilmiş bir delidir" dediler.

15) Muhakkak ki biz azabı biraz kaldırsak bile siz yine dönersiniz.

16) Büyük bir yakalamayla tutacağımız gün muhakkak ki intikam alacağız.

Firavun'un örneği

17) Andolsun ki onlardan önce Firavun'un halkını da sınadık. Onlara şerefli bir resul gelmişti.

18) "Allah'ın kullarını bana verin, muhakkak ki ben sizin için güvenilir bir resulüm.

19) Allah'a karşı büyüklenmeyin; muhakkak ki size apaçık bir yetki getiriyorum.

20) Ve muhakkak ki beni taşlamanızdan Rabbime ve Rabbininize sığınıyorum.

21) Eğer bana iman etmeyecekseniz benden uzaklaşın."

22) Bunun üzerine: "Muhakkak ki bunlar suçlu bir topluluk" diye Rabbime dua etti.

23) "Kullarımla geceleyin yola çık.³ Muhakkak ki takip ediliyorsunuz⁴.

24) Denizi rahatça geç⁵. Muhakkak ki onlar boğulacak bir ordudur."

25) (Firavun ve ordusu) nice bahçeler ve pınarları geride bıraktılar;

26) ekinler ve güzel konakları,

27) ve içinde sefa sürdükleri nimetleri.

28) İşte böyle... Ve (bütün) bunları başka bir halka miras bıraktık.

29) Nihayet üzerlerine ne gök ağladı ve ne de yer. Mühlet verilenler de olmadılar.

¹ 2 KUR'AN SURESİ

² 'belirlenir'

³ İsrail Suresi/17:1 ayetini ve 3. dip notu okuyunuz.

⁴ 'peşinizdeler'

⁵ 'korkmadan'

- 30) Andolsun ki, biz İsrailoğulları'nı o alçaltıcı azaptan kurtardık;
31) Firavun'dan. O, sınırı aşan bir büyüklenici idi.
32) Andolsun ki biz bir ilim üzere⁶ alemlerin üstünde olmalarını istedik.
33) Ve onlara içinde apaçık deliller bulunan **belalar** verdik.⁷

Kur'an'ın muhatapları

- 34) Bunlar da diyorlar ki:
35) "Ancak ilk ölümümüz var⁸ ve diriltilecek de değiliz."⁹
36) doğru sözlülerseniz¹⁰ getirin atalarımızı!"
37) Onlar mı yoksa Tübba halkı ve onlardan öncekiler mi daha hayırlı? Onları helak ettik. Muhakkak ki onlar suçlu kimselerdi.
38) Biz gökleri, yeri ve ikisinin arasındakileri eğleniciler olarak yaratmadık.
39) O ikisini bir gaye dışında yaratmadık. Fakat onların çoğu bilmezler.
40) Muhakkak ki Ayırım Günü, tümü için tayin edilmiştir.

Bilinç sahipleri ve suçluların Kıyamet Günü'ndeki halleri

- 41) O gün dost dosttan bir şey savamaz, onlara yardım da edilmez.
42) Allah'ın merhamet ettikleri hariç. Muhakkak ki O, azizdir, Merhamet Eden'dir.
43) Muhakkak ki zakkum ağacı
44) günahkârların yemeğidir.
45) Yağ gibi içlerinde¹¹ kaynar.
46) Kaynar suyun kaynaması gibi.
47) Tutun onu, sürükleyin onu cehennemine ortasına.
48) Sonra dökün kaynar suyun azabını başının üstüne.¹²
49) "Tat! Muhakkak ki sen (kendince) azizdin, şerefliydin!"
50) Muhakkak ki o kuşkulandığınız şeydir.¹³
51) Bilinç sahipleri ise güvenilir bir makamdadırlar.
52) Cennetlerde ve pınarlarda
53) ince ipekten ve kalın atlastan giyerler, mukabele ederler.
54) İşte böyle, onları göz aydınlığı arkadaşlarla bir araya getiririz.
55) Orada güven içinde her meyveyi isterler.
56) Orada ilk ölümden başka ölüm tatmazlar.¹⁴ Onları cehennem azabından korur

⁶ 'Bir hikmet üzere'

⁷ Firavun'a Musa eliyle gönderilen

⁸ 'İlk ölümden başka (ölüm) olmayacak'

⁹ Geçmiş kavimlere de insanın tekâmülünü tamamlaması için yeryüzünde tekrar ve tekrar diriltileceği söylenmiştir. Burada görüldüğü gibi buna inanamayanlar; 'Madem öyle atalarımızı getirin,' demektedirler. Eğer herhangi bir reenkarnasyon sürecinin olmadığı ve sadece Ahiret'te diriliş olacağı söylenmiş olsaydı başka türlü bir itiraz gelirdi: 'Biz Ahiret hayatını görmüyoruz, görmediğimize de inanamayız' vs. gibi... 'Ancak ilk ölümümüz var' şeklinde karşı çıkışlarına bakılırsa kendilerine birden fazla ölümü tadacakları söylenmiştir.

¹⁰ 'doğruyu söylüyorsanız'

¹¹ 'karınlarında'

¹² Bu ifadeler mecazîdir. Görüldüğü gibi cehennemde insanın üzerine 'kaynar su' değil, onun 'azabı' dökülecektir. Bu tabir, kendisine gelen kötü bir haberden dolayı insanın kendisini çok kötü hissetmesi gibidir. Fiziksel olarak baş kısmında sıcaklık, midesinde de tıpkı bir 'kaynama' hisseder.

¹³ 'İşte bu (azap, hakkında zamanında) şüphe etmiş olduğunuz şeydir.'

- 57) Rabbinden bir lütuf olarak. İşte bu, büyük bir başarıdır.
58) Böylece onu senin diline kolaylaştırdık. Umulur ki öğüt alırlar.
59) O halde bekle, onlar da beklemekteler.¹⁵

¹⁴ Büyüklenenlerin Akıbeti/40:11 ayetinin dip notunu okuyunuz.

¹⁵ Kur'an'ın eshatoloji. 'beklemek' ifadesi geleceği işaret etmektedir (Beklenen Mucize/29:47-51, vb.).

45. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Allah'ın varlığının delilleri

1) Ha, Mim.

2) Kitab'ın indirilmesi, aziz olan, hikmet ve hüküm sahibi Allah'tandır.

3) Muhakkak ki müminler için göklerde ve yerde deliller vardır.

4) Ve sizin yaratılışınızda ve yaydığı canlılarda da yakînen iman eden bir topluluk için deliller vardır.

5) Gece ve gündüzün farklılaşmasında, Allah'ın gökten rızık indirip onunla ölümünden sonra yeryüzünü diriltmesinde ve rüzgârları yönetmesinde akleden bir topluluk için deliller vardır.

Allah'ın ayetleri dışında hadisleri dine kaynak yapanlar

6) İşte bunlar Allah'ın ayetleridir. Sana bir gayeyle okuyoruz. O halde Allah'tan ve ayetlerinden sonra hangi hadise iman ediyorlar?²

7) Yazılar olsun tüm günahkâr yalancılara.

8) Kendisine Allah'ın ayetleri okunurken iştirir sonra sanki o(nları) hiç iştirmemiş gibi büyüklenerek direnir. O halde onu acıklı bir azap ile müjdele.

9) Ayetlerimizden bir şey öğrendiği zaman onu alay konusu edinir. İşte böyleleri için alçaltıcı bir azap vardır

10) arkalarında olan³ cehennemden. Ne kazandıkları ne de Allah'ın dışında edindikleri veliler kendilerine bir fayda sağlar. Onlar için büyük bir azap vardır.

11) Bu (Kur'an) ise hidayettir. Rablerinin ayetlerini örtenler var ya; (işte) onlar için en şiddetli olanından acıklı bir azap vardır.⁴

Yaratan ve dine hüküm koyan Allah'tır, hadisleri dine sokanlar hiçbir şeye malik değildir

12) Allah, emriyle içinde gemilerin akıp gitmesi ve lütfundan aramanız için denizi size boyun eğdirdi.⁵ Umulur ki şükredersiniz.

13) Göklerde ve yerde de ne varsa tamamen onları, o(ndan)⁶ size boyun eğdirdi. Muhakkak ki bunda, düşünen bir topluluk için deliller vardır.

14) İman edenlere de ki, kazandıklarından ötürü bir topluluğu cezalandırması⁷ için Allah'ın günlerini ummayanları bağışlasınlar.⁸

¹ **HADİSÇİLERİN HÜSRANI SURESİ:** Bu surenin tamamına 6. ayette geçen; hadislerin Allah'ın Dini'nde yeri olmadığı vurgusu hakimdir. Sure boyunca birçok ayette Allah'ın ayetlerini, uydurulmuş hadislerle örtbas edenlerin Ahiret'te çok şiddetli bir cezaya çarptırılacakları ifade edilmiştir.

² Hadislerin Geçersizliği Suresi başta olmak üzere birçok Kur'an ayetinde, dinî hükümlerin yalnızca Kur'an'da ve onun tasdik ettiği diğer semavî kitaplarda olduğu belirtilir. Yukarıdaki ayet, buna paralel olarak, Muhammed peygamberin ölümünden en az 230 sene sonra kaleme alınan hadis kitaplarının dine kaynak olarak kullanılmasını yasaklamaktadır.

³ 'kendilerini izleyen'

⁴ Görüldüğü gibi Kur'an, hadisler kanalıyla Allah'ın ayetlerinin manalarını değiştiren ve bu şekilde onları örten kişileri Ahiret'te çok çetin bir azapla tehdit etmektedir.

⁵ 'Allah, içinde gemilerin seyretmesi ve (bu şekilde) lütfundan pay çıkarmanız için emriyle denizi size boyun eğdirdi.'

⁶ 'o (emriyle)'

15) Kim salih bir iş yaparsa kendine ve kim kötülük yaparsa da aleyhinedir. Sonra Rabbinize döndürülürsünüz.

Allah, hadisleri dine katanlara İsrailoğulları'ndan örnek veriyor

16) Andolsun ki biz, İsrailoğulları'na Kitap, hüküm ve nübüvvet verdik, onları temiz şeylerle rızıklandırdık ve onları alemlere üstün kıldık.

17) Ve onlara bu işten açıklayıcı belgeler de verdik. Fakat onlar kendilerine ilim geldikten sonra aralarındaki çekememezlikten ötürü ayrılığa düştüler. Muhakkak ki Rabbin, ayrılığa düştükleri konularda Kıyamet Günü aralarında hüküm verecek.

18) Sonra da seni bu işten bir kanun üzere kıldık. O halde ona uy ve bilmeyenlerin arzularına uyma.

19) Muhakkak ki onlar, Allah'tan gelen bir şeyi senden savamazlar. Muhakkak ki zalimler birbirlerinin dostlarıdır. Allah ise bilinç sahiplerinin dostudur.

20) Bu (Kur'an), yakînen iman edenler için bir basiret, hidayet ve rahmettir.

Kur'an boş konular içermez, amacı Allah'ın varlığını ispat ve Ahiret'in nasıl kazanılacağıdır

21) Yoksa kötülöklere batanlar kendilerini hayatlarında ve ölümlerinde iman eden ve salih işler yapanlarla bir tutacağımızı mı sandılar? Ne de kötü hükmediyorlar!

22) Allah, gökleri ve yeri bir gaye ile ve her nefse kazandığı ile ceza verilmesi⁹ için yarattı. Onlara zulmedilmez.

23) Arzularını kendine ilah edinen ve Allah'ın bir ilim¹⁰ üzere kendisini saptırdığı, kulağı ve kalbini mühürlediği ve gözü üstüne bir perde çektiği kimseyi gördün mü? Allah'tan sonra artık onu kim hidayete erdirecek? Hâlâ öğüt almayacak mısınız?

24) “Dünya hayatından başkası yoktur. Ölüyoruz, yaşarız¹¹ ve bizi zamandan başkası helak etmez” dediler. Hâlbuki onların bu konu hakkına zandan başka bir bilgileri yoktur.

25) Onlara ayetlerimiz açıklayıcı (belgeler) olarak okunduğunda (ortaya sundukları) delilleri: “Eğer doğru sözlülerseniz¹² atalarımızı getirin!” demelerinden başkası değildir.¹³

26) De ki: “Allah sizi diriltir, sonra öldürür sonra da içinde bir tutarsızlık olmayan Kıyamet Günü'nde sizi toplar, fakat insanların çoğu bunu bilmezler.”

27) Göklerin ve yerin yönetimi Allah'a aittir. Saat'in gerçekleşeceği gün, işte o gün batıl kılmaya uğraşanlar hüsrana uğrayacaktır.

⁷ Allah'a iman etmeyenlerin bu dünyada yaptıklarından dolayı elde edecekleri ‘ceza,’ yani ‘hakettikleri şey’ yalnızca Allah tarafından bilinebilir ve Allah tarafından verilir. Onların, iyi olsun kötü olsun, bu dünyada kendi nefisleri adına işlediklerinden müminler sorumlu değildir.

⁸ Görüldüğü gibi Kur'an'a göre iman etmemenin karşılığı ancak ve ancak Allah'a aittir.

⁹ Arapçada “jaza” kelimesi, ‘karşılık verme’ anlamındadır. Dolayısıyla Kur'an'da bulunan ‘ceza’ kelimeleri sadece bu kelimenin Türkçe anlamıyla değerlendirilmemelidir. Kur'an'ın başka birçok ayetinde Allah müminleri de ‘cezalandırmakta’ yani onlara ‘hakettiklerini vermektedir.’

¹⁰ ‘hikmet’

¹¹ ‘(en başta) ölüyken (ilk defa) hayat sahibi oluruz’

¹² ‘doğruyu söylüyorsunuz’

¹³ 2 Kur'an/44:35-36. ayetlere ve ilgili dip notlara bakınız.

Allah'ın ayetlerine alternatif hadisleri dine katanların hüsranı

28) Her ümmeti diz çökmüş görürsün. Her ümmet kendi kitabına çağrılır. Bugün yaptıklarınızla cezalandırılacaksınız¹⁴.

29) Bu, kitabımızdır, hakkınızda gerçeği konuşur. Muhakkak ki biz, yaptıklarınızı kaydediyorduk.

30) İman eden ve salih işler yapanlara gelince; Rableri onları rahmetine sokar. İşte bu apaçık bir başarıdır.

31) Küfürde direnenlere gelince; ayetlerim size okunduğunda büyüklenen ve günahkâr bir topluluk olan sizler değil miydiniz?

32) (Size): “Allah'ın vaadi ve Saat'te bir tutarsızlık olmadığı gerçektir” denildiğinde: “Saat nedir bilmiyoruz. Biz sadece bir zanda bulunuyoruz, (yoksa) yakînen iman etmiş değiliz” demiştiniz.

33) Onlara yaptıklarının kötülüğü açıkça belirdi ve alay konusu edindikleri (Saat) onları kuşattı.

34) (Onlara): “Bu gününüze kavuşmayı unuttuğunuz gibi biz de bugün sizi unutuyoruz” dendi. Varış yeriniz ateştir ve sizin için yardımcı yoktur.

35) Bu, Allah'ın ayetlerini alay konusu edinmenizden ve dünya hayatının sizi aldatmasındandır. Artık oradan çıkarılmazlar ve onlara düzeltme fırsatı da verilmez.

36) Şu halde hamd, göklerin Rabbi ve yerin Rabbi, alemlerin Rabbi Allah'a aittir.

37) Ve göklerde ve yerde büyüklük O'na aittir. O azizdir, hikmet ve hüküm sahibidir.¹⁵

¹⁴ ‘yaptıklarınızın karşılığını göreceksiniz’

¹⁵ Surenin bir özeti hükmündeki bu son iki ayet, Kur'an'ın ve diğer Semavî Kitapların dışında, Allah katında dinin başka bir kaynağı olmadığını ve büyüklüğün sadece Allah'a ait olduğunu vurgulayarak, bu konudaki tartışmalara son noktayı koymuştur.

46. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Allah'ın dışında ibadet edilenler hiçbir şeye güç yetiremezler

1) Ha, Mim.

2) Kitab'ın indirilmesi aziz, hikmet ve hüküm sahibi olan Allah'tandır.

3) Gökleri, yeri ve ikisi arasındakileri belirli bir süreye kadar, bir gaye dışında yaratmadık. Küfürde direnenler ise uyarıldıkları şeyden yüz çevirenlerdir.

4) De ki: "Allah'ın dışında yalvardıklarınızı gördünüz mü?² Gösterin bana yeryüzünden neyi yaratmışlar. Yoksa onların göklerde (herhangi) bir ortaklığı mı var? Eğer doğru sözlülerseniz³, bana bundan önce (gelmiş) bir kitap veya bir bilgi kalıntısı getirin."

5) Allah'ın dışında Kıyamet Günü'ne kadar kendisine cevap veremeyecek olana yalvarandan daha sapmış kim olabilir? Onlar, bunların yalvarışlarından habersizdirler.

6) (Kendisine yalvarılan) insanlar (Kıyamet Günü) toplatıldıkları zaman onlara düşman olurlar ve yalvarışlarını tanımazdan gelirler.

7) Onlara ayetlerimiz açıklayıcı belgeler halinde okununca küfürde direnenler kendilerine gelmiş gerçek hakkında: "Bu, apaçık bir sihirdir" dediler.

Yahudilerin iman etmediği İncil

8) Yoksa: "Onu kendisi uydurdu" mu diyorlar? De ki: "Eğer onu ben uydurduysam, bu durumda siz Allah'tan bana (gelecek) bir şeye⁴ malik olamazsınız⁵. O, sizin onda⁶ ne taşkınlıklar yaptığınızı daha iyi bilendir. Benimle sizin aranızda buna şahit olarak O yeter. O, bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

9) De ki: "Ben resullerden asılsız biri değilim; ne bana ne de size, ne yapılacağını bilmem. Ben ancak bana vahyedilene uyuyorum ve ben apaçık bir uyarıcıdan başkası değilim.

10) De ki: "Gördünüz mü?⁷ Ya o (kitap) Allah katındansa ve siz de onu tanımazdan geldiyseniz ve İsrailoğullarından bir şahit onun bir benzerine şahitlik edip iman etmişse de bunun üzerine⁸ siz büyülenmişseniz! Muhakkak ki Allah, zalim bir topluluğu hidayete erdirmez.

11) Küfürde direnenler iman edenlere: "Eğer o⁹ hayırlı bir şey olsaydı (ona inanmada) bizden öne geçemezlerdi. Onunla hidayete eremeyince: "Bu eski bir uydurmadır" dediler.

12) Ondan¹⁰ önce Musa'nın kitabı önder ve rahmet idi.¹¹ Bu Kitap ise zulmedenleri uyarısın ve iyilik yapanlara bir müjde olsun diye Arap lisanıyla (indirilmiş), (elinizdekini) doğrulayıcı bir kitaptır.

¹ İNCİL SURESİ

² 'Allah'ın dışında yalvardıklarınız hakkında hiç düşündünüz mü?'

³ 'doğruyu söylüyorsanız'

⁴ 'cezaya'

⁵ 'engel olamazsınız'

⁶ 'O (kitap) içinde'

⁷ 'Hiç düşündünüz mü?'

⁸ 'sonrasında'

⁹ 'kitap'

¹⁰ 'O (kitaptan)'

13) Muhakkak ki: “Rabbimiz Allah’tır” deyip sonra dosdoğru olanlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir.

14) İşte onlar yapmakta olduklarına karşılık içinde kalıcı olacakları cennet halkıdır.

Anne-babaya güzel davranma

15) Biz insana anne-babasına iyilik yapmasını vasiyet ettik. Annesi onu zorlukla taşımış ve zorlukla doğurmuştur. Onun taşınması ve süttten kesilmesi otuz aydır. (İnsanlardan kimi) nihayet güçlü çağına ulaşınca ve kırk yaşına varınca¹²: “Rabbim, beni, bana ve ana-babama verdiğin nimetine karşılık şükretmeye ve razı olacağın salih işlerde bulunmaya yönelt. Soyumu da ıslah et. Muhakkak ki ben sana uydum ve muhakkak ki ben teslim olanlardanım” dedi¹³.

16) İşte yaptıklarının en güzelini kabul ettiğimiz, kötülüklerinden de geçtiğimiz bu kimseler cennet halkı içindedirler.¹⁴ Kendilerine vaadolunan gerçek bir vaaddir.

17) Diğer bir kimse de anne-babasına: “Öf size, benden önce nice nesiller geçtiği halde bana (topraktan) çıkarılacağımı mı vaad ediyorsunuz?” der. Onlar da Allah’a sığınarak: “Yazıklar olsun sana, iman et, Allah’ın vaadi gerçektir” (derler). O da: “Bu (inanç), eskilerin masallarından başka bir şey değildir!” der.

¹¹ Kanaatimizce 8. ayetten buraya kadar bahsedilen kitap Kur’an değil, muhtemelen Muhammed peygamberin ve Yahudilerin tanıdığı apokrif bir İncil’dir. Bu şekilde düşünmemizin birinci nedeni 8. ayette Yahudilerin ‘O (kitap) hakkında’ yaptıkları taşkınlıklardır. Zira Yahudilerin, tarihte Kur’an hakkında yapmış oldukları herhangi bir taşkınlık bilinmemektedir. Fakat, bilindiği gibi İsa’dan sonra kendisine çeşitli şekillerde iman etmiş bir kısım Yahudiler, onun hakkında yazılmış olan Evanjeller üzerinde büyük tahrifatlar, yani taşkınlıklar yapmışlardır. İkincisi, 10. ayette bahsi geçen ‘İsrailoğullarından bir şahidin,’ ‘o kitabın bir benzerine iman etmiş’ olmasıdır. Bilindiği gibi ‘İncil’ adıyla adlandırılan birbirine benzer çok sayıda Evanjel bulunmaktadır. Dolayısıyla Kur’an’ın ‘o kitabın benzerine iman edilmiş’ diye bahsettiği kitap, büyük bir ihtimalle apokrif bir Evanjeldir.

Az önce bahsettiğimiz ikinci nedene itiraz olarak, ayette sözü geçen ‘İsrailoğullarından bir şahit’ ifadesi ile ‘Musa kastedilmiştir’ denilebilir. Bu şekilde söylendiğinde ‘o kitabın benzeri’ şeklindeki kitabın da Kur’an’a benzeyen Tevrat olduğu düşünülebilir. Fakat bu düşünce 11. ayette bahsedilen Yahudilerin söylediği ‘Bu eski bir uydurmadır’ sözüyle iptal edilmektedir. Zira Yahudiler kendi kitapları olan Tevrat’a ‘Bu eski bir uydurmadır’ demezler. 11. ayette ‘Bu eski bir uydurmadır’ sözüyle Kur’an da kastedilmiş olamaz. Çünkü zamanın Yahudileri, 8. ayette açıkça belirtildiği gibi Kur’an’ın eski değil, Muhammed’in uydurduğu yepyeni bir kitap olduğunu düşünmüşlerdir. 9. ayette de açıkça bir şekilde Muhammed, kendisinin yeni türemiş bir peygamber olmadığını savunmaktadır. Dolayısıyla ‘Bu eski bir uydurmadır’ tabiri konu bağlamında kastedilen kitabın Kur’an olmadığını üçüncü delili konumuna gelmektedir.

Dördüncü delil de yine 11. ayetteki ‘onunla hidayete eremeyince’ ifadesidir. Burada bahsedilen kitap, Kur’an gibi daha kendisini tanıtmaya aşamasında olan bir kitap değil, üzerinde düşünülmüş, taşınmış ve sonrasında bu kitabın hiçbir faydası olmayacağına karar verilmiş bir kitap olmalıdır.

Beşinci sebep, 12. ayette geçen ‘Ondan önce Musa’nın Kitabı’ önder ve rahmet idi’ ifadesidir. Her ne kadar Kitab-ı Mukaddes’te Musa peygamberden sonra gelmiş peygamberin kıssaları mevcut olsa bile, burada açıkça Kitab-ı Mukaddes tüm İsrail’i temsil eden Musa’nın kitabı olarak tanımlanmaktadır. Kur’an’a göre Kitab-ı Mukaddes’ten sonra Allah tarafından gönderilen kitap ise Kur’an değil, İncil’dir.

Altıncı ve son sebep ise 8 ve 12. ayetler arasında kullanılan işaret zamirleridir. Zira 8, 10, 11 ve 12. ayetlerde bahsedilen kitap için “hi,” yani ‘o’ zamiri kullanılırken, 12. ayetin ikinci kısmında açıkça Arapça olan Kur’an’a atıf bulunmak üzere “haða,” yani ‘bu’ zamiri kullanılmıştır. Evet, Kur’an’ın birçok ayetinde Kur’an için ‘o’ zamiri kullanılmaktadır; fakat bu kullanımlar, yukarıda sözü edilen ayetlerin bağlamındaki gibi öncesinde ‘o’ sonrasında ise ‘bu’ zamiriyle temsil edilmemektedir. Aksi takdirde, bu, Kur’an’ın gramatiksel bir yanlışta olduğu anlamına gelir.

¹² Ayetin bu kısmından Kur’an’a göre, ergenlik yaşının kırk yaş olduğu ileri sürülebilir.

¹³ ‘der’

¹⁴ Buna benzer birçok ayetten de anlaşılacağı gibi Kur’an’a göre cennete girmenin şartı; Allah’a ve Ahiret’e iman etmek ve salih işler yapmaktır.

18) İşte bunlar, kendilerinden önce geçmiş cin ve insan toplulukları içinde üzerlerine (azap) sözü gerçekleşmiş kimselerdir. Muhakkak ki onlar hüsrana uğrayanlardır.

19) Yaptıklarının karşılığı kendilerine ödensin diye hepsi için yaptıklarına karşılık dereceler vardır. Onlar zulme uğratılmazlar.

Allah'ın düşmanları hep hüsranda olmuşlardır

20) Küfürde direnenlere ateşe sunulacakları gün: “Hayatınızın güzelliklerini zayi ettiniz ve onlardan faydalandınız¹⁵. İşte yeryüzünde haksız yere büyüklenmeniz ve yoldan çıkmanızdan ötürü, bugün alçaltıcı bir azap ile cezalandırılacaksınız” (denir).

21) Ad'ın kardeşini hatırla. Onun önünden ve arkasından nice uyarıcılar geçmişti. Hani Ahkaf'taki halkını; “Allah'tan başkasına kulluk etmeyin, muhakkak ki ben sizin için büyük bir günün azabından korkuyorum” diye uyarıyordu.

22) (Onlar): “Sen, bize, ilahlarımızdan bizi çevirmek için mi geldin? Eğer doğru sözlülerdensen¹⁶ bize vaadettiğini getir” dediler.

23) (O): “İlim Allah'ın katındadır. Ben kendisiyle gönderildiğim şeyi size tebliğ ediyorum, fakat sizi cahillik eden bir topluluk olarak görüyorum” dedi.

24) Derken, o (azabı) beldelerine doğru yönelerek gelen bir bulut şeklinde gördüklerinde: “Bu bize yağmur yağdıracak bir buluttur” dediler. Hayır! O, kendisi için acele ettiğiniz şeydir. Onda acıklı bir azap vardır.

25) Rabbinin emriyle her şeyi yerle bir eder. Sabahladıklarında, evlerinden başka (hiçbir şey) görülmez oldu. İşte biz, suçlu bir kavmi böyle cezalandırırız.

26) Andolsun ki onlara size vermediğimiz imkanları verdik. Onlara işitme, görme ve gönüller verdik de onlara ne işitmeleri, ne görmeleri ne de gönülleri bir şey sağladı. Zira onlar, Allah'ın ayetlerini inkâr ediyorlardı. (Sonunda) kendisiyle alay konusu edindikleri şey onları kuşatıverdi.

27) Andolsun ki çevrenizde bulunan beldelerden nicelerini helak ettik. Belki dönerler diye onlara ayetleri açıklamıştık.

28) Allah'ın dışında yakınlık için edindikleri ilahlar onlara yardım etseydi ya! Bilakis, onlar kendilerinden saptılar¹⁷. İşte bu, onların uydurmaları ve iftiralarıdır.

Musevi cinlerin Kur'an'a imanı

29) Hani cinlerden bir takımını Kur'an'ı dinlemeleri için sana yöneltmiştik. Onun huzurunda olduklarında: “Sessiz olun” dediler. (Okuma) bittiğinde halklarına uyarıcılar olarak döndüler (ve):

30) “Ev halkımız, Musa'dan sonra indirilen, kendinden öncekileri doğrulayan, hakka ve dosdoğru yola ileten bir kitap dinledik.¹⁸

31) Ey halkımız, Allah'ın davetçisine icabet edin ve ona¹⁹ iman edin ki (Allah) günahlarınızı bağışlasın ve sizi elîm bir azaptan korusun.

¹⁵ ‘onların sefasını sürdürdünüz.’

¹⁶ ‘doğruyu söylüyorsan’

¹⁷ ‘uzaklaştılar’

¹⁸ Burada bahsedilen cinlerin Musevi oldukları anlaşılmaktadır.

¹⁹ ‘o kitaba’

32) Kim Allah'a çağırana icabet etmezse, o, ne yeryüzünde (Allah'tan) kaçabilir ne de kendisinin O'nun dışında velileri olur. İşte onlar apaçık bir sapmışlık içindedirler” (dediler).

33) Gökleri ve yeri yaratan ve bunları yaratmaktan yorulmayan Allah'ın ölümlere de hayat vermeye güç yetireceğini görmüyorlar mı? Bilakis²⁰, muhakkak ki O, her şeye güç yetirendir.

34) Küfürde direnenlere ateşe sunuldukları gün: “Bu, gerçek değil miymiş?” (denir). “Evet, Rabbimize andolsun” (derler). “O halde reddetmenizden ötürü tadın azabı!” denir.

35) Artık sen, resullerden azim sahiplerinin sabrettikleri gibi sabret ve onlar için acele etme. Onlar, vaadolduklarını gördükleri gün, sanki gündüzün bir saatinden fazla (dünyada) kalmamış²¹ gibi olurlar. Bu, bir tebliğdir. Fasık bir topluluktan başkası helak edilir mi?

²⁰ ‘Evet’

²¹ ‘yaşamamış’

47. SURE¹

Karşılıksız Gözetin, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Savaşta uygulanacak strateji

- 1) Küfürde direnenlerin ve Allah yolundan alıkoyanların, (Allah) amellerini boşa çıkarmıştır;
 - 2) iman eden, salih işler yapan ve Muhammed'e indirdiğimize -ki o Rablerinden gelen bir gerçektir- iman edenlerin ise kötülüklerini örtmüş², durumlarını düzeltmiştir.³
 - 3) Bu böyledir; çünkü küfürde direnenler batıla uymuşlardır, iman edenler (ise) Rablerinden gelen gerçeğe uymuşlardır. Allah insanlara örneklerini böyle sunuyor.
 - 4) Küfürde direnenlerle karşılaştığınızda gözetleyicilerine⁴ vurun.⁵ Sonra onları esir düşürdüğünüzde sıkı bağlarla bağlayın. Ardından ya bir lütuf ya bir fidye karşılığı (salın). Savaş ağırlıklarını⁶ bırakıncaya kadar (bu durum sürsün). Bu böyledir.⁷ Allah isteseydi onlardan⁸ (sizi) kurtarırdı, lakin bazılarınızı bazılarıyla sınamaktadır. Allah yolunda zaptedilenlerin ise amellerini boşa çıkarmayacaktır.
 - 5) Onları hidayete erdirecek ve durumlarını düzelterektir.
 - 6) Onları kendilerine tanıttığı cennete koyacaktır.
- Allah, kendisine yardım edenlere yardımla karşılık verir**
- 7) Ey iman edenler, eğer Allah'a yardım ederseniz (O da) size yardım eder ve ayaklarınızı sabitler.
 - 8) Küfürde direnenlere gelince, onlar için bir yıkım vardır ve amelleri boşa çıkmıştır.
 - 9) İşte böyle; onlar, Allah'ın indirdiğini çirkin gördüler, (O da, onların) amellerini boşa çıkardı.
 - 10) Kendilerinden öncekilerin akıbetlerine nazar etmek için⁹ hiç yeryüzünde dolaşmıyorlar mı? Allah onları yerle bir etti. Kâfirler için de bunun bir benzeri vardır.¹⁰
 - 11) Bu böyledir; çünkü Allah, iman edenlerin velisidir; kâfirlerin ise mevlası yoktur.

¹ **SAVAŞ EMRİ SURESİ:** Bugüne kadar bu sure, ikinci ayette adı geçtiği için 'Muhammed Suresi' olarak adlandırılmıştır. Hâlbuki surenin tamamında Allah tarafından müminlere emredilen savaş dışında hiçbir konu işlenmemektedir.

² "Küfür" kelimesinin 'örtme' anlamına da geldiğine dair güzel bir örnek.

³ 'Salih/düzeltilici amel' yapanların durumlarının 'düzeltileceğinden' söz edilen bu ayette 'ıslah etme' fiili kullanılmıştır. İnananlar iyilik yaparken salih amellerde bulunmuş olurlar. Salih amel; yapıcı ve onarıcıdır. Allah da müminlerin bu iyiliğine karşılık durumlarını düzeltir.

⁴ 'komutanlarına'

⁵ 'Kâfir olanlarla karşı karşıya geldiğinizde komutanlarını etkisiz hale getirin.' Geleneksel meallerde baş ya da boyun olarak tercüme edilen "riqab" kelimesi "raqabe" kökünden olup, 'gözetleyiciler' anlamına gelmektedir. Aynı zamanda 'köleler/hizmetliler' (Büyük İşaret/9:60) anlamında kullanılan bu kelime, söz konusu ayette iki anlamını da içkin olmak üzere; savaş sırasında askere yön veren, görevlendirilmiş komutanlar, çavuşlar ya da gözcüler/uyarıcılar olabilir. Bu kişilerin ele geçirilmesi stratejik olarak orduda dağınıklığa ve paniğe sebep olur. Bu yüzden ilk olarak bu kişilerin esir alınmasından söz edilmektedir, öldürülmelerinden değil.

⁶ 'silahları'

⁷ Bu ayetle müminlere; kendilerine savaş açmış düşmanlarını öldürmeleri değil, onların elebaşlarını etkisiz hale getirip savaş sonunda da gerek fidye karşılığı gerekse karşılıksız serbest bırakmaları emredilmektedir.

⁸ 'onlarla (savaşmaktan)'

⁹ 'Kendilerinden öncekilerin akıbetlerinden ibret almak için'

¹⁰ 'benzer (bir son) vardır.'

12) Muhakkak ki Allah iman eden ve salih işler yapanları altlarından ırmaklar akan cennetlere koyacaktır. Küfürde direnenler ise (dünyada) faydalanırlar ve hayvanların yemesi gibi yerler. Onların yeri ateştir.

13) Seni çıkararak beldenden, kuvvetçe daha şiddetli¹¹ nice beldeler vardı ki biz onları helak ettik. Onlar için bir yardımcı da yoktu.

14) Rabbinden açık bir delil üzere bulunan (kişi), kötü amelleri kendisine süslenen¹² ve arzularına uyan kimse gibi midir?

15) Bilinç sahiplerine vaadedilen cennetin örneği şudur: İçinde bozulmayan sudan ırmaklar, tadı değişmeyen süttan ırmaklar, içenler için lezzet veren şaraptan ırmaklar ve süzme baldan ırmaklar vardır. Onun içinde, onlar için her türlü meyve ve Rablerinden bir bağışlanma vardır. Onun durumu hiç ateşte kalıcı olan ve bağırsaklarını yırtan kaynar bir sudan içirilecek kimselerin durumu gibi olur mu?

Kalplerinde hastalık olanların savaşma emri karşısında verdikleri reaksiyonlar

16) Onlardan seni dinleyenler vardır. Yanından çıktıklarında ise kendilerine ilim verilmiş olanlara: “Az önce ne dedi?” derler. İşte onlar, Allah’ın kalplerini mühürlediği ve arzularına uymuş kimselerdir.

17) Hidayete ermiş olanlara gelince; (Allah) onlara hidayetlerini arttırır ve onlara bilinçlerini verir.

18) Artık onlar, Saat’in kendilerine ansızın gelmesinden başkasını mı gözlüyorlar? Andolsun ki onun işaretleri gelmiştir. Onlara geldikten sonra öğüt almaları nasıl (mümkün) olur?

19) Bil ki Allah’tan başka ilah yoktur ve kendi günahın için de, mümin erkekler ve mümin kadınlar için de bağışlanma dile.¹³ Allah dönüp dolaşacağınız ve duracağınız yeri bilir.

20) İman edenler: “(Savaş emri hakkında) bir sure indirilmeli değil miydi?” demişlerdi. Fakat içinde zikri geçip (bu konuda) hüküm veren bir sure indirildiğinde, kalplerinde hastalık olanların, sana, üzerine ölüm baygınlığı çökmüş kimsenin bakışı gibi baktıklarını görürsün. Onlar için uygunu

21) itaat ve sağduyulu sözdü. Fakat iş uygulamaya geçince Allah’a karşı doğru sözlü olsalardı, muhakkak ki onlar için daha hayırlı olurdu.

22) Demek, iş başına geldiğinizde yeryüzünde bozgunculuk yapacak ve (müminlerle) yakınlık bağlarınızı kesecektiniz, öyle mi?

23) İşte bunlar Allah’ın lanetlediği böylece onları sağırlaştırıldığı ve bakışlarını kör ettiği kimselerdir.

24) Kur’an’ı hâlâ incelemiyorlar mı? Yoksa kalpler üzerine onun kilitleri mi var?¹⁴

Savaş konusunda müminlere sırtlarını dönenler

25) Muhakkak ki kendilerine hidayet açıkça belli olduktan sonra arkasını (dönenleri) şeytan sürüklemiş ve onlara ümit¹⁵ vermiştir.

¹¹ ‘üstün’

¹² ‘süslü gösterilen’

¹³ Muhammed peygamberin günahsız olmadığına dair bir ayet daha...

¹⁴ Bir çok ayette Kur’an, insanları düşünmeye ve kendisini incelemeye davet eder, fakat bu incelemenin açık bir kalple, yani iyimser bir yaklaşımla olması gerektiğini vurgular.

26) Bu, onların Allah'ın indirdiğini çirkin görenlere: “Bazı işlerde size itaat edeceğiz” demelerindedir. Allah gizlediklerini bilmektedir.

27) O halde melekler, yüzlerine ve sırtlarına vurarak onları vefat ettirirken halleri nice olur?

28) Bu, onların Allah'ı gazaplandıran şeylere uymaları ve O'nun rızasını çirkin görmelerindedir. Bundan ötürü (Allah) amellerini boşa çıkardı.

29) Yoksa kalplerinde hastalık bulunanlar, ahlakî zaaflarını Allah'ın hiç (ortaya) çıkarmayacağını¹⁶ mı sandılar?

30) Eğer isteseydik sana onları muhakkak ki gösterirdik, sen de onları simalarından tanırdın. Andolsun ki sen onları sözün üslûbundan tanırsın. Allah, yaptıklarınızı bilir.

Savaş müminlere uygulanan bir sınavdır

31) Andolsun ki içinizden cihad edenleri ve sabredenleri bilinceye kadar sınayacağız ve haberlerinizi¹⁷ de sınayacağız.

32) Muhakkak ki küfürde direnenler, Allah yoluna set örenler¹⁸ ve kendilerine hidayet apaçık belli olduktan sonra resule başkaldıranlar Allah'a hiçbir zarar veremezler. (Allah), amellerini de boşa çıkaracaktır.

33) Ey iman edenler Allah'a itaat edin, resule itaat edin¹⁹ ve amellerinizi boşa çıkarmayın.

34) Muhakkak ki küfürde direnip, Allah yoluna set örenler ve sonra da kâfirler olarak ölenleri Allah bağışlamayacaktır.

Barışın savaşı

35) O halde barışa giden yolda gevşemeyin. Siz üstünsünüz. Allah sizinle beraberdir ve amellerinizi boşa çıkarmayacaktır.²⁰

Allah yolunda cimrilik etmemek

36) Muhakkak ki dünya hayatı oyun ve eğlencedir. Eğer iman eder ve bilinç sahibi olursanız (Allah) size ödüllerinizi verir. Sizden mallarınızı da (tümüyle) istemiyor.

37) Eğer sizden onu isteseydi ve sizi (bu konuda) sıkıştırırsaydı cimrilik ederiniz ve (bu), ahlakî zaaflarınızı (açığa) çıkarırdı²¹.

38) İşte sizler böylesiniz. Allah yolunda harcamaya davet edildiğiniz halde bazılarınız cimrilik ediyor. Kim cimrilik ederse kendi nefesine cimrilik etmiş olur. Allah'ın hiçbir şeye ihtiyacı yoktur, siz ise fakirsiniz. Eğer yüz çevirirseniz yerinize başka bir topluluk getirir sonra onlar sizin gibi de olmazlar.

¹⁵ Refah içinde sonsuza dek yaşayacaklarına dair ümit.

¹⁶ ‘açığa vurmuyacağımı’

¹⁷ ‘ne olduğunuzu’

¹⁸ ‘Allah yolundan alıkoyanlar’

¹⁹ Resule itaat konusunda Birliğe Davet/3:32, Yetimler/4:80, vb. ayetlerin dip notlarını okuyunuz.

²⁰ Vaad'in Tekrar/2:191 ve Savaş/8:15 gibi ayetlerden kesin olarak anlaşılabilmesi gibi Kur'an, müminlere sadece kendilerine savaş açıldığı takdirde savaşma hakkı verir. Bu savaşın sebebi nefsi müdafaadır ve düşman taraf, savaştan vazgeçtiğinde müminlerin hemen barış ilan etmeleri gerekir. Dolayısıyla Kur'an'a göre düşmanın başlattığı bir savaşta zaaf göstermemek, nefsi müdafaanın ve barışı sağlamanın en etkili yoludur.

²¹ ‘açığa vururdu.’

48. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Allah, ilk inananlara kovuldukları şehre geri döneceklerini haber veriyor

1) Biz sana apaçık bir fethin (yolunu) açtık

2) ki Allah senin geçmiş ve gelecek günahını bağışlasın, üzerindeki nimetini tamamlasın, seni dosdoğru bir yola iletsin²

3) ve Allah sana üstün bir zaferle yardım etsin.

4) İmanlarına iman katmaları için müminlerin kalplerine sükûnet indiren O'dur. Göklerin ve yerin orduları Allah'ındır. Allah bilendir, hikmet ve hüküm sahibidir.

5) (Bunlar), mümin erkekler ve mümin kadınları, içinde kalıcı olacakları, altından ırmaklar akan cennetlere koyması ve onların kötülüklerini örtmesi içindir. Bu, Allah katında büyük bir başarıdır.

6) (Bir de) Allah hakkında kötü bir düşünce ile zanda bulunan münâfık erkekleri, münâfık kadınları, müşrik erkekleri ve müşrik kadınları cezalandırması içindir. Böylece kötülük çemberi tepelerine insin. Allah onlara gazaplanmış, onları lanetlemiş ve onlar için cehennemi hazırlamıştır. Ne kötü bir varış yeridir!

Allah'ın resulüne biat edenler

7) Göklerin ve yerin orduları Allah'ındır. Allah azizdir, hikmet ve hüküm sahibidir.

8) Muhakkak ki biz seni bir şahid, bir müjdeleyici ve bir uyarıcı olarak gönderdik

9) ki Allah'a ve resulüne iman edesiniz, O'na destek olasınız, O'na saygı gösteresiniz, sabah-akşam O'nu tesbih edesiniz.

10) Muhakkak ki sana bağlılık sözü verenler, Allah'a bağlılık sözü vermiştir. Allah'ın eli onların ellerinin üzerindedir. Kim sözünden dönerse ancak kendi aleyhine sözünden dönmüş olur. Kim Allah'a verdiği ahbine vefa gösterirse, (Allah) ona büyük bir ödül verecektir.

Savaşta geri kalanlar

11) Araplardan geride kalanlar, sana: "Bizi mallarımız ve ailelerimiz meşgul etti. Bu yüzden bizim için bağışlanma dile" diyecekler. Kalplerinde olmayanı dilleriyle söylüyorlar! De ki: "Eğer sizin için bir zarar veya bir fayda isterse, Allah'a karşı kimin neye gücü yeter? Hayır, Allah yaptıklarınızdan haberdardır."

12) Doğrusu siz, resulün ve müminlerin ailelerine asla dönmeyeceklerini sandınız. Bu, kalplerinize çekici geldi, kötü bir düşünce ile zanda bulundunuz ve helâke uğrayan bir topluluk oldunuz.

13) Kim Allah'a ve resulüne iman etmezse, (bilsin ki) gerçekten biz, kâfirler için çılgınca yanan bir ateş hazırlamışızdır.³

¹ PETRA'NIN FETHİ SURESİ

² Muhammed peygamberin günahsız olmadığına dair başka bir ayet...

³ Bu ayette ve sure boyunca konu edilen kişiler için "kâfir" kelimesinin kullanılması, onların Allah'a ve resulüne inanmadıklarından değil, çağrıldıkları halde savaşa katılmamaları ve savaşa gidenlerin de ölmelerini temenni etmelerinden dolayıdır.

14) Göklerin ve yerin yönetimi Allah'ındır. İstedğini ve dileyeni bağışlar, dileyene azap eder. Muhakkak ki Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

15) Geride kalanlar ganimetleri (almaya) gittiğinizde: "Bırakın bizi, sizinle beraber gelelim" derler. Allah'ın sözünü değiştirmek istiyorlar. De ki: "Siz kesinlikle bize uyamazsınız⁴. Allah öncesinde böyle dedi⁵." "Hayır, bizi çekemiyorsunuz" diyecekler. Hayır, onlar pez az anlayan kimselerdir.

16) Araplardan geride kalmış olanlara: "Siz yakında çok şiddetli, kuvvet sahibi bir kavme çağrılacaksınız.⁶ Onlar teslim olana kadar onlarla savaşıacaksınız. Eğer itaat ederseniz Allah size güzel bir ödül verecek. Eğer önceden yüz çevirdiğiniz gibi yüz çevirirseniz, sizi acıklı bir azapla azaplandırır.

17) Köre güçlük yoktur, topala güçlük yoktur, hastaya güçlük yoktur. Kim Allah'a ve resulüne itaat ederse onu altından ırmaklar akan cennetlere koyar ve kim yüz çevirirse onu acıklı bir azapla azaplandırır.

Allah, resule bağlılık sözü verenleri fetihle müjdeliyor

18) Andolsun ki Allah, o ağacın altında sana bağlılık sözü verirlerken müminlerden razı olmuş, kalplerinde olanı bilmiştir. Böylece üzerlerine sükûnet indirmiş ve kendilerine yakın bir fetih bahşetmiştir.

19) Ve edinecekleri birçok ganimetleri de... Muhakkak ki Allah, azizdir, hikmet ve hüküm sahibidir.

20) Allah size edineceğiniz birçok ganimet vaadetti. Size bunu çabuklaştırdı ve insanların ellerini de sizden çekti ki, (bu), müminler için bir delil olsun ve sizi dosdoğru bir yola yöneltsin.

21) Diğer güç yetiremediklerinize gelince; Allah onları kuşatmıştır. Muhakkak ki Allah, her şeye güç yetirendir.

22) Küfürde direnenler eğer sizinle savaşsalar arkalarını dönüp (kaçarlardı). Sonra kendilerine ne bir dost ne de yardımcı bulabilirdi.

23) Bu, Allah'ın öteden beri süregelen sünnetidir. Allah'ın sünnetinde değişiklik bulamazsın.

24) Onlara karşı size zafer verdikten sonra, Mekke'nin⁷ göbeğinde onların ellerini sizden ve sizin de ellerinizi onlardan çeken O'dur. Muhakkak ki Allah yaptıklarınızı görmektedir.

25) Onlar⁸, küfürde direnen, sizi Mescid-i Harem'den ve **hediyelerin** yerlerine ulaşmasından alıkoyanlardır. Eğer kendilerini bilmediğiniz, mümin erkeklerle mümin kadınları tepeleyip bu yüzden bilgisizce onlardan size bir eziyet isabet edecek olmasaydı (savaş gerçekleşirdi). Allah,

⁴ 'arkamızdan gelemezsiniz'

⁵ 'buyurdu.'

⁶ 'Siz yakında çok kuvvetli bir kavimle (karşı karşıya gelmeye) çağrılacaksınız.'

⁷ Kur'an'da bulunan arkeolojik delillere ve dünyada bulunan ilk camilerin kiblelerinin yönlerine göre, bu ayette 'Mekke' adıyla adlandırılan şehrin, bugünkü Suudi Arabistan'da bulunan ve Muhammed peygamberin ölümünden çok daha sonra kurulup adlandırılan Mekke değil, onun çok daha kuzeyinde Kudüs'e yakın olan antik Petra şehri olduğu ortaya çıkarılmıştır.

⁸ Mekkeliler

istediğini ve dileyeni rahmetine dahil etmek için (böyle yaptı). Eğer ayrılmış olsalardı muhakkak ki aralarından küfürde direnenleri acıklı bir azapla azaplandırırdık.⁹

26) Küfürde direnenler, kalplerine kızgınlığı; cahiliye kızgınlığını koyunca, Allah da resulünün ve müminlerin kalbine sükûnetini indirdi ve onları bilinçlilik sözüne bağlı kıldı. Zaten onlar, buna layık ve ehil idiler. Muhakkak ki Allah, her şeyi bilendir.

27) Andolsun ki Allah, resulünün rüyasını gerçekle doğruladı. Allah dilerse mutlaka Mescid-i Harem'e güvenle, başlarınız traşlı olarak¹⁰ gireceksiniz. Sizin bilmediğinizi bildi ve size bunun dışında yakın bir fetih (nasip) kıldı.

28) Resulünü, Gerçek Din'i bütün dinlere üstün kılmak amacıyla hidayetle gönderen O'dur. Şahid olarak Allah yeter.

29) Muhammed Allah'ın resulüdür. Onun yanında olanlar kâfirlere karşı şiddetli, kendi aralarında (ise) merhametlidirler. Onları boyun eğerek ve saygı göstererek Allah'tan bir lütuf ve rıza ararken görürsün. Yüzlerindeki belirtileri onların, saygı izlerindedir. Bu, onların Tevrat'taki emsalleridir¹¹. İncil'deki emsalleri ise: "Filizini çıkaran, sonra onu güçlendiren, sonra gövdesi üzerine diken ekin gibidir.¹² (Bu), ekincilerin hoşuna giderken kâfirleri öfkelenendirir. Allah, onlardan iman eden ve salih işler yapanlara, kendileri için bir bağışlanma ve büyük bir ödül vaatmiştir.

⁹ 'Eğer (o müminler) ayrılmış olsalardı, muhakkak ki (Mekke'de onlarla birlikte yaşayan) kâfirleri acıklı bir azapla cezalandırırdık.'

¹⁰ Vaadin Tekrarı/2:196'da yer alan "başın traşlı olması" deyimini hakkındaki dip notu okuyunuz.

¹¹ 'vasıflarıdır.'

¹² Görüldüğü kadarıyla İsa Mesih, bir yansıması Markos Evanjeli 4. Bab 2 ve 8. pasajları arasında bulunan bu ayeti, Tanah'ın Hezekiel Kitabı'nın 17. Bab 1-17 arasından esinlenerek derlemiştir. Tabii ki bu derleme, Kur'an'a göre, Allah'ın Kutsal Ruh tarafından İsa'ya vahyetmesiyle gerçekleşmiştir.

49. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Peygamberin huzurunda bulunma adabı

- 1) Ey iman edenler, Allah'ın ve resulünün önüne geçmeyin. Allah hakkında bilinç sahibi olun. Muhakkak ki Allah işitendir, bilendir.
- 2) Ey iman edenler, seslerinizi de nebinin sesi üstünde yükseltmeyin ve bazılarınızın bazılarına bağırdığı gibi ona bağırmayın. Yoksa farkında olmadan amelleriniz boşa gider.
- 3) Seslerini Allah'ın resulünün huzurunda kisanlar Allah'ın kalplerini bilinçleriyle uygun hale getirdiği kimselerdir. Onlar için bağışlanma ve büyük bir ödül vardır.
- 4) Sana odaların arkasından seslenenlerin çoğu akıl etmeyenlerdir.
- 5) Eğer onlar sen yanlarına çıkıncaya kadar sabretsele, (bu), muhakkak ki onlar için daha hayırlı olurdu. Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.
- 6) Ey iman edenler, fasık birisi size bir haberle gelirse onu açıklığa kavuşturun². Yoksa bilmeden bir topluluğa kötülük³ etmiş olursunuz da sonra yaptığınıza pişman olursunuz.
- 7) Bilin ki Allah'ın resulü içinizdedir. Eğer işlerinizin çoğunda size itaat etseydi⁴ muhakkak ki sıkıntıya düşerdiniz. Fakat Allah size imanı sevdirdi, kalplerinizin içinde onu süsledi ve küfrü, fıskı ve isyanı size çirkin kıldı⁵. İşte onlar olgunlaşmışlardır.
- 8) Allah'tan bir lütuf ve bir nimet olarak. Allah bilendir, hikmet ve hüküm sahibidir.

Müminlerin arasını düzeltme

- 9) Eğer müminlerden iki grup çatışacak olursa aralarını düzeltin. Eğer onlardan biri diğerine eziyet edecek olursa, eziyet edenle Allah'ın emrine dönünceye kadar savaşın. Şayet dönerse adaletle aralarını düzeltin ve eşit olun. Muhakkak ki Allah adaletle davrananları sever.
- 10) Müminler ancak kardeştir. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin ve Allah hakkında bilinçli olun. Umulur ki merhamet edirsiniz.
- 11) Ey iman edenler, bir topluluk diğer bir topluluğu alaya almasın. Belki onlar kendilerinden daha hayırlı olurlar. Kadınlar da kadınları (alaya almasınlar). Belki onlar kendilerinden daha hayırlı olurlar. Birbirinizi çekiştirmeyin ve (birbirinize) lâkablara takmayın. İmandan sonra fasıklık ne kötü bir namdır. Kim pişman olmazsa işte onlar zalimlerdir.

Müminler birbirlerini çekiştirmez

- 12) Ey iman edenler, zandan çokça sakının, zira zannın bir kısmı gūnahtır. Birbirinizin gizliliklerini de araştırmayın. Bazılarınız bazılarını çekiştirmesin. Sizden biri, ölü kardeşinin etini yemeği sever mi? Tabii ki (bundan) hoşlanmazsınız. Allah hakkında bilinçli olun. Muhakkak ki Allah pişmanlıkları bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

¹ MÜMİNLİĞİN ŞARTLARI SURESİ

² 'araştırın'

³ 'haksızlık'

⁴ 'sizin dediğinizi yapsaydı'

⁵ 'gösterdi'

13) Ey insanlar! Sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık. Birbirinizi tanımanız için sizi ırklar ve kabileler kıldık. Muhakkak ki Allah katında en üstünüz en bilinçli olanınızdır. Muhakkak ki Allah bilendir, (her şeyden) haberdar olandır.

İman ve teslimiyetin farkı

14) Araplar: “İman ettik!” dediler. De ki: “Siz iman etmediniz, fakat⁶ ‘Teslim olduk’ deyin. İman kalplerinize girmiş değildir. Eğer Allah’a ve resulüne itaat ederseniz, O, amellerinizden hiçbir şeyi eksiltmez. Muhakkak ki Allah bağışlayandır, Merhamet Eden’dir.”

Hakiki imanın şartları

15) Müminler öyle kimselerdir ki Allah’a ve resulüne iman etmiş, sonra tereddüt etmemiş ve Allah yolunda canlarıyla ve mallarıyla müdacele etmişlerdir. İşte doğrucular onlardır.⁷

16) De ki: “Allah’a dininizi mi öğretiyorsunuz? Allah göklerde ve yerde ne varsa bilir. Allah her şeyi bilendir.

İmanı vermek Allah’ın lütfudur

17) Teslim oldular diye sana lütufta bulunurlar. De ki: “Teslim oldunuz diye bana minnet etmeyin. Bilakis, eğer doğru sözlülerseniz⁸ (bilin ki) sizi imana hidayet ettiği için Allah size lütufta bulundu.”⁹

18) Muhakkak ki Allah, göklerin ve yerin bilinmeyenlerini bilendir. Allah yaptıklarınızı görür.

⁶ ‘bunun yerine’

⁷ Kur’an’a göre iman etmek sözle değil, aksiyonla ispatlanır.

⁸ ‘doğruyu söylüyorsanız’

⁹ İlk iki ayette peygambere azamî saygı duyulmasını emreden Kur’an, müminlerin onu hidayet kaynağı olarak görmemesi için bu ayetle onları uyarmaktadır. Peygambere gösterilen hürmet, itaat ve saygı onun zatına değil, bilakis, ona Allah tarafından verilen rütbedir. Peygamber ise kendisine verilen rütbenin hakkını vermek için azamî ölçüde çalışır. Kendisi de bir insandır ve hataları, günahları için Allah’tan bağışlanma diler. Bu husus Kur’an’da defaatle belirtilmiştir.

50. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Kur'an'daki matematiksel sistem karşısında şaşırılmamak mümkün değildir

1) Kaf. Şanlı Kur'an'a andolsun.

2) Hayır, o kâfirler kendilerine içlerinden bir uyarıcı gelmesine hayret ettiler de: “Bu, şaşılacak bir şeydir!” dediler:

Yeniden dirilişe inanmayıp Kur'an'ı yalanlayanlar

3) “Öldüğümüz ve toprak olduğumuz zaman mı! Bu, uzak bir dönüşür².”

4) Yeryüzünün onlardan ne eksilttiğini bilmişizdir. Yanımızda (o bilgileri) koruyan bir kitap vardır.

5) Hayır, hak kendilerine gelince yalanladılar. Tereddüt içindedirler.

6) Üstlerindeki göğe bakmadılar mı; onu nasıl bina ettik ve süsledik? Onun hiçbir çatlağı da yok.³

7) Ve yeryüzünü yaydık, oraya denge unsurları attık⁴, orada her güzel çiftten bitirdik.

8) (Bunlar), her yönelen kul için bir aydınlatma ve hatırlatmadır.

9) Ve gökten bereketli bir su indirdik de onunla bahçeler ve biçilecek taneler bitirdik.

10) Ve küme küme tomurcukları olan yüksek hurma ağaçları,

11) kullara rızık olarak. Ve ölü bir beldeye hayat verdik. İşte (ölümünden sonra) çıkış da böyledir.

Önceden de birçok toplum, peygamberlerini yalanlamıştı

12) Onlardan önce Nuh halkı, Res halkı ve Semud (halkı) da yalanlamıştı.

13) Ve Ad (halkı), Firavun (hanedanlığı) ve Lut'un kardeşleri⁵.

14) Eyke ahali ve Tubba halkı da. Hepsi resulleri yalanladılar (ve) böylece vaadim hak oldu⁶.

15) İlk yaratmada yorulduk mu? Hayır, (asıl) onlar yeni bir yaratılıştan şüphe içindedirler.

¹ **QAF SURESİ:** Bu sure, ilk ayetin işaret ettiği “qaf” harfinin, Kur'an'daki 19 matematiksel sistemi ile olan ilişkisinden dolayı “Qaf Suresi” olarak adlandırılmıştır. Daha fazla bilgi için 13. ayetin dip notunu okuyunuz.

² ‘ihtimaldir’

³ Kur'an, her şeyi yaratan Allah'ın bütün Kâinatı şaşmaz bir sistem ile yarattığını dile getirmektedir.

⁴ ‘yerleştirdik’

⁵ Bu ayette geçen ‘Lut'un kardeşleri’ ifadesi dikkat çekicidir. Zira bu sure, Kur'an'da bulunan “huruf-u muqatta” harflerinden “qaf” ile başlamaktadır. Bütün suredeki “qaf” harflerinin sayısı, yine “qaf” harfiyle başlayan 42. suredeki gibi 57, yani 19'un tam üç katıdır.

Peki bunun ‘Lut'un kardeşleri’ ifadesiyle ne ilgisi vardır?

Şöyle ki; bütün Kur'an'da Lut'un halkından bahsedilirken onlar için “qaf” harfiyle başlayan “qawmi Lut” ifadesi kullanılır. Bu surede ise onlar için, içinde “qaf” harf bulunmayan ve Kur'an'da başka örneği olmayan “İhwani Lut” ifadesi kullanılmıştır. Bu ise, bu ifadenin bu sureye özellikle 19 sistemine uyması için seçildiği düşüncesini ciddi bir şekilde desteklemektedir. Bilindiği gibi “nun” “huruf-u muqatta”sıyla başlayan 68. surede buna benzer bir tevafuk bulunmaktadır. Zira Nun/68:48'de, içinde “nun” harfi bulunduran Yunus peygamber için Kur'an'da ilk ve tek kez, içinde “nun” harfi olmayan “şahibul hut” yani ‘balığın sahibi’ ifadesi kullanılmıştır ve bu şekilde o suredeki “nun” harflerinin sayısı 133, yani 19×7'de kalmıştır.

Ayetlerini okuduğumuz bu surenin 19 matematiksel sistemiyle doğrudan bağlantısı sadece yukarıda ifade edilen bilgilerle de sınırlı değildir. Bu suredeki ayet sayısı 45'tir ve sure numarası ve ayet sayısının toplamı 95, yani 19×5'tir. “Qaf” harfiyle başlayan diğer sure olan 42. Suredeki ayet sayısı ise 53'tür ve yine sure numarası ve ayet sayısının toplamı 19 sayısının beş katı olan 95 sayıdır.

⁶ ‘tehdidim gerçekleşti’

İnsanın hayattayken yaptıkları Ahiret için kaydedilmektedir

16) Andolsun ki insanı biz yarattık ve nefsinin ona ne fısıldadığını biliriz. Biz insana şahdamarından daha yakınız.

17) Sağda ve solda oturan iki alıcı kaydederlerken

18) o (insan) hiçbir söz telaffuz etmez ki yanında bir gözetleyici hazır bulunmasın.

19) Ve ölüm sarhoşluğu bir hakikat olarak gelir. İşte bu, kendisinden kaçtığın şeydir!

20) Suretlere üflenir. İşte bu, vaadedilen gündür.

21) Her nefis yanında bir sürücü ve bir şahitle gelir.

22) Andolsun ki sen bundan habersizdin. Senin perdeni açtık. Bugün artık görüşün keskindir.

Cennet-cehennem

23) Yakınında olan: “Yanımdaki hazırdır” der.

24) Atın cehenneme her inatçı kâfiri⁷,

25) hayra engel olan azgın şüpheciyi.

26) O, Allah’la beraber başka ilahlar **üretti**. Bu yüzden onu şiddetli azaba atın!

27) Yakınında olan: “Rabbimiz, onu ben azdırmadım, fakat kendisi derin bir sapmışlık içindeydi” der.

28) (Allah): “Huzurumda çekişmeyin. Andolsun ki size vaadetmişim⁸” der.

29) Benim katımda söz değiştirilmez ve ben kullara zulmedici değilim.

30) O gün cehenneme: “Doldun mu?” deriz. (O da): “Daha yok mu?” der.

31) Cennet ise bilinç sahiplerine uzak olmayacak şekilde yakınlaştırılmıştır.

32) Bu, vaadolduğunuzdur. Her yönelen ve her koruyana,

33) bilemediği halde Karşılıksız Gözetken’den korkan, yönelmiş bir kalple gelenler için.

34) Oraya esenlikle girin. Bu, ebedîlik günüdür.

35) Orada istedikleri onlar içindir. Katımızda ise ziyadesi⁹ vardır.

36) Onlardan önce, tutuşu kendilerinden güçlü nice nesilleri helak ettik. Onlar ülkeleri yönetirlerdi. Kaçacak bir yer mi var?

37) Muhakkak ki bunda kalbi olan veya şahit olarak kulak veren için bir öğüt vardır.

38) Andolsun ki biz gökleri, yeri ve ikisinin arasındakileri altı günde yarattık ve bize yorgunluk dokunmadı.

Peygamber ancak gerçeği tebliğ eder ve Rabbine şükreder

39) Öyleyse sen onların dediklerine sabret ve Rabbini güneşin doğuşundan önce ve batışından önce hamd ile tesbih et.

40) Gecenin bir bölümünde ve (Rabbinin her buyruğunu) kabullenmenin ardından da.

41) Çağırıcının yakın bir yerden çağıracağı gün dinle!

42) O gün, o patlamayı duyarlar. İşte o gün çıkış günüdür.

43) Muhakkak ki biz hayat veririz ve öldürürüz. Dönüş bizedir.

44) O gün yer onlardan hızla çatlayıp ayrılır. İşte bu bizim için kolay bir toplamadır.

⁷ Bu ayette “kâfir” terimi; ‘hayra engel olan, azgın ve tutarsız insan’ anlamında kullanılmıştır.

⁸ ‘Andolsun ki sizi tehdit etmişim’

⁹ ‘daha fazlası’

45) Biz onların ne söylediklerini daha iyi biliyoruz. Sen onların üzerinde bir zorba değilsin. O halde, vaadimden¹⁰ korkanlara Kur'an'la öğüt ver.

¹⁰ 'tehdidimden'

51. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,
Allah, Yargı Günü'nün gerçekleştireceğine dair yemin ediyor

- 1) Esip savuranlara,
- 2) Yüğü yüklenenlere,
- 3) Derken kolayca akıp gidenlere,
- 4) Sonra işi taksim edenlere (andolsun).
- 5) Size vaadedilen kesin doğrudur.
- 6) Yargılanma kesinlikle gerçekleşecektir.
- 7) Yörüngeleri olan göğe andolsun,
- 8) Muhakkak ki siz çelişkili bir söz içindediniz.
- 9) Çevrilen, ondan çevrilir.
- 10) Canı çıksın o varsayımçıların!
- 11) Onlar ki dalgınlık içinde gafil kimselerdir.
- 12) “Yargılama günü ne zaman?” diye sorarlar.
- 13) O gün onlar ateşe sunulurlar.
- 14) “Tadın fitnenizi! İşte bu, kendisi hakkında acele ettiğiniz şeydir.”

Cenneti kazanan müminler

- 15) Muhakkak ki bilinçli olanlar cennetlerde ve pınar başlarındadır.
- 16) Rablerinin kendilerine verdiği alanlar olarak... Çünkü onlar, bundan önce iyilik edenlerdi.
- 17) Onlar geceden pek az (bir zaman) uyurlardı.
- 18) Seherlerde de bağışlanma dilerlerdi.
- 19) Mallarında isteyenler ve yoksullar için bir hak² vardı.
- 20) Yakînen (iman edenler) için yeryüzünde ibretler vardır.
- 21) Ve kendi nefislerinizde de. Hâla görmüyor musunuz?
- 22) Ve gökte de rızkınız ve vaadolduğunuz var.
- 23) Göğün ve yerin Rabbine andolsun ki o³, sizin konuştuklarınız kadar gerçektir.

Sınırı aşan toplumlar tarih boyunca helak edilmişlerdir

- 24) İbrahim'in ağırlanan misafirlerinin haberi sana geldi mi?
- 25) Hani onun yanına geldiklerinde: “Selam” demişlerdi. (O da): “Selam, tanınmayan topluluk” demişti.
- 26) Derken ailesinin yanına gitti de besili bir buzağı ile geldi.
- 27) Yanlarına yaklaştırıp: “Yemez misiniz?” dedi.
- 28) Derken içine onlardan yana bir korku düştü. “Korkma” dediler ve onu bilgin bir oğulla müjdelediler.

¹ YARGI GÜNÜ SURESİ

² ‘pay’

³ ‘vaadolduğunuz’

- 29) Bunun üzerine kadını hayret içinde ve yüzüne vurarak döndü: “Yaşlı, kısır bir kadın(dan mı)?” dedi.
- 30) “Öyledir, Rabbin buyurmuştur. Muhakkak ki O, hikmet ve hüküm sahibidir, bilendir” dediler.
- 31) (İbrahim): “Ey elçiler, nedir bildireceğiniz şey?” dedi.
- 32) “Muhakkak ki biz suçlu bir topluluğa gönderildik” dediler:
- 33) “Üzerlerine balçıktan taşlar göndermek için,
- 34) -ki (o) taşlar Rabbin tarafından aşırıya gidenler için işaretlenmiştir.”
- 35) Derken orada müminlerden kim varsa çıkardık.
- 36) Zaten orada bir evden başka teslim olmuşlardan kimse bulamadık.
- 37) Ve orada acıklı azaptan korkanlar için bir ibret bıraktık.
- 38) Ve Musa’da (da ibretlik bir örnek vardır). Hani onu Firavun’a apaçık bir yetkiyle göndermiştik.
- 39) Bunun üzerine (o), önde gelenleriyle yüz çevirdi ve: “(Bu adam) büyücü veya delidir” dedi.
- 40) Derken onu ve ordusunu yakaladık ve onları denize attık, o da (kendisini) kınamaktaydı.
- 41) Ad (halkında da ibretler vardır). Hani onlara kökleri kesen bir rüzgâr göndermiştik.
- 42) Üzerinden geçtiği her şeyi küle çevirmeden bırakmıyordu.
- 43) Semud (halkında da ibretler vardır). Hani onlara: “Bir süreye kadar yararlanın” denmişti.
- 44) Ancak Rablerinin emrine başkaldırdılar. Böylece bakıp dururlarken⁴ kendilerini yıldırım çarptı.
- 45) Artık ne ayağa kalkmaya güç yetirebildiler ne de kendilerine yardım edilenler oldular.
- 46) Bundan önce Nuh halkını (da helak ettik). Çünkü onlar fasık bir topluluktu.
- Bozguncuları cezalandıran Allah, gökleri ve yeri yaratan ve ortağı olmayan ilahtır**
- 47) Göğü bir güçle bina ettik ve muhakkak ki biz (onu) genişleticileriz.
- 48) Yeri de biz serip döşedik. Ne güzel döşeyicimiz!
- 49) Ve her şeyi çift yarattık. Umulur ki öğüt alırsınız.
- 50) O halde: “Allah’a kaçın. Muhakkak ki ben O’(nun tarafı)ndan size (gönderilen) apaçık bir uyarıcıyım.
- 51) Allah’la beraber başka ilahlar uydurmayın. Muhakkak ki ben O’(nun tarafı)ndan (gönderilen) apaçık bir uyarıcıyım” (de).
- 52) İşte böyle. Onlardan öncekilere de bir resul gelmedi ki (ona): “Büyücü veya delidir”den başkasını demiş olmasınlar.
- 53) Bunu birbirlerine vasiyet mi ettiler? Hayır, onlar azgın bir topluluktur.
- 54) O halde sen onlardan yüz çevir, bundan dolayı kınanacak değilsin.
- 55) Ve hatırlat. Çünkü Hatırlatma müminlere faydalıdır.
- 56) Cinleri ve insanları bana kulluk etmelerinden başkası için yaratmadım.⁵
- 57) Ben onlardan bir rızık istemiyorum ve beni beslemelerini de istemiyorum.
- 58) Muhakkak ki o, rızık veren, sağlam kuvvet sahibi Allah’tır.

⁴ ‘azabı beklerlerken’

⁵ Kur’an’da bu ‘kulluğun’ Allah hakkında bilinçli olarak yaşamak ve bunun yansıması olarak insanlara, insanlığa faydalı olmakla gerçekleşeceği özetlenmektedir. Allah’ın Dini, iyilik yapmaktır.

- 59) Muhakkak ki zulmedenlerin, (geçmiş) yoldaşlarının günahlarına benzer günahları vardır. Şu halde acele etmesinler.
- 60) Vaadolundukları günlerinden dolayı küfürde direnenlere yazıklar olsun!

52. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,
Allah, zalimleri cezalandıracağı hakkında yemin ediyor

- 1) Andolsun Tur'a,
- 2) ve yazılmış Kitab'a
- 3) yayılmış ince deri üzerinde,
- 4) ve ziyaret edilen Beyt'e,
- 5) ve yükseltilmiş tavana,
- 6) ve kaynatılmış denize;
- 7) Rabbinin azabı muhakkak ki gerçekleşecektir.
- 8) Onu def edecek hiçbir şey yoktur.
- 9) O gün gök sallanıp sarsılır.
- 10) Dağlar da bir yürüyüşle yürür.
- 11) Yazıklar olsun o gün yalancılara.
- 12) Onlar dalgınlık içinde eğlenip (dururlar).
- 13) O gün cehennem ateşine itilip kakılacaklar.
- 14) (Onlara o gün): "İşte bu, kendisini yalanladığınız ateştir!
- 15) Bu da mı bir sihirdir veya siz mi görmüyorsunuz?" (denilir):
- 16) "Varın oraya! Sabredin veya sabretmeyin,² sizin için aynıdır. Siz ancak yaptığınızla cezalandırılmaktasınız."

Bilinçliler cennetle müjdeleniyor

- 17) Muhakkak ki bilinçli olanlar cennetlerde ve nimetler içindedirler.
- 18) Rablerinin verdikleriyle sefa sürerler. Rableri onları cehennem azabından korumuştur.
- 19) "Yaptıklarınıza karşılık afiyetle yiyin, için!"
- 20) Saf halinde dizilmiş koltuklara yaslanırlar. **Onları göz aydınlığı arkadaşlarla bir araya getiririz.**
- 21) İman edip soyları kendilerine uyanlara soylarını katarız ve yaptıklarından da bir şey eksiltmeyiz. Her kişi kazandığının rehinidir.
- 22) Onlara iştahlarının çektiği meyveden ve etten³ veririz.
- 23) Orada kadeh tokuştururlar, (fakat) orada ne boş söz, ne de günah vardır.
- 24) Etraflarında kendileri için (servise adanmış), saklanmış inciler gibi delikanlılar dolaşır.
- 25) Bazıları bazısına karşılıklı soru sorarlar:
- 26) "Biz hakikaten ailemiz içindeyken korkardık.
- 27) Fakat Allah bize lütufta bulundu ve bizi nüfuz eden azaptan korudu.
- 28) Biz gerçekten bundan önce O'na yalvarırdık. Muhakkak ki O, iyilik edendir, Merhamet Eden'dir."

¹ **1 AHİRET SURESİ**

² '(İster) dayanın (ister) dayanmayın'

³ Cennette insanlara sunulacak 'etler' hakkında 2 Tefekkür/56:21 ayetinin dip notunu okuyunuz.

Kur'an, Muhammed'in sözü değildir

29) O halde sen öğüt ver, çünkü sen Rabbinin nimetiyle⁴ ne kâhinsin ne de mecnun.

30) Yoksa "O bir şairdir, zamanın ona (getireceği) felaketi gözetliyoruz" mu diyorlar?

31) De ki: "Siz gözetleyedurun. Ben de sizinle beraber gözetleyenlerdenim."

İman etmeyenler niçin iftira atarlar?

32) Bunu kendilerine hülyaları mı emrediyor yoksa onlar azgın bir topluluk mudur?

33) Yoksa: "Onun söylemesi"⁵ mi diyorlar? Hayır, onlar iman etmiyorlar.

34) Eğer doğru sözlülerseler⁶ haydi onun gibi bir söz getirsinler.

35) Yoksa onlar hiçbir şey olmaksızın mı yaratıldılar yoksa yaratıcılar kendileri mi?

36) Yoksa gökleri ve yeri onlar mı yarattı? Hayır, yakînen iman etmiyorlar.

37) Yoksa Rabbinin hazineleri onların yanında mıdır? Yoksa hakimiyet sahibi onlar mıdır?

38) Yoksa onların bir merdivenleri mi var da (vahyi) dinliyorlar. O halde dinleyicileri apaçık bir delil getirsin.

39) Yoksa kızlar O'nun, oğullar sizin mi?

40) Yoksa onlardan bir ücret mi soruyorsun⁷ da bu onlara ağır bir yük oluyor?

41) Yoksa gayb onların yanında da, (onu) mu yazıyorlar?

42) Yoksa bir tuzak mı kurmak istiyorlar? Hâlbuki (asıl) tuzağa düşecek olanlar küfürde direnenlerdir.

43) Yoksa onların Allah'tan başka bir ilahları mı var? Allah, onların ortak koşmalarından münezzehtir.

44) Eğer gökten bir parçanın düştüğünü görseler "Bulut kümesidir!" derler.

45) O halde içinde çarpılacakları günlerine kavuşuncaya kadar onları bırak.

46) O gün tuzakları kendilerinden hiçbir şeyi savamaz. Onlara yardım da edilmez.

47) Muhakkak ki zalimler için bundan önce de bir azap vardır, fakat onların çoğu bilmezler.

Muhammed'in görevi sadece bildirmektir

48) Rabbinin hükmüne sabret. Muhakkak ki sen gözlerimizin önündesin. Kalktığında Rabbinin hamd ile tesbih et.

49) Gecenin bir kısmında ve yıldızların (batmasının) ardından da O'nu tesbih et.

⁴ 'Rabbinin lütfu (sayesinde)'

⁵ 'Onun uydurması'

⁶ 'doğruyu söylüyorlar'

⁷ 'istiyorsun'

53. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Kur'an Muhammed'in sözü değildir

- 1) Düştüğünde yıldıza andolsun ki,
- 2) Arkadaşınız ne saptı ne de azdı,
- 3) O, tutkusundan konuşmaz.
- 4) Muhakkak ki o, ancak vahyolunan bir vahiydir.
- 5) Onu büyük güç sahibi öğretti;
- 6) zamanı gelince beliren.
- 7) O² en yüksek ufukladır.³
- 8) Sonra inip yaklaştı.
- 9) Böylece (mesafe) iki yay veya daha da yakını olmuştu.
- 10) Derken kuluna vahyettiğini vahyetti.
- 11) Gördüğünü⁴ gönlü yalanlamamıştı.
- 12) Hâlâ onun gördüğü hakkında kuşkuluyor musunuz?⁵
- 13) Andolsun ki onu başka bir inişte de gördü.
- 14) Son ağacın yanında.
- 15) Varılacak cennet onun yanındadır.
- 16) O ağacı saran sarmakta iken,
- 17) göz şaşmadı, sınırı aşmadı.⁶
- 18) Andolsun ki Rabbinin büyük delillerinden bir kısmını gördü.

¹ MUHAMMED SURESİ

² Buradaki 'o' zamirinin, Kur'an'ın matematiksel mucizesi Cebrail (Vaadin Tekrarı/2:97) olduğu anlaşılabilir.

³ Kur'an'î eshatolojide 'ileri bir tarihte' manasında.

⁴ Bu ayetlerde iki kişiden bahsedildiği gözlemlenmektedir: 1) Muhammed peygamber, 2) Cebrail. Geleneksel teolojide Muhammed peygamberin gökyüzünde gözleriyle bizzat Cebrail adında kanatlı bir meleği gördüğü ve bu gördüğünü de kalbinin yalanlamadığı inancı hakimdir. Fakat dikkatli düşünüldüğünde gözle görünen birşey kalp tarafından yalanlanamaz; bilakis kalbin inandığı bir şey, gözle yalanlanabilir. Örneğin bir insan, embriyonun anne rahmindeki evrelerine inanmayabilir, fakat gözyle bunu gördüğünde, kalbi yalanlayan göz olur; zira gören gözyle, görmeyen kalbini yalanlamış olur. Sonrasında da kalbi artık gözle görüneni oldukça zor yalanlar. Bunun aksine, kalp, gözle görünen bir şey yerine, soyut bir şeyin haberini alsa buna inanmayabilir, onun hakkında kuşkuya düşebilir ve hatta onu yalanlayabilir. İşte gelecekte olacak bir vakanın yaratıcı tarafından Muhammed'e bildirilmesi de böyledir. Dolayısıyla, yukarıdaki ayette ifade edilen 'gördüğü' ifadesi, Muhammed'in gelecekte vuku bulacak bir hadise hakkında bilgi sahibi olduğu manasındadır. Ayette kastedilen hadise, Muhammed'in Cebrail'i, yani henüz tam mahiyetini bilmediği matematiksel mucizenin bilgisini almış olmasıdır (Vaadin Tekrarı/2:97). Zira Kur'an'ın birçok ayetinde kendisine ileride Kur'an'ın Allah kelamı olduğunu Ehli Kitap'a ispatlayacak mucizenin tevili gelmediği belirtilir (Tevhit/10:39). Bu bilginin kendisine rüya yoluyla da gösterildiğinin bilgisi de İsrail/17:60 ayetinde yer almaktadır. Muhammed'e gösterilen bu bilgi, bu surenin 18. ve Ondokuz/74:31. ayetlerinde belirtildiği gibi Allah'ın büyük delillerindedir.

⁵ 'Hâlâ onun öğrendiği hakkında kuşkuluyor musunuz?'

⁶ Kanaatimizce 13,14,15,16 ve 17. ayetler mecazi anlamlar içermektedir. Buna göre 14. ayette bahsedilen ağaç, insanoğlunun cennet denilen yerin yakınında sınıdığı bir ağaçtır. 16 ve 17. ayetlerde belirtilmek istenen ise, Muhammed peygamberin, diğer insanlar gibi insanlığın büyük heveslerine meyletmemiş, bu hülyalarla gözü dönmemiş bir insan olduğudur. Bu heveslerin ne olduğu ise devamındaki ayetlerde belirtilmektedir.

İnsanı Allah'tan uzaklaştıran şeyler

19) Gördünüz mü otorite ve gücü⁷?⁸

20) Ve diğer üçüncüleri olan parayı?

Erkekleri kendisine, kızları Allah'a isnat etmek

21) Erkekler sizin de kızlar onun mu?

22) Ne insafsızca bir paylaşma!

23) Muhakkak ki bunlar sizin ve atalarınızın isimlendirdiği isimlerden başkası değildir. Allah, onlar hakkında bir delil indirmemiştir. Onlar ancak zanna ve arzularına uymaktadırlar. Ve andolsun ki onlara Rablerinden hidayet gelmiştir.

24) Yoksa insana her temenni ettiği mi var?

25) Son da ilk de Allah'ındır.

26) Göklerde nice melekler vardır ki onların şefaathleri yarar sağlamaz. Allah'ın isteyip razı olduğu kimseye izin vermesi hariç...

27) Muhakkak ki Ahiret'e iman etmeyenler melekleri dışı isimlerle isimlendiriyorlar.

28) Onların bu hususta bir bilgileri yoktur. Ancak zanna uyuyorlar. Muhakkak ki zan, gerçekten yana hiçbir yarar sağlamaz.

29) O halde sen öğüdümüzden yüz çeviren ve ancak dünya hayatını isteyenenden vazgeç.

30) Onların bilgide erişebilecekleri budur. Muhakkak ki Rabbin, kendi yolundan sapanı daha iyi bilendir ve hidayete ereni de daha iyi bilendir.

31) Göklerde ve yerde ne varsa Allah'ındır; öyle ki, kötülük yapanları yaptıklarıyla cezalandırır, iyilik yapanları da en iyisiyle ödüllendirir.

32) Onlar, küçük hatalar dışında günahların büyüklerinden ve sınırı aşmaktan kaçınırlar. Muhakkak ki Rabbin, bağışlaması geniş olandır. O sizi topraktan inşa ettiğinde ve siz annelerinizin içinde⁹ ceninler iken sizi daha iyi bilendir. Kendinizi temize çıkartıp durmayın. O, sakınanı daha iyi bilendir.

33) Gördün mü o yüz çevireni?

34) Çok az verdi ve sınıksız tuttu.

35) Gaybın bilgisi yanında da, o mu görüyor?

Her şey Allah'ın kudretindedir

36) Yoksa Musa'nın sayfelerinde olan bildirilmedi mi?

37) Ve vefakâr İbrahim'in?

38) Hiçbir yükümlü başkasının yükünü yüklenmez.¹⁰

39) Muhakkak ki insan için çalıştığından başkası yoktur.

40) Ve muhakkak ki çalışması yakında görülecektir.

⁷ Müfessir İhsan Eliaçık, etimolojik olarak "lat" kelimesinin otorite, "'uzza" kelimesinin 'izzet'ten türeyen 'güç' ve "menat" kelimesinin "manat" yani 'para' anlamına geldiğini öne sürmektedir ve bu kanaatimizce doğru bir tespittir. Zira Allah yolunda en büyük engel, geleneksel İslam'ın öğrettiği gibi taştan-tahtadan yapılmış putlar değil, insanlık tarihi boyunca insanları en çok saptıran bu üç olgudur. 24. ve 29. ayetler, bu yaklaşımın doğru olduğuna dair ispat niteliğindedir.

⁸ 'Siz otorite ve güç hakkında hiç düşündünüz mü?'

⁹ 'karınlarında'

¹⁰ 'Hiçbir günahkâr, başkasının günâhını yüklenmez.'

- 41) Sonra da karşılığı ona tastamam verilecektir.
 - 42) Son varış Rabbinedir.
 - 43) Güldüren ve ağlatan O'dur.
 - 44) Öldüren ve hayat veren O'dur.
 - 45) Erkeği ve dişiyi iki eş olarak yaratan O'dur.
 - 46) İstendiği zaman döllenmiş embriyodan¹¹.
 - 47) Muhakkak ki diğer yaratılış da O'na aittir.
 - 48) Zengin eden ve tatmin eden O'dur.
 - 49) Şıra (yıldızının) Rabbi O'dur.
 - 50) Önceki Ad (halkını) helak eden de O'dur.
 - 51) Ve Semud'u da, (onlardan geriye) bir şey bırakmadı.
 - 52) Daha önce Nuh halkını da. Çünkü onlar daha zalim ve daha azgındılar.
 - 53) Ve altı üstüne gelenleri de devirdi.
 - 54) Onları örten örttü.
 - 55) Öyleyse Rabbinin hangi nimetlerinden şüphe ediyorsun?
- Muhammed, bir uyarıcıdır**
- 56) Bu, önceki uyarıcılardan bir uyarıcıdır.
 - 57) Yaklaşmakta olan yaklaştı.¹²
 - 58) Onu Allah'tan başka ortaya çıkaracak yoktur.
 - 59) Şimdi siz bu söze mi hayret ediyorsunuz?
 - 60) Gülüyorsunuz ve ağlamıyorsunuz.
 - 61) Oyalanıyorsunuz.
 - 62) Haydi Allah'a saygı duyun ve O'na kulluk edin.

¹¹ “nutfa” kelimesinin geleneksel anlayıştaki gibi ‘damlacık’ değil de ‘döllenmiş yumurta’ anlamına geldiğine dair Evrim/75:2 ayetini ve dip notunu okuyunuz.

¹² 7. ayeti tamamlıyor.

54. SURE¹

Karşılıksız Gözeten Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Geleneksel İslam'ın Kıyamet'e yakın çöküşü

1) Saat yaklaştı ve ay yarıldı^{2,3}

2) Ve eğer bir delil görseler (hemen) yüz çevirirler ve şöyle derler: “Bu devam edegelen bir sihirdir.”⁴

3) Ve yalanladılar, arzularına uydular. Fakat her iş, yerini bulacaktır.⁵

4) Andolsun ki onlara (kendilerini) içinde (buldukları yanlıştan) vazgeçirecek haberler geldi.

5) (Bu uyarı) üstün bir hikmettir! Fakat uyarılar fayda etmiyor.

6) O halde onlardan yüz çevir. Çağırıcının tanınmamış bir şeye çağıracağı gün

7) gözleri zillet içinde, tıpkı yayılan çekirgeler gibi mezarlardan çıkarlar.

8) Kâfirler, çağırıcıya koşarak: “Bu zorlu bir gündür!” derler.

Önceki peygamberlerin uyarıları da yalanlanmıştı

9) Onlardan önce Nuh kavmi de yalanlamış, kulumuzu yalancı saymış ve (onun için): “Delidir!” demişlerdi. (Böylece onu) engellemişlerdi.

10) Derken Rabbine: “Ben mağlup oldum, artık yardım et” diye yalvardı.

11) Bunun üzerine göğün kapılarını boşanan sularla açtık.

12) Yeri de pınarlar halinde fişkırttık. Sonrasında sular belirlenmiş bir emir üzere⁶ buluştular.

13) Ve onu, levhalardan ve çivilerden oluşan yapının üzerinde taşıdık.

14) (O gemi) reddedilmişse bir ödül olmak üzere gözlerimizin önünde seyrederdi.

15) Andolsun ki onu bir ibret olarak bıraktık. O halde öğüt alacak var mı?

16) Nasılmış benim azabım ve uyarılarım?

¹ YARILAN AY SURESİ

² Geçmiş zaman kipinde kullanılmış olsa da bu fiil Kur'an'da ‘Saat’ hakkında birçok ayette olduğu gibi gelecek zamana işaret eder.

³ Kur'an'ı eshatoloji. Geleneksel İslam algısına göre bu ayet, Muhammed peygamberin ölümünden yüzyıllar sonra kaleme alınmış hadis kitaplarında geçen ‘ayı yarma mucizesi’ne kaynaklık etmektedir. Halbuki Kur'an, Muhammed'in Kur'an'dan başka mucizesi olmadığını sıklıkla vurgular. Kanatimizce bu ayet, Kur'an'ın gelecekte vuku bulacak büyük bir hadiseyi işaret ettiği yönündedir. Sure boyunca bahsedilen ayetler de bunu ispatlamaktadır. Buna göre, kamerin, yani ayın yarılması; ay ile temsil edilen geleneksel İslam anlayışının yıkılması olarak inkişaf edecektir. Bu hadise, ayette de belirtildiği gibi Kıyamet'e yakın bir vakitte, Saat'in geldiği sırada vuku bulacaktır. ‘Saat ne zaman gelecek?’ diye sorulacak olursa, onun habercisinin İsa olduğu bilgisi de yine Kur'an'da, muhtelif ayetlerde mevcuttur (Bknz. Allah'ın Evlatsızlığı/43:61).

⁴ Bu ayet, ilk ayetin dip notunda belirtildiği gibi Kur'an'daki kamer yarılma hadisesinin, gelecekte meydana gelecek bir hadise ile bağlantılı olduğunu ispatlamaktadır. Zira Kur'an'a göre vuku bulacak bu büyük hadise karşısında inanmayanlar ‘Bu, devam edegelen bir sihirdir’ diyeceklerdir. Eğer kamerin yarılması, geleneksel İslam anlayışında olduğu gibi Muhammed peygamber zamanında vuku bulmuş olsaydı, Kur'an, inanmayanların itirazını ‘Bu, apaçık bir sihirdir’ şeklinde dillendirmiş olurdu. Kur'an'da bunun onlarca örneği mevcuttur. Yukarıdaki ayette ise özellikle ‘devam edegelen’ ifadesi kullanılmıştır. ‘Süregelen, devam edegelen’ gibi ifadeler, bir olayın başlangıç anına değil, sonraki aşamalarına işaret eder. Zira Kur'an'ın Muhammed peygambere nazil oluşu, Kur'an Dini'nin başlangıcı olarak kabul edildiğinde, ilk ayette ifade edilen ‘Saat,’ bu dinin son aşamasına isabet etmektedir ve ‘kamerin yarılma hadisesini’ temsil eden ‘devam edegelen mucize’nin zamanlamasıyla da tam örtüşmektedir.

⁵ Gelecekte...

⁶ ‘seviyede’

Kur'an artık kolaylaştırılmıştır

- 17) Andolsun ki Kur'an'ı öğüt alınsın diye kolaylaştırdık.⁷ Öğüt alan yok mu?
- 18) Ad (halkı) da yalanladı. Nasılmış benim azabım ve uyarılarım?
- 19) Muhakkak ki biz onlara uğursuzluğu devam eden bir günde uğultulu bir rüzgâr gönderdik.
- 20) İnsanları söküp atıyordu; sanki onlar kökünden sökülmüş hurma kütükleri gibiydi.
- 21) Nasılmış benim azabım ve uyarılarım?
- 22) Andolsun ki Kur'an'ı öğüt alınsın diye kolaylaştırdık. Öğüt alan yok mu?
- 23) Semud (halkı) da uyarıları yalanladı.
- 24) “Bizden olan tek bir beşere mi uyacağız? O halde muhakkak ki bir sapmışlık ve ateş içinde oluruz” dediler:
- 25) “Öğüt (vermek) aramızdan ona mı kaldı? Bilakis, o küstah bir yalancıdır!”
- 26) Kimin yalancı küstah olduğunu yarın öğrenecekler!
- 27) “Muhakkak ki biz, onlar için bir fitne olarak dışı deveyi göndereceğiz. Artık onları gözetle ve sabret.
- 28) Onlara, suyun aralarında paylaşılacağını bildir. Herkes içme (sırasında) hazır bulunsun.”
- 29) Sonunda arkadaşlarını çağırdılar. Derken tuttu deveyi kesti.
- 30) Nasılmış benim azabım ve uyarılarım?
- 31) Muhakkak ki, onlara tek bir patlama gönderdik. Bunun üzerine ağılının çalı-çırpısı gibi oldular.
- 32) Andolsun ki Kur'an'ı öğüt alınsın diye kolaylaştırdık. Öğüt alan yok mu?
- 33) Lut halkı da uyarıları yalanladı.
- 34) Muhakkak ki üzerlerine bir kasırga gönderdik. Lut ailesi hariç. Onları seher (vakti) kurtardık
- 35) katımızdan bir nimet olarak. Şükredeni işte böyle ödüllendiririz.
- 36) Andolsun ki bu yakalayışımıza karşı onları uyardı. Fakat onlar, uyarıları kuşkuyla karşıladılar.⁸
- 37) Andolsun ki ondan misafirlerini istediler. Bunun üzerine onların gözlerini sildik⁹. Haydi tadın azabımı ve uyarımı!
- 38) Andolsun ki erkenden karar kılınmış bir azap onlara çöktü.
- 39) Haydi tadın azabımı ve uyarımı!
- 40) Andolsun ki Kur'an'ı öğüt alınsın diye kolaylaştırdık. Öğüt alan yok mu?

⁷ Kur'an'ın bu ayeti sanki Kur'an'ın orijinalinin anlaşılmasının başlangıçta hiç de kolay olmadığı ve onun sonradan anlaşılması kolay kılındığı fikrini doğurmaktadır. Kanaatimizce bu düşünce temelinde hatalı olsa da onda bir parça doğruluk payı bulunmaktadır. Zira Kur'an, birçok ayetinde ifade edildiği gibi ilk hitap ettiği muhatapları için anlaşılması son derece kolay bir kitap olmuştur. Fakat sonrasında, cahiliye döneminden bir türlü kurtulamamış kimselerin Muhammed peygamber adına uydurdukları, Arap toplumunun adetlerini temsil eden hadisler sebebiyle tek başına okunduğunda anlaşılmaz hale gelmiştir. Günümüz geleneksel İslam düşünürlerinin 'Kur'an hadisler olmadan anlaşılabilir' sözü de bundan dolayıdır. Zira bu görüş yüzünden, Allah'ın kitabı olduğuna inanılan Kur'an, kendisini okuyanlara karşı yetersiz kalmaktadır. Zaman içerisinde hadisler tarafından üstü örtülen Kur'an'ın manası, Allah'ın kendilerine hikmet verdiği kulları tarafından doğru manasıyla tekrar anlaşılmalı ve bu şekilde Kur'an, Allah tarafından anlaşılması 'kolaylaştırılmaktadır'.

⁸ Görüldüğü gibi bu surede ardı arkasınca resullerin kavimlerini gelecekte vuku bulacak bir yıkım ile tehdit ettiğine dair ayetler yer almakta ve böylelikle daha en başta açıklanmaya çalışılan husus tasdik edilmektedir. Bu bakış açısına göre, Kıyamet'e yakın geleneksel İslam anlayışı yıkılacaktır.

⁹ 'kör ettik'

- 41) Andolsun ki Firavun erkanına da uyarılar gelmişti.
- 42) Delillerimizi bütünüyle yalanladılar ve böylece onları aziz ve (her şeye) güç yetirenin yakalamasıyla yakalayiverdik.
- 43) Sizin kâfirleriniz onlardan hayırlı mı yoksa kitaplarda sizin için bir beraat mi var!
- 44) Yoksa: “Biz yardımlaşan bir topluluğuz” mu derler?
- 45) Yakında o topluluk bozguna uğrıtılacak ve arkalarını dönüp kaçacaklar.¹⁰
- 46) Üstüne üstlük, onlara Saat vaadedilmiştir. Saat daha da korkunç ve acıdır.
- 47) Muhakkak ki suçlular sapmışlık ve ateş içindedirler.

Segar’ın inkârı azaba neden olacak

- 48) O gün yüzleri üstüne ateşe sürülecekler, (onlara): “Tadın Segar’ın¹¹ dokunuşunu” (denecek).
- 49) Muhakkak ki biz her şeyi bir ölçü ile yaratmışızdır.¹²
- 50) Bizim buyruğumuz, bir göz kırpma gibi ancak bir keredir.
- 51) Andolsun ki benzerlerinizi helak ettik. Öğüt alan yok mu?
- 52) Yaptıkları her şey, kitaplardadır.

¹⁰ Sure boyunca birbiriyle bağlantılı olarak; Geleneksel İslam anlayışının Kıyamet’e yakın bir zamanda yerle bir olacağına dair uyarılar, bu ayetle açıkça onaylanmaktadır.

¹¹ Kur’an’i eshatoloji. Bu sure boyunca Kur’an’ın kolaylaştırıldığını belirten ayet birçok kez tekrar edilmiştir. 17. ayetin dip notunda belirtildiği gibi bu ‘kolaylaştırma’nın sebebi, Kur’an’a göre, hadislerle üzeri örtülen Kur’an’daki Din’in gelecekte tekrar açığa çıkacak olmasıdır. Kur’an, bir gün hadisler kanalıyla üzerinin örtüleceğine dair, onlarca kez ikazda bulunmuştur. Terkedilen Kur’an/25:30 ayeti bu söylenene çok açık bir örnektir. Hatırlanmalıdır ki bu ayete göre, Ahiret’te Muhammed peygamber, kendinden sonra gelen insanların Kur’an’ı terk ettiği hususunda şahitlik etmektedir. Kur’an’ın hakiki manası hadisler eliyle örtülmüş, Allah’ın ayetleri dinde tek kaynak olmaktan çıkarılmış, Kitab’ın anlamını araştırmak yerine Arapçasını seslendirmek yaygınlaşmış, anlamı araştırılsa bile bozulan algı ve kötü niyet sebebiyle Kur’an’ın hakikatına varılması güçleşmiştir. İşte bundan dolayı, bu surede Kur’an’ın başlangıçta kolay bir dille gönderildiğine değil, onun sonradan ‘kolaylaştırılacağına’ dair özellikle vurgu yapılmaktadır.

Peki nedir bu yukarıda söylenen meselenin “Segar” ile ilgisi?

‘Segar’ kelimesi, Kur’an’da nüzul sırasına göre ilk defa 74. surede geçmektedir. ‘İlk defa’ tabirini kullanmış olmamızın sebebi bu ifadenin 74. surede ‘*Sen Segar nedir bilir misin?*’ şeklinde geçmiş olmasıdır; zira bu, Muhammed peygamberin bu kelimeyi ilk defa duymuş olmasına işarettir. Dolayısıyla 74. sure, nüzul sırasına göre 54. sureden sonra gelmiştir. 74. sure ise ‘*Üzerinde 19 vardır*’ (Ondokuz/74:30) ayetiyle Kur’an’daki 19 matematiksel sisteminin açıkça telaffuz edildiği tek suredir ve bütün konu bu matematiksel sistemin inananların imanını arttıracığı ve Kur’an’ın Ehli Kitap tarafından kabul görmesini sağlayacağıdır. 74. surenin dip notunda da belirtildiği gibi geleneksel İslam anlayışı, ‘Segar’ kelimesini bugüne kadar hep ‘cehennem’ olarak anlamlandırmıştır. Bunun nedeni ‘*Üzerinde 19 vardır*’ ayetine bugüne kadar bir anlam verilememesidir ki bundan dolayı da yapılan meallerde orijinal metinde olmamasına rağmen ayete hep ‘melek, bekçi, zebani’ kelimeleri eklemiştir. Üzerine eklenme yapılan ayet de sonunda: ‘*Üzerinde 19 (zebanî) vardır*’ şekline dönüşmüştür ve haliyle ‘*Üzerinde 19 zebani olan şey, olsa olsa ancak cehennemdir,*’ şeklinde bir algı oluşmuştur. Halbuki 74:30’da ‘*Üzerinde 19 vardır*’ ifadesi ile kastedilen şey Kur’an ve hatta onun da ötesinde olan Segar’dır. Zira 74:28 ayeti, Segar’ın, Kur’an’ın eksiğini tamamlayan ve fazlasını atan versiyonu olduğunu bildirmektedir. Öyle bir versiyon ki, 74:28’e göre insanlığa apaçık bir gösterge olacak, 74:31’e göre de inananların imanını arttırıp, Ehli Kitap’a kendisini kabul ettirerek ‘kalplerinde hastalık olanları’ da tam tamına saptıracaktır.

İşte bu sure boyunca bahsettiğimiz geleneksel İslam’ın tamamen çökeceği uyarısı da bu ayetle birebir bağlantılıdır. Zira Kur’an’a göre Segar, yani Kur’an’ın kolaylaştırılmış versiyonu ile inkişaf olacak gerçek manası ve hakikatleri, kendisini kabul etmeyenlere şiddetli bir azap sebebi olacaktır. Bundan dolayı yukarıdaki ayette, gerek dünya, gerekse Ahiret’te bozguna uğrayacakları haber verilen topluma, inkâr ettikleri ‘gerçek Kur’an’ın, yani Segar’ın ‘dokunuşu’nun tattırılacağı bildirilmektedir.

¹² Segar’ın Kur’an’ın eksiğini tamamlayan, fazlasını atan versiyonu olduğuna dair az önce belirtilen kısım bu ayetle onaylanmaktadır. Bu ayetin ‘Segar’ kelimesinden bağımsız olarak kendisinden hemen bir sonraki ayette yer alması muhtemel değildir.

53) Küçük ve büyük hepsi satır satırdır.

54) Muhakkak ki bilinçli olanlar cennetlerde ve ırmak (kenarların)dadır.

55) Her şeye güç yetiren yöneticinin yanında, doğruluk makamındadırlar.

55. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,
Allah, kullarına verdiği nimetleri hatırlatıyor

- 1) Karşılıksız Gözeten,
- 2) Kur'an'ı öğretti.
- 3) İnsanı yarattı.
- 4) Ona beyanı² öğretti.
- 5) Güneş ve ay bir hesap iledir.
- 6) Yıldız ve ağaç, ikisi de itaat ederler.³
- 7) Göğü yükseltti ve düzeni koydu
- 8) ki siz de (Allah'ın) düzen(in)de sınırı aşmayın.
- 9) Tartıyı adaletle yapın ve tartıyı eksiltmeyin.
- 10) Yeryüzünü canlılar için döşedi.
- 11) Onda meyveler ve tomurcuklu hurmalar vardır,
- 12) kabuklu taneler ve baharatlar.
- 13) O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?
- 14) İnsanı çömlek gibi balçıktan yarattı.
- 15) Cinleri de dumansız ateşten yarattı.
- 16) O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?⁴
- 17) İki doğunun ve iki batının Rabbi.
- 18) O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?
- 19) Birbirine kavuşan iki denizi salıverdi.
- 20) Aralarında bir buluşma sınırı vardır, sınırı aşamazlar.⁵
- 21) O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?
- 22) İkisinden de inci ve mercan çıkar.
- 23) O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?
- 24) Denizde dağlar gibi inşa edilmiş gemiler O'nundur.
- 25) O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?
- 26) Onun⁶ üzerinde olan herkes fanidir.
- 27) Azamet ve ikram sahibi Rabbinin yüzü baki kalacaktır.
- 28) O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?
- 29) Göklerde ve yerde kim varsa O'nu sorarlar⁷. O her gün bir iştedir.

¹ **RABBİN NİMETLERİ SURESİ**

² 'ifade edebilmeyi'

³ Buradaki "sajdea" terimi, ayetin bağlamına göre 'itaat etme' manasına gelmektedir. Bu ise 'secde' teriminin geleneksel İslam anlayışındaki gibi 'yere kapanma' ile bir ilgisi olmadığını gösterir.

⁴ Burada Kur'an, cin ve insan topluluklarına hitap etmektedir.

⁵ İki büyük su kütesinin birbirleri arasındaki kavuşma bölgesini aşamama konusunda Terkedilen Kur'an/25:53 ayetini ve dip notunu okuyunuz.

⁶ 'Yeryüzünün'

⁷ 'O'ndan isterler'

- 30) O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?
- 31) Ey yüklü iki topluluk, yakında sizin için vakit ayıracağız.⁸
- 32) O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?
- 33) Ey cin ve insan topluluğu! Eğer göklerin ve yerin bucaklarından geçip gitmeye güç yetirebiliyorsanız geçip gidin. Yetkisiz geçemezsiniz.
- 34) O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?
- 35) Üzerinize ateşten etki⁹ ve yüksek sıcaklık¹⁰ gönderilir de yardım göremezsiniz.¹¹
- 36) O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?
- 37) Gök yarıp, yağ gibi kırmızı gül olduğunda
- 38) O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?
- 39) O gün insana ve cine günahından sorulmaz.
- 40) O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?
- 41) Suçlular simalarından tanınırlar da perçemlerinden ve ayaklarından yakalanırlar.
- 42) O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?
- 43) İşte bu, suçluların kendisini yalanladıkları cehennemdir.
- 44) Onunla kaynar su arasında dolaşır (dururlar).
- 45) O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?
- 46) Rabbinin makamından korkan kimse için iki cennet vardır.
- 47) O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?
- 48) İki de nimetlerle doludur.
- 49) O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?
- 50) İkisinde de akan iki pınar vardır.
- 51) O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?
- 52) İkisinde her meyveden iki çift vardır.
- 53) O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?
- 54) (Orada) kalın atlastan döşeklere yaslanırlar. İki cennetin meyveleri de yakındır.
- 55) O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?
- 56) Oralarda, bakışlarını koruyan arkadaşlar vardır ki, bundan önce kendilerine ne bir insan, ne bir cin dokunmuştur.¹²
- 57) O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?

⁸ ‘Ey yaptıklarından sorumlu tutulan (insanlar ve cinler), yakında sizi hesaba çekeceğiz!’

⁹ Arapça ansiklopedilerinde “شَوَاطِءُ” kelimesi için ‘radioaktif bölge’ kelimesi kullanılmıştır (<https://www.almaany.com/en/dict/ar-en/شَوَاطِءُ>)

¹⁰ (<https://www.almaany.com/en/dict/ar-en/نُحَاسٌ>)

¹¹ ‘Göklerin ve yerin sınırı’ yani atmosferin uç tabakaları hakkında günümüz teknolojisiyle edinilen bilgiler, bu bölgede çok yoğun radyasyon ve yüksek ısı olduğu yönündedir. On beş asır önce yazılmış Kur’an’da bu bilginin yer alması bu kitabın Allah tarafından gönderildiğinin bir ispatı olarak değerlendirilebilir.

¹² Kur’an, çeşitli ayetlerde cennette iman edenlere hizmet edecek erkek veya dişi gençler olduğunu belirtmektedir fakat bunların herhangi bir şekilde cennete giren kişilerle cinsi münasebete geçecekleri yönünde bir ifade bulunmaz. Bu tip hurafeler sadece geleneksel İslam anlayışında mevcuttur. Ayrıca 72. ayette geçen “hur” kelimesinin determinantının müennes olması, bunların kadın olacağı anlamına gelmez. Nitekim Kur’an’ın birçok ayetinde, İsa Mesih’in arkadaşları olan ‘Havariler’ den bahsedilmektedir ve ‘havari’ kelimesi o ayetlerin bağlamında ‘arkadaş, yoldaş’ anlamına gelir.

- 58) Onlar yakut ve mercan gibidirler.
- 59) O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?
- 60) İyilik yapmanın ödülü ancak iyilik değil midir?
- 61) O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?
- 62) O (iki Cennet'in) ötesinde iki cennet daha var.
- 63) O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?
- 64) Yemyeşildirler.
- 65) O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?
- 66) İkisinde de fıskıran iki pınar vardır.
- 67) O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?
- 68) İkisinde meyveler, hurma ve nar vardır.
- 69) O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?
- 70) İkisinde hayırlar ve iyilikler vardır.
- 71) O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?
- 72) **Otağlar içinde korunmuş arkadaşlar.**
- 73) O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?
- 74) Onlara daha önce ne bir insan ne de bir cin dokunmuştur.
- 75) O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?
- 76) Yeşil yastıklara ve güzel döşeklere yaslanırlar.
- 77) O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?
- 78) Azamet ve ikram sahibi Rabbinin ismi ne yücedir!

56. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Cennetliklerin Ahiret'teki durumu

- 1) Vaka² gerçekleştiğinde,
- 2) Onun gerçekleşmesini yalanlayan olmaz.
- 3) Aşağılatıcı ve yücelticidir.
- 4) Yer şiddetli bir sarsıntıyla sarsıldığında,
- 5) ve dağlar paramparça parçalandığında,
- 6) ve böylece dağılıp savrulduğunda,
- 7) siz de üç sınıfa³ ayrıldığınızda,
- 8) işte o sağ tarafta olanlar var ya sağ tarafta olanlar,
- 9) ve o sol tarafta olanlar var ya sol tarafta olanlar,
- 10) ve öne geçenler; öne geçenler,
- 11) İşte onlar yaklaştırılmış olanlardır.
- 12) Nimet cennetlerindedirler.
- 13) Çoğu öncekilerden,
- 14) birazı da sonrakilerdendir.
- 15) Süslenmiş koltuklardadırlar.
- 16) Karşılıklı yaslanmışlardır.
- 17) Etraflarında ebedîliğe ermiş delikanlılar⁴ dolaşır
- 18) kaynaklarından (doldurulmuş) testiler, ibrikler ve kadehlerle.
- 19) O'ndan dolayı ne ara verirler ne de sarhoş olurlar.
- 20) Ve seçtikleri meyveler,
- 21) ve iştahlarının çektiği kuş eti⁵,

¹ **2 TEFEKKÜR SURESİ:** Kur'an'ın değişik surelerinde, insanlar sıklıkla düşünmeye davet edilirler. Bu surede Kıyamet sonrası, cennet ve cehennem manzaraları eşliğinde bu davet yoğun bir şekilde hissedilmektedir. Düşünmeye davet eden 35.sureden sonra 56. sureye de aynı ismi vermeyi uygun gördük.

² 'Gerçekleşecek olan hadise, Kıyamet'in kopması'

³ Görüldüğü gibi Kur'an'da "zawaja" kelimesi sırf 'evlenmek' anlamında değil, herhangi bir cinsî münasebete bağlı olmaksızın 'yan yana olmak, birliktelik, sınıf, küme' anlamına da gelmektedir.

⁴ 'hizmetkârlar'

⁵ Cennette insanlara sunulacak kuş etleri... Kur'an'ın et yemeği yasak ettiği bilgisini benimsemekte zorlananlar: 'Et yemeği haram kılan Kur'an nasıl olur da cennette müminlere kuş yedirir?' diye sorabilir. Bu mantıklı bir sorudur. Öncelikle belirtilmelidir ki, kanaatimizce Kur'an, kendisine inananlara, tam tamına neyi yasaklayıp neyi helâl kıldığı hakkında üzerinde tartışma kılmayacak kadar kesin ifadeler kullanmaktadır. Vaadin Tekrarı/2:173 ve benzeri ayetler ve dip notları okunduğunda etin, insan için kesin bir şekilde yasaklandığı görülecektir. Nitekim yukarıdaki ayette her ne kadar insanlara cennette kuş eti sunulacağından bahsedilse de, birkaç ayet sonra 33. ayette de görüleceği gibi, cennete varan insanlar için, kendilerine sunulacak gıdalar hakkında artık bir 'yasaklanma' olmayacağı belirtilmektedir. Kur'an'da yer alan her kelimenin bir hikmete binaen Kur'an'a konulduğuna inananlar için bu detay büyük bir önem arz etmektedir.

Peki Kur'an neden cennette insanlara sunulacak nimetler arasında 'et, kuş eti' gibi bazı insanların iştahını kabartacak yemekleri de diğer tertemiz nimetler arasında zikretmektedir? Bu soruya cevap bulmak için öncelikle bu ve buna benzer Ahiret/52:22 ayetinde, 'iştah' kelimesinin yer aldığı bilgisi değerlendirilmelidir. Bu kelime, açık bir şekilde iştahına önem veren insanlara yöneliktir. Bu tip ifadeler, bu tür insanların ilgisini çekmek ve bu şekilde

- 22) Ve göz aydınlığı arkadaşlar,
- 23) Saklanmış inci gibidirler.
- 24) Yaptıklarına ödül olarak.
- 25) Ne boş bir söz işitirler orada, ne de günaha sokma vardır.
- 26) Sadece “Selam, selam” denilir.
- 27) Sağ tarafta olanlar var ya sağ tarafta olanlar!
- 28) Dikensiz sedir ağaçlarında,
- 29) ve yüklü muz ağaç(ları),
- 30) yayılmış gölgeler,
- 31) fışkıran sular,
- 32) birçok meyveler...
- 33) Kesintisiz ve yasaksız...
- 34) Ve yüksek döşekler...
- 35) Muhakkak ki onları yeniden inşa ederiz.
- 36) Onları el değmemiş kılarız.
- 37) Hayat dolu topraklar,
- 38) sağ taraftakiler için.
- 39) Birçoğu öncekilerdendir.
- 40) Birçoğu da sonrakilerdendir.

Cehennemliklerin Ahiret'teki durumları

- 41) Ve o sol tarafta olanlar var ya sol tarafta olanlar,
- 42) Nüfuz eden kaynar su içindedirler.
- 43) ve bunaltıcı bir gölge,
- 44) Ne serindir, ne de hoş,
- 45) Onlar bundan önce, önde gelenlerdi.
- 46) Büyük günahta ısrarlıydılar.
- 47) “Biz öldüğümüzde, toprak ve kemik haline geldiğimizde mi diriltileceğiz?” diyorlardı:
- 48) “Önceki atalarımız da mı?”
- 49) De ki: “Öncekiler de sonrakiler de.”
- 50) Muhakkak ki bilinen bir günün tayin edilmiş vaktine toplanacaklar.

onları ‘doğru yola çağırmak’ için kullanılmıştır. Zaten cenneti tasvir etmek için Kur’an’da kullanılan ifadeler insanlara cenneti cazip gösterecek niteliktedir.

Peki Kur’an’ın insan zihninde oluşturduğu cennet algısı nasıldır? Kur’an’da cennetin tertemiz bir yer olduğu, orada acının, öldürmenin ve kan dökmenin olmadığı açıkça anlaşılmaktadır. Kur’an’da insanlara cennette sunulacak nimetler söz konusu olduğunda ise bu dünyada insan iştahını en çok çeken şeylerin adı geçmektedir: Meyveler, içkiler, lezzetli gıdalar, vs... Evet içki... Cennette insanlara sunulacak içki ve şarapların sarhoş etmeyeceği özellikle belirtilir. Cennette insanlara ‘et’ sunulmasına gelince; sunulacak bu et, (varsa) ‘cennet kasaplarının’ bir hayvanı ‘cennet mezbahanelerinde’ doğramasıyla mı üretilecektir? Zira bilindiği gibi dünyada insanların yediği etler, mezbahanelerden gelir. Mezbahaneler ise, kanlar içinde kesilip parça parça edilecek, içinde sıra sıra dizilmiş, korkudan gözleri dışarı çıkmış, dışkılarını salan hayvanlarla doludur. Fakat kimse cennette mezbahanelerin olduğunu düşünmez. Çünkü bu görüntü cennete yakışmamaktadır. Bunun nedeni de, az önce belirtildiği gibi orada acıya ve ızdıraba yer olmamasıdır. Dolayısıyla cennette insanlara sunulacak ‘etlerin veya kebabların’ herhangi bir hayvanın ölümüyle elde edileceği düşüncesi, Kur’an’da anlatılan cennet algısı ile uygun düşmemektedir.

- 51) “Sonra gerçekten siz, ey sapmış yalancılar,
52) Elbette zakkum ağacından yiyeceksiniz,
53) içlerinizi⁶ ondan dolduracaksınız,
54) üzerine de kaynar sudan içeceksiniz,
55) (hem de) susuz devenin içişi gibi içeceksiniz.”
56) Onların Din Günü’ndeki ağırlandımları böyledir.
57) Sizi biz yarattık, doğrulamanız gerekmez miydi?

Allah insanları tefekküre davet ediyor

- 58) Arzuladığımız (bebeği) görmüyor musunuz?⁷
59) Onu siz mi yaratıyorsunuz yoksa yaratıcılar biz miyiz?
60) Aranızda ölümü de biz takdir ettik. Bizim önümüze geçilemez
61) benzerlerinizi yerinize getirme ve sizi bilemeyeceğiniz bir yerde inşa etme⁸ konusunda.
62) Andolsun ki ilk inşa etmeyi (bizzat) bildiniz. Hâlâ öğüt almayacak mısınız?
63) Ektiğinizi gördünüz mü?
64) Onu siz mi bitiriyorsunuz yoksa bitirenler biz miyiz?
65) Eğer isteseydik onu kupkuru kılardık, siz de şaşırıp kalırdınız.
66) (O zaman da): “Doğrusu biz borçlandık.
67) Daha da ötesi, biz mahrum bırakıldık” (derdiniz).
68) Peki içmekte olduğunuz suyu gördünüz mü?
69) Onu siz mi buluttan indiriyorsunuz yoksa indirenler biz miyiz?
70) Eğer isteseydik onu acı kılardık. Hâlâ şükretmeyecek misiniz?
71) Yakmakta olduğunuz ateşi gördünüz mü?
72) Onun ağacını sizler mi inşa ettiniz yoksa inşa edenler biz miyiz?
73) Onu bir ibret ve kullananlar için bir fayda kıldık.
74) O halde büyük⁹ Rabbini ismiyle tesbih et.

Allah, Kur’an’ın kendi sözü olduğuna yemin ediyor

- 75) Yıldızların mevkilerine yemin ederim,
76) -eğer bilerseniz- muhakkak ki o büyük bir yemindir
77) muhakkak ki o, şerefli bir okuma metnidir.
78) Korunmuş bir Kitap’tadır.
79) Ona temizlenenlerden başkası temas edemez.
80) Alemlerin Rabbinden indirilmedir.
81) Şimdi siz bu sözü mü lekeleyeceksiniz?
82) Rızkınızı, yalanlamanız mı kılıyorsunuz?¹⁰
83) Peki (can) boğaza ulaştığında (ne olacak)?
84) O zaman siz nazar edersiniz¹¹.

⁶ ‘karınlarınızı’

⁷ Akıttığınız meni hakkında hiç düşündünüz mü?

⁸ ‘yaratma’

⁹ ‘yüce’

¹⁰ ‘Kitap’tan nasibiniz, onu yalanlamaktan ibaret olsun mu istiyorsunuz?’

- 85) Biz o (can)a sizden daha yakınız fakat siz görmezsiniz.
86) Eğer siz sorgulanmayacaksınız
87) o (can)ı geri getirin, eğer doğru sözlülerseniz¹².
88) Eğer (o can) yaklaştırılanlardan ise
89) (Ona) rahatlık, güzel kokular ve nimet cennetleri vardır.
90) Ve eğer sağ taraftakilerden ise,
91) (Ona): “Sana sağ taraftakilerden selam var!” (denecek).
92) Eğer o sapmış yalancılardan ise,
93) Ona kaynar sudan bir ağırlanma
94) ve cehenneme atılma (vardır).
95) Muhakkak ki bu kesin gerçektir.
96) O halde büyük Rabbini ismiyle tesbih et.

¹¹ ‘düşünmeye (başlarsınız)!’

¹² ‘doğruyu söylüyorsanız’

57. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Tüm işler Allah'a bağlıdır

- 1) Göklerde ve yerde ne varsa Allah'ı tesbih etmektedir. O, azizdir, hikmet ve hüküm sahibidir.
- 2) Göklerin ve yerin yönetimi O'na aittir. Hayat verir ve öldürür. O, her şeye güç yetirendir.
- 3) O, ilktir, sondur, dıştakidir ve içtekidir. O, her şeyi bilendir.
- 4) Allah gökleri ve yeri altı günde yaratan ve sonra yönetime kurulandır. Yere gireni ve ondan çıkanı, gökten ineni ve onda yükseleni bilendir. Siz nerede olsanız O sizinle beraberdir. Allah yaptıklarımızı görendir.
- 5) Göklerin ve yerin yönetimi O'na aittir. Tüm işler Allah'a döndürülür.
- 6) Geceyi gündüze katar, gündüzü de geceye katar. O, sinelerdekini bilendir.

Allah, müminleri infak etmeye çağırıyor

- 7) Allah'a ve resulüne iman edin ve sizi idareci kıldığı şeylerden infak edin. Sizden iman edenler ve infak edenler için büyük bir ödül vardır.
- 8) Size ne oluyor da resul sizi, Rabbinize iman etmeye çağırırken Allah'a iman etmiyorsunuz. Bir de sizden misak almıştı, eğer müminseniz.
- 9) Sizi karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için kuluna açıklayıcı ayetler indiren O'dur. Muhakkak ki Allah sizin için kolaylık gösterendir, Merhamet Eden'dir.
- 10) Size ne oluyor da Allah yolunda infak etmiyorsunuz? Oysa göklerin ve yerin mirası Allah'ındır. Sizden, fetihten önce infak edenler ve çarpışanlar (başkalarıyla) bir değildir. Onların dereceleri sonradan infak edenler ve çarpışanlarından daha büyüktür. Allah hepsine en güzel olanı vaatmiştir. Allah yaptıklarınızdan haberdardır.
- 11) Kim Allah'a güzel bir borç verirse Allah onun için bunu kat kat arttırır. Onun için büyük bir ödül vardır.
- 12) O gün mü'min erkeklerin ve mü'min kadınların nurlarının önlerinden ve sağlarından koştuğunu görürsün. Bugün sizin müjdeniz; altından ırmaklar akan, içinde kalıcı olacağınız cennetlerdir. İşte bu, büyük bir başarıdır.

İstenildiği halde infak etmeyenler münafıklarla örneklendiriliyor

- 13) O gün münâfik erkekler ve münâfik kadınlar iman edenlere: “Bize bakın da sizin nurunuzdan faydalanalım” derler. (Onlara): “Arkanıza dönün de bir nur arayın” denilir. Bunun üzerine aralarına iç tarafında rahmet ve dış tarafında azap olan kapılı bir sur çekilir.
- 14) “Biz sizinle beraber değil miydik?” diye seslenirler. Evet, fakat siz kendinizi fitneye (saldınız) ve beklediniz, tereddüt ettiniz ve Allah'ın emri gelinceye kadar kuruntular sizi aldattı. Aldatıcı da sizi Allah ile aldattı.
- 15) Artık bugün sizden ve küfürde direnenlerden fidye alınmaz. Varacağınız yer ateştir. Sizin mevlânız odur. Ne kötü bir varış yeridir!

¹ 1 İNFAK SURESİ

16) İman edenlerin, haktan inen Allah'ın zikri için kalplerinin saygı duyacağı zaman gelmedi mi? Onlar, öncesinde kendilerine Kitap verilmiş, sonra üzerlerinden uzun bir süre geçmiş, bundan ötürü de kalpleri katılmış kimseler gibi olmasınlar. Onların çoğu fasıktır.

17) Bilin ki yeryüzüne ölümünden sonra Allah hayat verir. Akledesiniz diye ayetleri size böyle açıkladık.

18) Muhakkak ki sadaka veren erkekler ve sadaka veren kadınlar ve Allah'a güzel bir borç² verenler; onlar için (ödül) kat kat arttırılır ve büyük bir ödül de onlar içindir.

19) Allah'a ve resulüne iman edenler, işte onlar doğru sözlüler ve şahitlerdir. Rablerinin yanında ödülleri ve nurları vardır. Küfürde direnenler ve ayetlerimizi yalanlayanlara gelince; işte onlar cehennem ahalisidir.

20) Bilin ki dünya hayatı ancak bir oyun, bir eğlence, bir süs, aranızda bir övünme, malları ve çocukları arttırmadır. Bir yağmur örneği gibidir ki, onun bitirdiği bitki, çiftçileri³ hoşnut eder. Sonra kurur da onu sararmış görürsün. Sonra çer çöp olur. (Aynen bunun gibi), Ahiret'te de şiddetli bir azap ve Allah'tan bir bağışlanma ve rıza vardır. Dünya hayatı aldatıcı bir faydalanmadan başka bir şey değildir.

21) Rabbinizden olan bir bağışlanmaya ve Allah'a ve resulüne iman edenler için hazırlanmış, genişliği gökler ve yeryüzü kadar olan cennete koşuşun. İşte bu, Allah'ın istediğine ve dileylene verdiği bir lütuftur. Allah lütfu büyük olandır.

İnsanoğlunun başına gelen kıtlık, ölüm veya başka musibetler, infaktan ötürü değil, kaderinde olduğu içindir

22) Ne yeryüzünde ne de nefislerinizde, isabet eden hiçbir musibet yoktur ki, biz onu yaratmadan önce bir kitapta yer almış olmasın. Muhakkak ki bu, Allah'a için çok kolaydır.

23) (Bu), kaybettiğiniz şeylere üzülmemeniz ve size verdiğiyle övünmemeniz içindir. Allah kendini beğenip büyüklenenleri sevmez.

24) Onlar cimrilik eder ve insanlara da cimriliği tavsiye ederler. Kim yüz çevirirse, muhakkak ki Allah hiçbir şeye muhtaç olmayan, hamde layık olandır.

25) Andolsun ki resullerimizi apaçık delillerle gönderdik ve insanlar adaleti ayakta tutsunlar diye onlarla birlikte Kitab'ı ve mizanı indirdik. Ve görmediği⁴ hâlde kendisine ve resullerine kimin yardım edeceğini Allah'ın bilmesi⁵ için, kendisinde büyük sertlik ve insanlar için menfaatler bulunan demiri indirdik. Muhakkak ki Allah güçlüdür, azizdir.

26) Andolsun ki biz, Nuh'u ve İbrahim'i gönderdik, nübüvveti ve Kitab'ı da onların soylarına bağışladık. Onlardan bir kısmı hidayete ermişir. Onlardan çoğu da fasıktır.

Allah'ın rızasını kazanma Allah'ın emirlerini tastamam yerine getirmekle olur

27) Sonra onların izleri üzerine resullerimizi gönderdik ve Meryemoğlu İsa'yı gönderdik, ona İncil'i verdik ve ona uyanların kalplerine şefkat ve rahmet verdik. Onlara, Allah'ın rızasını

² Dikkat edilecek olursa Allah için verilen borç için ayetlerde "hasen" yani 'güzel, iyi' kelimesi yer almaktadır. Zira isteksiz ve homurdanarak infakta bulunma, Allah tarafından istenilmemektedir. Allah yolunda harcanacaksa, bu seve seve yapılmalı ve bu iyilik asla başa kakılmamalıdır.

³ "küffar" kelimesinin geleneksel manasının çok dışında kullanıldığı bir ayet... Kur'an bu ayette 'bitkiyi toprakla örten' çiftçiye kâfir kelimesi ile adlandırmakta.

⁴ 'gayb ile'

⁵ 'ortaya çıkarsın'

(kazanmak için) kendilerinin icad ettiği ruhbanlığı biz önermedik. Fakat ona da hakkıyla riayet etmediler. Biz de onlardan iman edenlere ödüllerini verdik. Fakat onlardan çoğu fasıktır.⁶

28) Ey iman edenler, Allah'a itaat edin ve O'nun resulüne iman edin ki size rahmetinden iki pay versin, size kendisiyle yürüyeceğiniz bir nur versin ve sizi bağışlasın. Allah bağışlayandır, rahimdir.

29) Böylece, Ehli Kitap, Allah'ın lütfundan hiç bir şeye kadir olmadıklarını, lütfun tamamen Allah'ın elinde olduğunu ve onu istediğine ve dileyene verdiğini bilsinler. Allah büyük lütuf sahibidir.

⁶ Bahsedilen grup, Hristiyanların tamamı değil, ruhbanlığa niyet ettikten sonra buna uymayan kimselerdir.

58. SURE¹

Karşılıksız Gözetin, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Zihar hakkında

1) Allah, eşi hakkında seninle tartışan ve Allah'a şikâyette bulunan kadının sözünü duydu. Allah ikinizin konuşmalarını işitiyordu. Muhakkak ki Allah işitendir, görendir.

2) Sizden kadınlarını anneleriymiş gibi dışlayanlar (bilsin ki) onların anneleri ancak onları doğuranlardır. Söyledikleri sınırı aşmış bir söz ve yalandır. Muhakkak ki Allah affedendir, bağışlayandır.

3) Kadınlarını (anneleriymiş gibi) dışlayıp sonrasında söylediklerinden dönenlerin, birbirleriyle temas etmeden önce boyunduruktaki birini özgürlüğe kavuşturmaları gerekir. İşte size bununla öğüt verilmektedir. Allah yaptıklarınızdan haberdardır.

4) (Böyle bir kişi) bulamayanlar birbirleriyle temas etmeden önce iki ay aralıksız siyam² etsinler. Buna güç yetiremeyenler altmış yoksulu doyursun. Bu, Allah'a ve resulüne iman etmiş olmanızdandır.³ Bunlar Allah'ın sınırlarıdır.⁴ Kâfirler için acıklı bir azap vardır.⁵

5) Allah ve resulüne karşı haddi aşanlar⁶ kendilerinden öncekilerin alçaltıldığı gibi alçaltılmışlardır. İşte apaçık ayetler indirdik. Kâfirler için alçaltıcı bir azap vardır.

6) Gün (gelir) Allah onların hepsini diriltir de onlara neler yaptıklarını haber verir. Allah onları saymıştır, onlarsa onu unutmuştur. Allah her şeye şahittir.

Kendilerine emredilenlere uymayıp gizlice isyan çıkarma amacıyla olanlar

7) Allah'ın göklerde ve yerde ne varsa gerçekten bildiğini görmüyor musun? Gizlice konuşulduğunda dördüncüleri O olmayan üç (kişi) yoktur, altıncıları O olmayan beş (kişi) yoktur. O'nun kendileriyle beraber olmadığı, ne bundan az ne de bundan çok (kişi) mevcuttur. Sonra, Kıyamet Günü'nde yaptıklarını onlara haber verir. Muhakkak ki Allah her şeyi bilendir.

8) Gizli konuşmaktan men edilen sonra da men edildikleri şeye dönen ve günah işleme, düşmanlık ve resule isyan hakkında gizlice konuşanları görmedin mi? Sana geldiklerinde seni, Allah'ın seni selamlamadığı biçimde selamlıyorlar. Kendi aralarında: "Söylediğimizden ötürü

¹ KABUL-İTİRAZ SURESİ

² "şiyam" kelimesinin anlamı için Vaadin Tekrarı/2:183 ayetine başvurunuz.

³ 'Böyle (yapmanız), Allah'a ve resulüne iman etmiş olmanızın (ispatıdır).'

⁴ 'Bunlar Allah'ın itaat edilmesi gereken emirleridir.'

⁵ Bu ayet, Kur'an'daki dinin Allah'a inanmak, dünya ve Ahiret'te O'nun rızasını kazanmak için iyilik yapmak olduğunun en belirgin örneklerinden biridir. Bu ayette, işlenen hataya kefarete olarak kişiye iki ay boyunca siyam etmesi emredilmektedir. İki ay boyunca siyam eden bir insan, bu zaman zarfında yoğun olarak Kur'an okuyarak hem Allah'a yaklaşır hem de okuduğu ayetlerde yüzlerce defa Allah'ın kendisine iyilik yapmayı, düşkünlere, yoksullara, ihtiyacı olanlara destek olmasını emrettiğine bizzat şahit olur.

Yukarıdaki ayet, kişinin, yaptığı çeşitli hataların affi için muhtaçlara yardım ederek affonulabileceğini de işaret etmektedir. Nitekim Allah'a Hizmet/11:114 ayetinde 'Muhakkak ki güzel işler kötülükleri giderir' ifadesi yer almaktadır. Fakat unutmamalıdır ki, Kur'an'a göre yapılan hatalar için Allah'tan samimane bağışlanma dilenmelidir. Kur'an'a göre Allah, pişman olanların günahlarını bağışlar (Büyük İşaret/9:15). Zaten bu surenin ikinci ayetinde de Allah'ın affeden ve bağışlayan olduğu vurgulanmaktadır.

⁶ 'başkaldıranlar'

Allah bize azap etmeli değil miydi?" diyorlar. Cehennem onlara yeter. Oraya yönlendirilecekler. Ne kötü bir varış yeridir!

9) Ey iman edenler, gizli konuştuğunuzda günah, düşmanlık ve peygambere isyan hakkında konuşmayın. Erdemlilik ve bilinç sahipliği üzerine konuşun ve huzuruna toplanacağınız Allah hakkında bilinç sahibi olun.

10) Muhakkak ki iman edenleri üzmemek için gizli konuşmak şeytandandır. (Oysa bu) Allah'ın izni dışında onlara bir şeyle zarar verecek değildir. Müminler Allah'a tevekkül etsinler.

11) Ey iman edenler, meclislerde size "Yol açın!" dediğinde yol açın ki Allah da size yol açsın. Size "Kalkın!" dediğinde de ayaklanın ki Allah sizden iman edenleri ve kendilerine ilim verilenleri derecelerle yükseltsin.⁷ Allah yaptıklarınızdan haberdardır.

12) Ey iman edenler. Resulle gizli olarak konuşacağınızda o gizli konuşmanızdan önce bir sadaka sunun. Bu, sizin için daha hayırlı ve temizdir⁸. Eğer bulamazsanız, Allah bağışlayıcıdır, Merhamet Eden'dir.

13) Gizli konuşmanızdan önce sadaka sunmaktan çekindiniz mi? Çünkü yapamadınız. Allah pişmanlıklarınızı kabul etti. Öyleyse salâti ikame edin, zekatı verin⁹ ve Allah'a ve resulüne itaat edin. Allah, yaptıklarınızdan haberdardır.

14) Allah'ın kendilerine öfkelenildiği bir topluluğu dost edinenleri görmedin mi? Onlar ne sizdendir ne de onlardan. Bile bile yalan üzere yemin ediyorlar.

15) Allah onlara şiddetli bir azap hazırlamıştır. Muhakkak ki, onların yaptıkları ne kötüdür!

16) Yeminlerini kalkan edindiler, böylece Allah yolundan alıkoydular. Onlar için alçaltıcı bir azap vardır.

17) Onların ne malları ne de evlatları Allah'tan (gelecek) bir şeye fayda edebilir.¹⁰ İşte onlar içinde kalıcı olacakları ateş ahalisidir.

18) Gün (gelir) Allah onların hepsini diriltir de size yemin ettikleri gibi O'na da yemin ederler ve bir şey üzere olduklarını¹¹ sanırlar. İyi bilin ki onlar yalancıdır.

⁷ Kanaatimizce, söz konusu ayette, geleneksel anlayışta olduğu gibi herhangi bir toplanma mekânında fiziksel olarak yer açmak veya ayağa kalkmak gibi basit bir davranıştan değil, bundan çok daha önemli bir husus olan, müminlerin, bazı toplumsal olaylar karşısında gerektiğinde pasif veya aktif olmalarından söz edilmektedir. Önceki ayetlerde ise insanların 'düşmanlık, isyan, başkaldırma' gibi konularda aralarında fısıldaştıkları konu edilmiştir. Buradan anlaşılan, bazı kişilerin belirli konularda kendilerine söylenen şeyleri kabul etmemesi ve bundan dolayı resule başkaldırma eğiliminde bulunmuş olmasıdır. İlgili ayette, müminlere 'Yol açın!' denmesiyle, onlardan, yaşadıkları toplumlarda cereyan eden bazı gelişmelere itiraz etmeyip bu gelişmelerin gerçekleşmesi adına 'kolaylık sağlamaları,' onların gerçekleşmesine 'müsaade etmeleri' ve hatta bunun için 'yardımda bulunmaları' istenmektedir. Fakat, bazı durumlarda, müminlerin haklarının çiğnenmemesi adına, müminlerden bazı gelişmelere müsaade etmemeleri istenebilir. İşte ayetteki 'Kalkın!' ifadesi de, müminlere zarar verecek gelişmelere 'karşı çıkılması' içindir. Bundan dolayıdır ki ayetin devamında "müminlerin derecelerinin yükseltilmesi" ifadesi yer almaktadır. Zira bir toplumda hakları çiğnenen topluluklar aşağılanır, haklarını elde etmeye çalışanlar ise hakkettikleri konuma nihayetinde varırlar. Son olarak, buradaki 'Kalkın!' şeklindeki hitabın, yine Kur'an'ın müminlere emrettiği şekilde düzeltici ve arabulucu bir tavırla karşılık bulması ve herhangi bir toplumsal çatışmaya yol açmaması gerektiği de unutulmamalıdır.

⁸ 'hoştur'

⁹ Salâtin ve zekâtın, toplumu ilgilendiren bir hususun zikredildiği bir bağlamda yer alması, bu iki terimin fiziksel bir ritüel temsil etmesinden ziyade, müminlerle dayanışma anlamına geldiği hakkında önemli bir argümandır.

¹⁰ '...Allah'tan (gelen bir musibeti gidermeye) fayda sağlar,' '...Allah'tan gelen bir cezayı önler'

¹¹ 'haklı olduklarını'

19) Şeytan onları sahiplenmiş ve Allah'ı hatırlamayı unutturmuştur. İşte onlar şeytanın yandaşlarıdır. İyi bilin ki şeytanın yandaşları, onlar hüsrana uğrayanlardır.

20) Muhakkak ki Allah'a ve resulüne karşı sınırı aşanlar¹², işte onlar aşağılık kimseler arasındadır.

21) Allah: "Ben ve resullerim galip geleceğiz" diye yazmıştır. Muhakkak ki Allah güçlüdür, azizdir.

22) (Tarih boyunca) Allah'a ve Ahiret Günü'ne iman eden hiçbir topluluk bulamazsın ki babaları, oğulları, kardeşleri, aşiretleri bile olsa, Allah'a ve resulüne karşı sınırı aşanlarla dost olsunlar. Onlar, (Allah'ın) kalplerine imanı yazdığı ve onları kendinden bir ruh ile desteklediği kişilerdir. (Allah) onları, içinde kalıcı olacakları, altlarından ırmaklar akan cennetlere koyacaktır. Allah onlardan razı olmuş, onlar da O'ndan razı olmuştur. Onlar Allah'ın yandaşlarıdır. İyi bilin ki Allah'ın yandaşları, kurtuluşa erişecek olanların ta kendileridir.

¹² 'başkaldıranlar'

59. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Ehli Kitap'tan kâfir olanlar yurtlarını terk ediyor

- 1) Göklerde ve yerde ne varsa Allah'ı tesbih etmektedir. O, azizdir, hikmet ve hüküm sahibidir.
- 2) Ehli Kitap'tan küfürde direnenleri ilk bir araya gelmelerinde yurtlarından çıkararak O'dur. Siz onların çıkacaklarını sanmamıştınız ve onlar da kalelerinin kendilerini Allah'tan koruyacağını sanmışlardı. Böyleyken Allah onlara ummadıkları yerden geldi ve onların kalplerine korku saldı. Böylece evlerini hem kendi elleriyle ve hem de müminlerin elleriyle yıktılar. Artık ibret alın ey akıl sahipleri!²
- 3) Eğer Allah onların üzerine sürgün yazmamış olsaydı, onlara muhakkak ki dünyada azab ederdi. Ahiret'te de onlar için ateş azabı vardır.
- 4) Bu, Allah'a ve resulüne başkaldırmalarındandır. Kim Allah'a başkaldırırsa, muhakkak ki Allah, azabı şiddetli olandır.
- 5) Hurma ağaçlarından neyi kestiyerseniz veya onları kökleri üzerinde terk ettiyseniz Allah'ın izniyledir.³ Bu, fasıkların rezil edilmesi içindir.

Savaş olmaksızın elde edilmiş ganimetin taksimi

- 6) Allah'ın onlardan (alıp) resulüne verdiği ganimete gelince; siz onun için ne at sürdünüz ve ne de deve. Fakat Allah, resulünü istediğinin üzerine musallat eder. Allah her şeye güç yetirendir.
- 7) Allah'ın, o şehir halkından (alıp) resulüne verdiği ganimet, Allah'a, resule, yakınlarla, yetimlere, yoksullara ve yolda kalmışlardır ki, sizden zengin olanlar arasında dolaşan bir (güç) olmasın. Resul size ne verdiyse onu alın, sizden neyi yasakladıysa ondan sakının.⁴ Allah hakkında bilinç sahibi olun. Muhakkak ki Allah, azabı şiddetli olandır.
- 8) Bir de fakir olan muhacirler içindir ki onlar, Allah'tan bir lütuf ve rıza arayıp, Allah'a ve resulüne yardım ederlerken yurtlarından ve mallarından çıkarılmışlardır. İşte onlar sadık olanlardır.

¹ **ÖRNEK MÜMİNLER SURESİ:** Bu surede, hicret eden müminler ile onları yurtlarında ağırlayan müminler arasındaki münasebetin yanı sıra münafıklar ile kafirler arasındaki münasebetler de konu edilmiştir. 6 ve 8. ayetler arasında bahsi geçen müminlerin birbirlerine karşı gösterdikleri örnek tavır ise dikkatleri çekmektedir. Bu davranışlar, Kur'an'a inanan müminlere örnek teşkil ettiğinden, surenin isminin "Örnek Müminler Suresi" olması uygundur.

² Savaş yapılmadan kalelerini terk eden, Kur'an'ın kendilerini hırçınlıkları ve azgınlıkları dolayısıyla 'kâfir' olarak nitelendirdiği Ehli Kitap'tan bir zümre.

³ 'Allah, (fasıkları zillete düşürme adına) hurma ağaçlarından (dallarını, ürünlerini) kesmenize veya onları kökleri üzerinde bırakmanıza izin vermiştir.' Bu ayette Kur'an, Allah'ın müminlere ganimet olarak kazandıkları, Ehli Kitap'ın övünüp durdukları hürmalıkların ürünlerinden kesip almalarına veya onlardan daha ileride faydalanma amacıyla onlara dokunmamaya müsaade ettiğini işaret etmektedir.

⁴ Geleneksel düşünceli bazı müfessirler, yukarıdaki ayetin bu kısmını bağlamından çıkarıp, bu ayette kastedilen şeyin hadis kitapları olduğunu iddia ederler. Kur'an'ın tek başına değil, Muhammed peygamberin vefatından en az 230 sene sonra yazılmış hadis kitapları ile birlikte kullanılmasına Kur'anî bir argüman olarak kullanılan bu fikir, tarihte ilk olarak İmam-ı Şafiî adında tanınan Ebû Abdullah Muhammed b. İdris b. Abbas eş-Şafiî tarafından 9. asırda ortaya atılmıştır. Halbuki ayette açıkça görüldüğü gibi konu tamamıyla ganimetlerin ancak peygamber tarafından müminler arasında paylaşılması gerektiğinden ibarettir.

Hicret edenler ve onları ağırlayan yardımcıları

9) Onlardan önce o yurda yerleşenler ve iman edenler, kendilerine hicret edenleri severler ve onlara verilenler sebebiyle göğüslerinde bir ihtiyaç (arzusu) bulmazlar⁵. Kendilerinin özellikle (ihtiyacı) olsa bile, (onları) kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar kurtuluşa erenlerdir.

10) Onlardan sonra gelenler de: “Rabbimiz, bizi ve bizden önce iman etmiş kardeşlerimizi bağışla ve kalplerimizde iman edenlere karşı bir kin bırakma. Muhakkak ki sen kolaylık sağlayansın, Merhamet Eden’sin” derler.

Müminlerden korkan münafıklar ve kâfirlerin durumu

11) Ehli Kitap’tan küfürde direnen kardeşlerine: “Eğer siz (yurtlarınızdan) çıkarılırsanız mutlaka biz de sizinle birlikte çıkarız, size karşı olan kimseye asla itaat etmeyiz ve sizinle savaşılırsa size mutlaka yardım ederiz” diyen münafıkları görmüyor musun? Allah onların yalancı olduklarına şahitlik etmektedir.

12) Eğer (onlar) çıkarılırsalar (bunlar) onlarla birlikte çıkmazlar, onlarla savaşılırsa (bunlar) onlara yardım etmezler. Şayet yardım etseler bile mutlaka arkalarına dönüp kaçarlar, sonra da kendilerine yardım edilmez.

13) Ansolsun ki siz onların göğüslerinde Allah’tan daha çok korku (uyandırıyor sunuz). İşte bu, onların kavrayamaz bir topluluk olmalarındandır.

14) Onlar sizinle korunmuş şehirlerde veya surların arkasında olmaksızın savaşmazlar. Aralarındaki çekişmeleri de şiddetlidir. Sen onları birlik sanırsın, (oysa) kalpleri ayrı ayrıdır. İşte bu, onların akledemez bir topluluk olmalarındandır.

15) Onların örneği kendilerinden kısa (bir süre) öncekilerin durumu gibidir. İşlerinin⁶ vebalini tatmışlardır. Onlar için acıklı bir azap vardır.

16) Şeytan gibi; hani insana “Küfre (gir)!” demişti de (insan) küfre (girdiğinde): “Ben senden uzağım. Ben alemlerin Rabbi Allah’tan korkarım” demişti.

17) Böylece her ikisinin akıbeti ateşin içinde kalıcı olmaları oldu. Zalimlerin cezası işte budur!

Müminler, kâfirler gibi olmasınlar

18) Ey iman edenler, Allah hakkında bilinçli olun ve (her) kişi yarın için ne sunduğuna baksın. Allah hakkında bilinçli olun. Muhakkak ki Allah yaptıklarınızdan haberdardır.

19) Kendileri Allah’ı unutmuş, böylece O da onlara kendi nefislerini unutturmuş olanlar gibi olmayın. İşte onlar, fasık olanlardır.

20) Ateş halkı ve cennet halkı bir değildir. Cennet halkı, başarıya erenlerdir.

21) Eğer biz bu Kur’an’ı bir dağa indirseydik, onun Allah saygısından baş eğmiş ve paramparça olduğunu görürdün. İşte biz, insanlara böyle örnekler veririz. Umulur ki düşünürler.

Allah’ın güzel isim ve sıfatları

22) O, kendisinden başka ilah olmayan Allah’tır. Gaybı da tanık olunanı da bilendir. O, Karşılıksız Gözetken, Merhamet Eden’dır.

⁵ ‘duymazlar’

⁶ ‘yaptıklarının’

23) O, kendisinden başka ilah olmayan Allah'tır. Yönetimi elinde bulunduran, kutsal, esenlik sahibi, güvenilir, (kollayıp) koruyan, aziz, her buyruğunu geçiren, ululuk sahibidir. Allah, onların ortak koşmalarından münezzehtir.

24) O, yaratan, örneksiz vareden, şekil veren Allah'tır. En güzel isimler onundur. Göklerde ve yerde ne varsa O'nu tesbih ederler. O azizdir, hikmet ve hüküm sahibidir.

60. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

İman edenler, azılı düşmanlarını dost edinmesinler

1) Ey iman edenler, benim de düşmanım sizin de düşmanınız olanları dostlar edinmeyin. Siz onları sevgiyle (karşılıyorsunuz), (oysa) onlar haktan size geleni tanımazdan geldiler. (Onlar), Rabbiniz Allah'a iman ettiğinizden ötürü resulü ve sizi (yurtlarınızdan) çıkardılar. Eğer benim yolumda cihad etmek ve rızamı kazanmak için (yurtlarınızdan) çıktıysanız, nasıl olur da onları hâlâ gizlice sevebilirsiniz? Ben sizin gizlediğinizi de açığa vurduğunuzu da bilirim. Sizden kim böyle yaparsa, artık o, mutlaka doğru yoldan sapmış olur.

2) Onlar sizi ele geçirirlerse size düşman olurlar, size ellerini ve dillerini kötülükle uzatır ve küfre girmenizi isterler.

3) Ne akrabalarınız ne de çocuklarınız Kıyamet Günü'nde size fayda verebilir. (Allah) aranızı ayırır. Allah yaptıklarınızı görmektedir.

İbrahim'in örneği

4) İbrahim'de ve onunla birlikte olanlarda sizin için güzel bir örnek vardır. Hani onlar kavimlerine: "Biz sizden ve Allah'ın dışında kulluk ettiklerinizden uzağız. Sizi kabullenmiyoruz. Siz, Allah'a bir olarak iman edinceye kadar bizimle sizin aranızda ebedî düşmanlık ve kin belirmiştir" demişlerdi. Ancak İbrahim'in, babasına: "Senin için bağışlanma dileyeceğim, (ama) sana Allah'tan gelen bir şeye² karşı gücüm yetmez" demesi hariç. "Rabbimiz, sana tevekkül ettik ve sana yöneldik. Dönüş sanadır.

5) Rabbimiz, bizi küfürde direnenler için bir fitne (unsuru) yapma ve bizi bağışla. Rabbimiz, muhakkak ki sen azizsin, hikmet ve hüküm sahibisin."

6) Andolsun ki onlarda sizin (gibi) Allah'ı ve Ahiret Günü'nü arzu edenler için güzel bir örnek vardır. Kim yüz çevirirse, muhakkak ki Allah hiçbir şeye ihtiyacı olmayandır, hamd edilendir.

Düşmanlar arasında müminlere kötülük etmeyenler

7) Umulur ki Allah, sizinle onlardan kendilerine düşman olduklarınız arasına (düşmanlık yerine) bir sevgi koyar. Allah güç yetirendir. Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

8) Allah, sizinle din konusunda savaşmamış ve sizi yurtlarınızdan çıkarmamış olanlara iyilik etmeyi ve onlara karşı adaletli davranmayı size yasaklamaz. Allah adaletli davrananları sever.

9) Allah, size ancak sizinle din konusunda savaşmış, sizi yurtlarınızdan çıkarmış ve çıkarılmanıza destek olmuşları dost edinmenizi yasaklar.³ Kim onları dost edinirse, artık onlar zalimlerdir.

¹ **DÜŞMANLA İLİŞKİLER SURESİ:** Savaş sırasında, mü'minler ile kafirler arasındaki münasebetlere dair bazı hükümler içermesi sebebiyle bu sureye, 'Düşmanla İlişkiler' adının verilmesi uygundur.

² 'cezaya'

³ Bu surede kullanılan 'kâfir' terimi, söz konusu ayette belirtildiği üzere; müminlere savaş açmış, onları yurtlarından kovmuş ya da kovulmalarına yardım etmiş, müminlere şiddetli kin beslemiş ve onlara düşman olanlara gönülden bağlı kalmış kişiler için kullanılmaktadır.

Kâfirler arasından iman edip müminlere sığınan kadınlar, müminler arasından kâfir olup düşmana sığınan kadınlar

10) Ey iman edenler, mümin kadınlar size muhacir olarak geldiklerinde onları sınavın. Onların imanlarını Allah daha iyi bilir. Eğer onların (gerçekten) mümin kadınlar olduklarını anlarsanız onları kâfirlere döndürmeyin^{4,5} Ne onlar bunlara helâldir ne de bunlar onlara helâldir. Harcadıklarını onlara verin.⁶ O kadınlara mehirlerini verdiğiniz takdirde onlarla evlenmenizde bir sakınca yoktur. Kâfir kadınların sorumluluğunu da (üzerinizde) tutmayın.⁷ Harcadıklarınızı isteyin onlar da harcadıklarını istesinler.⁸ Bu Allah'ın hükmüdür. Aranızda hüküm veriyor. Allah her şeyi bilendir, hikmet ve hüküm sahibidir.

11) Eğer kâfirlere eşlerinizden bir şey geçer de siz galip gelerseniz, eşleri gidenlere harcadıkları kadar verin. Kendisine iman ettiğiniz Allah hakkında bilinçli olun.

12) Ey nebi, mümin kadınlar, Allah'a bir şeyi ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocuklarını öldürmemek, elleriyle ayakları arasında bir iftira getirmemek ve sağduyuda sana isyan etmemek üzere, bağlılık sözü vermeye geldiklerinde onların bağlılık sözlerini kabul et ve onlar için Allah'tan bağışlanma dile. Muhakkak ki Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

13) Ey iman edenler, Allah'ın kendilerine öfkelendiği bir topluluğu dost edinmeyin. (Onlar) kâfirlerin kabir halkından ümit kesmeleri gibi Ahiret'ten ümit kesmişlerdir.

⁴ 'geri göndermeyin'

⁵ Casus olup olmadıklarını anlamak için sınamak.

⁶ '(O kadınların kendilerinden ayrıldıkları kâfir kocalarına, önceden onlar için mehir olarak) harcadıklarını iade edin.'

⁷ 'Kâfir kadınları da nikâhınızda tutmaya devam etmeyin.'

⁸ '(Siz, sizden ayrılan kâfir eşleriniz için önceden) harcamış olduğunuz mehri, (vardıkları kâfir kocalarından) isteyin, onlar da (size varan müminler kadınlar için önceden) harcamış oldukları (mehri sizden) istesinler.'

61. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

gmİman edenler Allah'ın yolunda İsa Mesih'in havarileri gibi olmaya davet ediliyor

- 1) Göklerde ve yerde ne varsa Allah'ı tesbih etmektedir. O, azizdir, hikmet ve hüküm sahibidir.
- 2) Ey iman edenler, neden yapmayacağınız şeyleri söylüyorsunuz?
- 3) Yapmayacağınız şeyleri söylemeniz, Allah katında büyük bir öfke sebebidir.
- 4) Muhakkak ki Allah, kendi yolunda kenetlenmiş bir bina gibi saf bağlayarak cihad edenleri sever.
- 5) Hani Musa, halkına: “Ey halkım, neden bana eza veriyorsunuz? Hâlbuki benim size (gönderilmiş) Allah'ın resulü olduğumu biliyorsunuz” demişti. Onlar eğrilince, Allah da (onların) kalplerini eğiltti.² Muhakkak ki Allah fasıklar topluluğunu hidayete erdirmez.
- 6) Hani Meryemoğlu İsa: “Ey İsrailoğulları, ben, **Tevrat'tan önümde olanı doğrulayan** Allah'ın resulüyüm ve benden sonra gelecek, ismi Ahmet olan bir resulün müjdecisiyim” demişti.³ Bunun üzerine onlara apaçık delillerle geldiğinde: “Bu apaçık bir büyüdür” dediler.
- 7) Teslim olmaya⁴ çağrıldığı halde Allah'a yalanla iftira atandan daha zalim kim olabilir? Allah, zalimler topluluğunu hidayete erdirmez.
- 8) Allah'ın nurunu ağızlarıyla söndürmek istiyorlar. Kâfirler hoşlanmasa da Allah, nurunu tamamlayacaktır.
- 9) Müşrikler hoşlanmasa da, resulünü, Gerçek Din'i bütün dinlere üstün kılmak amacıyla hidayetle gönderen O'dur.
- 10) Ey iman edenler, sizi acıklı bir azaptan kurtaracak bir ticareti size haber vereyim mi?
- 11) Allah'a ve resulüne iman edersiniz, mallarınız ve canlarınızla Allah yolunda cihad edersiniz. Eğer bilseniz, bu sizin için daha hayırlıdır.
- 12) (Böyle yaparsanız O da) sizin günahlarınızı bağışlar, sizi altlarından ırmaklar akan cennetlere ve Adn cennetlerindeki güzel konaklara yerleştirir.
- 13) (Bundan) başka seveceğiniz (bir müjde) de Allah'tan bir yardım ve yakın bir fetihtir. Müminleri müjdele.
- 14) Ey iman edenler, tıpkı Meryem oğlu İsa'nın Havarilere: “Allah yolunda benim yardımcılarım kimlerdir?” demesinin (ardından) Havarilerin: “Biz Allah'ın yardımcılarınız!” demesi gibi Allah'ın yardımcıları olun. Bunun üzerine İsrailoğullarından bir topluluk iman etmiş, bir

¹ **TANRI'NIN YARDIMCILARI**

² Kur'an'a göre Allah, kullarını saptırmaz. İnsanlar kendi iradeleriyle Allah yolundan ayrılırlar veya Allah'a iman ederler. Allah, kendisine isyan edenlerin kalplerini mühürler (Münafıklar/36:3), kendisine iman edenlerin kalplerini de hidayete erdirir. (2 İnfak/64:11).

³ **İncil'in içeriğinin, aslında Tevrat'ın hakiki manasını içeren bir kitap olduğuna dair bir örnek daha. Buna göre İsa Mesih'e verilen kitap; İncil, Tevrat'ın Kutsal Ruh'un vahyiyle İsa tarafından tekrar yorumlanmış versiyonudur. Bununla ilgili Birliğe Davet/3:48 ayetini ve dip notunu okuyunuz.**

⁴ Görüldüğü üzere; “islam” kelimesi, peygamberlerin mesajının kabulü, onlara eziyet verilmemesi ve Allah'ın mesajına teslimiyet anlamındadır. Birliğe Davet/3:19 ayetinin dip notunda da belirtildiği gibi Kur'an'daki “islam” kelimesi özel isim değil, soyut bir cins isimdir.

topluluk da kâfirlik etmişti. Biz de iman edenleri düşmanlarına karşı destekledik de onlar üstün geldiler.

62. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Kitapbilmezler arasından gelen peygamber

1) Göklerde ve yerde ne varsa, yönetimi elinde bulunduran, kutsal, aziz, hikmet ve hüküm sahibi olan Allah'ı tesbih etmektedir.

2) Ümmiler² içinde kendilerinden olan, onlara ayetlerini okuyan, onları arındıran ve onlara Kitab'ı ve hikmeti öğreten bir resul gönderen O'dur. Oysa onlar daha önce apaçık bir sapmışlık içindeydiler.

3) Ve onlardan başka, kendilerine henüz katılmayanlara da. O, azizdir, hikmet ve hüküm sahibidir.

4) Bu, Allah'ın istediğine ve dileylene verdiği bir lütfudur. Allah büyük lütuf sahibidir.

Kitap'ta emredildiği halde hayata geçirilmeyen din

5) Kendilerine Tevrat yükletilip de sonra onu taşımayanların durumu, tıpkı kitaplar taşıyan merkebin durumu gibidir. Allah'ın ayetlerini yalanlayan topluluğun durumu ne kötüdür! Allah, zalimler topluluğunu hidayete erdirmez.

6) De ki: "Ey Yahudi olanlar, eğer siz insanların dışında³ Allah'ın dostları olduğunuzu sanıyorsanız, eğer doğru sözlülerseniz⁴, o halde ölümü temenni edin."

7) (Oysa) onlar, elleriyle sunduklarından ötürü bunu asla temenni edemezler. Allah, zalimleri bilir.

8) De ki: "Kendisinden kaçmakta olduğunuz ölüm sizinle buluşacaktır. Sonra gaybi de tanık olunanı da bilene döndürüleceksiniz; derken, yapmış olduklarınızı size haber verecek.

Müminler toplantıya çağrıldıklarında iştirak etmelidirler

9) Ey iman edenler, toplantı günü⁵ salâte çağrıldığınızda Allah'ın anılmasına koşun ve ticareti⁶ bırakın. Eğer bilerseniz, bu sizin için daha hayırlıdır.

10) Salâti gerçekleştirdikten sonra yeryüzüne dağılın, Allah'ın lütfundan arayın ve Allah'ı çokça anın. Umulur ki kurtuluşa erersiniz.

11) Bir ticaret veya bir eğlence gördüklerinde (hemen) ona doğru dağıldılar ve seni ayakta bıraktılar.⁷ De ki: "Allah katında olan, eğlenceden ve ticaretten daha hayırlıdır. Allah rızık verenlerin en hayırlısıdır.

¹ TOPLANTI GÜNÜ SURESİ

² "ümme" kelimesinin 'okuma yazma bilmeyen kişi' değil, 'iman nedir, kitap nedir bilmeyen kişi' olduğu hakkında Kur'an'da birçok örnek mevcuttur.

³ 'insanlardan ayrı olarak'

⁴ 'doğruyu söylüyorsanız'

⁵ "jumu'a," kelimesi Arapçada "jam'aah" kökünden türemiştir ve 'topluluk' anlamına gelir. Sonradan kendisine 'Cuma' denilen haftanın 5. günü ile bağlantısı yoktur. Kur'an'da "el yawmal jumu'ah" şeklinde determinanlı değil, "yawmal jumu'ah," yani 'herhangi bir toplantı günü' şeklinde anılmaktadır. Dolayısıyla Kur'an'a göre esas olan, hangi gün olursa olsun, salât için çağrılan müminlerin, işlerini güçlerini bırakıp bu davete iştirak etmeleridir. Toplantı zamanının; haftada veya ayda bir ya da iki kez hatta daha fazla olması tamamen tercih ve ihtiyaç meselesidir.

⁶ 'alışverişi'

⁷ *'(Bunu özellikle söylemekteyiz, çünkü) onlar bir ticaret (fırsatı) veya bir eğlence gördüklerinde, (müminlerle toplantı halinde olmalarına rağmen hemen) o (ticaret ve eğlenceye) doğru dağıldılar ve seni terk ettiler.'*

63. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Münafıkların Şahadeti

1) Münafıklar sana geldiklerinde: “Şahitlik ederiz ki sen muhakkak Allah'ın resulüsün!” derler. Allah da bilir ki sen elbette onun elçisisin.² Allah, muhakkak ki o münafıkların yalancı olduklarına şahitlik eder.

2) Yeminlerini kalkan edindiler, böylece Allah yolundan alıkoydular. Yapmış oldukları gerçekten ne kötüdür!

3) Bu, onların iman etmeleri, sonrasında da küfre girmelerindedir. Bundan dolayı kalpleri mühürlendi. Artık onlar kavrayamazlar.

4) Onları gördüğünde cisimleri³ seni etkiler, konuştuklarında da onları (dikkatle) dinlersin. (Hâlbuki) onlar dizilmiş odunlar gibidir. Her olayı aleyhlerinde sanırlar. Onlar düşmandır, onlardan çekin. Allah onları kahretsin; nasıl da çeviriyorlar!

5) Onlara: “Gelin, Allah'ın resulü sizin için bağışlanma dilesin” denildiğinde başlarını çevirirler ve onların büyükenerek yüz çevirdiklerini görürsün.

6) Onları için bağışlanma dilesen de, bağışlanma dilemesen de birdir. Allah onları asla bağışlamayacaktır. Muhakkak ki Allah fasıklar topluluğunu hidayete erdirmez.

İman edip infak etmeyenler münafıklarla aynı kefededir

7) Onlar “Allah'ın resulünün yanındakiler için infak etmeyin ki dağılıp gitsinler” derler. (Hâlbuki) göklerin ve yerin hazineleri Allah'ındır, fakat münafıklar kavrayamazlar.

8) “Andolsun ki eğer **şehre**⁴ dönersek izzetli olan zillette olanı çıkarır” derler. (Hâlbuki) izzet Allah'a, resule ve müminlere aittir, fakat münafıklar bilmezler.

9) Ey iman edenler, mallarınız ve çocuklarınız sizi Allah'ı anmaktan alıkoymasın. Kim (bunu) yaparsa, işte onlar hüsrana uğrayanlardır.

10) Birinize ölüm gelip de: “Rabbim, ecelimi yakın (bir süreye kadar) ertelesen de sadaka versem ve salihlerden olsam” demeden önce size verdiğimiz rızıklardan infak edin.

11) Allah, bir kimseyi eceli geldiğinde asla ertelemeyiz. Allah yaptıklarınızdan haberdardır.

¹ MÜNAFIKLARI SURESİ

² Petra'nın Fethi/48:28 ayetinde Muhammed'in peygamberliği hususunda Allah'ın şahit olarak kendisinin yettiği belirtilmektedir. Burada da 'Muhammed Allah'ın resulüdür' diyenlerin aslında doğru söylemediği anlatılmaktadır. Zira Kur'an'a göre gerçek şahadetin sadece 'Allah'tan başka ilah olmadığına şahadet etmek' olduğu özellikle Birliğe Davet/3:18 ayetinde belirtilmektedir. Bu konuda daha detaylı bilgi için lütfen bahsedilen ayetin dip notunu okuyunuz.

³ '(dış) görünüşleri'

⁴ Geleneksel meallerde bu kelime; 'Medine' olarak doğrudan bir şehrin özel bir ismiymiş gibi kaleme tercüme edilir. Hâlbuki Arapça orijinal metinde bu kelimenin önünde "el" determinantı bulunur. Özel isimlerin ise önünde asla determinant olmaz. Dolayısıyla bu kelime doğrudan 'şehir' olarak çevrilmelidir.

64. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Her şeyi yaratan Allah'tır

1) Göklerde ve yerde ne varsa Allah'ı tesbih etmektedir. Yönetim O'na aittir, hamd O'na aittir. O, her şeye güç yetirendir.

2) Sizi yaratan O'dur. Buna rağmen sizden kiminiz kâfir kiminiz de mümindir. Allah yaptıklarınızı görmektedir.

3) Gökleri ve yeri bir gaye ile yarattı, sizi şekillendirdi (ve) şekillerinizi güzel yaptı. Dönüş O'nadır.

4) Göklerde ve yerde olanları bilir, gizlediğinizi de açıkladığınızı da bilir. Allah, sinelerdekini bilendir.

Kâfirler ancak yaptıklarının cezasını çekerler

5) Daha önce küfürde direnenlerin haberi size gelmedi mi? İşlerinin² vebalini tattılar. Onlar için acıklı bir azap vardır.

6) Bu onların, resulleri onlara apaçık delillerle geldiğinde: “Bir insan mı bizi hidayete erdirecek?” demeleri, böylece küfre girmeleri ve arkalarını dönmelerindedir. Allah hiçbir şey ihtiyacı olmadığını gösterdi. Allah hiçbir şeye ihtiyacı olmayandır, hamde layık olandır.

7) Küfürde direnenler diriltilmeyeceklerini iddia ettiler. De ki: “Hayır, Rabbime andolsun, muhakkak ki diriltileceksiniz, sonra yaptıklarınız size mutlaka haber verilecek. Bu, Allah'a göre kolaydır.

8) O halde Allah'a, resulüne ve indirdiğimiz nura iman edin. Allah yaptıklarınızdan haberdardır.”

Ahret'te hesaplaşma olacaktır

9) Gün (gelir) sizi toplanma günü için toplarız. Bu, aldanma günüdür. Kim Allah'a iman eder ve salih bir iş yaparsa, (Allah onun) kötülüklerini örter ve içinde kalıcı olacakları altlarından ırmaklar akan cennetlere koyar. İşte bu, büyük başarıdır.

10) Delillerimizi tanımazdan gelen ve yalanlayanlara gelince; onlar, içinde kalıcı olacakları ateş halkıdır. Ne kötü bir varış yeridir!

11) Hiçbir musibet yoktur ki Allah'ın izni dışında isabet etsin. Kim Allah'a iman ederse, onun kalbini hidayete erdirir. Allah her şeyi bilendir.

Müminler kendilerine Allah tarafından emredilene yapmalıdır

12) Allah'a itaat edin ve resule itaat edin. Eğer yüz çevirirseniz, (bilin ki) resulümüzün üzerine düşen apaçık tebliğdir.³

13) Allah, O'ndan başka ilah yoktur. Müminler Allah'a tevekkül etsinler.

¹ 2 İNFAK SURESİ

² 'yaptıklarının'

³ Daha önce çeşitli ayetlerin dip notlarında Kur'an'a göre risalet yönüyle, resüle itaatin Allah'a itaat etme anlamına geldiğini vurgulanmıştı. (Yetimler Suresi/4:80). Zira Kur'an'a göre resül sadece kendisine vahyedilene uyar. (İncil/46:9).

14) Ey iman edenler, muhakkak ki eşlerinizden ve çocuklarınızdan size düşman olanlar (olabilir). Bu durumda onlardan sakının. Eğer affederseniz, aldırmazsanız ve bağışlarsanız, muhakkak ki Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

Mal veya çocuk derdi, mümini Allah yolunda infaktan alkoymamalıdır

15) Muhakkak ki mallarınız ve evlatlarınız bir fitne (unsurudur). Allah ise, büyük ödül onun yanındadır.

16) O halde, kendi iyiliğiniz için Allah hakkında bilinçli olun, dinleyin, itaat edin ve gücünüz yettiği kadar infak edin. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa işte onlar kurtuluşa erenlerdir.

17) Eğer Allah'a güzel bir borç⁴ verirsiniz onu sizin için kat kat arttırır ve sizi bağışlar. Allah karşılık verendir, şefkatlidir.

18) Gaybı da tanık olunanı bilendir, azizdir, hikmet ve hüküm sahibidir.

⁴ 'güzel bir borç' hakkında İnfak/57:18 ayetinin dip notunu okuyunuz.

65. SURE¹

Karşılıksız Gözetin, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Boşanmada uygulanması gerekenler

- 1) Ey nebi, kadınları boşadığınızda onları bekleme süreleriyle boşayın. Bekleme süresini hesaplayın.² Rabbiniz Allah hakkında bilinçli olun. Onları evlerinden çıkarmayın; onlar da çıkmassınlar. Apaçık bir fuhuşla gelmeleri müstesna. Bunlar Allah'ın sınırlarıdır. Kim Allah'ın sınırlarını aşarsa, kendisine zulmetmiş olur. Sen anlayamazsın, belki Allah (bekleme süresinden) sonra (olumlu) bir durum meydana getirir.
- 2) Süreye ulaştıklarında ya onları sağduyu ile tutun ya da onlarla sağduyuyla ayrılın³ ve içinizden adalet sahibi iki kişiyi şahit edinin⁴. Şahitliği Allah için yerine getirin. Allah'a ve Ahiret Günü'ne iman edenlere bununla öğüt verilir. Kim Allah hakkında bilinç sahibi olursa, ona bir çıkış (yolu) var eder
- 3) ve onu hesap etmediği yerden⁵ rızıklandırır. Kim Allah'a tevekkül ederse, O, ona yeter. Muhakkak ki Allah, emrini gerçekleştirendir. Allah her şey için bir ölçü belirlemiştir.
- 4) **Kadınlarınızdan hayızda sorun yaşayanların durumundan şüphelenirseniz,**⁶ bekleme süreleri üç ay olur. Hayızdan kesilenler ve hamile olanların süresi yüklerini bırakmalarına⁷ kadardır. Kim Allah hakkında bilinçli olursa, ona işinde bir kolaylık verir.
- 5) Bu, Allah'ın size indirdiği emridir. Kim Allah hakkında bilinçli olursa onun kötülüklerini örter ve ödülü onun için büyütür.
- 6) (Boşadığınız) kadınları gücünüz yettiğince oturduğunuz yerin bir yanında oturtun. Onlara sıkıntı vermek için zarar vermeyin. Eğer hamile iseler yüklerini bırakıncaya kadar onlara ücretlerini verin. Sizin (adınıza) çocuğu emziriyorlarsa, ücretlerini verin. Aranızda sağduyu ile görüşüp danışın. Güçlkle karşılaşsanız, onu başkası emzirecektir.⁸

¹ **BOŞANMA SURESİ**

² 'Bekleme süresi' hakkında Vaadin Tekrarı/2:226-232 ayetlerini okuyunuz.

³ Vaadin Tekrarı/2:229

⁴ 'tutun'

⁵ 'hiç ummadığı'

⁶ Geleneksel meallerde bu ayetin ilk bölümü 'hayızdan kesilmek' olarak tercüme edilmektedir. Oysa orijinal metinde geçen "esine" kökü ve türevleri 'bozulmak' anlamına gelir. Cennette 'tadı bozulmayan ırmaklardan' söz edilen Savaş Emri/47:15 ayeti buna bir örnektir. Hayız gören kadınların çeşitli sebeplerle adet düzenindeki bozulmalar, boşanma sürecinde, bekleme sürelerini belirleme noktasında sorun çıkarabilir. Bu bozulmalar sebebiyle kuşkulanan eşlere, üç hayız yerine üç ay beklemeleri öğütlenmektedir. Ayetin devamında ise "lem yehidne" ifadesi geçer. Bu ifade 'adet görmeyen, menapoz dönemindeki kadın' demektir. Bu ifadeyi 'henüz adet görmeyen' yani 'kız çocuk' olarak algılayan geleneksel algı, çocuk evliliklerin önünü açarak korkunç bir hata yapmaktadır. 'Lem yehidne/hayızdan kesilen kadınlar' ifadesi, orijinal metinde, söz dizimi itibarıyla hem öncesi hem sonrasıyla bağlantılıdır. Buna göre menapoz dönemindeki kadın boşanma sürecine girmişse, hamileyse doğum yapıncaya, değilse üç ay bekleyecektir. Menapoz dönemindeki kadınların doğum yapabileceği hem tibben hem de İbrahim ve Zekeriya peygamberlerin eşlerinin örneğinde mümkündür.

⁷ 'doğum yapmalarına'

⁸ Vaadin Tekrarı/2:229'da belirttiği gibi erkek, kendisinden boşandığı kadına, boşandıktan sonra da bakmayı tercih edebilir eğer boşanmadan önce onu hamile bırakmışsa doğum yapana kadar nafakasını vermesi zorunludur. Boşanılmak istenen kadına, boşanır boşanmaz mehri tam olarak iade edilir. Bunun yanında, bir de boşandığı erkeğin

- 7) Genişlik içinde olan, genişliğinden infak etsin⁹. Rızık kısıtlı olan da Allah'ın kendisine verdiği kadarıyla versin. Allah kimseye kendisine verdiğiinden başkasıyla sorumluluk yüklemes. Allah, zorluğun ardından kolaylık kılacaktır.
- 8) Nice beldeler vardır ki Rablerinin ve O'nun resullerinin emrine başkaldırmışlardır. Biz de onları, hesabın şiddetlisiyle hesaba çektik ve onları görülmemiş bir azapla cezalandırdık.
- 9) Böylece onlar işlerinin¹⁰ vebalini tattılar ve işlerinin akıbeti hüsrana oldu.
- 10) Allah onlar için şiddetli bir azap hazırlamıştır. O halde Allah hakkında bilinçli olun ey iman eden akıl sahipleri! Andolsun ki Allah sizin için bir öğüt indirdi, (ve bir de)
- 11) iman eden ve salih işler yapanları karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için Allah'ın ayetlerini apaçık okuyan bir resul (gönderdi). Kim Allah'a iman eder ve salih iş yaparsa, onu, içinde ebedîyen kalıcı olacağı, altlarından ırmaklar akan cennetlere koyar. Andolsun ki Allah ona güzel bir rızık vermiştir.
- 12) Yedi göğü ve yerden de onların benzerini yaratan Allah'tır. Allah'ın her şeye güç yetirdiğini ve Allah'ın ilmiyle her şeyi kuşattığını bilesiniz diye emir, bunların arasında iner (durur).

bebeğini emzirdiği için kendisine ayrıca ödeme yapılır. Eğer bu kadın, çalışmak veya başka bir nedenden dolayı çocuğunu emziremeyecekse, o takdirde çocuğa başka bir sütanne bulunur.

⁹ 'genişliğiyle orantılı, imkânlarına göre'

¹⁰ 'yaptıklarının'

66. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Allah, peygamberine, kendisine ihanet eden eşlerini boşamasını tavsiye ediyor

1) Ey nebi, eşlerinin rızasını arzulayarak, Allah'ın sana helâl kıldığını niçin kendine haram ediyorsun? Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

2) Andolsun ki Allah, (boşanma) antlaşmalarınızı bozmayı meşru kıldı.² Mevlanız Allah'tır. O bilendir, hikmet ve hüküm sahibidir.

3) Hani nebi, eşlerinden bazısına gizli bir söz söylemişti. Derken o da bunu haber vermiş, Allah da ona bunu gösterince³ o da⁴ bir kısmını bildirmiş bir kısmını da atlamıştı. Bunu haber verince (eşi): “Bunu sana kim haber verdi?” dedi. Nebi de: “(Her şeyi) bilen ve (her şeyden) haberdar olan” dedi.

4) İkiniz de pişman olursanız kalpleriniz (Allah'a) yönelmiş olur. Eğer ona karşı birbirinize destek olursanız, o halde (bilin ki) Allah onun dostudur, Cibril ve müminlerin salih olanları da. Bunların ardından melekler de onun destekçisidir.

5) Eğer sizi boşarsa, belki Rabbi ona sizin yerinize sizden daha hayırlı, (Allah'a) teslim olan, iman eden, boyun eğen, pişmanlığını ifade eden, kulluk eden, aktif, dul ve genç eşler verir.⁵

6) Ey iman edenler! Kendinizi ve ailelerinizi yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun. Onun üzerinde çetin, şiddetli, Allah ne emrettiyse isyan etmeyen, emredilenleri yapan melekler vardır.

7) “Ey küfürde direnenler, bugün özür dilemeyin. Siz ancak yaptıklarınızla cezalandırılmaktasınız!”

8) Ey iman edenler, tesirli olan bir pişmanlıkla Allah'a pişmanlığınızı arzedin. Olur ki Rabbiniz kötülüklerinizi örter ve sizi altlarından ırmaklar akan cennetlere koyar. O gün Allah nebiyi ve onunla beraber iman edenleri rezil etmez. Nurları önlerinden ve sağlarından koşar⁶; “Rabbimiz, nurumuzu tamamla, bizi bağışla. Muhakkak ki sen her şeye güç yetirensin” derler.

9) Ey nebi! Kâfirlerle ve münafıklarla cihad et ve onlara karşı çetin ol. Onların yeri cehennemdir. Ne kötü bir varış yeridir!

10) Allah, küfürde direnenlere Nuh'un ve Lut'un kadınına örnek verdi. İkisi de, kullarımızdan salih olan iki kulumuzla nikâhlıydılar. Derken onlara ihanet ettiler. (Kocaları) Allah'tan gelen şeyi⁷ onlardan savamadı. “Girenlerle beraber girin ateşe!” denildi.

¹ **PEYGAMBERİN BOŞANMASI SURESİ:** Bu sure, Muhammed peygamberin eşlerinin, sadece peygamberin yanında bulunup dine hizmet eden misyonerler olduğunun bir ispatıdır. Peygambere eş olan bu kadınların onunla cinsel ilişkiye girmedeği sadece onun dindeki miyonuna destek olduğuna dair Dine Adanmışlık/33:29 ayetinin dip notunu okuyunuz.

² Boşanma Suresi ve Vaadin Tekrarı/2:226-232

³ ‘Derken o (kadın) bu (sırrı birisiyle) paylaşmış, Allah da bunu (resule) gösterince’

⁴ ‘peygamber de’

⁵ Bu ‘eşler’ peygamberin sıradan bir evlilik yapması için değil, sadece risalete yardımcı olmayla sınırlı, içine cinsellik dahil olmayan bir evlilik içindir.

⁶ ‘parıldar’

⁷ ‘azabı’

11) Allah iman edenlere Firavun'un kadınına örnek verdi. Hani o: "Rabbim, bana cennette senin katında bir ev yap. Beni Firavun'dan ve yaptıklarından kurtar, beni zalimler topluluğundan kurtar" demişti.

12) İmran'ın kızı Meryem'i de. (O) ırzını korumuştı, biz de ona ruhumuzdan üfle miştik. O, Rabbinin sözlerini ve kitaplarını doğrulamış ve boyun eğenlerden olmuştu.

67. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Kâinatın yönetimi tamamen Allah'ın elindedir.

- 1) Yönetimi elinde bulunduran ne yücedir! O, her şeye güç yetirendir.
- 2) Hanginizin daha iyi iş(ler) yapacağını sınamak için ölümü ve hayatı yaratan O'dur. O azizdir, bağışlayandır.
- 3) O yedi göğü kat kat yaratmıştır. Karşılıksız Gözeten'in yaratmasında bir eksiklik² göremezsin. Haydi bakıver, bir çatlak görebilir misin?
- 4) Sonra iki kere daha bak, o bakış sana zelil ve hakir olarak dönecektir.
- 5) Andolsun ki en aşağı göğü lambalarla süsledik ve onları şeytanlar için bir taşlama kıldık.³ Onlar için çılgınca yanan bir ateş hazırladık.
- 6) Rablerini tanımazdan gelenler için cehennem azabı vardır. Ne kötü bir varış yeridir!
- 7) Oraya atıldıklarında onun kaynama uğultusunu işitirler.
- 8) Öfkesinden neredeyse çatlayacaktır. Her bir grup içine atıldığında, bekçileri onlara: "Size bir uyarıcı gelmedi mi?" diye sorar.
- 9) (Onlar): "Evet, andolsun ki bize bir uyarıcı geldi; fakat biz yalanladık ve 'Allah bir şey indirmede. Siz muhakkak ki büyük bir sapmışlık içindesiniz' dedik" derler.
- 10) Ve: "Biz dinlemiş olsaydık veya akletseydik çılgınca yanan ateşin halkından olmayacaktık" derler.
- 11) Böylece suçlarını itiraf etmiş olurlar. Çılgınca yanan ateşin halkı uzak olsun!
- 12) Görmedikleri halde Rablerinden korkanlara gelince; onlar için bir bağışlanma ve büyük bir ödül vardır.
- 13) Sözüünüzü gizleyin veya açığa vurun.⁴ Muhakkak ki O, sinelerde olanı bilendir.
- 14) Düşünün, yaratan bilmez mi? O, lütuf sahibidir, haberdar olandır.
- 15) Sizin için yeryüzünü boyun eğdiren O'dur. Haydi onun omuzlarında yürüyün⁵ ve onun rızkından yiye. Dönüş O'nadır.
- 16) Gökte olanın sizi yerin dibine batırmayacağından emin misiniz? O zaman yer (sallandıkça) sallanır.
- 17) Yoksa gökte olanın sizin üzerinize bir kasırga göndermeyeceğinden mi eminsiniz? Yakında uyarmam nasılmış bileceksiniz.
- 18) Andolsun ki onlardan öncekiler de yalanlamışlardı. Nasılmış benim inkârım?
- 19) Üstlerinde sıra sıra (kanat) çırpın kuşları görmediler mi? Onları Karşılıksız Gözeten'den başkası tutmuyor. Muhakkak ki O, her şeyi görendir.
- 20) Karşılıksız Gözeten'in dışında size bir orduyla yardım edecek kimdir? Muhakkak ki kâfirler ancak bir aldanma içindedirler.

¹ YÖNETİM SURESİ

² 'kusur'

³ Büyücüler/33:10, Rabbin Nimetleri/55:35

⁴ 'Sözüünüzü (ister) gizleyin, (ister) açığa vurun (artık farketmez)'

⁵ 'dolaşın'

- 21) Yoksa O, rızkını tutsa sizi kim rızıklandırıcak? Hayır, onlar düşmanlık ve nefrette direniyorlar.
- 22) Şu halde yüz üstü yürüyen mi⁶ daha daha doğru gitmektedir yoksa dosdoğru bir yolda dümdüz yürüyen mi?
- 23) De ki: “O’dur sizi yaratan ve sizin için işitme, görme ve gönüller vareden. Ne kadar az şükrediyorsunuz!”
- 24) De ki: “Sizi yeryüzünde bitiren O’dur. O’na doğru toplanacaksınız.”
- 25) “Doğru sözlülerseniz⁷, bu vaad ne zaman (gerçekleşecek)?” derler.
- 26) De ki: “(Bu) bilgi yalnız Allah katındadır. Ben ancak apaçık bir uyarıcıyım.”
- 27) Derken o (günü) yakından gördüklerinde küfürde direnenlerin yüzü kötüleşti ve onlara: “İşte bu, hakkında dua ettiğiniz⁸ şeydir!” dendi.
- 28) De ki: “Gördünüz mü?⁹ Eğer Allah beni ve benimle beraber olanları helak ederse veya bize merhamet ederse, kâfirleri acıklı bir azaptan kim kurtarabilir?”
- 29) De ki: “O, Karşılıksız Gözeten’dır. Biz O’na iman ettik ve O’na tevekkül ettik. Yakında kimin apaçık bir sapmıslık içinde olduğunu bileceksiniz.”
- 30) De ki: “Gördünüz mü? Suyunuz çekilse size kim bir akar su getirebilir?”

⁶ ‘sürünen mi’

⁷ ‘Doğruyu söylüyorsanız’

⁸ ‘gerçekleşmesini istediğiniz’

⁹ ‘Hiç düşündünüz mü?’

- 20) Derken (o bahçe) devşirilmiş gibi sabaha vardı.
- 21) Nihayet sabah vakti çağrıştılar:
- 22) “Eğer devşirecekseniz, ekinlerinize erkenden varın!”
- 23) Derken yürüdüler ve aralarında fısıldaştılar:⁶
- 24) “Sakın, bugün hiçbir yoksul orada yanınıza dahil olmasın!”
- 25) (Yoksulları) engellemeye güç yetirecekmiş gibi erkenden gittiler.
- 26) Fakat o (bahçeyi) görünce: “Herhalde (yoldan) sapmış olmalıyız” dediler.
- 27) “Hayır, biz mahrum bırakıldık!”
- 28) En dengeli olanları: “Ben size demedim mi? (Allah’ı) tesbih etmeniz gerekmez miydi?” dedi.⁷
- 29) (Onlar): “Rabbimiz münezzehdir! Muhakkak ki biz zalimlermişiz” dediler.
- 30) Sonra onların bazıları bazısını kınamaya başladı:
- 31) “Yazıklar olsun bize! (Meğer) biz gerçekten azmış kimselermişiz” dediler.
- 32) Belki Rabbimiz onun yerine bize daha hayırlısını verir. Muhakkak ki biz Rabbimize yöneliyoruz.⁸
- 33) İşte azap böyledir. Ahiret azabı daha da büyüktür. Keşke bilselerdi.
- 34) Bilinç sahipleri için Rableri katında nimet cennetleri vardır.
- Allah’ın gönderdiğinden başka hüküm kaynağı bir kitap yoktur**
- 35) Teslim olmuşları suçlular gibi mi yapalım?
- 36) Size ne oluyor? Nasıl hüküm veriyorsunuz?
- 37) Yoksa bir kitabınız (var da verdiğiniz hükümleri ondan mı) öğreniyorsunuz?
- 38) İçinde sizin için her istediğiniz olan...
- 39) Yoksa aleyhimizde, Kıyamet Günü’ne kadar sürecek bir antlaşmanız mı var ki kendiniz için ne hükmettiyseniz olacak?
- 40) Onlara, hangilerinin buna kefil olacağını sor.
- 41) Yoksa onların ortakları mı var? O halde eğer doğru sözlülerseler⁹ ortaklarını getirsinler.
- 42) Gün gelecek, içyüzleri açığa çıkarılacak ve secdeye¹⁰ davet edilecekler fakat güç yetiremezler.
- 43) Gözleri korku doludur. Onları aşağılanma (hissi) bürür. Hâlbuki onlar sağlamken secdeye davet edilmişlerdi.
- Muhammed’dan inatçı kâfirlere karşı Allah’a tevekkül etmesi isteniyor**
- 44) Artık bu sözü yalanlayana bana bırak. Biz onları bilmedikleri bir yerden derece derece¹¹ yaklaştıracacağız.
- 45) Onlara mühlet veriyorum. Benim düzenim sağlamdır.

⁵ ‘o bahçeyi’

⁶ ‘Derken yola koyuldular ve aralarında konuştular’

⁷ ‘tesbih etmek’ deyiminin ‘Allah’ın düzenine uygun işler yapmak’ anlamına geldiğinin bir göstergesi.

⁸ ‘Artık biz Rabbimize yöneliyoruz, (artık O’nun rızası kazamaya çalışacağız). Bir de bakarsın Rabbimiz o bahçenin yerine bize daha hayırlısını verir.’

⁹ ‘doğruyu söylüyorlar’

¹⁰ Secde: Allah’a hürmet etme, minnettarlığını sunma, O’nun emirlerine itaat etme, söylediklerini kabullenme.

¹¹ ‘yavaş yavaş’

- 46) Yoksa onlardan bir ücret mi soruyorsun¹² da bu onlara ağır bir yük oluyor?
- 47) Yoksa gayb onların yanında da kendileri mi yazıyorlar?
- 48) Artık Rabbinin hükmüne sabret ve balığın sahibi gibi olma¹³. Hani o (sıkıntıdan) yutkunarak (Rabbine) seslenmişti.
- 49) Eğer Rabbinden ona bir nimet tedarik edilmiş olmasaydı mutlaka çıplak bir yere¹⁴ kınanmış bir halde atılırdı.¹⁵
- 50) Derken Rabbi onu seçti ve onu salihlerden kıldı.
- 51) Küfürde direnenler, Zıkr'ı işittiklerinde, seni neredeyse gözleriyle devireceklerdi. (Hâlâ) “Muhakkak ki o, bir delidir” diyorlar.
- 52) Oysa o, alemler için ancak bir öğüttür.

¹² ‘istiyorsun’

¹³ Burada kastedilen Yunus peygamberdir. Kur’an’a göre peygamber olarak gönderildiği toplumu, kendisine inanmadıkları için Allah’ın iznini almadan terk etmiştir.

¹⁴ ‘ağaçsız bir sahile’

¹⁵ Kur’an’a göre Allah tarafından belirli bir misyon için seçilmiş kimseler, kendi kafalarına göre hareket edemezler. Resuller bütün işlerini Allah’ın iznini aldıktan sonra gerçekleştirirler. Resulün yanında yer alanlar ise, direktiflerini resulden alırlar. Onların resule itaat etmesi, Allah’a itaat etmesi anlamına gelir. Burada unutulmaması gereken püf nokta; resulün, kendisine bağlı inananlara sadece misyon ile ilgili stratejik emirler verebilmesidir. Yoksa kendisi, Kitap’ta kendisine indirilenden başka bir ritüel veya inanç sistemi kuramaz.

69. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Kıyamet'in geleceği kesindir

- 1) Gerçekleşecek olan
- 2) Nedir o gerçekleşecek olan?
- 3) O gerçekleşecek olan nedir bilir misin?

Ahret'i yalanlamış zalim kavimlerin akıbeti

- 4) Semud ve Ad (halkları) o (büyük) felaketi yalanladılar.
- 5) Derken Semud (halkı) dehşetle helak edildi.
- 6) Ad halkı da uğultulu azgın bir rüzgâr ile helak edildi.
- 7) (Allah) onu yedi gece sekiz gün musallat etti. O halkı orada, içi boş hurma kütükleri gibi yıkılmış bir halde görürsün.
- 8) Onlardan arta kalan (bir şey) görüyor musun?
- 9) Firavun, ondan öncekiler ve altı üstüne gelenler de (hep aynı) hata ile geldiler.
- 10) Öyle ki, Rablerinin resulüne isyan ettiler. Böylece (Allah) onları şiddeti gittikçe artan bir yakalayışla yakaladı.
- 11) Muhakkak ki, su taşınca sizi gemide biz taşıdık
- 12) (ta ki bunu) size bir öğüt kılalım ve belleyen kulaklar onu kavrasın.

Kur'an, ölüm ötesi hayat hakkında insanları uymaktadır

- 13) Suretlere tek bir üfürülüştü üflendiğinde,
- 14) yer ve dağlar kaldırılarak birbirine çarpılıp paramparça edildiğinde,
- 15) işte o gün vuku bulması gereken vuku bulacaktır.²
- 16) Gök yarılmıştır, o, artık o gün sarkmıştır.
- 17) Melekler de onun çevresindedir. O gün Rabbinin yönetimini onların da üstünde sekiz (güç) yüklenir.³
- 18) O gün arzulunursunuz, sizden (hiçbir) sır gizli kalmaz.
- 19) Kitabı sağdan verilen: "Alın kitabımı okuyun!" der:
- 20) "Ben hesabımla karşılaçağımı umuyordum."
- 21) Artık o, razı olduğu bir yaşam içindedir.
- 22) Yüksek bir cennette.
- 23) Meyvelerine (kolaylıkla) erişilebilir.
- 24) Geçmiş günlerde yaptıklarınızdan ötürü afiyetle yiyeceksiniz.
- 25) Kitabı sol tarafından verilene gelince; "Keşke bana kitabım (hiç) verilmiş olmasaydı," der:
- 26) "Hesabımın da ne olduğunu bilmeseydim."

¹ **MUTLAK GERÇEK SURESİ**

² 'gerçekleşecek olan gerçekleşecektir'

³ 'melek' kelimesinin, 'Rabbe hizmet eden melekeler, istidatlar, potansiyeller, çeşitli güçler' olduğu unutulmamalıdır. Burada 'onların da üstünde olan sekiz'den söz edilmektedir. 'Sekiz' sayısı bir sıfat olarak burada herhangi bir ismi niteler görünmemektedir. Kur'an'ın matematiksel kodu olan 19 sayısının, 8. asal sayı olduğu bilgisini hatırlarsak, 'Rabbin arşını yüklenen sekiz' hakkında zihnimizde bambaşka boyutlar açılmaktadır.

- 27) Keşke (her şey) olup bitmiş olsaydı.
- 28) Malım bana hiçbir fayda sağlamadı.
- 29) Gücüm de yok olup gitti.”
- 30) “Tutun onu, hemen bağlayın!
- 31) Sonra da yönlendirin onu cehenneme!
- 32) Sonra onu yetmiş arşın boyunda bir zincire vurun⁴.
- 33) O, büyük⁵ Allah’a iman etmedi
- 34) ve yoksulu doyurmaya teşvik etmedi.⁶
- 35) Bundan dolayı bugün onun için sıcak (bir dost) yoktur.
- 36) İrinden başka yiyeceği de yoktur.
- 37) Onu hata işleyenlerden⁷ başkası yemez.”

Kur’an, ancak Allah’ın vahyidir

- 38) Hayır, yemin ederim gördüklerinize
- 39) ve görmediklerinize,
- 40) muhakkak ki o, şerefli bir resulün sözüdür,
- 41) O, bir şair sözü değildir. Ne de az iman ediyorsunuz!
- 42) O, bir kâhin sözü de değildir. Ne de az öğüt alıyorsunuz!
- 43) Alemlerin Rabbinden indirilmedir.
- 44) Eğer hakkımızda (kendinden) bazı laflar söyleseydi,
- 45) muhakkak ki onu sağ elinden yakalardık⁸
- 46) sonra da mutlaka can damarını keserdik⁹.
- 47) Artık sizden kimse buna engel olamazdı.
- 48) Muhakkak ki o¹⁰ bilinç sahipleri için bir öğüttür.
- 49) Muhakkak ki biz, sizden yalanlayanlar olduğunu bilmekteyiz.
- 50) O, kâfirler için bir üzüntü (kaynağıdır).
- 51) Muhakkak ki o, mutlak gerçektir.
- 52) O halde büyük¹¹ Rabbini ismiyle tesbih et.

⁴ ‘bağlayın’

⁵ ‘yüce’

⁶ Kur’an’ın hiçbir ayetinde sadece Allah’a iman etmemenin kişiyi cehenneme götüreceği belirtilmemiştir. Kur’an’a göre cehennemlik insanlar, Allah’a, inananlara açıkça düşmanlık etmiş, zulmetmiş, yoksulları ezmiş, din adına hurafeler uydurmuş kişilerdir.

⁷ ‘suçlulardan’

⁸ Arapçada, ‘kolundan tutup yakalardık’ anlamında kullanılan bir deyim.

⁹ Vahyin kesilmesi anlamında.

¹⁰ ‘Kur’an’

¹¹ ‘yüce’

70. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Azabın ne olduğu hakkında

- 1) Soran (bir kişi) gerçekleşecek azabı sordu.
- 2) Onu kâfirlerden def edecek yoktur.

Azap ile Allah'ın katı arasında elli bin sene mesafe vardır

- 3) Yükseliş yollarının sahibi Allah'tandır.
- 4) Melekler ve Ruh, miktarı elli bin sene olan bir günde O'na yükselebilir.
- 5) O halde güzel bir sabırla sabret.

Azap cimrilikte inat eden kâfirlere yakındır

- 6) Onlar onu uzak görmekteler.
- 7) Biz ise onu (çok) yakın görmekteyiz.
- 8) Gün (gelir) gök erimiş maden gibi olur.
- 9) Dağlar da (saçılmış) yün gibi olur.
- 10) Dost dostu sormaz
- 11) birbirlerine gösterildikleri halde. Suçlu olan, o günün azabına karşılık oğullarını fidye vermek ister,
- 12) ve eşini ve kardeşini
- 13) ve onu barındıran soyunu
- 14) ve yeryüzünde ne varsa tamamını ki kurtulsun.
- 15) Hayır, o alevli bir ateştir.
- 16) Yakmak için isteklidir.
- 17) Yüzünü çevirip arkasını döneni çağırır,
- 18) toplayıp biriktireni de.

Salâtında daim olup iyilik yapmaktan usanmayanlar cennete koyulacaklardır.

- 19) Muhakkak ki insan endişeli yaratılmıştır.
- 20) Kendisine bir kötülük isabet etse ümidi keser.
- 21) Kendisine bir hayır dokunduğunda da engelleyicidir.²
- 22) Salât edenler hariç.³
- 23) Ki onlar salâtlerinde devamlıdırlar.⁴
- 24) Mallarında bilinen bir hak vardır
- 25) soranlar ve mahrumlar için.⁵
- 26) Onlar Din Günü'nü doğrularlar.
- 27) Onlar Rablerinin azabından korkarlar.

¹ **AZAP SURESİ**

² 'cimridir'

³ Bu ve 24. ayet, salâtin bir ritüelden ibaret olmadığına dair önemli bir argümandır. Zira namaz kılma ile insanlara destek olma arasında bir ilişki yoktur. Nitekim namaz kılan ve cimri olan sayısız insan mevcuttur. Fakat dayanışma, destek olma söz konusu olduğunda direkt olarak cimriliğin zıttı olan mal paylaşma hadisesi devreye girer.

⁴ 'Ki onlar sürekli dayanışma içindedirler'

⁵ 'isteyenler ve yoksullar için.' Bu ayet 'salât edenler'in tanımıyla aynı bağlamda zikredilmiştir.

- 28) Muhakkak ki Rablerinin azabından güvende olunamaz.
- 29) Ve iffetlerini korurlar.
- 30) Sadece eşleri veya antlaşmalarının hükmü altında olanlara karşı kınanmazlar.⁶
- 31) O halde kim bunun ötesini ararsa, onlar sınırı aşanlardır.
- 32) Onlar emanetlerini ve antlaşmalarını gözetirler.
- 33) Onlar şahitliklerini dosdoğru yaparlar.
- 34) Onlar salâtlerini muhafaza ederler.
- 35) İşte onlar cennetler içinde ağırlandırılır.
- Kâfirler ancak kendi kendilerini kandırırlar**
- 36) Küfürde direnenlere ne oluyor da senin önünde koşuyorlar⁷
- 37) sağdan ve soldan bölükler halinde?
- 38) onlardan her biri nimet cennetlerine konulacaklarını mı umuyorlar?
- 39) Asla! Muhakkak ki onları bildikleri şeyden yarattık.
- 40) Doğuların ve batıların Rabbine yemin ederim ki yine hayır! Biz güç yetirenleriz.
- 41) onları kendilerinden daha hayırlı olanlarla değiştirmeye. Bizim önümüze geçilemez.
- 42) Artık onları bırak; vaadedildikleri günlerine kavuşuncaya kadar dalsınlar, oynasınlar.
- 43) O gün mezarlarından hızlı hızlı çıkarlar; sunaklara doğru koşuyorlarmış gibi.⁸
- 44) Gözleri korku doludur. Onarı aşağılanma (hissi) bürür. Onlara vaadedilen, işte bu gündür.

⁶ Burada herhangi bir cinsel ilişkiden bahsedilmemektedir. Bu ayet ve önceki ayet Müminler/23:5-6'da aynen tekrarlanmıştır. Ayette bahsedilen konu hakkında daha kapsamlı bilgi için lütfen oraya düşülen dip notu okuyunuz. Ayrıca bu sure sadece erkek müminlerle sınırlandırılmamış, kadınlar da zikredilen konunun bağlamına dahil edilmiştir. Ahlakî Kurallar/24:31 ayetinde, özellikle kadınların da antlaşmalı olarak hükmettikleri kişilerle sıradan münasebetleri dolayısıyla kınanmayacakları vurgulanmaktadır. Bu ilişkilerin daha da öteye götürülmesi, bir sonraki ayette 'sınırı aşma' şeklinde nitelendirilmiştir.

⁷ 'senden kaçışıyorlar'

⁸ Putlara, sahte ilahlara kurban edilmek üzere götürülen hayvanların, bilmeden sunaklara doğru koşarak gitmeleri gibi.

71. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Allah, Nuh'u, halkını uyarması için gönderiyor

1) Muhakkak ki biz Nuh'u kavmine: "Halkını kendilerine acıklı bir azap gelmeden önce uyar" diye gönderdik.

2) (O da): "Ey halkım, ben sizin için apaçık bir uyarıcıyım" demişti:

3) "Allah'a kulluk edin, O'nun hakkında bilinçli olun ve bana itaat edin

4) ki günahlarınızı bağışlasın ve sizi belirlenmiş bir süreye kadar ertelesin. Muhakkak ki Allah'ın eceli geldiğinde ertelenmez. Keşke bilmiş olsaydınız."

5) "Rabbim, ben halkımı gece ve gündüz çağırdım.

6) Ancak benim çağrım, onların kaçışından başkasını arttırmadı.

7) Kendilerini bağışlaman için onları her davet edişimde parmaklarını kulaklarına koydular, örtülerine büründüler, inat ettiler, büyüklendikçe büyüklendiler.

8) Sonra yüksek sesle de çağırdım.

9) Sonra onlara açıktan da söyledim gizli olarak da söyledim

10) ve: 'Rabbinizden bağışlanma diyeyin. Muhakkak ki O, bağışlayandır' dedim:

11) 'Size gökten bereket göndersin,

12) sizi mallar ve çocuklarla desteklesin, sizin için bahçeler yapsın, sizin için ırmaklar yapsın.

13) Size ne oluyor ki Allah'a saygı göstermiyorsunuz?

14) Andolsun ki sizi evrimler halinde yarattı.²

15) Allah'ın yedi göğü tabakalar halinde nasıl yarattığını görmediniz mi?

16) Ayı da bunlar içinde bir nur kılmış ve güneşi de bir lamba yapmıştır.

17) Allah sizi yerden bitki olarak bitirdi.³

18) Sonra sizi ona döndürecek ve sizi (tekrar) bir çıkarışla çıkaracaktır.

19) Allah yeryüzünü sizin için bir yaygı kıldı.

20) oradaki geniş yollarda gidirsiniz diye."

Halkı, Nuh'a isyan ediyor ve Allah tarafından cezaya çarptırılıyorlar

21) Nuh: "Rabbim, onlar bana isyan ettiler ve malı ve çocuğu kendisine ziyandan başka bir şey arttırmayan kimselere uydular" dedi:

22) "Ve pek büyük tuzak kurdular

23) ve dediler ki: '(Sakın) ilahlarınızı bırakmayın; ne Vedd'i, ne Suva'ı, ne Yeğus'u, ne Yeuk'u ve ne de Nesr'i bırakmayın!'

24) Andolsun ki çoğunu saptırdılar. (Ey Rabbim), sen de o zalimler için şaşkınlıktan başkasını arttırma."

25) Onlar hatalarından⁴ dolayı boğuldular ve ateşe koyuldular. Kendileri için Allah'ın dışında bir yardımcı da bulamadılar.

¹ NUH SURESİ

² Bknz. Evrim/76:1

³ 14. ayetle birlikte evrim teorisini destekleyen birçok ayetten biri.

26) (Bundan önce) Nuh (bir de): “Rabbim, yeryüzünü yurt edinmiş kâfirlerden hiç birisini bırakma” demişti:

27) “Sen onları bırakırsan, muhakkak ki onlar kullarını saptırırlar ve bozguncu kâfirlerden başkasını doğurmazlar.

28) Rabbim, beni, anne-babamı, mümin olarak evime gireni, iman eden erkekleri ve iman eden kadınları başışla. Zalimlere yıkımdan başkasını arttırma.”

⁴ ‘suçlarından’

72. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Cinlerden bir topluluk Kur'an'a iman edip Allah'ın teklifini kabul ediyor

1) De ki: “Cinlerden bir topluluğun dinleyip şöyle dedikleri bana vahyolundu: ‘Biz harikulade bir okuma metni işittik!’

2) “Kemâle iletiyor. Biz de ona iman ettik. Rabbimize artık hiç kimseyi ortak koşmayacağız.

3) Muhakkak ki Rabbimizin şanı yücedir. O, ne bir eş ne de çocuk edinmiştir.

4) Sefahat içinde yaşayanlarımız Allah hakkında felaket şeyler söylüyorlar.

5) Oysa biz insanların ve cinlerin Allah'a karşı yalan (uydurmayacaklarını) sanmıştık.

6) Muhakkak ki insanlardan bazı adamlar, cinlerden bazı adamlara sığınır, onların azgınlıklarını arttırırlardı.²

7) Ve onlar, sizin sandığınız gibi Allah'ın hiç kimseyi diriltmeyeceğini sanmışlardı.

8) Doğrusu biz göğe dokunduk ve onu güçlü bekçilerle ve ateşlerle doldurulmuş bulduk.

9) Oysa biz, dinlemek için onun oturma yerlerinde otururduk. Ama şimdi kim dinleyecek olsa, kendisini gözleyen bir ateş buluyor.³

10) Doğrusu yeryüzünde olanlara bir kötülük mü istendi, yoksa Rableri kendileri için bir kemâl mi istedi kavrayamıyoruz.

11) Gerçek şu ki bizden salih olanlar da vardır, bunun aşağısında olanlar da. Biz çeşitli fırkalara ayrılmış bulunuyoruz.

12) Biz yeryüzünde Allah'tan kaçamayacağımızı ve kaçmakla da O'nu atlatamayacağımızı anladık.

13) Biz, hidayete erdireni işitince ona iman ettik. Artık kim Rabbine iman ederse, ne (kazandığının) eksileceğinden, ne de haksızlığa uğrayacağından korkar.

14) Muhakkak ki bizden teslim olanlar da var, (peşinen) hükmedenler de. Kim teslim olmuşsa, işte kemâle ulaşmayı arayanlar onlardır.

15) Hükmedenlere gelince, onlar cehenneme odun oldular.”

Herkes imana gelse Allah herkesi yine sınava tabi tutardı

16) Eğer onlar(ın tamamı) dosdoğru yolda gitselerdi onları (gökten) bolca su ile sulardık⁴

17) ki onları bunda sinayalım. Kim Rabbini anmaktan yüz çevirirse, onu (giderek) yükselen⁵ azaba sokar.

Mabetlerde yalnızca Allah anılmalı

18) Muhakkak ki mescidler Allah'ındır. O halde Allah'la beraber birine daha dua etmeyin.

19) Allah'ın kulu, O'na kulluk etmek için kalktığına neredeyse üzerine yığılacaklardı⁶.

¹ CİNLERİN İMANI SURESİ

² Cinler yardımıyla büyü yapma esnasında cinlere çeşitli hediyeler ve kurbanlık hayvanların sunulduğu bilinmektedir.

³ Büyücüler/37:10, Rabbin Nimetleri/55:35.

⁴ ‘onlara bolca nimetler yağdırırdık.’

⁵ ‘artan’

⁶ ‘çullanacaklardı’

- 20) De ki: “Ben yalnızca Rabbime yalvarıyorum ve O’na hiç bir kimseyi ortak koşmuyorum.”
- 21) De ki: “Ben size ne bir zarar verme ne de sizi kemâle erdirme gücüne sahibim.”
- 22) De ki: “Kimse beni Allah’tan (gelebilecek bir azaptan) kurtaramaz ve ben O’nun dışında sığımlıca birini de bulamam.
- 23) (Görevim) ancak Allah’tan geleni ve O’nun gönderdiklerini tebliğdir. Kim Allah’a ve resulüne isyan ederse, artık onlar için, içinde ebedî kalıcı olacakları cehennem ateşi vardır.”
- 24) Sonunda kendilerine vaadedileni gördüklerinde yardımcı bakımından kimin daha zayıf ve sayıca daha az olduğunu bilecekler.
- Muhammed peygamber, Allah’ın özel olarak seçtiği bir resulden haber veriyor**
- 25) De ki: “Size vaadedilen yakın mıdır yoksa Rabbim onun için uzun bir süre mi kılar, (ben) kavrayamam.
- 26) O, gaybı bilendir. Kendi gaybını da kimseye açmaz.
- 27) **Ancak seçtiği bir resul müstesna. Öyle ki, O, (o resulü) öncesine ve sonrasına bir gözetleyici olarak sevk eder⁷**
- 28) ki (insanlar) Rablerinin risaletini tebliğ ettiğini bilsin.⁸ (Allah) o (insanlarda) olanı kuşatmış ve her şeyi sayı olarak hesaplamıştır.

⁷ Kur’an’i eshatoloji. Kur’an, Allah’ın gönderdiği bütün resuller arasında, yalnızca bir tanesine kendi gaybını açacağını bildirmektedir. Ayette geçen ‘öncesi ve sonrası’ ifadeleri, Kur’an’da Allah’ın Kelimesi olarak belirtilen İsa Mesih’i akla getirmektedir (Ehli Kitap/5:114). Zira o, dünyaya iki kere gönderilecek tek resuldür. Ehli Kitap/5:117 ayetinde, yaşadığı müddetçe kendisinin kullar üzerinde gözetleyici olduğu, kendisi öldükten sonra da gözetleyici olarak Allah’ın kaldığı vurgulanır. Dolayısıyla, yine bu bağlamda, ikinci gelişinde de ilk gelişindeki gibi gözetleyici olarak gönderilecek kişinin İsa olduğu anlaşılmaktadır.

⁸ Bu ayete göre, İsa Mesih ikinci gelişinde insanlar ve cinler, İsa’nın öğrettiği tüm bilgilerin kendisine ait değil, kendisini gönderen Allah’a ait olduğunu anlayacaklardır. İsa, Allah’ın kendisine neyi tebliğ ettiğini açıklayacak, Gerçek Din’i tebliğ edecek ve 3. ayette de zikredilen ‘Teslis’ dogmasının hatalı olduğunu Hristiyanlara kanıtlayacaktır.

73. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Allah, peygamberden ve beraberindeki müminlerden geceleyin kalkıp Kur'an okumalarını istiyor

- 1) Ey bürünen,
- 2) birazı hariç geceleyin kalk.
- 3) Yarısında veya ondan biraz eksiğinde.
- 4) Veya onu arttır ve Kur'an'ı pekiştire pekiştire oku.
- 5) Biz sana ağır bir söz bırakacağız.
- 6) Muhakkak ki gece kalkışı daha etkili ve ifade bakımından en uygundur.
- 7) Çünkü gündüzde senin uzun meşguliyetlerin vardır.
- 8) Ve Rabbinin ismini an ve (tam) bir yönelişle O'na yönel².
- 9) Doğunun ve batının Rabbi. O'ndan başka ilah yoktur. O halde vekil olarak O'nu edin.
- 10) (Onların) sana söylediklerine karşı sabret ve onlardan güzel bir ayrılışla ayrıl.
- 11) Nimet³ sahibi yalanlayıcıları bana bırak ve onlara biraz mühlet ver.
- 12) Muhakkak ki yanımızda bukağılar ve cehennem vardır.
- 13) Boğaza takılan bir yemek ve acıklı bir azap.
- 14) Gün gelir yer ve dağlar sarsılır ve dağlar dağılan bir kum yığını olur.
- 15) Muhakkak ki biz Firavun'a resul gönderdiğimiz gibi size de hakkınızda şahitlik edecek bir resul gönderdik.
- 16) Derken Firavun resule isyan etti, biz de onu feci bir şekilde yakaladık.
- 17) Eğer küfre girerseniz, çocukların (saçlarını) bile ağartan günden nasıl korunacaksınız?
- 18) Gök (bile) ondan (dolayı) parçalanır. O'nun vaadi de (bu şekilde) gerçekleşmiş olur.
- 19) Muhakkak ki bu bir öğüttür. Artık dileyen, Rabbine doğru bir yol edinir.
- 20) Muhakkak ki senin ve seninle beraber olan bir topluluğun, gecenin üçte ikisinden daha azında, onun yarısında ve onun üçte birinde kalktığını Rabbin bilmektedir.⁴ Geceyi de gündüzü de Allah takdir eder⁵. O, sizin bunu sayamayacağınızı⁶ bildi ve pişmanlığınızı kabul etti. O halde Kur'an'dan kolayınıza geleni⁷ okuyun. (Allah) aranızda hastalar bulunduğunu, başkalarının Allah'ın lütfundan (rızk) arama (niyetiyle) yeryüzünde dolaşacaklarını ve diğerlerinin de Allah yolunda çarpışacaklarını bildi. Artık ondan kolayınıza geleni okuyun. Salâti ikame edin, zekatı verin ve Allah'a güzel bir borç⁸ verin. Kendiniz için hayır adına ne sunarsanız Allah katında onu

¹ GECE KALKIŞI SURESİ

² 'tam tamına O'na yönel'

³ 'Varlık'

⁴ Geceleyin kalkış, kış ve yaz aylarındaki gecelerin uzunluğu hesaba katılarak belirlenir. Yukarıdaki ayetlerde zikredilen oranlar, inananları zora sokmamak için vurgulanmaktadır.

⁵ 'Gecenin ve gündüzün süresini Allah belirler.'

⁶ 'hesaplayamayacağınızı'

⁷ 'kolayınıza geldiği kadarını'

⁸ 'güzel bir borç' hakkında 1 İnfak/57:18 ayetinin dip notunu okuyunuz.

daha da hayırlı ve ödül bakımından daha da büyük olarak bulursunuz. Allah'tan bağışlanma dileyin. Muhakkak ki Allah bağışlayandır, Merhamet Eden'dir.

74. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,
Zamanı geldiğinde açığa çıkacak olan Kur'an'ın gerçek ruhu

- 1) Ey gizlenen,
- 2) Kalk ve uyar.²
- 3) Rabbini yücelt.
- 4) Örtünü temizle
- 5) ve pislikten çık.³
- 6) İhtiraslı olma.
- 7) Rabbin için sabret.⁴

Gerçeği örtmek isteyenler 19 sistemini hesap etmiş olmalarına rağmen inatla iman etmeyecekler

- 8) Duyuru duyurulduğunda,
- 9) işte zorlu gün, o gündür.⁵
- 10) Kâfirler için kolay değildir.
- 11) Birey olarak yarattığım kişiyi bana bırak.
- 12) Ki ben ona geniş mal⁶ verdim.
- 13) Ve müşahade ettiği çocuklar.
- 14) Kendisi için yaydıkça yaydım.
- 15) Sonra (daha da) arttırmamı arzuluyor.
- 16) Asla! O, delillerimize karşı inatçı kesildi.
- 17) Onu sarp bir yokuşa süreceğim.
- 18) Çünkü o düşündü, ölçtü biçti.
- 19) Yok olası⁷, nasıl da ölçtü biçti.
- 20) Yok olası, sonra gene ölçtü biçti.
- 21) Sonra baktı.
- 22) Sonra surat astı ve kaşlarını çattı.
- 23) Sonra arkasını döndü ve büyüklendi:
- 24) “Muhakkak ki bu, tesirli bir sihirden başkası değildir” dedi:

¹ **ONDOKUZ SURESİ:** Bu surenin 30. ayetinde vurgulanan ve Kur'an'daki birçok ayet, harf, kelime sayıları ve ebced hesaplarıyla doğrudan bağlantılı olan 19 sayısının, sureye isim olarak verilmesi en uygundur. Suredeki tüm ayetlerin, bu sistemin zamanı geldiğinde meydana çıkıp insanları uyarması ve onları hidayete erdirmesi yönünde olduğu da gözden kaçmamaktadır.

² Bu surenin ilk iki ayetindeki toplam harf sayısının 19 olması ve bu harflerin ebced değerlerinin tam tamına 1974 olması dikkat çekicidir.

³ Bu ayette, menkıbe ve uydurulmuş hadisler yoluyla örtülmüş ve lekelenmiş Kur'an'ın gerçek manasının bir gün temizleyeceği haber verilmektedir.

⁴ Kur'an'ın eshatoloji. Bu ve önceki ayetten, bu kodun hemen açığa çıkmayacağı, sabırla bekletileceği anlaşılmaktadır.

⁵ Bu ayette, ilk ayette 'gizlenen şey'in ileride ortaya çıkacak bir hadise olduğu vurgulanmaktadır.

⁶ 'birçok imkânlar'

⁷ 'Kahrolası'

25) “Bu ancak bir insan sözüdür!”

Allah bir gün kâfirlere Kur’an’ın gerçek manasının ne olduğunu Segar ile gösterecektir

26) Onu Segar’a⁸ yönlendireceğim.

27) Sen Segar nedir bilir misin?

28) Ne geriye bir şey kor, ne de eksik bırakır.⁹

29) İnsanlar için bir göstergedir.¹⁰

30) Üzerinde ondokuz vardır.

31) Biz **nr** halkını meleklerden başkası kılmadık.¹¹ Ve onların sayısını küfürde direnenler için bir imtihan (vesilesi) yaptık, ta ki kendilerine Kitap verilmiş olanlar ikna olsun, iman edenlerin imanını artsın, kendilerine Kitap verilmiş olanlar ile müminler şüpheye düşmesinler¹² ve

⁸ ‘Segar’ hakkında Yarılan Ay/54:48 ayetinin dip notunu okuyunuz.

⁹ Bu ayet iki şekilde anlaşılabilir. İlki, 19 matematiksel sisteminin, Kur’an’a sonradan eklenmiş ayetleri ve hatalı yazılmış kelimeleri tespit etmesidir. Bu uygulamayla, Kur’an’da yer alan ve Allah tarafından vahyedilmediği öne sürülen ayetler tespit edilebilmekte (Büyük İşaret Suresi’nin sonunda bulunan ve bu surenin 128 ve 129 ayetleri olduğu öne sürülen iki cümle) ve hatalı yazılmış olması muhtemel kelimeler de düzeltilebilmektedir (Örneğin Vaadin Tekrarı/2:245, Zalimlerin Akıbeti/7:69 ve ayetlerindeki “başatan” kelimesi ve türevinde yer alan “şad” harflerinin “sin” olarak düzeltilmesi ve bu şekilde “şad”ların toplamda 2071’e düşmesi, yani 19’a tam kalansız bölünmesi gibi). Yani fazladan yazılan ne varsa eksiltilmekte, eksik kalmış harfler de tamamlanmaktadır. Bu konuda daha detaylı bilgi için Büyük İşaret/9:124 ayetinin dip notunu okuyunuz.

Bu ayetten, Kur’an’ın hakiki manasını temsil edecek versiyonu olan Segar’ın, ilahî iradeyi eksiksiz ve fazlasız yansıtacağı bilgisi de anlaşılabilir. Zira yine bu ayetin 4 ve 5. ayetlerinde ve dip notunda da belirtildiği gibi günümüzde Kur’an’ın manası, zamanla uydurulmuş hadisler ve menkıbelerle şekillenmiş ve bu şekilde orjinal manası örtülmüştür.

¹⁰ Geleneksel İslam anlayışına göre bu ayet; ‘insanın derisini kavurur’ şeklinde tercüme edilmektedir. Halbuki ‘lawha’ kelimesi, Türkçede olduğu gibi ‘levha, gösterge’ anlamına gelmektedir. Kur’an’ın bu levhada korunduğu ise doğrudan Korunmuş Gösterge/85:22 ayetinde belirtilmektedir.

¹¹ Kanaatimizce, Kur’an’ın günümüz nüshalarındaki bu ayetinde yer alan “nar” yani ‘ateş’ kelimesi, aynı ünsüz harflere sahip “nur” kelimesiyle düzeltilmelidir. Zira Kur’an’ın hiçbir yerinde meleklerin ‘ateş ashabı’ olduğu bilgisi yer almamaktadır, bilakis, onlar mantıken ışık, yani “nur” kaynağı olmalıdır. Allah’ın matematik melekesi gibi... Dolayısıyla, meleklerin ‘ateş halkı’ olduklarını düşünmek Kur’an’da bir mantık hatasına sebep olmaktadır. Bu yüzden söz konusu ayette yer alan “nr” harfli kelimenin “nur” olması gerektiği hakkında tam kanaat getirmekteyiz. Yukarıda mantık kullanarak iddia ettiğimiz bu düzeltmeyi, az önce kendisinden bahsedilen Kur’an’ın matematiksel sistemi de onaylamaktadır. Zira Kur’an’ın hali hazır versiyonlarındaki “waw” harflerinin sayısı 25,668’dir, yani 19 sayısının tam katı olan 25,669 sayısından bir eksik. “nr” köklü bu kelimeye “waw” harfi eklendiğinde ise Kur’an’daki “waw” harflerinin toplam sayısı tam tamına, tıpkı “başatan” köklü kelimeleri de düzeltilmiş “sad” harflerinin toplam sayısı gibi 19’un tam katı olmaktadır. “şad”ların sayısını iki harf düşüren 19 sistemi, “waw” ların sayısını bir harf arttırmıştır. Bu ise Segar’ın ‘ne geriye bir şey kor, ne de eksik bırakır’ şeklindeki sıfatına tam uymaktadır.

Bütün bu söylenenlerin yanı sıra, Kur’an’daki 19 sistemi yukarıdaki ayetteki “aşhaben nr” ifadesinin “aşhaben nur,” yani ‘nur ashabı’ olması gerektiğini Kur’an’daki kelime tekrarı ile de doğrulamaktadır. Nitekim bütün Kur’an’da “aşhaben nar,” yani ‘ateş ashabı’ 19 kez tekrarlanmaktadır ve hepsi 74:31 ayetinden önce yer almaktadır. 74:31 ayetindeki ifade “aşhaben nar” olduğunda toplam sayı 20’ye çıkmaktadır ve 19 sistemi bozulmaktadır (2:39, 2:81, 2:217, 2:257, 2:275, 3:116, 5:29, 7:36, 7:44, 7:47, 7:50, 10:27, 13:5, 39:8, 40:6, 40:43, 58:17, 59:20, 64:10). Dolayısıyla Kur’an’da 19 sistemine bağlı kelime tekrarları da bu kelimenin “aşhaben nar,” olamayacağını ve bunun “aşhaben nur” olması gerektiğini ispatlamaktadır.

¹² Bu ayetler Kur’an’da 19 matematiksel sisteminin varlığına destek hükmünde ayetlerdir. Zira Kur’an’daki 19 sistemi, Kur’an’ın Allah kelamı olduğuna inananların, imanını arttırmakta ve onların bu konudaki muhtemel şüphelerini de yok etmektedir. Söz konusu ayetin geleneksel inançla ele alınması durumunda ise cehennem bekçilerinin sayısının Ehli Kitap’ı sözde ikna edeceği ve de müminlerin imanını arttıracığı gibi mantıkla açıklanması mümkün olmayan bir algı oluşmaktadır.

kalplerinde hastalık olanlar ile kâfirler: “Allah bununla neyi örnek vermek istedi?” desinler.¹³ İşte Allah böylece dileyeni saptırır, istediğini ve dileyeni de hidayete erdirir. Rabbinin askerlerini O’ndan başkası bilmez. Bu, insanlar için bir ikazdan¹⁴ başkası değildir.

Segar, geleneksel din anlayışını ortadan kaldıracaktır

32) Hayır, aya andolsun ki,

33) ve dönmekte olan geceye,

34) ve ağarmakta olan sabaha;

35) bu, büyüklerden birisidir.¹⁵

36) İnsanlar için bir uyarıdır.

37) Sizden öne geçmek veya geri kalmak isteyenler için (de).

İman etmeyenlerin Ahiret’te Kur’an’ın hakikî manasıyla tanıştırmaları

38) Her nefis kendi kazandığının rehinidir.

39) Sağ tarafta olanlar hariç.

40) Cennetler içindedirler, sorarlar

41) suçlulara:

42) “Sizi Segar’ın (azabına)¹⁶ götüren nedir?”

43) “Biz salât edenlerden olmadık.

44) Yoksulları da doyumadık.

45) Biz (boş şeylere) dalanlarla beraber daldık.

46) Din Günü’nü de yalanlardık.

47) Sonunda gerçek bize geldi.”

48) Artık, şefaat edenlerin şefaati onlara bir fayda sağlamaz.

Kâfirler 19 mucizeli Segar’dan zebraların aslanlardan kaçtığı gibi kaçarlar.

49) Böyleyken neden bu ikazdan yüz çeviriyorlar?

50) Ürkmüş zebralar gibi

51) aslandan kaçmaktalar.

52) Hayır, onlardan her biri, kendisine yayınlanmış sayfalar verilmesini ister.¹⁷

Son olarak ifade edilmelidir ki bu ayette bahsedilen ‘Ehli Kitap’ın ikna olması’ hadisesi henüz gerçekleşmemiş olan eshatolojik bir bilgidir. Zira bunda önce birçok ayette belirtildiği gibi, bu olay, Kur’an’a göre İsa Mesih eliyle gerçekleşecektir.

¹³ 19 matematiksel sisteminin, buna inanmayanlar tarafından garipsendiği bir gerçektir. Ayrıca ayette geçen ‘örnek’ kelimesinin İsa Mesih’le olan bağlantısı için bkz. Tanrı’nın Evlatsızlığı/43:57, 59.

¹⁴ Kur’an’da ‘dîkr’ kelimesi ‘hatırlatma, öğüt ve uyarı’ manalarını taşımaktadır ve bulunduğu bağlama göre anlam kazanmaktadır. Kanaatimizce bu kelime keskin ve sert ifadelerin bulunduğu ayetlerde ‘ikaz’ manası taşımaktadır.

¹⁵ Yukarıdaki ayetler, 19 matematiksel sisteminin Kur’an’ın büyük mucizerinden birisi olmasına, Yarılan Ay suresinde bahsedildiği gibi geleneksel İslam anlayışının sona erişine, Kur’an’ın manasının örtülmesiyle oluşan karanlıkların artık dağılmasına ve aydınlığın meydana çıkmasına işaretler. 19 kodunun Allah’ın büyük delillerinden biri olduğu Muhammed/53:18 ayetinde de vurgulanmaktadır.

¹⁶ Birçok ayette belirtildiği gibi, Kur’an’daki din; Allah’a inanmak ve Ahiret’i kazanmak için iyilik yapmaktır. Kur’an’a göre bunu yapmamak, cehenneme girmenin sebebi olacaktır. 47. ayette belirtildiği gibi bu insanlar Segar’ın, yani Kur’an’ın hakikî manasının ne olduğunu yakinen bileceklerdir.

¹⁷ Kanaatimizce burada bahsedilen hadise, Kur’an’ın 19 matematiksel sistemine ve Segar adındaki hakikî manasına inanmayanların, bu bilginin daha en başından açıkça ilan edilmesi gerektiğine dair olan itirazlarıdır. Bu kişiler, anlaşılan, bu bilginin sonradan inkişaf etmiş bir bilgi değil de, önceden herkes tarafından bilinmiş ve yayınlanmış bir bilgi olması gerektiğini savunmaktadırlar. Hâlbuki Kur’an’a göre, Tevhit/10:39, Beklenen Mucize/29:51 vb.

53) Asla! Onlar Ahiret'ten korkmuyorlar.

54) Hayır! Bu bir ikazdır!

55) Artık kim dilerse öğüt alır onu.

56) Allah'ın istemesi dışında onlar öğüt almazlar. O, bilinçli olmanın kaynağı, bağışlanmanın kaynağıdır.

ayetlerin dip notlarında belirtildiği gibi, bu bilgi ilk inananlara verilen bir ilim değil, sonradan açığa çıkacak bir ilimdir.

75. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

İnsan Kıyamet günü diriltilemeyeceğini zanneder

- 1) Kıyamet Günü'ne yemin ederim,
- 2) Özeleştiriyi yapan kişiye yemin ederim.
- 3) İnsan, kemiklerini toplayamayacağımızı mı sanıyor?
- 4) Bilakis, biz parmak uçlarını bile düzenlemeye güç yetirenleriz.
- 5) Doğrusu, insan önüne sergilenmesini ister.
- 6) "Nerede bu Kıyamet Günü?" diye sorar (durur).
- 7) (Fakat) gözün kamaştığı,
- 8) ayın tutulduğu,
- 9) güneş ve ayın birleştiği zamanda
- 10) insan: "Kaçacak yer nerede?" der.
- 11) Asla! Yok bir sığınmak!
- 12) Varış o gün Rabbedir.
- 13) O gün insana sunduğu ve ertelediği² her şey haber verilir.
- 14) Doğrusu, insan nefesine karşı bir tanıktır.
- 15) Mazeretler atsa bile.³

Kur'an pekiştire pekiştire okunmalı

- 16) Onu aceleye (getirip) dilini onunla oynatma.⁴
- 17) Onu toplamak da okutmak da bize aittir.
- 18) Biz onu okuduğumuzda o okumaya uy.
- 19) Sonra onu açıklamak da bize aittir.⁵

Ölüm herkese gelecektir

- 20) Hayır, siz çabucak geçeni seviyorsunuz,
- 21) Ahiret'i bırakıyorsunuz.
- 22) Yüzler vardır o gün, parlalar.
- 23) Rabbine bakar.
- 24) Ve yüzler vardır o gün, asıktır;
- 25) artık kendisine dayanılmaz (işler) yapılacağını anlar.
- 26) Hayır! Ne zaman ki (can) köprücük kemiğine ulaşır⁶
- 27) ve "Kim çare bulacak" denir,
- 28) bunun ayrılık (vakti) olduğunu anlar

¹ **1 KİYAMET SURESİ**

² 'yapıp yapmadığı'

³ 'Ortaya mazeretler sürse bile'

⁴ 'Onu aceleye (getirip) geveleme'

⁵ Bu ayetlerden anlaşılana şudur ki insanlar, peygamberden Kur'an'ı çabucak okumasını istemişler Rabbi ise ona okumasını aceleye getirmemesini emretmiştir, zira Kur'an ayetleri düşünce düşünce okunmalıdır.

⁶ 'Hayır, ne zaman ki (can) boğaza dayanır'

- 29) ve bacak bacağa dolaşır,⁷
30) (işte) o gün sevk Rabbinedir.
31) Zira o, ne doğruladı ne de salât etti.
32) Fakat⁸, yalanladı ve yüz çevirdi.
33) Sonra gerinerek yandaşlarının yanına gitti.
34) Yazık sana, yazık!
35) Sonra, (bir daha) yazık sana, yazık!
Allah insanı tekrardan yaratmaya güç yetirendir
36) İnsan başıboş bırakılacağını mı sanır?
37) Kendisi şiddetle istendiğinde dölllenmiş bir yumurtadan ibaret değil miydi?
38) Sonra embriyo oldu, derken onu yarattı (ve) şekle soktu.
39) Derken ondan erkeği ve dişiği iki eş olarak yarattı.
40) Bunları yapan, ölümlere de hayat vermeye güç yetiren değil midir?

⁷ ‘ayaklar birbirine dolaşır’

⁸ ‘Tersine’

76. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

İnsanın maymundan evrimi, devam eden üretimi, bu dünyada sorumlu tutulması ve yaptıklarından ötürü Ahiret'te alacağı karşılık

- 1) İnsan henüz anılmaya değer bir şey olmadan önce uzun bir dönemden geçmemiş midir?²
- 2) Muhakkak ki biz insanı **katışık, döllelenmiş bir yumurtadan**³ yarattık ki onu sınayalım. Bu yüzden onu işiten ve gören kıldık.
- 3) Muhakkak ki ona yolu gösterdik, (artık) ister şükredici olur ister, nankör.
- 4) Muhakkak ki kâfirler için zincirler, halkalar ve çılgınca yanan bir ateş hazırladık.
- 5) Muhakkak ki erdemliler, içine misk karıştırılmış bir kadehten içerler.
- 6) Öyle bir pınar ki Allah'ın kulları ondan taşra taşra içerler.

Cenneti kazanmanın yolu

- 7) (Onlar) adaklarını yerine getirir⁴, kötülüğü yaygın⁵ bir günden korkarlar.
- 8) **Yoksulu, yetimi ve tutsağı kendi için sevdiği yiyeceklerle doyururlar.**⁶
- 9) Biz ancak Allah'ın rızası için sizi doyuruyoruz ve sizden ne bir karşılık ne bir teşekkür bekliyoruz.
- 10) Biz suratların asılacağı, zorlu bir gün nedeniyle Rabbimizden korkarız.
- 11) Allah da onları o günün kötülüğünden korur, onlara neşe ve sevinç sevir.
- 12) Sabretmelerinin ödülü cennet ve özgürlüktür.
- 13) Orada koltuklara yaslanırlar; orada ne güneş ne de dondurucu soğuk görürler.
- 14) (Cennetin) gölgeleri üzerlerine gelmiş, meyveleri eğildikçe eğilmiştir⁷.
- 15) Etraflarında gümüşten tepsiler ve billur kâseler dolaştırılır.
- 16) Gümüşten billur. (Bunu) tam haketmişlerdir.
- 17) Orada karışımı zencefil olan bir kadehten içirilirler.
- 18) Bir pınar ki orada "Selsebil" olarak isimlendirilir.
- 19) Etraflarında ebedi⁸ gençler vardır. Onları görsen, kendilerini saçılmış inciler sanırsın.

¹ **EVİRİM SURESİ:** Bu surenin ilk ayeti ve buna bağlı olan 28. ayetinin önemine binaen, sure isminin 'Evrım Suresi' olarak adlandırılması uygundur.

² Kanaatimizce bu ayet açık ve net bir şekilde insanın, tıpatıp Charles Darwin'in Evrim Teorisi'nde belirttiği gibi, *hominid* türünün bugünkü şekli olan *homosapines* versiyonuna dönüşmeden önce tarih içerisinde kaale alınır bir varlık olmadığına işaret etmektedir. Bu konu hakkında Nuh/71:14 ayetini ve Vaadin Tekrarı/2:31 ayetini ve dip notunu okuyunuz.

³ Bu ayette, "nutfa" kelimesinin geleneksel meallerde ki gibi 'damlacık' olamayacağı anlaşılmaktadır. Zira insanı meydana getiren "nutfa"nın yapısının katışık olduğu vurgulanmaktadır. Bilindiği gibi insanı oluşturan 'karışık' yapı sadece erkek spermi değil, anne rahmindeki yumurta ile spermin birleşip karışmasıyla oluşan 'döllelenmiş yumurta'dır. Kur'an, yine ancak ve ancak gelişmiş bilimin imkânlarıyla bilinebilecek bir gerçeği ele almaktadır.

⁴ Allah'a ilk yaratılıştaki verdikleri sözü; Rabbe inanmak ve O'nun Rab olduğunu kabullenmek, dünyada iyilik yapmak, salih amellerde bulunmak.

⁵ 'dehşeti (her tarafa) yayılan bir gün'

⁶ İnsan her zaman kendi nefsi için en güzel, en sağlıklı ve lezzetli yemekleri sever. Müminler, yardıma muhtaç olanların karınlarını doyurduklarında, onlara kalitesinden ötürü kendilerinin yemeyi tercih etmeyeceği gıdaları sunmazlar. Müminler için muhtaç olana edilecek yardımın en alt sınırı, kendi standartlarıdır.

⁷ 'iyice sarkıtılmıştır'

- 20) Nereye baksan nimet ve büyük bir yönetim⁹ görürsün.
- 21) Üzerlerinde ince ipekten ve kalın atlastan yeşil elbiseler vardır. Gümüştan bilezikler takınmışlardır. Rableri onlara tertemiz bir içecek içirmiştir.
- 22) Bu sizin için bir ödüdür ve gayretiniz teşekkürle layık olmuştur.¹⁰
- Kur'an'ın pekiştire pekiştire indirilmesi, gecenin bir kısmında veya sabahın erken vaktinde sakin kafayla okunması**
- 23) Muhakkak ki Kur'an'ı sana indirdikçe biz indirdik.¹¹
- 24) Artık Rabbinin hükmüne sabret ve onlardan günahkâr ve nankör olanlara uyma.
- 25) Sabah-akşam Rabbinin ismini an.
- 26) Geceleyin bir bölümünde O'na hürmetlerini arzet ve gecenin uzun bir kısmında O'nu tesbih et.
- 27) Muhakkak ki bunlar acele olanı¹² seviyor ve önlerindeki ağır bir günü bırakıyorlar¹³.
- 28) Biz onları yarattık ve onların yapıtlarını sağlamlaştırdık.¹⁴ İstedüğimiz zaman onları benzerleriyle bir değişimle değiştiririz.
- 29) Bu bir öğüttür, artık isteyen, Rabbine doğru bir yol edinir.
- 30) Allah istemedikçe siz isteyemezsiniz. Muhakkak ki Allah bilendir, hikmet ve hüküm sahibidir.
- 31) İsteddiğini ve dileyeni rahmetine sokar. Zalimlere gelince; onlar için acıklı bir azap hazırlamıştır.

⁸ 'ölümsüz'

⁹ 'saltanat'

¹⁰ 'şükranla karşılanmıştır'

¹¹ 'Muhakkak ki Kur'an'ı sana biz parça parça indirdik.'

¹² 'çabucak geçici (dünyayı)'

¹³ 'göz ardı ediyorlar'

¹⁴ İlk ayetle ilişkili olarak bu ayette de *homoancestor* (insanın atası), *homo sapiens* (bilen insan) olmadan önce dünyada herhangi bir yapıt inşa edememiş, dünya tarihinde yer alabilecek kapasiteye ulaşamamıştır. Yukarıdaki ayet onların zaman içerisinde nasıl dünyada kalıcı eserler, yapıtlar yaptıklarını çağrıştırmaktadır.

77. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Allah, Kıyamet'in gerçekleşeceğine dair peygamberler üzerine yemin ediyor

- 1) Andolsun ard arda gönderilenlere,
- 2) Esip savuranlara,
- 3) Yaydıkça yayanlara
- 4) Derken seçip ayıranlara
- 5) Öğüdü ulaştırana
- 6) Mazeret veya uyarı olması için
- 7) Muhakkak ki size vaadedilen gerçekleşecektir.
- 8) Yıldızlar söndürüldüğünde
- 9) Gök parçalandığında
- 10) Dağlar ufalanıp savrulduğunda
- 11) ve resuller belirlenmiş bir vakte eriştirildiğinde
- 12) Hangi güne ertelendi?
- 13) Ayırım Günü'ne,
- 14) Sen Ayırım Günü nedir bilir misin?
- 15) O gün yalanlayanlara yazıklar olsun!
- 16) Biz öncekileri helak etmedik mi?
- 17) Sonra da diğerlerini arkalarına (katmadık mı?)
- 18) İşte suçlulara böyle yaparız.
- 19) O gün yalanlayanlara yazıklar olsun!
- 20) Sizi bayağı bir sudan yaratmadık mı?
- 21) Sonra onu yerleşim mekanında şekillendirdik.²
- 22) Bilinen bir süreye kadar.
- 23) Biz ölçtük-biçtik, ne güzel ölçüp-biçeriz.
- 24) O gün yalanlayanlara yazıklar olsun!
- 25) Yeryüzünü bir toplanma yeri kılmadık mı?
- 26) Yaşayanlara ve ölümlere.
- 27) Orada harikulade denge unsurları yerleştirip size tatlı su içirmedi mi?
- 28) O gün yalanlayanlara yazıklar olsun!
- 29) Haydi yalanlamış olduğunuz şeye doğru yürüyün.
- 30) Haydi (cehennem) üç kola ayrılmış gölgesine doğru yürüyün.
- 31) O ne gölgelendirir ne de alevden korur.
- 32) Saraylar (büyüklüğünde) kıvılcımlar saçar.

¹ **AYIRIM GÜNÜ SURESİ:** Kur'an'î eshatolojiyi yansıtan başka bir sure daha. Bu surede dünyanın kaldırılacağı ve tüm insanların yargılanacağı günden bahsedilmektedir.

² "ja'alna" kelimesi Kur'an'da 'koymak, kılmak, etmek, yapmak, yaratmak, seçmek, şekillendirmek' gibi geniş manalara gelmektedir. Konunun bağlamına göre en uygun anlamı uygulanır.

- 33) Sarı halatlar gibi.³
- 34) O gün yalanlayanlara yazıklar olsun!
- 35) Bu, onların konuşamayacağı gündür.
- 36) Onlar için özür dileme izni de verilmez.
- 37) O gün yalanlayanlara yazıklar olsun!
- 38) İşte bu, Ayırım Günü'dür. Sizi öncekilerle toplamışızdır.
- 39) Eğer bir planınız varsa haydi o planınızı (uygulayın).
- 40) O gün yalanlayanlara yazıklar olsun!
- 41) Muhakkak ki bilinçli olanlar, gölgeliklerde ve pınar (başlarındadır).
- 42) Ve iştahlarının çektiği meyveler (arasındadır).
- 43) Yapmış olduklarınıza karşılık afiyetle yiyin ve için.
- 44) İyilik yapanları işte böyle ödüllendiririz.
- 45) O gün yalanlayanlara yazıklar olsun!
- 46) Yiyin ve biraz faydalanın. Siz muhakkak ki suçlularsınız.
- 47) O gün yalanlayanlara yazıklar olsun!
- 48) Kendilerine “boyun eğin” dediğinde boyun eğmezler.
- 49) O gün yalanlayanlara yazıklar olsun!
- 50) Artık bundan sonra hangi hadise inanırlar?

³ “jîmel” kelimesi tarih boyunca Semitik dillerde ‘deve’ olarak tanımlanmıştır. Hâlbuki burada belirtmek istenen aynı ünsüz harflere sahip ‘halat’ terimidir. Etrafına elektrik kıvılcımları saçan elektrik topraklarını düşünün. Bunların kıvılcımları hareket eden halatları andırmaktadır.

78. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,
Allah, kâfirlerin şüphe duyduğu Ahiret'i yaratmaya güç yetirendir

- 1) Birbirlerine neyi sorup (duruyorlar)?
- 2) Büyük haberi mi?
- 3) Ki onlar, onda² ihtilaf halindeler.
- 4) Hayır, yakında bilecekler.
- 5) Yine hayır, yakında bilecekler.
- 6) Biz yeryüzünü bir beşik kılmadık mı?
- 7) Ve dağları da (birer) kazık?
- 8) Sizleri çiftler halinde yarattık.
- 9) Uykunuzu da dinlenme kıldık.
- 10) Geceyi bir örtü kıldık.
- 11) Gündüzü de geçinme (vakti) kıldık.
- 12) Üstünüze de yedi sağlam (göğü) bina ettik.
- 13) Ve parıl parıl parlayan bir lamba var ettik.
- 14) Bulutlardan ise bolca su indirdik
- 15) onunla taneler ve bitkiler çıkaralım diye.
- 16) Ve birbirine sarmaş-dolaş bahçeler...
- 17) Muhakkak ki Ayırım Günü belirlenmiş bir vakittir.
- 18) Suretlere üflendiğinde kabile kabile gelirsiniz.
- 19) Ve gök açılmış, kapı kapı olmuştur.
- 20) Dağlar yürütülmüş, serap olmuştur.
- Dünyada azgınlık yapanlar cezaya çarptırılacaklar**
- 21) Muhakkak ki cehennem gözetleme yeridir.
- 22) Azgınlık için bir varış yeri (olarak).
- 23) Orada çağlar boyu kalacaklardır.
- 24) Orada ne bir serinlik ne de bir içecek tadarlar.
- 25) Ancak kaynar su ve irin.
- 26) Yaptıklarına uygun bir ceza.
- 27) Onlar hesap vermeyi ummuyorlardı
- 28) ve delillerimizi yalanladıkça yalanladılar.
- 29) Oysa biz her şeyi yazılı halde saydık.
- 30) O halde tadın! Artık azaptan başka bir şeyinizi arttırmayacağız.
- Bilinç sahipleri cennete girecek**
- 31) Muhakkak ki bilinç sahipleri için bir başarı vardır.³

¹ 2 AHİRET SURESİ

² 'onun hakkında'

³ Halis Din/39:61 ayetinde de Allah'ın bilinç sahiplerini başarılarından dolayı kurtaracağı belirtilmektedir.

- 32) Bahçeler ve üzüm,ler,
33) (çeşit çeşit) toprak yumruları^{4,5}
34) ve dolu kadehler.
35) Orada ne boş söz ve ne de yalan işitirler.
36) Rabbinden bir karşılık olarak hesaplanmış bir hediye.
37) Göklerin, yerin ve ikisi arasındakilerin Rabbi olan Karşılıksız Gözeten. O'na kimse hitap edemez.

Şefa'at olmayacak

- 38) Gün gelecek Ruh ve melekler yan yana duracaklar. Karşılıksız Gözeten'in kendilerine izin verdikleri dışında kimse konuşamaz. Onlar da doğruyu söylerler.
39) İşte bu gerçek gündür. Artık isteyen, Rabbine bir yol edinsin.
40) Muhakkak ki sizi yakın bir azap ile uyarılmış bulunuyoruz. O gün kişi kendi elleriyle sunduklarına bakar ve kâfir olanlar: "Keşke toprak olsaydım!" der.

⁴ <https://www.almaany.com/en/dict/ar-en/كعب/?c=Agriculture>

⁵ 32. ve 33. ayetlerde anlatılmak istenen hadise, cennete giren insanların üstlerinden ve altlarından nimetlendirilmesidir. Bu, Kur'an'da cennet hakkında yapılan bir tasvir. Bu konu hakkında Ehli Kitap/5:66 ayetine başvurunuz.

79. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Allah, Kıyamet'in gerçekleşeceğine dair peygamberler üzerine yemin ediyor

- 1) Andolsun sökü� çıkaranlara,
- 2) ve yumuşacık çekip alanlara,
- 3) ve kolayca akıp gidenlere,
- 4) öncü olarak yarışmada önde gidenlere,
- 5) işi düzenleyenlere.

Kıyamet Günü'nün gerçekleşmesi

- 6) O gün sarsıntı sarsar.
- 7) Ardından bir diğeri onu izler.
- 8) O gün kalpler² titrer.
- 9) (Suçluların) gözleri ise korkudan (iner).
- 10) "Biz eski halimize mi döndürüldük?" derler:
- 11) "Çürümüş kemikler olduktan sonra, öyle mi?"
- 12) "Öyleyse bu ziyan dolu bir dönüş!" derler.
- 13) Oysa o, tek bir emirden ibarettir.
- 14) Derken uyanıverirler.

Musa da Firavun'u uyarmıştı

- 15) Musa'nın hadisesi³ sana geldi mi?
- 16) Hani Rabbi ona Kutsal Tuva'da seslenmişti:
- 17) "Haydi Firavun'a git. Muhakkak ki o, azdı."
- 18) "Artık arınmayacak mısınız?" de:
- 19) "Seni Rabbine yönelteyim de sakınasın"
- 20) Derken ona en büyük mucizeyi gösterdi.
- 21) Fakat o, yalanladı ve isyan etti.
- 22) Derken arkasını dönüp çalışmaya koyuldu.
- 23) (Adamlarını) topladı (ve) seslendi:
- 24) "Ben sizin en yüce Rabbinizim" dedi.
- 25) Derken Allah, onu Ahiret ve öncesinin azabıyla yakaladı.
- 26) Muhakkak ki bunda sakınanlar için bir ibret vardır.

Allah Kıyamet Günü'nü gerçekleştirmeye güç yetirendir

- 27) Göğü mü yoksa sizi yaratmak mı daha güçtür? Onu O, inşa etti.
- 28) Tavanını yükseltti, derken onu düzeltilti.
- 29) Gecesini kararttı, kuşluğunu da açığa çıkardı⁴.
- 30) Bundan sonra yeryüzünü yaydı.

¹ 2 KIYAMET SURESİ

² 'yürekler'

³ 'başından geçenler'

⁴ 'aydınlattı'

- 31) Ondan suyunu ve otlağını çıkardı.
- 32) Dağları dengeledi.
- 33) Sizin için bir geçimlidir, hayvanlarınız için de.
- 34) Büyük felaket geldiğinde
- 35) o gün insan neye çaba sarfettiğini hatırlar.
- 36) Cehennem de görenler için sergilenir.
- 37) Artık kim azmışsa
- 38) ve dünya hayatını tercih etmişse
- 39) onun varış yeri cehennemdir.
- 40) Kim de Rabbinin makamına saygı duyar, nefsinde de (kötü) arzularından alıkoyarsa
- 41) onun varış yeri cennettir.

Saat ne zaman gelecek?

- 42) Sana: ‘‘Saat ne zaman demir atacak?’’ diye soruyorlar.
- 43) Sen onu nereden zikredeceksin?⁵
- 44) Onun sonu Rabbine aittir.⁶
- 45) Sen ancak ondan korkanı uyarıcısın.
- 46) Onu gördükleri gün ancak bir akşam veya kuşluk vaktinden başka kalmamış gibi olacaklar.

⁵ ‘Sen onu hakkındaki (bilgiyi) nereden (bilip de) anlatacaksın?’

⁶ ‘Onun ne zaman gerçekleşeceği bilgisi Rabbine aittir’

80. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,
Allah, Muhammed'i bir köre ilgi göstermediği için uyarıyor

- 1) Surat astı ve döndü,
 - 2) kör ona geldi diye.
 - 3) Ne bilirsin, belki de o arınacaktı?
 - 4) Veya öğüt alacak, böylelikle öğütten faydalanacaktı?
 - 5) Fakat kendini ihtiyaçsız (görene) gelince,
 - 6) sen ona yöneliyorsun.
 - 7) Onun arınmamasından sana ne?
 - 8) Ama sana koşarak gelene
 - 9) ve saygı duyana (gelince);
 - 10) sen onunla ilgilenmedin.
 - 11) Asla (bunu yapma)! Bu ancak bir öğüttür.
 - 12) Artık dileyen o(ndan) öğüt alsın.
 - 13) O, değerli sayfalardadır;
 - 14) yüceltilmiş ve tertemiz.
 - 15) Kâtiplerin ellerinde;²
 - 16) değerli ve erdemli.
 - 17) Canı çıkası insan ne kadar nankördür!
- Yaradan, insana sınırsız nimetler vermiştir**
- 18) Onu neyden yaratmıştı?
 - 19) Bir embriyodan. Derken ona ölçü ve biçim verdi.
 - 20) Sonra ona, yolu kolaylaştırdı.
 - 21) Sonra onu öldürdü, derken onu mezara koydu.
 - 22) Sonra dilediğinde onu diriltti.
 - 23) Hayır! Kendisine emrettiğini yerine getirmedi.
 - 24) İnsan yediğine bir nazar etsin³.
 - 25) Muhakkak ki suyu döktükçe döktük.
 - 26) Sonra yeri yardıkça yardık.
 - 27) Derken onda taneler bitirdik;
 - 28) üzümler, çayırlar,
 - 29) zeytinler, hurmalar,

¹ **İLGİLENİLMEYEN KÖR SURESİ:** Bu surede, Muhammed peygamberin kendisinden öğüt almaya gelen bir körü, bilemediğimiz bir sebepten dolayı görmezden gelmesinden bahsedilmektedir. Anlaşılan bu olay, Kur'an'daki bir surede zikredilmeye yetecek kadar Allah'ın gücüne gitmiştir. Zira Allah için bir insanın engelli olması, fakir olması o insanın kendi katındaki değerini düşürmez. İnsanlara zenginliği veren O'dur. Müminlere büyük bir ders olması sebebiyle bu surenin "İlgilenilmeyen Kör Suresi" olarak adlandırılması uygundur.

² Kur'an'ın daha en başta, kâğıtlar üzerine yazıldığına bir göstergesi.

³ 'dikkat etsin'

- 30) gür bahçeler,
31) meyveler ve sebzeler.
32) Sizin için bir geçimlidir, hayvanlarınız için de.

Kıyamet'in gelişi ve parlayan yüzler⁴

- 33) Derken o müthiş ses gelince,
34) o gün kişi kardeşinden kaçır,
35) Annesinden ve babasından da,
36) Eşinden ve çocuklarından da.
37) O gün herkesin kendine yeter bir işi⁵ vardır.
38) O gün yüzler vardır, parıldır;
39) güleç ve müjdelenmiş.
40) Ve o gün yüzler vardır, perişan.
41) Onları karanlık bürümüşür.
42) İşte onlar yoldan çıkmış nankörlerdir.

⁴ Surenin başında Muhammed peygamberin bilinmeyen sebepler dolayısıyla ilgilenmediği kişi tekrar zikredilmemiş olsa da, burada, Kur'an'dan faydalanan kişilerin Ahiret'teki görüntüleriyle, kendini müstağni görenlerin durumları karşılaştırılmaktadır.

⁵ 'derdi'

81. SURE¹

Karşılıksız Gözetken, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Kıyamet'in gelişi

- 1) Güneş dürüldüğünde,
- 2) yıldızlar döküldüğünde,
- 3) dağlar yürütüldüğünde,
- 4) değerli mallar terk edildiğinde,
- 5) vahşi hayvanlar (bir araya) toplatıldığında,
- 6) denizler kaynatıldığında,
- 7) nefisler² birleştirildiğinde,
- 8) gömülen kıza sorulduğunda:³
- 9) "Hangi günahattan etkisizleştirildi?"
- 10) sahifeler açıldığında,
- 11) gök söküldüğünde,
- 12) cehennem alevlendirildiğinde,
- 13) cennet yaklaştırıldığında,
- 14) kişi ne hazırladığını bilir.

Kur'an, peygamber tarafından insanlara iletilen Allah sözüdür

- 15) Andolsun görünüp sinen (yıldızlara);
- 16) akıp (burçlarına) girenlerine,
- 17) kararmaya başladığında geceye,
- 18) nefes almaya başladığında sabaha,
- 19) muhakkak ki bu, şerefli bir resulün sözüdür.
- 20) Kurulmuş Taht'ın sahibi katında kuvvet⁴ sahibidir.
- 21) (Ona) itaat edilmeli sonra güvenilmeli.⁵
- 22) Sizin arkadaşınız mecnun değildir.
- 23) Andolsun ki o, (vahyi) apaçık ufukta görmüştür.⁶
- 24) O, gaybı tutmaz⁷.
- 25) O, kovulmuş şeytanın sözü değildir.

¹ **GÖMÜLEN KIZ SURESİ** '3 Kıyamet Suresi' olarak da adlandırılabilir bu surede 8. ve 9. ayetlerde bahsedilen kız oldukça dikkat çektiğinden sureye 'Gömülen Kız Suresi' adı verilmesi uygundur.

² 'insanlar'

³ Geleneksel İslam anlayışında Mekke müşriklerinin yeni doğan kızlarını diri diri toprağa gömdüklerine inanılır. Halbuki böyle bir uygulama söz konusu değildir. Zira böyle bir uygulama mevcut olsaydı, Kur'an bunu sayfalar dolusu eleştirirdi. Kanaatimizce burada tarih boyunca çarşaf altına alınarak kimliği ellerinden alınan, hakları çiğnenen, sosyal hayatı kısıtlanan, eğitim almayan, ikinci sınıf insan muamelesi gören hatta insan yerine konmayan kadınlardan bahsedilmektedir.

⁴ 'yetki'

⁵ Müminler her konuda, her zaman peygamberle aynı görüşte olmayabilirler. Kur'an onlara her zaman peygambere itaat etmelerini emretmektedir.

⁶ Bknz. Muhammed/53:7

⁷ 'saklamaz'

- 26) Öyleyse nereye gidiyorsunuz?
- 27) Muhakkak ki bu, alemlere bir öğüttür.
- 28) Sizden dosdoğru olmayı dileyenler için.
- 29) Alemlerin Rabbi Allah istemedikçe siz de isteyemezsiniz.

82. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Kıyamet'in gelişi

- 1) Gök yarıldığında,
- 2) yıldızlar saçıldığında,
- 3) denizler taşırıldığında,
- 4) mezarların içi dışına çıkarıldığında,
- 5) kişi neyi sunup neyi geri bıraktığını bilir.
- 6) Ey insan, seni kerim olan Rabbine karşı aldatan nedir?
- 7) O seni yarattı, düzenledi, dengeli (bir yapıya) soktu.
- 8) İsteddiği surette seni şekillendirdi.

Din Günü'nde kayıtlar ortaya çıkacak

- 9) Hayır, siz dini yalanlıyorsunuz.
- 10) Oysa ki üzerinizde kaydediciler var.
- 11) Şerefli kâtipler.
- 12) Yaptıklarınızı bilirler.
- 13) Muhakkak ki erdemli olanlar nimetler içindedirler.
- 14) Yoldan çıkmışlar ise cehennemdedir.
- 15) Din Günü'nde oraya girerler.
- 16) Oradan ayrılacak değildirler.
- 17) Sen, Din Günü nedir bilir misin?
- 18) Evet, Din Günü nedir bilir misin?
- 19) Kimsenin kimse hakkında yetki sahibi olmadığı gündür. O gün hüküm Allah'ındır.

¹ DİN GÜNÜ SURESİ

83. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

İnsanları aldatanlar

- 1) Yazıklar olsun hilekârlara.
- 2) Onlar, insanlardan ölçüp aldıklarında tam alırlar.
- 3) Onlara² bir şey ölçtüklerinde veya tarttıklarında ise eksiltirler.
- 4) Yoksa onlar diriltileceklerini sanmıyorlar mı?
- 5) Büyük bir gün için.

Aldatanlara, Kıyamet'te hesap sorulacak

- 6) O gün insanlar, alemlerin Rabbi için kalkarlar.
- 7) Hayır! Muhakkak ki yoldan çıkmışların yazısı Siccin'dedir.
- 8) Sen Siccin nedir bilir misin?
- 9) Numaralanmış Kitap'tır.
- 10) Yazıklar olsun o gün yalanlayanlara!
- 11) Onlar ki Din Günü'nü yalanlıyorlar.
- 12) Onu her azgın günahkârdan başkası yalanlamaz.
- 13) Kendisine ayetlerimiz okunduğunda: "Bu, eskilerin masallarındır" diyen...
- 14) Hayır, aksine, onların kazandıkları (yüzünden), kalplerinin üzerinde pas vardır.
- 15) Hayır, o gün onlar Rablerinden perdelenirler.
- 16) Sonra onlar cehenneme girerler.
- 17) Sonra onlara: "İşte yalanlamakta olduğunuz şey budur" denir.

Erdemliler cennete alınacaklar

- 18) Hayır, muhakkak ki erdemlilerin yazısı İlliyyin'dedir.
- 19) Sen İlliyyin nedir bilir misin?
- 20) Numaralanmış Kitap'tır.³
- 21) Yakınlaştırılmış olanlar ona tanık olurlar.
- 22) Muhakkak ki erdemli olanlar nimetler içindedirler.
- 23) Koltuklar üzerinde seyredirler.
- 24) Nimetlerin sevincini yüzlerinden anlarsın.
- 25) Kendilerine mühürlü, halis bir şaraptan içirilir.
- 26) Ondaki mühür misktir. Yarışanlar bunun için yarışsınlar.
- 27) Onun karışımı Tesnim'dendir.
- 28) Bir pınar ki yakınlaştırılmış olanlar ondan içer.

¹ RAKAMLANMIŞ KİTAP SURESİ

² 'insanlara'

³ Görüldüğü gibi, insanları Siccin'e veya İlliyyin'e gönderen kitabın 'numaralanmış kitap' olduğu üzerinde durulmaktadır. Kur'an'daki 19 mucizesine inananlar, bunun bir tesadüf olmadığını öne sürerlerken bu iki ayeti delil gösterirler. Kanaatimizce bu son derece kabul edilebilir bir argümandır ve bu sureye isim olarak kullanılması uygundur.

“Son gülen iyi güler”

- 29) Muhakkak ki suçlular, iman edenlere glerlerdi.
- 30) Yanlarındayken birbirlerine kaş göz ederlerdi.
- 31) Yandaşlarının yanına döndüklerinde zevk içinde dönerlerdi.
- 32) Onları gördüklerinde: “Bunlar muhakkak ki sapmışlardır” derlerdi.
- 33) Hâlbuki onlar üzerine kayıtçı olarak gönderilmemişlerdi.
- 34) Bugün artık iman edenler kâfirlere gülerler.
- 35) Koltuklar üzerinde seyredeler.
- 36) Nasıl, kâfirler yaptıklarının cezasıyla karşılandılar mı?

84. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla

Kıyamet ve sonrası

- 1) Gök yarıldığında,
- 2) (böylece) Rabbini dinleyip (vazifesini) gerçekleştirdiğinde,
- 3) yer düzlendiğinde,
- 4) ve içindekileri atıp boşalttığında,
- 5) (böylece) Rabbini dinleyip (vazifesini) gerçekleştirdiğinde,
- 6) Rabbine doğru gayretle çabalayan ey insan; nihayet O'na kavuşacaksın.
- 7) Artık kimin kitabı sağından verilirse,
- 8) yakında kolay bir sorgu ile hesaba çekilecek
- 9) ve yakınlarına sevinç içinde dönecektir.
- 10) Kimin kitabı arkasından verilirse
- 11) yakında yokluğu çağırarak
- 12) ve cehenneme girecektir.
- 13) Oysa ki yandaşları arasında sevinçliydi.
- 14) Gerçekte geri gelmeyeceğini sanmıştı.²
- 15) Doğrusu, Allah onu görmekteydi.
- 16) Hayır! Şafağa andolsun,
- 17) geceye ve bürüdüklerine,
- 18) ve dolunay olunca aya;
- 19) muhakkak ki evreden evreye geçeceksiniz.³
- 20) Öyleyse onlara ne oluyor ki iman etmiyorlar?
- 21) Kendilerine Kur'an okunduğunda kabullenmiyorlar.
- 22) Aksine, küfürde direnenler yalanlıyorlar.
- 23) Oysa Allah, onların sakladıklarını daha iyi bilendir.
- 24) O halde onları acıklı bir azapla müjdele.
- 25) İman eden ve salih işler yapanlara ancak kesintisiz bir ödül vardır.

¹ **HESAP SURESİ**

² 'Geri gelmek, dönmek' anlamına gelen "yeħur" çekimli fiilinin, havari kelimesiyle aynı kökten geldiğini dikkatlere sunarız.

³ Reenkarnasyon

85. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Kâfirler müminlerin evlerini ve mallarını ateşe vermek suretiyle onlara işkence etmişlerdir

1) Burçları olan göğe andolsun,

2) ve vaadedilen güne,

3) ve şahide ve şahit olunana:

4) Canları çıksın Uhdud halkının!

5) Tutuşturulmuş bir ateşin

6) yanında oturduklarında,

7) müminlere yaptıklarını seyrediyorlardı.

8) Onlar, bunlardan, hamde layık olan aziz Allah'a iman etmelerinden başka bir şey için intikam almadılar.

9) Göklerin ve yerin hakimiyeti O'na aittir. Allah her şeye şahittir.

10) Muhakkak ki, sonrasında pişman olmadan mümin erkeklere ve mümin kadınlara fitne uygulayanlar² için cehennem azabı ve yakıcı bir azap vardır.

Müminler cennete girecekler

11) İman eden ve salih işler yapanlara gelince; onlar için altlarından ırmaklar akan cennetler vardır. Bu, büyük bir başarıdır.

12) Muhakkak ki Rabbinin yakalaması çok çetindir.

13) Başlatan ve tekrar eden O'dur.

14) O, bağışlayandır, severdir.

15) Taht'ın sahibidir. Övgüye layıktır.

16) İsteddiğini yapandır.

17) O orduların haberi sana geldi mi?

18) Firavun'un ve Semud'un.

Kâfir olanlar Kur'an'ın Allah sözü olduğunu yalanlayanlardır

19) Hayır, küfürde direnenler yalanlama içindedirler.

20) Allah onları arkalarından kuşatmıştır.

21) Bilakis, bu, övgüye layık bir okuma metnidir.

22) **Korunmuş göstergedir.**³

¹ **KORUNMUŞ GÖSTERGE SURESİ**

² 'işkence edenler'

³ Ondokuz/19:29'un 29. ayeti ve dip notunda da belirtildiği gibi Kur'an'ın korunmuş manası, korunmuş gösterge olan Segar'da bulunmaktadır. Zira Segar için "lewwaḥatun lil beşer" yani 'insanlar için bir göstergedir' buyrulmaktadır.

86. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

İşaret Yıldızı

- 1) Göğe ve Tarık'a andolsun,
- 2) Sen Tarık nedir bilir misin?
- 3) Delen bir Yıldız'dır.²

İnsanın nasıl yaratıldığı

- 4) Üzerinde kayıtçı bulunmayan hiçbir nefis yoktur.
- 5) İnsan neden yaratıldığına bir baksın.
- 6) Atılan bir sudan yaratılmıştır.
- 7) (O insan) bel kemiği ve kaburga kemikleri arasından çıkar.³
- 8) Muhakkak ki O, onu döndürmeye güç yetirendir
- 9) sırların ortaya çıkarılacağı gün.
- 10) Artık onun ne kuvveti, ne de yardımcısı vardır.

Kur'an Allah kelamıdır

- 11) Dönüşlü göğe andolsun,
- 12) Yarılan yeryüzüne de,
- 13) Bu, ayırdedici bir sözdür.
- 14) Bu, bir şaka değildir.

Kâfirlerin tuzaklarına karşılık Allah'ın planı

- 15) Onlar bir tuzak planlıyorlar
- 16) Ben de planlıyorum.
- 17) Kâfirlere biraz mühlet ver, onlara biraz süre tanı.

¹ DELEN YILDIZ SURESİ

² Kanaatimizce bu surede bahsedilen Tarık adındaki yıldız, bir işarettir. Tarık yıldızı, İbrahîmî dinlerde çok önemli olaylardan önce belirildiğine inanılan bir yıldızdır. Ancak Muhammed'in bu yıldızı bilmediği anlaşılmaktadır. Zira ayette Muhammed'e bu yıldızın nasıl bir yıldız olduğu tanıtılmaktadır. Bu surede yer almasının rastlantı olma ihtimali yoktur. Nitekim surenin son kısmında, kâfirlerin bir tuzak kurduğundan ve Allah'ın da bir planı olduğu ve kâfirlere belli bir süre mühlet verilmesi gerektiğinden bahsedilir. Anlaşılan odur ki Allah'ın planı, bir müddet sonra ortaya çıkacak ve kâfirlerin planını etkisiz hale getirecektir. Bu planın büyüklüğü, tek başına bir sureye konu olması sebebiyle son derece önemlidir.

³ Geleneksel meallerde bu ayet; '(Meni erkeğin) bel kemiği ve kaburga kemikleri arasından çıkar' şeklinde çevirmektedir. Oysa meninin üretildiği yer testislerdir. Geleneksel çevirilerin yarattığı hatayı fırsat bilen bazı ateist veya agnostik çevreler: 'İşte buldum! Kur'an, Allah kelamı değildir' şeklinde açıklamalar yaparak kitleleri yanlış yönlendirmeye devam etmektedirler.

Öncelikle belirtilmelidir ki 7. ayette 'bel kemiği ve kaburga kemikleri arasından' çıkan şey, erkek spermi değil, insanın bizzat kendisidir. Geleneksel anlatım, buraya parantez içinde 'erkek spermi' yazarak büyük bir hata etmiştir. Hâlbuki ayette parantez mevcut değildir. Burada insanın doğumundan bahsedilmektedir. Arapçada "huruj" kelimesi 'üretim' değil, 'dışarıya çıkmak' anlamına gelir. Eğer burada konu erkek sperminin nerede üretildiği olsaydı Kur'an/6:136 ve Zalimlerin Akıbeti/7:179 ayetlerinde olduğu gibi 'üretmek' anlamına gelen "daraa" fiili kullanılırdı. Dolayısıyla bu ayet, Kur'an'ın Allah kelamı olmadığına bir delil olarak öne sürülemez.

87. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Allah, isminin tanıtılmasını ve insanlara Kitap'la öğüt verilmesini istiyor

- 1) Yüce Rabbinin ismini tesbih et²
- 2) ki O yarattı ve düzen verdi,
- 3) ölçtü ve yol gösterdi,
- 4) bitkiler çıkardı;³
- 5) Derken onu kararmış süprüntü haline getirdi.
- 6) Sana okutacağız, sen de unutmayacaksın.
- 7) Ancak Allah'ın dilemesi hariç. Muhakkak ki O, açığı ve gizli olanı bilendir.
- 8) Seni kolayla iletacağız.⁴
- 9) O halde, eğer öğüt faydalı olacaksa öğüt ver.
- 10) Saygı duyan öğüt alır.
- 11) Bedbaht olan da ondan kaçınır.
- 12) O, büyük ateşe girecektir.
- 13) Onda ne ölür ve ne de yaşar.
- 14) Arınan da kurtuluşa ermiştir.
- 15) Rabbinin ismini anıp salât eden.⁵
- 16) Hayır (ey bedbaht olanlar), siz dünya hayatını tercih ediyorsunuz.
- 17) Hâlbuki Ahiret daha hayırlı ve kalıcıdır.
- 18) Muhakkak ki bu, önceki sahifelerde⁶ de vardır.
- 19) İbrahim'in ve Musa'nın öğretilerinde.

¹ **RABBİ TANITMA SURESİ**

² Rabbin isminin tesbih edilmesi, O'nun isminin duyulması için çalışma, çabalama, O'nun düzeninde O'nun emir ve yasakları doğrultusunda yaşama demektir. Yoksa kişinin elinde bir tespîh ile Allah'ın isimlerini tekrarlayıp durması değildir.

³ 'bitirdi'

⁴ Kur'an'a göre Muhammed peygamberin misyonu, kendisine vahyedilene aynen iletmektir. Ondandır başka bir şey istenilmemiştir. Birçok mevzu kendisine 'onlara mühlet ver' şeklinde anlatılmış, yani o mevzuların halledilmesinin kendisine ait bir misyon olmadığı belirtilmiştir.

⁵ Allah adına insanlara ve/veya insanlığa faydalı şeyler yapan.

⁶ 'öğretilerde'

88. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,
Kur'an'ın manasını örtenlerin Ahiret'teki halleri

- 1) Sana örtenin² haberi geldi mi?
- 2) Yüzler vardır ki o gün eğilmiştir.
- 3) Çabalayıp yorgun düşmüştür.
- 4) Kızgın bir ateşe girerler.
- 5) Kaynar bir pınardan içirilirler.
- 6) Onlar için değersiz (bir yemek) dışında yiyecek yoktur.
- 7) Ne besler ne de açlığı giderir.
- 8) Yüzler vardır ki o gün nimetler içindedir³.
- 9) Gayretlerinden dolayı hoşnuttur.
- 10) Yüksek bir cennettedir.
- 11) Orada boş söz işitmez.
- 12) Orada akan bir pınar vardır.
- 13) Orada yüksek koltuklar vardır.
- 14) Konulmuş kadehler,
- 15) dizilmiş yastıklar,
- 16) serilmiş halılar.
- 17) Devenin nasıl yaratıldığına bakmıyorlar mı?
- 18) Göğün nasıl yükseltildiğine,
- 19) Dağların nasıl dikildiğine,
- 20) Yeryüzünün nasıl yayıldığına.
- 21) O halde hatırlat; sen ancak bir hatırlatıcısın.
- 22) Sen onlar üzerinde hakimiyet sahibi değilsin.
- 23) Kim yüz çevirir ve küfre girerse
- 24) Allah ona en büyük azapla azap eder.
- 25) Muhakkak ki dönüşleri bizedir.
- 26) Sonra onları hesaba çekmek de bize aittir.

¹ **ÖRTENLER SURESİ**

² Kur'an'ın üzerini çeşitli anlamsız yorumlarla örten kişinin haberi.

³ 'sevinç doludur'

89. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Allah örnek olması için yemin ediyor

- 1) Şafağa andolsun;
- 2) on geceye²,
- 3) tanık olana ve sıradakine,
- 4) geçmekte olan geceye.³
- 5) Bunda akıl sahip(leri) için bir yemin var, değil mi?

Allah azgın toplumları yerle bir eder

- 6) Rabbinin Ad (halkına) neler yaptığını görmedin mi?
- 7) (Yüksek) sütunlar sahibi İrem'e.
- 8) Beldelerin içinde⁴ onun benzeri yapılmamıştı.
- 9) Vadide kayaları oyan Semud'a
- 10) ve piramitler sahibi Firavun'a.
- 11) Ki onlar beldelerde azmışlardı.
- 12) Oralarda bozgunculuğu çoğaltmışlardı.
- 13) Bundan ötürü Rabbin üzerlerine bir azap kamçısı yağdırdı.

İnsan kendini düşünürken yetimleri ve yoksulları unuttur

- 14) Muhakkak ki Rabbin gözetlemektedir.
- 15) İnsana gelince, ne zaman Rabbi kendisini denemek için ona ikramda bulunsa ve nimet verse: “Rabbim bana değer verdi” der,
- 16) ve ne zaman da kendisini denemek için üzerindeki rızkı daraltsa: “Rabbim beni alçalttı” der.
- 17) Aksine, siz yetime değer vermiyorsunuz.
- 18) Yoksulu doyurmaya teşvik etmiyorsunuz.
- 19) Mirası da tam bir yiyeşle⁵ yiyorsunuz.
- 20) Malı da büyük bir sevgi ile⁶ seviyorsunuz.

Ahret'teki pişmanlık fayda etmez

- 21) Hayır! Yeryüzü çarpıla çarpıla dümdüz edildiğinde,
- 22) Rabbin ve sıra sıra melekler geldiğinde,
- 23) o gün cehennem de getirilir. O gün insan hatırlar, (ama) o hatırlamanın ona ne faydası var ki?
- 24) “Keşke bu hayatım için (önceden) bir şeyler sunsaydım” der.

¹ **AHİRET'TEKİ PİŞMANLIK SURES:** Bu surede, insan için Ahiret'te pişmanlık sebebi olacak durumlar zikredildiğinden surenin; 'Ahiret'teki Pişmanlık Suresi' olarak adlandırılması uygundur.

² Kur'an hakkında önemli açıklamaların yaşanacağı on gecelik bir süre zarfında meydana gelecek olay ve durumlara atf olabilir.

³ Kanaatimizce bu ayetlerde, Kur'an'ın anlamının örtülmesiyle oluşan karanlığın bitme vaktine, Kıyamet'te Kur'an'ın terk edildiğine şahitlik yapacak Muhammed peygambere ve ondan sonra gelip Kur'an'ın hakiki manasını sunarak inananları aydınlığa kavuşturacak olan İsa Mesih'e atf yapılmaktadır. Dikkat edilirse bu surenin önceki surelerle de bağlantısı vardır.

⁴ 'ülkelerde'

⁵ 'büyük bir iştahla'

⁶ 'aşık olmuşcasına'

25) Artık o gün, O'nun azabı gibi kimse azap edemez.

26) O'nun vuracağı bağı kimse vuramaz.

Allah'tan gelenle tatmin olmuş kişi

27) Ey tatmin edilmiş nefis,

28) Rız olmuş ve rız olunmuş olarak Rabbine dön.

29) Artık kullarımın arasına dahil ol.

30) Böylece cennetime gir.

90. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Kurtuluş, muhtaç olanlara yardım etmekle mümkündür

- 1) Hayır! Bu beldeye andolsun,
- 2) -ki sen de bu beldede oturuyorsun-
- 3) doğurtan (babaya) ve çocuğa da,
- 4) Muhakkak ki biz insanı bir zorluk içinde yarattık.
- 5) O, kimsenin kendisine güç yetiremeyeceğini mi sanıyor?
- 6) (O): “Birçok malı telef ettim” diyor.
- 7) O, kimsenin kendisini görmediğini mi sanıyor?
- 8) Biz ona iki göz vermedik mi?
- 9) Bir dil ve iki dudak.
- 10) Ona iki de yol gösterdik.
- 11) Derken dayanamadı sarp yokuşa.²
- 12) Sen sarp yokuş nedir bilir misin?
- 13) Boyunduruktakini çözmektir³
- 14) veya açlığın olduğu bir günde doyurmaktır
- 15) yakın olan bir yetimi,
- 16) veya düşkün bir yoksulu.
- 17) Sonra da iman edenlerden, sabrı tavsiye edenlerden ve merhameti tavsiye edenlerden olmak.
- 18) İşte sağ tarafın halkı onlardır.
- 19) Ayetlerimizi tanımazdan gelenler de solun halkıdır.⁴
- 20) Kilitlenmiş olarak ateş onlar üzerinedir.

¹ **SARP YOKUŞ SURESİ**

² Vaadin Tekrar/2:13 ayetini ve dip notunu okuyunuz.

³ Bu ayet, ‘özgürlüğü elinden alınmış birini özgürlüğüne kavuşturmak’ olarak anlaşılabilceği gibi ‘Borç içerisinde bulunan birini borçlarından kurtarmak’ şeklinde de anlaşılabilir.

⁴ İyilik Dini/95:6-7, Vaadin Tekrar/2:13 gibi ayetler ve dip notlarında belirtildiği gibi, Allah'ın Dini'nin, Allah'a inanıp iyilik yapmak değil de anlamsız ritüellerle meşgul olmak olduğunu söylemek suretiyle dini yalanlama, bu şekilde dinin özünü örtme, kâfir olma (Gerçek Din Suresi/107)...

91. SURE¹

Karşılıksız Gözetin, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Allah, nefisini arındıranların kurtuluşa ereceğine dair yemin ediyor

1) Güneşe ve onun aydınlığına andolsun,

2) ve onu izleyen aya,

3) ve onu açığa çıkardığında gündüze,

4) ve onu gizlediğinde geceye,

5) göğe ve onu inşa edene,

6) yeryüzüne ve onu yayana,

7) nefse ve onu düzenleyene,

8) sonra ona bozguncu olma ve bilinçli olma istidatlarını verene.

9) Nefisini arındıran kesinlikle kurtuluşa ermiştir.²

10) Onu (kötülüklerle) örten de kaybetmiştir.

11) Semud (halkı) azgınlığı dolayısıyla yalanlamıştı.

12) Onun en bedbahtı ayaklanmıştı.

13) Derken Allah'ın resulü onlara: “Allah'ın devesini ve onun sulanışını (gözetin)” demişti.

14) Bunun üzerine onu yalanladılar ve onu kestiler. Böylece Rableri günahlarından dolayı üzerlerine azap indirdi ve onları dümdüz etti.

15) Hâlâ bu sondan korkmaz(lar).

¹ ARINAN NEFİS SURESİ

² 2 Arınan Nefis/92:18 ayetinde nefsin arınmasının infak ederek gerçekleşeceği belirtilmektedir.

92. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Allah, malından infak ederek arınanların kurtuluşa ereceğine dair yemin ediyor

- 1) Örttüğünde geceye andolsun,
- 2) ortaya çıktığında gündüze,
- 3) erkeği ve dişiyi yaratana;
- 4) muhakkak ki çabalarınız çeşit çeşittir.
- 5) Artık kim verir ve bilinçli davranırsa
- 6) ve en güzeli doğrularsa
- 7) ona en kolayı kolaylaştıracağız.
- 8) Ama kim cimrilik ederse ve kendini müstağni (görürse)
- 9) ve en güzeli yalanlarsa
- 10) ona en zoru kolaylaştıracağız.
- 11) Perişan olduğunda malı ona fayda sağlamaz.
- 12) Muhakkak ki hidayete (erdirmek) bize aittir.
- 13) Sonrası da öncesi de bize aittir.
- 14) Ben sizi alevli bir ateş hakkında uyardım.
- 15) Ona en bedbaht olandan başkası girmez.
- 16) O ki yalanlamış ve yüz çevirmişti.
- 17) Bilinçli olan ise ondan uzak tutulacaktır.
- 18) O ki malını vererek arınır.
- 19) Onda, hiç kimseden bir nimeti ödül olarak (alma beklentisi) yoktur.
- 20) Ancak yüce Rabbinin vechine ulaşma (beklentisi) vardır.
- 21) Yakında hoşnut olacaktır.

¹ 2 ARINAN NEFİS SURESİ

93. SURE²

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Allah, kulunu teselli etmek için Ahiret'in dünyadan daha hayırlı olduğuna yemin ediyor

- 1) Kuşluk vaktine andolsun,
- 2) ve durgunlaştığında geceye.
- 3) Rabbin seni ne terk etti ne de sana darıldı.
- 4) Ahiret senin için ilkten³ daha hayırlıdır.⁴
- 5) Rabbin yakında sana verecek, sen de hoşnut olacaksın.
- 6) Seni yetim bulup barındırmadı mı?
- 7) Seni sapmış hâlde bulup hidayete iletmedi mi?⁵
- 8) Seni fakir bulup zenginleştirmede mi?
- 9) O halde, sakın yetimi ezme.
- 10) İsteyeni de azarlama.
- 11) Rabbinin sana olan nimetini anlat.

² HAYIRLISI AHİRET SURESİ

³ 'dünyadan'

⁴ Bu ayetlerden anlaşılana şudur ki dünya hayatıyla ilgili bir husus hakkında Muhammed peygamberin başına, hoşuna gitmeyen bir şey gelmiştir. Fakat Ahiret'teki Pişmanlık/89:15 ve 16 ayetlerinden de anlaşılacağı üzere bu dünyada insanların başına gelen musibetler Allah'ın o insanları terk ettiği anlamına gelmez. Kur'an'a göre önemli olan Ahiret hayatıdır. Bu sure, herhangi bir şekilde bolluktan darlığa, sağlıktan hastalığa, kolaylıktan zorluğa geçmiş müminlere bir öğüt ve umut niteliğindedir.

⁵ Muhammed peygamberin kendisine peygamberlik verilmeden önce doğru yolda olmadığına dair bir kanıt daha...

94. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,
Her zorlukta bir kolaylık vardır, boş kalınmamalıdır

- 1) Göğsünü senin için genişletmedik mi?²
- 2) Senden yükünü atmadık mı?
- 3) Ki o senin belini bükmüştü.
- 4) Senin şanını da yükselttik.
- 5) O halde zorluk, kolaylıkla beraberdir.
- 6) Muhakkak ki zorluk, kolaylıkla beraberdir.
- 7) O halde artık boş kaldığında hemen orul³.
- 8) ve Rabbine yönel.

¹ **ZORLUK VE KOLAYLIK SURESİ**

² 'Ferahlatma' anlamında... Burada hadislerde geçtiği üzere fiziksel olarak peygamberin göğsünü yarma ve kalbini yerinden çıkarıp yıkama ameliyatı söz konusu değildir. Bir deyim olarak 'göğsünü genişletme/açma' psikolojik olarak rahatlatma, huzur ve güven verme anlamındadır.

³ 'meşkûl ol'

95. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Allah, dinin iyilik yapmaktan ibaret olduğuna dair yemin ediyor

1) İncire ve zeytine andolsun,

2) ve Sina Dağı'na,

3) ve bu güvenli beldeye.²

4) Andolsun ki biz insanı en güzel bir kıvamda³ yarattık.

5) Sonra onu aşağıların aşağısına çevirdik.

6) İman edenler ve salih işler yapanlar hariç. Onlar için kesintisiz bir ödül vardır.

7) Artık bundan sonra hangi şey sana dini yalanlatabilir?⁴

8) Allah hükmedenlerin en iyi hükmedeni değil midir?⁵

¹ İYİLİK DİNİ SURESİ

² Bu üç ayetteki ifadeler sırasıyla İsa Mesih, Musa peygamber ve Muhammed peygambere işaret etmektedir.

³ 'ahsen-i takvim' en güzel biçimde anlamına gelmektedir. Takvim kelimesi 'kıyam etmek/ayağa kalkmak'la aynı kökten olup evrimsel süreçte tek hücreli canlılardan iki ayak üstünde yürüyen insana varıncaya kadar geçen oluşumları çağrıştırmaktadır.

⁴ Kur'an'daki dinin Allah'a inanıp iyilik yapma dini olduğu hakkında bir ayet daha.

⁵ Bu surede hükmedenlerin en iyisinin Allah olduğu belirtilmektedir ve buradaki hüküm; dinin iyilik yapma dini olduğudur. Bu ayet, bu konu üzerindeki tartışmaları yok etmektedir.

96. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,
Allah, insanı yaratan ve ona her şeyi öğretendir

- 1) Yaratan Rabbinin adıyla oku.
- 2) O, insanı bir embriyodan yarattı.
- 3) Oku! Rabbin ikram sahibidir.²
- 4) O, kalemle öğretti.
- 5) İnsana bilmediğini öğretti.
- 6) Hayır! İnsan azar
- 7) kendini müstağni gördüğünden.
- 8) Muhakkak ki dönüş Rabbinedir.

Kişiye sosyal dayanışmadan engelleyenler

- 9) Gördün mü engelleyeni
- 10) bir kulu sâlat edişinden?
- 11) Gördün mü? Ya o hidayet üzere olmayı
- 12) veya bilinçli olmayı emrediyorsa?
- 13) Gördün mü? Ya o³ yalanlayıp yüz çevirdiyse?⁴
- 14) O, Allah'ın gördüğünü bilmiyor mu?
- 15) Hayır! Eğer vazgeçmezse, andolsun ki onu alından tutacağız;
- 16) o yalancı ve günahkâr alından.
- 17) Haydi çağırırsın yandaşını.
- 18) Biz de zebanileri çağıracağız.
- 19) Hayır! Ona itaat etme. (Rabbinin hükmünü) kabullen⁵ ve (O'na) yaklaş.

¹ DAYANIŞMA SURESİ

² 'Oku'emriyle insan, araştırmaya teşvik ediliyor ve bunun sonunda Allah'ın kendisini bilgiye ulaştıracağı belirtiliyor.

³ 'diğeri'

⁴ Bu ayetlerde 'salât' kavramı hakkında çeşitli tartışmalardan bahsedilmektedir. Bu kişilerden sizce hangisi bilinçli olmayı ve dinin hakiki manasını tavsiye etmektedir? (Sarp Yokuş/90, İyilik Dini/95 ve Gerçek Din/107).

⁵ İyilik Dini/95:8'e bakınız.

97. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

İnsanlığın kaderini değiştiren gece

- 1) Biz onu Kader Gecesi'nde indirdik.
- 2) Sen Kader Gecesi nedir bilir misin?
- 3) Kader Gecesi bin aydan hayırlıdır.
- 4) Melekler ve Ruh, onda Rablerinin izniyle her bir iş için inerler.
- 5) O, tan yeri ağarınca kadar esenliktir.

¹ KADER GECEİ SURESİ

98. SURE¹

Karşılıksız Gözetin, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Dosdoğru Din'in tanımı

- 1) Ehli Kitap'tan ve müşriklerden küfürde direnenler² kendilerine apaçık bir delil gelinceye kadar bırakılacak değillerdi.
- 2) (İşte) Allah'ın bir resulü tertemiz sahifeleri okumaktadır.
- 3) İçinde dosdoğru hükümler vardır.
- 4) Kendilerine Kitap verilenler, kendilerine açık bir delil geldikten sonra fırkalara ayrıldılar.
- 5) Oysa onlar, dini yalnızca O'na has kılan muvahhitler olarak, Allah'a kulluk etmek, salâti ikame etmek ve zekâtı vermekten başka bir şeyle emrolunmamışlardı. İşte dosdoğru din budur.
- 6) Ehli Kitap'tan ve müşriklerden küfürde direnenler, içinde kalıcı olacakları cehennem ateşindedirler. İşte onlar, yaratılmışların en kötüleridir.
- 7) İman eden ve salih işler yapanlara gelince; onlar yaratılmışların en hayırlılarıdır.³
- 8) Onların Rableri katındaki ödülleri, içlerinde ebedîyen kalıcı olacakları, altlarından ırmaklar akan Adn cennetleridir. Allah onlardan razı olmuştur, onlar da O'ndan. İşte bu, Rabbine saygı duyana aittir.

¹ **DOSDOĞRU DİN SURESİ**

² Bu ayetten anlaşılacağı üzere; kişi, Ehli Kitap'tan olmasına rağmen kâfir olarak nitelenebilir. Zira, Allah'ın emirlerini örtetek dinin özünü değiştirenler Kur'an'da "kâfir" olarak tanımlanırlar.

³ Gerçek dinin, Allah'a şirk koşmadan iman edip, iyilik yapmak olduğuna dair bir ayet daha.

99. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

İnsan, Kıyamet Günü her yaptığıının karşılığını görür

- 1) Yeryüzü kendi sarsıntısıyla sarsıldığında,
- 2) ve yer ağırlıklarını çıkardığında,
- 3) insan da: “Buna ne oluyor?” dediğinde,
- 4) o gün yer haberlerini anlatacaktır.
- 5) Çünkü Rabbin ona vahyetmiştir.
- 6) O gün, insanlar yapmış oldukları kendilerine gösterilsin diye firkalar halinde çıkarlar.
- 7) Artık kim, zerre ağırlığınca bir iyilik yapmışsa onu görür.
- 8) Ve kim, zerre ağırlığınca bir kötülük yapmışsa onu görür.

¹ ZERRE MİKTAR SURESİ

100. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Allah, insanların mal düşkünlüğü yüzünden Rablerine karşı nankörlük ettiklerine dair yemin ediyor

- 1) Soluyarak koşan (at)lara andolsun,
- 2) kıvılcım saçarak gidenlere,
- 3) sabahleyin akın edenlere,
- 4) o (akın esnasında) tozu dumana katanlara,
- 5) böylece onunla topluluk halinde (olan düşmana) dalanlara.
- 6) Muhakkak ki insan Rabbine karşı pek nankördür.
- 7) Kendisi de buna şahittir.
- 8) Muhakkak ki o, mal sevgisinde şiddetlidir.
- 9) Bilmez mi, mezarlardakiler dışarı çıkarıldığında
- 10) ve sinelerde olanlar devşirildiğinde,
- 11) işte o gün Rableri onlardan muhakkak haberdardır.

¹ MAL SEVGİSİ SURESİ

101. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,
Kıyamet Günü'nde tartısı ağır basan kurtulur, hafif gelen kaybeder

- 1) (Büyük) felaket.
- 2) Nedir (büyük) felaket?
- 3) Sen (büyük) felaket nedir bilir misin?
- 4) O gün insanlar yayılmış pervaneler gibi olur.
- 5) Dağlar da saçılmış yün gibi olur.
- 6) Artık kimin tartıları ağır gelirse,
- 7) işte o, hoşnut edici bir hayattadır.
- 8) Kimin de tartıları hafif gelirse,
- 9) artık onun anası² Haviye'dir.
- 10) Sen onun ne olduğunu bilir misin?
- 11) O, kızgın bir ateştir.

¹ TARTI SURESİ

² 'sığınağı'

102. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Sadece mal çoğaltmakla meşgul olup dayanışmayı ihmal edenler kaybedecekler

- 1) Çoğaltma (derdi) sizi oyaladı.
- 2) Ta ki mezarlara vardınız.
- 3) Hayır! Yakında bileceksiniz.
- 4) Kesinlikle hayır! Yakında bileceksiniz.
- 5) Hayır! Yakîn bir bilgiyle bileceksiniz.
- 6) Cehennemi göreceksiniz,
- 7) Kesinlikle onu yakîn bir gözle göreceksiniz.
- 8) Sonra o gün muhakkak ki nimetten sorulacaksınız.

¹ ÇOĞALTMA DİRDİ SUREĞ

103. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Kurtuluşun reçetesi

- 1) Asra andolsun,
- 2) Muhakkak ki insan hüsrandadır,
- 3) ancak iman edenler, salih işler yapanlar, hakkı tavsiye edenler ve sabrı tavsiye edenler hariç.

¹ **KURTULUŞUN REÇETESİ SURESİ:** Bu sure Kur'an'ın bir özeti mahiyetindedir.

104. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Mal biriktirenlerin Ahiret'teki akıbeti

- 1) Kışkırtıp azdıran her kişiye yazıklar olsun.
- 2) O ki malı biriktirir ve onu sayar (durur).
- 3) Malının kendisini ebedî kılacağını sanır.
- 4) Asla! Kesinlikle Hütame'ye atılacaktır.
- 5) Sen Hütame nedir bilir misin?
- 6) Allah'ın tutuşturulmuş ateşidir.
- 7) O, yürek üzerine işler.
- 8) O, onların üzerine kilitlenecektir.
- 9) Uzatılmış sütunlarda.

¹ MAL BİRİKTİRME SURESİ

105. SURE¹

Karşılıksız Gözeten Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Koskoca orduları yıkan Allah'tır

- 1) Rabbinin Fil Halkı'na ne yaptığını görmedin mi?
- 2) Onların tuzaklarını boşa çıkarmadı mı?
- 3) Onların üzerlerine sürü sürü kuşlar gönderdi.
- 4) Onlara pişirilmiş balçıktan taşlar atıyorlardı.
- 5) Derken onları yenmiş ekin gibi yaptı.

¹ FİL HALKI SURESİ

106. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Muhammed peygamber kavmini Kur'an'a davet ediyor

- 1) Kureyş (bu Kur'an'a karşı) ilgi duysun.
- 2) Kış ve yaz yolculuklarına duydukları ilgi gibi.
- 3) Artık bu evin Rabbine kulluk etsinler.
- 4) Ki O, kendilerini açlıktan doyurmuş, korkudan güvene kavuşturmuştur.

¹ KUREYŞ'E DAVET SURESİ

107. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Gerçek Din iyilik yapmaktır

- 1) Dini yalanlayanı gördün mü?
- 2) İşte o yetimi itip kakar
- 3) ve yoksulu doyurmaya teşvik etmez.
- 4) Yazıklar olsun o salât edenlere ki
- 5) salâtlerinden gafilirdirler.
- 6) Onlar ki gösteriş yaparlar
- 7) ve yardımını engellerler.

¹ **GERÇEK DİN SURESİ:** Bu surede dini yalanlayanların yetime, yoksula yardım etmeyen insanlar olduğu gözlemlenmektedir. Bu şekilde salâtlerinden gafil olmuş olanlar da yine onlardır. Salâtin, dayanışma anlamına geldiği böylelikle tam tamına açığa çıkmaktadır.

108. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,
Allah'ın verdiği her türlü nimete karşı şükür; O'na adanma, güvenme ve birbiriyle dayanışma ile olur

- 1) Muhakkak ki sana bolca verdik.
- 2) O halde Rabbin için salât et ve yönel.²
- 3) Muhakkak ki sana kin besleyen, (işte) o kaybetmiş olandır.

¹ **RABBE YÖNELİŞ SURESİ:** Bu surede dini yalanlayanların yetime, yoksula yardım etmeyen insanlar olduğu gözlemlenmektedir. Tabii ki bu şekilde salâtlerinden de gafil olmuş olanlar yine bu insanlardır. Bu surede salâtin, dayanışma anlamına geldiği de tam tamına belirginleşmektedir.

² İkinci ayette geçen “naħr” kelimesine geleneksel meallerde ‘kurban kes’ anlamı verilmektedir. Biz kelimenin sözlük anlamını düşünerek ‘yönel’ diye çevirmeyi uygun bulduk. Türkçeye de geçmiş olan ‘intiħar’ sözcüğüyle aynı kökten olan “naħr” kökü sözlükte; ‘boğazlamak, sağlamaştırmak, tam zamanında yapmak, karşılamak, göğüslemek’ anlamlarına gelir. Ayette, yaşanacak tüm zorluklara, söylenen tüm olumsuz eleştirilere göğüs germek, tavrınla, duruşunla hepsini vakarla karşılamak ve sabretmekten söz edilmektedir. Maddi ve manevi tüm zorluklara sabredebilmek içinse kişinin kendisini o yola adanması gerekmektedir. Zorluklara göğüs geren insan, bu uğurda birçok şeyi de feda edecektir. İntiħar’ın ‘canını hiçe sayma, canına kıyma’ anlamı da buradan doğmaktadır. “Naħr” kelimesine ‘yönel’ anlamı vermemizin asıl sebebi ise, birinci ve üçüncü ayetlerde geçen Kevser ve Ebter kelimeleridir: “*Burada El-Ebter aslında El-Kevser’in zıddıdır. El-Kevser nasıl “çok hayır” manasına geliyorsa El-Ebter de “Hayırdan kopmak, hayrın tamamından kopup kesilmek” manasına gelir. Senden nefret eden hayrın tamamından kopup kesilir manasındadır*” (M. İslamoğlu, Kevser Suresi Tefsiri).

109. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Herkesin dini kendinedir

- 1) De ki: “Ey kâfirler!
- 2) Ben sizin kulluk ettiklerinize kulluk etmem,
- 3) siz de benim kulluk ettiğime kulluk etmezsiniz.
- 4) Ben sizin kulluk ettiklerinize kulluk edecek değilim,
- 5) Siz de benim kulluk ettiğime kulluk edecek değilsiniz.
- 6) Sizin dininiz size, benim dinim banadır.”

¹ **İNANÇ ÖZGÜRLÜĞÜ SURESİ:** Bu sure, Kur'an boyunca inanmaya davet ettiği kafirleri, herkesin kendi inancının kendisine ait olduğunu vurgulayarak barışta kalmaya çağırılmaktadır.

110. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

İsa Mesih'in gelişi ve Allah'ın Dini'nin tüm dünyaya yayılışı

1) Nasrullah ve fetih geldiği

2) ve insanların da Allah'ın Dini'ne dalga dalga girdiklerini gördüğünde

3) artık Rabbini hamd ile tesbih et ve O'ndan bağışlanma dile. Muhakkak ki O, pişmanlıkları kabul edendir.

¹ **NASRULLAH SURESİ:** Kur'an'î Eshatoloji. Bu surede, İsa Mesih'in Kıyamet'ten önce dünyaya tekrar gelmesi ve Allah'ın Dini'ni tüm dünyaya yayması bilgisi müthiş edebî ve ebcedî bir üslupla dile getirilmiştir. İnsanların 'dalga dalga' Allah'ın Dini'ne girmesi başlı başına gelecekte vuku bulacak bir hadiseye işaretir. Zira tarih boyunca Allah'ın Dini'ne böyle bir akım meydana gelmemiştir. Surede kullanılan 'Nasrullah' kelimesi ise ilginç bir ifadedir. Arapçada İsa ismi, orijinali Yeşua olan İbraniceden Arapçaya derlenmiş bir isimdir. İbranicede Yeşua isminin anlamı 'Yahova'nın Yardımı' demektir. Bu ifadenin Arapçadaki tam tercümesi ise "naşrullah" olmaktadır. Dolayısıyla 'Nasrullah' ifadesi, orijinali Yeşua olan ismin Arapça tercümesidir. Öte yandan İsa Nasıralı'dır ve Kur'an'da onun takipçilerine 'nasraniler' denilir. Dolayısıyla "naşr" kelimesi ile İsa doğrudan bağlantılıdır. İlave olarak İsa ile "naşr" kelimeleri arasındaki ilişki Allah'ın Yardımcıları/61:14'te de belirtilmiştir. Nasrullah olan İsa, kendisine Allah davasında kimin yardım edeceğini sorduğunda, etrafındakiler ona 'Bizler Ensarullahız' demişlerdir. "Enşar" kelimesi Arapçada "naşr" kökünün çoğuludur. İsa Nasrullah, havarileri ise Ensarullah'tır.

Bunun yanı sıra surede İsa ile doğrudan bağlantısı olan 19 arasında mucizevi bir bağ kurulur. Kur'an'ın ilk vahyolunan suresi 19 ayetten oluşurken, son vahyolunan suresi olan Nasrullah suresi ise 19 'kelime'den müteşekkildir ve Kur'an'da Nasrullah suresinden başka 19 'kelimelik' hiçbir sure yoktur. Ayrıca Kur'an, başka hiçbir kişiye benzer olmamak üzere, İsa'yı Allah'ın 'kelimesi' olarak tanıtır (Birliğe Davet/3:39, 45; Yetimler/4:171). Bütün bu bilgileri 'tesadüf' olarak nitelendirmek akademik olarak oldukça zordur. Bunun yanında 110. surenin ilk ayeti olan 'Nasrullah ve fetih geldiği' kısmının Arapça orijinal metindeki toplam harf sayısı da yine tam tamına 19'dur.

19 mucizesinin Ehl-i Kitap'ı hidayete erdireceği 74. surede açıklanmıştır. İsa'nın ikinci gelişi ve Ehl-i Kitap'ı Kur'an'a davet etmesi ile 19 mucizesinin yakın tarihte icra edeceği misyon da tamamen birbiriyle örtüşmektedir.

111. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Ahret'te kişiye malı fayda etmez

- 1) Kahrolsun ateş önderinin iki eli! Kahroldu da.²
- 2) Malı ve kazandığı ona fayda sağlamadı.
- 3) O, alevli bir ateşe girecektir.
- 4) Odun taşıyan karısı da
- 5) boynunda hurma lifinden bir iple.

¹ **FAYDASIZ MAL SURESİ**

² İlk ayette geçen 'iki el' ifadesinin; güç, iktidar, servet vs. anlamına geldiğini onaylar biçimde bir sonraki ayette 'malı ve kazandığı' olarak iki temel başlıktan söz edilmektedir.

112. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Allah, eşi benzeri olmayan tek ilahtır

- 1) De ki: "Allah tektir.
- 2) Allah sameddir.
- 3) Ne doğurtmuştur ne de doğurulmuştur.
- 4) Hiçbir şey O'nun dengi değildir."²

¹ **TEK İLAH SURESİ**

² Bu sure, Hristiyanlıktaki Teslis inancının yersiz olduğunu öne sürmektedir. Bilindiği gibi Teslis inancına göre Tanrı, bakire Meryem vasıtasıyla kendisini bir çocuk olarak dünyaya göndermiştir. Yani kendisi doğmak üzere Meryem'i doğurtmuştur. Bundan dolayıdır ki Hristiyanlar Meryem'i 'Tanrı'nın annesi' olarak tanımlarlar. İşte 3. ayetteki 'Ne doğurtmuştur ne de doğurulmuştur' ifadesi bu fikrin doğru olmadığını vurgulamaktadır.

113. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,

Negatif enerjilerden Allah'a sığınma duası

- 1) De ki: “Şafağın Rabbine sığınırım.
- 2) Yarattıklarının şerrinden.
- 3) Çöktüğünde karanlığın şerrinden.
- 4) Düğümlere üfleyenlerin şerrinden.
- 5) Kiskandığında kıskananın şerrinden.”

¹ 1 RABBE SİĞİNMA SURESİ

114. SURE¹

Karşılıksız Gözeten, Merhamet Eden Allah'ın adıyla,
Vesveselerden, şüphelerden Allah'a sığınma duası

- 1) De ki: "İnsanların Rabbine sığınırım.
- 2) İnsanların hükümdarına.
- 3) İnsanların ilahına.
- 4) Sinsice fısıldayanın şerrinden."
- 5) O ki insanların göğüslerine fısıldar.
- 6) (Hem) cinlerden (hem) de insanlardandır.

¹ 2 RABBE SİĞİNMA SURESİ